

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI PROGRAMI
DOKTORA TEZİ

ÖMER HULÛSÎ VE DÎVÂN'I
(İNCELEME – METİN)

Mehmet Şamil BAŞ

Danışman
Prof. Dr. İlhan GENÇ

İZMİR-2013

DOKTORA
TEZ ONAY SAYFASI

2007872002

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : Mehmet Şamil BAŞ
Tez Başlığı : Ömer Hulusi ve Divan'ı (İnceleme-Metin)
Savunma Tarihi : 04.07.2013
Danışmanı : Prof.Dr.İlhan GENÇ

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Prof.Dr.İlhan GENÇ	DÜZCE ÜNİVERSİTESİ	
Prof.Dr.Himmet KONUR	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Doç.Dr.Şerife YALÇINKAYA	EGE ÜNİVERSİTESİ	
Yrd.Doç.Dr.Necdet ŞENGÜN	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Prof.Dr.Alim YILDIZ	CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ	

Oybirliği (X)

Oy Çokluğu ()

Mehmet Şamil BAŞ tarafından hazırlanmış ve sunulmuş "Ömer Hulusi ve Divan'ı (İnceleme-Metin)" başlıklı tezi kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Utku UTKULU
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Doktora Tezi olarak sunduğum “**Ömer Hulûsî ve Dîvân’ı (İnceleme-Metin)**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

19 / 06 / 2013

Mehmet Şamil BAŞ

ÖZET
Doktora Tezi
Ömer Hulûsî ve Dîvân'ı (İnceleme-Metin)
Mehmet Şamil BAŞ

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı
İslam Tarihi ve Sanatları Programı

“Ömer Hulûsî ve Dîvân'ı (İnceleme-Metin)” isimli bu çalışmamız, tez başlığında işaret edildiği üzere iki temel konuyu kapsamaktadır. Bunlardan ilki Ömer Hulûsî'nin Türk İslam Edebiyatı sahasındaki yerini ilmî çerçeve içinde araştırmaktır. İkinci konumuz ise Ömer Hulûsî Dîvânı'nın metnini ortaya çıkarmaktır.

Çalışmamız dört bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde, ilk olarak Ömer Hulûsî'nin yaşadığı dönemin tarihî ve kültürel özellikleri belirlenmeye çalışılmış; bu dönem ve çevre içindeki tasavvufî şahıslar ve kurumlar kısaca zikredilmiştir.

İkinci bölümde Ömer Hulûsî'nin hayatı ve şahsiyeti incelenerek mahlası, doğum tarihi, doğum yeri, eşleri, çocukları, şeyhleri, tasavvufî hayatı, mesleği, vefat tarihi, kabrinin nerede olduğu ve halifeleri hakkında bilgi verilmiştir. Yine bu bölümde Uşşâkî tarîkatı hakkında temel bilgiler sunulmuş, Ömer Hulûsî'nin silsilesi belirtilmiştir. Ömer Hulûsî'den günümüze kadar ulaşan Uşşâkî tarîkati silsileleri de tespit edilmeye çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde Ömer Hulûsî Dîvânı dört ana başlık altında ele alınmıştır. Dîvân ilk olarak, şekil, muhtevâ ve dil açısından incelenmiş olup özellikle kafiyeyle dayalı istatistik bilgilere ulaşılmıştır. İkinci olarak Nâzenîn-i Uşşâkîlik kavramı tetkik edilerek bu kavramın Ömer Hulûsî ile olan bağı ortaya konulmuştur. Ömer Hulûsî'nin bilhassa Bektâşî olup olmadığı aynı başlık altında çözüme kavuşturulmaya çalışılmıştır. Uşşâkî usul ve erkânı Dîvân'daki temel kavramlar başlığı altında incelenerek Uşşâkî şeyhi Ömer

Hulûsî'nin beyitlerde işaret ettiği Uşşâkî zikri hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde ayrıca Dîvân'da adları sıklıkla geçen şahıslar belirtilmiş; kullanılan âyet ve hadisler tespit edilmiştir. Böylelikle, Dîvân'da Temel Kavramlar başlığı altında manzûmelerin çoğunluğu incelemeye dâhil olmuş; Ömer Hulûsî'nin tasavvufî görüşleri yorumlanmış ve Uşşâkî tarîkatındaki önemi çalışmamıza konu olmuştur.

Dördüncü bölüm Dîvân'ın tenkitli metnini kapsamaktadır. Bu bölümde, temin ettiğimiz mevcut on nüsha ve her biri Uşşâkî şeyhi olan Dîvân'ın müstensihleri incelenip tenkitli metninin kuruluşunda izlediğimiz yöntem belirtmiş ve altı yüz elli bir manzûmeyi içeren tenkitli metnimize yer verilmiştir. Tenkitli metni oluştururken hazırladığımız ve nüsha farklılıklarını temel anlamda ortaya çıkartan nüsha tavsif tablosuna çalışmamızda yer vererek metin kuruluşunda esas alınan yöntem tablo olarak yansıtılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ömer Hulûsî, Dîvân, Nazenîn-i Uşşâkîlik, Nazilli, Türk İslam Edebiyatı, Edisyon Kritik.

ABSTRACT
Doctoral Thesis
Philosophy of Doctorate (PhD)
Omer Hulusi and His Diwan (Edition - Critique)
Mehmet Şamil BAŞ

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Islamic History and Arts
Islamic History and Arts Program

This work titled “Omer Hulusi and His Diwan (Edition - Critique)” covers two main topics as to seek Omer Hulusi’s place in the area of Turkish Islamic Literature within the academic framework and to discover the text of his Diwan.

The dissertation consists of four chapters. In Chapter One, historical and cultural characteristics of the period in which Omer Hulusi lived are underlined and the individuals and institutions of the period and region are highlighted.

Chapter Two gives general information on Omer Hulusi’s wives and children, birth and death dates and places, grave, title, profession, sufistic life, Shaikhs and successors as a result of my detailed study on his life and personality. Also in this chapter I give basic information about *Ushshaqi* order and the geneology of Omer Hulusi. Moreover, I emphasize on the line from Omer Hulusi to the modern times by settling the succession of *Ushshaqi* order.

Chapter Three dealing with Omer Hulusi’s Diwan focuses on four subtitles. First of all, I analyze the Diwan in terms of form, content and language; by doing so I have reached statistical conclusions especially based on rhyme. Secondly, I demonstrate Omer Hulusi’s connection with the concept of *Nazanin al-Ushshaqi* by investigating the concept. Under this subtitle I especially discuss the question of whether Omer Hulusi was a Bektashi or not. By investigating *Ushshaqi* believes and rituals under the subtitle of “Basic Concepts in the Diwan”, I explore the Bektashi *dhikr* (remembering) pointed out in the verses of the *Ushshaqi Shaikh* Omer Hulusi. Also in this chapter, I

mention the persons whose name were frequently repeated, and the Verses and Hadith used in the Diwan. Thus, I include almost all poems of him under this title and comment his sophistic views, thus he finds a place in the dissertation due to his important in *Ushshaqi order*.

The last and forth chapter includes the criticized text of the Diwan. Beside the text in this chapter, I give information in depth about the existing ten *nusha* (copies) of the Diwan, each *mustansih* (copier) of these copies who was an *Ushshaqi Shaikh*, the method I followed in the formation of the criticized text, and then I give the criticized text including 651 poems. After clarifying the copies and copiers, the criticized text of the Diwan has been formed in this chapter. By giving place to the copy definition table which I prepared during forming the criticized text and generally shows the differences of copies, the method of text structure is presented as a table.

Keywords: Omer Hulusi, Diwan, *Nazanin al-Ushshaqiyya*, Nazilli, Turkish Islamic Literature, Edition Critique.

**ÖMER HULÛSÎ VE DÎVÂNÎ (İNCELEME-METİN)
İÇİNDEKİLER**

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xii
EKLER LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1

**BİRİNCİ BÖLÜM
ÖMER HULÛSÎ'NİN YAŞADIĞI DÖNEM**

1.1. XIX. YÜZYILDA AYDIN VE NAZİLLİ	6
1.2. XIX. YÜZYILDA AYDIN VİLAYETİNDEKİ TEKKELER	13

**İKİNCİ BÖLÜM
ÖMER HULÛSÎ VE UŞŞÂKİLİK**

2.1. HAYATI	16
2.1.1. Mahlası	16
2.1.2. Doğum Tarihi	18
2.1.3. Doğum Yeri	19
2.1.4. Âilesi Eşi ve Çocukları	20
2.1.5. Şeyhleri	22
2.1.5.1. Ali Galib Vasfî	23
2.1.5.2. Muhammed Tevfik Efendi	23
2.1.6. Tasavvufî Hayatı	23
2.1.7. Mesleği	31
2.1.8. Vefat Tarihi	33
2.1.9. Kabri	35

2.1.10. Halîfeleri	36
2.1.11. Hayatı Hakkındaki Yanlış Bilgiler	37
2.2. TASAVVUFÎ VE EDEBÎ ŐAHŐİYETÎ	38
2.3. TARİKATÎ VE UŞŞÂKÎ SİLSİLELERİ	44
2.3.1. Uőőâkıyye	44
2.3.2. Ömer Hulûsî'nin Silsilesi	46
2.3.3. Ömer Hulûsî'den Devam Eden Uşşâkî Silsileleri	48
2.3.3.1. Osmanzâde Hüseyin Vassaf Silsilesi	49
2.3.3.2. Hacı Necdet Ardıç Silsilesi	50
2.3.3.3. Hacı Eşref Sırđı Akhan Silsilesi	50
2.3.3.4. Sıddık Naci Eren Silsilesi	51
2.3.3.5. Eyyüb Fatih Nurullah Şağban Silsilesi	52
2.3.3.6. İbrahim Mahfî Güz Silsilesi	52
2.3.3.7. Pîr Ganiyy-i Muhtefî Silsilesi	53
2.3.3.8. el-Hac Mehmed Tevfik Efendi Silsilesi	53
2.3.3.9. Hacı Sadık Yıldırım Efendi Silsilesi	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖMER HULÛSÎ DÎVANI - İNCELEME

3.1. DÎVÂN'IN ÖZELLİKLERİ	56
3.1.1. Şekil Özellikleri	56
3.1.1.1. Tertip Şekli	56
3.1.1.2. Nazım Şekilleri ve Türleri	59
3.1.1.3. Vezin	61
3.1.1.4. Kâfiye	64
3.1.1.4.1. Yarım Kâfiye	66
3.1.1.4.2. Tam Kâfiye	66
3.1.1.4.3. Zengin Kâfiye	67
3.1.1.4.4. Tunç Kâfiye	67
3.1.1.4.5. Cinash Kâfiye	68
3.1.1.4.6. İç Kâfiye	68
3.1.1.5. Redif	70

3.1.1.5.1. Ek Redif	70
3.1.1.5.2. Kelime Redif	71
3.1.1.5.3. Kelime Grubu Hâlindeki Redif	71
3.1.2. Muhtevâ Özellikleri	72
3.1.3. Dil ve İfade Özellikleri	72
3.1.3.1. Arapça ve Farsça Unsurlar	73
3.1.3.2. Sade Türkçe	75
3.1.3.3. Atasözleri ve Deyimler	76
3.2. DÎVÂN'DA TEMEL KAVRAMLAR	79
3.2.1. Nâzenîn-i Uşşâkîlik	80
3.2.2. Uşşâkî Usûl ve Erkânı	92
3.2.2.1. El Alma Usûlü – İntisap	93
3.2.2.2. On İki Esmâ	95
3.2.2.3. Ders Değiştirme Usûlü	101
3.2.2.4. Zikir Usûlü	102
3.3. DÎVÂN'DA ADI GEÇEN ŞAHISLAR	107
3.3.1. Yezid ve Kerbelâ	107
3.3.2. Ehl-i Beyt	112
3.3.3. On İki İmam	115
3.3.4. Hz. Lokmân	118
3.3.5. Peygamberler	121
3.3.6. Diğer Şahıslar	132
3.4. DÎVÂN'DA KULLANILAN ÂYET VE HADİSLER	137
3.4.1. Âyetler	138
3.4.2. Hadîsler	154

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TENKİTLİ METİN

4.1. NÜSHALARIN TAVSİFİ	161
4.1.1. Dîvân Nüshalarının Tavsifi	161
4.1.2. Dîvân'ın Müstensihleri	179
4.1.2.1. Muhammed Fahreddin Himmetî	179

4.1.2.2. Muhammed Emîn-i Tevfik et-Tirevî	180
4.1.2.3. Seyyid Mustafa Sâfi	182
4.1.2.4. Ali Fuad Ruhî	182
4.1.2.5. Hamid Cezbî b. Kazmî	183
4.2. DÎVÂN METNİNİN KURULUŞUNDA İZLENEN YÖNTEM	183
4.3. ÖMER HULÛSÎ DÎVÂNI'NİN TENKİTLİ METNİ	187
4.4. NÜSHA TAVSİF TABLOSU	574
SONUÇ	603
KAYNAKÇA	611
EKLER	

KISALTMALAR

b.	bin (oğlu)
bkz.	bakınız
BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivleri
çev.	çeviren
d.	doğumu
Ed.	editör
haz.	hazırlayan
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
no.	numara
sad.	sadeleştiren
s.	sayfa no
ss.	sayfadan sayfaya
TDV	Türkiye Diyânet Vakfı
thk.	tahkik
v.	vefatı

EKLER LİSTESİ

Ek 1: İbrahim Güz'ün Gayb-ı Hayat İsimli Eseri (Ön-Arka Kapak)	ek s. 1
Ek 2: Bilâl Reşid Çilli'nin Uşşakilik İsimli Eseri (Ön-Arka Kapak)	ek s. 2
Ek 3: XIX.Yüzyılın Aydın Güzelhisarı'nı Temsil Eden Gravür	ek s. 3
Ek 4: Birinci Mektup	ek s. 4
Ek 5: İkinci Mektup (Ön Yüz)	ek s. 5
Ek 6: İkinci Mektup (Akra Yüz)	ek s. 6
Ek 7: Yeşil Türbe'nin İç Görünümü	ek s. 7
Ek 8: Yeşil Türbe'nin Dış Görünümü	ek s. 8
Ek 9: Ömer Hulûsî'nin Kabri	ek s. 9
Ek 10: Ömer Hulûsî'nin Mezar Taşı	ek s. 10
Ek 11: M. Tevfik Özel'in On iki İmam ve Ondört Masum İle İlgili Yazısı	ek s. 11
Ek 12: Dîvân'daki 460 Nolu Manzûme	ek s. 12

GİRİŞ

XVI. yüzyıl ve sonrasında zirve konumuna yerleşen Dînî-Tasavvufî Türk Edebiyatı içinde yer almış isimlerin gerek hayat hikâyeleri gerekse ürünleri ve bağlı oldukları düşünce sistemleri araştırılmaya açık bir sahadır. Bu sahanın içinde yer alan isimlerden biri de XIX. yüzyılda yaşamış mutasavvıf bir şair olan Aydın Güzelhisarlı Uşşâkî şeyhi Ömer Hulûsî Efendi'dir.

Ömer Hulûsî'nin hayatı hakkında tezkirelerde yeterli bilginin olmaması, onun hayatına dâir kapsamlı bir araştırmayı gerekli kılmaktadır. Çeşitli kütüphanelerde ve şahıslarda, müellifin manzûmelerinin bulunduğu *Dîvân*'ın pekçok nüshası vardır. Bu nüshalar arasındaki tutarsızlık da çözülmesi gereken bir problemdir. Halvetiyye'nin Uşşâkiyye koluna mensup olan Ömer Hulûsî'nin tarikatla ne derece münasebeti olduğu ve bu münasebetin, şairin şiirini ne derece etkilediği ve kendisine atfedilen *Nâzenîn-i Uşşâkiyye*'nin mahiyetinin ne olduğu çözüme kavuşturulması gereken temel problemlerdendir.

Bu problemlere dayalı olarak çalışmamızın ana konuları, Ömer Hulûsî ve *Dîvân*'ı olacaktır. “*Ömer Hulûsî ve Dîvân'ı (İnceleme-Metin)*” adlı çalışmamızda amacımız yazarı ve eserini ortaya çıkarmak ve değerlendirmeye tâbi tutmaktır. Bu iki konunun işlenişi üç temel amaç altında değerlendirilecektir. İlk amacımız; eserle yazarın ayrılmaz bir bütün olduğundan hareketle, Ömer Hulûsî'nin hayatı hakkında kaynakların elverdiği ölçüde bilgi vermektir. Bu amaca ulaşırken Ömer Hulûsî'nin yaşadığı çağın tarihî ve kültürel şartları ile bu koşulların onun hayatı üzerindeki etkisini gözardı etmemek için şairin yaşadığı dönem, yaşadığı çevre ve mensubu olduğu tasavvufî anlayış hakkında da bilgi vermemiz gerekecektir.

İkinci amacımız; incelediğimiz konuları oluşturan *Ömer Hulûsî Dîvânı*'nın metnidir. İncelenecek metnin güvenilirliğini elde edebilmek için müellifin yazdığına en yakın olduğuna inandığımız nüshayı “edisyon kritik” yöntemiyle yeniden oluşturmak ve sağlam bir metni kurmamız gerekmektedir. Kütüphanelerde ya da şahıslarda bulunan mevcut bütün nüshalar üzerinden *Dîvân*'ın metni en doğru şekliyle ortaya çıkarılacaktır. Bunu yaparken nüshalar tavsif edilecek, nüshalar arasındaki farklılıklar metinde belirtilecek ve tenkitli metnin oluşmasındaki kriterlerimizi genel hatlarıyla özetleyen nüshaların tavsifi, tablo halinde ayrıca gösterilecektir.

Üçüncü amacımız; *Dîvân* metnini anlamaya çalışmak olacaktır. Bu minvalde *Dîvân* metnini belli başlıklar altında incelemek ve *Dîvân*'da öne çıkan kavramları tahlil etmek, Ömer Hulûsî'yi ve tasavvufî şiirini anlamamanın kapılarını aralayacaktır.

Ömer Hulûsî Efendi'nin *Dîvân*'ı üzerine yapılmış tek çalışma Emine Altıntaş'ın *Hulûsî Ömer Aydınî Dîvânı Üzerine Bir İnceleme*¹ isimli yüksek lisans tezidir. Bu tez *Dîvân*'daki 651 manzûmeden sadece 278'ini içeren M nüshası esas alınarak yapılmış olduğundan eksik bir çalışmadır. Bunun yanısıra Ömer Hulûsî hakkında verilen yanlış bilgilerin ve manzûmelerdeki okuma hatalarının düzeltilmeye ihtiyacı vardır. Çalışmamız ile birlikte Ömer Hulûsî'nin hayatı mevcut kaynaklarla ortaya konulacak ve adı geçen tezdeki ilgili hatalar düzeltilecektir.

Çalışmamızın bütün süreci boyunca biyografik eserler, basılı ve elektronik kataloglar, tezkireler, tarih kitapları, edebiyat tarihleri, ansiklopedi maddeleri, yüksek lisans ve doktora tezleri, makaleler, tebliğler, kütüphane katalogları ve Uşşâkî mensuplarınca yazılan eserler incelenmiş ve konumuz ile alakalı bilgiler son ana kadar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bunun yanı sıra Mahmud Erol Kılıç'ın tavassutuyla Uşşâkî müntesiplerinden Ahmet Talip Çatalyürek, M.Tevfik Özel'in torunu Leman Barıştıran, İbrahim Güz, Ömer Kılınç, M.Zühdü Efendi'nin altıncı kuşaktan torunu Emin Kuzunoğlu, Ahmet Yıldırım, Hacı Sadık Yıldırım, Oğuzhan Kantar, Fikret Özyiğit, Kasımpaşa Uşşâkî postnişini Eyyüb Nurullah Şağban ve daha pek çok isimle görüşmelerimiz olmuştur. Bu bağlamda Aydın, Nazilli, Nazilli'nin köyleri, Ödemiş, Manisa, Kadıköy, Ümraniye, Kasımpaşa ve İzmir'de saha araştırmaları yapılmış; Uşşâkî mensuplarıyla görüşülerek konumuz ile ilgili belge, bilgi ve doküman toplamaya çalışılmıştır.

Tez süreci boyunca çalışmamızla ilgili pek çok fotoğraf çekilmiştir. Bu saha araştırmaları esnasında tarafımıza intikal eden, ancak konumuzun dışında olan eserleri, Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'ne bağışlayarak kayıt altına almayı uygun gördük.

Uşşâkî müntesipleri zaman zaman Uşşâkî büyüklerinin hayat hikayesini, manzûmelerini ve Uşşâkîliğe dair bazı bilgiler içeren eserler neşretmektedirler. Bu eserlerden kimilerinin baskı yeri ve yılı olmamakla birlikte bazılarında Uşşâkîlik tarihi üzerine önemli bilgiler yer almaktadır. Burada çalışmamıza ana kaynaklık

¹ Emine Altıntaş, **Hulûsî Ömer Aydınî Dîvânı Üzerine Bir İnceleme**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 2007.

etmiş olan, ancak temini zor olan iki önemli eser hakkında bilgi vermeyi uygun görmekteyiz.

İbrahim Güz, *Gayb-ı Hayat*²

Bu eser kendisine Mahfî mahlasını seçen ve İstanbul Ümraniye’de mukîm 1935 doğumlu İbrahim Güz’ün (İbrahim Mahfî Erzincanî) bir derlemesidir. Eserin matbaa baskısı yoktur. Bilgisayar çıktısı üzerinden bir-iki nüsha çoğaltılıp iki kapak arasına alınmıştır. Eseri İbrahim Güz’den temin edebildik. 346 sayfalık bu derlemenin önsözünde yer alan bilgiler bu eserin kaleme alınışı hakkında önemli bilgiler sunmaktadır.

Uşşâkî Dergâhından Hüseyin Hüsnü Aziz’in (v. 1923) dervişi olan Şemsi Rahmi Efendi, 1957’de Ali Fuat Ruhi Sultan’ın (v. 1959) tavsiyesiyle Uşşâkî büyüklerinin ahvaline dâir bir eser kaleme almıştır. Halen Ödemiş’te mukîm Ali Talip Çatalyürek (d. 1933), Ahmed Tâlib-i İrşâdî (v. 1298/1881) ve Hüseyin Hüsnü Aziz’in (v. 1923) dîvânlarını derlerken bir dosyada Şemsi Rahmi’nin ilgili yazılarıyla karşılaşır. Eski yazıyı yeni yazıya aktaramayan Ali Talip Çatalyürek, İbrahim Güz’den yardım ister. İbrahim Güz bu yazıları alır ve yakın dostu Zeki Atacan’a verir. Zeki Atacan yazıları Cidde’deki oğlu Ali Haydar’ın yanına götürür ve orada latinize edilmesini sağlar.

Şemsi Rahmi Efendi’nin eski yazıyla 1957’de kaleme aldığı ve Ömer Hulûsî Efendi’den Hüseyin Hüsnü Aziz Efendi’ye kadarki Uşşâkî büyüklerinin ahvali Zeki Atacan tarafından tercüme edildikten sonra İbrahim Güz bu tercüme-i ahvalin sonuna birkaç bölüm daha ekleyerek kendi Uşşâkî silsilesini ortaya koyar. Bu bölümler Hüseyin Hüsnü Aziz Efendi’nin halîfelerinden Mustafa Nazmi Kazmî Dede (v. 1950), Ali Fuat Ruhî (v. 1959), Selâhaddin Mahmud Gani Üsküdarî (v. 1972) ve İbrahim Mahfî’yi (d. 1935) kapsamaktadır. Eseri derleyip vücuda getiren İbrahim Güz bu çalışmaya *Gayb-û Hayat* ismini vermiştir. Kendisi ile İstanbul’da yaptığımız görüşmede eserin adında bir imlâ hatası olduğunu ve “*Gayb-ı Hayat*” şeklinde düzeltilmesi gerektiği ricasında bulunduk. Eserin orijinal metninin şu an kimde olduğu ise belli değildir.

² İbrahim Güz, **Gayb-ı Hayat (Hz. İmam Ali’nin Velayet Yolundaki Silsileyi Arifan)**, İstanbul, 2007. Kitabın görselleri için bkz: Ek 1.

Bilâl Reşîd Çilli, *Uşşakilik*³

Bu eseri Bilâl Reşîd Çilli'nin Muğla'da ikamet eden çocuklarından Hidayet Sevgili'den temin edebildik. Eserin üzerindeki Bilâl Reşîd Çilli ismi aynı zamanda Bilâl Reşîd Rüşdî Urlavî şeklinde de yazılıdır. Eser, müellifin vefâtından sonra evladı tarafından matbu hâle getirilmiştir. Bilâl Reşîd Çilli bu eseri, Nazilli'deki ikameti sırasında derlediği bilgiler ve kaynaklarda Uşşâkîlik hakkında yer alan bilgilere kendi müşahedelerini de katarak harmanlamıştır. 494 sayfalık bu çalışmada yer alan bazı bilgilerin başka hiçbir çalışmada olmaması eserin önemini ortaya koymaktadır. Ancak bazı bilgilerin kaynağının rüya olması esere ihtiyatla yaklaşmayı beraberinde getirmektedir.

Türk İslam Edebiyatı sahasında dîvânlar üzerine yapılan tahlillerde genellikle *Dîn* ve *Tasavvuf* başlıkları altında kategorize edilen bir tahlil çalışması yürütülür. Amentü esasına göre *Allah, Melekler, Kitaplar, Peygamberler, Âhiret, Kâza-Kader, Hayır-Şer* ve *Diğer Dînî Kavramlar* bağlamında ilgili *Dîvân* metni baştan sona taranıp bu başlıkların bulunduğu mısralar, beyitler ya da kıtalar fişlenerek örneklendirme yoluyla tahlil yapılır. Aynı şekilde *Tasavvuf* başlığı altında, süregelen tahlil çalışmalarındaki sistem uygulanarak tasavvufî şahsiyetler, tarikat mefhumları, bazı tipler, tasavvufî kavramlar gibi karegorize edilen pek çok kavram 'metin'den koparılarak tahlil başlığı altında incelemeye alınır. Bu tarz incelemeler bir iki örnekle geçiştirebileceği gibi hepsini açıklayarak da tahlili yapılabilir. Şüphesiz bu yöntemin önemi yadsınamaz. Ancak, mutasavvıf şairlerimiz zaten hemen hemen aynı şeyleri aynı kavramlarla ifâde etmektedirler. Örneğin Hz. Peygamberden bahsetmeyen, Allah'ı zikretmeyen, âhirete inanmayan bir mutasavvıf şair düşünülemez. Kanaatimizce daha önemli olan şey, incelemeye tabi tutulan 'metnin' neleri söylediği değil neyi daha çok söylediği; dînî ve tasavvufî kavramlara hangi anlamları yüklediğidir.

Tenkitli metnini hazırlarken tasavvuf erbâbı bir şair olan Ömer Hulûsî'nin *Dîvân*'da bazı konulara fazlaca değindiğini gördük. Defâlarca baştan sonra okumuş olduğumuz bu tenkitli metin, klasik tahlil yöntemi içinde ilgili başlıkların hepsine örnek teşkil edecek mısraları elbette barındırmaktadır. Ne var ki, böylesi bir tahlil,

³ Bilâl Reşîd Çilli, *Uşşakilik*, Güneş Ofset, Antalya 2003. Kitabın görselleri için bkz. Ek 2.

çalışmamızın inceleme sınırları dışında yer almaktadır ve bu tarz bir tahlil yöntemine çalışmamızda yer verilmeyecektir. Çünkü bu, Ömer Hulûsî'nin daha çok zikrettiği, *Dîvân*'ın merkezini oluşturduğu, onu diğer şairlerden ayrı kıldığı ve dahası muhtevâyı ayrıştıran genel kurguyu göz ardı etmemize sebep olabilecek bir yöntemdir.

Bu nedenle biz farklı bir yöntem deneyerek *temel kavramlar, adı geçen şahıslar ve âyet-hadîs iktibasları* başlıkları altında *Dîvân*'ın ana muhtevâsını incelemeyi uygun görmekteyiz. Böylelikle Ömer Hulûsî ile ilişkilendirilen Nâzenîn-i Uşşâkîliği ilgili başlıklar bünyesinde incelememiz daha sağlıklı sonuçlar doğuracaktır. Bunun dışında çalışmamızın tümünde tenkitli metnimizdeki beyitlere atıflar yaparak Ömer Hulûsî'nin kendisi de kaynak gösterilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖMER HULÛSÎ'NİN YAŞADIĞI DÖNEM

1.1. XIX. YÜZYILDA AYDIN VE NAZİLLİ

Edebî eserleri daha iyi anlayabilmek ve yorumlayabilmek için “yazar/şair, eser, okur ve toplum” arasında geliştirilen pekçok yöntem vardır. Anlamaya ve yorumlamaya dayalı bu eleştirel bakış gruplarından biri edebî eserleri anlamının ancak zaman ve mekanın çözümlenmesiyle yani tarihi ve toplumu anlamakla mümkün olabileceğine dâir yöntemdir⁴. Bu bağlamda XIX. yüzyılın siyasî ve kültürel tarihinin⁵ Aydın ve çevresindeki kesiti, Ömer Hulûsî Efendi'nin yaşadığı dönem açısından önem arz etmektedir.

Değişime duyulan ihtiyaç ile birlikte toplumda bazı isyanların, ayaklanmaların, iç karışıkların yaşandığı XIX. yüzyılda Osmanlı belirgin bir gerileme içindedir. Ömer Hulûsî Efendi'nin yaşadığı yıllarda (1805-1868) iktidarda olan III. Selim (1789-1807), IV. Mustafa (1808), II. Mahmud (1808-1839), Abdülmecid (1839-1861) ve Abdülaziz (1861-1876) kendi saltanat sürelerinde gerilemenin sebeplerini araştırmışlar ve birtakım ıslahatlar ile devletin bekasını sürdürmeye gayret etmişlerdir⁶.

1789'da Yeniçerilere karşı kurulan düzenli ordu Nizâm-ı Cedîd Ocağı, 1807'ye kadar dayanabilmiş; Kabakçı Mustafa İsyanı (1807) ile kaldırılmak zorunda kalmıştır. Bu durum III. Selim'in de tahttan indirilmesine ve sonrasında öldürülmesine sebebiyet vermiştir. IV. Mustafa olaylara el koymaya çabalamış, ancak Kabakçı Mustafa İsyanı'ndan sorumlu yeniçerilerin devlet yönetiminde önemli mevkilere getirilmesi ve iç karışıklıkların dinmemesi; sonuçta III. Selim yanlılarının II. Mahmud'u tahta çıkartmalarına yol açmıştır (1808). İki üç yıllık süreç içinde, yönetimde yaşanan bu değişimler, İstanbul'da olduğu kadar Osmanlı'nın geniş

⁴ Bkz. İlhan Genç, **Edebiyat Bilimi Kuramlar-Akımlar-Yöntemler**, Kanyılmaz Matbaası, İzmir, 2007, s. 221.

⁵ XIX. yüzyılın siyasî ve kültürel tarihi ve bu yüzyılda yaşamış şairler hakkında özet bilgi için bkz. Mehmet Şamil Baş, **Aşkî Mustafa Efendi'nin Vahdet-nâme Mesnevîsi (Metin-Muhtevâ-Tahlîl)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2007, s.1-6.

⁶ XIX. Yüzyıl Osmanlı Tarihi için bkz. Ziya Nur Aksun, **Osmanlı Tarihi**, Cilt: 3-4, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1994; Hakkı Dursun Yıldız, **Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi**, Cilt: 9-12, Çağ Yayınları.

çoğrafyasında da etkisini hissettirmiştir. Ömer Hulûsî Efendi'nin doğduğu Aydın Güzelhisarı ile eğitimini tamamlayıp ömrünün büyük bir kısmını geçirdiği Nazilli de bu olumsuz gelişmelerden etkilenmiş olmalıdır.

1811 yılında Saruhan, Menteşe, İzmir sancaklarını da içine alarak eyalet merkezi olan Aydın ve civarında, takriben XVIII. yüzyılın ortalarından XIX. yüzyılın ilk yıllarına kadar yarı bağımsız hüküm süren Karaosmanoğulları ailesinin, yörenin özellikle tarımda gelişmesine önemli katkıları olmuştur. Bu aile, bölgenin tarım iş gücü ihtiyacı nedeniyle Rum nüfusun bu bölgeye yerleşmesini özendirmiştir. Kurulan bu düzenin etkisi uzun süre devam etmiştir. II.Mahmud'un âyânları etkisizleştirme çabaları olumlu sonuç vermiş, bu arada Karaosmanoğulları'nın etkisini de azaltmıştır. Yöre halkı, Karaosmanoğulları'nın kısa bir süre devam eden yönetiminden sonra, kent yaşamını iyileştirme yerine kendi zenginliklerinin peşine düşen yeni voyvodalara (valilere) alışmamıştır. Bununla birlikte 1807'de Balkanlar'da yaşanan Yunan ve Sırp başkaldırısı sırasındaki olaylar sebebiyle halk yönetime tavır koymuştur. 1828'de cepheye alınan askerler nedeniyle Aydın hemen hemen boşalmıştır. Paşaların askere almadaki tutumları ise halkın tepkisini çekmiştir. 1828-1829 yıllarındaki savaş ve sefer harcamaları da halkı güç bir durumda bırakmıştır. Dönemin en önemli olaylarından biri olan Atçalı Kel Mehmed'in ayaklanması işte bu yıllara rastlamaktadır. Hasan Paşa'nın valilerince yönetilen Aydın ve civarındaki halk, kırk kişilik bir toplulukla dağlarda yaşayan Atçalı Kel Mehmed'i, valilerden şikayetçi olan Aydın ve ilçelerindeki halkın direniş sembolü yapmıştır. Atçalı Kel Mehmed çok kısa bir sürede Nazilli de dâhil olmak üzere Aydın'ı tümüyle ele geçirmiştir (1828). Bu isyan 1829'da tümüyle bastırılmış ve halkın üzerinde Zeybeklere yardım etmelerinden ötürü büyük bir baskı kurulmuştur. Ancak bu baskılar Tanzimat hareketine de karşı çıkan Aydın halkı üzerinde çok etkili olamamıştır⁷. Zaten Güzelhisar ve sâir yerlerde yapılan tahkikatlar neticesinde Aydın sancağında ortaya çıkan ayaklanmalarda ahalinin yöneticilerin zulümlerinden bezdikleri için kendilerine iyi davranan Atçalı Kel Mehmed'e taraftar oldukları iktidar tarafından bilinmekteydi⁸.

⁷ "Aydın", **Yurt Ansiklopedisi Türkiye İİ Dünü Bugünü Yarını**, (Editör: Yücel Yaman), Cilt: 2, Anadolu Yayıncılık, İstanbul, 1982, ss.990-991. Ayrıca bkz. Feridun Emecen, "Aydın", **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 4, İstanbul, 1991, ss.235-237.

⁸ Bkz. BOA, HAT., 467/22833/F.

Yeniçeri Ocağının kaldırılmasından sonra 1826'da Anadolu Eyaleti dörde bölünmüş; Aydın Eyaleti, Aydın Güzelhisarı merkez olmak üzere Hamid, İzmir, Aydın, Saruhan, Teke ve Muğla ile birlikte Vezir Hüseyin Paşa'nın yönetimine verilmiştir. 1831 yılındaki ilk nüfus sayımında Aydın Sancağı'nın kazaları arasında Güzelhisar, Tire, Bayındır, Ödemiş, Birgi, Ayasuluğ, Alaşehir, Nazilli, Dağ Marmarası, Yenişehir, Salihli, İnegöl, Kuyucak, Atça, Yenipazar, Keles, Köşk, Dallica, Sultanhisar, Balyambolu, Arpaz, Bozdoğan ve Vakıf bulunmaktadır⁹.

1831 yılı nüfus sayımında merkez konumundaki Güzelhisar'da 12 bin 730 kişi yaşamaktaydı. Bu nüfusun 1044'ü Rum, 370'i Yahudi, 64'ü Ermeni idi. Nazilli'nin ise 4 bin 961 kişilik yerleşik nüfusu bulunmaktaydı. 1867'de Osmanlı'nın idarî yapısı vilayetler yasasıyla değişmiş Aydın Sancağı kaza ve nahiyelerden oluşan Aydın vilayeti şeklini almıştır. Demiryolunun hizmete girmesiyle nüfusun belirgin şekilde arttığı görülmektedir. Bununla birlikte Nazilli'nin nüfus artışında bir patlama olmuştur¹⁰. Nitekim 1890 Aydın Vilayet Sâlnâmesi'ne göre, eski adı Güzelhisar olan Aydın kazasında 69 bin 646; köyleri ile birlikte Nazilli'de 62 bin 475 kişi yaşamaktadır. Bu nüfusunun 2 bin 500 kadarını da gayri müslimler oluşturmaktadır. Nazilli merkezin nüfusu ise 5960 kişidir¹¹.

1890 Aydın Vilayeti Sâlnâmesi'ne göre o yıllarda Aydın merkezde 9357 hâne, 1450 dükkan, 132 mağaza, 87 kahvehâne, 38 han, 53 fırın, 21 oda, 150 ahır, 5 lokanta, 2 Yahudihâne, 2 pamuk fabrikası, 200 kule, 8 hamam, 20 koltuk, 168 arsa, 32 değirmen, 3 sabunhane, 20 yağhane, 10 Meyhane, 1 hotel, 50 hayvanhane, 7 kiremithane, 2 karakol, 1 Mevlevî Tekkesi, 5 Kâdirî Tekkesi, 51 Cami', 74 mescit, 49 medrese, 14 Mekteb-i İslamiyye, 3 Rum Mektebi, 1 Ermeni Mektebi, 1 Yahudi Mektebi, 2 Rum kilisesi, 1 Ermeni kilisesi, 1 Katolik kilisesi, 2 Havra, 1 kütüphane, 6 türbe, 1 metropolithane, 3 hastahane, 1 kışla, 1 hapishane, 1 telgrafhane, 2 tren istasyonu, 80 çeşme ve sebil ve 2 meyhan fabrikası bulunmaktadır¹².

Nazilli merkezde ise 1628 hâne, 625 dükkan, 68 kahvehâne, 12 han, 22 fırın, 1 oda, 2 lokanta, 1 un fabrikası, 2 pamuk fabrikası, 2 hamam, 36 arsa, 1 değirmen, 2 sabunhane, 1 yağhane, 9 Meyhane, 813 hayvanhane, 2 kiremithane, 1 karakol, 2 Uşşâkî

⁹ Yurt Ansiklopedisi, s.991.

¹⁰ Yurt Ansiklopedisi, s.995.

¹¹ İbrahim Cavid, **Aydın Vilâyet Sâlnâmesi R.1307/H.1308**, (Haz. Murat Babuçoğlu, Cengiz Eroğlu, Abdülkerim Şahin), TTK Yayınları, Ankara, 2010, s.389, 390, 453.

¹² Cavid, s.409-411.

Tekkesi, 4 Cami', 8 mescit, 6 medrese, 8 mekteb-i islamiyye, 2 rum mektebi, 1 Ermeni Mektebi, 1 Rum kilisesi, 2 türbe, 1 kışla, 1 telgrafhane, 1 şimendifer mevkifi, 26 çeşme ve sebil bulunmaktadır¹³.

Aydın ili XIX. yüzyıl sonlarına kadar depremler ve yangınlar sebebiyle yavaş bir gelişme göstermiştir. Aydın ilinin ikinci büyük yerleşim yeri olan Nazilli de 1864'te büyük bir yangın geçirmiş; 1899'da depremle yıkılmış ve Aydın ili gibi sonraki yıllarda yeni baştan planlı bir şekilde kurulmuştur. Bu planlı şehirleşmeye Nazilli'nin ortasından geçen demiryolu ve karayolu da eklenince Yukarı Nazilli ve Aşağı Nazilli olmak üzere Nazilli ikiye ayrılmıştır¹⁴.

Charles Texier, XIX. yüzyılın ortalarında Aydın, Nazilli ve çevresini gezmiş ve şehrin tarihi hakkında *Küçük Asya* isimli eserinde önemli bilgiler vermiştir. Buna göre Aydın Güzelhisar, Tralles şehrinin üzerine kuruludur. Başta tekstil olmak üzere iç piyasanın ana maddelerinin işlendiği ve de geçtiği çok büyük bir merkez olması sebebiyle bölgenin en önemli yerleşim yerlerinden biridir. Çok geniş ve canlı pazarları vardır. Sıklıkla yaşanan depremler nedeniyle yöre halkı evlerini ahşaptan yapmaktadır. Ne var ki sığağın da etkisiyle deprem korkusu yerini büyük yangınlara bırakmış ve çok defa şehir yangınlarla yıkılmıştır. Yaz aylarında derme çatma ahşap binalar korkunç bir yangının habercisi gibidir¹⁵.

Güzelhisar, değişmeyen güçlü bir siyasî veya dinî merkez olamamıştır. Aydın Beyleri, her zaman için açıktan olmasa bile içten içe sultanlarla çatışma halinde olmuşlardır. Bu durum şehirde uzun ömürlü eserlerin vücuda getirilememesinin en önemli sebebidir. Nitekim ikametgâh olarak kullandıkları konaklar kaba ve kötü yapılmış süslerle doludur. Menderes vâdisinin tümünde birkaç asır hüküm süren Karaosmanoğlu ailesi bir hükümdar gücüne sahip olmasına rağmen eser olarak ne yol ne çeşme ne de bir su kemeri yapmışlardır. Yaptıkları tek şey çevredeki köyler için belâ hâline gelen düzensiz birlikler bulundurmaktı. Derebeyi ünvanına sahip kişiler sultana belli sayıda süvari ve piyade birliği sağlamak zorundaydılar. Asayiş için yolların koruması bu derebeylerine aitti. 1833 yılında Sultan II.Mahmut, bu derebeylik hükümetine son vererek derebeylikleri paşalığa indirmiştir. Bu kimseler

¹³ Cavid, ss.409-411.

¹⁴ Yurt Ansiklopedisi, s.1046.

¹⁵ Charles Texier, *Küçük Asya -Coğrafyaya Tarihe Âsâr-ı Atıkaya Ait Tarîf-*, (Mütercim Ali Suat), Cilt:1, Matbaa-i Âmire, İstanbul, 1339, ss.112-113.

paylarını her yıl bayram günü almaktadırlar¹⁶.

Texier'ye göre Aydın'ın nüfusu yaklaşık 60 bindir. Evlerin tamamı 12 bin kadardır. Rumların hane sayısı 400 civarındadır. Şehir kısmen ovaya doğru uzanmış ve iki taş köprüyle geçilen Eudon vadisinin iki yamacı üzerinde kurulmuştur. Aydın'ın doğu tarafındaki mahallesi, nehrin kenarında kurulmuş olup buralarda tabakhaneler bulunmaktadır. Bu tabakhaneler sağlıklı şartlar altında çalışmamaktadırlar. Tabakhane artıklarını şehrin ortasına bıraktıkları için hem nehrin suyunu kirletmektedirler hem de pis kokuları şehrin ortasına yaymaktadırlar. Oldukça iyi ekilmiş durumda olan ovada bağlar, zeytinlikler ve incirliklerin ürünleri, en önemli temel ihracatı oluşturur. Deri tabaklama sanatından başka evlerde ve odalardaki küçük tezgahlarda pamuk tekstili işi yapılmaktadır¹⁷.

Charles Texier, Nazilli'den Nozlu adıyla bahsetmektedir. Charles Texier'ye göre Menderes'in yukarı vâdisinde Cevizli Dağının yamaçlarında bütün sakinleri çiftçi olan birçok köy bulunmaktadır. Bu köylerin üçü diğerlerine göre daha büyüktür ve her üçünün de adı Nozlu'dur. Pamuk, tahıl, mısır, susam tarımı ise ovada yapılmaktadır. Ova ile son bulan vâdinin yamaçları sayısız incir ağacıyla doludur. Bu nedenle bu yöreye İncir Pazarı adı verilmiştir. Birbirine çok yakın olan bu üç büyük köyün çiftçi halkını İncir Pazarı bir araya toplamıştır. Büyük Nozlu'da müslümanlar, Nozlu Pazar'da ise Rumlar ikamet etmektedir. Cevizli nehrinden derelerle bahçeler ve bostanlar sulanmaktadır. Nazilli eşine az rastlanır zengin ve münbit bir görüntü sergilemektedir¹⁸.

Charles Texier, Nazilli'nin tarihi ve konumu hakkında verdiği bilgilerden başka gözlemlerini de aktarmaktadır. Texier'nin belirttiğine göre, Nazilli'den elde edilen incir, Ağustos ayının sonlarında, her biri yüzlerce deveden oluşan kervanlarla İzmir'e ulaştırılmakta ve İzmir sokaklarında işlenmektedir. Nazilli'nin en önemli iki mahsulü pamuk ve incirdir. Arazi kolay sulamaya elverişli olup elde edilen mahsüller civar şehirlerin ürünlerinden kalite açısından öndedir. Çiftçiler sulamaya ve ürünlere oldukça önem vermektedirler. Mevsim sonunda bütün kadınlar pamuğun çekirdeklerini çıkırla ayırmakla meşgul olmaktadır. Nazilli'de yetiştirilen mahsuller İzmir ve Kuşadası limanları aracılığı ile Avrupaya ihraç edilmektedir. İzmir'den

¹⁶ Texier, s.114.

¹⁷ Texier, s.114.

¹⁸ Texier, ss.122-123.

başlayıp Aydın'da son bulan tren hattı, tarım için yeni bir gelişme getirecek ve bu yörenin yararına olacaktır¹⁹.

Evliya Çelebi de Nazilli'de Perşembe ve Cuma günleri iki büyük pazar kurulduğunu; yüzlerce köy ve kasabadan binlerce kişinin bu pazarlarda alışveriş yaptığını belirtmektedir. Burası geniş bir düzlükte kurulmuş olan bir pazar yeridir. Ticaretle birlikte burada pek çok han ve cami yapıldığından dolayı Nazilli gitgide şirin bir kasaba hüviyeti kazanmıştır²⁰.

XIX. yüzyılın sonuna gelindiğinde Nazilli'de var olan camiler arasında Yahya Paşa tarafından XVII. yüzyılın ortalarında yaptırılan Yahya Paşa (Eski-Yeni) Cami ve XVIII. yüzyılın başlarında yaptırılan Ağa Cami, 1822-23 yıllarında Hacı Şeyhoğlu tarafından yaptırılan Hacı Şeyhoğlu Cami, Dallica nahiyesinin Pazar karyesindeki Koca Cami, 1842'de yaptırılan Çeşmebaşı Cami, 1872 yılında yaptırılan Zeytinlik Cami, 1877 yılında halk tarafından yaptırılan Aşağı (Çarşı) Cami ve 1900 yılında Kestanepazarı denilen yerde yaptırılan Kestane Cami sayılabilir. Bununla birlikte adı tespit edilebilen Çayyüzü, Hacı Şeyhoğlu, Iğnılı ve Yenimahalle mescitleri XIX. yüzyılda Nazilli'de inşa edilmiş mescitler arasında sayılabilir²¹.

Kurtuluş Savaşı yıllarında düşman eliyle çıkarılan yangınlar nedeniyle bugünkü Nazilli'de Osmanlı döneminden kalma medreselere rastlanmaz. Yanıp kül olmadan önce XIX. yüzyıl sonunda Nazilli'de dört büyük medrese bulunmaktaydı. Bunlar, Koca Camii avlusundaki şadırvan üzerinde dershanesi olan kırk odalı Büyük Medrese, Zeytinlik Camiinde yirmibeş-otuz odalı Hacı Emin Efendi Medresesi; mahalle içinde on odalı Kozdereli Hacı Mehmet Efendi Medresesi ve Ağa Camiindeki Hacı Zühtü Efendi Medresesi'dir²². Osmanlı arşiv belgelerine baktığımızda 1787 yılında Nazilli'de harap olmuş olan İnebey adındaki medresenin yerine İnelizade Hacı Hasan Ağa tarafından bir medrese yaptırıldığını²³ ve 1238/1823 yılında Hacı Hasan Medresesi adında bir medresenin var olduğunu görmekteyiz²⁴.

¹⁹ Texier, s.123.

²⁰ Evliya Çelebi, **Seyahatname Anadolu Suriye Hicaz 1671-1672**, Cilt: 9, Devlet Matbaası, İstanbul, 1935, ss.184-187.

²¹ Saadet Tekin, **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Nazilli**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir, 1997, s.51-52.

²² Gani Dikmen, **Nazilli (Tarih ve Coğrafyası)**, Efe Matbaası, Aydın, 1952, s.92-93.

²³ BOA, C..MF., 151/7505.

²⁴ BOA, C..MF., 88/4400.

Gerek Aydın ve Nazilli’de gerekse Osmanlı çağrafyasında yaşanan siyasî olayların müellifimiz Ömer Hulûsî Efendi’yi etkilediği kesindir. Bu nedenle ortaya koymaya çalıştığımız ve izini sürebildiğimiz kadarıyla XIX. yüzyılda Aydın ve Nazilli’deki siyasî ve kültürel öğelerin *Ömer Hulûsî Dîvânı*’nın daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacağı kanaatindeyiz.

XIX. yüzyılın Aydın ve Nazilli’si hakkında özet olarak verdiğimiz bu bilgilere müellifimiz Ömer Hulûsî’den bazı eklemeler yapmamız yerinde olacaktır. Osmanlı’nın dâhil olduğu savaşların halkın üzerinde büyük etkileri olduğunu söylemiştik. Ömer Hulûsî Efendi’nin yaşadığı dönemde Ruslarla yapılan savaşlardan 1853-1856 yıllarına rastlayan ve Kırım Harbi olarak da isimlendirilen Osmanlı-Rus Savaşı Ömer Hulûsî’nin beyitlerine de yansımıştır. Bu savaşta Birleşik Krallık (İngiltere), Fransa ve Sardinya, Osmanlı’nın yanında yer alarak Rusya’nın Avrupa ve Akdeniz’e geçişi engellenmiştir:

Fıransız İngiliz Moskof eger cenk istesün şâhdan
Kıralce ‘askeri görsün şaşar elbet ider mizân
428/4 ²⁵

Ömer Hulûsî Dîvânı’nda yer alan 629 nolu manzûme ise; 1860’lı yıllarda Girit Adası’nda yaşanan siyasî gelişmelerin²⁶, Ömer Hulûsî Efendi’de nasıl karşılık bulduğuna dâir bir örnektir. Ömer Hulûsî, Sivastopol Kalesi’nin zahmetli bir şekilde zaptedilmesinden daha sorunlu çıkan Girit’deki karışıklıkların, pekçok yönetici eskittiğini dile getirmekte ve küçük bir yer olmasına rağmen yıllardır alınamamasından şikayet etmektedir:

Girid ața aḫāl̄isin işitdim ben baña geldi
Nice inşâf ideñ İslâm Moradan eşkiyâ geldi

Ufaḫ bir yer ne ḫikmetdir alınmaz bunca vaḫt oldı
Vezîr ḫalkdıysa boş ḫalmaz verâsından livâ geldi

Tevâtür itdiler şâhım Girid şandım ki maḫv oldı
Ümîd itdim Mışır vâl̄isi İsmâ‘îl Paşa geldi

²⁵ Beyitlerin ve kıtaların altında yer alacak olan bu numaralar *Ömer Hulûsî Dîvânı*’nda yer alan ve çalışmamızın *Tenkli Metin* bölümünde yer verdiğimiz manzûmelere dâirdir. İlk numara manzûmenin başlık numarasını; ikinci numara ise beyit ya da kıta numarasını ifâde edecektir.

²⁶ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Mehmed Salahi, **Girid Meselesi**, (Tahkik: Münir Aktepe), Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1967; Ali Haydar Emir; **Girit İhtilali 1866–1869 Gamsız Hasan Bey Erkadiyi Nasıl Batırdı**, Deniz Matbaası, İstanbul, 1931.

abaat bir Şamur olsa alan var mı ‘aceb gerüde
Paşalar bir bir ardınca nice ıapdan daha geldi

Sivastobolu gibi ıal‘ a geıen aldık bi zametle
Anuñ üstün bu on dirdim toıuz üste bahā geldi

Baıñ sofra ıurulmuş mı yedi dürli ta‘ ām-ile
ulūŐı yani keŐkek beŐ tirit altı paıa geldi
628/1-6

1.2. XIX. YÜZYILDA AYDIN VİLAYETİNDEKİ TEKKELER

XIX. yüzyılın sonuna gelindiğinde Aydın Vilayeti’ne dāhil olan bölgede 152 tekke vardır. Aydın Vilayeti sınırları içinde yoğunluğuna göre 48 Nakşibendî Tekkesi, 38 UŐŐākî Tekkesi, 27 Rıfāî Tekkesi, 8 Mevlevî Tekkesi, 8 Tarık-i Nāzenîn Tekkesi, 8 Halvetî Tekkesi, 8 Kādirî Tekkesi 4 Mısrî Tekkesi, 2 Ma’rufî Tekkesi ve 1 Őāzelî Tekkesi bulunmaktadır. Her ne kadar Nakşibendî tekkeleri sayıca çok olsa da tekkelerin dağılımına bakıldığında UŐŐākî ve Rıfāî tekkelerinin daha geniş bir yelpazeye dağıldığı açııkıa görölmektedir. Bu tekkelerin merkezlere göre dağılımı Şu Şekildedir:

İzmir’de 1 Mevlevî, 1 Mısrî, 2 Rıfāî, 1 Ma’rufî;

Tire’de 1 Nakşibendî, 3 UŐŐākî, 2 Rıfāî, 1 Őāzelî, 1 Tarık-i Nāzenîn;

Ödemiş ve köylerinde 1 UŐŐākî, 2 Rıfāî;

Bayındır’da 2 UŐŐākî, 2 Rıfāî;

Menemen’de 1 Rıfāî;

Kuşadası’nda 1 Rıfāî;

Çeşme’de 2 Rıfāî;

Foıa’da 2 Rıfāî;

Seferihisar’da 1 Halvetî, 1 Ma’rufî;

Manisa’da 2 Mevlevî, 3 Nakşibendî, 2 Kādirî, 3 UŐŐākî, 6 Halvetî, 2 Rıfāî;

Kasaba’da (Turgutlu) 2 UŐŐākî;

Kula’da 1 Mevlevî, 1 Nakşibendî, 2 UŐŐākî, 1 Halvetî;

Demirci’de 1 Mevlevî, 2 Rıfāî;

Gördes'te 3 Mısrî;
Akhisar'da 2 Rıfâî;
Aydın'da 1 Mevlevî, 5 Kâdirî;
Nazilli ve köylerinde 7 Uşşâkî;
Bozdoğan'da 1 Uşşâkî;
Çine'de 1 Uşşâkî;
Muğla'da 3 Rıfâî;
Mekri'de 2 Rıfâî, 1 Tarîk-i Nâzenîn;
Denizli'de 2 Mevlevî, 3 Nakşibendî, 5 Uşşâkî, 2 Rıfâî, 1 Tarîk-i Nâzenîn;
Tavas'ta 6 Nakşibendî, 5 Uşşâkî, 5 Tarîk-i Nâzenîn;
Karaağaç'ta 30 Nakşibendî;
Buldan'da 1 Kâdirî, 3 Uşşâkî;
Sarayköy'de 4 Nakşibendî ve 3 Uşşâkî tekkesi²⁷.

Bu listede dikkati çeken önemli bir husus Tarîk-i Nâzenîn tekkeleridir. 1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nın kapatılması sırasında Yeniçerilerin Bektâşîlerle bağlantısı nedeniyle kapatılan Bektâşî tekkeleri XIX. yüzyıl sonlarındaki Aydın Vilayeti Salnâmesi'nde isim olarak yer almamaktadır. Açıkcası biz, Tarîk-i Nâzenîn adıyla kayıt altına alınan tekkelerin esasında Bektâşî tekkeleri olduğunu düşünmekteyiz.

Tasavvufî kültürün oluşmasında önemli bir yeri olan tekkelerin Nazilli'deki etkisi de büyüktür. Nazilli, çeşitli tarîkatlara merkez olması bakımından da önemli bir konumdadır. XIX. yüzyılda Aydın ve çevresinde Nakşî, Uşşâkî ve Rıfâî tekkelerinin çoğunlukta olması, bu tarîkatların nüfus üzerinde daha etkili olduğunu göstermektedir. Uşşâkî şeyhi M. Zühdü Efendi ile Nazilli'de kurulan Uşşâkî tekkesi bugünkü Yeşil Türbe'nin²⁸ hemen yanında (Dumlupınar mah.) bulunuyordu. Tekke'nin konumu Aşağı Nazilli'nin en eski camilerinden Eski-Yeni Cami ile Ağa Camii'ne aynı mesafede ve batı çaprazında yer almaktadır. Mekâna uzaklığı ve adı göz önüne alındığında Ağa Camii'ndeki Hacı Zühtü Efendi Medresesi'nin Uşşâkî şeyhi Muhammed Zühdü Nazillivî Efendi'nin (v. 1221/1807) himayesinde olduğu ve takipçilerinin burada eğitim gördüğü söylenebilir.

Nazilli'deki diğer tekkeler Yukarı Nazilli'deki Koca Camii'nin yanındaki

²⁷ Cavid, ss.401-413.

²⁸ Muhammed Zühdü Efendi'ye ait olan bu türbe, yeşil renkle boyandığı için halk arasında "Yeşil Türbe" diye anılmaktadır.

Nakşi Tekkesi ile Pazaristan mevkiinde (bugünkü adıyla Altıntaş mah.) Kâdirî-Rıfâî tarîkatınca kurulan Rıfâî tekkesidir. İlk şeyhi Molla Ahmet Efendi'dir²⁹.

Nazilli'de ne Uşşâkî tekkesi ne de diğer tekkeler günümüze ulaşabilmiştir. Yıkılan Uşşâkî tekkesinin hemen yanındaki M. Zühdü Efendi'nin türbesi olan Yeşil Türbe günümüzde Nazilli'de en çok ziyaret edilen iki türbeden biridir. Diğer türbe Pınarbaşı mahallesindeki Sinan Dede Türbesi'dir. Sinan Dede'nin kim olduğu ile ilgili yeterli bilgi bulunmamaktadır.

²⁹ Tekin, s.52-53.

İKİNCİ BÖLÜM

ÖMER HULÛSÎ VE UŞŞÂKİLİK

2.1. HAYATI

Ömer Hulûsî Efendi XIX. yüzyılda yaşamış önemli bir mutasavvıf, şair ve Uşşâkî şeyhidir. Kaynaklarda onun hakkında tafsilatlı bilgiler bulunmaz. XIX. yüzyıl tezkireciliğın son yüzyılıdır. Bu yüzden *Sefîne-i Evliya*³⁰ haricindeki tezkirelerde adı geçmemektedir. Hayatı hakkındaki bilgilerin çoğunluğu diğerk Uşşâkî şeyhleri hakkında da önemli bilgiler içeren Hüseyin Vassaf'ın *Sefîne-i Evliya*'sında yer almaktadır. Ömer Hulûsî Efendi hakkında İbrahim Güz'ün, Bilâl Reşîd Çilli'nin, ve Fehamet Onat'ın³¹ eserlerindeki bilgiler de çoğunlukla Vassaf'ı tekrar mahiyetinde ya da teyit eder niteliktedir. Bu kaynaklar arasında İbrahim Güz'ün hazırladığı *Gayb-ı Hayat* isimli eserdeki bazı bilgilerin yegâne bilgiler olduğunu da belirtmemiz gerekir. Bunun haricindeki bilgilere ise *Dîvân*'daki manzûmelerden ve Leman Barıştıran kütüphanesinden tarafımıza intikal eden mektuplardan ulaşabildik.

2.1.1. Mahlası

Tasavvufî ve edebî çevrede şairlerin benzer diğerk isimlerle adlarının karışmaması için manzum ya da mensur eserlerinde mahlas kullanmaları edebiyatımızın önemli bir geleneğidir³². Bu geleneği, “Hulûsî” mahlasını kullanarak Ömer Hulûsî Efendi de devam ettirmiştir. Onun hayatının ve şahsiyetinin izlerini aradığımız her kaynakta adı ve mahlası bize ışık tutmaktadır.

Ömer Hulûsî'nin “Hulûsî” mahlasını neden seçtiğine ya da bu mahlası kendisine kimin verdiğine dâir bir bilgiye ulaşamadık. İki ismi olduğundan dolayı

³⁰ Osmanzâde Hüseyin Vassaf, **Sefîne-i Evliyâ**, (Haz. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz), Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2006. Beş cilt olarak günümüz Türkçesine aktarılan eserin dördüncü cildinin 281 ile 502 sayfaları arasında Uşşâkî şeyhleri hakkında bilgiler verilmektedir. Bu eserden vereceğimiz dipnotlar eserin dördüncü cildinin ilgili sayfalarından olacaktır.

³¹ Bkz. Fehamet Onat, **Büyük Türk Mutasavvıflarından Pîr Hasan Hüsameddin Uşşâkî “K.S.” ve Hulefâsı**, 4. Baskı, (yersiz),1984.

³² Mahlas konusunda geniş bilgi için bkz. Mustafa İsen, “Dîvân Edebiyatında Mahlasdaş Şâirler”, **Ötelerden Bir Ses Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1997, ss.195-208; Ali Yıldırım, **Divan Edebiyatında Mahlas ve Mahlasnâmeler**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2006.

birini mahlas olarak kullanmış olabilir ya da Ömer adı çok bilinen bir isim olduğu için ikinci bir isim daha kullanarak bunu mahlasa dönüştürmüş olabilir. Kanaatimiz iki adından Hulûsî'nin mahlasa daha uygun olduğu için onu mahlas yerine kullandığıdır.

Dîvân'ında çoğunlukla “*Şeyh Hulûsî*” olarak kullanılan mahlası, Fahreddin Himmetî ve M. Emîn-i Tevfikî'nin istinsah ettiği H ve T nüshalarında “*Bu Hulûsî*” şeklinde geçmektedir. Biz metin kritiğinde “*Bu Hulûsî*” yerine diğer nüshalardaki “*Şeyh Hulûsî*” kullanımını tercih ettik. Bütün nüshalar göz önüne alındığında Ömer Hulûsî Efendi'nin mahlasının *Dîvân*'da “*Hulûsî*”, “*Şeyh Hulûsî*”, “*Bu Hulûsî*”, “*Hulûs*”, “*Hulûsî Şeyh*”, “*Ey Hulûsî*”, “*Hulûsî Dede*” (1 kez 503/6)” şeklinde kullanıldığını gördük. Bununla birlikte Ömer ismine hiçbir manzûmede yer verilmemiştir. Burada dikkatimizi çeken şey, aruz kalıbına uyması için Hulûsî mahlasının kısaltılarak Hulûs şeklinde kullanılmasıdır. Kanaatimize göre bu durum, mahlası hem anlam hem de söz olarak kullanmak için *hüsn-i tahallus*³³ yapmayı tercih etmesinden kaynaklanmaktadır:

Ekber-i şeyhime Füşüş eyledi kalbimi *Hulûş*
Biñde bir erbâb-ı huşuş yâre gönül düşüresin
267/7

Edebiyatımızda Hulûsî mahlasını kullanan başka şairlerimiz de vardır. Ömer Hulûsî Efendi'yi, Hulûsî mahlasını kullanan diğer 11 şairle karıştırmamak için tespit edebildiğimiz kadarıyla bu isimleri zikretmemiz yerinde olacaktır: *Edirneli Hulûsî Çelebi* (v. 1048/1628)³⁴, *Fındıklılı Burnaz Hasan Hulûsî Ağa* (v. 1141/1728)³⁵, *Üstürümceli Derûnizâde Şeyh Mehmet Hulûsî Efendi* (v. 1167/1753)³⁶, *İstanbul İsmail Hulûsî Dede* (v. 1220/1805)³⁷, *İşkodralı Toptanoğlu Şaban Hulûsî Bey* (v. 1249/1833)³⁸, *Enderunlu Cerrâh Kâsım Paşazâde Zahid Ahmed Hulûsî Bey*³⁹,

³³ Bkz. Yıldırım, s.19.

³⁴ Mehmed Nail Tuman, **Tuhfe-i Nâilî Divan Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri**, (Haz. Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı), (Tıpkıbasım), Cilt: 2, Bizim Büro Yayınları, Ankara, 2001, s.1242, Numara: 4874.

³⁵ Tuman, s.255, Numara: 1059.

³⁶ Tuman, s.255, 1060; Bursalı Mehmed Tâhir, **Osmanlı Müellifleri I-II-III ve Ahmed Remzî Akyürek Miftâhu'l-Kütüb ve Esâmî-i Müellifin Fihristi**, (Haz. Mustafa Tatçı, Cemal Kurnaz), Cilt:1, Bizim Büro Yayınları, Ankara, 2000, s.66.

³⁷ Tuman, s.255, Numara: 1061.

³⁸ Tuman, s.255, Numara: 1062.

³⁹ Tuman, s.256, Numara:1063.

*Yenipazarlı Hulûsî Efendi*⁴⁰, *Temyazî-i Mısrî hulefasından Şeyh Hulûs Efendi*⁴¹, *Hüseyn Hulûsî Efendi*⁴², *Muallim Nâcî* (asıl adı Ömer Hulûsî) (v. 1893)⁴³, *Darendeli Hacı Osman Hulûsî Ateş* (v. 1990)⁴⁴.

2.1.2. Doğum Tarihi

Ömer Hulûsî Efendi'nin doğduğu yıl hakkında bir tarih belirten herhangi bir kaynağa tesadüf edemedik. Bazı bilgiler üzerinde yaptığımız mülâhazalar neticesinde Ömer Hulûsî'nin doğum tarihinin 1222/1805 yılı olduğu sonucuna vardık. Bu sonucu şu şekilde izah edebiliriz:

İlerde belirteceğimiz üzere vefatı 1285/1868 yılı olan Ömer Hulûsî Efendi'nin irtihalleri hakkında İbrahim Güz “*altmış üç yaşlarında Hakkın rahmetine kavuşmuşlardır*”⁴⁵ şeklinde bir ifâde aktarmaktadır⁴⁶. Ayrıca *Dîvân*'da ve *Dîvân*'ın sonunda yer alan Himmetî'nin tarih manzûmesindeki bazı beyitler, Ömer Hulûsî'nin yaşı ile ilgili bilgiler sunmaktadır. Bu bilgilerden hareketle Ömer Hulûsî'nin doğum tarihi hakkında bir sonuca varabilmekteyiz:

Yetmiş yaşında oğlum kızım var velîlerden
Kendim *otuz beş kırk yılda* mihmâna irişdim
357/2

Yirmi dört yıldan berü seyyâh idüp gezdim ise
Şeyh Hülûşî gurbet ilde dâfa döndüm irce men
378/6

Oldı irşâd ile me'mûr *yirmibeş yıl* ı şîk-ile
Âb-ı hayvân kandı destinden nice biñ ' aşîkân⁴⁷
Himmetî

⁴⁰ Tuman, s.256, Numara:1064.

⁴¹ Tuman, s.256, Numara:1065.

⁴² Tuman, s.256, Numara: 1066.

⁴³ İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal, **Son Asır Türk Şairleri (Kemâlû's-Şuarâ)**, Atatürk Kültür Mevkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000, ss.1425-1450.

⁴⁴ İrfan Gündüz, “Darendeli Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi Hazretleri”, **I. Somuncu Baba ve Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi Sempozyumu Tebliğleri 26 Mayıs 1991 Darende**, (Haz. İhsan Özkes), es-Seyyid Osman Hulusi Efendi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1991, ss.37-55; Ayrıca bkz. Osman Hulûsî Ateş, **Divân-ı Hulûsî-i Daredevî**, (Haz. Ayhan Yalçın), İstanbul 1986.

⁴⁵ Bkz. Güz, s.183.

⁴⁶ Bu ifâdenin “yaşlarında” kelimesindeki -lar ekinin saygı ifâdesi olup olmadığını sorduğumuz İbrahim Güz, bunun bir saygı ifâdesi olduğunu ve Ömer Hulûsî'nin “63 yaşında dünyadan göçtü”ğünü söylemiştir.

⁴⁷ Dîvân- Hulûsî, S Nüshası, 136^b; Vassaf, s.464.

Bu üç beyitten ikisi *Dîvân*'ın 357 ve 378 nolu manzûmelerinde geçmektedir. Diğer beyit Fahreddin Himmetî'nin Ömer Hulûsî Efendi'nin vefatına düşürdüğü tarih manzûmesindedir⁴⁸. Sadece bu üç beyit bile Hulûsî Efendi'nin 60-65 yaşları arasında vefat etmiş olduğunu göstermektedir ki 63 yaşında vefat ettiği şeklindeki bilginin doğruluğu ortaya çıkmaktadır.

Bu çıkarımdan ayrı olarak Tabibzâde Mehmed Şükrî Efendi'nin *Silsilenâme-i Sûfiyye* isimli eserinde Ömer Hulûsî için tahsis edilmiş olan bir sayfada “*müddet-i ömür 63 müddet-i meşihat 25 sene*”⁴⁹ ifâdesinden Ömer Hulûsî'nin 63 yaşında vefat ettiğini teyit etmekteyiz. Böylelikle, Ömer Hulûsî Efendi'nin doğum yılını 1222/1805 olarak kayıt altına almamız zor olmayacaktır.

2.1.3. Doğum Yeri

Ömer Hulûsî Efendi'nin doğum yeri bugünkü adıyla Aydın'dır. Nazilli'nin o dönemde Aydın Güzelhisar kadar önemli bir merkez oluşu, Ömer Hulûsî'nin Nazilli'de ilmî terbiye görmüş olması, Nazilli'de irşâda memur olması, ömrünün büyük bir kısmını Nazilli'de geçirmiş olması ve kabrinin Nazilli'de olması gibi sebeplerden ötürü olacak ki bazı kaynaklarda Ömer Hulûsî'nin Nazillili olduğu söylenmektedir⁵⁰. *Dîvân*'ın ilk müstensihlerinden olan ve Ömer Hulûsî Efendi ile bizzat görüşmüş olan kişilerden Fahreddin Himmetî ve Tireli M. Emîn-i Tevfik Efendi'nin istinsah kayıtlarında “*‘Ömer Hülûsî min tariķati’l-‘aliyyeti’l-‘uşşâķî kaddese’llâhu bi-sırrıhimâ’l-bâķî mevliden be-Güzelhışâr-ı Aydınî min medîneti’n-Nâzillili*”⁵¹ yazılıdır. İfadedeki *Güzelhisar-ı Aydınî* Ömer Hulûsî Efendi'nin doğduğu yerdir. Burada Fahreddin Himmetî'nin, şeyhi ve aynı zamanda kayınpederi olan Ömer Hulûsî'nin doğum yeri hakkında verdiği bilgiye güvenmemiz gerekir.

Ahmet Rifat, Güzelhisar için “*Aydın sancağının merkezi olan şehrin nam-ı*

⁴⁸ Hüseyin Vassaf'ın *Sefîne-i Evliyâ*'da yer verdiği bu tarih manzûmesi *Dîvân* nüshalarından sadece S nüshasının sonunda geçmektedir. S nüshasının müstensihi *Dîvân'ın Müstensihleri* başlığı altında hakkında detaylı bilgi verilecek olan Mustafa Sâfi Efendi'dir. Bu isim zikredildiği üzere Uşşâķî şeyhlerindedir ve Hüseyin Vassaf'ın şeyhidir. Bu bağlamda Vassaf'ın, Himmetî'nin Ömer Hulûsî Efendi hakkındaki tarih manzûmesini şeyhi Mustafa Sâfi Efendi'den nakletmiş olduğunu düşünmekteyiz.

⁴⁹ Bkz. Muhiddin Usta, **Tabibzâde Mehmed Şükrî Efendi ve Silsilenâme-i Sûfiyye İsimli Eseri**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006, s.156 [Belge 7a].

⁵⁰ Bkz. Onat, s.33; Çilli, s.165.

⁵¹ *Dîvân- Hulûsî*, H nüshası, 115^a; *Dîvân- Hulûsî*, T nüshası 110^a.

*diğeridir*⁵² demektir. Esasında Güzelhisar-ı Aydın yerine daha önceleri sadece Güzelhisar denilmekteydi ancak “XVII. yüzyılda Menemen’in kuzeyindeki Güzelhisar’dan ayırt edilmek için, Aydın sancağındaki Güzelhisar anlamında Güzelhisar-ı Aydın veya Aydın Güzelhisarı adıyla”⁵³ tanınmıştır. Bu bilgiler ışığında, Ömer Hulûsî Efendi’nin doğum yerinin Aydın ili, eski adıyla Aydın Güzelhisarı⁵⁴ olduğu ortaya çıkmaktadır. Hulasa, Ömer Hulûsî, bugünkü sınırlarıyla Nazilli’de değil Aydın merkez’de doğmuştur.

2.1.4. Âilesi Eşi ve Çocukları

Ömer Hulûsî Efendi’nin ebeveynleri hakkında kaynaklarda tafsilatlı bilgiler yoktur. Sadece babasının adına ve hangi meslekle meşgul olduğu hakkında bir bilgiye ulaşabildik. Buna göre Ömer Hulûsî’nin aslı şu an kayıp olan mezar taşını gören Bilal Reşid Çilli, mezar taşında “*Hacı Hâfız Zâde Ömer Hulûsî Efendi*”⁵⁵ yazdığını söylemektedir. Bu bilgiye göre babasının adı Hacı Hâfız Efendi’dir.

Babasının mesleği hakkındaki bilgiyi ise Ömer Hulûsî’nin tahsil hayatının başlangıç evresini özetler mahiyette bilgiler sunan İbrahim Güz aktarmaktadır. Buna göre babasının mesleği bezirganlıktır. Ömer Hulûsî küçük yaşlarda iken Aydın’da babasının yanında çalışmıştır. O dönemlerde oldukça cömert bir karaktere sahip olan Ömer Hulûsî, dükkana gelen fakir müşterilere arşın arşın kestiği basmaları, “*koltuğunun altında sakla, babama gösterme, ben para falan istemem*” diyerek parasız dağıttığından dolayı babası Hacı Hâfız Efendi, Ömer Hulûsî’yi dükkandan uzaklaştırmak mecburiyetinde kalmıştır⁵⁶. Nitekim bezirganlık mesleği ile ilgili olarak *Dîvân*’daki şu beyit göze çarpmaktadır:

Ol şehirde ‘ışık pāzārın gez ara her kūşesin
Tāze gelmiş Hind ilinden şöyle bāzîrgānımız
167/6

Ömer Hulûsî Efendi’nin eşi ve çocukları hakkında sağlam bilgiler bulunmamaktadır. Ömer Hulûsî’nin ikinci huzur dervişi olan ney üflemekte mahir

⁵² Ahmet Rifat, **Lugât-i Tarihiyye ve Coğrafiyye**, (Tıpkıbasım), Cilt:5-6-7, Ankara, 2004, s.104.

⁵³ Emecen, s.235.

⁵⁴ XIX. yüzyılda Aydın Güzelhisarı görseli için bkz. Ek 3.

⁵⁵ Çilli, s.165.

⁵⁶ Güz, s.165.

Hasan Bey birgün şeyhinin huzurunda niyaza kapanarak “*efendim bir teklifim var. Bir hemşirem var. Efendime lâyük görüyorum. Nikâhınız altında bulunmasını arzu ediyorum. Lütfen kabulünü rica ederim*” buyurmuşlar. Bunun üzerine Ömer Hulûsî Efendi “*aldım, kabul ettim*” diyerek Hasan Efendi’nin kız kardeşi Emine Sultan’ı nikâhı altına almıştır. Ömer Hulûsî’nin Emine Sultan’dan Hatice isminde bir kız çocuğu olmuştur. Ömer Hulûsî Efendi’nin huzur dervişliğinden sonra kayınbiraderi de olan Hasan Bey, şeyhi henüz hayatta iken vefat etmiştir⁵⁷.

Ömer Hulûsî’nin Emine Sultan’dan başka bir evliliğinin olup olmadığını bilmiyoruz. *Dîvân*’daki 432 nolu manzûme Sâdıka Sultan adında bir kız çocuğunun daha olduğunu göstermektedir. T nüshasında bu manzûmenin başında “*Fî Medh-i Kerime-i Muhteremleri Şâdıka Hanım*”⁵⁸; U nüshasında “*medhiyye-i kendi kerimeleri Şâdıka sultân*”⁵⁹ ve C nüshasında “*Hulûsî efendimizin kerime-i iffet vesimleri SADIKA sultanı medhi*”⁶⁰ yazılıdır. Ayrıca bu manzûmenin içeriğinde de Sadıka Sultan ismi geçmektedir:

İsmin şorarsañ *Şâdıka Sultân*
Etrâf-ı eknâfa oldıysa i’lân
Mürşid kızına dinmez mi arslan
Süd bir sümek bir oldur küheylân

432/2

Dîvân’daki 477 nolu gazel de bir çocuğun doğumu ile alakalıdır. Bu gazelin son beytinde Seyyid Yahya ismi geçmektedir. Seyyid Yahya kendi çocuğu olabileceği gibi bir müridinin çocuğuna yazılmış intibai da vermektedir:

Çocuğun ‘ışk ‘âleminde geldi mi ‘anķa toğa
Kaçreden coşdıysa bahra dime gel deryâ toğa

478/1

Biñde bir on biñde bir yüz biñde bir biñ biñde bir
Şeyh Hülüşî bendesiyse *Seyyid-i Yahyâ* toğa

478/6

Ömer Hulûsî’nin vefatından sonra eşinin geçim zorluğuna düştüğü ve tekrar evlendiği ile ilgili olarak şu bilgiler nakledilmektedir:

⁵⁷ Güz, ss.180-181.

⁵⁸ *Dîvân-ı Hulûsî*, T nüshası, 72^a.

⁵⁹ *Dîvân-ı Hulûsî*, U nüshası, 70^b.

⁶⁰ *Dîvân-ı Hulûsî*, C nüshası, s.171.

“Şeyh Hazretleri Antalya’da zengin bir tüccarın zuhuratlarına girmişler. Kendi ailesinin bu tüccarın nikâhı altında bulunmalarını emir etmişler. Bu tüccar, Antalya’dan kalkarak Nazilli’ye gelmişler. Bacı Sultanı görüp rüya aleminde Şeyh hazretlerinin verdikleri emri tebliğ etmişler. Bacı Sultan evvelâ tereddüt etmiş; “Ben bir güneşi gördüm. Onun üzerine başka bir cemâl göremem” buyurmuşlar. Hazreti İrşadi, Kilitbahir’den Nazilli’ye, Bacı Sultan’a haber göndermişler. “Antalya’dan gelen zâtın görmüş oldukları rüya; rüya-i sadıkadır, Bacı Sultan itiraz buyurmasınlar” demişlerdir. Bu suretle Bacı Sultan’ın başından ikinci bir nikâh geçmiş oluyor. Antalya’dan gelen tüccar zat; Nazilli’de tevettin [tavattun: vatan tutma] etmiş. Bacı Sultan’ın geçimi yoluna girdiği gibi, Dergâh ve büyüklerinin kabirlerinin tamir ihyasında büyük hizmetleri sabit olmuştur.”⁶¹.

Bütün bu bilgiler ışığında Ömer Hulûsî Efendi’nin Emine Sultan ile evlendiği; Hatice ve Sadıka isimlerinde iki kız çocuğunun olduğunu söyleyebiliriz. Yahya isminde bir erkek evladının olup olmadığı ise şüphelidir. Bununla birlikte *Dîvân*’ın 612/3 nolu beytinde üç kızdan bahis vardır. Bu beyitte bahsettiği üç kız kardeşten ilkinin evlendiği kişi olan Emine Sultan olması ihtimal dâhilindedir:

‘ Işıkım büküldi bilmem ne zülfüne tolandı
Kim çıktı bükdi gönlüm ki perçine tolandı
612/1

Ortanca kızdan hoşnüd idim ammâ naşibim
Döndi tolaşdı iqbâlim ilkiñe tolandı
612/3

2.1.5. Şeyhleri

Ömer Hulûsî’nin Uşşâkî tarîkatı içinde yetişmesinde emeği geçen en önemli isim şüphesiz Muhammed Tevfik Efendi’dir. Ancak o sırada hayatta olan Uşşâkî şeyhi Ali Galib Vasfî Efendi’nin de ilerde ifâde edeceğimiz üzere Ömer Hulûsî’nin tasavvufî hayatında emeği ve nazarı vardır. Haklarında kısaca bilgi vereceğimiz her iki ismin, Ömer Hulûsî’nin tahsilinde ve tasavvufî hayatında önemli yeri olan iki Uşşâkî şeyhidir. Ömer Hulûsî Efendi, Ali Galib Vasfî’nin babası olan ve Uşşâkiyye’yi Nazilli’ye getiren Muhammed Zühdü Efendi’den de sıklıkla bahsetmektedir.

⁶¹ Güz, s.183.

2.1.5.1. Ali Galib Vasfî

Ali Galib Vasfî Efendi, Uşşâkîliği Nazilli'ye getiren Muhammed Zühdü Nazillivî'nin (v. 1221/1807) oğludur. Nazilli'de 1146/1733 yılında doğmuştur. Yüzyirmi yıl yaşamış ve Nazilli'de 1266/1850 yılında vefat etmiştir. Tahsilini Nazilli müftüsü olan babasından ikmal eylemiştir. M. Zühdü Efendi'nin iki halîfesinden (diğeri Süleyman Rüşdî Efendi v. 1250/1834) biridir. Kırk dört yıl Nazilli'de müftülük yapmıştır. Arapça, Farsça ve Türkçe şiirleri vardır. Mahlası Vasfî'dir. Külliyyatını Şeyh Muhammed Emîn Efendi cem ve tahrir etmiştir⁶². Kabri Nazilli'deki Evranlı Mezarlığı'ndadır.

2.1.5.2. Muhammed Tevfik Efendi

Muhammed Tevfik Efendi, Ali Galib Vasfî'nin oğludur. Nazilli'de dünyaya gelmiştir. İrtihalleri de Nazilli'de 1280/1864 yılında olmuştur. Babası Ali Galib Efendi ve dedesi M.Zühdü Efendi gibi Nazilli'de müftülük yapmıştır. Hilâfeti babasındandır. Ömer Hulûsî'nin yetişmesinde büyük emeği vardır. Diğeri halîfesi yüz otuz yaşında vefat eden Mustafa Fethi Efendi'dir (v. 1341/1922). Muhammed Tevfik Efendi de şiirle meşgul olmuş ulemâdan ve meşâyihdandır. Mahlası Tevfikî'dir⁶³. Kabri Yeşil Türbe'nin içinde, M. Zühdü Efendi'nin yanındadır.

2.1.6. Tasavvufî Hayatı

Hacı Hâfız Efendi'nin küçük yaştaki Ömer Hulûsî'yi dükkandan uzaklaştırmış olması, onu Nazilli'de bir medreseye tahsil için getirmiş olma ihtimalini güçlendirmektedir. Bu sırada Uşşâkî tarikatının şeyhi, Nazilli Müftüsü Ali Galip Efendi'dir. Celalli bir zat olan Ali Galip Efendi'nin, Ömer Hulûsî'yi çok sevdiği ve yanından ayırmadığı rivâyet edilmektedir. Ali Galip Efendi, Hulûsî'nin yetiştirilmesi görevini oğlu M. Tevfik Efendi'ye (v. 1280/1864) tevdi etmiştir⁶⁴. Ömer Hulûsî, böylelikle küçük yaşından itibaren Ali Galip Vasfî ve M. Tevfik Efendi'lerin yanında eğitimini tamamlamış olmalıdır. İbrahim Güz'ün eserindeki

⁶² Vassaf, ss.452-457.

⁶³ Vassaf, ss.457-458.

⁶⁴ Güz, s.165.

bilgiye göre, Ömer Hulûsî Efendi, Uşşâkî tarikatında *Mesnevî* dersi de veren bir müderris konumuna kadar yükselmiştir⁶⁵. XIX. yüzyıl Nazilli'si hakkında verdiğimiz bilgiler ışığında Ömer Hulûsî Efendi'nin Nazilli Ağa Camii bünyesindeki Hacı Zühdü Efendi Medresesi'nde eğitim gördüğü söylenebilir.

Muhammed Tevfik Efendi, Ömer Hulûsî'yi seyr ü sülûk için erbaîn denilen riyazata tabi tuttukları sırada Rehber Baba dedikleri bir şahsı Ömer Hulûsî'nin yanına gönderir. Rehber Baba, Hulûsî'ye zuhuratlarını sormak için geldiğinde Ömer Hulûsî, “*geceleri vahdet etmiyorum, teheccüd namazı kılıyorum, fakat tereddütler fikrime geliyor. Efendi Hazretleri (M. Tevfik Efendi) odadan içeri girip bu namazların nasıl kılınacağını tarif ederek gidiyor. Böylece Efendi Hazretleri sabaha kadar odama gelerek usul tarif edip gidiyorlar*” der. Bu durum şeyhine arz edildiğinde Muhammed Tevfik Efendi “*bizi manada, yani zuhuratta arasınlar*” buyurmuştur⁶⁶.

Ömer Hulûsî Efendi, Muhammed Tevfik Efendi'nin iki halîfesinden biridir. Diğer halîfesi yüzotuz yaşında vefat eden Bozdoğanlı Mustafa Fethi Efendi'dir (d. 1208/1793 - v. 1341/1922)⁶⁷. Bir gün Ömer Hulûsî'nin Uşşâkî tarikatından arkadaşları, M. Tevfik Efendi'nin huzuruna varıp Ömer Hulûsî hakkında “*Kâdirî, Rıfa'î, Mevlevî, Bektâşî evlâdı*” diyerek şikâyette bulundular. M. Tevfik Efendi, müridi Ömer Hulûsî'ye hitaben “*bak Hulûsî Efendi, senin Kâdirî, Rıfa'î, Mevlevî, Bektaşî olduğunu söylüyorlar. Ne dersin?*” diye sorar. Ömer Hulûsî bu soruya “*evet Efendim, kardeşler doğru söylüyorlar. Diğer tarikatları hep gezdim dolaştım. Fakat renk, bu renk, evvelim Uşşakî, âhirim Uşşakî. Efendimin erkân ve usulünü bir yerde göremedim*” şeklinde cevap vermiştir⁶⁸.

Birgün M. Tevfik Efendi, Ömer Hulûsî'ye hitaben; “*seni irşâda memur ettim. Fakat Nazilli kasabasına el değdirme... Buraları bana ait. Hudut çizdiğim yerlerin öbür tarafı senin irşadına bırakıldı. Haydi şimdi Nazilli'yi terk et*” diyerek Ömer Hulûsî Efendi'yi Nazilli'den gönderir⁶⁹. 1285/1868 tarihinde vefat eden ve yirmibeş yıl Uşşâkî şeyhliği yapan Ömer Hulûsî Efendi'nin Nazilli'den çıkışı bu bilgilere göre 1260/1844 yılıdır. Çocuk yaşta Nazilli'ye gelen Ömer Hulûsî Efendi 38 yaşında

⁶⁵ Güz, s.165.

⁶⁶ Güz, s.163.

⁶⁷ Vassaf, s. 458.

⁶⁸ Güz, s.163.

⁶⁹ Güz, s.164.

Uşşâkî şeyhi sıfatıyla Nazilli'den ayrıldığında onu çok seven ve bundan dolayı “*can bedenden gitti*”⁷⁰ diyerek âhlanan Ali Galip Vasfî Efendi (v. 1266/1850) bu tarihte hayattadır.

Ömer Hulûsî, şeyhi Muhammed Tevfik Efendi'den aldığı irşâd görevini ifâ etmek için 1844 yılında Nazilli'den ayrıldıktan sonra Aydın ve Ladik'te (Denizli) irşâda memur olmuştur. İlk olarak doğduğu yer olan Aydın'a gitmiş daha sonra Ladik'te irşâd vazifesinde bulunmuştur⁷¹. Anadolu'nun muhtelif bölgelerinde Ladik isminde beş yer bulunmaktadır. Burada adı geçen Ladik'ten Denizli kastedilmektedir⁷².

Dîvân'daki 424 nolu manzûme, ihtimaldir ki irşâd vazifesi ile Nazilli'den ayrıldıktan hemen sonra yazılmıştır:

Hüküm kimde eger Tevfik irişdiyse o bir zâta
Bilür elbet bilenlerden olan nâ-çâr olan gelsün
424/5

Vaţanım toğduğım yerdir çatı sevdim efendim ben
Seven sevdi H ul s  şeyh sa na d d r olan gelsün
424/6

Bilal Reşid Çilli'nin aktardığı bilgilere göre, Ömer Hulûsî'nin irşâdı Nazilli dışında olmuştur. Bu yerler Ödemiş, Akhisar, Turgutlu, Manisa, Manisa'nın civârı, Çanakkale ve bir süreliğine İstanbul Kasımpaşa'dır⁷³.

Ömer Hulûsî Efendi'nin iki huzur dervişinin adına ulaşabildik. İlk huzur dervişi Denizli'de medfun Şükrü Efe'dir⁷⁴. İkinci huzur dervişi ise Hasan Efendi'dir. Birgün huzur dervişi Şükrü Efe ile hücrelerinde oturuyorken odadan içeri genç ve

⁷⁰ Güz, s.165.

⁷¹ Güz, s.173. Lâdik kelimesi İbrahim Güz'ün eserinde Lâdin şeklinde “N” ile yazılmıştır. Lâdik kelimesindeki k sesini kef harfî vermektedir. Sağır kef ile kef-i arabî harflerinin yazılışları aynı olması sebebiyle bu kelime sehven Lâdiñ şeklinde okunmuş olmalıdır. Kaynaklarda Lâdin isminde ne bir ilçe ne bir kaza ne de bir yerleşim birimine tesadüf edebildik.

⁷² Ladik ismindeki yerler şunlardır: Büyük Menderes Ladik'i (Eskihisar, Denizli), Konya Ladik'i (Kadınhanı, Konya), Amasya Ladik'i (Samsun), Çekerek Ladik'i (Yozgat) ve Niksar Ladik'i (Tokat). Bkz. Besim Darkot, “Lâdik”, **İslam Ansiklopedisi (MEB)**, Cilt:7, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1978, s.1-2.; İbrahim Güz'ün ifade etmeye çalıştığı Ladik, Denizli'nin eski adı olan Laodikeia'dan gelmektedir. Kerîmüddin Aksarâyî XIII. yüzyılın başlarına ait bir olaydan söz ederken Denizli'yi Lâdik olarak adlandırır. Her ne kadar Lâdik Beyliği'nin (İnançoğulları) yerleşim yeri 13. Yüzyıldan sonra Denizli şekline dönüşecek olan Tonguzlu olarak geçse de, 1856 yılı Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye Salnâmesi'nde de Denizli için “nâm-ı diğ er L dikkiye” if desi geçmektedir. Bkz. Tuncer Baykara, “Denizli”, **Türkiye Diy net Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 9. İstanbul, 1994, ss.155-159.

⁷³ Çilli, s.165.

⁷⁴ Güz, s.173.

yakışıklı bir delikanlı girer. Delikanlı tevazû ile birlikte şaşkın şaşkın etrafına bakmaktadır. Ömer Hulûsî delikanlıya “*ne istiyorsun evlâdım?*” diye sorar. Delikanlı “*efendim, hastayım*” der. Ömer Hulûsî, “*evlâdım doktorlara müracaat et*” diye karşılık verir. Delikanlı, “*efendim, doktorlara müracaat ettim. Hastalığımın doktorlarca kabil-i şifa olmadığını anladım. Derdime deva aramak üzere burasını tavsiye ettiler, buraya geldim*” deyince, Ömer Hulûsî bir bardak su ister, bir iki yudum içtikten sonra bardağı delikanlının eline verir. Huzur dervişi Şükrü Baba, içmesi için bardaktan kalan suyu gence işâret eder. Delikanlı şaşkındır ve bunu anlamaz. Şükrü Baba “*çocuk! bardakta kalan suyu iç!*” diye bağırır. Delikanlı suyu içtiğinde büyük bir feraha ulaşır ve Ömer Hulûsî’nin ayaklarına kapanır. “*Beni huzurlarınızdan ayırmayınız*” ricasında bulunur. Şükrü Baba bu olay hakkında “*efendimin huzurunda bir gün efeliğim tuttu, erkân harici yüksek sesle konuştum*” diyerek hayıflanırmış. Çünkü o gün Ömer Hulûsî Efendi, Şükrü Efe’yi irşad vazifesiyle görevlendirip Denizli’ye göndermiş; yeni gelen delikanlıyı da huzur dervişi olarak yanlarında alıkoymuştur⁷⁵.

İbrahim Güz bu delikanlının adını Hasan olarak zikretmektedir. *Dîvân*’daki 399 nolu manzûmede geçen Hasan’ın da bu Hasan olduğuna işâret etmek için *Gayb-ı Hayat*’ta bu manzûmeye de yer verilmiştir. Ömer Hulûsî Efendi ile huzur dervişi Hasan Bey’e dâir aktarılan diğer bir rivâyet ise meşhur Hasanbey Kavunu ile ilgilidir:

Birgün Ömer Hulûsî Efendi bir kavun çekirdeğini Hasan’a verip “*Hasan bu çekirdeği kendi elinle bahçeye dik! Bundan hâsıl olan cins kavun üresin. Senin nâmın cihana yayılsın*” demiş. Hasan Bey’in kendi eliyle diktiği kavun çekirdeğinden neşet eden kavun, Hasanbey Kavunu ismiyle tanınır olmuş⁷⁶. Bu rivâyet doğru olabileceği gibi şeyhi yüceltmek ya da bunu şeyhe yakıştırmak isteyenler tarafından uydurulmuş da olabilir. Bu yüzden bu menkıbevî bilgiyi doğruluğundan sarf-ı nazar ederek aktardığımızı ifâde etmemiz gerekir.

Ömer Hulûsî hakkındaki bir diğer rivâyet, iftira neticesi bir zaman hapse mahkûm edildiğine dâirdir. Bu rivâyete göre, Ömer Hulûsî Efendi hapishaneye düştüğünde orasını bir nevi dergâha çevirmiş; mahkûmlara sabahlara kadar tevhid okutmuş ve zikir yaptırmıştır. Müridleri hapishaneye gelerek Ömer Hulûsî’yi oradan almak istediklerinde Hulûsî Efendi içerden haber gönderip “*benim zevkime*

⁷⁵ Güz, ss.178-179.

⁷⁶ Güz, s.179.

karışmasınlar, ben kendim geleceğim” demiştir. Bu rivâyetin devamında, Ömer Hulûsî Efendi hapishanede bulunduğu bir gece “*Aziz, tahttan in! Murat çık tahta*” şeklinde bir ifâde buyurduğu; o gece Sultan Abdülaziz’in kolunun damarlarını kesmek suretiyle intihar ettiği ve V. Murat’ın tahta geçtiği aktarılmaktadır. V. Murat tahta çıkınca mahkûmlar affedilmiş ve Ömer Hulûsî de hapishaneden çıkarılmıştır. Hapishanedeki mahkûmlar şeyhin ardına düşmüş, ancak Ömer Hulûsî Efendi “*benim size hizmetim bu kadar*” diyerek mahkûmları teselli etmiştir⁷⁷.

Uşşâkî büyükleri arasında halen anlatılmakta olduğu için zikretmek zorunda kaldığımız bu rivâyetin tamamıyla doğru olabilmesi kanaatimizce mümkün gözükmemektedir. Çünkü Sultan Abdülaziz tahttan indirildiğinde tarih 30 Mayıs 1876’yı; damarları kesilmiş olduğu halde bulunduğu tarih 4 Haziran 1876’yı göstermektedir⁷⁸. Oysa Ömer Hulûsî Efendi 1868’de vefat etmiştir. Arada sekiz yıllık bir zaman dilimi vardır. Ömer Hulûsî Efendi bir sebeple hapishaneye düşmüş ve bir vesile ile oradan çıkmış olabilir. Ancak bunu “*Aziz, tahttan in! Murat çık tahta*” ifâdesine bağlamak kanaatimizce sonradan olaya katılmıştır ve tarihi gerçeklikle alakası bulunmamaktadır. Öyle ki Ömer Hulûsî’nin hapse düşmüş olabileceğine de gölge düşürmektedir.

Ömer Hulûsî hakkındaki bir diğer rivâyet, Yunus Baba isminde bir zat ile İzmir’e seyahatleridir. Bu seyahatte Ömer Hulûsî ve Yunus Baba yol üzerindeki Bektâşî şeyhlerinden Şemsi Baba’nın dergâhında soluklanırlar. Şemsi Baba, Ömer Hulûsî’yi misafir etmek isteyip “*fakiri çiğneyip, doğru İzmir’e gitmek muvafık değildir. Fakire misafir olmanızı rica ederim*” der. Bunu kabul eden Ömer Hulûsî Efendi, “*Şemsi, keyfime elinle bana bir yorgunluk kahvesi pişirir isen gözünün gördüğü kadar bu araziyi sana bahşederim*” buyurur. Kahveyi beğenen Hulûsî Efendi, “*hakikaten kahve zevkime uygun düştü*” der. Şemsi Baba “*bu araziye bir fincan kahve ile sahip oldum*” sözünü sıklıkla tekrar edermiş. *Dîvân*’da geçen aşağıdaki beytin bu mevzudan mülhem olması ihtimal dâhilindedir:

Bendeñ ‘ azîzim kâhve virem geldi ricâller
Mürşid de kâlkıdı bildim ki ol kâna yürürler

133/4

⁷⁷ Güz, s.181.

⁷⁸ Bkz. Sultan Abdülaziz hakkında bkz. A.H. Ongunsu, “Abdulaziz”, **İslam Ansiklopedisi (MEB)**, Cilt:1, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1978, ss.57-60.

Ömer Hulûsî Efendi İzmir'e vardığında şehri beğenmemiş. “*Ben buraya elimi sokmam. Burada masiva sevgisi çok baskın. Burası kılıç ister*” deyip geri dönmüştür. Beraberlerindeki Yunus Baba'ya “*oğlum bu yol çok uzun hükümet bir kolaylık gösterse*” buyurmuş; bir zaman sonra da her tarafa demir yolları inşâ edilmiştir⁷⁹. Bu rivâyette de görüldüğü üzere, bazı önemli gelişmelerin kaynağında şeyhin kerametinin olduğu sonraki nesillerce menkıbevî bir şekilde aktarılmaktadır. Burada bizim için önemli olan Ömer Hulûsî Efendi'nin Yunus Baba ile İzmir'e seyahat etmiş olması ve Bektâşî şeyhi Şemsi Baba'yı ziyaretidir. Bu ziyaretin tarihi zikredilmese de, İzmir-Aydın demiryolunun inşâsından yani 1856 yılından önce olması gerekir.

Ömer Hulûsî Efendi'nin bir diğer yolculuğu, aynı zamanda halîfesi olan Hüseyin Hakkı Efendi (d. 1227/1813 - v. 1297/1880) ile İstanbul'a seyahatleridir⁸⁰. Ömer Hulûsî Efendi'nin İstanbul seyahati için Hüseyin Vassaf: “*Bir tarihte İstanbul'u teşrif ile Uzun Çarşı'da Tanburacı Hanı'nda ikamet buyurmuşlardır. Dervişlerinden bir kısmı maiyetlerinde bulunmuştur*”⁸¹ demektedir. Ömer Hulûsî Efendi'ye İstanbul seyahatinde hangi dervişlerinin yoldaşlık yaptığı kesin olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte Hüseyin Vassaf, Turgutlu doğumlu olan ve kabri Kasaba'da (Turgutlu) bulunan Hüseyin Hakkı Efendi'den bahsederken onun İstanbul'u teşrif ettiğini ve 121 yaşında vefat eden Tireli halîfesi Muhammed Emîn-i Tevfik Efendi'ye (v. 1331/1913) misafir olduğunu belirttiğinden⁸² dolayı Ömer Hulûsî'nin İstanbul seyahati sırasında yanında Hüseyin Hakkı Efendi'nin olduğu anlaşılmaktadır.

Ömer Hulûsî Efendi ile Hüseyin Hakkı Efendi arasında geçtiği rivâyet edilen bir başka hâdise ise şöyledir: Hakkı Efendi ticaretle meşgul olduğu sırada şeyhi Ömer Hulûsî Efendi mağazadan içeri girer ve “*Hakkı, bu mağaza kimin?*” diye sorar. Hakkı Efendi “*efendim bu mağazada bulunan fakir de hepsi de sizin*” diye cevap verir. Ömer Hulûsî, “*ya! Demek benim*” deyip, mağazadan çıkıp gider. Hakkı Efendi, hemen mağazada çalışanları ve içerdeki bulunan diğer kimseleri dışarı çıkarıp mağazanın kapısına kilit vurur, evine dönerek bir süre kendisini ticaretten

⁷⁹ Güz, s.181-182.

⁸⁰ Böyle bir seyahatten bahis İbrahim Güz'ün eserinde “*Hakkı Dede Efendi ile*” şeklinde geçer ki bu ifâdeden Hüseyin Hakkı Efendi kastedilmektedir. Bkz. Güz, s.182.

⁸¹ Vassaf, s. 463.

⁸² Vassaf, s.467.

men eder. Ailesi Hüseyin Hakkı Efendi'ye “neden mağazaya gitmiyorsun? Neden ticaretten kendini men ettin?” diye sorduğunda, “mal sahibi ben değilim. Asıl mal sahibi mağazaya geldi. Malın kendisine ait olduğunu öğrenince mağazadan çıkıp gitti. Mesuliyet almadıkça mağazayı açamam” diye cevap verir. Durumu öğrenen Ömer Hulûsî Efendi haber gönderip “ben mağazayı ona verdim. Mağazayı açsın, işi ile meşgul olsun” demiştir⁸³.

Ömer Hulûsî Efendi İstanbul'a geldiğinde silinmeye yüz tutmuş olan Uşşâkî tarikatını yeniden canlandırmıştır. Hüseyin Vassaf bu konuda “İstanbul'da tarîk-i Uşşâkî indirâsa yüz tutmuş iken feyz-i manevîlerinin tesiriyle ihyaya muvaffak olmuşlardır”⁸⁴ demektedir. İbrahim Güz'ün eserinde ise Ömer Hulûsî'nin İstanbul seyahati ile ilgili bazı ek bilgiler vardır. Bu bağlamda Ömer Hulûsî Efendi, İstanbul'da Edirneli Mehmet Efendi'ye⁸⁵ bir dergâh inşâ ettirir. Dergâhın inşaatı bittiğinde Edirneli Mehmet Efendi, Hulûsî Efendi'ye “Efendim şu dergâha yaptığımız hizmetten dolayı şahsen bir iftihar payı çıkarmayı huzurunuzda talep ederim. Yaşım kemâlde, el-ân Kelime-i Tevhid dervişiyim, “halim ne olacak” diye içimde bir korku var. Bu cihet fakiri çok düşündürüyor” der. Ömer Hulûsî Efendi cevaben “Oğlum sen malın sahibine hizmet ettin, Pir'in senden çok memnun kaldı. Mal sahibi bütün esmâların müsemmasını haliyle sana bahşetti senin haberin yok. Bu sözü bir defa söyledik. Bir daha tekrar etme. Hata çıkar. Sen ahiretini çoktan yaptın. Sakın üzüntü ve kuruntu yapma. Yalnız Pir'inin başını bekle” buyururlar. Pir'in (Pir Hasan Hüsameddin Uşşâkî) türbedârı olan Edirneli Mehmet Efendi vefat ettiğinde Hz. Pir'in ayak ucuna defnedilir⁸⁶.

Ömer Hulûsî Efendi'nin Uşşâkî silsilesi içinde görüştüğü kimselerden biri de, Bayındır doğumlu Ahmed Tâlib-i İrşâdî Efendi'dir (d. 1235/1820 - v. 1298/1881). Ömer Hulûsî Efendi ile halîfesi Hüseyin Hakkı Efendi 1255/1839⁸⁷ yılında ziyaret maksadıyla medreseye geldiklerinde Derebeyzâde Helvacıoğlu Ahmed isminde bir genç tarafından karşılanırlar. Gencin hâlini ve istikbaldeki ulviyyetini görüp onu taltîf ederler. Ömer Hulûsî Efendi, Hüseyin Hakkı Efendi'ye hitâben “Tâlib benim,

⁸³ Güz, ss.182-183.

⁸⁴ Vassaf, s.463.

⁸⁵ Bu isim *Sefîne-i Evliyâ*'da Edirneli Şeyh Muhammed Efendi şeklinde geçer. Bkz. Vassaf, s.469.

⁸⁶ Güz, s.182-183.

⁸⁷ Bu tarih Bilal Reşid Çilli'nin eserinde “1285/1869” şeklinde geçer. Söz konusu yıl hem Ömer Hulûsî Efendi'nin vefat yılından sonradır hem de Ahmed Tâlib-i İrşâdî'nin neredeyse ahir ömrüne takabül edeceği için hatalıdır. Bkz. Çilli, s.168.

irşâd senin” der. Hüseyin Hakkı Efendi de “*Efendim! Cân senin cânân senin*” diyerek duâ ile karışık verir⁸⁸. Hüseyin Vassaf 1862 yılında Şeyh Hüseyin Hakkı Efendi’ye intisab eden Ahmed Efendi’ye “*Tâlib-i İrşâdî*” telkininde bulunanın Ömer Hulûsî Efendi olduğunu söyler. Bundan böyle Ahmed Efendi, Tâlib-i İrşâdi diye anılacak ve bu mahlası kullanacaktır. Hüseyin Vassaf’ın bildirdiğine göre Ahmed Tâlib-i İrşâdî ile Hüseyin Hakkı Efendi ve Ömer Hulûsî Efendi arasındaki sohbet ve bey’at hakkında şu ifâdeler kullanılmaktadır: “*Bu ülfet ü sohbet ve nâsib u bey’ât medrese kenârında akar çeşme yanında incir ağacı altında ekin tarlası yanında vâki olup, süt içilmiş, bal tenâvül olunmuş olduğunu öğrendim.*”⁸⁹

Ömer Hulûsî’nin Hüseyin Hakkı Efendi’ye söylediği “*tâlib benim irşâd senin*” ifâdesine ek olarak İbrahim Güz’ün eserinde farklı bir rivâyete daha yer verilmektedir: Bir gün Şeyh Hulûsî Efendi halîfesi Hüseyin Hakkı’ya “*Ödemiş’e git, kırk gün bekle! Orada bizim evlâdımız Tâlib sana gelecek, tâlib bizden, irşâd senden*” buyurur. Hüseyin Hakkı Efendi de “*Cân da senin cânân da*” diyerek Ödemiş’e gider. Hacı Nuri Hanı’nda misafir olur. Ahmed Tâlib-i İrşâdî, Ödemiş’teki akrabalarını ziyaret maksadıyla mezkûr hana gelip gider ve kırk günün sonunda Hakkı Baba’dan el alır⁹⁰. Tâlib-i İrşâdi daha sonra Hüseyin Hakkı Efendi’nin halîfesi olmuştur. Divânı⁹¹ vardır ve Uşşâkîliğin *İrşâdiyye* kolunu kurmuştur.

1260/1844 yılında, şeyhi Muhammed Tevfik Efendi’nin emr-i icazetiyle Nazilli’den ayrılan Ömer Hulûsî Efendi, efendisinin vefatına kadar (1280/1864) Nazilli’yi teşrif etmemiştir. M. Tevfik Efendi’nin vefatı sonrasında Nazilli’deki Uşşâkîler Ali Galib Vassaf’ın diğer oğlu Şahabeddin Efendi’ye (v. 1316/1899⁹²) kardeşinin postuna oturması teklifinde bulundular. Şahabeddin Efendi “*biraderimin*

⁸⁸ Vassaf, s.491; İbnü’l-Emin, s.1031; Çilli, s.168; Güz, s.190.

⁸⁹ Vassaf, s.491; bey’atın yeri hakkındaki bu tafsilatlı bilgi İbrahim Güz’ün eserinde de geçmektedir. Bkz. Güz, s.190.

⁹⁰ Güz, ss.191-192.

⁹¹ Ali Talip Çatalyürek, Ahmed Tâlib-i İrşâdî’nin Divânını Necdet Okumuş’un yeni yazıya çevirme hususundaki gayretleri neticesinde “**Divan-ı Hazreti Ahmet Talip İrşâdi ve Divan-ı Hazreti Hüseyin Hüsnü**” başlıklı bir eserde 1996 yılında tab etmiş ve ihvana dağıtmıştır. 250 sayfa hacmindeki bu çalışmanın girişinde Ahmed Tâlib-i İrşâdî hakkında kaynaklarda geçen bilgilere ve kabrinin resimlerine yer verilmiştir. Esere Ali Talip Çatalyürek’e yaptığımız ziyaret vesilesi ile Ödemiş’te ulaşabildik. Bkz. Ahmet Talip Çatalyürek, **Divan-ı Hazreti Ahmet Talip İrşâdi ve Divan-ı Hazreti Hüseyin Hüsnü**, İzmir, 1996. Ahmed Tâlib-i İrşâdî’nin Divânı daha sonra bir yüksek lisans tezine konu olmuştur. Bkz. Neslihan Dönmez Alpdoğan, **Ahmed Tâlib İrşâdî’nin Divânı’nın İncelenmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon, 2001.

⁹² Çilli, s.151.

postu bana ait değil Ömer Hulûsî Efendi'ye aittir. Aydın'a haber ulaştırın teşrif etsinler” demiştir. Bunun üzerine Aydın'da olan Ömer Hulûsî Efendi Nazilli'ye gelerek şeyhi Muhammed Tefvik Efendi'nin postuna oturur ve irşad vazifesine vefâtına kadar burada devam eder⁹³.

Ömer Hulûsî Efendi'nin Nazilli'ye şeyhinin makamına geçmek için gelişi bu bilgilere göre 1280/1863-64 yılıdır. Nazilli'ye teşrifinden kısa bir süre sonra da vefat etmiştir (1285/1868). Bu itibarla Ömer Hulûsî'nin Nazilli'deki irşâdı beş yıl sürmüştür.

Önceleri Leman Barıştıran'ın kütüphanesindeki elyazması ve matbu eserlerin sayfaları arasında yer alan ve sorasında tarafımıza intikal eden bazı mektupların ve evrakların içinde Ömer Hulûsî'nin adının geçtiği iki mektup bulduk. Her iki mektubun yazı, mürekkep ve kağıt aynı özellikleri havidir⁹⁴. Yalnız, mektupların birinde tarih ve imza yoktur. Diğerinde ise “11 Safer 1281, el-Medyûn-ı Sâdık” yazmaktadır. “El-Medyûn-ı Sâdık” imzalı bu mektup, hitaben “Cânib-i ‘âli-i Reşâdetlerine” yazılmıştır. Bu mektupta “...zât-ı âlilerinizden ma'lûm olduğum inâyet-i bî-gayet ve tevcihât-ı belâgat-ı veliyullâh derecelerinde irşâd u tevfik-i Hak olanlara hulûs-ı kalble evrâd virmek için... şeyh Hulûsînin râhında kırk bir halîfe-i irşâd bir kuldur; Hak ana seni hibâ eylesün...”⁹⁵ yazmaktadır. 1281/1864 yılında Ömer Hulûsî Efendi sağdır ve 1280 yılında vefat eden şeyhinin yerine geçmesi için Aydın'dan Nazilli'ye çağırılmıştır. Kanaatimize göre bu mektup, Ömer Hulûsî Efendi Nazilli'de posta oturduğundan çok kısa bir süre sonra yazılmıştır.

2.1.7. Mesleği

Ömer Hulûsî Efendi'nin geçimini hangi mesleği icra ederek elde ettiği hususunda kaynaklarda net bir bilgi bulamadık. Babasının bezirgân olduğunu daha önce zikretmiştik. Leman Barıştıran kütüphanesinden şahsımıza intikal eden tarihsiz ve imzasız bir mektupta bazı bitkilerin hangi hastalıklara devâ olduğuna ve karışımın nasıl yapılması gerektiğine dâir tafsilatlı bilgilere yer verilmektedir. “Benim Şâhım”, “benim efendim”, “arz ederim efendim şâhım” gibi hitap ifâdelerinin yer aldığı bu mektubun sonunda Ömer Hulûsî'nin *Dîvân*'ındaki 334 nolu gazelin 5 ve 6 nolu

⁹³ Güz, s.180.

⁹⁴ Her iki mektubun görselleri için bkz Ek 4, Ek 5, Ek 6.

⁹⁵ Bkz. Ek 4.

beyitleri ile 403 nolu manzûmeye yer verilmiştir. Gerek bu mektup gerekse *Dîvân*'da yer alan bazı beyitler, Ömer Hulûsî'nin, babasının yanından ayrıldıktan sonra nelerle meşgul olduğuna ve geçimini nasıl sağladığına dâir bir kanaat sahibi olmamıza ışık tutmaktadır:

İspencerdim ben de 'atţârdan gerü qalmaz idim
Qalmanı küfrüm tükendi gel virem imân ise
484/3

Al yeşil şaru siyâh aq kırmızı edviyyeniñ
Köklerinden seç de gel renksizce bir elvân ise
484/4

Elvâncılık çâr-şûsına 'atţârım
Bî-renk olup her varîna hayrânım
338/11

Bu beyitler haricinde *Dîvân*'da sıklıkla geçen renkler, dert, devâ, Lokmân gibi kavramlar da Ömer Hulûsî Efendi'nin mesleğinin attar olduğunu ortaya koymaktadır. 484/3 nolu beyitte geçen ispercer kelimesi esasında *ispenciyardır*. İtalyancadan dilimize girmiş olup eczacı anlamına gelir⁹⁶. İspencer şeklinde ifade edilmiş olması Nazilli yöresindeki kullanımı ile alâkalı olsa gerektir. Attarlarda genellikle güzel kokular, ilaç ve ilaç maddeleri, iğne-iplik, kağıt, tütün, şifalı bitkiler ve benzeri şeyler satılır. Ömer Hulûsî Efendi'nin bu mesleği babasının bezirganlık mesleği ile kısmen de olsa örtüşmektedir. Ayrıca, 118 nolu manzûmede geçen bazı beyitler bu manzûmenin babasının bir dostuna yazıldığını ortaya koymakta ve o kişiyle bir ticaret yapmak istediğini belirtmektedir:

Bir ticâret itmek üzre ben aña teslîm olam
Var aña sen bir haber al üste kârım qandedir
118/2

Baba dostı zâti biz birlik idik anlar ile
Öylece diyor ki di sen yâdigârım qandedir
118/4

⁹⁶ Bkz. İlhan Ayverdi, **Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2006, s.1440.

2.1.8. Vefat Tarihi

Ömer Hulûsî Efendi'nin vefat tarihi hakkındaki bilgiler yıl bazında mutabıktır. Kaynaklardaki bu ittifak, damadı ve Uşşâkî şeyhi Fahreddin Himmetî'nin onun vefatına düşürdüğü tarih dolayısıyladır:

Mazhar-ı sırr-ı velâyet vâriş-i fahr-ı cihân
Mürşid-i kâmil mükemmel pîşvâ-yı vâşılân

Bâğ-ı ʿirfân içre maʿrûf Şeyh Hülûsî bâğ-bân
Bu maqâmı Kaʿbetü'l-ʿuşşâk kıldı âsitân

Râh-ı ʿUşşâkîde yaqdı Aydın ilinden çerâğ
Tutdı âfâkı ser-â-pâ nûr-ı feyz-i ʿarîfân

Oldı irşâd ile meʿmûr yirmibeş yıl ʿışk-ile
Âb-ı hayvân kandı destinden nice biñ ʿaşîkân

Bendegâna yâdigâr koydı mükemmel bir dîvân
Mürde-dil ihyâsına bu rehnümâ-yı sâlikân

Söyledim lâhûta ʿazmin Himmetî târih-i tām
ʿAndelîb-i rûh-ı pâkin buldı vahdet âşiyân

1285 ʿendelib rûh pâkin bouldı vchd ashian

Fahreddîn Himmetî

Ömer Hulûsî Efendi'nin 1285 yılında vefat ettiği, bu tarih manzûmesinden de anlaşılacağı üzere aşîkârdır. Hangi gün vefat ettiği hususunda ise farklı bilgiler vardır. Tespitlerimize göre bu konuda ilk bilgi Tabibzâde Mehmed Şükrî Efendi'nin *Silsilenâme-i Sûfiyye* isimli eserindeki “*Târîh-i vefât-ı Şeyh Ömer Hulûsî el-Halvetî el-Uşşâkî sene fi 2 Cemâziye'l-evvel 1285 yevmi'l-isneyn*”⁹⁸ ifâdesindedir. Aynı bilgi müstensih Mustafa Sâfi Efendi'nin 1301/1884 tarihinde istinsah ettiği *Dîvân*'ın 136^b yaprağında da yer almaktadır. Mustafa Sâfi Efendi, *Dîvân*'ın sonunda Fahreddin Himmetî'nin tarih manzûmesine yer verip “*fi 2 Cemaziyelulâ 1285 H fi yevmi'l-isneyn*”⁹⁹ ifâdesini kullanmıştır.

⁹⁷ Dîvân- Hulûsî, S nüshası, 136^b; Vassaf, s.464; Dîvân-ı Hulûsî, C nüshası, s.273-274.

⁹⁸ Usta, s.156 [Belge 7a].

⁹⁹ Dîvân- Hulûsî, S nüshası, 136^b.

Her iki kaynaktaki “*yevmu’l-isneyn*” ise karışıklığa sebebiyet vermektedir. Çünkü *yevmü’l-isneyn* gün olarak pazartesi demektir. Hicrî 2 Cemaziyelevvel 1285 olarak verilen tarihin miladî karşılığı 21 Ağustos 1868’dir ve pazartesi gününe değil cuma gününe tekabül etmektedir.

Gün olarak tarih veren bir diğer isim Hüseyin Vassaf’tır. Hüseyin Vassaf, vefat tarihi hakkında “*1285 senesi Cemâziye’l-evvel’inin ikisi ve 1284 / (1868) senesi Eylül’ünün sekizinci Pazar günü âzim-i dâr-ı cemâl oldular*”¹⁰⁰ demektedir¹⁰¹. Bu ifâdede geçen 1285 tarihi hicrî, 1284 tarihi rumî ve 1868 tarihi miladî tarihtir. Hesaplamalarımıza göre Rumî tarih olarak Vassaf’ın ifâde ettiği 8 Eylül 1284 Pazar gününün Hicrî karşılığı 2 Cemaziyelevvel 1285 değil 2 Cemaziyelahir 1285’tir. Miladî karşılığı ise 20 Eylül 1868’dir. Vassaf’ın hicrî tarihi diğer tarihlere çevirmesinde bir yanlışlık söz konusudur.

Konu ile ilgili olarak Bilâl Reşid Çilli “*Mezar taşında; Hacı Hâfız Zâde Ömer Hulûsî Efendi. Sene 1285: Kameriye cemâzeül evvel, yazılıdır*”¹⁰² demektedir. 56 yılını Nazilli’de geçiren Bilâl Reşid Çilli, Ömer Hulûsî Efendi’nin aslı şu an kayıp olan mezar taşını, hakkında verdiği bu bilgiden dolayı görmüş olmalıdır. Onun da ay olarak aktardığı bilgi Cemaziyelevvel’dir.

Bu bilgilerden hareketle Ömer Hulûsî Efendi’nin vefat tarihi hakkında Tabibzâde Mehmed Şükrî, Mustafa Sâfi ve Hüseyin Vassaf’ın zikrettiği 2 Cemaziyelevvel 1285 Hicrî tarihi gün ay ve yıl olarak kanaatimizce doğrudur. Bu tarihin miladî ya da rumî karşılığının hesaplanmasında ve gününün ortaya çıkartılmasında ise bazı yanlışlar yapılmıştır. Neticede 2 Cemaziyelevvel 1285 tarihinin miladî karşılığını tashih ettiğimizde Ömer Hulûsî Efendi’nin vefat tarihi miladî olarak 21 Ağustos 1868 Cuma günüdür.

Hüseyin Vassaf, Ömer Hulûsî Efendi vefat ettiğinde hırkasının cebinde bulunan beyitin onun rihletlerine işâret ettiğini söylemektedir:

Şeyh Hülûsî seyr iderken ‘arş [u] kürsiden öte
Gel denildi ferş içinde kaldı ol mihmân baba ¹⁰³

¹⁰⁰ Vassaf, s.463.

¹⁰¹ Vassaf’ın, aktardığı bu bilgiyi şeyhi Mustafa Sâfi Efendi’den; dolayısı ile S nüshasından almış olması ihtimal dâhilindedir.

¹⁰² Çilli, s.165. Alıntındaki hatalı yazılışa dokunulmamıştır.

¹⁰³ Vassaf, s.466. Bu beyit *Dîvân*’daki 5 nolu manzûmenin 6. beytidir.

2.1.9. Kabri

Nazilli’de şehrin orta yerindeki kabristana defn edilmeyi vasiyet eden Ömer Hulûsî Efendi’nin na’şısı ilk olarak buraya defn edilmiştir. Daha sonra şehrin orta yerinde yer alan bu mezarlıktan yol geçeceği için mezarlık buradan kaldırılarak bugünkü adıyla Evranlı Mezarlığı’na taşınmıştır. Hüseyin Vassaf’ın ifâdesine göre müridleri Ömer Hulûsî Efendi’nin “*na’ş-ı şeriflerini ter ü tâze bularak tazimat-ı lâyika ile Nazilli’deki Uşşakî dergâhına nakl*”¹⁰⁴ etmişlerdir. Bu konuda Bilal Reşid Çilli, “*Ali Galib Vasfî Hz.leri ve bazı zatlar; şimdiki Askerlik Şubesi ’nin yakınında olan eski mezarlığa defnedilmişlerdir. Daha sonraları, yakınları ve Şeyh Bıçakçı Ahmed Dede*¹⁰⁵ *tarafından Evranlı Mezarlığı’na nakledilmişlerdir*”¹⁰⁶ demektedir. Hakikaten Ömer Hulûsî’nin kabri bugünkü Nazilli’nin batı girişinde yer alan Evranlı Mezarlığı’ndadır. Vassaf’ın zikrettiği Nazilli’deki Uşşakî dergâhının yerinde ise şimdi bir polis karakolu bulunmaktadır. Bahsedilen dergâhın hemen yanındaki türbe (Yeşil Türbe) birkaç kez tamir görmüş olup bugün ayaktadır. Bu türbenin içinde ortada Muhammed Zühdü Efendi, hemen sağında M. Zühdü Efendi’nin eşi (v. 1231/1816), onun sağında M. Tevfik Efendi’nin eşi Ayşe Sultan (v. 1249/1834) ve en sağda pencere kenarında M. Tevfik Efendi’nin (v. 1280/1864) mezarı bulunmaktadır. Türbenin batı duvarında ise çocuk mezarı vardır¹⁰⁷.

Bilal Reşid Çilli, Ömer Hulûsî’nin kabri hakkında “*Nazilli Evranlı Mezarlığı’nda Cedd-i Âlâ Efendilerimiz ile bir arada yatmaktadırlar. Buraya, ilk defn edildikleri yerden taşınmışlardır*”¹⁰⁸ demektedir. Bilal Reşid Çilli’nin “*cedd-i âlâ*” dediği zat M. Zühdü Efendi’nin babası Ahmed Efendi’dır (v. 1184/1770-1771) ve işâret edildiği gibi kabri Evranlı Mezarlığı’ndadır.

Evranlı Mezarlığı’nda Ömer Hulûsî Efendi’nin ve mezarına komşu olduğu diğer Uşşakî büyüklerinden M. Zühdü Efendi’nin babası Ahmed Efendi (v. 1184/1770-1771), Ahmed Efendi’nin torunu ve M. Zühdü Efendi’nin oğlu Uşşakî Şeyhlerinden Ali Galib Vasfî, M. Zühdü Efendi’nin biraderi Hoca Ali Efendi (v. 1210/1795-1796) ve Şahabeddin Efendi’nin (v. ?) mezar taşlarının asılları kayıptır.

¹⁰⁴ Vassaf, s.463.

¹⁰⁵ Bıçakçı Ahmed Dede hakkında bkz. Çilli, s.151.

¹⁰⁶ Çilli, s.150.

¹⁰⁷ Türbenin kitabeleri ve mezar taşları hakkında Bilâl Reşid Çilli tafsilatlı bilgiler sunmaktadır. Bkz. Çilli, ss.146-149; Türbenin iç ve dış görselleri için bkz. Ek 7, Ek 8.

¹⁰⁸ Çilli, s.165.

Bir arada duran bu kabirlerden birinin kime ait olduğuna dâir bir mezar taşı yoktur . Bu kabirler 80’li yıllarda onarım geçirmiş ve mezar taşları yeni yazıyla Ali Talip Çatalyürek’in gayretleriyle yazdırılmıştır. Halen Ömer Hulûsî’nin kabri üzerindeki mezar taşında latin harfleriyle sadece “*Hüvelbâki Merkad-ı Şeyh Ekmel Şah Hulûsî Nazenin Uşşâkî 1285*”¹⁰⁹ yazılıdır. Bu bilgiler ışığında Vassaf’ın işaret ettiği “*dergâha defnedilmiştir*” bilgisinin düzeltilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Aksi halde Ömer Hulûsî’nin nâşının üç kere defnedilmiş olması gerekir ki buna dâir bir bilgi mevcut değildir.

2.1.10. Halifeleri

Ömer Hulûsî Efendi’nin tespit edebildiğimiz kadarıyla beş halîfesi vardır. İlk halîfesi, ilk huzur dervişi olan Denizli’de metfûn Şükrü Efe’dir¹¹⁰. Bu halîfesinden devam eden bir silsilenin olup olmadığını tespit edemedik. Diğer halîfesi Hüseyin Hakkı Kasabavî’dir. Ömer Hulûsî’den sonra günümüze kadar devam eden Uşşâkî silsilelerinin tamamına yakını Hüseyin Hakkı’dan müstahleftir. Diğer halîfelerinin kimler olduğu hakkında yegâne bilgileri Tâbibzâde M. Şükri Efendi aktarmaktadır. Buna göre Ömer Hulûsî’nin diğer üç halîfesi Ali Nâilî Manisavî (v. 1298/1881), Şerîf Kudretî (v. ?) ve Hacı Bekir Surûrî Akhisarî’dir (v. 1310/1892-3)¹¹¹.

Ömer Hulûsî Efendi’nin Şeyh Ahmed Tâlib-i İrşâdî, Şeyh Fahreddin Himmetî ve Şeyh Muhammed Emîn-i Tevfik Efendi ile görüşüğünü aktarmıştık. Her biri Uşşâkiyye’de şeyh olan bu isimlere halîfelik verip vermediğini ise bilmiyoruz. Bilal Reşid Çilli “*Ömer Hulûsî Hz.leri, Uşşâkî Tarîkatı’nın sayılı simâlarındandır. Hatta kendilerinin, Süleyman Rüşdî’den sonra, altıncı Uşşâkî Pîr’i olduğu öne sürülmektedir. Birçok halîfe yetiştirmiştir*”¹¹² dese de bu halîfelerin isimlerine dâir bir bilgi vermemektedir.

Nihayetinde Ömer Hulûsî’nin halîfelerinin kimler olduğu tam olarak bilinmemekle birlikte “*vefâtından sonra mührünü ele geçiren şeyh heveslileri mührü basıp basıp hilâfetnâme üretmişler, tarîkatın yozlaşmasına sebep olmuşlardır*”¹¹³.

¹⁰⁹ Ömer Hulûsî Efendi’nin kabrinin görselleri için bkz. Ek 9, Ek 10.

¹¹⁰ Bkz. Güz, s.173.

¹¹¹ Bkz. Usta, s.156 [Belge 7a], s.167 [Belge 24-3].

¹¹² Çilli, s.165.

¹¹³ Çilli, s.165.

2.1.11. Hayatı Hakkındaki Yanlış Bilgiler

Burada Ömer Hulûsî Efendi'nin hayatına dâir verilen bazı yanlış bilgileri de düzeltmemiz gerekmektedir. Emine Altıntaş, *Hulûsî Ömer Aydınî Dîvânı Üzerine Bir İnceleme* isimli yüksek lisans tezini, bizim yarısı mevcut olmadığı ve T nüshasından istinsah edildiğini düşündüğümüz için kritiğe tabi tutmadığımız M nüshası üzerinden yapmıştır. Bu nüshanın ikinci cildi kayıp olduğundan ferağ kaydı da yoktur. Altıntaş, çalışmasında Ömer Hulûsî Efendi'nin hayatı hakkında fâhiş derecede yanlış bilgiler sunmaktadır:

“*Hulûsî Ömer Aydınî Aydın'ın Yenipazar ilçesindedir. Milli kütüphanede bulunan Dîvân'ın nüsha bilgilerinden Hulûsî Ömer Aydınî'nin h. 1297- m. 1879 tarihlerinde sağ olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Bu bilgilerin yanı sıra Hulûsî Ömer Aydınî hakkında Mehmet Nâil Tuman'a ait Tuhfe-i Nâili'de şu bilgiler verilmektedir: Hulûsî Efendi, Yenipazarlı, Üsküpe, Bağdat kassam askeri*”¹¹⁴

Evvelâ, müellifizin adı *Hulûsî Ömer* değil *Ömer Hulûsî*'dir. Altıntaş'ın tezine konu olan M nüshasının başında da “*Dîvân-ı Şeyh 'Ömer Hulûsî'*”¹¹⁵ ibaresi yer almaktadır. Ayrıca çalışmamız esnasında *Hulûsî Ömer* şeklinde bir kullanıma hiçbir yerde rastlamadık.

İkinci olarak, Ömer Hulûsî Efendi, zikredilen 1297/1879 tarihinden 11 yıl önce vefat etmiştir. Mezkur tarih, müstensih M. Emîn-i Tevfik'in *Dîvân*'ı (T nüshası) istinsah ettiği tarihtir. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Yazmaları Sanal Katalogunda¹¹⁶ T ve M nüshalarının katalog bilgisinde müellifizin adı “*Hulûsî Ömer Aydınî (1297/1879'da sağ)*” şeklinde geçmektedir. Bu katalog bilgilerinde, T nüshasının istinsah tarihi (1297) yanlışlıkla müellifimiz Ömer Hulûsî için kullanılmıştır. M nüshasında herhangi bir tarih yer almamasına rağmen, eserin başındaki “*Dîvân-ı Şeyh 'Ömer Hulûsî'*” bilgisinden dolayı M nüshasının katalog bilgilerine de T nüshasının hatalı katalog bilgisi verilmiştir. Altıntaş'ın bizzat görerek teyit etmediği ve düzeltmediği bu küçük notlar iki büyük hataya sebebiyet vermiştir.

Altıntaş'ın diğer bir yanlışı, *Tuhfe-i Nâili*'de geçen *Yenipazarlı Hulûsî Efendi*'yi¹¹⁷ Ömer Hulûsî Efendi sanmış olmasıdır. Kanaatimize göre bu hata

¹¹⁴ Altıntaş, s.13.

¹¹⁵ *Dîvân-ı Hulûsî*, M nüshası, l^b.

¹¹⁶ İlgili site için bkz. <http://www.yazmalar.gov.tr>, (15.06.2013).

¹¹⁷ Tuman, s.256, Numara:1064.

Yenipazar'ın Aydın ilçesi olması ile Ömer Hulûsî Efendi'nin Aydın'lı olması arasında kurulmaya çalışılan varsayımdan kaynaklanmaktadır. Oysa *Tuhfe-i Nâili*'de belirtildiği gibi, Yenipazarlı Hulûsî başka bir şahsiyettir ve örnek olarak verilen beyit *Ömer Hulûsî Dîvânı*'nda yer almaz. Ayrıca, M. Nâil Tuman, Yenipazarlı Hulûsî'ye dâir *Tuhfe-i Nâili*'de verdiği bilgiyi Ahdî'nin *Gülşen-i Şuârâ* isimli tezkiresinden aldığını belirtmiştir. Haliyle, 1002/1593 yılında vefat eden Ahdî'nin XIX. yüzyıl şairi hakkında bilgi veremeyeceğini Altıntaş'ın düşünememiş olması, akademik bir çalışmadan beklenmeyecek bir durumdur!

Netice itibarıyla, Ömer Hulûsî Efendi'nin hayatı hakkında tasnif edebileceğimiz bilgiler bu kadarla sınırlıdır. Uşşâkî müntesiplerinin özel kütüphanelerinde Ömer Hulûsî'ye dâir bilgiler içeren eserlerin bulunması ihtimal dâhilindedir. Bu eserlerin ortaya çıkmasıyla Ömer Hulûsî'nin hayatı hakkında yeni ve belki de daha teferruatlı bilgilerin verilebileceğini düşünmekteyiz.

2.2. TASAVVUFÎ VE EDEBÎ ŞAHSİYETİ

Ömer Hulûsî'nin hayatı hakkında bilgi veren kaynaklarda, müellifimizin tasavvufî ve edebî kişiliği hakkındaki bilgiler son derece sınırlıdır. Onun tasavvufî görüşleri ve edebî şahsiyeti hakkında derinlemesine bir incelemeye ya da kapsamlı bir eleştiriye rastlayamadık. Aynı şekilde, Ömer Hulûsî'nin kendi manzûmeleri hakkında ya da şiir üzerine bir değerlendirmesi¹¹⁸ de *Dîvân*'ında yer almamaktadır. Bununla birlikte Hüseyin Vassaf'ın *Sefîne-i Evliya*'sında yer alan bir anektodun onun tasavvufî ve edebî şahsiyeti hakkında söylenmiş yegane ifâdeler olduğunu belirtmemiz gerekir:

“Bir gün azîzimin huzurunda bahis Ömer Hulûsî'nin Divân'ına intikal etmekle, 'Efendim! Bir çok yerlerinde zâhir i'tibâriyle ma'nâ istihrac olunamıyor. Şîve-i beyân i'tibâriyle insâna pek garîb beyitlere tesâdüf ediliyor. Gerçi hakâyıkı altında câmi' sözlerden teşekkül olduğuna îmânım varsa da pek o kadar zevk-âverâne hissiyyât altında kalınmıyor.' dediğimde, 'Oğlum! Bu Dîvân şâirlik nokta-i nazarından hâiz-i ehemmiyet değildir. Lâkin makâmât nokta-i nazarından mühimdir. Bundan herkes müstefid olamaz. Ondaki zevk-i ma'nâya vusûl için nutkları ziyâde tekrâr ile mütâlâa edip, şîve-i beyânını elde etmek lâzımdır. Ondan sonra feth-i ma'nâ zuhûr eder.' Buyurdular.¹¹⁹”

¹¹⁸ Bu konuda bkz. Harun Tolasa, “Divan Şairlerinin Kendi Şiirleri Üzerine Düşünce ve Değerlendirmeleri”, *Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, İzmir, 1982, Sayı:1, s.16-17.

¹¹⁹ Vassaf, s.466.

Yukarıdaki ifâdeleri aktaran Osmanzâde Hüseyin Vassaf mutasavvîf şairlerin şiirlerini tartacak kadar şiire vukufiyeti olan bir isimdir. Anlaşıldığı üzere Ömer Hulûsî'nin *Dîvân*'ı kendisinden sonraki Uşşâkî meşâyihinin de ilgi alanındadır. Hüseyin Vassaf, kendi Uşşâkî silsilesi içinde yer alan ve bu sebeple ilgi alanına giren Ömer Hulûsî'nin manzûmelerinde tasavvufî görüşlerin ağır bastığını ancak oldukça didaktik bir üslup sergilediğinden şiirin hissiyatı taçlandırılan ve zevk veren lirizm boyutunun eksikliğinden bahsetmektedir. Hüseyin Vassaf'a şeyhi Mustafa Sâfi Efendi'nin *Ömer Hulûsî Dîvânı*¹²⁰ hakkında verdiği cevap aslında mutasavvîf şairlerin şiirlerinde görülen tasavvufî şiirin karakteristik özelliğine dâirdir. Bu tarz şiirlerde güdülen en önemli amaç tasavvufî öğretilerin yayılmasıdır. Öğretilerin şiirle aktarılması da çoğu zaman gerekliliğin ötesindedir. Fikriyatın, şiirin retorikğine güvenilerek aktarılması, geleneğin devam ettirilmesidir. Bu geleneği devam ettiren mutasavvîf şairler, tasavvufî şiirin üslup geleneğine bağlı kalarak şiirlerini rutin bir ritüele dönüştürmüşlerdir. Bu durum, tasavvuf şiirinin en kaçınılmaz noktasıdır¹²¹.

Hüseyin Vassaf ayrıca Uşşâkî silsilesini aktardığı manzûmesinin Ömer Hulûsî Efendi'ye dâir olan beytinde onun şöhretli bir isim olduğundan bahsetmektedir:

*“Tarîk-i aşkda şöhret-fezâ bir rehber-i Hak-bîn
Cenâb-ı Şeyh Hulûsî âşık-ı şeydâ-yı cânâdır”¹²²*

Bu konu Sadık Vicdânî'nin Uşşâkî şeyhlerinden bazılarını zikrettiği listede Ömer Hulûsî'nin yer alması ile örtüşmektedir¹²³. Günümüze kadar ulaşan altı farklı Uşşâkî silsilesinin Ömer Hulûsî'den neşet etmesi de göstermektedir ki Uşşâkî tarikatı içinde Ömer Hulûsî'nin haklı bir şöhreti vardır.

S. Nüzhet Ergun'un, Ömer Hulûsî'nin aslında Bektâşî olduğuna dâir iddiası¹²⁴ Ömer Hulûsî'nin tasavvufî şahsiyetinin oluşmasında pekçok tarikatın etkisinin olmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim Ömer Hulûsî Efendi de diğer

¹²⁰ Daha önce de belirttiğimiz gibi Hüseyin Vassaf'ın Ömer Hulûsî Dîvânı'ndan okuduğu şiirler kanaatimizce şeyhi Mustafa Sâfi Efendi'nin istinsahı olan S nüshasındandır (istinsah tarihi 1301/1883-84). Nitekim S nüshasının sonunda yer alan Fahreddin Himmetî'nin tarih manzûmesi Himmetî'nin istinsahında (H nüshası) yer almamaktadır.

¹²¹ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Mahmud Erol Kılıç, **Sûfi ve Şiir Osmanlı Tasavvuf Şiirinin Poetikası**, İnsan Yayınları, İstanbul, 2005.

¹²² Vassaf, s.346.

¹²³ Vicdânî, s.105.

¹²⁴ Sadeddin Nüzhet Ergun, **Bektaşî Edebiyatı Antolojisi: On Dokuzuncu Asırdanberi Bektaşî-Kızılbaş Alevi Şairleri Ve Nefesleri**, İstanbul Maarif Kitaphanesi, Ankara, 1949, s.6.

tarikatların hepsini gezdiğini ancak Uşşâkî tarîki üzere olduğunu dile getirmektedir¹²⁵. XIX. yüzyılda Bektâşî tekkelerinin kapatılması ve bu yolun müntesiplerine başka tarikat şeyhlerinin şeyh olarak tayin edilmesi bilinen bir gerçektir¹²⁶. Kanaatimizce Ömer Hulûsî bu dönemlerde kimi Bektâşî neşvelerini özümseyişi ile Tarîk-i Nâzenîn (Bektâşîyye) ile Uşşâkiyye arasında kabul edilebilecek olan Nâzenîn-i Uşşâkiyye'nin temellerini atmıştır. Nâzenîn-i Uşşâkiyye ve Ömer Hulûsî arasındaki ilişki ilerde ayrıca değerlendirmeye alınacaktır.

Bedri Noyan Dedebara, *Bütün Yönleriyle Bektâşilik ve Alevilik* isimli çalışmasının Bektâşî ve Alevî şairlerini tanıttığı dördüncü cildinde, şairi hakkında hiçbir bilgi vermeden kendi özel kütüphanesindeki bazı cönklerde yer alan Hulûsî mahlaslı iki manzûmeyi çalışmasına dâhil etmiştir. Bu manzûmelerden “*olayım der isen*” redifli gazel Ömer Hulûsî Efendi'ye ait olan 263 nolu manzûmedir¹²⁷. Diğer manzûmenin hangi Hulûsî mahlaslı şaire ait olduğunu tespit edemedik. Ömer Hulûsî'nin bu manzûmesinin bir Bektâşî cönkünde yer alıyor olması manzûmelerinin bu muhitte de okunuyor olduğunu göstermektedir.

Aydın ve Nazilli çevresindeki Kâdirî, Rıfa'î, Mevlevî, Bektâşî tekkeleriyle irtibat halinde olduğu anlaşılan Ömer Hulûsî'nin tasavvufî şahsiyetinin oluşumu Uşşâkiyye içinde bir arayışın neticesi olmalıdır. Küçük yaşta Aydın Güzelhisar'dan Nazilli'ye gelişi ilmî gelenek içinde iyi bir medrese tahsili görmek içindir. Nazilli'de Ali Galib Vasfî ve Muhammed Tefvîkî'nin himayesinde gelişen bu süreç Uşşâkî kültürünün çatısı altında tasavvufî literatürün idrak edilmesi ile nihayet bulmuştur.

Şüphesiz Ömer Hulûsî'nin edebî şahsiyetini mutasavvıf şair kimliğiyle uzun yıllar içinde şekillenen *Dîvân*'ı ortaya koymaktadır. Manzûmelerinde sıklıkta âyet ve hadis kullanması, dinî ilimlere vâkîf olduğunu göstermektedir. Mesnevî-i Şerif okutması, Arapça ve Farsçaya vukufiyeti ve *Dîvân*'ında pekçok mutasavvıf şairin adının geçmesi, kırkyedi farklı aruz kalıbı kullanmış olması gibi unsurlar şiirde söz sahibi olduğunu göstermektedir.

Nesîmî ve Fuzûlî'nin şiirlerini bildiği, Mevlânâ'dan beslendiği ve özellikle

¹²⁵ Bkz. Güz, s.163.

¹²⁶ Bkz. Yılmaz Soyyer, **19.Yüzyılda Bektâşilik**, Frida Yayınları, İstanbul, 2012, ss.77-99; Mustafa Alkan, “Hacı Bektaş-ı Velî Tekkesine Nakşibendî Bir Şeyhin Tayini: Merkezî Bir Dayatma ve Sosyal Tepki”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, Sayı: 57, ss.213-223.

¹²⁷ Bkz. Bedri Noyan Dedebara, **Bütün Yönleriyle Bektâşilik ve Alevilik**, Cilt:4, Ardıç Yayınları, Ankara, 2001, s.178-179.

Niyazî-i Mısrî ve Yunus Emre'nin şiir üslubundan etkilendiği açıktır¹²⁸. Özellikle musammat gazelerde bu durum kendini daha çok belli etmektedir. Bununla birlikte kendini zamanın mutasavvıf şairi görmektedir:

Nesîmî bir Fuzûlî hoş Dedem Yūnuş Niyāzımdır
İşitdim anlarıñ nuṭṭkın didim ehl-i dîvānız biz
161/4

Bu nefsiñ mekrine aldanmadık tevfiḳ olındıysa
Fenāyı bir pula kıydık beḳā bezminde ḥānız biz
161/5

Varup kāmīl eşiğin yüz sürüp ṭurduysa bir kāmīl
Ḥulūşî māt idüp nefsin der ol merd-i zamānız biz
161/6

68/3 nolu beyitte şâir Cemâlî'den bahseden Ömer Hulûsî 481/3 nolu beyitte ise Şemseddîn Sivâsî'ye ait "Padişah konmaz saraya hâne ma'mûr olmadan" mısraını aynen kullanmıştır. 550 nolu manzume ise Kudretî'nin bir gazeline yapılan muhammestir. Bu durum, Ömer Hulûsî'nin devrindeki ve kendinden önceki şairleri okuduğunu ve şiirlerini bildiğini göstermektedir:

Pādişāh ḳonmaz sarāya ḥāne ma' mūr olmadan
Gel otur gönlüm evinde bir ulu dergāh ise
481/3

Özüñden kenz-i Vāḥidsin seni sensin şikārıñdan
Beyān-ı küntü kenzîñ aşlısın bu bezm-i kārıñdan
Seniñ ḥükmüñdedir eşyā bu 'ālem küllü varıñdan
İşidüp Ḳudretî 'ilmi Ḥulūşî bu dîdārıñdan
Bugün esrār tecellîden görinen kenz-i ḥālu'llāh
Gözüm baḳdıḡı yerlerde görinen kim cemālu'llāh
550/5

Ne var ki *Dîvân*'da yer alan manzûmeler üslup açısından zaman zaman farklı arayışlara da kapı aralamıştır. *Dîvân* şiirinde çok fazla örneği olmayan mısra sonundaki kelimenin bölünerek alt satırdan devam etmesi, onun şiirinin sadece kulağa değil göze de hitap eden bir üsluptan çıktığını göstermektedir. Kimi zaman bir gazelin bir iki beytinde görülen bu durum 441 nolu gazelin tümünde uygulanmaya

¹²⁸ Bu konuya ilerde *Dîvân*'da adı geçen şahıslar konusu etrafında detaylı olarak değinilecektir.

çalışılmış olup bir *bahr-i tavîl*¹²⁹ örneği sergilenmiştir:

Biz bu ile geldik ise deñ bize bî-çāre düşen-
-ler diyerek deñ yine deñ çāremi dost çāremi dost
57/3

Her ki tecellîleriniñ her biri bir yerde tesel-
-lîle görüp ümmet-i mü'minleri Kıur'ānı güzel
299/3

Güle bülbül olmalı gül'-izār işiden seher-
-de figān ider ise bunca dillere tercümān
399/3

Geldim şāha maqbūl için olmağda şān
Ol merdānı sevdim ezel tā kim nihān

Sensin cedd-i sultānlarıñ 'ālemde hā-
-cātım kalb-i dillerde hoş cānım cenān

Hüsünüñ māh-ı āyīnesin dirlerdi mir-
-‘ātın 'ışk kılsam nazar ey mihribān

Hakk dergāhı gönlüñ evin her dem tavāf
itmek dir ki sa'y itdiler Hakkdan 'ayān

Şevkiñ nūr-ı pervāneler devrān ider-
-lerken şem'-i vāşıl gerek 'ışkıñ yanan

Diñleñ nuṭkı biñ cān-ile cānān Hülū-
-şiniñ zevki duydı ise ol müslimān
441/1-6

Bu örnekler, nadir kullanılan vezinleri kullanma ve örneği az görülen vezinlerde manzûme yazma ihtiyacı, Ömer Hulûsî'nin tasavvufî öğretilerini aktarırken sanatsal arayışlar içinde olduğunu göstermektedir. Sâde Türkçeyi kullanmaktan yana bir tavır sergileyen Ömer Hulûsî, Arapça ve Farsçayı iyi bilmektedir. Nitekim bu üç dil hakkındaki bir beyiti onun edebî şahsiyetini yansıtmaya açısından önemlidir:

¹²⁹ Bahr-i Tavîl hakkında bkz. İsmail Hakkı Aksoyak, "Anadolu Sahasında İlk Bahr-ı Tavîl Ahmed Paşa'nın Mıdır?", *Turkish Studies Dergisi*, Ankara, 2007, Sayı:6, ss.84-97.

Lisân-ı dil şeker Fâris dîn üzre ‘ Arabî Qur’ân
Hünerdir Türk dili birlik bunu hall eyleyen maşnûf
233/2

Ömer Hulûsî, tasavvufî bir hayatın izlerinin belirgin olduğu şiirinin ilham kaynağını “*lâ-mekân*”a bağlamaktadır:

Ol mürüvvet kâni bezm-i tâ ezel hünkâr mı
Tab‘-ı şî‘rim lâ-mekândan geldi sultânım benim
332/4

Söze dâir kelimelerin yer aldığı hemen her satırda *süt, şeker ve bal* kelimeleri kullanılarak esas olanın güzel söz olduğuna ve dil estetiğine vurgu yapılmaktadır:

Bu bezm-i lâ-mekân dilde kelâm-ı nuṭṭ-ı *mâ-evḥâ*
Münevver tab‘-ı şî‘rinde lezîz-i dil-dehân itsün
422/4

Kevşer lebinden sükkâr dehâniñ
Kanmış ezelden mest bunda hâlâ
41/4

Elbet-be-elbet mâye degil ekşi tütulmuş
Sükkâr dehâni balı vü dil-hân olur elbet
60/3

Ḥaḳîkât bülbülün diñle fiğân itmekdedir tūṭî
Dil olmuş şîr şeker balı didi sükker dehânız biz
161/3

Südi deryâsından almış kaymak ırmâğın varup
Şîr ü dil sükker lebinden cūşa geldi her nefes
178/5

Şeyḫ Ḥulûşî şîr ü dil sükker lebinden söyleyüp
Tūṭiyâ ya bülbül ol da saña bir altun kafes
179/6

Vaḥdet-i kevşer meyın şun bize nürdan kadeḫ
Lebleriñ şîr ü şekerden dehânım pür-felâḫ
651/6

Ne var ki özellikle Yezid’i yermek için kaleme alınan satırlarda argo kelimelerin tekrarlandığı ve bu konuda kelime seçerken şiirin estetik işçiliğine hiçbir katkının yapılmadığı göze çarpmaktadır:

Bu boğı Māviye ŐıĖdı koğdı dūnyā yayĖıya
RāyıĖı ‘arşa toğundı bunca deryā yayĖıya
Māviye oĖlı fūlān deĖn ibni fūlān yayĖıya
PiÇ Yezīdīn kelb kedi Ėınzīr da ŐıŐsın Ėabrine

12/3

YaŐadıĖı dōnemdeki ve Őncesindeki bazı siyasī olaylarla ilgili manzūmeleri, gūnlük hadīselere karŐı tavrını sergileyen beyitler, kimini yermek kimini meth etmek iĖin yazılan manzūmeler ve mutasavvıf bir Őairin nazmında ana damarı oluŐturmayan benzeri konuların Őmer Hulūsi’nin mısralarına girdiĖi gōrūlūr. Bu konuların iŐlendiĖi manzūmelerdeki Őiirin gūcū ve retorik dūzeyi onun dīvān Őairleriyle kıyaslanması yapılacak olan satırlar olması aĖısından Őnemlidir.

Būtūn bunların yanında būtūn araŐtırmalarımıza raĖmen Őmer Hulūsi’nin mensur bir eserine rastlayamadık. *Dīvān*’ının da mūrettep bir dīvān olmayıŐı gōz Őnūne alındıĖında Őmer Hulūsi’nin tasavvufi Őahsiyetinin edebī Őahsiyetinin Őnūne geĖtiĖini sōylemek mūmkündür.

2.3. TARİKATI VE UŐŐĖKĖ SĖLSĖLELERİ

2.3.1. UŐŐĖKIYYE

UŐŐĖkiyye tarīkatı, Halvetiyye tarīkatının Őubelerinden biridir. UŐŐĖkiyye’yi daha iyi anlamak iĖin Őncelikle bu tarīkatın menŐei olan Halvetiyye’yi bilmemiz gerekir. Halvetiyye, Őeyh Őmer el-Halvetī’ye (Ebū Abdullah Sıraceddin Őmer bin Őeyh Ekmeleddin Lahcī, v. 800/1397-98) nisbet edilen İslam dūnyasının en yaygın tarīkatıdır. Őmer el-Halvetī’nin vefatından sonra tarīkat silsilesi halvetiliğin ikinci pīri sayılan Seyyid Yahya Őırvānī’ye (v. 868-869/1464-65) ulaŐmıŐtır. Yahya Őırvānī’nin halīfeleri ile halvetilik dōrt ana kola ayrılmıŐtır ki bunlar, Dede Őmer RūŐeni (v. 892/1487) ile RūŐeniyye, Mehmed Ėelebi Cemāl (v. 899/1494) ile Cemāliyye, Őemseddin Sivāsi (v. 1006/1597) ile Őemsiyye ve YiĖitbaŐı Ahmed Őemseddin Marmaravī (v. 910/1504) ile Ahmediyye Őubeleridir. Bu dōrt Őube de kendi iğinde pekĖok kollara ayrılmıŐtır. Halvetiyye’nin ana Őubesi sayılan Ahmediyye Őubesi YiĖitbaŐı Ahmed Őemseddin Marmaravī’nin halīfeleri İbrahim Őmmi Sinan (v. 958/1551) ile Sinaniyye, Mahfī Ramazan Efendi (v. 1025/1616) ile

Ramazaniyye, Niyazî Mısırî (v. 1105/16949 ile Mısriyye ve Hasan Hüsameddin Uşşâkî ile (v. 1001/1593) Uşşâkiyye kollarına ayrılmıştır.

Hasan Hüsameddin Uşşâkî'nin tesis ettiği Halvetiyye-i Uşşâkiyye, halifesi Memicân-ı Saruhanî (v. 1008/1559) ile devam etmiştir. Uşşâkiyye'nin ikinci pîri sayılan Muhammed Cemaleddin-i Uşşâkî (v. 1164/1750) ile Cemaliyye, Ahmed Câhidî (v. 1070-1659) ile Câhidiyye ve üçüncü pîr sayılan Abdullah Salâhaddin-i Uşşâkî (v. 1197/1782-83) ile Salâhiyye şubeleri ortaya çıkmıştır. Cemaliyye ve Salahiyye şubeleri ile İstanbul merkezli bir tarikat görünümü alan Uşşâkiyye Abdullah Salâhî'nin halifeleri¹³⁰ ile Rumeli'ye geçmiş ve Ege bölgesinde en yaygın tarikatlardan biri olmuştur. Salâhî'nin en tanınmış halifesi Nazilli Müftülüğü de yapan Muhammed Zühdü Nazillivî (v. 1221/1807) ile Uşşâkiyye tarikatı XIX. yüzyılda Nazilli merkez olmak üzere Ege Bölgesi'ne yayılmaya başlamıştır¹³¹.

Muhammed Zühdü'nün oğlu Ali Galib Vasfî (v. 1266/1850) ve torunu Muhammed Tevfikî (v. 1280/1864) ile Nazilli'de devam eden Uşşâkiyye, Muhammed Tevfikî'nin halifesi Ömer Hulûsî Güzelhisar-ı Aydınî (v. 1285/1868) ile Nazilli'deki ağırlığını tamamlamıştır. Ömer Hulûsî'nin halifeleri ile de Uşşâkiyye günümüze kadar gelmiştir. Bu silsile içinde de zamanla bazı yeni kollar oluşmuştur. Bunlardan biri Ahmed Tâlib-i İrşâdî'ye (v. 1298/1881) nispet edilen İrşâdiyye'dir.

İrşâdîlik, Ahmed Tâlib-i İrşâdî'nin *“halifesi Hüseyin Hüsnü Efendi ve bunun da halifesi Hacı Hâfız Mehmed Tevfik Efendi tarafından Kilitbahir'de, Şeyh Şucâî Baba ve Mustafa Kanber Baba tarafından da Çanakkale'de temsil edilmiştir”*¹³².

¹³⁰ Salâhî'nin halifeleri hakkında bkz. Mehmet Akkuş, **Abdullah Salâhaddin-i Uşşâkî (Salâhî)'nin Hayatı ve Eserleri**, Millî Eğitim Basımevi, 1998, ss.41-42.

¹³¹ Geniş bilgi için bkz. Sadık Vicdânî, **Tomar-ı Turûk-ı Aliyye'den Halvetiyye**, Evkâf-ı İslâmiyye Matbaası, 1338/1341; Enver Behnan Şapolyo, **Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi**, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1964, ss.172-195; Rahmi Serin, **İslâm Tasavvufunda Halvetilik ve Halvetiler**, Petek Yayınları, İstanbul, 1984, ss.83-169; M. Baha Tanman, “Halvetilik”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Cilt:3, İstanbul, 1994, ss.533-535; M.Baha Tanman, Tuğrul İnançer, “Uşşâkîlik”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Cilt:7, İstanbul, 1994, ss.329-331; Süleyman Uludağ, “Halvetiyye”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt:15, İstanbul, 1997, ss.392-395; Himmet Konur, **İbrâhîm Gülşenî Hayatı Eserleri Tarikatı**, İnsan Yayınları, İstanbul, 2000, ss.25-31; Hür Mhmut Yücer, **Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (19.Yüzyıl)**, İnsan Yayınları, İstanbul, 2003, ss. 125-242; Ali Öztürk, **XVI.Yüzyıl Halvetî Şiirinde Din ve Tasavvuf**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2003, ss.17-27; Ramazan Muslu, **Anadolu'da Tasavvuf Yolları**, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2007, ss.121-144; Mahmud Erol Kılıç, “Uşşâkiyye”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt:42, İstanbul, 2012, ss.232-233; Mehmed Akif Köseoğlu, “Tarîk-i Halvetiyye ve Şubeleri”, **Keşkül**, İstanbul, 2012, Sayı:23, ss.97-101.

¹³² Selami Şimşek, “Avrupa İle Asya Arasında Önemli Bir Geçiş Noktası Gelibolu'da Tarikatlar ve Tekkeler”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Konya, 2007, Sayı:22, s.265.

Uşşâkîlik İstanbul dışında yayılırken Mevlevî, Bektâşî, Gülşenî tarikatlarıyla ve Bayramî-Melâmîleri'yle ilişki içinde olması özellikle XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra tarîkatta rintmeşrepliğe kayan bir tasavvuf anlayışının şekillenmesine neden olmuştur¹³³. Temellerinin Ömer Hulûsî Efendi tarafından atıldığı anlaşılan bu meşrep Ahmed Tâlib-i İrşâdî ile günümüze kadar ulaşmaktadır. Bu nedenle Ömer Hulûsî Efendi'den sonraki silsileler Nâzenîn-i Uşşâkî ismiyle anılmıştır. Bu isimlendirme çoğunlukla Bektâşîlik için de kullanılan Tarîk-i Nâzenîn kavramıyla birlikte ve hatta onun yerine anılır olmuştur. Nâzenîn-i Uşşâkî kavramı üçüncü bölümde ayrıca işlenecektir.

2.3.2. Ömer Hulûsî'nin Silsilesi

Ömer Hulûsî Efendi Halvetî-Uşşâkî tarikatında önemli bir konumdadır. Muhammed Zühdü Efendi ile İstanbul'dan sonra Nazilli ve civarında önemli bir merkez olan Uşşâkiyye şubesi Ömer Hulûsî Efendi'nin vefatından sonra Nazilli'nin dışına çıkarak etkisini günümüze kadar devam ettirmiştir.

Sadık Vicdânî, Halvetîliğin Uşşâkî şubesinden bahsederken Pîr Hüsameddin Uşşâkî'nin te'sîs ettiği Havetîliğin Cemâliyye şubesinde pîr olan erbâb-ı aşk ve muhabbet arasında yetişen büyük şeyhleri şu şekilde sıralamaktadır: “*Şeyh Cemal, Şeyh Salâhaddin, Şeyh Muhammed Bedreddin, Şeyh Ali Gâlib Vasfî, Şeyh Muhammed Zühdî, Şeyh Süleyman Rüşdî, Şeyh Ömer Hulûsî, Şeyh Şehâbeddin, Şeyh Fethi, Şeyh Muhammed Emîn-i Teyfikî, Şeyh Hüseyin Hakkî*”¹³⁴. Şüphesiz bu sıralamada halef selef sırası gözetilmemiştir. Halvetî silsilesi içinde Cemâliyye ve Salâhiyye şubesinden devamla gelen Uşşâkî şeyhlerinden bazılarının yer aldığı ve karışık düzenlenen bu listede sadece büyük şeyhlerin isimleri zikredilmiştir. Burada dikkate değer bir husus Uşşâkiyye'nin bu şubesindeki şeyhlerin Salâhiyye olarak değil Cemâliyye olarak isimlendirilmesidir.

Uşşâkiyye hakkında verdiğimiz bilgiler bağlamında Ömer Hulûsî Efendi'ye kadar ulaşan Uşşâkî silsilesi şu şekildedir:

Hz. Muhammed Mustafa (v. 11/632 M.)

Hz. Ali İbn-i Ebi Tâlib (v. 40/661)

¹³³ Kılıç, s.233.

¹³⁴ Vicdânî, s.105.

Hasan b. Yesâr-ı Basri (v. 110/728)
Habîb-i A'cemi (v. 115/733)
Ebu Süleyman Dâvud b. Nâsir-i Taî (v. 165/781)
Ebu'l-Mahfûz Ma'rûf Aliyy-i Kerhî (v. 200/815)
Ebu'l-Hasan Seriyü's-Sakatî (v. 257/870)
Cüneyd-i Bağdadî (v. 298/910)
Ahmed Mümşâd-ı Dineverî (v. 299/912)
Abdullah Muhammed-i Dineverî (v. 370/980)
Muhammed el-Bekrî (v. 487/1094)
Ömer Vecihüddin el-Kâdî el-Bekrî (v. 503/1109)
Ziyaüddin Abdulkadir-i Sühreverdî (v. 563/1168)
Ebu Reşîd Kutbeddîn-i Ebherî (v. 577/1181-82)
Ebu'l-Hasan Rükneddin Muhammed-i Nehhâsî Buhârî (v. 608/1210)
Şihâbeddîn Muhammed-i Tebrizî (v. 638/1240)
Muhammed Cemâleddin-i Şirazî (v. 672/1273)
İbrahim Zâhid-i Geylânî (v. 700/1301)
Kerimüddin Ahi Muhammed b. Nûru'l-Halvetî (v. 780/1378-79)
Ebu Abdullah Siracuddin Pîr Ömer el-Halvetî (v. 800/1397)
Ahi Emre Muhammed el-Halvetî (Ahî Mirem Halvetî) (v. 812/1409)
Hacı İzzeddin el-Halvetî (v. 828/1425)
Sadreddîn-i Hiyâvî (v. 860/1455)
Seyyid Celaleddîn Yahya eş-Şirvânî (v. 862/1457)
Muhammed Pîr-i Erzincânî (v. 879/1474)
Tâceddîn İbrahim-i Kâmil (v. 883/1478)
Alâeddîn-i Uşşâkî (v. 890/1485)
Ahmed Şemdeddin Yiğitbaşı (Marmaravî) (v. 910/1504)
Hacı İzzeddin-i Karamanî (Habib Ömer) (v. 902/1497)
İbrahim Ümmî Sinan (v. 976/1568)
Emir Ahmed-i Semerkandî (v. ?)
Hasan Hüsameddin-i Uşşâkî (v. 1001/1592)
Memicân-ı Saruhanî (v. 1008/1599)
Ömer-i Karibî (Geliboluvî) (v. ?)

Alim Sinan (v. ?)
Muhammed-i Keşânî (v. ?)
Halil-i Gümülcinevî (v. ?)
Abdulkerim-i Gümülcinevî (v. ?)
Osman Sıdkı-i Gümülcinevî (v. ?)
Muhammed Hamdi-i Bağdadî (v. ?)
Muhammed Cemaleddin-i Uşşakî (Edirnevî) (v. 1164/1750)
Abdullah Salâhaddin-i Uşşakî (v. 1197/1782-83)
Muhammed Zühdî-i Nazillî (v. 1221/1807)
Ali Galib el-Vasfî (v. 1266/1850)
Muhammed Tefvikî (v. 1280/1864)
Ömer Hulûsî Güzelhisar-ı Aydınî (v. 1285/1868)

Hüseyin Vassaf, iki defa aktardığı bu silsileyi, Ömer Hulûsî'den devam ederek kendisine kadar ulaştırmaktadır¹³⁵.

Ṭarīkat on iki yol bir naşībim çıktı ‘uşşākî
Pīrimiñ ismi üstünde Ḥüsameddīn-i ‘Uşşākî
623/1

Tevfīkîdir vaşf-ı cānān Zühdīden geldim babam
Şeyḥ Ḥulūşî dost cemālin gel niķāb olduñsa şeyḥ
86/5

2.3.3. Ömer Hulûsî'den Devam Eden Uşşakî Silsileleri

Ömer Hulûsî Efendi'den sonraki Halvetî-Uşşakî silsilesi birkaç kola ayrılmaktadır. Bunlara geçmeden önce Ömer Hulûsî'nin vefatından sonra Nazilli'deki dergâhın son şeyhlerini zikrederim.

Bilal Reşid Çilli, Muhammed Tefvik Efendi'den sonra Nazilli'deki Uşşakî Dergâhı'nda posta oturanın M. Tefvik Efendi'nin kardeşi Derici Mehmed Şihabeddin

¹³⁵ Vassaf, ss. 376-379, 381-384. Vassaf, şeyhlerin vefat tarihlerini belirtmemiştir. Vefat tarihleri diğer çalışmalardan edinilmiştir. Bkz. Akkuş, Sâlâhî, s.42,46-48; Uludağ, ss.392-394; Konur, s.164; Mikail Bayram, *Şeyh Evhadü'd-din Hâmid el-Kirmânî ve Menâkıb-nâmesi*, Kardelen Yayınları, İstanbul, (Tarihsiz).

Sadullah¹³⁶ Efendi (v. 1316/1899) olduğunu söylemektedir¹³⁷. Ne var ki bu konuda İbrahim Güz, M. Tevfik Efendi'nin vefatı sonrasında Nazilli'deki Uşşâkîler Ali Galib Vasfî'nin diğer oğlu Şihabeddin Efendi'ye kardeşinin postuna oturması teklifinde bulduklarını; Şihabeddin Efendi'nin bunu kabul etmeyerek “*biraderimin postu bana ait değil Ömer Hulûsî Efendi'ye aittir. Aydın'a haber ulaştırın teşrif etsinler*” dediğini ve Ömer Hulûsî Efendi'nin Aydın'dan Nazilli'ye gelerek şeyhi Muhammed Tevfik Efendi'nin postuna oturduğunu aktarmaktadır¹³⁸. Kanaatimizce Şihabeddin Efendi'nin Nazilli'deki Uşşâkî tekkesinde posta oturması doğrudur ancak bu Ömer Hulûsî'nin vefatından sonra yani 1285/1868 yılından sonra olmuştur. Ömer Hulûsî'nin Nazilli'deki şeyhliği beş yıl sürmüştür. Şihabeddin Sadullah Efendi'nin vefat yılı da göz önüne alındığında İbrahim Güz'ün aktardığı bilginin daha geçerli olduğu ortaya çıkacaktır.

Şihabeddîn Efendi'nin Mehmed Ziyâeddîn (v. 1335/1917) ve Halil Efendi adında iki oğlu vardır. Halil Efendi babasından müstahlef olmasına rağmen posta oturmamıştır. Bu sebeple Nazilli'deki dergânın son şeyhi Mehmed Ziyâeddîn'dir¹³⁹.

2.3.3.1. Osmanzâde Hüseyin Vassaf Silsilesi

Ömer Hulûsî Efendi'den sonra devam eden Uşşâkiyye silsilesinin pekçok kollara ayrıldığını söylemiştik. Bu kollardan ilki *Sefîne-i Evliyâ*'nın müellifi Osmanzâde Hüseyin Vassaf'ın zikrettiği ve kendisinden sonra da devam eden silsiledir ki şu şekildedir:

Ömer Hulûsî Güzelhisar-ı Aydınî (v. 1285/1868)

Hüseyin Hakkı Kasabavî (v. 1297/1880)

Muhammed Emîn-i Tevfikî (v. 1331/1913)

Muhammed Fahreddin Himmetî (v. 1333/1915)

Mustafa Hilmi-i Sâfî Efendi (v. 1344/1926)

Osmanzâde Hüseyin Vassaf (v. 1348/ 1929)¹⁴⁰

¹³⁶ Bu isim Tabibzâde Mehmed Şükrî Efendi'nin *Silsilenâme-i Sûfiyye* isimli eserinde Mehmed ve Sadullah isimleri olmaksızın “Şeyh Ali Şihâbeddîn Efendi” diye geçmektedir. Söz konusu ismin vefat tarihi de 1316 olarak verilmiştir. Bkz. Usta, s. 167 [Belge 24-3].

¹³⁷ Çilli, s.151.

¹³⁸ Güz, s.180.

¹³⁹ Bilal Reşid Çilli bu bilgileri 1976 yılında vefat eden Mehmed Ziyaeddîn Efendi'nin oğlu Eşref Efendi ile görüşmesinden elde ettiğini aktarmaktadır. Bkz. Çilli, s.151.

¹⁴⁰ Vassaf, ss.345-346. Silsilede yer alan Muhammed Emîn-i Tevfikî'nin adı ilgili eserdeki şekli korunmuş Muhammed Emîn Tevfikî şekli tercih edilmemiştir.

Hüseyin Vassaf'ın halîfeleri Hâcî Ali Rızâ Efendi (Pötürgeli), Muhammed Ömer Rüşdî Efendi (Sivaslı), Ali Osmân Sıdkı Efendi (Görelili) ve Muhammed Mecdî Efendi (Ankaralı)'dir¹⁴¹. Bu halîfelerden devam eden silsile günümüzde şu şekildedir:

Muhammed Ömer Rüşdî Efendi
Mehmed Zühdü Efendi (v. 1980)
Recep Efendi¹⁴²

2.3.3.2. Hacı Necdet Ardıç Silsilesi

Günümüz Uşşâkîlerinden Necdet Ardıç'a uzanan Uşşâkî silsilesi Mustafa Hilmi-i Sâfi Efendi'nin diğer halîfesi Hacı Mehmed Hazmi Tura Uşşâkî üzerinden devam etmektedir. Bu silsilede şu isimlerin adı geçmektedir:

Ömer Hulûsî Güzelhisar-ı Aydınî (v. 1285/1868)
Hüseyin Hakkı Kasabavî (v. 1297/1880)
Muhammed Emîn-i Tevfikî (v. 1331/1913)
Muhammed Fahreddin Himmetî (v. 1333/1915)
Mustafa Hilmi-i Sâfi Efendi (v. 1344/1926)
Hacı Mehmed Hazmi Tura Uşşâkî (v. 1960)
Mehmet Nusret Tura Uşşâkî (v. 1979)
Hacı Necdet Ardıç Uşşâkî (d. 1938)¹⁴³

2.3.3.3. Hacı Eşref Sırrı Akhan Silsilesi

İzmir Karabağlar'da mukîm Hacı Eşref Sırrı Akhan'a uzanan bu silsile Hüseyin Hakkı Kasabavî'nin ilk halîfelerinden Ahmed Tâlib-i İrşâdî'den gelmektedir. Diğer silsilelerden farkı Ahmed Tâlib-i İrşâdî'nin halîfesi Ahmed Sücâeddîn'e dayanmasıdır. Buna göre Mehmed Rûhî Kulâvî'nin oğlu Hacı Eşref Sırrı Akhan'a kadar ulaşan Uşşâkî silsilesi şu şekildedir:

¹⁴¹ Ekrem Işın, "Hüseyin Vassaf", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Cilt:4, İstanbul, 1994, s.109.

¹⁴² Son üç ismin bilgisi 01.04.2013 tarihinde İstanbul'da mukim Uşşâkîlerden Oğuzhan Kantar'dan alınmıştır.

¹⁴³ Bu silsile için bkz. Necdet Ardıç, "Şecere-i Âliye-i Halvetiyeye-i Uşşâkiyye", **Terzi Baba Gönül Dergahı**, <http://necdetardic.info/3.html>, (15.04.2013).

Ömer Hulûsî Güzelhisar-ı Aydınî (v. 1285/1868)
Hüseyin Hakkı Kasabavî (v. 1297/1880)
Ahmed Tâlib-i İrşâdi (v. 1298/1881)
Ahmed Sücâeddîn (v. 1331/1913)
Abdurrahman Sâmî Saruhânî (v. 1934)
Bekir Sıtkı Visâlî (v. 1962)
Mehmed Rûhî Kulâvî (v. 1977)
Hacı Eşref Sırrı Akhan (d. 1926)¹⁴⁴

2.3.3.4. Sıddık Naci Eren Silsilesi

Balıkesir’de mukîm Sıddık Nâci Eren’e uzanan bu silsile Hüseyin Hakkı Kasabavî’nin hâlifesi Ahmed Tâlib-i İrşâdi’den gelmektedir. Sıddık Naci Eren’e kadar ulaşan bu silsile Mehmed Rûhî Kulâvî’den sonra Seyyid Kâzım Kızıllkanat ile birlikte ayrılan bir koldur. Bu Uşşâkî silsilesinde yer alan isimler şu şekildedir:

Ömer Hulûsî Güzelhisar-ı Aydınî (v. 1285/1868)
Hüseyin Hakkı Kasabavî (v. 1297/1880)
Ahmed Tâlib-i İrşâdi (v. 1298/1881)
Ahmed Sücâeddîn (v. 1331/1913)
Abdurrahman Sâmî Saruhânî (v. 1934)
Bekir Sıtkı Visâlî (v. 1962)
Mehmed Rûhî Kulavî (v. 1977)
Seyyid Kâzım Kızıllkanat (v. 1976)
Sıddık Nâci Eren Balıkesirî (d. 1925)

“*Secere-yi Uşşakiye*” başlığını taşıyan bir manzûmede bu silsile şu şekilde nazmedilmiştir:

*“Şeyh Ömer Hulûsî aşıkların rehberi
Hüseyin Hakkı buldu rızâ-i bâr-i Cemalî
Tâlib-i irşâd-ı vuslat etti Cenâb-ı Peygambere
Ahmed Sücâeddin-e geçti feyz-i nûr-u ilâhi*

¹⁴⁴ H. Eşref Akhan, **Hacı Bekir Sıtkı Visali (Halıcıoğlu) Hazretleri Hayatı ve Eserleri**, İzmir, ss.21-23.

*Kutbû Alem Abdurrâhman-ı Sâmi zülcenâhin
Bekir Sıdkı Visâli, Gavsûl âzâm, Enbiyâ-i vârisin
Erişti Hakka Muhammed Rûhi, oldu şehid-i Şühedâ
Seyyid Kâzım ehl-i âbâ, Nûr-u pâk-i zülcenâhin*

*Kemter Naci Sıddık-a intikâl eyledi ilahî nûr
Cümle ihvânlar rızâ bulsun hem huzûr
Yâ Râb Rasul-un Muhammed'den eyleme cüdâ
Feyz-i bâkiyle olalım Yâ Râhimği Yâ Gafûr”¹⁴⁵*

2.3.3.5. Eyyüb Fatih Nurullah Şağban Silsilesi

Günümüzde Kasımpaşa'daki Uşşâkîlerin silsilesi de Ömer Hulûsî Efendi'ye dayanmaktadır. Bu silsile Ahmed Tâlib-i İrşâdi'nin diğer halîfesi Hüseyin Hüsnü Aziz'den devam eden bir silsiledir:

Ömer Hulûsî Güzelhisar-ı Aydınî (v. 1285/1868)

Hüseyin Hakkı Kasabavî (v. 1297/1880)

Ahmed Tâlib-i İrşâdi (v. 1298/1881)

Hüseyin Hüsnü Aziz (v. 1923)

Mustafa Kamber (v. 1924'ten sonra)

Seyyid Hasan Necati (v. 1938)

Hüsnü Gülzari-i Ruhzari (v. 1965)

Mehmed Ali Fehmi (v. 1967)

Hacı İbrahim Rüştü İpek Mücahit Çorumî (v. 2000)

Eyyüb Fatih Nurullah Şağban ¹⁴⁶

2.3.3.6. İbrahim Mahfî Güz Silsilesi

Bir diğer Uşşâkî silsilesi Ümraniye'de mukim İbrahim Güz'ün aktardığı silsiledir ki bu silsile Hüseyin Hüsnü Aziz'in diğer halîfesi Mustafa Nazmi Kazmî Dede'den gelmektedir:

Ömer Hulûsî Güzelhisar-ı Aydınî (v. 1285/1868)

Hüseyin Hakkı Kasabavî (v. 1297/1880)

¹⁴⁵ Sıddık Nâci Eren Balikesirî, **Pîr Seyyid Hasan Hüsâmeddîn Uşşâkî Hz. (K.S.A)**, Uşşaki Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996, s.158-159. Manzûmedeki imlâ hatalarına dokunulmamıştır.

¹⁴⁶ Bu silsile için bkz. Eyyüb Fatih Şağban, **Gülzar-ı Hüsnîye**, İpekyolu Yayınları, İstanbul, 2003, s.25; Oğuzhan Kantar, “Çorumlu İbrahim İpek Efendi Hayatı ve Tasavvufi Görüşleri (1934-2000)”, **Uluslararası Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Çorum Sempozyumu**, Cilt:1, Çorum Belediyesi Kültür Yayınları, Çorum, 2008, s.394.

Ahmed Tâlib-i İrşâdi (v. 1298/1881)
Hüseyin Hüsnü Aziz (v. 1923)
Mustafa Nazmi Kazmî Dede (v. 1950)
Selahaddin Mahmud Ganî Üsküdarî (v. 1972)
İbrahim Mahfî Güz (d. 1935)

2.3.3.7. Pîr Ganiyy-i Muhtefî Silsilesi

2008 yılında vefat eden Pîr Ganiyy-i Muhtefî'ye kadar devam eden diğer bir silsile ise Mustafa Nazmi Kazmî Dede'nin diğer halîfesinden gelmektedir:

Ömer Hulûsî Güzelhisar-ı Aydınî (v. 1285/1868)
Hüseyin Hakkı Kasabavî (v. 1297/1880)
Ahmed Tâlib-i İrşâdi (v. 1298/1881)
Hüseyin Hüsnü Aziz (v. 1923)
Mustafa Nazmi Kazmî Dede (v. 1950)
Ali Fuad Ruhî (v. 1959)
Süleyman Fıstıkçioğlu Çelebi (v. 1996)
Pîr Ganiyy-i Muhtefî (v. 2008)¹⁴⁷

2.3.3.8. el-Hac Mehmed Tevfik Efendi Silsilesi

Ömer Hulûsî'den devam eden Uşşâkî silsilelerinden biri de el-Hac Mehmed Tevfik Efendi'nin (Mehmet Tevfik Özel) silsilesidir. Mehmet Tevfik Özel'in kendi elyazısı ile yazdığı silsilesi, kızı Naciye Özyol tarafından çerçeveleştirilerek Nazilli'deki Yeşil Türbe içine asılmıştır. Vassaf'ın, hakkında bilgi verdiği M. Tevfik Özel aynı zamanda Kâdirî tarîkatına mensuptur¹⁴⁸. Uşşâkî şeyhi ise Hüseyin Hüsnü Aziz'dir:

Ömer Hulûsî Güzelhisar-ı Aydınî (v. 1285/1868)
Hüseyin Hakkı Kasabavî (v. 1297/1880)
Ahmed Tâlib-i İrşâdi (v. 1298/1881)
Hüseyin Hüsnü Aziz (v. 1923)
el-Hac Mehmet Tevfik (ÖZEL) Efendi (v. 1945)¹⁴⁹

¹⁴⁷ Bkz. Mehmet Hakan Alşan, **Anadolu Erenleri Melamet Hırkası**, Kurtuba Yayınları, İstanbul, 2012, ss.313-331.

¹⁴⁸ Bkz. Vassaf, ss.497-498.

¹⁴⁹ Çatalyürek, s.1.

2.3.3.9. Hacı Sadık Yıldırım Efendi Silsilesi

Tabibzâde Mehmed Şükrî Efendi'nin *Silsilenâme-i Sûfiyye* isimli eserinde Ömer Hulûsî'nin Hüseyin Hakkı Kasabavî'den başka hâlifelerinin olduğuna işaret edilmektedir. Bu isimlerden ilki Hacı Bekir Sururî Akhisarî'dir (v. 1310/1892-3). Tabibzâde bu koldan gelen silsilede sadece Muhammed Aşkî Akhisarî'yi (v. 1314/1896-7) zikretmektedir:

Ömer Hulûsî Güzelhisar-ı Aydınî (v. 1285/1868)

Hacı Bekir Sururî Akhisarî (v. 1310/1892-3)

Muhammed Aşkî Akhisarî (v. 1314/1896-7)¹⁵⁰

Yaptığımız araştırmalarda Akhisar'da ikamet eden Hacı Sadık Yıldırım Efendi'nin de silsilelerini Ömer Hulûsî'ye dayandırdıklarını tespit ettik. Kendilerinin zikrettiği silsiledeki isimler şu şekildedir:

Ömer Hulûsî Güzelhisar-ı Aydınî

Hacı Bekir Akhisarî (v. 1310/1892-3)

Hafız Hacı İhsan Kırkağacı

Sadık Baba Akhisarî (v. 1938)

Hafız Hacı Halil Gördesî (v. 1966)

Hacı Nurî Gördesî (v. 1989)

Hacı Sadık Yıldırım Efendi (d. 1942)¹⁵¹

Sonuç olarak, günümüze kadar ulaşan Uşşâkî kolları Ömer Hulûsî'nin halifelerinden Hüseyin Hakkı Kasabavî ve Hacı Bekir Sururî aracılığı ile ve bizzat görüştüğü Ahmed Tâlib-i İrşâdî, Fahreddin Himmetî (v. 1333/1915), Muhammed Emîn-i Tevfikî (v. 1331/1913) yoluyla ana hatlarıyla Balıkesir, İstanbul, İzmir, Manisa ve Çorum şehirlerinde devam ederek günümüze kadar ulaşmıştır. Yaptığımız araştırmalarda günümüzde varlığını devam ettiren ancak Ömer Hulûsî'ye dayanmayan bir Uşşâkî silsilesi bulunmamaktadır.

¹⁵⁰ Silsiledeki Hacı Bekir Sururî Akhisarî ismi Muhiddin Usta'nın çalışmasında "Bekir" olarak değil "Beşir" şeklinde yazılmıştır. Oysa Hacı Sadık Yıldırım, bu şahsın mezar taşında "Bekir" yazdığını ifade etmektedir. Bu nedenle Bekir ismini tercih ettik. Bkz. Usta, s.167 [Belge 24-3].

¹⁵¹ Bu silsileye Oğuzhan Kantar'ın tavassutuyla Hacı Sadık Yıldırım ve oğlu Ahmet Yıldırım ile yaptığımız görüşmeler neticesinde ulaşılmıştır. Kendileri Uşşâkî-Nakşi bir neşve üzere olduklarını beyan etmişlerdir. Silsilelerindeki isimler hakkında etraflıca bilgileri olmadığı, Ömer Hulûsî Efendi'yi, şeyhi Muhammed Tevfik Efendi'den daha önce saymış olduklarından (takdim-tehir) anlaşılmaktadır..

Tabibzâde Mehmed Şükrî Efendi'nin aktardığı bilgilere göre Ömer Hulûsî'nin Hüseyin Hakkı Kasabavî ve Hacı Beşir Surûrî Akhisarî'den başka Ali Nailî Manisavî (v. 1298/1881)¹⁵² ve Şerîf Kudretî (v. ?) isminde iki halîfesi daha vardır. Gerek bu isimler gerekse ilk huzur dervişi ve halîfesi olan Şükrü Baba'dan günümüze ulaşan bir silsilenin var olup olmadığını bilmiyoruz. Kanaatimize göre bu halîfelerden bir silsile ya devam etmemiş ya da bir noktada kesintiye uğramıştır.

Tespitlerimize göre ve eldeki *Dîvân* nüshalarına baktığımızda *Ömer Hulûsî Dîvânı*'nın bu silsileler içindeki Uşşâkî şeyhleri tarafından istinsah edildiğini görmekteyiz. Bu isimler Fahreddin Himmetî, Muhammed Emîn-i Tevfikî, Mustafa Sâfî Efendi'dir¹⁵³. Haliyle bu silsileler içinde en güçlü kolun ya da *Ömer Hulûsî Dîvânı*'na daha çok önem atfederek onu çoğaltma yoluna giden kolun Hüseyin Vassaf'ın şeyhi Mustafa Safî Efendi'ye ulaşan silsilenin olduğunu söylemek yerinde bir tespit olacaktır.

¹⁵² Bkz. Usta, s.167 [Belge 24-3]

¹⁵³ Bu isimler hakkında *Dîvân'ın Müstensihleri* başlığı altında bilgi verilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖMER HULÛSÎ DÎVANI - İNCELEME

3.1. DÎVÂN'IN ÖZELLİKLERİ

Ömer Hulûsî Dîvânı'nın dokuzu el yazması ve biri daktilo olmak üzere on nüshası tespit edilebilmiştir. Yaptığımız kütüphane ve katalog araştırmaları neticesinde *Ömer Hulûsî Dîvânı*'nın kütüphanelerden altı nüshasına ulaşabildik. Kütüphanelerden elde ettiğimiz nüshaların üç tanesi (T, M, A) Ankara Milli Kütüphane'de; iki tanesi de İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı'nda (E, H) ve bir tanesi Süleymaniye Kütüphanesi Uşşâkî Tekkesi Bölümünde (U) kayıtlıdır. Kaynak araştırmalarımız esnasında tanıştığımız Ali Talip Çatalyürek, Leman Barıştıran, İbrahim Güz ve M. Erol Kılıç aracılığı ile de şahıs kütüphanelerinde yer alan diğer dört nüshaya (S, L, C, K) ulaştık. Bu on nüsha (E, H, T, S, U, L, A, M, C, K) haricinde bir nüshaya ulaşamadık.

Dîvân'ın müellif nüshasının nerede olduğu bilinmemektedir. Eldeki nüshaların hiçbiri müellif nüshası karinelerini tam olarak taşımamaktadır. Mevcut on nüshadaki farklılıklar başka nüshaların varlığını ortaya koymaktadır. Bu nüshaların şahısların özel kütüphanelerinde olma ihtimali yüksektir. Çalışmamız süresince gösterdiğimiz bütün gayretlere rağmen gerek Nazilli'de gerek İstanbul'da başka bir nüshaya rastlayamadık. Tarihî kaynaklarda da bu hususa dâir bir bilgi bulunmamaktadır.

3.1.1. Şekil Özellikleri

3.1.1.1. Tertip Şekli

Dîvân Edebiyatında bir şairin mürettep bir dîvânı tertip etmiş olmasından sitayişle bahsedilir. Mürettep bir dîvân, manzûmelerin belli bir tertipe göre sıralanmasıyla oluşur. Buna göre bir dîvânda *kasîdeler*, *tarihler*, *musammatlar*, *gazeller*, *lügazlar* ve *muammâlar*, *rubâî*, *kıt'a* ve *nazımlar* ve *müfredler* kâfiyeden

oluşan alfabetik sıraya göre yer alırlar¹⁵⁴. Tarîkat esaslarını anlatmak için kaleme alınan dîvânlarda mürettep bir dîvânın vasıfları genellikle bulunmaz. Mutasavvıf şâirlerin *Dîvân* tertibi hususunda bu vasıflara uymayışları da olağan karşılanmaktadır¹⁵⁵. Mutasavvıf şâirlerin dîvânlarında, sıraladığımız bu manzûme türleri çoğunlukla bulunuyor olsa da bu eserlerde sanat ikinci plandadır. Ömer Hulûsî Efendi'nin *Dîvân*'ı bu bakımdan mürettep bir dîvân olmadığı gibi, manzûme türü çeşitliliği açısından da oldukça nokсандır. *Dîvân*'ın tertibi daha çok gazellere ve kâfiye harfi esasına göre dercedilmiştir.

Dîvân'ın on nüshasından E, H, T, S, L, A nüshaları kritiğe tabî tuttuğumuz nüshalardır. U, C, M ve K nüshaları kritiğe tabî tutulmamıştır. M nüshasını kritiğe tabî tutmayışımız T nüshasından istinsah edilmiş olmasından dolayıdır. Hacmi oldukça küçük olan K nüshası bazı manzûmelerin seçilmesiyle oluşturulmuş bir nüshadır. C nüshası ise latin harfleriyle istinsah edilmiş olup imla hatalarıyla doludur. U nüshası ise T nüshasını istinsah eden müstensihin ikinci istinsahıdır.

E nüshası istinsah tarihi olarak *Dîvân*'ın en eski nüshasıdır. Ayrıca bu nüshadaki manzûmelerin başına sonradan eklenmiş olan ve tertipte esas alınması istenen numaralar vardır. E nüshasından sonra istinsah edilen H ve T nüshaları çok az bir karşılıklıkla bu esasa uymuştur. S nüshası ise, E nüshasında işâret edilen bu tertipe ana hatlarıyla uymuş sayılmaz. Farklı bir nüshadan istinsah edildiği açık olan S nüshası farklı bir tertip izlemektedir.

Tertibi sorunlu olan iki temel nüsha ise tarihsiz ve müstensihi belli olmayan L ve A nüshalarıdır. Her iki nüsha da kendi içlerinde farklı zamanlarda ve farklı hatlarla tamamlanmış olan karışık nüshalardır. Bu nüshalardan L nüshası, 81. manzûmeden başlayarak tertip edilmiştir. Bu manzûmerin öncesinde *Dîvân*'a sonradan eklendiği anlaşılan manzûmeler yer almaktadır. Yine bu manzûmelerin sonrasında L nüshasının sonunda farklı bir hatla yazılmış manzûmeler yer alır ki bu manzûmeler de ilk tertipte eksik olan manzûmelerdir. Tarih kaydı olmayan ancak müellifin mührünün bulunduğu bu nüshanın ilk nüshalardan biri olma olasılığı vardır.

¹⁵⁴ Ömer Faruk Akün, "Dîvân Edebiyatı", **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 9, İstanbul, 1994, s. 397-399.

¹⁵⁵ Bilal Kemikli, **Sun'ullâh-ı Gaybî Dîvânı İnceleme Metin**, MEB Yayınları, İstanbul, 2000, s. 77; Alim Yıldız, **Fenâyî Dîvânı (Metin-Muhtevâ-Tahlîl)**, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, Sivas, 2010, s. 34-35.

Tertibi sorunlu olan diğ er ana nüshalardan biri de A nüshasıdır. A nüshasında diğ er nüshalara nazaran daha az manz me (363) olmasına rağmen bu nüshada diğ er nüshalarda olmayan 68 farklı manz me yer almaktadır. A nüshası aynı zamanda  c ayrı tertip barındırmaktadır. Farklı hatlarla istinsah edilen A nüshasının ilk tertibinde 286, ikinci tertibinde 62 ve  c nc  tertibinde ise 15 manz me bulunmaktadır. Diğ er nüshalardaki aruz hatalarını bertaraf eden A nüshasının müstensih kaydı yoksa da *D v n*'ın metni kurulurken önemli bir rol oynamıştır.

C nüshası T nüshasını istinsah eden müstensihin ikinci istinsahından (U) gelen bir nüshadan istinsah edilmiştir. C nüshanın sonundaki “*m -ba'd*” bölümünde m ellifimize ait 15 manz me sıralanmıştır ki bu manz meler A nüshasındaki 68 yeni manz me ile örtüşmektedir.

Bu bilgilerden hareketle *D v n*'ın metninde esas alınan nüsha E nüshasında iş ret edilen tertip sırası olmuştur. E nüshasındaki 582 manz meye A ve C nüshalarında yer alan toplam 68 manz me ile U ve C nüshalarında yer alan 1 farklı manz me de (185 nolu) harf sonlarına eklenerek *D v n*'ın metni 651 manz meyi kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Öncelikli olarak istinsah tarihi olan nüshalardan sırasıyla E, H, T, S nüshaları okunmuş, daha sonra L ve A nüshaları kritiğe d hil edilmiştir. Latin harfleriyle istinsah edilen C nüshasındaki manz meler ve U nüshasındaki manz melerin metnimizde sadece var olup olmadığı gösterilmiştir. Son dört manz me haricindeki manz melerin k fiye harflerindeki yoğunlukları şu şekildedir:

Elif: 46	Be: 9	Te: 12	ře: 4	Cim: 9
Ha: 5	Hı: 5	Dal: 7	Zal: 5	Ra: 53
Ze: 22	Sin: 8	çin: 11	şad: 6	Zad: 4
Tı: 4	Zı: 6	'Ayn: 4	Ėayn: 7	Fe: 7
Ka: 14	Kef: 32	Lam: 30	Mim: 59	Nun: 72
Vav: 19	He: 91	Lamelif: 5	Ye: 91	

Ortaya çıkardığımız 651 manz menin nüshaların hangilerinde ve hangi sırasında olup olmadığına d ir, çalışmamızın son bölümünde yer alan “*Nüsha Tavsif Tablosu*” *D v n*'ın tertibi hakkında müstensihlerin tercihlerini ortaya çıkarmaktadır.

3.1.1.2. Nazım Şekilleri ve Türleri

651 manzûmenin yer aldığı *Dîvân* toplam 8818 mısradır. Bu manzûmelerin 613'ünü gazeller oluşturmaktadır. 5-18 beyit arasında değişen hacimdeki gazellerin 419'u 6 beyit, 73'ü 5 beyit, 56'sı 7 beyit, 35'i 8 beyit, 10'u 9 beyit, 9'u 12 beyit, 7'si 10 beyittir. 11, 13, 14, 18 beyit hacmindeki gazeller ise birer tanedir. “*Kesin bir kural olmamakla birlikte gazeller genellikle 5,7,9,11 gibi tek sayılı beyitlerle yazılmışlardır.*¹⁵⁶” Ancak görüldüğü üzere Ömer Hulûsî Efendi, gazellerini çoğunlukla 6 beyit tutarında kaleme almıştır. 613 gazelden 19, 128, 129, 139, 267, 291, 294, 295, 296, 297, 304, 319, 339, 396, 418, 425, 427, 434, 508, 510, 514, 528, 529, 532, 535, 555, 563, 583, 624, 625 ve 630 nolu toplam 31 gazel *musammat gazel* şeklindedir. Bütün gazellerin toplam hacmi ise 3875 beyittir.

Dîvân'da gazellerin haricinde 38 manzûme (12, 13, 14, 65, 70, 95, 101, 176, 214, 315, 337, 342, 344, 345, 373, 411, 432, 433, 457, 460, 507, 530, 543, 550, 552, 559, 560, 561, 563, 567, 617, 635, 636, 641, 648, 649, 650, 651) yer almaktadır. Değişik sayıdaki bendlerden oluşan bu manzûmeler, son dördü hariç (648, 649, 650, 651), *Dîvân*'da kâfiye harfine göre tertip edilmişlerdir ve gazellerle iç içedirler. Toplamda 1068 mısra olan bu manzûmelerin çoğunluğu murabba'dır.

Murabba'larda mütekerrir mısra kullanımı öne çıkmaktadır. Öyle ki *Dîvân*'nda yer alan 19 murabba'nın 14 tanesinde mısra tekrarı vardır. Bu murabba'ların kâfiye örgüsü de Divan Edebiyatında örneğine az rastlanan ve daha çok Tanzimattan sonra ortaya çıkan kâfiye örgüsündedir.

Mısra tekrarı olan 14 murabba'dan 3'ü (12, 315, 567) aaaB cccB dddB kâfiyeli *murabba'-ı mütekerrir*; 9'u (70, 342, 344, 345, 373, 411, 432, 457, 552) aBaB cccB dddB kâfiyeli *murabba'-ı mütekerrir* ve 2'si (176, 641) aAaA aaaA aaaA kâfiyeli *murabba'-ı mütekerrir*'dir.

Mısra tekrarı olmayan ve bendlerin sonları sadece kâfiye ile birbirine bağlanan abab cccb dddb kâfiyeli *murabba'-ı müzdevic* örneğinde ise 5 manzûme (65, 95, 101, 337, 507) bulunmaktadır.

Muhammes şeklindeki manzûmeler 6 tanedir. 14 ve 560 nolu manzûmeler aaaaA bbbbA ccccA kâfiyeli *muhammes-i mütekerrir*dir. 13 nolu manzûme ise

¹⁵⁶ Haluk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergah Yayınları, İstanbul, 1999, s. 17.

aaAAA aaAAA aaAAA kâfiyeli olup üç mısraı mütekerrir olan *muhammes-i mütekerrir* örneğidir. Diğer muhammesler ise aaaAA bbbAA cccAA kâfiyeli *muhammes-i mütekerrir*lere örnek oluşturmaktadır (433, 559, 561).

Mütekerrir mısra kullanımı müseddeslerde de devam etmektedir. 550, 562 ve 635 nolu manzûmeler son iki mısraı mütekerrir olan *müseddes-i mütekerrir*lere örnektir. aaaaaAA bbbbbAA cccccAA kâfiyeli müsebba' da (636) *müsebba-i mütekerrir* örneğidir.

543 nolu manzûme edebiyatımızda türüne az rastlanan müselles şeklindedir. Ancak kâfiye örgüsü ve tekrarlanan mısra açısından klasik müselleslerden uzaktır. Bu müselles aaA bbA ccA kâfiyeli olup *müselles-i mütekerrir* örneğidir.

460 nolu manzume aaaa, bbba, ccca kâfiyeli murabba'dır. Bu murabba'nın satır sonlarına kalıba uymayan "Allâh Allâh Allâh Hû" ifadeleri vardır. Bu durum murabba'nın bestelenmiş olduğunu göstermektedir.

214 ve 617 nolu manzûmeler müstezâddır. Ancak her iki müstezâd da edebiyatımızda örneğine rastlayamadığımız aruz kalıplarında kaleme alınmıştır. 214 nolu müstezâd AbAb CdAb EfAb GhAb; 617 nolu müstezâd ise AaAa BbAa CcAa DdAa kâfiyelidir.

648, 649, 650 ve 651 nolu manzûmeler, yer aldıkları nüshalarda son manzûmeler olarak dercedilmişlerdir. 648, 649 ve 651 nolu manzûmeler mesnevi nazım şekliyle yazılmışlardır. 650 nolu manzûme esasında rubâîlerden oluşmaktadır. Ancak müellif 32 rubâîden oluşan *elifnâmesine* "Buña nazm-ı rubâ'iyât denildi bâtın u zâhir / Otuz iki harf ile yazıldı kıl nazar mâhir" diyerek bu rubâîleri tek başlık altında toplamıştır. 651 nolu manzûme de *elifnâme* örneğidir. *Dîvân*'daki diğer *elifnâmeden* farklı olarak müstakil eserlerin yazım şekillerinden olan mesnevî nazım şekliyle yazılmış olmasıdır.

Ömer Hulûsî Efendi'nin *Dîvân*'ı mürettep bir divan olmadığı için pek çok nazım türü *Dîvân*'da yer almamaktadır. Bununla birlikte tevhîd, münâcât, na't, ilâhî, medhiye, devriye, mersiye türündeki manzûmeler birbirleriyle iç içe dercedilmişlerdir.

3.1.1.3. Vezin

Dîvân şiirini diğer şiir türlerinden farklı kılan en önemli dış âhenk unsuru vezindir¹⁵⁷. Bir bakıma şiiri şiir kılan ritüellerden ve belagattan biridir vezin. Kuralcı bir bakış açısıyla bakıldığında şiirin şiir olabilmesi için şair, kurallara uygun olarak ve en mükemmel şekilde yazdığı nispette şiirinin edebîliğini sağlamış olmaktadır¹⁵⁸. Dîvân şairleri vezni kullanmadaki hünerleriyle de birbirlerinin üstadı sayılmışlar; şairlik pâyeleri elde etmişlerdir. Mutasavvıf şairler de bu önemli âhenk unsurundan faydalanmış ve manzûmelerinin beğeni düzeyini artırmak ve akılda kalıcılığını perçinlemek için vezinli şiir söyleme gereksinimi hissetmişlerdir. Her ne kadar halk şiirinin en önemli âhenk unsuru olan hece vezni Dîvân şairlerinde görülüyor olsa da manzûmelerin aruzla kaleme alınması XIX. yüzyıl sonlarına kadar ağırlığını hissettirmiştir. XIX. yüzyılın ortalarından itibaren Türk şiirinin batı tesiri altına girmesiyle farklı ahenk unsurları şiirimize hakim olmaya başlamış ve şiiri şiir yapan kurallar daha fazla çeşitlenmeye başlamıştır.

Ömer Hulûsî Efendi mutasavvıf bir şâir olarak, geçiş dönemi diye tanımlayabileceğimiz XIX. yüzyılda manzûmelerini aruz vezniyle yazmayı tercih etmiştir. Öyle ki müellifimiz birkaç aruz kalıbını kullanmakla iktifa etmemiş *Dîvân*'daki 651 manzûmede 49 farklı kalıp kullanarak bir nevi aruz veznindeki maharetini ortaya koymaya çalışmıştır.

Ömer Hulûsî Efendi aruz kalıplarından en çok remel bahrinin “*Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*” kalıbı (283 manzûme) ile hezec bahrinin “*Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün*” kalıbını (145 manzûme) kullanmıştır. Bu iki kalıpta oldukça iyidir. Bu kalıpları kullanım sıklığına göre sırasıyla recez bahrinin “*Müstef'ilâtün Müstef'ilâtün Fe'ilâtün*” (66 manzûme), “*Müfte'ilün Müfte'ilün Müfte'ilün Müfte'ilün*” (21 manzûme), ve “*Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün*” (18 manzûme) kalıpları izlemiştir.

Müellifin Türk aruzunu kullanmadaki başarısı Arap aruzunu kullanmada da kendini göstermiştir. Hatta o bununla da kalmamış 66 manzûmede kullandığı “*Müstef'ilâtün Müstef'ilâtün Fe'ilâtün*” kalıbıyla ve çoğunlukla bir-iki manzûmede

¹⁵⁷ Ahenk unsurları için bkz. Muhsin Macit, *Divan Şiirinde Âhenk Unsurları*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2005.

¹⁵⁸ Genç, s. 39.

kullandığı vezinlerle kalıp üretkenliğini ortaya koymuştur. *Dîvân*'da kullanılan 49 farklı aruz kalıbı ve kullanım sıklıkları şu şekildedir:

1. *Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün*: 283
2. *Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün*: 145
3. *Müstef'ilâtün Müstef'ilâtün Fe 'ilâtün*: 66
4. *Müfte 'ilün Müfte 'ilün Müfte 'ilün Müfte 'ilün*: 21
5. *Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün*: 18
6. *Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün*: 13
7. *Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün*: 12
8. *Müstef'ilâtün Müstef'ilâtün*: 12
9. *Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün*: 11
10. *Müstef'ilün Müstef'ilün Fâ 'ülün*: 5
11. *Mefâ 'ilün Fe 'ülün Mefâ 'ilün Fe 'ülün*: 4
12. *Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Fe 'ülün*: 4
13. *Müstef'ilün Fâ 'ülün Müstef'ilün Fâ 'ülün*: 4
14. *Fâ 'ilün Fâ 'ilün Fâ 'ilün Fâ 'ilün*: 3
15. *Fe 'ülün Fe 'ülün Fe 'ülün Fe 'ülün*: 3
16. *Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Fe 'ülün*: 3
17. *Müfte 'ilün Fâ 'ilün Müfte 'ilün Fâ 'ilün*: 3
18. *Müstef'ilün Fâ 'ilün Müstef'ilün Fâ 'ilün*: 3
19. *Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün*: 2
20. *Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün*: 2
21. *Fe 'ilâtün Fe 'ilün Fe 'ilâtün Fe 'ilün*: 2
22. *Fe 'ülün Mefâ 'ilün Fe 'ülün Mefâ 'ilün*: 2
23. *Müfte 'ilün Müfte 'ilün Fâ 'ilün*: 2
24. *Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Fâ 'ülün*: 2
25. *Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün*: 2
26. *Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Mefâ 'ilün*: 1
27. *Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fe 'ülün*: 1
28. *Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Müstef'ilün Fe 'ülün*: 1
29. *Fâ 'ilâtün Fe 'ülün Fâ 'ilâtün Fe 'ülün*: 1
30. *Fâ 'ilün Fe 'ülün Fâ 'ilün Fe 'ülün*: 1

31. *Fe‘ilâtün Fe‘ilün: 1*
32. *Mef‘ûlâtü Müstef‘ilün Müstef‘ilün:1*
33. *Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün: 1*
34. *Mefâ‘ilün Fâ‘ilâtün Mefâ‘ilün: 1*
35. *Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fâ‘ilün: 1*
36. *Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ûlün:1*
37. *Müfâ‘aletün Müfâ‘aletün Müfâ‘aletün: 1*
38. *Müfte‘ilün Müfte‘ilün Müfte‘ilün Fâ‘ilün: 1*
39. *Müstef‘ilâtün Müstef‘ilâtün Fâ‘ûlün: 1*
40. *Müstef‘ilâtün Müstef‘ilâtün Mefâ‘ilün / Fâ‘ilün Fe‘ûlün: 1*
41. *Müstef‘ilâtün Müstef‘ilâtün Mefâ‘ilün : 1*
42. *Müstef‘ilâtün: 1*
43. *Müstef‘ilün Fâ‘ilâtün Müstef‘ilün: 1*
44. *Müstef‘ilün Mef‘ûlâtü Fe‘ûlün:1*
45. *Müstef‘ilün Mef‘ûlâtü Mef‘ûlün:1*
46. *Müstef‘ilün Müstef‘ilün Mef‘ûlü Fe‘ûlün / Mef‘ûlü Fe‘ûlün: 1*
47. *Mütefâ‘ilün Fe‘ûlün Mütefâ‘ilün Fe‘ûlün:1*
48. *Mütefâ‘ilün Mütefâ‘ilün Mütefâ‘ilün: 1*
49. *Mütefâ‘ilün Mütefâ‘ilün: 1*

Görüldüğü üzere Ömer Hulûsî Efendi, manzûmelerini aruzun bütün bahirlerine ait değişik kalıpları kullanarak yazmıştır. Hatta bununla da yetinmemiş aruzun temel cüzlerini kullanarak zaman zaman kalıp üretme yoluna gitmiştir. Bazı manzûmelerde kalıbın beyit içinde yazıldığını görürüz:

Mefâ‘ilün fâ‘ilâtün muzâriñdir
 Hülûşî şeyhim bize kıl ricâliñden

402/6

Kalıpların kullanımında aruzun kusurlarından sayılacak ya da mükemmelliğini bozacak olan *imâle*, *zihâf*, *vasl*, *imâle-i memdûde*’ye rastlanılmaktadır. Bununla birlikte birkaç tef‘ilesinde ciddi hatalar görülmektedir. Zaman zaman bazı kelimelerin kalıba uyması için *mekteb-mektâb* ve *nihâyet-nihâ* örneklerinde olduğu gibi farklı ya da eksik yazıldığını görmekteyiz. Yine de Ömer

Hulûsî Efendi'nin aruzu başarılı bir şekilde kullandığını söylememiz gerekir. Hecenin herhangi bir ölçüsünü kullanarak yazdığı bir şiire ise *Dîvân* nüshalarının hiçbirinde rastlanmamıştır.

3.1.1.4. Kâfiye

Dîvân şiirinin vezinden sonraki en önemli ahenk unsuru şüphesiz kâfiyedir. Şair, muhayyilesindeki söze ya da yazıya aktarırken ortaya koyacağı şeyin şiir olarak kabul görebilmesi için sesini vezne ve kâfiye mihengine sokmak zorundadır. Kafiye şu şekilde tanımlamamız mümkündür: Birbiri ardınca gelen ya da gelmeyen, en az iki mısra sonunda tekrarlanan, yazılışları aynı ve anlamları farklı olan ses benzeşmeleriyle oluşturulan ahenk unsuruna kâfiye denilmektedir.

Divan edebiyatı kâfiyesinde yazılış esas alınmakta; halk edebiyatında ise okunuşa ve sese vurgu yapılmaktadır. Buna göre yazılışı esas alınan kâfiye göze hitap ettiği için göz kâfiyesi; okunuşu esas alınan kâfiye de kulağa hitap ettiği için kulak kâfiyesi olarak isimlendirilmektedir. Divan şiiri arap harfleriyle yazıldığı için örneğin sonu tenvinle biten “*seriân*” kelimesi “-â” kâfiyesinde sayılır. Harekeler yani “-e”, “-a” gibi ünlüler kâfiyeden sayılmaz. Bu bakımdan göz kâfiyesi dîvân şiirinde ön plandadır. Kâfiyenin son ve asıl harfi revî diye isimlendirilir¹⁵⁹.

Ömer Hulûsî Efendi, vezinde 49 farklı kalıp kullanarak vezindeki hünerini ortaya koymuş bir şairdir. Ancak kâfiye kullanımındaki tercihleri vezindeki hünerine gölge düşürür derecededir. Çünkü *Dîvân*'daki kâfiyeli yapıları tek tek incelediğimizde ortaya çarpıcı sonuçlar çıkmaktadır.

Dîvân'daki 651 manzûmenin 582'ü gazel formunda; 31'i ise *musammat gazel* formundadır. Diğer 38 manzûme ise değişik bendlerden oluşan musammatlardır. Bu manzumelerdekilerle birlikte *Dîvân*'da 1043 kâfiye örgüsü tesbit ettik ve her birini sınıflandırdık.

Müellifimiz 1043 kâfiye örgüsünün 199'unda sadece kâfiye kullanırken 844'ünde redif çeşitlerinden en az birine başvurmuştur. Redife başvurduğu 35 bendde ise kâfiye sorunu vardır: 70/1, 101/4, 129/4, 129/6, 291/2, 294/2, 294/5,

¹⁵⁹ İskender Pala, **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2000, s. 223; Tâhirü'l-Mevlevî, **Edebiyat Lügati**, (Haz. Kemal Edip Kürkçüoğlu), Enderun Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1994, s.77-82.

294/7, 295/1, 295/3, 295/5, 295/6, 296/3, 296/7, 344/1, 396/2, 411/5, 418/1, 418/7, 418/8, 427/5, 433/1, 434/1, 434/4, 514/4, 529/2, 529/6, 543/3, 559/5, 583/1, 583/2, 624/5, 625/6, 659/3, 651/18. Bu kâfiye sorunu 185, 320, 429, 506, 556 ve 633 nolu gazellerde ayrıca görülmektedir. Sonuç olarak 41 kâfiye örgüsü sadece rediflerden örülüdür.

Kâfiye barındıran yapıların sayısı toplamda 803'dir. Bunların 303'ünde “-ân” kâfiyesi kullanılmıştır. İkinci sırada 103 kez kullanımla “-âr” kâfiyesi gelmektedir. Üçüncü sırada ise 78 kez kullanılan “-â” kâfiyesi vardır. “-ân” “-âr” ve “-â” kâfiyeleri 1043 kâfiye örgüsünün yarısına; kâfiyeli bendlerin ise 3'te 2'sine tekabül etmektedir. Oldukça yüksek bir orana karşılık gelen bu durum, bendlerde ifâde edilmek istenen anlamın kâfiyeden etkilendiğini göstermektedir.

Redifli ya da redifsiz bir şekilde 20'den fazla yerde kullanılan kâfiyelerin sıklığı şu şekildedir: “-ân” (303 kez), “-âr” (102 kez), “-â” (79 kez), “-l” (42 kez), “-âh” (41 kez), “-et” (31 kez), “-âne” (28 kez), “-âl” (22 kez), “-llâh” (22 kez), “-ây” (20 kez). Redif kullanılmadan oluşturulan kâfiyelerde “-â” (38 kez), “-ân” (22 kez), ve “-âh” (12 kez) kâfiyeleri ilk üç sıradadır.

Müellifin belli kelimeler etrafında döndürdüğü bu kâfiye tercihleri manzûmelerin anlam derinliğini bir açıdan daraltmakta diğer bir açıdan aynı anlam dünyasındaki ses ahengi içinde tutmaktadır. Anlamın farklılaşması ve derinlik kazanması için kelime tercihleri şiirin zenginliğini belirleyici en önemli unsurlardan biridir. Çünkü kelimelerin anlam dünyası şiirin tek sermayesidir.

Kâfiyeleri yapı bakımından *yarım*, *tam*, *zengin* olmak üzere üç başlıkta incelemek mümkündür. Bununla birlikte kâfiyede sanatsal çabanın ürünü olan *tunç*, *cinaslı* ve *iç* kâfiye de kâfiye çeşitleri arasındadır. *Ömer Hulûsî Efendi Dîvânı*'nda bu kâfiye çeşitlerinin hepsi kullanılmıştır¹⁶⁰.

Dîvân'ın kâfiyelerini incelerken tespit ettiğimiz bir husus kelimelerin tam olarak yazılmamasıdır. Örneğin *heman* şeklinde yazılması gereken kelime “*hema*”; *bî-nihâyet* şeklinde yazılması gereken kelime “*bî-nihâ*” şeklinde yazılmıştır. Sayıları çok fazla olmamakla birlikte kelimelerin bu şekilde eksik yazılması ile kâfiye sağlanmaya çalışılmıştır.

¹⁶⁰ Kâfiye çeşitleri hakkında bkz. Cem Dilçin, **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009, s. 59-92.

3.1.1.4.1. Yarım Kâfiye

Yarım kâfiye, kâfiyeli kelimeler arasındaki birer harf benzerliği ile oluşur. Ses ahengine çok fazla bir şey katmadığı için redifsiz kullanımı genellikle çok az tercih edilir. *Dîvân*'da redifsiz olarak yarım kâfiye sadece 7 kere kullanılmıştır. Redifli kullanımla birlikte toplam sayı 126'ya ulaşır. Yarım kâfiyelerin çoğunluğunu “-l” (42 kez), “-r” (18 kez) ve “-n” (15 kez) harfleri oluşturur.

Musammat bir gazelden seçtiğimiz şu beyitte *pakdır, çokdur ve yokdur* kelimelerindeki “-k” harfi ile yarım kâfiye yapılmıştır:

Gidiñ kızlar südüm pākdır benim derdim çatı çoğdur
Kavım arkadaşlarım yoğdur beni iller haber verdi
630/4

Aşağıdaki gazelde ise *yanmadan, sunmadan, kanmadan* kelimelerindeki “-n” harfi yarım kâfiye örnektir:

Kim demiş maḥv itdi cismin düşüp ‘ışka yazmadan
Gel oğul kırklar seni gel nūr kadeḥden şuzmadan
Bir delîlsiz başlı başıñ Haqq yolu sökmez begim
Kāmiliñ destin tutup-kim bir nefes cek kazmadan
381/1-2

3.1.1.4.2. Tam Kâfiye

Tam kâfiye, kâfiyeli kelimeler arasındaki iki harf benzerliği ile oluşur. Ahengi yetersiz bırakmadığı, fazla zorlamadığı, uygulanabilme kolaylığı ve hem göre hem kulağa hitap ettiğinden dolayı şairlerin fazlaca kullandıkları kâfiye çeşididir.

Ömer Hulûsî Efendi Dîvân'ında tam kâfiye çeşidi redifsiz kullanımda 71, redifli kullanımda 151 kâfiye örgüsünde yer alır. Toplam 222 kez kullanılmıştır.

Aşağıdaki gazeldeki *devlet, saffet vahdet* kelimelerindeki “-et” hecesi tam kâfiye kullanımına örnektir:

Behişt-i yâr olan maḥbûb ne ğilmân hüridir devlet
Anı mü'min taḥallaqtüm bi-aḥlâkıındadır saffet

Nebî mürsel velî işbât iden bunda ne mahremdir
Bizi gayrıda yâr itme bu halvetde kılam vahdet
64/1-2

3.1.1.4.3. Zengin Kâfiye

Zengin kâfiye, kâfiyeli kelimeler arasında en az üç ve üçten fazla harfin benzerliği ile oluşur.

Dîvân'da en çok kullanılan kâfiye çeşidi zengin kâfiyedir. Redifsiz 121 kez olmak üzere toplam 653 kâfiye örgüsünde zengin kâfiye vardır. 303 kez kullanılan “-ân” ve 102 kez kullanılan “-âr”, zengin kâfiyelerin büyük çoğunluğunu oluşturmaktadırlar:

“-ân” ve “-âr” zengin kâfiyeleri için *Dîvân*'dan seçtiğimiz örnekler şu şekildedir:

Arama nefsiñ aḥvâlin gönüldür derde dermân bil
İriş bir şeyḥ-i kâmile anıñ nuḥkını Qur'ân bil

Nice kim feyz-i muṭlaḳdan murâdıñ ḥâşıl olmaḳda
Ne küntü kenz-i maḥfiden cenân ol cânı ḳurbân bil
303/1-2

Eş-şalâ gelsün gelan pāzār-ı ıṣṣā eş-şalâ
Eş-şalâ hem ir gelan dîdār-ı ıṣṣā eş-şalâ

Giceler tā şubḥa dek bülbül gibi efgân iden
ıṢṢ içinde kimdir ol gülzār-ı ıṣṣā eş-şalâ
553/1-2

3.1.1.4.4. Tunç Kâfiye

Tunç kâfiye, birbiriyle kâfiyeli kelimelerden birinin diğeri içinde tümüyle yer almasıyla oluşur. Kullanımı yarım, tam ve zengin kâfiyeye göre zor cinaslı kâfiyeye göre kısmen de olsa kolaydır. *Dîvân*'da bu kâfiye örneğini içeren sadece birkaç beyit vardır¹⁶¹. Bununla birlikte “farz-arz” gibi kelimeler arasındaki tunç kafiyeler farklı harflerle yazıldıklarından dolayı bu kapsamın dışında sayılmışlardır:

¹⁶¹ Bununla birlikte “farz-arz” gibi kelimeler arasındaki sese dayalı tunç kafiyeler farklı harflerle yazıldıklarından dolayı bu kapsamın dışında bırakılmışlardır.

Dervîşe didâr *açılur* yâre gönül düşüresiñ
Ceddiñe rahmet *şaçılur* yâre gönül düşüresiñ
267/1

Kevşer-i sırr eyle selâm muhteremim öyle *direm*
Evveli şâm âhırı şâm anda murâd bâğ-ı *irem*
648/4

Anda ere öyle eri qalbi qara qalma *qara*
Sâlik-i Hâkq virdi seri teslîm olup bunda *ara*
648/6

3.1.1.4.5. Cinaslı Kâfiye

Cinaslı kâfiye, birbiriyle kâfiyeli olan kelimelerin yazılışlarının aynı anlamlarının farklı olmasıyla oluşur. Bu kabilden kelimelerin azlığı nedeniyle en zor kâfiye çeşididir.

Bendlerde bu kâfiye çeşidine musammat bir gazelde rastlayabildik. Beyitte geçen “*âdem demi*” ifâdesiyle cinas yapılmıştır. “*Âdem*” kelimelerinden ilki insan/adam anlamında diğeri ise ilk insan ilk peygamber Hz. Âdem yerine kullanılmıştır:

Dem demi *âdemde* mi hâzret-i *Âdemde* mi
Hatt-ile hâtemde mi gayru şanma sendedir
128/6

3.1.1.4.6. İç Kâfiye

İç kâfiye, mısra sonlarında birbirleriyle kâfiyeli kelimelerden ayrı olarak mısra içindeki başkaca harflerin birbirleriyle yarım, tam ya da zengin kâfiye türlerinden biri üzerinden benzeşmesidir. Bu tarz çift kafiyeli şiirlere *zü-kâfiyeteyn* denilmekte olup *tarsî* şeklinde de örnekleri vardır¹⁶². Musammat gazellerin gazel formunda yazılmalarında iç kâfiye ortaya çıkar. Bundan ayrı olarak bazı bendlerde müstakil olarak kullanımı vardır.

¹⁶² Zü-kâfiyeteyn ve Tarsî için bkz. M.A. Yekta Saraç, *Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye*, 3F Yayınevi, İstanbul, 2007, s.268-269.

Dîvân'daki 31 musammat gazelin iç kâfiyeli olmasından ayrı olarak 344/6, 559/1, 636/3 nolu bendlerde ve 141 nolu gazelde iç kâfiye vardır.

Mısra sonlarındaki *buldum* ve *saldım* kelimelerindeki “-l” harfi ile yarım kâfiye; mısra içindeki *sevda*, *mevla* ve *gavga* kelimelerinde ise iç kâfiye yapılmıştır:

Mecnûn olaldan sevdâyı bu/dum
Leylâ arandım Mevlâyı bu/dum
Çorlu başıma ğavġâyı şa/dım
Maṭlûb-ı ḥâşıl oldu da geldim

344/6

Yine *eli*, *güli*, *dili veli*, *Ali* kelimelerinde “l” harfi ile yarım kâfiye yapılmış *sübhan*, *gülşan*, *hayran*, *sultan* ve *mihman* kelimeleri ile zengin iç kâfiye yapılmıştır. Her iki kâfiye çeşidinden sonra da redifleri gelmektedir:

İsmi biñ bir şānı kudret virdi Sübhānım eĤ
Dilleri Ḳur’ān-ı kevşer bāġ-ı gülşanım güĤ
Lā-mekānım kān-ı celle şöyle ḥayrānım diĤ
Feyz-i kerremnāda bir zāt oldu sultānım veĤ
Ḥānedānımdır Muḥammed dilde mihmānım ‘AĤ

559/1

141 nolu gazelde “-â” tam kâfiyesi aynı zamanda altını çizdiğimiz kelimelerde iç kâfiye olarak ayrıca kullanılmıştır:

Hâlimiz ‘arz itmeyiz sevdâda var ‘ummâda var
Bu erenler meclisin pinhâda var inhâda var

Ol Yezîdiñ karşusun ṭurdum da ben tiġ çekemem
Kerbelâ cengin iriş ġavġâda var da‘vâda var

Şāha ṭurdu deñ yedi başlı bir ejderhâ dimek
Var anı tiġden geçür dünyâda var me’vâda var

Ādemi âdemde şor âdem demi âdemde mi
Ur mehekkiñ çal da bak a‘lâda var ednâda var

Bir ġarîb sultāna zengîñ didiler āḥir vaġit
Şeyḥ Ḥulūşî her güzel dünyâda var me’vâda var

141/1-5

Bunun haricinde 169 nolu gazelde kâfiyeden önce redif gibi tekrarlanan kelime; 242, 311 ve 479 nolu gazelerde redifli kâfiye örgüsünün tekrarlanması göze çarpmaktadır.

3.1.1.5. Redif

Redif, kâfiyeli harflerden sonra gelen ve aynı anlamda olan harf, harfler, kelime ya da kelime gruplarının ahengi zenginleştiren ses unsurudur. Bazen mısra sonlarında kâfiyenin oluşturamadığı ahengi ayakta tutan yegane unsurun redif olduğu görülebilir. Kâfiyenin son ve ana harfi olan revîden sonra gelen harflerin her biri sırasıyla ayrı ayrı isimlendirilse de tümüne birden redif denilmektedir.

1043 kâfiye örgüsünün bulunduğu *Dîvân*'ın 844 yerinde redif kullanılmıştır. Hulûsî Efendi kâfiye örgüsünün %81'inde redif kullanarak şiirin ses ritmini büyük oranda redife yüklemiştir. Hatta yukarıda işaret ettiğimiz gibi 41 yerde sadece redif kullanmış, kâfiye kurmakta zorluk çekmiş ya da kâfiyeyi gözardı etmiştir. *Dîvân*'daki redifleri *ek redif*, *kelime redif* ve *kelime grubu hâlindeki redif* olmak üzere üç kısımda inceledik.

3.1.1.5.1. Ek Redif

Ek redif, kâfiyeli kelimeler arasında revî harfinden sonra kelimeye bitişen ancak tek başına kelime olmayan ek ya da eklerin tekrarlanmasıdır.

Dîvân'da bu redif çeşidi 320 kez kullanılmıştır.

Ṭutdı kim kāmīl yedin bende-i ḥünkārımız

Zühdini taḥkīk olam dir ise ikrārımız

165/1

6Şāhım Ḥulūşī dermānı içdiñ

Göñlüm eviniñ miftāhın açdiñ

Fāniden aldıñ ' uqbāya şaçdiñ

Envāra geldim ḥünkāra ben de

507/6

3.1.1.5.2. Kelime Redif

Kelime redif, birbiriyle kâfiyeli kelimeler arasında kâfiyeli harf ya da harflerden sonra başka bir ek almaksızın tek başına bir kelimenin tekrarlanmasıyla oluşur.

Dîvân'da bu redif çeşidi 133 kez kullanılmıştır. Tekrarlanan kelimeler fiil ağırlıklıdır.

Kişi şüretle alup s̄iretde ayvān *olmasa*
h yūzi insān ii ayvān-ı pinhān *olmasa*
461/1

ç gūn evvel  arz-ı ālim ūndı Cebrāil *faat*
Kendi ūyim ūretinde girdi  Azrāil *faat*
208/1

3.1.1.5.3. Kelime Grubu Hâlindeki Redif

Kelime grubu hâlindeki redif, kâfiyeli kelimeler arasında kâfiyeli harf ya da harflerden sonra kimi zaman revî harfine de ek alarak bir ve birden fazla kelimenin tekrarlanmasıyla oluşur.

Dîvân'da bu redif çeşidi toplam 391 kez kullanılmıştır. Revî harfine ek aldıktan sonra 1 kelimenin tekrarlanması 182 kez, 2 kelimenin tekrarlanması 118 kez, 3 kelimenin tekrarlanması 77 kez, 4 kelimenin tekrarlanması 9 kez ve 5 kelimenin tekrarlanması 4 kez uygulanmıştır.

Bir kelimenin tekrarlanması:

 Iū ehli mula tūydı mı sultāna *varınca*
Bi kerre cāndan gemiū o cānāna *varınca*
518/1

İki kelimenin tekrarlanması:

ūitdim bāb-ı lufundan rızāu'llāh *olupdur bā*
Erenler Ka besin dilden avāfu'llāh *olupdur bā*

Velīler menzilin bunda gōūl ire sefer kıldım
aat accına seyrim cemālu'llāh *olupdur bā*
224/1-2

Üç kelimenin tekrarlanması:

Düşmeden Hakk derdine dermân *arar şaşkın herif*
Tutmadan kâmil yedin burhân *arar şaşkın herif*

Hîç bulur mı ‘ömr içinde küfri imân bilmeyen
Küfre imân itmeden imân *arar şaşkın herif*

231/1-2

Dört kelimenin tekrarlanması:

Terk-i cân it gel cenân *olmağ dilerseñ ‘ışka uy*
Biñ gönülden dil-dehân *olmağ dilerseñ ‘ışka uy*
Şekk gümânıñ geç nihân *olmağ dilerseñ ‘ışka uy*
Kaatre baħrıñ baħr-ı kân *olmağ dilerseñ ‘ışka uy*
Râh-ı Hakkâ eş-şalâdır gel nidâ kıl eş-şalâ

14/3

Beş kelimenin tekrarlanması:

Ezelden eyledim ikrâr *gönül kılsun gör ol erkân*
Şaķın fâş eyleme esrâr *gönül kılsun gör ol erkân*

Geçerseñ nefsi ‘âlemde bu rahiñ erkini sende
Aşıl fâş eylemez inkâr *gönül kılsun gör ol erkân*

439/1-2

3.1.2. Muhtevâ Özellikleri

Ömer Hulûsî *Dîvânı*, muhteva bakımından dinî-tasavvufî ağırlıklı bir görünüm arz etmektedir. Uşşâkî meşâyihından olan müellifin, kendi tarikat esasları içinde, mutasavvıf bir rol üstlendiği açıktır. Manzûmelerinde, isimlerini de zikrettiği dinî-tasavvufî edebiyatımızın güçlü isimleri olan Mevlânâ, Yunus Emre, Nesîmî ve Niyazi-i Mısrî *dîvân*larında öne çıkan muhtevâ ile benzerlikler bulunmaktadır. Ağırlık verdiği kavramlar, farklı noktalar ve *Dîvân*’ın genel muhtevâsı çalışmamızın “*Dîvân’da Temel Kavramlar*” başlığı altında ayrıca ele alınacaktır.

3.1.3. Dil ve İfade Özellikleri

Mutasavvıf bir şair olan Ömer Hulûsî Efendi’nin kullandığı dil, genel anlamıyla *Dîvân Edebiyatı*’nın sınırları içinde; Arapça ve Farsça kelimelerin

yoğunlukta olduğu ve bu kelimelerin Türkçe'yle harmanlandığı Osmanlı Türkçesi'dir. Bununla birlikte mutasavvıf şairlerin dîvânları klasik dîvân şairlerinin dîvânlarından dil ve ifâde açısından farklılık arz ettiği bilinen bir gerçektir. Mutasavvıf şairler, klasik dîvân şairlerinin aksine, aşırı süslü ifâdelerden uzak bir söyleyiş içindedirler. Çünkü mutasavvıf bir şairin öncelikli amacı inancını ve mensubu olduğu tarîkatın esaslarını anlatmaktır. Bunun içindir ki şiiri bir araç olarak görür. Esasların ve öğretilerin aktarılma çabasında şiirin sanatsal gücünden istifade eden mutasavvıf şairler, tarîkat içindeki farklı eğitim seviyelerindeki kimselere hitap etmenin gayreti içindedirler. Bunun doğal sonucu olarak halk edebiyatının sade dili ile dîvân edebiyatının ağıdalı ve ağır dili arasında dengede durmaya çalışan; bir bakıma ikisinden de istifa eden bir dili benimsemişlerdir. Bu dil, Ömer Hulûsî Efendi'nin de kendine örnek aldığı Yunus Emre'nin ve Niyazî Mısrî'nin dilidir. Bu yönüyle Ömer Hulûsî Efendi tekke şiirinin dil ve ifâde özelliklerini yansıtmaktadır. Aşağıdaki beyit onun, Arapça, Farsça ve Türkçe hakkındaki görüşünü yansıtmayı açısından önemlidir:

Lisân-ı dil şeker Fâris dîn üzre ' Arabî Qur'ân
Hünerdir Türk dili birlik bunu hâll eyleyen maşnûf
233/2

3.1.3.1. Arapça ve Farsça Unsurlar

Osmanlı Türkçesi, yapısı ve oluşumu gereği Arapça ve Farsça'dan ayrı düşünülemez. İslamiyeti benimseyen Türk milleti dinî bağlamda Arapça'dan etkilenmiş ve bu dilin kelimelerini direkt ya da dolaylı yoldan kendi kültürünün bir ögesi hâline getirmiştir. Türklerin dîvân şiirindeki faaliyetleri ise İran şiirinin etkisi altında gelişmiştir. Dîvân Edebiyatımızın uzunca bir döneminde İran kültürünün mazmunları şiirimize taşınmış, İranlı şairlerin eserlerine benzer mahsuller ortaya koyulmaya çalışılmış ve şiirimiz İranlı şairlerin şiiriyle kıyaslanmıştır. Bu süreç Osmanlı Türkçesi'ne Farsça kelimelerin yerleşmesindeki en önemli etkenlerdendir¹⁶³.

Ömer Hulûsî Efendi Dîvânı'ndaki manzûmelere kelimeler açısından baktığımızda işlenen konuya göre kelimelerin Türkçe, Arapça ve Farsça yoğunluğunun değişmekte olduğunu görürüz. *Dîvân*'da Arapça kelime ve terkiplerin

¹⁶³ Edebiyatımızın dili hakkında bkz. Agâh Sırrı Levend, "Eski Edebiyatımızın Dili", **Türk Dili**, Ağustos 1952, S.11, ss.609-611.

çokluğu, âyet ve hadis iktibaslarına fazlaca yer verilmiş olmasının bir sonucudur. Âyetler ve hadisler başlığı altında inceleyeceğimiz bu iktibaslar dışındaki Arapça unsurlar dönem içinde yaşayan dilin parçası olup çoğunluğu günümüz Türkçe'sinde de kullanımda olan kelimelerdir. Ancak bazı manzûmelerde kullanılan Arapça kelime ve terkipler bendin tümünü kapsayacak şekilde olduğu gözden kaçmaz:

Ulûh-ı bezm-i lâhūtî ilâhî ' âlemîn bi'llâh
Dile gel bezm-i zâtında ola gör ' âbidîn bi'llâh
Raḥîm-i rahmeten lillâh şefî' u'l-müznibîn bi'llâh
Bu zâtıñ şemme vechu'llâh mu' ayyen ḥâlîkîn bi'llâh
Bugün esrâr tecelliden görinen kenz-i ḥâlu'llâh
Gözüm bakdığı yerlerde görinen kim cemâlu'llâh
550/2

Bazı manzûmelerde bu unsurlar bütün kelimeleri kapsayacak düzeye çıkmaktadır:

Yâ Rabbenâ fağfirlenâ gufranenâ irḥamhümâ
Edrikenâ şemsü'd-ḍuḥâ bedrû'd-dücâ irḥamhümâ

Sensin Ḥüdâ bi'llâhi âmennâ ' alâ ' allemhümâ
Fahrün lenâ evşâfünâ Kur'ânenâ ' ilme'l-lenâ

Raḥmân-ı dil ' arşun lenâ evrâdenâ ezkārenâ
Âh ' izzetâ vâh ḥürmetâ yâ Rabb bizi âgâhünâ

Tevḥîd-i ḳalb iftaḥlenâ Vâḥid Eḥad mevcüdenâ
' İlmen lenâ ' aynen lenâ ḥaḳḳan lenâ *yessir lenâ*

Yâ Muştafâ vâriş lenâ seyyîd lenâ ve's-sünnetâ
Ḥüsnüñ şafâ vuşlatlenâ nûruñ ' alâ ervâḥünâ

İzhâr-ı Ḥaḳḳ esrârunâ seyrân-ı ḥod mü'min lenâ
Şeyḥim Ḥulûş tevḥîkünâ vaşfüñ ' alâ zühdüñ ' alâ
45/1-6

Manzûmelerdeki Farsça kelime ve unsurlardan hareketle müellifin Farsça'ya hâkim olduğu ve bu dili konuşabildiği söylenemez. Kullanılan Farsça kelime ve terkipler sözlüğe başvurulmadan anlaşılacak düzeyde ve günlük kullanımda olan kelimelerdir. Örneğin aşağıdaki beyitte karşımıza çıkan kelimeler dîvân şairlerimizin

sıklıkla kullandığı ve edebiyat dilimizin içinde olan kelimelerdir:

Gel *dilārām rāh* ol *hūrşīd-i mihre āşinā*
Haḫḫ cemālın bunda bi'z-zāt vuşlat-ı *şāhāneyi*
468/3

3.1.3.2. Sade Türkçe

Mutasavvıf şairler dinî ve tasavvufî terimlere sıklıkla başvurmak durumundadır. Bu terimler ise Arapça ve Farsça kökenli kelimelerden müteşekkildir. Dinî ve tasavvufî kültürün öğelerini kendi tarîkat öğretileri üzerinden aktarmaya çalışan Ömer Hulûsî Efendi de Arapça ve Farsça kelimeleri sıklıkla kullanmıştır. Ancak bu kelimelerin çoğunluğu halkın kolaylıkla anlayabileceği türde Türkçeleşmiş olan kelimelerdir. Bütün manzûmelerinde bu neviden kelimelere rastlamak mümkündür. Bu yoğun Arapça ve Farsça kelime kullanımı yanında zaman zaman çok sade bir Türkçenin kullanıldığını da görmekteyiz. Aşağıdaki beyitler bu hususa işâret etmektedir:

Güzel seveniñ yanan âteşde cigerleridir
Delindi yürek kebâb olur olmayan göñül
293/4

Ekdigiñ yer ya taban ya eyüce hâş kır ise
Birbirin denk uydırup hayvânı bulmazsañ nola
492/5

Bazı manzûmelerde ise mahalli dile ait ya da XIX. yüzyılda kullanılmakta olan kelimeler karşımıza çıkar. Bu türden kelimeler, konusunu günlük hayatın içinden alan manzûmelerde daha sık görülmektedir. Deyin kelimesinin “den”; bilmez misin ifâdesinin “bilmemin” şeklinde söylenip yazılması Nazilli yöresinin diliyle alakalıdır. Benzer kullanımlara *Dîvân*'da sıklıkla rastlanılmaktadır:

Çār ‘unşürdan giyindim olmamım men bilme miñ
İki kez öldüm dirildim her-demim men bilme miñ
254/1

Hikmetim karşılmaz ancak ben kaçdım bilme miñ
Toğmazam hem ölmezem ben bir kelīmim bilme miñ
255/1

Kim ki cānı viridi ol cānānı aldı deñ variñ
‘ Ār [u] nāmūsūñ yerin ‘ irfānı aldı deñ variñ
256/1

‘ Işkıñla ‘ āşık dönmezse deñ nāye bağıñ deñ
Yandırdı cismin pervāne şem‘ aya bağıñ deñ
274/1

Bununla birlikte siyasî mevzularla ilgili batı kökenli kelimelere bazı beyitlerde rastlanılmaktadır:

Papa kilisa havra haşamın Ceme şor sen
Put-perestler geldiye tersaya bağıñ deñ
274/3

Fıransız İngiliz Moskof eger cenk istesün şāhdan
Kıralce ‘ askeri görsün şaşar elbet ider mizān
428/4

3.1.3.3. Atasözleri ve Deyimler

XV. yüzyıldan itibaren dīvān edebiyatı ve halk edebiyatımızda zaman zaman kullanılan atasözleri ve deyimler,¹⁶⁴ sade Türkçe’nin yaygınlaştığı XVIII. yüzyıldan itibaren sıklıkla kullanılmaya başlamıştır. XIX. yüzyılda yaşamış olan Ömer Hulûsî Efendi de gerek mahallî dilde kelimeler kullanarak gerek geniş kitlelerce kullanılan atasözleri ve deyimlere *Dīvān*’ında yer vererek, darb-ı meseller üzerinden manzûmelerini zenginleştirmeye çalışmıştır. Tesbit edebildiğimiz kadarıyla *Dīvān*’daki atasözleri ve deyimler şunlardır:

Adem oğlu çiğ süt emmiştir:

Ādem oğlu çiy sūd emdi dilde meşel söylenür
Kimi ikrār kimisi inkār ider insān baba
5/2

Bir koltuğa iki karpuz sığmaz:

Çifte karpuz koltuğa girmez çatal kazık yere
Āh begim āh nāzik ‘ ömrüñ geçmiş ol bād-ı hebā
6/6

¹⁶⁴ Atasözleri ve deyimler için bkz. Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, 3. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1981; Ömer Asım Aksoy ve Diğerleri, *Bölge Ağzlarında Atasözleri ve Deyimler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1969; Komisyon, *Türk Atasözleri ve Deyimleri*, Cilt:I-II, MEB Yayınları, İstanbul, 2001.

Çatal kazık yere girmez:

Çifte karpuz koltuğa *girmez çatal kazık yere*
Âh begim âh nâzik ‘ ömrüñ geçmiş ol bād-ı hebā
6/6

Çalmadan oynar:

Ellerin ziller taşınmış *çalmadan oynar* bugün
Urmadan el çalınan sâzım nedir söyleñ baña
32/4

Damlaya damlaya göl olur:

Bir tamlacık bak tıb tıb o göl olmalı oldı
Bir kaçre çoşsa deryâyı ‘ ummān ider elbet
61/4

Ne ekersen onu biçersin:

Şeyh Hülüşî didiler yevmü’l-beter şāh nuḡkını
Ekdigiñ biçersiñ ammā ortadan ḡarmāna aç
73/6

Sırrını açma dostuna o da söyler dostuna:

Söyle sırrıñ dostuña dostuñ da söyler dostuna
Şabra mazhar tā düşünce sen sözüñ ‘ irfāna aç
74/2

Balık baştan kokar:

Her balık başdan koḡarmış var murādu’llāh di de
Hiç yorulma Aydın urbası gibi var kışa kes
178/3

Yezîdi taşrada görme uyan nefsin olur zālīm
Bu gün ben meclise vardım *yayın başdan koḡar balık*
245/5

Aydın abasıdır kısa kes:

Her balık başdan koḡarmış var murādu’llāh di de
Hiç yorulma *Aydın urbası gibi var kışa kes*
178/3

İşini sağlam tut, eşeği sağlam kazığa bağla:

‘ Ārif ol bugünkü gün yarıñki günü Hāḡḡ di sen
Her işiñ sağlam tutup kim merkebiñ eyüce taḡ
236/2

İki canbaz bir ipte oynamaz:

İki cānbāz bir k̄azıķda birini gördüñ ise
Biri kendiñ biri kimdir dime var aynaya baķ
236/3

Topal, koştum; çolak, yiğidi bağladım der:

Ehl-i dünyā meclisinde diñle cengin ğazelin
Var *toḃal koşdum yigidi bağladım dirdi çolaķ*
236/4

Bugünün işini yarına bırakma:

Bugünki işleriñ yarına koydñ mı kuřūr ittiñ
Şırātu'l-müstak̄im içre eger mizān olam dirseñ
264/2

Yiğit attığın almaz:

Yigitler attığın almaz tıy er olduñsa 'ālemde
Boş atdñ topı sen baķma birinci k̄an olam dirseñ
266/2

Kel ilaç bilse kendi başına sürer:

Bir ḥakīm kim kendi derdin bulmamış kim çāresin
Merhemın balsa oğul başına çalcaķ var o kel
281/3

Var sen tabībe merhem getürsün deyü baķma
Bulsaydı kendi başın çalar kele baķındı
592/3

Baskın basanın, av vuranın:

Başķın başanıñ dönmem gerisin
Yüzdüm ölüsün giydim derisin
Tıtdım getürdüm Deccāl sürisin
K̄āf tağna atdım zencire çakdım
342/2

Deccal ekersen Yecüc biçersin:

Deccāl ekerseñ ye'cüc biçersiñ tohum olmaz
Yığsan şavurursañ biñ yılda ḥarmān idemeziñ
409/5

Dağ başı dumansız olmaz:

Teşbîh it dertsiz başı kubbûri bir kabağcığa
Ulu tağlar başına eksik mi boz tuman ara
473/3

Sürüsünü satmış olan köpeği neylesin:

Neylesün kelbi şu günde sürisin şatmış olan
Leşber olduñ çift için çübânı bulmazsañ nola
492/4

Üç aşağı beş yukarı:

Şirket ile aldıñ o ser-māyeyi fāş itme nedir
Beş aşağı üç yukarı kārını küskünme nola
500/3

Boş torba ile ceylan tutulmaz:

Boş torba ile ceylân tutulmaz mı diyenler
Ednā vü evsağ a' lā vü yek-dāne varınca
518/2

Kabahat samur olsa alan olmaz:

Κabahat bir şamur olsa alan var mı ' aceb gerüde
Paşalar bir bir ardınca nice kapdan daha geldi
628/4

3.2. DÎVÂN'DA TEMEL KAVRAMLAR

Mutasavvıf şairlerin bağılı oldukları tasavvufî düşünce ya da tarîk içinde değerlendirilmeleri gerekir. Bu bakış açısı, şeyh-şair müelliflerin, eserlerinde ortaya koyduğu düşünceyi daha doğru anlamamıza yardımcı olur. Tasavvuf ehli şairlerin şiirle meşgul olmalarının gâyesi temelde sanatsal bir amaç olmadığına göre, bu müelliflerin manzûmelerinde edebî kavramların izini sürmek ikincil bir inceleme olmaktan öteye geçemeyecektir. Bununla birlikte tasavvuf ehli bir şairin manzûmelerinde amentü esasına göre belli bir tasnif içinde sıralanan itikâdî kavramları tek tek aramak da müellifi tam olarak anlamaya yardımcı olamayacaktır. Çünkü mutasavvıf bir şairin manzûmelerinde dînî ve tasavvufî kavramlar zaten vardır ve bir bakıma olmak zorundadır. Örneğin bir tarîkat şeyhinin namaz kılmaya

ehemmiyet vermemesi düşünülemez. O halde namaz, oruç, zekat, gibi iman esaslarını veya melekleri manzûmelerde tek tek arayarak tahlil edip örneklendirme müellifi daha doğru anlamaya yönelik bir uğraş olamayacaktır. Aynı şey tasavvufî kavramlar için de geçerlidir.

Önemli olan mutasavvıf bir şairin manzûmelerinde yer alan dînî ve tasavvufî kavramların hangilerinin öne çıktığı, hangi kavramların incelenmesiyle müellifin anlatmak istediğiyle kuracak olduğumuz yakınlıktır. Bu bağlamda *Ömer Hulûsî Dîvânı* genel hatlarıyla dînî ve tasavvufî kavramların büyük çoğunluğunun kullanıldığı bir eserdir. Ancak bazı mefhumlar *Dîvân*'da sıklıkla kullanılmakta ve anlam örgüsünde önemli bir yekûn oluşturmaktadır. İncelememiz bu kavramlar ve *Ömer Hulûsî*'nin Uşşâkî tarikatındaki usûl ve erkânı üzerine olacaktır.

3.2.1. Nâzenîn-i Uşşâkîlik

Uşşâkî silsilesini araştırırken karşılaştığımız bir husus *Ömer Hulûsî Efendi*'ye nispet edilen *Nâzenîn-i Uşşâkiyye* kavramıdır. *Tarîk-i Nâzenîn* kavramı ile karışmasından ve bu iki kavramın birbirinden farklı olduğunu açıklığa kavuşturmamız gerektiğinden dolayı *Nâzenîn-i Uşşâkîlik* konusunu *Dîvân*'daki temel kavramlar başlığı altında incelememiz yerinde olacaktır.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla kaynaklarda *Ömer Hulûsî*'nin *Nâzenîn-i Uşşâkî* olduğunu ilk olarak *Sadeddin Nüzhet Ergun* söylemekte ve bunu *Bektâşîlik*'le ilişkilendirmektedir. *S. Nüzhet Ergun*, *Ahmed Tâlib-i İrşâdî* hakkında bilgi verirken esasında onun Uşşâkî olmadığını, *Bektâşî* olduğunu dile getirmekte; buna gerekçe olarak da kendisine *Tâlib-i İrşâdî* mahlasını veren *Ömer Hulûsî Efendi*'yi delil göstermektedir:

“Bektaşî olduğu halde kendisini zarardan vikaye maksadiyle Uşşakî olarak halka tanıtmış ve sonra Bektaşîliğini izhar etmiş olanlardan biri. Ahmet Tâlibî İrşadî Baba'dır.

Gayri matbu divanı olan bu zâtın şiirlerinde diğer Bektaşî nefeslerinde görülen muayyen telâkkilere tesadüf edilmez ve bu manzûmelerde az çok sofiliğin tesiri göze çarpar. Fakat onun bu hâli Takîye düsturunu kabul etmesinden neşet etmektedir; zira, yakın zamanlarda teessüs eden Nazenini Uşşakî tarîkati Bektaşîlikten başka bir şey değildir. Bu itibar iledir ki, sırf Uşşakî olan sofiler, kendi vazettikleri esasat ile bunların hiçbir veçhile alâkadar olmadıklarını söylerler. İrşadî, Hulûsî Baba'nın mürididir. Bilâhara Kasabalı Hakkı'i

Mürebbi'den icazet almıştır ki ilk ve son babasının¹⁶⁵ Bektaşî oldukları ve Uşşakî kisvesi altında saklandıkları muhakkaktır.¹⁶⁶

Burada zikredilen “Hulûsî Baba”, Ömer Hulûsî Efendi; “Kasabalı Hakkı’i Mürebbi” ise Ömer Hulûsî’den müstahlef Kasabalı (Turgutlulu) Hüseyin Hakkı Efendi’dir. Ergun’un bu anekdotu sonraki yılların çalışmalarına kaynaklık etmiştir. Fakat, Ömer Hulûsî’nin silsilesindeki Uşşakî şeyhleri hakkında bilgi veren Hüseyin Vassaf, İbrahim Güz ve Bilal Reşid Çilli’nin eserlerinde Ömer Hulûsî Efendi’nin Bektâşî olduğuna dâir bir şey zikredilmemektedir.

Ömer Hulûsî hakkında bir şikayetin mevzu bahis olduğuna daha önce değinmiştik. Buna göre Şeyh Muhammed Tevfik Efendi’nin müridleri, “Kâdirî, Rıfa’î, Mevlevî, Bektâşî evlâdı” olduğunu söyleyerek Ömer Hulûsî’yi şeyhlerine şikayet etmişlerdir. Şeyhi tarafından sorgulanan Ömer Hulûsî, “*evet Efendim, kardeşler doğru söylüyorlar. Diğer tarikatları hep gezdim dolaştım. Fakat renk, bu renk, evvelim Uşşakî, âhirim Uşşakî. Efendimin erkân ve usulünü bir yerde göremedim¹⁶⁷*” diyerek kendini savunmuştur.

Bu bilgiye göre Nazilli’deki Uşşakî şeyhleri Ali Galib Vasfî ve Muhammed Tevfik Efendi’nin mürebbiliği esnasında Ömer Hulûsî Efendi yöredeki diğer tarikatlerin tekkelerine de girip çıkmış ve onların usûl ve erkânını öğrenmiştir. Uşşakî olması dolayısı ile de diğer müridler tarafından şeyhine şikayet edilmiştir. Anlaşıyor ki söz konusu dönemde Uşşakîlerin diğer tarikatlarla etkileşim halinde olması hoş karşılanmamaktadır.

Burada göz ardı edilmemesi gereken nokta, Ömer Hulûsî Efendi’nin Halvetî-Uşşakî yoluna farklı bir neşve katmak için bir arayış içinde olduğudur. Nitekim bu konuda İbrahim Güz şu cümleleri aktarmaktadır:

“Hulûsî Hazretleri, Uşşakî tarikatında inkılâp yapmış, bir zâtîâlî’dir. Kendilerine kadar, Halvetî Uşşakî erkânı üzerine seyri süluk yürümüştür. Hulûsî Hazretleri, Nazenin Uşşakî erkânı üzerine seyri sülûka yenilik ilâve buyurmuşlar. Kendinden evvel gelen büyükler saç, sakal, bıyığa makası değdirmişler. Hulûsî Hazretleri saç, sakal ve bıyığa makas değdirmekten uzak kalmışlardır.¹⁶⁸”

Saçı sakalı uzatma hakkındaki benzer ifâdeleri Tâlib-i İrşâdî hakkında

¹⁶⁵ Buradaki ilk ve son babasından kasıt Ömer Hulûsî Efendi ve Kasabalı (Turgutlulu) Hüseyin Hakkı Efendi’dir. Burada geçen Kasabalı ifâdesi bir şahıs adı değil Turgutlu’nun eski adıdır. Bu durum bazı çalışmalarda karışıklığa neden olmuştur. Bkz. Şimşek, s. 266.

¹⁶⁶ Ergun, s.6.

¹⁶⁷ Güz, s.163.

¹⁶⁸ Güz, s.164.

Hüseyin Vassaf kullanmaktadır:

“*Tâlib-i İrşâdî hazretlerinin peyrevânı, tarîklerini şüabât-ı Uşşâkiyye’den bir kol ve müşârünileyhi müceddid addetmişlerdir. Tâlib-i İrşâdî yedi sene dağlarda buldukça saçı sakalı uzamış olduğundan bu hâlde şeyhinin huzûruna avdet etmişti. Onun eserine tebean İrşâdîler saçlarını kesmezler, kıvrıp sarığın üstünden arâkiyyenin arasına sokarlar. Sakallarını da fazlaca uzatırlar. Bu kıyâfetleri nazara pek hoş gelir. Derviş neşvesi verir.*¹⁶⁹”

Aktardığımız bu iki bilgidен kastedilen en temel husus, bazı ilavelerin yenilik adı altında Uşşâkîliğe derc edilmesidir. Bu ilâveler sadece Bektâşîlik’e ait unsurlar değildir. Şikayet unsuru olarak sayılan diğer tarîkatlar da Nazilli ve civarında faal olan tasavvuf yollarıdır. *Dîvân*’da izini sürdürdüğümüz bu tarîkatlar hakkında Ömer Hulûsî’nin şu beyitlerine rastlamaktayız:

Bir tûrûk ki var uşûli kimi ney kimi kudûm
Men *Rıfâ’î*lerde gördüm tîğ yedinde virdi şîş
186/5

Harâbât ehlini setr it *melâmiyyûn* ile düş kalk
Kelâmından ola ‘ibret hükümet feyzini ihtâc
80/2

Hoş semâ‘ -ı çarh urup *devrân-ı Mevlânâyı* gör
Darb-ı zikriñ ortasın *pervân-ı Mevlânâyı* gör
104/1

‘İlim meclislerin bir bir tolan tâ gez yorulunca
İrişmez mi saña bir er gör ol pîrânedен añla
546/2

Tarîkat bir çoğı elvân bilinmez taşradan aşlâ
Haķîkâtdе nişân olmaz delü dîvânedен añla
546/3

Semâ‘ itdikde ‘âşıklar bakup sen taşradan gülme
Gel andan halka-i zikre girüp devrânedен añla
546/4

Halvetîler zikr ider kâdir olur fikr ider
Cümle tûrûk şükr ider gel yüri var anları
583/7

Bu beyitler, Ömer Hulûsî’nin diğer tarîkatlarla ne denli güçlü bağlarının

¹⁶⁹ Vassaf, s.492.

olduğuna yeterli delil olmasa da onların usûl ve erkânını bildiğine, bu tarîkatların tekkelerine gittiğine ve bütün tarîkatlara saygı gösterilmesi gerektiğine işâret etmektedir. Nitekim Bilal Reşid Çilli, Nazilli Tekkesi'nde 19 Kânunêvvel 1306 / 31 Aralık 1890 tarihli ve Tefvîkî imzalı bir elyazmasında “Uşşâkî canlarından her kim, başka tarîkatların meclisinde olsalar; o tarîkatın usûl ve erkânına uymak, usûldendir. Hocagân usûlü dahi, tarîkimizde cem'idir. Hocagân Nakşibendiyye'den de tarîkimiz feyz almıştır. Nakşîlerin bir çok hatemleri vardır, sâliklere lazımdır¹⁷⁰” yazdığını söylemektedir. Bu bilgi, Uşşâkîlerin diğer tarîkatlarla olan münasebetlerine yeterli bir örnektir.

Nâzenîn-i Uşşâkî isimlendirmesi altındaki ikinci yenilik saç, sakal ve bıyık hususundadır. Bu hususta *Ömer Hulûsî Dîvânı*'nda konumuza örnek teşkil edecek olan beyitler şunlardır:

Sen bu ' ışkıñ yollarını ber-hevâ şandıñ teres
Var ayak yalın açık baş gezme bārî giy bi fes
180/1

İki âdem biriniñ yüzi tabağ başı kabağ
Görmediñ mi biriniñ başı kabağ yüzi tabağ
236/1

İhtiyâr olduñ döküldi kalmadı saçın seniñ
Var tımâr itmekde ol şimden gerü tutmaz tarâğ
235/4

Nâzenîn ' ömrüñ geçürdüñ öyle süs virmek ile
Yoksa şabruñ yapma bir saç egret olsun bul da tağ
235/5

Görüldüğü üzere Ömer Hulûsî, saçın ve sakalın kesilmesini süslenmek ve hoş görünmek olarak algıladığından hoş karşılamamaktadır. Bektâşîlerin saçı sakalı uzatmasıyla örtüşen bu husus zamanla *Nâzenîn-i Uşşâkîlik*'in belirgin özelliği olmuştur. Tespit edebildiğimiz kadarıyla bu neşvenin en önemli temsilcisi Ahmed Tâlib-i İrşâdî'dir. Ömer Hulûsî'deki bu neşve '*Uşşâkiyye*'den '*İrşâdiyye*'nin doğmasına da zemin hazırlamıştır.

Nâzenîn-i Uşşâkîlik'in üçüncü yeniliği nâzenîn kelimesinin anlamındadır.

¹⁷⁰ Çilli, s.247. İfadedeki “hocagân”dan kasıt hâcegân (hocalar); hatemden kasıt ise Nakşîlerin zikir üsûlü olan “hatme”dir. Kelimelerin imlâsı yanlışdır.

Sözlükte nazlı, üstüne titreyerek yetiştirilmiş, nârin¹⁷¹ anlamlarına gelen nâzenîn kelimesi esasında Bektâşî kelimesi yerine kullanılmaktadır ve “kâmil insan” demektir¹⁷². Bektâşî tekkeleri XIX. yüzyılın ilk çeyreğinde çeşitli sebeplerle kapatılmışlardır. “*Bektaşilik’in yasaklanmasından sonra mensuplarınca Tarîk-i Nâzenîn adı verilecek bu anlayışın, aslında adından başka bir şeyi değişmemiş, tarîkatın serbest bırakılmasından sonra da bu ad kullanılmaya devam etmiştir.*”¹⁷³”

İzlerini kaybettirebilmek için kendilerine *Tarîk-i Nâzenîn* diyen ve “*yasaklı dönemde kendisine merkez olarak Arnavutluk’u seçen Bektâşilik, 1849-1869 yıllarında toparlanma sürecine girmiş*”¹⁷⁴ ve XX. yüzyılın başında eski gücüne kavuşmaya çalışmıştır . XIX. yüzyılın sonunda Aydın ve civarında sekiz *Tarîk-i Nâzenîn* tekkesinin varlığı da buna işâret etmektedir¹⁷⁵. O halde *Nâzenîn-i Uşşâkîlik* ve *Tarîk-i Nâzenîn* birbirinden ayrı kavramlardır. Birinin diğerinin yerine kullanılması kanaatimizce yanlıştır.

Bektâşîlerde “*Tanrı, herkesin tanrısıdır, ibadet herkes içindir, bu nedenle kadın ve erkek beraber ibadet eder*”¹⁷⁶ anlayışı vardır. Hakkı Saygı, *Tarîk-i Nâzenîn* isimlendirmesindeki “nâzenîn” hakkında “*Bektaşiler...Kadın-erkek bir arada ibadet yapar ve kesinlikle kalplerine herhangi bir şek-şüphe düşürmezler. Bu sebepten bu kimselerin güttüğü yola, “ince ve nazik yol” anlamına gelen “Tarîk-i Nâzenîn” denilmektedir. Bu yol kıldan ince kılıçtan keskindir.*”¹⁷⁷ ifâdelerini kullanmaktadır.

“Kıldan ince kılıçtan keskin” olarak tarif edilen bu yol örtüşen bir ifâdeyle Ömer Hulûsî tarafından da kullanılmaktadır:

Bu yollar inceden ince kılıncdan dâhi keskince
Melâmetden giyindiye Hülûşî hep hebâdan geç
76/6

Dîvân’da rastladığımız bazı beyitler ise kadın ve erkeğin birlikte ibadet ettiği

¹⁷¹ Ayverdi, s.2312.

¹⁷² Bkz. Cavit Sunar, **Melâmîlik ve Bektaşîlik**, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara, 1975, s.20; Bektaşîlik hakkında ileri okumalar için bkz., M. Tevfik Oytan, **Bektâşîliğin İçyüzü (Dibi-Köşesi-Yüzü ve Astarı)**, Demos Yayınları, İstanbul, 2007.

¹⁷³ Necip Fazıl Duru, “Gaziantep’li Bektâşî Bir Şâir: Ender/Enderî”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, Ankara, 2002, Sayı:22, s.124.

¹⁷⁴ Muslu, s.64.

¹⁷⁵ Bkz. Cavid, ss.401-413.

¹⁷⁶ Belkıs Menemencioglu, “Bektaşî ve Alevî Kültüründe Kadın”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, Ankara, 2011, Sayı:60, s.131.

¹⁷⁷ Hakkı Saygı, “Hacı Bektaş Veli Ve Ak-Börk Meselesi”, Hakkı Baba, <http://www.hakkibaba.com/genel/haci-bektas-veli-ve-ak-bork-meselesi>, (16.05.2013).

bir kültürün ögesi olarak düşünülebilir:

Yetmiş yaşında oğlum kızım var velîlerden
Kendim otuz beş kırk yılda mihmāna irişdim
357/2

Kim dimez gelsün deyü kız odlu bir sâlik ise
Tekye-i şâh oldur ol şöñ şöñi bi-‘ār olmasa
463/2

Âh kızum hānım sūdũñ az bulasın bir sūd nine
Tiz getür göñlün yapup tırdurma anda bir nefes
180/5

Gidiñ kızlar sūdüm pākdır benim derdim kıtı çokdur
Kavım kıardaşlarım yokdur beni iller haber verdi
630/4

Ömer Hulûsî, nâzenîn kelimesini *Dîvân*'da altı yerde (15/5, 194/1, 235/5, 498/10, 572/1, 626/8) kullanmaktadır. Bu kullanımların üçü “*nâzenîn ömür*” tamlamasıdır. 498 nolu manzûmede ise kelimenin gerçek anlamı kullanılmıştır. İki ayrı yerde ise *Tarîk-i Nâzenîn* kavramı geçmektedir. 626 nolu manzûmenin 8. beytinde “*tarîk-i nâzenîn*” kavramının ve hemen sonrasında Hacı Bektaş Velî isminin geçiyor olması ile Bektâşîlik arasında bir bağ kurulabilir. Esasında 626 nolu manzûme, müstakil bir kavram olarak ele aldığımız ve incelediğimiz on iki imamın methiyle alakalıdır. 194 nolu manzûmede geçen “*tarîk-i nâzenîn*” kavramı ise Ömer Hulûsî'nin bu tarîkatı zihninde sorgulaması ve bunun üzerinden kendi tasavvuf öğretisini aktarmaya çalışması ile ilgili olmalıdır:

Nâzenîn ‘*ömrüm* içinde al virem hep varlığım
Şundi cāmı vahdetinden sâkiyânım merhabâ
15/5

Nedeñ ‘*âşıqlarıñ* ‘ışkın güzel hünkâra bağlanmış
Tarîk-i nâzenîn içre ezel ikrâra bağlanmış
194/1

Nâzenîn ‘*ömrüñ* geçürdüñ öyle süs virmek ile
Yoksa şabruñ yapma bir saç egret olsun bul da tağ
235/5

Görme kuşūr dilber-i nāzikleriñ
Nāzenîn ol devlet-i şulţān ola

498/10

Nāzenîn ‘ömrün̄ geçürüp vaḳtiñi itmendi za‘y
Bāyezīd ṭayy-ı zamān ṭayy-ı mekān ol didi ṭayy

572/1

Fazīlet şah-ı İbrāhīm ṭarīḳ-i nāzenîn içre
Velī Bekdāş-ı Sulţānī budur pīr-i nihā geldi

626/8

Uşşâkilik hakkında çalışmaları olan Mahmud Erol Kılıç, *Nāzenîn-i Uşşâkilik*’in Ömer Hulûsî ile başladığını söylemektedir:

“*Tarikatın, üçüncü pîr Abdullah Selâhaddin Uşşâkî’den sonra özellikle Rumeli’de ve Batı Anadolu’da yayılırken yer yer Mevlevî, Bektâşî, Gülşenî tarikatları ve Bayramî-Melâmîleri’yle yakın ilişkiler kurması, daha geç dönemlerde tarikatta zâhidilikten rindmeşrepliğe doğru gelişen bir tasavvuf anlayışının öne çıkmasına yol açmıştır. Önceleri Bektâşî olduğu rivayet edilen Nazillili Hulûsî Baba ile başlayan bu meşrep Ahmed Tâlib-i İrşâdî ile günümüze kadar uzanmıştır. Bu meşrep mensupları kendilerini Nāzenîn-i Uşşâkî diye tanımlamışlardır.*¹⁷⁸”

Kanaatimizce Ömer Hulûsî Efendi zikredildiğinin aksine ne “önceleri” ne de daha sonra Bektâşî değildir. En azından *Dîvân*’da yer alan kavramlardan hareketle Ömer Hulûsî Efendi’nin herhangi bir zaman dilimi içinde Bektâşî şeyhi olduğunu söylememiz mümkün gözükmemektedir. Bununla birlikte *Nāzenîn-i Uşşâkilik*’in Ömer Hulûsî ile başladığını söyleyebiliriz.

Mehmet Hakan Alşan, “Hamzavî-Melâmî Tasavvûfî Zümre Edebiyatı” başlığı altında bu edebiyatın *Tarîk-i Nāzenîn* sevdasıyla dolu olduğunu açıklarken *Tarîk-i Nāzenîn* kavramı hakkında şu ifâdelere yer vermektedir:

“*Literatürde Halvetîlik erkânı ile Bektâşîliğin aşk ve cezbesini birleştirenler için kullanıldığı söylenmektedir. [Ancak] Tarîk-i Nāzenîn tanımlaması; Ehl-i Beyt sevdasına düşkün, onları Pîr ve mâsum ittihaz eden, bununla birlikte Hazret-i Muhammed (S.A.V)’in sünnetine derinden bağlı olan gizli Hakk âşıkları için kullanılmaktadır. Bu neşve, pekâla başka tarikatlarca da benimsenebilir. Çünkü bu neşve bir erkân değil, bir hâldir ya da tavırdır.*¹⁷⁹”

Alşan’a göre *Tarîk-i Nāzenîn*’in Bektâşîlik; özelde Ahmed Tâlib-i İrşâdî’nin Bektâşî olarak adlandırılması, Bektâşîliğe ait bazı unsurların Uşşâkîler tarafından

¹⁷⁸ Kılıç, Uşşâkiyye, s.233.

¹⁷⁹ Mehmet Hakan Alşan, **Hamzavî Melâmiler Melâmet Hırkası**, Karakutu Yayınları, İstanbul, 2007, s. 319.

kullanılması sonucu ortaya çıkmıştır. *Nâzenîn-i Uşşâkiyye*, Ahmed Tâlib-i İrşâdî'nin müşîdi Ömer Hulûsî Efendi'ye atfedilen bir neş'edir ve Halvetî-Uşşâkî erkânı ile Bektâşî neşvesinin mecedilmesiyle ortaya çıkan ortak bir tavrın adıdır¹⁸⁰.

Hüseyin Vassaf, Ahmed Tâlib-i İrşâdî'ye kadarki Uşşâkîlerin “*Dede*” tabirini kullandığını ancak Ahmed Tâlib-i İrşâdî kolundan gelenlerin dede yerine “*Baba*” tabirini kullanmalarından yakınmaktadır. Çünkü baba ifâdesi Bektâşîlikte kullanılmaktadır. Bu ismi kullanan Uşşâkîler, Bektâşî oldukları izlenimine zemin hazırlamaktadırlar. İrşâdî kolundan gelenlerin “*içlerinde bir kaç meselâ Üftade Hüseyin Hüsnî ve Teyfik Efendiler müstesnâ olmak üzere umûmunda Bektâşîlik neş'esi galebe etmiş, âdâb-ı şerîattan usûl ve furû'-ı tarîkattan tecerrüd edilerek erbâb-ı hakîkatın nazar-ı istikrâhına uğramışlardır.*”¹⁸¹ Vassaf ayrıca, Uşşâkî tarîkatı ile Bektâşîlik arasında zerre kadar alâka ve münâsebet olmadığını; bu ve buna benzer yeni lafız icatlarının Uşşâkiyye'de kabul görmeyeceğini dile getirerek eleştirisini devam ettirmektedir: “*Câhidiler ve Muslihîler'de zuhûra gelen bid'atler, rezâletler nasıl o şu'belerin inkirâzına sebep olmuş ise Hz. İrşâdî'den sonra yine o şu'belerin mesleğini uyandırmaya çalışan ve hakîkatta Bektâşî olup, Uşşâkîlik kisvesi altında irtikâb-ı rezâil eden kimselerin de akabet-i meslekleri hüsrândan ibârettir.*”¹⁸²

Ömer Hulûsî, *Dîvân*'da kendisi için “*Baba*” tabirini kullanmamıştır. Bununla birlikte E nüshasının zahriyesinde sonradan yazıldığı açık olan “*Baba Hulûsî'nin nuḡk-ı şerîfî*” ifâdesi yer almaktadır. Genel anlamda, *Dîvân*'daki manzûmelerin mahlas beyitlerinde genellikle “*Şeyh Hulûsî*” ifâdesi geçmektedir. Ömer Hulûsî kendisi için sadece bir yerde “*Dede*” tabirini kullanmıştır ki Vassaf'a göre Uşşâkîlerin bu tabiri kullanmaları usûldendir:

Çekdiği hep dil beresi derd-i *Hulûsî Dedenî*
Kendimi üstâda virem bulma mı hoş çâre mi ya
503/6

Ancak Ömer Hulûsî, kendisi için olmasa bile “*baba*” tabirini *Dîvân*'da hem gerçek anlamıyla hem de tasavvufî anlamıyla kullandığını görmekteyiz. Örneğin 5 nolu manzûmenin redifî ‘*baba*’dır:

¹⁸⁰ Bkz. Alşan, Anadolu Erenleri, s.395.

¹⁸¹ Vassaf, s.496.

¹⁸² Vassaf, s.496.

Keşret içre vahdeti kim buldı deñ şulţān *baba*
‘ Āşıkā ister nişān da‘ vāsına burhān *baba*

5/1

Diğer manzûmelerde de karşımıza çıkan “*baba*” tabiri zaman zaman “*dede*” yerine de kullanılmıştır. Örneğin kimi yerde “*baba*” tabiri kullanılan Yunus Emre için bir başka yerde “*dede*” tabiri kullanılmıştır:

Min ledünnî ‘ilminiñ āgāhını zannım Hülûş
Yā Fuzûlî yā *Dedem* Yūnus u Muhyiddīn *Baba*

4/6

Nesīmî bir Fuzûlî hoş *Dedem* Yūnuş Niyāzımdır
İşitdim anlarıñ nuţqın didim ehl-i dīvānız biz

161/4

Men ‘aref dersinden aldı Mışrı hem *Yūnus Baba*
Min ledünnî gösteren mīzānı bulmaz mı ‘aceb

52/6

Hz. Âdem’i, “*Adem Baba*” olarak zikreden Ömer Hulûsî (407/7), şeyhlerinin isimlerini zikrettiği bir beyitte de “*babam*” ifâdesini kullanmaktadır. Yalnız burada nüsha farklılığı göze çarpar. Nüshaları karşılaştırdığımızda “*babam*” kelimesinin yerinde E, L, A ve S nüshalarında “*anam*” yazıldığını görmekteyiz:

Tevfîkîdir vaşf-ı cānān Zühdīden geldim *babam*
Şeyh Hülûşî dost cemālin gel niķāb olduñsa şeyh

86/5

Bektâşîlerde irşād müessesesinin başındaki isim mürşiddir. On iki posttan birincisi Hacı Bektâş-ı Velî’nin postudur. İkincisi mürşid postudur ve Hz. Muhammed’i temsil eder. Üçüncü makam ise rehberdir. Rehber de Hz. Ali’yi temsil eder. Tâlibi tarîkâta hazırlamak da rehberin görevidir¹⁸³.

Benzer bir durum Uşşâkîlerde de yer almaktadır. Uşşâkî usûl ve erkânını anlatan Bilal Reşid Çilli, tarîkattan nasib alanlara “*can*” adının verildiğini; bir şeyhten nasiplenenin şeyhini “*baba*”, rehberini “*ana*” kabûl ettiğini; müridi manevî sütle besleyecek olan kimsenin rehber olduğunu; şeyhin Hz. Muhammed’i rehberin ise Hz. Ali’yi temsil ettiğini dile getirmektedir¹⁸⁴.

¹⁸³ Ahmet Yaşar Ocak, “Bektaşîlik”, *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt:5, İstanbul, 1992, s.376.

¹⁸⁴ Çilli, s.223.

Bu bağlamda Bektâşilik'te kullanılan “*rehber*” kavramının *Ömer Hulûsî Dîvânı*'nda sıklıkla geçtiği söylenebilir. Ancak *Dîvân*'da kullanılan rehber kavramının sadece Bektâşilikle ilişkilendirilmesi yanlış sonuçlar doğuracaktır. Esasında mutasavvıf şairlerin dîvânlarında rehber kavramı gerçek anlamıyla zaten kullanılmaktadır. Kanaatimizce rehber kavramının Uşşâkî tarikatına Ömer Hulûsî ile ya da onun yaşadığı yüzyılın şartlarıyla girmiş olması gerekir. Ancak Uşşâkî tarikatındaki rehber kavramı ile Bektâşilik'teki rehber sıra açısından farklı makamlardır. Bu husus, XIX. yüzyıl Uşşâkîlerinin Bektâşîlerle olan ilişkileri daha hususi çalışmalara konu olup araştırıldığında çözüme kavuşacaktır.

Nâzenîn-i Uşşâkîlik sadece Bektâşî neşesinden nasiplenmemiştir. *Dîvân*'da aynı zamanda melâmî unsurlara da sıklıkla rastlamaktayız. Özellikle “*melâmet*”, “*melamet hurkası*”, “*melâmi*”, gibi kelime ve tamlamaların *Dîvân*'ın kelime dünyasında sıklıkla kullanıldığını görmekteyiz:

Harâbât ehlini setr it melâmiyyûn ile düş kalk
Kelâmından ola ‘ibret hükümet feyżini ihtâc
80/2

Haqq katında sev sevil sen giy melâmet hurkasın
Sevdiğin ‘aqlın alup kim kendini hayrân ider
108/3

Çün melâmî terk içinde terk-ile kıldı sücûd
Âşikâre ‘âlem içre sîret-ile bildiler
112/2

Bununla birlikte mutasavvıf şairlerin manzûmelerinde sıklıkla rastlanan diğer bir husus hurûfilik ile ilişkili kavramlardır. Her ne kadar Fazlullah-ı Hurûfî'nin görüşleri¹⁸⁵ *Dîvân*'ın genel muhtevasını kuşatmıyorsa da bu görüşlerle örtüşen imgelerin manzûmelerde yer bulduğunu ya da bu çıkarımı pekala yapabileceğimizi söylememiz gerekir. Örneğin hurûfilikteki “*istivâ*” kavramının beyitlerdeki aksi şu şekildedir:

¹⁸⁵ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Hasan Hüseyin Ballı, **Hurûfilîğin Doğuşu ve Fazlullah Hurûfî**, Hikmetevi Yayınları, İstanbul, 2013.

Feyz-i Mevlā ism-i haṭdan istivā çekmiş ricāl
Gül gülistān bāğ u bostān dilde gülşen olmuşam
323/4

Çün iki kaşîñ arasın haṭṭ çekildi istivā
Oķunan fermān-ı Çur’ān a‘zamısın Muştafā
557/5

Bütün bunlara mukabil Ömer Hulûsî, kendisinin Halvetî-Uşşâkî olduğunu ifâde ettiğî beyitler oldukça fazladır. Seçtiğimiz manzûme ve beyitlerde kendisinin Uşşâkî olduğunu ortaya çıkartan yarguların açık ve net oluşu, onun esasında gerek Bektâşîliğin gerekse diğeri bir tarîkatın müntesibi olmadığını teyit etmektedir. “*Bize uşşâkîler derler*” redifli musammat gazel buna en güzel örnektir:

Yüründi dergehe sultān *bize ‘uşşâkîler dirler*
Bu ‘ışık içre olup cānān *bize ‘uşşâkîler dirler*

Bizim ismimiz üstünde bizi siz şanmayîñ zinde
Emānet kandedir *kānde bize ‘uşşâkîler dirler*

Belî dirler bize deli bütün sırr bizdedir belî
Anuñ-çün olmuşuz velî *bize ‘uşşâkîler dirler*

Gülüz ğonca koķuñ çilce ledünnî ‘ilmini dilce
Dili tūṭî degil dilce *bize ‘uşşâkîler dirler*

Haķîkāt bāğı bülbülü işitdiñ ğoncadır güli
Cemālinden alıñ alı *bize ‘uşşâkîler dirler*

Varup erkānların gördüñ niçün şūfîlere şordüñ
Bu ilde kendiñi gördüñ *bize ‘uşşâkîler dirler*

Niçün hayrānı kaldırdıñ za‘îf imānı çeldirdiñ
Yerin yurduñ ne sildirdiñ *bize ‘uşşâkîler dirler*

Bugün Haķka iriş yarınki günde sende var yārān
Hulūşî pek sever yārin *bize ‘uşşâkîler dirler*

139/1-8

Muṭlakā ‘ışık ‘āleminde ‘ışkıyuz
Ḳayyūmuz şem‘-i çerāğın şavkıyuz
Ḥalvetī ḳolunda hem ‘uşşākiyüz
Mü’miniñ ḳalbindeki öz mālīyuz

176/5

Naḳş idüp ḳudret *kemālin ḥalvetiym ḥalveti*
Pīr Hüsāmeddīn u pīri bāyı bildim ‘ışık-ı men

377/5

Ali Muḥammed yolınıñ *ḥazret-i ‘uşşāki ḳolı*
Bunda *ṭarīḳat iliniñ devlet-i ‘uşşāki ḳolı*

580/1

Vaḳt-ı sa‘ādetdeki erkānlarınıñ erkānıdır
Şāh-ı velāyet ‘Aliniñ ḥalvet-i ‘uşşāki ḳolı

580/2

Evvelim Ādem ‘aṭādan almışam men ‘ibreti
Mezhebim Ḥaḳḳ mezhebidir çün *ṭarīḳim ḥalveti*

646/1

Şunu ifāde etmemiz gerekir ki S. Nüzhet Ergun’un *Nāzenîn-i Uşşâkîlik* olarak isimlendirilen tarîkati Bektâşîlik (*Tarîk-i Nāzenîn*) olarak görüyor olması, Ömer Hulûsî’nin tesis ettiği iddia edilen *Nāzenîn-i Uşşâkîlik*’in Bektâşîlikle benzer özellikler taşımasından kaynaklanmaktadır. Pekâlâ Ömer Hulûsî’nin Uşşâkî tarîkine getirdiği bazı yenilikler, halîfesi Hüseyin Hakkı Kasabavî ve onun halîfesi Ahmed Tâlib-i İrşâdî aracılığı ile öne çıkartılmış ve kendilerini *Nāzenîn-i Uşşâkî* olarak isimlendirmiş olabilirler. Hatta *Nāzenîn-i Uşşâkiyye* müntesipleri İrşâdî’den sonra Bektâşî erkânına daha yakın durmuş olup *Nāzenîn-i Uşşâkiyye* kavramının *Tarîk-i Nāzenîn* ile karışmasına sebep olmuş olabilirler.

Sonuç olarak Bektâşîlik’teki Ehl-i Beyt sevgisi, Evlâd-ı Resûl’un yasını tutma, Yezîd’i lanetleme ve benzeri ritüellerin Uşşâkîlerde yer edinmesi Bektâşîliğin yasaklı yüzyılı ile başlamıştır. Ömer Hulûsî Efendi’nin meşihatı da burada kilit konumdadır. Onun beyitlerinde geçen Bektâşî neşvesine ait unsurlarının yanısıra diğer tarîkatlara ait unsurların da yer alması *Uşşâkiyye*’de yeni bir yol ihdas etme arayışının neticesidir. *Dîvân*’da yer alan bu doğrultudaki bütün manzûmeler ve mazmunlar bu hususa işâret etmektedir.

Tarîkatlarda zikrin şekli ve usûlü kadar giyim kuşam ve kılık kıyafet de önemlidir. Burada esas olan şey, Uşşâkîlikteki diğer tarîkatlere ait unsurların ne derece erkân olup olmadığıdır. Uşşâkî erkânındaki esmâ zikri ve nefis tezkiyesi gibi tedrisatın Bektâşîlik'te uygulanmadığı açıktır. Öyleyse Tarîk-i Nâzenîn erleri ile diğer tarîkat ehlini birbirinden ayıran argümanların daha kapsamlı tetkik edilmesi zarurîdir¹⁸⁶.

Ḳalb-i Ḥulûş 'ı şķ-ı zıkr-i 'aynını
Pîr Ḥüsâmeddînden durur erkânımız

164/10

Kanaatimizce Bektâşîliğin yasaklı yüzyılında kendilerini *Tarîk-i Nâzenîn* olarak isimlendiren Bektâşîlik'ten Ömer Hulûsî ile *Uşşâkiyye*'ye karışan ritüeller daha sonra *Tarîk-i Nâzenîn*'in yanında *Nâzenîn-i Uşşâkiyye*'nin oluşması ile sonuçlanmıştır. Bu isimlendirmenin merkez noktası olarak gözüken Nazilli ilçesinin isim olarak *Nâzenîn-i Uşşâkiyye*'ye ne derece mülhem olduğu ise ayrıca araştırılması gerekir.

3.2.2. Uşşâkî Usûl ve Erkânı

Bilal Reşid Çilli, Uşşâkî usûl ve erkânı hakkında çeşitli bilgiler vermektedir ve verdiği bu bilgileri Bozdoğanlı Fethi Baba'nın bir risalesinden aktardığını söylemektedir¹⁸⁷. Bozdoğanlı Mustafa Fethi Efendi ile Ömer Hulûsî aynı şeyhin yani Muhammed Tefvîk Efendi'den pîrdaştır. Bu nedenle Mustafa Fethi Efendi ile Ömer Hulûsî Efendi'nin Uşşâkî usûl ve erkânı aynı olmalıdır. Aktarılan bilgiler, Hüseyin Vassaf'ın *Sefîne-i Evliyâ*'sında zikredilen bilgilerle örtüşmektedir. Vassaf ve Çilli'den Uşşâkî usûl ve erkânı üzerine aktaracağımız bu bilgiler, *Dîvân*'daki manzûmelerin daha iyi anlaşılması için zemin hazırlayacaktır. Şu da bir gerçektir ki Ömer Hulûsî'den birkaç kuşak önceki Uşşâkî şeyhlerinin ve günümüz Uşşâkîlerinin usûl ve erkânında değişiklikler vardır. Bu nedenle Uşşâkî usûl ve erkânına dair zikredeceklerimiz Ömer Hulûsî dönemine aittir.

¹⁸⁶ Mehmet Hakan Alşan Tarîk-i Nâzenîn Erleri'nin Bektâşî olmadıklarını ileri sürmektedir. Bu konudaki delilleri için bkz. Mehmet Hakan Alşan, **Anadolu Erenleri: Melamet Hırkası**, Kurtuba Yayınları, İstanbul, 2012, ss.381-396.

¹⁸⁷ Bkz. Çilli, s.242. Bilal Reşid Çilli eserinin pek çok bölümünde Uşşâkî usûl ve erkânının kendisinin aktardığından başka bir usûl ve erkânı sahip olmadığını; farklı uygulamaların bid'at olduğunu söylemekte ve şikayetini dile getirmektedir.

3.2.2.1. El Alma Usûlü – İntisap

Uşşâkî tarikatından nasiplenecek ve el alacak olan tâlib için gün tâyin edilip kendisine bildirilir. O gün için tekke veya zâviyede hazırlık yapılır. Dergâhın kıdemlileri dâhil misafir şeyh ve halîfeler bu merasimde hazır bulunur. Şeyh efendi Uşşâkî kıyafeti ile mihraba gelip diz çökerek oturur. Sağında misafir şeyh ve halîfeler; sol tarafında da dervişler oturur. Tâlib olacaklar ile meraklılar da uygun bir yerde otururlar. Nasiplenecek olan tâlibler de şeyhin karşısında ay şeklinde kavisli bir biçimde otururlar. Dergâhın rehber olarak görevlendirilen bir hâlîfesi, tâliblerden birini yanına alıp bu iş için hazırlanmış bir odaya götürerek şeyhin huzurunda uyacağı erkânı anlatır. Rehber olan halîfe, tâlibi sol tarafına alır ve elini tâlibin sol omzuna koymuş hâlde birlikte odadan çıkıp şeyhin karşısına beş-altı adım kala dururlar. Rehber ve tâlib ayakta dururken sağ ayak başparmaklarını sol ayak başparmaklarının ucuna koymuş vaziyette dururlar. Bu esnada rehber, şeyh efendiye hitaben “*selâmun aleyküm yâ ehl-i şerîat*” der ve tâlible birlikte şeyhe doğru bir adım atıp ayak parmakları aynı vaziyette olmak kaydıyla tekrar dururlar. Şeyh efendi “*aleyküm selam ve rahmetullah*” diyerek selamı alır. Rehber bu defa “*selâmun aleyküm yâ ehl-i tarîkat*” diyerek selam verir ve selam aynı şekilde alınca şeyhe bir adım daha yaklaşırlar. Bu şekilde devam ederek ve “*selâmun aleyküm yâ ehl-i marîfet*” ve son olarak “*selâmun aleyküm yâ ehl-i hakikat*” diyerek şeyhin huzuruna varılır. Rehber, tâlibi şeyhine teslim edip şeyhin sağ tarafına geçip oturur.

Tâlib sırasıyla şeyh efendinin önce sağ dizini, sonra sol dizini; önce sağ elinin ayasını sonra sol elinin ayasını öpüp diz kapakları şeyh efendinin diz kapaklarına degecek şekilde diz çöküp oturur. Şeyh efendi, sağ elini tâlibin sağ elinin üzerine el tutmuş şekilde koyar. Sol eller dizlerin üzerindedir. Bu usûlden sonra şeyh efendi “*destûr yâ pîr, dertûr yâ şâh, destûr yâ ricâlu’l-gayb, neveytülillah*” diyerek telkine başlar. Üç, beş, yedi, dokuz ya da daha fazla kelime-i tevhîdi tâlibin kalbine cehren darbeder. Tâlib de şeyh efendiye uyup kelime-i tevhîdi zikreder. Tâlib, şeyh efendi ile el tuttuğu andan itibaren gözünü şeyhinin iki kaş arasından ayırmaz ve dünya işlerini aklından çıkarıp huzur ve huşû içinde olur. Telkinden sonra şeyh efendi ve hazırûn el açıp duâ ederler. Şeyh efendi duâdan sonra tâlibe nasihatte bulunur. El alan kişi artık tâliblikten çıkmış ve dervişliğe adım atmıştır. Mürid bu telkin

faslından sonra şeyhinin önce sağ sonra sol elinin ayasını öper. Sonrasında şeyhinin önce sağ sonra sol dizini öperek ayağa kalkar. Sağdan başlayarak odada hazır bulunanların, yeni nasiplenmiş olanlar da dâhil, hepsinin her iki avuç içlerini öper ve yerine oturur. El alma merasimi bittikten sonra gerekirse şerbetler içilir ve nasiplenmiş olanlar tebrik edilir. Yeni mürid, “*hangi bahçenin gülüsün*” sorusuna artık “*Uşşâkî gülüyüm*” diye cevap verecektir¹⁸⁸.

Teveccüh eyle mürşide yüzün tut rābıtañ şeyhiñ
Diliñ tevḥid ide ol māh gelüp sulṭānı isterseñ
420/3

Ḥaḳīkāt Ka‘besin gördüñ ṭavāf itdiñ şükür girdiñ
Erenler sırrına irdiñ biziz ‘uşşâkî gülleri
624/6

Diğer tarikatlarda olduğu gibi Uşşâkî tarikatında da zikrettiğimiz üzere rehberin ehemmiyetine vurgu yapılmaktadır. Ömer Hulûsî’nin beyitlerinde de sıklıkla rehber kavramı kullanılmaktadır. *Dîvân*’dan seçmiş olduğumuz aşağıdaki beyitler bu hususa işâret etmektedir:

Ṭurmaz iseñ mürşid sözün kimler diye piriñ izin
Çıksañ yola rehbersizin yol gösterir şeyṭān saña
19/3

Şeyḫ Ḥulūşî sen seni sen rehberi şeyhiñ ayırma
Muṭmainne rāzisinde sende ol mehrinden imdād
96/6

Mürşid yüzün görmüşsiñ rehber sözün ṭurmuşsuñ
Andan özün şormuşsiñ burhāneden olduñ şāzz
100/4

Ey kişi sulṭānlığıñdan geç de gel ḳul ola gör
Rehberî teslīm olup da bic de gel ḳul ola gör
105/1

Şeyḫ Ḥulūşî bu fenāda bul didi rehber seni
Nefsini māt eylemiş her ān olan irşād ider
109/6

¹⁸⁸ Çilli, ss.221-223.

Er olan ‘unşur teninden hem şoyunur hem giyer
Rehberi şeyhiñ bilince şöhret-ile bildiler
112/6

Aç da gör cān gözün izle rehber izin
Mürşidiñ tut sözün ulu dergāhıdır
129/5

Zıkr-i tevḥīd ‘ışkına düş tā bulınca rehberin
Kāmilin bul eyle iḥlāş mü’min ol ĩmānımız
169/4

Silsin özün paslığını şāfī itsün rehberiñ
Maḥv idüp elvān-ı rengiñ reng-i bī-elvān-ı ‘ışk
238/6

Rehber ile şeyhi görem tutdı Hülūşīyle mayam
Nuḫḫına biñ cāna kıyam gizlice sırr tuydıralım
348/5

3.2.2.2. On İki Esmâ

Uşşâkî tarikatında seyr ü sülûk on iki esmâ-i şerîfe üzerinedir. Bu on iki esmânın yedisine *atvâr-ı seb’a*¹⁸⁹ ya da *esmâ-i seb’a* beşine ise *furûât-ı hamse* denilmektedir. Hüseyin Vassaf, Abdullah Salâhî-i Uşşâkî’nin *Mir’âtü’l-Esmâ* isimli eserinden naklen Uşşâkî tarikatındaki yedi tavra ait esmâ-i şerîfeyi ve izahını şu şekilde yapmaktadır:

1. *Lâ ilâhe İlla’llâh*: Allâh’tan başka ibâdete layık ve müstehak olan ondan başkası yoktur. Bu mertebe *nefs-i emmâre* makamıdır.

Nefs-ile eyle muḥāreb ‘ömrüñi zāy eyleme
Zıkr-i tevḥīd-ile āgāh ol da sırru’llāha gel
307/2

2. *Yâ Allâh*: Allâh’ın zatının bütün sıfatlarını toplayan ismidir. Bu ikinci mertebe *nefs-i levvâme* makâmıdır.

¹⁸⁹ Atvar-ı Seb’a hakkında geniş bilgi için bkz. Ramazan Muslu, “Halvetiyye’de ‘Atvar-ı Seb’a’ Yazma Geleneği Ve Sofyalı Bâli’nin Atvâr-ı Seb’a Risalesi”, *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, Ankara, 2007, Sayı:18, ss.43-63.

Ey gönül sen ğâfil olma dilde *Allâh* ile gel
Mü'min iseñ hüsn-i zannı di de *Allâh* ile gel
289/1

3. *Yâ Hû*: Esmâ-i ilâhiyyeden ism-i zattır. Manası sırr-ı gayba aittir ki bütün mevcûdât onunla zuhûra gelmişir. Üçüncü mertebedir ve *nefs-i mülhime* makâmıdır.

Pür-cihâna eş-şalâ deñ maḥrem-i 'irfâna *Hû*
İsm-i zâtıñdır risâlet dertlere dermâna *Hû*
442/1

4. *Yâ Hakk*: Zevâl ve âdem tağayyur kabul etmez. Mevcûd, ezeli ve edebî ve ulûhiyyet ve vahdâniyyetinde sabittir. Dördüncü mertebedir ve *nefs-i mutmainne* makamıdır.

Alleme'l-esmâñi ta'lim eylediñ çün âdeme
Sırr-ı Haḳḳa kenz-i bî-pâyân olaldan añladım
324/4

5. *Yâ Hayy*: Allâh ilmen ve kudreten ebedî hayatla Hayy'dır ve zatına asla fenâ, mevt, acz, kusûr, zaaf, fütûr, nakıs ve nevm ârız olmaz demektir. Beşinci mertebedir ve *nefs-i râziye* makamıdır.

Şeyḫ Ḥulûşî sende şâfî mü'minîn ol sende *ḥayy*
Sen de ḥayyı mevt [ü] ḥayy it erba'ine leyleten
67/6

6. *Yâ Kayyûm*: Kullarını yaratıp rızıklandırmak tedbîri emriyle kâim demektir. Kul, bu isimle mâsivâyı derûnundan uzaklaştırarak fikir, sevdâ, murad ve maksuduyla Cenab-ı Hak ile olmaya çalışır. Altıncı mertebedir ve *nefs-i marziyye* makamıdır.

Şem'-i yâ *ḳayyûm* uyandır ḳahrına luḳfu'l-emîn
Raḥmeti olsañ Ḥudâñıñ şâf-ı rûḫu'llâhâ gel
307/5

7. *Yâ Kahhâr*: Her emrin zâhiri ve bâtını üzerine galebe-i tâmmesi olan zât-ı ecell ü a'lâ demektir. Bazılarına göre mübalağa ile gâlib demektir. Yedinci mertebe olup *nefs-i sâfiye* makamıdır.

Nedir üstâd olan dilde urur 'ışkı yanan ḫâlâ
Uyan *ḳayyûm*la ḳahhârı mekânı kevn-i ḫâl görseñ
277/4

Vassaf bu yedi tavırdan sonra *furûât-ı hamse*'nin geldiğini söyler. Halvetiyyenin sâir tarîklerinde sâlike bu makamda hilâfet verilir. Uşşâkî tarikatında ise *furûât-ı hamse* denilen esmâ-i şerifenin ikmalinden sonra hilâfete mazhar olunur. Oldukça metîn ve çetin bir yoldur. Bu yolda hatıra gönüle bakılmadan isti'dâd ve ehliyyet aranır. Bu yol erler yoludur. *Furûât-ı hamse* şu beş makamla birlikte ikmal edilip on iki esmâya ulaşılır:

8. *Yâ Fettâh*: Kulların üzerinde muğlak ve müşkil olan şeylerin cümlesi, özellikle rızık, rahmet ve ilahî yardımı keşf edici; evliyanın kalbinden hicabı kaldırıp onlar için melekût-ı semâ ve celâl-i kibriyasına kapı açıcı demektir. Bu makamda sâlik için esrar perdesi yırtılır. Sâlike ihtiyar-ı cüziyyenin sırrı bildirilir.

Görenler ism-i Fettâhı Ehad Vâhid Şamed 'âr
Müsemma eyle sen ismi velâyet 'ilmidir bâğ
226/5

9. *Yâ Vâhid*: Zatında, sıfatında ve fiilerinde münferid ve birdir. Ne kendi bir şeye ne de bir şey ona benzer. *Makam-ı cem*'dir.

Seyr-i Vâhid ol Ehad den vahdet-i halvet yolın
Ol Şamed cem'inde cem' i vaşlını şân oldı Hû
458/3

10. *Yâ Ehad*: Zat-ı uluhiyyetinde asla eşi benzeri olmayan demektir. *Makam-ı cem'u'l-cemdir*.

Tecelliden gören cânâ tesellî ru'yet esrârı
Ehad Vâhid Şamed ismin nübüvvet feyzini ihtâc
80/4

11: *Yâ Samed*: Öyle Bâkî'dir ki zevâli yoktur. Her fâkir ve zengin ona iltica edip her hâcetin ondan kazâ olunacağını bilir.

Ahmed-i muhtâr olaldan bendeñiz cennete girdi
Deñ Şamed sırrına mazhar bu maqâm bendiñden artık
244/3

12. *Allâh*: Bu makamda Allâh, Yâ'sız zikr olunur¹⁹⁰.

Haqîkî 'ışk-ile Allâh diyeñ divâne disünler
Kemâl içre cemâlineñ kınan ezkâra bağlanmış
194/6

¹⁹⁰ Vassaf, ss.403-405.

Bilal Reşid Çilli, Uşşâkî tarîkatındaki seyr ü sülûkun her mertebesinde dört hâl olduğunu söyler. Her yedi esmâ mertebesinin bir ismi, bir nefsi, bir rengi ve bir sıfatı vardır. Buna göre birinci mertebe Tevhîd'dir. İsmi Lâilâhe İllâllah'tır. Nefsi, nefsi emmâre'dir. Rengi ve sıfatı ise kaleme alınmaz, bir şekilde kayda alınmaz, kimseye açıklanmaz. Hak edene ve ehline açıklanır. Esmâ-i Seba'nın her birinde bu hâl ve sorular vardır. Fürûâtlarda da kendilerine özgü sorular bulunur. Bir esmânın tecellisine vâkıf olana gerektiğinde mürşidi tarafından bu hâl ve soruların cevabı açıklanıp öğretilir ve ezberletilir. Rengi ve sıfatı açıklanmayan mertebeleri ancak ehli bilebilir¹⁹¹.

Vassaf'ın seyr ü sülûk konusunda anlattıklarına ek olarak Çilli'nin renk ve sıfatlar konusunda ilâveten bildirdikleri şu şekildedir. Üçüncü mertebenin (Yâ Hû) sıfatı *İnsan-ı Kâmil* sıfatıdır. Dördüncü mertebe (Yâ Hakk), *Cem*, *Fark*, *Bekâ* anlamında da kullanılan bir mertebedir ve sıfatı *Mürşid-i Kâmil*'dir. Beşinci mertebe olan Yâ Hayy aynı zamanda *Hazret-i Cem* ve *İbnü'l Vakt* adlarıyla anılan bir mertebedir. Yedinci mertebe olan Yâ Kahhar, *Âdem-i Safiyullah* ve *Ebu'l- Vakt* mertebesidir. Rengi *bilârenk* yani renksizliktir¹⁹².

Çilli'nin açıklanmaz ve kimseye paylaşılmaz dediği merbetelerin renkleriyle ilgili olarak *Ömer Hulûsî Dîvânı*'nda pek çok beyite yer verilmiştir. Müellifimizin mesleği olan attarlıkla ilgili olanların dışında konu ile alakalı olan şu beyitlerde son esmâ'nın renksizliğine ve diğer mertebelerin rengine atıf yapılmaktadır:

Gök yeşil şarı siyâh aḡ al giyüp bî-renk olan
Cümle elvânın boyanmış bunca elvânım ola
499/6

Mâvî al zîbâ yeşil giy şar beyâz şaru siyâh
Dürli elvân renklerinden reng-i bî-elvânımız
167/7

Terk idüp elvân-ı rengin renk-i bî-Mevlâyı bul
Âdemî-şüret görinen 'âlem-i ma' nâyı bul
286/1

Pâzâr-ı 'ışḡda esrâr yükün çözdü erenler
Rengin boyandıñ bî-renk-i elvâne olam di
609/5

¹⁹¹ Çilli, s.341.

¹⁹² Çilli, ss.343-346.

Esmâ-i Seba'nın devamı ve kuvvetlenmesi için beş fûrûât bulunur. Pek çok tarikatın aksine Uşşâkîlerde beş fûrûât da ikmal edildiği zaman sâlike icâzet verilmektedir. Beş fûrûâtın ilki Yâ Fettah'tır. Fettah ism-i şerifinde dört hal yerine üç hâl vardır. Bunlar *feth-i mubîn*, *feth-i mutlak* ve *feth-i karîb*'tir. Bu mertebede ne isim ne nefis ne renk ne de sıfat kalmıştır. Bu mertebeye sırların kaynağıdır.

İkinci fûrûât Yâ Vâhid ism-i şerifidir. Bu mertebeye tevhid-i sıfat da denilir. Sâlik bu mertebenin tecellîsine çabuk ulaşır. Burada fazla kalınmaz.

Üçüncü fûrûât Yâ Ehad ismi-i şerifidir. Sâlik bu mertebede iken mürşidi tarafından sürekli gözetim altında bulundurulur. Kabiliyetine göre ya bir üst basamağa ya da bir alt basamağa geçirilir. Sâlik bu mertebede yalnız bırakılırsa Yâ Ehad diye diye zikir yaparken râbıtayı kaybedip Hallâc-ı Mansûr gibi "*Ene'l-Hakk*" diyerek kendini kaybetmesi sözkonusudur. Böyle bir durum vuku bulursa mürşidi ya da rehberi sâlikin vücudunu kolları ile sıkır. Bu sıkma, sâlik ağlayana kadar devam ettirilirse sâlik bu durumdan azad olur.

Dördüncü fûrûât Yâ Samed ism-i şerifidir. Bu mertebede alçaklık ve yükseklik birleşerek yok olmuştur. Bu makama *mutlak gayb*, *lâhut âlemi*, *Lâ ta'ayyun âlemi*, *ıtlak âlemi*, *ümmü'l-kitab*, *mutlak beyan*, *engin bir nokta*, *sırf zât* ve *gaybu'l-gayb* makamları da denilmektedir. Sâlik bu mertebeye müdrik olduğunda ona halîfelik verilir. Gerekteğinde şeyhin vekili olarak postnişîn olur ya da başka bir yerde irşâd ile görevlendirilebilir.

Beşinci fûrûât Allâh ism-i celîlidir. Mürid ikinci esmâ olan Yâ Allâh mertebesinde bu ismin tecellîsini görmüş olduğundan dolayı bu fûrûâtta Allâh ismi edatsız olarak ve ekseriyetle zikir halkasında zikredilir. Bu dereceye kadar gelen kişi on iki esmâdan hangisi zayıf veya hatalı ise onu düzeltinceye kadar o esmâyı zikretmeye devam eder. Halîfe olan kişi isterse edatsız olarak Allâh, Hû, Hayy ism-i şeriflerini bir miktar zikredebilir¹⁹³.

Dîvân'daki beyitleri incelediğimizde zikrettiğimiz bu iki kaynaktan ifâde edildiği üzere on iki esmânın pek çok beyitte işlendiğini görmekteyiz:

Bir mürşid-i kâmil ire ı ışk illerin tâ rif ide
Esmâların ta lîm idüp seyrânı bildirsın saña

20/2

¹⁹³ Çilli, ss.349-355.

Halkdır enîsiñ dünyā vü ‘ uqbā
Haḡdan görüpdür esmā müsem mā

41/9

Şeyḡ Hülüşî kâinâtîñ ‘ ışkıñı gördüñ ise
Biñ bir ismin bir müsem mā görinen esmā nedir

115/6

Cismiñ müsem mā ḡsñünde esmā Muḡammeddir
Vāḡhid Eḡadden andan Şamed tercümānımdır

137/8

Dilin tevḡid şıfāt-ı zāt müsem mā ism-i esmāî
Eḡad Vāḡhid Şamed cem‘ in bilen şāḡhib-zamān söyler

145/4

On iki esmā müsem mā ol velāyet ḡālını
Şeyḡ Hülüşî sen de remzin anda kim dermāna ‘ arz

204/6

Şırāt-ı çār u ‘ unşurdan şoyun esmā şıfātın giy
Giyen esmā şıfātından sivādan gecdi inḡiḡāt

209/2

Sen ol hikmet yolın ir kim begim sa‘ y eylesün ol pīr
Cemī‘ esmālarıñ ‘ aynı müsem māsın ‘ ayān ol gel

290/3

Hülüşî şem‘ -i pervāne yanup pervāz olan sālīk
Görüp esmā müsem māsın erenler dilde aḡ şāḡım

340/5

Dilber-i nāzikleri virdiḡi iḡrār idi
On iki esmālarıñ cem‘ ine ezḡār idi
Kenzini seyrān iden menzili esrār idi
Göstere ḡikmetlerin vuşlat-ı derḡār idi
Ḳıble-i mescūd-ı dīdār-ı ‘ Alidir ‘ Ali

560/2

3.2.2.3. Ders Değiştirme Usûlü

Uşşâkî tarîkatında rüyanın önemli bir yeri vardır. Zikir dersini değiştirmesinde de rüyanın etkisi göz ardı edilmez. Mürid bütün dertlerini ve rüyalarını rehberine anlatır ve karşılık beklemez. Rehber gerekli görürse bunları şeyh efendiye aktarır. Şeyh efendi gerekli görürse müridin esmâ zikrini değiştirir. Esmâların tecellî eden işâretleri (müsemmâ) dördüncü esmâ ikmal edilmeden müride kesinlikle açıklanmaz. Sırlara sâdik oluş derecesine göre esmâların müsemmâsı yedinci ya da on ikinci esmâ geldiğinde de açıklanabilmektedir¹⁹⁴.

Dersi değiştirilecek olan müride haber verilir. Mürid tercihen gusül abdesti alarak huzura gelir. Müridin rehberi şeyhin postunu öperek mihraba serer. Şeyh efendi postun yanında ayakta durur. Rehber taç ve hırkayı getirip öper ve şeyhine verir. Şeyh efendi de sırasıyla önce hırkayı öpüp giyer sonra da taçın kenarından öperek giyer ve cemaata karşı olacak şekilde posta oturur. Mürid şeyhinin huzuruna gelirken rehber ve diğer kimseler tekbir alırlar. Mürid şeyhinin önce sağ sonra sol olmak üzere şeyhinin önce dizlerini sonra avuç içlerini öper. Şeyh efendi, müride öpmesi için sağ elini uzatırken sol elinin işâret parmağını sağ koluna; sol elini uzatırken de sağ elinin işâret parmağını sol koluna değdirir. Bu erkân ihvanlar arasında bir şey alınıp verilirken de uygulanmaktadır. Mürid diz çöküp dizlerini şeyhinin dizlerine temas edecek şekilde oturur. Şeyh efendi ile müridin sağ eli birbirine kenetlenir ve mürid şeyhinin iki kaşının arasına bakar. Bu hâl üzere şeyh efendi esmâyı müride darb etmeye başlar.

Şeyh efendi, “*destûr yâ pîr, dertûr yâ şâh, destûr yâ ricâlu’l-gayb, neveytülillah. Euzû billâhi mine’ş-şeytâni’r-racîm bismi’llâhi’r-rahmani’r-rahîm. Efdâl zikir faalem ennehu lâ ilâhe illallah. Mevlam lâ ilâhe illallah. Allah lâ ilâhe illallah, lâ ilâhe illallah*” diyerek birinci mertebe olan tevhidi müride darb eder. Bir üst esmâyâ geçeceği zaman “*Hakk bir Muhammeden Resûlullah. Yâ Allâh, Yâ Allâh...*” diyerek ikinci esmânın darbına başlar. On iki esmâdan hangisi müride darb edilecekse o esmâyâ kadarki bütün esmâlar teker teker müride darb ede ede o esmâyâ gelinir. Müride verilecek esmâ, şeyh efendi tarafından darb edildikten sonra salavatlariyla birlikte Fâtiha sûresi okunup âmin denilir. Ders değiştirildikten sonra

¹⁹⁴ Çilli, s.223.

mürid, şeyhinin önce sağ sonra sol elinin ayasını öper. Sonrasında şeyhinin önce sağ sonra sol dizini öperek ayaka kalkar. Sağdan başlayarak odada hazır bulunanların her iki avuç içlerini öper ve yerine oturur. Mürid kendisine hangi esmânın zikri verilmişse her gün seher vakti ve yatsıdan sonra usûl tutarak bu esmânın zikriyle meşgul olur¹⁹⁵.

3.2.2.4. Zikir Usûlü

Bilal Reşid Çilli'nin aktardığı bilgilere göre Uşşâkî tekke ve zâviyelerinde genellikle perşembeyi cumaya bağlayan gece, pazarı pazartesiye bağlayan gece ve ihyâ geceleri zikir usûlü yapılmaktadır. Bu tekkelerde beş vakit ezan okunup namaz kılınır; imamlığı da şeyh efendi tarafından yapılır. Namazın bitiminde üç-beş tevhid okunup tazim secdesi yapılır ve secdeden kalkılıp “*Selâmet Pir Hû*” denilir ve herkes işine gücüne gider. Namazın bitiminde tazim secdesi yapmak ve *Selâmet Pir Hû* demek usûldendir.

Zikir yapılan gecelerde semâhâneye giren müridler, sağ ayak başparmağını sol ayak başparmağı ucuna basmış vaziyette ve sağ kol üstte olmak üzere kollar göğüs hizasında çapraz tutularak mihraba karşı baş eğip niyaz ettikten sonra müsait bir yerde otururlar. Mihraba postnişîn oturur. Onun sağına halîfeler ve rehberler, postnişîn'in soluna ise hilâfeti olmayanlar oturur. Yatsı namazı şeriat üzere kılındıktan sonra sesi ve kıraati düzgün olan biri Mülk sûresini okur. Sûrenin bitiminde şeyh efendi (postnişîn) eliyle tevhidi işâret eder ve yavaş yavaş tevhidi zikre başlar. Önce mihrapta ayakta durup içinden pîr, pîrân ve bütün ehlullahın ruhlarını zikir halkasına davet eder. Bu esnada bütün dervişler oturdukları yerde kelime-i tevhidi sesli olarak zikrederler. Eğer zikrin ahengi cansız veya durgun olursa şeyh efendi eliyle işâret ederken “Aşk!” diye seslenir. Bunun üzerine zikir hızlanır ve canlanır. Eğer zikir aşırı olursa zikrin yavaşlaması ve hafifletilmesi için şeyh efendi “usûl” diye seslenir.

Zikir devam ederken şeyh efendi duruma göre zikri kah hızlandırır kah yavaşlatır. Son olarak şeyh efendi eliyle işâret ederek şiddetli darb etmeyi ister ve üç-beş defa bu hâl üzere zikr edildikten sonra şeyh efendi sükût edip hareket etmez.

¹⁹⁵ Çilli, ss.228-231.

Müridler de aynısını yaparak başlarını kalplerinin üzerine eğler. Hep birlikte tevhidin sevincine, hikmetine ve muhasebesine varırlar. Bu esnada zakirler “ehlullah ilahisi”ni okur.

Zakirler ilahiye bitirdikten sonra şeyh efendi istirahata çekilir. Temizlikçiler semâhâneki halı ve kilimleri toplayıp kaldırırlar. Şeyh efendi bir müddet sonra gelip mihraba geçer ve sesli olarak “Allâh” diyerek ism-i celâli secdeden alıp semâya veriyor gibi yapar. Müridler de şeyhe uyup üç defa “Allâh” diyerek aynısını tekrar ederler. Sonrasında bütün pîrlerin ve ehlullahın ruhlarına secde-i tazim edilip ayağa kalkılır. Müridan zikir halkasını oluşturur. Şeyh efendi *nefs-i levvâmeyi* ezmek için Allâh ismini yâsız darba başlayıp müridlere eliyle bir kere işâret eder. Müridler hep birlikte ağır ağır “Allâh, Allâh..” diyerek zikre başlarlar. Halîfeler de sırasıyla devrân meydanına çıkıp mihraba karşı dururlar. Şeyhin cemâline bakıp baş keserler ve teslimiyetlerini ifâde ederler. Sonra hep birlikte elele tutuşulur ve yek vücut olmuş gibi bütün hareketler ve sesler bir vücuttan çıkıyormuş gibi devrâna başlanır. Bu zikir halkasının ortası postnişînlere mahsustur. Meydana önce onlar çıkar. Bu meydana *meydan-ı kutbiyye* denilir. Şeyh efendi, kendisine mahsus olan halkanın ortasından tavafı erkân üzerine yönetir.

Devrânda sağ taraftan hareket edilerek niyaz kapısına gidilir. Buradan mihrabın sol tarafına doğru hareket edilir. Âlem-i ervâh makamının timsali olarak mihrabın önünden geçilirken göz ucuyla mihraba bakılıp kalben ve fikren tazim edilir. Allâh ismi zikredilirken semâhânedede soldan sağa doğru bir dönüş yapılır. Böylelikle *nefs-i levvâme* ıslah edilir.

Şeyh efendi semâvattan yağın nuru ve feyzi kendisine mal etmeden müridanının üzerine serper. Şeyh efendi erenler meydanına girip vazifesini tamamladıktan sonra sağ tarafına doğru adım adım giderek halkaya dâhil olur ve müridlerle el tutuşur. Halka zikrullahı devam ederken mihrabın önüne gelince şeyh efendi halkadan çıkar ve mihraba geçip makamına yerleşir.

Zikir halkası birkaç defa daha döndükten sonra şeyh efendi Hû ism-i şerifini telkine başlamak için “Hû” diye seslenir. Halka yavaşlar ve Hû ism-i şerifinin telkinine başlanır. Bu defa zikir halkası soldan sağa değil sağdan sola doğru döner. Mihrabın sol tarafına doğru aynı usûl üzere devrân devam eder. Şeyh efendi “Aşk” diyerek zikri hızlandırır ve Hû ismi darb ile zikredilerek dönmeye başlanır. Hû ism-i

şerifinin zikrinde halkanın ortasına ya misafir bir şeyh ya yaşlı bir halîfe ya da hangi tarîkattan olursa olsun bu özellikleri haiz sevilen sayılan bir kimse çıkartılır. Daha sonra şeyhzâdeler, tekkeye nezâret eden halife ve tekkenin rehberi meydan-ı kutbiyye'ye çıkartılır.

Hû zikri devam ederken postnişîn tarafından "*Hayy Allah, Hakk Hayy Allah*" diye işâret gelir ve zikir halkasının devrânı durur. Bu defa Hayy ism-i şerifinin zikri başlatılır. Diğer zikirlerde olduğu gibi el, ayak, baş tek vücut olarak önce sağ adım atılarak sağ tarafa dönmeye başlanır. Bu esnada halifeler sırası ile kutbiyet makamına girip çıkarlar. Halifelerden sonra seyyahlar, diğer tekkelerden gelen misafir halifeler de halkanın ortasına girip çıkarlar. Son olarak tekkenin rehberi veya şeyh efendi tarafından tayin edilen bir halife kutbiyet makamına çıkar ve halkayı yönetir. Bu esnada zakirlerden biri "*Bedevî ilahisi*"ni okumaya başlar. Postnişîn bu esnada "*Bedevî Usûlü*" diye seslenir.

Bedevî usûlü için zikir halkası meydanın ortasında top gibi bir araya gelir. "*Biz hepimiz, bir vücuduz. Hiç ayırımız yoktur. Bir Allah vardır, ikilik yoktur*" diyerek vahdet-i vücûdu tevhid ederler. Meydanın ortasındaki top şeklini şeyhzâdeler ve halifeler oluşturur. Ortadaki üç halife ellerini birbirlerinin omuzlarına atarlar; diğerleri de onları taklit edip bir top hâline gelirler. Zikir edatsız olarak sadece "*Hayy, Hayy...*" diyerek yapılır. Postnişîn'in işâreti ile idarecilerden biri bu bedevî topunun ortasındaki rehber ya da halifelerden birini el uzatarak dışarı çeker. Böylelikle top dağılmaya başlar. Ortadaki şeyhzâdeler ve halifeler bir iki devirden sonra mihraba karşı yönelir ve postnişîne "*Hayy*" diyerek baş kesip selam verirler. Adım adım mihraba yanaşılır ve ayakta durulur. Postnişîn salat u selam getirmeye başlayınca zikir halkası da üç kere salat u selam getirir. Postnişîn "*tekbir*" diye seslendiğinde ihvan bir kere tekbir getirir ve zikir bitirilir. Böylece herkes geçip yerine oturur.

Zikirden sonra bir kişi Kurân-ı Kerimden bir bölüm okur. Sonrasında postnişîn ya da onun belirlediği bir kişi tarafından duâ edilir. Duâ ve Fatiha'dan sonra postnişîn ve hazırûn hep birlikte şükür secdesi yapıp ayağa kalkar. Postnişîn olan şeyh ihvana karşı bir adım atıp "*Esselâmu aleyküm yâ eyyühel ârifûn*" diye selam verir. Hep birlikte baş eğip "*Aleyküm selâm ve rahmetullahi ve berekâtühü*" diyerek selam alınır.

Postnişîn selamdan sonra mihraba karşı döner ve vicdanındaki ricasını niyaz eder. Sonra dönüp yavaş yavaş yürüyerek niyaz kapısına gelir ve “*Esselâmu Aleyküm yâ eyyühel âşikîn*” diye selam verir. Kapının sağında ve solunda bulunan ihvan da “*Aleyküm selâm ve rahmetullahi ve berekâtühü*” diyerek selamı alır.

Bundan sonra postnişîn evine gider; diğerleri evvelâ mihraba baş keser, sonra sohbet odasına geçip otururlar ve sohbeta başlarlar. Bundan başka Uşşâkî tekkelerinde başkaca bir ayin yapılmazdı. Topluluk halinde iken on iki esmâ zikredilmezdi. Namazlardan önce veya sonra müridler kendilerine verilen esmâya kadarki kısmı zikrederlerdi. Bu usûl ve erkân Karacasu’da Süleyman Rüşdî Efendi’nin ve Nazilli’deki Muhammed Zühdi Efendi’nin tekkelerinde uyguladıkları usûldür¹⁹⁶.

Uşşâkî tarikatının usûl ve erkânı *Ömer Hulûsî Dîvânî*’nda işlenen konulardan biridir. 41 beyitte (17/1, 69/2, 104/5, 133/6, 139/6, 142/1, 150/3, 162/3, 163/6, 164/10, 167/3, 169/1, 190/1, 211/5, 238/5, 248/7, 299/4, 301/4, 330/5, 336/6, 337/3, 339/2, 357/6, 359/5, 374/6, 375/6, 381/3, 383/2, 426/3, 433/3, 462/6, 467/5, 496/5, 505/5, 510/2, 580/2, 582/1, 588/1, 601/6, 624/7, 625/9) erkân konusuna değinilmiştir. Ayrıca 431 ve 439 nolu manzûmeler erkân redifli olup bu konuyla ilgili olarak kaleme alınmışlardır. Kaynaklardan aktardığımız Uşşâkî usûl ve erkânının Ömer Hulûsî’nin beyitlerinde aynıyla olduğu seçtiğimiz şu beyitlerde açıkça görülmektedir:

Yönüñ tüt yüzleriñ sürsen varup dergâh eşigine
Mükemmel *men ‘aref*sırrın gör ol erkâna yolumuz
162/3

Varup erkânların gördüñ niçün şūfîlere şordüñ
Bu ilde kendiñi gördüñ bize ‘uşşâkîler dirler
139/6

Oldur Hülûş kalb eyleyen ‘âşıklarıñ serverleri
Dâim ricâlu’l-gâibuñ erkânları devrânımız
163/6

Kalb-i Hülûş ‘ışk-ı zikr-i ‘aynını
Pîr Hüsâmeddînden durur erkânımız
164/10

¹⁹⁶ Çilli, ss.232-247.

Geldi kış eyyām-ı vaqti şeh-r-i yār olsun qarīb
Tekye-i ‘ışk içre tevḥīd pīrlerin erkānı hoş
190/2

Bed huylarıñ bir bir görüp geçmiştir
Varlıkların yağma idüp saçmıştır
Ḥaqq sırrınıñ erkānların açmıştır
Cān gözleri açık gerek ey cānım
337/3

İşte yüzüm işte yüzüñ yüz yüze söyle baña
Bunca ‘uşşāķī gelen erkān ḳodı ‘irfān olan
383/2

Görenler oldılar rāzı ‘areḫlen görinen ḫālī
Bilenler çün didi ‘irfān gönül ḳalsun sür ol erkān
431/1

Şeyḫ Ḥulūṣī bir eriñ nuṭḳın tıyup diñler midi
Her taraftan görünüp erbāb-ı erkān olmasa
462/6

Mā-sivādan şoyunup merdān olan kimdir bugün
Ḳısbetin çeksün görem meydān-ı erkān olmağa
467/5

Vaqt-ı sa‘adetdeki erkānlarınıñ erkānıdır
Şāh-ı velāyet ‘Aliniñ ḫalvet-i ‘uşşāķī ḳolı
580/2

Hū deyüp dīvān ider ḳullarıñ ‘āşıḳları
Cem‘ olup erkān ider ḳullarıñ ‘āşıḳları
582/1

Ezelden eyledim iḳrār gönül ḳalsun gör ol erkān
Şaḳın fāş eyleme esrār gönül ḳalsun gör ol erkān

Geçerseñ nefs-i ‘ālemde bu rāhiñ erkini sende
Aşıl fāş eylemez inkār gönül ḳalsun gör ol erkān

Serī‘ān zühd [ü] taḳvādan görürse mürşid-i kāmīl
Teveccüh andadır dildār gönül ḳalsun gör ol erkān

Bu yolda şıdık olan sâlik meger ‘ irfâna bilmez mi
Diye gör dervîşi her bār gönül kıalsun gör ol erkân

Sen ol pîrân-ı vâhîdden Muḥammed ‘ âliye görseñ
Meşâyih destini ir var gönül kıalsun gör ol erkân

Ḥulûşî kemterî-şâna nice merdâneler geldi
Açılrsa kıalbiñi didâr gönül kıalsun gör ol erkân
439/1-6

El ele devrân ider rehberi erkân ider
Şeyḫini sulṭân ider zıkr iderler ‘ ışk-ile
510/2

3.3. DÎVÂN’DA ADI GEÇEN ŞAHISLAR

Ömer Hulûsî Dîvânı’nda manzûmelerin çoğunda tarihî şahsiyetlerden, peygamberlerden, mutasavvıflardan efsanevî kişiliklerden bahsedilerek kimi zaman bazı kişiler yerilmekte kimi zaman bazı kişiler övülmekte kimi zaman ise örneklendirme yapılarak beyitlerle verilmek istenen mesaj güçlendirilmektedir. Gerek dîvân şairlerinin gerekse mutasavvıf şairlerin, mısralarında bazı şahsiyetlerden bahsetmeleri bazı tipler üzerinden konuyu derinleştirmeleri dîvân şiirinin hususiyetlerindedir. Bizim buradaki amacımız *Ömer Hulûsî Dîvânı*’nda adı geçen şahısların muhtevâyâ ne derece etki ettiği üzerinedir. Görülecektir ki, Ömer Hulûsî belli isimleri zikrederek belli konuları şiirine taşımıştır. Bu nedenle adı geçen şahısları *Dîvân*’a kattıkları renk bağlamında altı ana başlık altında incelemeyi uygun gördük.

3.3.1. Yezid ve Kerbelâ

Ömer Hulûsî Dîvânı’nın temel konularından biri Kerbelâ’dır. Kerbelâ, Bağdat’ın güneybatısında, Hz. Hüseyin ve ailesinin 10 Muharrem 61/10 Ekim 680 tarihinde Emevî halîfesi I. Yezid’in emrindeki kişiler tarafından şehit edildikleri ve kabirlerinin bulunduğu yerdir. Kerbelâ hâdisesi ise hilâfetin saltanata

dönüştürülmesi sonucunda oluşmuş elîm bir hadisenin adıdır¹⁹⁷.

Edebiyatımızda Hz. Hüseyin'in ve ailesinin şehit edilmesini konu alan pek çok manzum ve mensur eserler vardır ki bu eserlerin başında mersiyeleler ve makteller yer almaktadır. Bu bağlamda Kerbelâ, Türk edebiyatının muhayyilesinde Hz. Hüseyin'in öldürüldüğü belde olmaktan çok üzüntü veren bir hadisenin imgesi ve bu hadiseye gönderme yapan bir motif olarak kullanılmıştır¹⁹⁸. Şiirlerimize konu olan Kerbelâ, olayın merkezindeki Hz. Hüseyin'in öldürülmesinden hareketle *Maktel-i Hüseyin* adı altında bir edebî türle ifade edilmeye çalışılmış; böylelikle Kerbelâ kültürü hem Arap hem İran hem de Türk edebiyatında zaman içinde canlılığını sürdürmüştür¹⁹⁹.

Ömer Hulûsî Dîvânı'nda konusu Kerbelâ olan ya da Yezid'e lânet okuyan pek çok beyit ve manzûme yer almaktadır. Tarihi gerçeklikle ilişkili olarak Kerbelâ hadisesine değinilen manzûmelerde Hz. Hüseyin ve ağabeyi Hz. Hasan övülmekte, bu elîm hâdiseye karşı bir üzüntü ortaya konulmakta ve olayın sorumlusu olarak görülen Mervan, Yezid ve Şemir yerilmektedir.

Bilindiği üzere Hz. Peygamber'in iki torunu Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin "*hasaneyn*" lakabıyla anılır. Ömer Hulûsî, 13 nolu manzûmesine "*mersiye-i hasaneyn*" başlığını koyarak Kerbelâ'ya değinmiştir. Bu manzûmenin ilk kıtasında Hz. Hasan'a zehir iştirildiği (13/1a); Hz. Hüseyin'in susuzluktan Kerbelâ şehidi olduğu (13/1b); Yezid'in vefasızlık göstererek masumların canına kıydığı (13/1c); bu emri verdiği zaman Yezid'in kâfir olduğu (13/1d) ve bundan dolayı Yezid'e ve ona tabî olanlara yüz binlerce lanet ettiği değinmektedir. Manzûmenin devam eden kıtalarında dedesi Hz. Peygamber, babası Hz. Ali ve annesi Hz. Fatıma olan Hz. Hüseyin'i öldürten Yezid'in (13/2) nefesine ve şeytana uyduğu ve bu yüzden Allâh'tan uzaklaştığı (13/3) ifade edilmektedir.

¹⁹⁷ Geniş bilgi için Bkz. Mustafa Öz, "Kerbelâ", **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 25, Ankara, 2002, s.271; Ünal Kılıç, "Kerbela Vakası (Tarihî Süreç)", **Çeşitli Yönleriyle Kerbela (Tarih Bilimleri)**, Editör: Alim Yıldız, Cilt:1, Asitan Yayımcılık, Sivas, 2010, ss.15-48; Ethem Ruhi Fıglalı, "Hasan", **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt:16, İstanbul, 1997, ss.282-283; Ethem Ruhi Fıglalı, "Hüseyin", **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt:18, İstanbul, 1998, ss.518-521.

¹⁹⁸ Edebiyatımızda Kerbelâ için bkz. Mustafa Uzun, "Kerbelâ: c) Türk Edebiyatında Kerbelâ", **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 25, Ankara, 2002, ss.274-275; Hasan Aktaş, "Mersiye'den Modern Şiire Tarihin Kerbela Şuuru", **Çeşitli Yönleriyle Kerbela (Edebiyat)**, Editör: Alim Yıldız, Cilt:2, Asitan Yayımcılık, Sivas, 2010, ss.295-334.

¹⁹⁹ Geniş bilgi için bkz. Şeyma Güngör, "Maktel-i Hüseyin", **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt:17, Ankara, 2003, ss.456-457.

Ol Hasan Hazretlerine zehr içürdi eşkiyā
Hem Hüseyin oldu şusuzluğdan şehid-i Kerbelā
Nice kıydıñ kıymadan ma'şūmlara sen bī-vefā
Emr idince kāfir oldıñ hem şübhem yoğdur saña
Şad-hezārān la' net oldı tābi' iñe hem saña

13/1

Bilmediñ mi iki 'ālem faħr-ı cecdi Muştafā
Bilmediñ mi Fātıma evlādı 'Ali Murtażā
Nice kıydıñ kıymadan ma'şūmlara sen bī-vefā
Emr idince kāfir oldıñ hiç şübhem yoğdur saña
Şad hezārān la' net oldı tābi' iñe hem saña

13/2

Dīvān'daki 12, 373, 552, 561, 562 ve 641 nolu manzûmeler müstakil olarak Kerbelâ hadisesini konu alan manzûmeler olarak öne çıkmaktadır. 373 nolu manzûmede, Muharrem ayının gelişinde gam günlerinin geldiğine (373/1); dağ, taş, isn u cinnin Hz. Hüseyin'in öldürüldüğü gün siyah giydiğine (373/2); Hz. Hüseyin'in kanının misk-i anber olduğuna (373/3) ve ona sadık olanların gözlerinden kanlı gözyaşı aktığına (373/4) değinilmektedir:

Kerbelā cenginde ğāzī ol şehidī seydiler
Tağ u taşu ins ü cinni cümle kara giydiler
Pir-i pīrān oldı ğamla gene cāna kıydılar
Fırkatıñle yandı cānım sen rızāsın yā Hüseyin

373/2

Kerbelâ konusunun işlendiği diğeri bir manzûme 552 nolu murabba'dır. Bu manzûmenin mütekerrir mısrasında Ömer Hulûsî Efendi hem Hz. Hasan hem de Hz. Hüseyin'i övmekte; diğeri mısralarında ise Kerbelâ hadisesinin sorumluları olarak gördüğü Mervân, Yezid ve Şemir'i lanetlemektedir:

Bunda la' net kıl Yezide ol Şemir it Mervānī
La' net oldı tā kıyāmet haşre dek git Mervānī
Bunda beytu'llāhı yıkdı tābi' -i put Mervānī
Cān fedā kıl sen Hasandır şāh Hüseyin-i Kerbelā

552/5

Āl-i Aħmed Zehra'namıñ dil Hasandır cān Hüseyin
Tenleri şemse ziyādır cānlara cānān Hüseyin
Pir-i pīrān ol velāyet ser şehid-i şān Hüseyin
Cān fedā kıl sen Hasandır şāh Hüseyin-i Kerbelā

552/6

Yine 12 ve 561 nolu manzûmeler Yezid'e lânetle alakalıdır. 561 nolu muhammesin mütekerrir olan son iki mısrasında kim aşk ile Yezid'e lanet ederse iki dünyada Allâh'ın rahmeti üzerine olsun duâsı yapılmaktadır. Aynı tavır, 12 nolu manzûmede de vardır. Ehl-i beyte karşı hürmet gösterilmesi gerektiğini savunan Ömer Hulûsî, Mervan'ın ve Yezid'in buna riayet etmediğini, hatta onların soyundan gelenlerin Kâbe'yi yıktığını dile getirmektedir. Bu manzûmelerdeki mısralar Yezid'e karşı hakaret içeren ifâdelerle doludur:

Çok haqîkat söylenildi diñlemezdi ol pelîd
Hîç bulunmaz öyle kâfir öyle mel' ün öyle it
Müsteħaḡ oldı denildi la' nete hem ol Yezîd
'Işḡ-ile her kim oḡursa ol Yezîde la' neti
İki ' âlem içre ol cānında bulsun raḡmeti
561/2

Bu boḡı Māviye şıçdı ḡoḡdı dünyā yayḡıya
Rāyihı ' arşa ḡoḡundı bunca deryā yayḡıya
Māviye oḡlı fülān deñ ibni fülān yayḡıya
Piç Yezîdiñ kelb kedi ḡınzîr da şıçsın ḡabrine
12/3

Şeyḡ Ḥulūşî raḡmet isterseñ Yezîde la' net it
Vardıḡıñ yerlerde ḡırma söyle sen de ' âdet it
Ey Ḥulūşî rûḡıña uy nefsiñi var ḡâret it
Piç Yezîdiñ kelb kedi ḡınzîr da şıçsın ḡabrine
12/6

562 nolu müseddes manzûme de Kerbelâ hadisesi ile ilgilidir. Bu manzûmenin özellikle ikinci kıtası Kerbelâ olayının dilden dile aktarılan ve kaynaklarda zikredilen tarihi yönünü aktarması açısından önemlidir:

Piç Yezîd Mervān ile bir oldı Şāmiñ teresi
Söyleyiñ Allāh için siz bunuñ imān neresi
Bir içim şu virmeyince kelb Şemîr put-peresi
Şad-hezārān la' net itdi Kerbelā mekkāresi
Ayrı şanma ḡayrı şanma ey dilā dildāresi
Dost meni menden yaḡındır nāzlı didem ḡarası
562/2

Ömer Hulûsî, Kerbelâ'nın acısını öylesine yaşamaktadır ki naat türündeki 641 nolu manzûmesinde bile Kerbelâ'ya değinmekten geri durmamıştır. Müstakil manzûmeler haricinde *Dîvân*'ın pek çok yerinde (36/8, 50/5, 63/3, 84/5, 116/5, 131/5, 141/2, 154/2, 162/7, 175/1, 175/6, 189/4, 197/4, 199/4, 217/6, 230/6, 245/3, 245/4, 245/5, 248/5, 253/4, 287/7, 305/5, 317/3, 327/5, 353/6, 371/3, 383/4, 388/3, 482/1, 517/5, 526/4, 527/4, 544/3, 558/4, 559/4, 567/5, 592/5, 613/5, 623/2) Kerbelâ, Yezid ve Mervan ile ilgili beyitlere rastlamak mümkündür.

Ömer Hulûsî'ye göre Kerbelâ, Kâbil ile Hâbil'in çatışmasıdır (131/5). Bu bağlamda beyitlerin bir kısmında Yezid ifâdesi kötülüğün, şeytanlığın ve nefsin sembolü olarak kullanılmaktadır. Örneğin cihânı birbirine katan üç fâsık Azazil (şeytan), Firavn ve Yezid'dir (245/4). Yezid'in iyilikle işi olmaz. Çünkü onun karnında tavşan tepinmektedir (353/6). Yezid'e dâir olan 315 ve 543 nolu manzûmelerin mütekerrir mısralarında da Yezid'e revâ görülen cehenneme işâret edilmektedir:

Cîfe-i dünyâya tâlib himmet ise istemem
Kupkuru da' vâ ile ol 'ibret ise istemem
Hep bu yolda her kimiñ kim ümmet-ise istemem
Ben yedi nîrânı bahş itdim Yezîdi istemem
315/2

Şemir Mervân için geldi pelîd külhân için geldi
Cehennem cân için geldi Yezîd nîrân için geldi
Yezîdi başlayıñ ta' na viriñ siz yedi nîrâna
543/4

Görüldüğü üzere *Dîvân*'daki beyitlerde sıklıkla geçen ve müstakil olarak dokuz manzûmede (12, 13, 315, 373, 543, 552, 561, 562 ve 641) Kerbelâ hadisesini ve Yezid'e laneti şiirine konu edinen Ömer Hulûsî'nin bu manzûmeleri klasik *Maktel-i Hüseyin* manzûmeleri ile örtüşmektedir. Nitekim makteller bilgi aktarmaktan çok mâtem toplantılarında halkı coşturmak amacıyla kaleme alınırlar ve bu eserlerde belâ, mâtem, sevap, saadet ve benzeri duygular bir arada işlenir²⁰⁰.

Ömer Hulûsî'nin bu konuyu sıklıkla işlemiş olması Bektâşilik'teki *Muharrem Mâtemi*²⁰¹ ile çok fazla ilişkili olmasa gerektir. Kanaatimizce dönemin şartları ve

²⁰⁰ Güngör, s.456.

²⁰¹ Geniş bilgi için bkz. M.Kâmil Yaşaroğlu, "Muharrem", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt:31, İstanbul, 2006, ss.4-5; Mustafa Uzun, "Muharremiyye", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt:31, İstanbul, 2006, ss.8-9.

Ömer Hulûsî'nin Uşşâkî tarîkatı içinde yürütmeye çalıştığı ilm-i siyaset onun az da olsa Bektâşî neşvesini Uşşâkî tarîkatına mezcetmiş olması kabilindedir. Öyle ki ehl-i sünnet şâirlerinin dîvânlarında da benzer konuların işlenmesi rastlanan bir durumdur.

3.3.2. Ehl-i Beyt

Ehl-i beyt ifâdesi Hz. Peygamber'in aile efradı için kullanılan bir tabirdir. Hz. Peygamber'in eşlerini, çocuklarını, torunlarını ve yakın akrabalarını kapsar. Cahiliye dönemi Arap toplumunda kabilenin hâkim ailesini ifâde eden bu tabir, İslamî dönemde sadece Hz. Peygamber'in aile fertleri için kullanılmıştır. İsnâaşeriyye âlimleri ise on iki imamdan olan Hz. Ali, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e ek olarak diğer dokuz imamı da ehl-i beytten saymaktadırlar²⁰².

Ömer Hulûsî Dîvânı'nda ehl-i beyt sevgisi yoğun olarak işlenen konulardan biridir. Hz. Ali²⁰³, Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ehl-i beyte dâir *Dîvân*'da methedilen isimlerdir. Özellikle 558, 559, 560 nolu manzûmeler Hz. Ali'yi meth için kaleme alınmıştır:

Ravza-ı bâğ-ı risâlet sâķîdir sevse seni
İsmiñi yâd eyleyenler bunda hâlâ yâ 'Ali
558/11

On iki güldür imâmı pîrleriñ sensin özi
Kerbelâ şâh-ı şehîdi erleriñ sensin özi
Sensin ol zât-ı velâyet serleriñ sensin özi
Feyz-i *kerremnâda* bir zât oldu sultânım velî
Hânedânımdır Muhammed dilde mihmânım 'Ali
559/4

Zülf-i teliñ dârına şöylece Manşûr ola
'Aşık-ı ma' şûkunuñ 'ışkına menşûr ola
Yazdı gönül defterin ismini mağfûr ola
Hükmi velâyetdedür cümlesi me' mür ola
Kıble-i mescûd-ı dîdâr-ı 'Alidir 'Ali
560/3

²⁰² Ehl-i beyt hakkında bkz. Mustafa Öz, "Ehl-i Beyt", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt:10, İstanbul, 1994, ss.498-501.

²⁰³ Edebiyatımızda Hz. Ali için bkz. Meliha Yıldırım Sarıkaya, *Türk-İslâm Edebiyatında Hz. Ali*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2004.

Bunun haricinde *Dîvân*'da Hz. Ali 20 yerde (24/8, 61/3, 65/4, 76/5, 78/2, 128/4, 130/2, 201/2, 201/4, 345/4, 373/3, 431/3, 433/4, 497/17, 535/3, 567/2, 567/5, 580/2, 605/1, 651/25) geçmekte; onun lakabı olan “*Murtazâ*” ismi ise 10 yerde (10/1, 12/1, 13/2, 16/5, 371/2, 387/6, 388/6, 517/4, 626/3, 642/3) kullanılmaktadır.

Ey Hülûşî Murtaẓânîñ hâk-pây ol ‘ışķına
Ey sa‘âdet tâcını giymiş hümâyâ merhâbâ
16/5

Enbiyânîñ vârişiyse bu yoluñ rehberleri
Mürşid-i kâmil yedin tüt Murtaẓâdan dönme sen
371/2

Ömer Hülûsî, Uşşâkî silsilelerinin geldiği kol olarak Hz. Ali’yi silsilenin ve velâyetin ilk halkası olarak kabul etmektedir:

‘Ali vâriş-i sırru’llâh vekîli ol veliyyu’llâh
İre gör bunda zıllu’llâh o kim kudret-i ile’llâh
535/3

Velâyet sırrına vâkıf olam dirseñ bu ‘âlemde
Hemân hâzret ‘Aliniñ hâlini giy sen nemâdan geç
76/5

Enbiyânîñ vârişiyse bu yoluñ rehberleri
Mürşid-i kâmil yedin tüt Murtaẓâdan dönme sen
371/2

Dervîşe söyler dili evliyâlar der belî
Çün velâyettir ‘Ali ğayru şanma sendedir
128/4

Hz. Peygamber’in kızı Hz. Fâtıma 6 yerde (12/1, 13/2, 371/6, 373/3, 497/17, 567/5) Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’den bahsederken “Fatıma evlâdı” şeklinde geçmektedir:

Şâh Hâsan kanı Hüseyin-i Kerbelâ
Fâtıma evlâdları ‘Ali ata
Eş-şalâhum eş-şalâhum eş-şalâ
Dimedim mi ğurbet illerde seni
567/5

Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'den bahseden manzûmelerin sayısı da önemli bir yekün oluşturmaktadır. Bu bağlamda “*Mersiye-i Hasaneyn*” başlığını taşıyan 13 nolu manzûme ile 552 nolu manzûmeler Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'den birlikte bahsedilen ve Kerbelâ hadisesine değinen mısralardır. 50/5, 84/5, 305/5, 371/3, 563/1, 567/5, 626/4 ve 641/4 nolu beyitler Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in birlikte zikredildiği yerlerdir:

Şorsa şūfī nūr qadeḥ ne cān Ḥasan cānān Ḥüseyn
Şādīkān-ı Kerbelāniñ kendi sāķī nūr qadeḥ
84/5

Bilinmez derde düş itdiñ ḥayır şer sendedir cümle
Ḥasan yāriñ Ḥüseyn-i Kerbelā ‘ışķına imkān kı
305/5

Şāhım Ḥasan cān pāresi āh vāh Ḥüseyniñ yāresi
Ārzūlarım ḥūn pāresi ađlanma derdiñ çāresi
563/1

Ḥasan dīn-i risāletdir Ḥüseyni ser-şehīd üzre
Nübüvvetden velāyetden bular şems-i ziyā geldi
626/4

Hz. Hasan'ın tek başına zikredildiği tek yer 497 nolu manzûmede geçmektedir. Bu manzûme de on iki imâmın methine dâirdir.

Gör Ḥasanıñ ḥüsnüni nūr-ı münevverlerin
Şems [ü] kamer ayıdır ‘āleme envār ola
497/6

Ömer Hulûsî, Hz. Hüseyin'den daha sık bahsetmektedir. Kerbelâ şehidi olan Hz. Hüseyin'i tek başına zikrettiği 11 yerde (131/5, 162/7, 175/1, 245/3, 383/4, 497/7, 517/5, 526/5, 527/4, 561/4, 641/3) Kerbelâ konusunu işlemektedir. 373 nolu murabba'nın tamamında ise sadece Hz. Hüseyin'e değinilmiş yine Kerbelâ konusu ön plana çıkarılmıştır:

Şāh-ı Ḥüseyni bilen yollarına cān vire
Şol nice maḥbūb ile tenleri gülzār ola
497/7

Bükā itdikde ‘aşīklar bilinmez derde düş oldı
Ḥüseyn-i Kerbelā ‘ışķın boyandı çana yolumuz
162/7

Şādīkānîñ gözlerinden şu yerine aqđı kan
Cedd-i a' lāsın bilenler çağırurlar el-amān
Zār-ile yandı Hūlūşī dāimā kıldı fiğān
Fırqatiñle yandı cānım sen rızāsın yā Hūseyñ
373/4

Yine ' ışk odına yürekler tayanmadı Hūseyñiñ
Gözümüz yaşı tutulmaz kanı Kerbelāyı söyle
517/5

Sonuç olarak Ömer Hulūsî, ehl-i beytten sadece Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'den bahsetmiştir. Bu bahis, iki amaca hizmet etmektedir. İlki Hz. Ali'nin sıklıkla zikredilmesidir ki Uşşākî tarikatının silsilesinin geldiği kolun yani velâyetin öne çıkarılmasıdır. İkincisi ise Kerbelâ hadisesinin dile getirilmesidir. Bu bağlamda Hz. Ali ve Hz. Hüseyin diğer iki isme göre ön plandadır.

3.3.3. On İki İmam

On iki imam, Hz. Peygamber'den sonra gelen imamlar silsilesine verilen bir isimdir. İsnâşeriyye olarak da bilinir. Hz. Peygamber'den sonra imamlar döneminin ilk imamı Ali b. Ebû Tâlib (Hz. Ali)dir. Sırasıyla on iki imam şu isimlerden oluşmaktadır: Ali b. Ebû Tâlib (v. 40/661), Hasan b. Ali (v. 49/669), Hüseyin b. Ali (v. 61/680), Ali Zeynelâbidîn (v. 94/713), Muhammed el-Bâkır (v. 114/733), Ca'fer es-Sâdık (v. 148/765), Mûsâ el-Kâzım (v. 183/799), Ali er-Rızâ (v. 203/818), Muhammed et-Takî el-Cevad (v. 220/835), Ali en-Nakî el-Hâdî (v. 254/868), Hasan b. Ali el-Askerî (v. 260/874) ve Ebu'l-Kasım Muhammed el-Mehdî el-Muhtazar (d. 255/869). On ikinci imam Ebu'l-Kasım Muhammed b. Hasan hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. Babası Hasan b. Ali el-Askerî'nin vefatı üzerine evlerinin mahzenine girip kaybolduğu rivâyet edilmektedir²⁰⁴.

Dîvân'ın 372, 497 ve 626 nolu manzûmeleri on iki imâmın methi ile alakalıdır. Bu manzûmelerde on iki imâmın adları ya da künyeleri mısralara mezc edilerek Hz. Peygamber ve sonrasında gelen on iki imam methedilmiştir:

²⁰⁴ Ethem Ruhi Fiğlalı, "İsnâşeriyye", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt:23, İstanbul, 2001, ss.142-143.

Levh-i kalem tā ezel zātına derkār ola
‘Ayn ide dost bāğına bülbül-i nā-çār ola

Sevdi gönül Rabbimiñ sevdigini pek güzel
Üç ile bir bir güzel dilleri esrār ola

Ḥamd idelüm şükr-ile perver-i leyl ü nehār
Şām [u] seher yandığım ‘ışk-ile ol var ola

Seyyidim oldur em̄irim diyelim şāhıma
Bezm-i elest secdesinden Rasūluñ yār ola

Ben ki imāmeyniyem medḥ ideyim ber-tamām
Zāt-ı kerem kânıdır ḥazret-i ḥünkār ola

Gör Ḥasanıñ ḥüsnüni nūr-ı münevverlerin
Şems [ü] kamer ayıdır ‘āleme envār ola

Şāh-ı Ḥüseyni bilen yollarına cān vire
Şol nice maḥbüb ile tenleri gülzār ola

Her kişi Zeyne’l-‘abā derdi ki şāhib-livā
Ḳudret-i Ḥaḳḳdan ‘ināyet bize muḥtār ola

Zāt-ı Muḥammed Atañ ismiñe Bākır didi
Kim seni sevmiş ise cennet-i didār ola

Ca‘fer-i Şādıḳ nihān yolları kıldı ‘ayān
Mezhebe oldu imām dīnleri pişkār ola

Mūsā-yı Kāzım deyüp cānını ḳurbān ider
Anları imān gören mü’mini ikrār ola

Gel ‘Ali Mūsā’r-Rızāyı varalım cümlemiz
‘Ayn-ı cemin görelim bir ulu pāzār ola

Müttaḳıdır taḥḳīkimden ḥaberi alsañ ey
Ḡonca-i gül ülfetin tevḥīd-i iftār ola

‘Aşra o şehrim Naķī serveri ‘ālemleriñ
Ma‘ şūķısıñ ‘āşığıñ ‘ışığına āşkār ola

Cānları cānān idendir Ḥasanü’l-‘Askerī
Ruḥları zī-rūḥ olan ḳalbleri efķār ola

Şāh-ı şehin ‘ālīdir Mehdī-i āl-i Rasūl
Ḥātem-i dīndir Rasūl şöylece güftār ola

Hem ‘Ali evlādları Fāṭımātü’z-Zehravī
İki cihān serveri aşlına ser-dār ola

İste şefā‘ at günü maḥşeri anlar ile
Cürm-i Ḥulūşīyle gel ḳalbine ezķār ola

497/1-18

Leman Barıştıran kütüphanesinden tarafımıza intikal eden ve el-Hac Mehmet Tevfik (Özel) Efendi’nin (v. 1945) elyazısı ile düzenlenmiş olan bir kâğıtta on iki imam ve on dört masum hakkında kısaca bilgiler verilmektedir. Bu yaprağın sonunda da “*Bu on iki imam ve on dört masum-ı pâkin hazerâtını bilmeyen kişinin tarıkatta müşşidliği caiz değildir*²⁰⁵” yazılır. *Ömer Hulûsî Dîvânı*’nda yer alan on iki imam ile ilgili manzûmeleri bu açıdan değerlendirmek de mümkündür.

Gel göñül ‘ışığın düşüp gel Muştafādan dönme sen
‘Işķ içinde öyle maḥbûb-ı Ḥudādan dönme sen

Enbiyāniñ vārişiyse bu yoluñ rehberleri
Mürşid-i kāmil yedin tut Murtażādan dönme sen

On iki imāmıñ aşl [u] nesli beytu’llāh ise
Şāh Ḥasan cānım Ḥüseyn-i Kerbelādan dönme sen

Biz bu Zeyne’l-‘ābidīne cānımız ḳıldık fedā
Cāna ḳıy bin kerre aşlā Bāķırādan dönme sen

Ca‘feri sevdiñse şāhsın Mūsā-yı Kāzım ile
Pādişāhım dir ‘Ali Mūsā er-Rızādan dönme sen

²⁰⁵ Bkz. Ek 11.

Müttaķīdir hem Nakīdir hem Ḥasandır ‘ Askerī
Hep ‘ Ali evlādı ‘ ālī Fāṭımadan dönme sen

Şeyḫ Ḥulūşī Mehdi kimdir Seyyid-i Yaḥyā benim
On iki pīrānı bir bil pişvādan dönme sen
371/1-7

Bunlardan ayrı olarak diğerk manzûmelerdeki dokuz yerde (37/6, 48/4, 64/7, 78/4, 228/3, 253/4, 531/6, 552/4, 563/7) kullanılan “İmâmeyn” kelimesi ile on iki imâma atıf yapılmıştır. “İmâmeyn”den kasıt Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ile devam eden imamlar silsilesidir. Bu kelime “İmâmîn” şeklinde de okunabilmektedir. Ancak harekeli olan nüshalarda kelime “imâmeyn” olarak yazılmıştır. Ömer Hulûsî, on iki imamı velayet zincirinin ilk halkası olarak görmektedir (228/3). Onları bilmeyenler asi kullardır (552/4).

İmâmeyn cümlesin dön bak şahâbîler şafâsında
İki köşk karşı karşıya olar firdevsidir a‘ lā
37/6

Çün imâmeyn ol velâyet ‘ ışkına zencîr olan
Ez-ḥaķîkât ehl-i beytiñ şânıdır şâh-ı Necef
228/3

Çün imâmeyni sevenler Ḥaķķıñ ol ḥâş kulları
Sevmeyen oğundı la‘ net oldu nâ-ḥâş kulları
Kim imâmeyn bilmeyenler biñde bir ‘ âş kulları
Cân fedâ kı l sen Ḥasandır şâh Ḥüseyn-i Kerbelâ
552/4

3.3.4. Hz. Lokmân

Dîvân’da adı en çok zikredilen şahsiyetlerden biri Hz. Lokmân’dır. Lokmân Aleyhisselam, Kur’ân-ı Kerim’de kendisine hikmet verildiği bildirilen ancak peygamber olup olmadığı tartışmalı olan bir dîn büyüğüdür. Lokmân ile ilgili bilgiler, adının iki defa zikredildiği ve kıssasının anlatıldığı Lokmân sûresinde oğluna bazı nasihatlerde bulunmasından ibarettir²⁰⁶. Bununla birlikte Câhiliyye şiiirinde ve kıssas-ı enbiyâ dâhil olmak üzere islâmî kaynakların çoğunda Lokmân’a

²⁰⁶ Bkz. Lokmân Sûresi, 31/12-19.

dâir pek çok rivâyetle karşılaşmak mümkündür ki bu rivâyetlerdeki Lokmân'ın benzer nitelikleri taşıyan farklı kişiler olduğu ve bu isimlerin birbirine karıştığı ifade edilmektedir. Çok yönlü bir kişiliğe sahip olan Lokmân, diğer özellikleri yanında hekimliğin atası olarak tanınmıştır. Bütün bitkilerin özüne dâir bilgilere sahip olduğu, dertlere derman olacak reçeteler ve formülleri bildiği rivâyet edilmiştir. Ona nisbet edilen meseller çeşitli adlarla bir araya getirilmiştir²⁰⁷.

Hz. Lokmân, hem divân hem tasavvuf hem de halk edebiyatımızda filozof kimliğinden çok hikmet sahibi bir hekim ve tabip hüviyetiyle yer almaktadır. Bu bağlamda Lokmân bir mazmun olarak *Lokmân hekim*, *Lokmân-ı hâzık*, *tabip Lokmân'ı*, *dert Lokmân'ı*, *şifa Lokmân'ı* gibi ad ve sıfatlarla anılmıştır. Lokmân adının geçtiği yerlerde merhem, şifa, dert, derman, tabip, ilaç, yara, devâ gibi kelimelerden birkaçına mutlaka yer verilir. Lokmân'ın tabip özelliğinin öne çıkması hakîm kelimesinin halk ağzında hekîm kelimesine dönüşmesinin bir sonucudur. Lokmân'ın hakîm ve tabip özelliği aynı minvalde tanınan Eflâtun, Câlînûs, Bukrat gibi isimlerle birlikte kullanılması ve şairlerin kendi sözlerini Lokmân'ın hikmetlerine benzetmeleri edebiyatımızda sıkça karşılaşılan bir durumdur. Lokmân'ın tasavvuf edebiyatımızdaki en önemli özelliği ise Allâh'ın dilediği kullarına verdiği ilm-i ledûn'e hikmet sahibi olan Lokmân'ın ulaşmış olmasıdır. Bu bakımdan mutasavvıf şairler, Lokmân'ı bir insân-ı kâmil olarak telakki etmişler, âşığın gönlünü Lokmân'a benzetmişlerdir²⁰⁸.

Lokmân, *Ömer Hulûsî Dîvânı*'nda pek çok isim ve sıfatla ve daha çok hekîm anlamı gözetilerek kullanılmıştır. Bu bağlamda edebiyatımızda Lokmân'ı bir mazmun olarak kullanan şairlerimize önemli bir örnektir. Toplam 61 yerde (21/6, 27/1, 46/2, 52/7, 56/6, 57/1, 60/4, 72/2, 74/6, 97/6, 101/5, 111/1, 155/4, 200/5, 202/7, 204/4, 211/2, 231/5, 239/2, 251/2, 256/4, 272/6, 284/3, 305/6, 321/1, 324/3, 325/5, 330/3, 332/3, 339/4, 353/2, 360/2, 375/3, 383/1, 390/5, 404/1, 406/3, 413/5, 426/1, 430/1, 444/1, 473/1, 474/1, 474/2, 475/5, 484/2, 484/3, 484/4, 486/5, 487/2, 495/1, 496/1, 498/9, 503/5, 522/10, 549/5, 570/3, 588/4, 611/6, 629/2, 638/8) kullanılan “*Lokmân*”; 11 yerde de (50/4, 95/5, 393/5, 474/2, 484/2, 486/2, 487/2, 493/6, 592/3, 629/2, 637/2)

²⁰⁷ Ömer Faruk Harman, “Lokman”, *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Ankara, 2003, Cilt: 27, ss.205-206.

²⁰⁸ Mustafa Uzun, “Lokman: Türk Edebiyatı”, *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 27, Ankara, 2003, ss.206-208.

“*Tabîb*” kelimesiyle ifâde edilmiştir. Lokmân kavramının geçtiği her yerde dert, dermân, merhem, çâre, hâzık, tabîb gibi gelimelerden en az biri kullanılmıştır.

Dîvân'da Lokmân'ın bu kadar sık kullanılan bir kavram olması Ömer Hulûsî'nin mesleği ile de alakalıdır. Mesleği attarlık olan Ömer Hulûsî, Uşşâkî tarîkatı şeyhi olarak kendini Lokmân'a benzetmektedir. Böylelikle Lokmân Aleyhisselam'ın hem hikmetli sözler sahibi olan kişiliğini hem de hekîm olma yönünü yansıtmaktadır. Ömer Hulûsî'ye göre Lokmân aynı zamanda mürşidin kendisidir. Aşk derdine çâre bulmaktadır:

Söyle baña derdiñe dermân olayım
Çekme elem hem dağî Loqmân olayım
321/1

Sen bu ilde derd-i ‘ışkıñ dermânın hâzıkda şor
Dilde Eflâṭun gerekse sen seni Loqmân menem
330/3

Bu demde cānda cānānım nedir derdiñde dermānım
Elem çekseñ o Loqmānım dilerseñ bunda sulṭānım
339/4

Derdine dermân arar mı öyle Haqq derdin düşen
Gayrı ol dermānı neyler mürşidi Loqmân iken
390/5

İspencerdim ben de ‘atṭārdan gerü qalmaz idim
Qalmadı küfrüm tükendi gel virem imān ise
484/3

Ömer Hulûsî'ye göre tarîkata girmeyen hasta ve dertli kimsedir. Dertin dermānı ise bir mürşide intisap etmektir. Bu dert, aşkı bulma derdidir. Benlikten kurtulmadıkça derde çâre bulunmaz. Bütün dertlerin dermanı Lokmân'dadır:

Eyyüb gibi dertlülereñ mürşididir dermân aña
Ḥayrānıdır şādıklarıñ Loqmân olur sulṭān aña
27/1

Bir kişi dermân bulur mı kendi Loqmân olmasa
Şeyḥ Ḥulūṣî hiç dimez mi gizli dermân ol da git
56/6

Şeyh Hülûsî yûri ‘ ışkıñ hâzırkıñ bulduñ ise
Var bu derdiñ çâresin sen var yûri Loğmâna aç
74/6

Şeyh Hülûsî devr idüp Loğmânı görmek derdidir
Dertlere dermân ezelden derdidir dermân-ı ‘ ışık
238/7

Biz bugün ol yârı bulduk şöhet itdik ‘ ışık-ile
Pîrimiz dermâna virdik didi Loğmânız bugün
375/3

Şikeste hasta dillerde gönüller derdidir dermân
Degildir ol kamu derde devâdır dertlere Loğmân
426/1

Añladım benlik özümde çâresiz bir dert imiş
‘ Ākıbet buldum tabîbin geldim ol Loğmân ile
487/2

3.3.5. Peygamberler

Bütün semâvî dinlerde ilk insan ve ilk peygamber **Hz. Âdem**’dir. İnsanların atası olması sebebiyle “*Ebü’l-beşer*”; Allâh’ın temiz kulu olması dolayısı ile de “*Safîyyu’llâh*” diye anılmıştır. *Ahsen-i takvîm* üzere yaratılan²⁰⁹ Hz. Âdem’den Kur’ân’ın pek çok âyetinde bahis vardır²¹⁰.

Ömer Hülûsî’nin beyitlerinde Hz. Âdem’den 28 yerde (14/4, 24/2, 54/2, 56/2, 128/6, 131/7, 140/5, 170/2, 372/4, 407/7, 469/2, 478/3, 501/3, 525/3, 531/1, 535/2, 569/1, 569/2, 579/6, 585/3, 588/1, 595/6, 603/2, 604/1, 619/4, 627/4, 646/1, 646/3) bahsedilmektedir. Söz konusu beyitler Kur’ânî bağlamdadır. Dergâha yüz sürecek olan kişi Hz. Âdem’e secde etmesi istenen şeytana benzetilmiştir (56/2). Bu konu *Dîvân*’da sıklıkla işlenen bir konudur. Hatta Ömer Hülûsî, açık bir şekilde gördüğü için Hz. Âdem’e secde ettiğini; bundaki asıl hikmetin onun güzelliğindeki Kur’ân olduğunu söylemektedir:

²⁰⁹ Bkz. Tîn (95), 4.

²¹⁰ Bkz. Bakara (2), 31, 33, 34, 35, 37; Âl-i İmran (3), 33, 59; Mâide (5), 27; A’râf,(7), 11, 19, 26, 27, 31, 35, 172; İsrâ (17), 61, 70; KeHF (18), 50; Meryem (19), 58; Tahâ (20), 115, 116, 117, 120, 121, Yâsin (36), 60.

Åşikāre gördigim-çün secde kıldım Ādeme
Ben anıñ hüsñündeki Qur'ānı gördüm ey ho'ca
469/2

Diğer beyitlerde Hz. Ādem daha çok ilk insan anlamıyla kullanılmıştır. *Hazret-i Ādem, Safiyyullah, Ādem Baba, Ata* gibi ifādelerle işlenen konular örneklendirilmeye ve delillendirilmeye çalışılmıştır. Hz. Ādem'in geçtiği yerlerde **Hz. Havva** 6 yerde (140/5, 501/3, 525/3, 531/1, 569/2, 595/6); oğulları **Kâbil** ile **Hâbil** ise 5 yerde (131/5, 531/2, 558/4, 603/2, 604/1) beyitlere konu olmaktadır. Hz. Havva “ana” olarak beyitlerde yer alırken Kâbil ile Hâbil iyi ile kötünün çatışmasını sembolize etmektedir:

Anıñ cismi tecellisin toğupdur bunca mürseller
Atam Ādem anam Havvā efendim yā Rasūla'llāh
525/3

Ādem atadır cennetde rıdvānsa Hülūşī
Hürī degil mi Havvā dinen ana bağındı
595/6

Evlād-ı Ādem bir fitnelik ile bulandı
Hâbil mi Kâbil Kâbil mi Hâbil demek oldı
603/2

Hz. İdris 2 yerde (37/4, 144/3) geçmektedir. İdris peygamberin ilk elbise dikmesine gönderme yapılarak tarıkatta giyilen hırka ile İdris Peygamberin diktiği rivayet edilen Hulle arasında bağ kurulmaktadır:

Melāmet hırkasın bicdiñ kesüp dikdiñ kanı İdrīs
Neden giydirmedeñ kâfdan kâfa 'üryān seni bekler
144/3

Hz. Nuh 3 yerde (140/1, 144/6, 330/4) geçmektedir. Bu beyitlerin tümünde Nuh ile birlikte tufān kelimesi de kullanılmıştır.

Şecerden yaptığı evde delilin şorma sen Nūhuñ
Hülūşī gel qarış bir kaṭre-i tūfān seni bekler
144/6

Çoşdı 'ummān kaṭre kaṭre 'āleme rahmet saçup
Garq idüp dünyāyı bahra Nūh-ile tūfān menem
330/4

Hz. İbrâhîm, Yahudilik, Hristiyanlık ve İslâm'ın kabul ettiği büyük peygamberlerdendir. *Kur'ân-ı Kerîm*'de hakkında etraflıca bilgiler vardır²¹¹. Hz. İbrahim, yürüttüğü tevhid mücadelesi, teslimiyyeti, bereketi, misafirperverliği, âile hayatı, Nemrut tarafından ateşe atılması, Kâbe'yi inşa etmesi, oğlunu Allah'a kurban etmeye teşebbüsü gibi konularla edebiyatımızda adı sıklıkla geçen peygamberdir. Ateşe atılması dolayısı ile dîvân şiirinde âşğın aşk ateşinde yanması, aşk uğruna eziyet çekilmesi gibi imgelerle birlikte anılmaktadır²¹².

Ömer Hulûsî, Hz. İbrahim'den 10 yerde (3/4, 78/4, 132/2, 144/5, 165/3, 263/2, 361/4, 382/1, 499/5, 626/8) bahsetmektedir. Özellikle Halilullah ifâdesini kullanması göze çarpmaktadır. Oğlu **Hz. İsmail**'i kurban etmeye teşebbüsü de 5 yerde (56/1, 144/5, 208/4, 469/6, 499/5) beyitlere konu olmaktadır. Beyitlerde kurban ile kastedilen ise kişinin nefsinin arındırması ve masivadan kurtulmasıdır. Bunun haricindeki beyitlerde Hz. İbrahim'in ateşe atılması ile sâlikin aşk ateşi arasında benzetmeler yapılmaktadır:

Ey Hüdâ yâ Rabb meni şabr ismine mazhar düşür
Nâr-ı İbrâhim gibi bâğ-ı İrem kııl Rabbenâ
3/4

Nesîmî yüzdürür derisin nedek Hâllâc-ı Manşûrî
Hâlîlu'llâh yerin nâra kıilup gülşen iden kimdir
132/2

Gel Hâlîlu'llâha İsmâ'îl gibi ol göreyim
Gör özüñden nâzil olsun koc mı kıurbânım ola
499/5

Rüz şeb hicrân ider 'andelîb olmuş güle
Ya'ni İbrâhîm gibi yerleri gülzârımız
165/3

Dîvân'da adı sıklıkla geçen diğerk bir peygamber **Hz. Yûsuf**'dur. Hz. Yâkub'un 12 oğlundan biri olan Yûsuf peygamber hakkında *Kur'ân*'da kardeşlerinin tarafından onu kuyuya atılmasından, babasının hasretinden, güzelliğine vurulan Züleyha'nın ona âşık olmasından, zindana atılmasından, rüyâ yorumlayabilmesinden,

²¹¹ Bkz. Bakara (2), 127, 136; Nisâ (4), 125; En'âm (6), 74-83, 161; Hûd (11), 73; İbrâhîm (14), 35-41; Nahl (16), 123; Enbiyâ (21), 58-70; Saffât (37), 91-107.

²¹² Bkz. Ömer Faruk Harman ve Mustafa Uzun, "İbrâhim", **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 21, İstanbul, 2000, ss. 266-273.

Mısır'a sultan oluşundan, babasına ve kardeşlerine kavuşmasından bahsetmektedir²¹³.

Beyitlerde Hz. Yusuf, 13 kez (63/2, 122/4, 132/4, 133/1, 144/1, 165/4, 318/2, 359/2, 407/2, 480/6, 566/1, 611/2, 650/24) geçmektedir. Hz. Yûsuf bahsinin geçtiği beyitlerin çoğunluğunda memleketi **Kenan**'ın ve sultanı olduğu **Mısır**'ın da zikredildiği göze çarpmaktadır. Bununla birlikte babası **Hz. Yâkub** 8 yerde (133/2, 165/4, 318/2, 359/2, 407/2, 456/2, 578/5, 611/2); kendisine âşık olan **Züleyhâ** ise 5 yerde (132/4, 144/1, 318/2, 359/3, 407/2) beyitlere konu edilmiştir.

Ömer Hulûsî, hasret, gurbet, vuslat, sultanlık, dünyevî aşk, ihânet (kuyuya atılma), rüyâ ilmi gibi Yûsuf kıssasından çıkan metaforları beyitlere işlemiştir. Kimi zaman kendini Züleyha'nın yerine kimin zaman Yakub'un yerine koymaktadır. Sonuçta varılacak nokta kıssadaki gibi Allâh'a teslimiyettir. Kişi de bu teslimiyet bağlamında Uşşâkîliğe meyletmeli; hüznü Yakub, sabrı da Eyyüb peygamber gibi olmalıdır:

Cihâna bir gelen maḥbûb Mıṣır şâhı menem Yûsuf
Züleyhâ ' ışkına düşdüm beni sulṭân iden kimdir
132/4

Düşürdüñ Yûsufuñ çâha bütün Ken'ân seni bekler
Züleyhâ Yûsufuñ ' ışkın düşelden cân seni bekler
144/1

Yûsufuñ ' ışkın yanup ağlayan Ya'kûb iseñ
Yaş yerine kanlar aqıt gör nedir eṭvârımız
165/4

Câha düşseñ Yûsuf-ı Ken'ân iderdi ol seni
'Âkıbet Mıṣrı virüp sulṭân iderdi ol seni
566/1

Şeyḫ Ḥulûṣî gel bu demde ḥâliñi setr eyle sen
Ḥüzn-i Ya'kûb şabr-ı Eyyûb tende izhâr itmeli
578/5

Hz. Eyyûb beyitlerde 5 yerde (27/1, 37/3, 304/3, 578/5, 588/5) geçmektedir ve klasik kullanımıyla derde sabretmenin sembol ismi olarak zikredilmektedir:

²¹³ Bkz. Yûsuf (12), 4-102.

İşit Eyyüb hikāyesin şabr ismine mażhar düş
Diyem ismiñ pesendide velev dünyā velev ‘uqbā
37/3

Şeyh Hülüşî şabr-ı Eyyüb rāhına başsañ gerekdir
Maħv idüp gelseñ teniñ şol dem şoyun ‘üryāna boyn ey
588/5

Dîvân'da adı geçen diğerk bir peygamber **Hızır** **Mûsâ**'dır. Kendisine kitap indirilen dört peygamberden biridir. *Kur'ân*'da adından ve kıssasından sıklıkla bahsedilmektedir²¹⁴. Hz. Mûsâ, **İmrân** adlı bir şahsın soyundan dünyaya gelmiştir. Bir sebetin içinde Nil nehrine bırakılması, Mısır'da **Firavun**'un sarayında büyümesi, Mısır'a sultan oluşu, Tûr dağında Allâh ile konuşması, asâsıyla Kızıl Deniz'e vurup denizin ikiye ayrılması, kendisine *Tevrat*'ın indirilmesi, **Hızır** ile olan kıssası²¹⁵ ve pek çok mucizeleri ile Hz. Mûsâ edebiyatımızda adı sıklıkla geçen peygamberlerdendir²¹⁶

Ömer Hulûsî Dîvânı'nda Hz. Mûsâ 23 yerde (37/1, 156/4, 187/5, 224/5, 227/3, 229/3, 252/1, 265/1, 302/2, 304/3, 360/5, 387/2, 402/5, 435/5, 488/4, 531/4, 535/2, 558/8, 569/3, 569/6, 600/4, 610/5, 651/19) geçmektedir. Allâh'la konuşması dolayısı ile *kelimullah* diye de anılmaktadır. Hızır ile buluşması dolayısı ile ledün ilminin arayışında olan Hz. Mûsâ, beyitlerde de bu bağlamda anılmaktadır:

‘Aceb dördünci göklerde sebep ney ki turur ‘İsâ
Ledün ilmin temenni eyleyen Mûsâ idi Mûsâ
37/1

‘Arefden okuyup dersin *ledünni* ilmini söyle
Hızır Mûsâleyin ‘İmrân ara bir mürşid-i kâmil
302/2

Yedinden şundurur her dem Hızır âb u lebiñ kevşer
Şarâbın nüş iden Mûsâ kelîmu'llâh olupdur bâğ
224/5

Hz. Mûsâ'nın Tur dağında Allah ile konuşması ve asâsı da beyitlere konu olmuştur:

²¹⁴ Bkz. Bakara (2), 49-93, 136; Nîsâ (4), 153-154, 164; A'raf (7), 101-156; Şuarâ (10), 68; Tâhâ (20), 9-101; Neml (27), 7-12; Kasas (28), 3-50; Mü'min (40), 28-46.

²¹⁵ Bkz. Kehf (18), 60-82.

²¹⁶ Bkz. Ömer Faruk Harman, "Mûsâ", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 31, İstanbul, 2006, ss. 207-213; Pala, ss.295-296.

Ṭür tağında bir zamān Mūsā ile kıldı kelām
Sīnelerde dir ḥiṭābım sen ne kılmazsıñ ṭavāf
229/3

Yedim Mūsā ‘ aşāsın vir meni Eyyüb ḥalāşın vir
Kemer-besten nihāsın vir şabır ismine mazhar kııl
304/3

Hızır, Hz. Mûsâ ile birlikte **Hızır** aleyhisselam da 21 yerde (23/2, 80/3, 118/5, 187/5, 194/10, 198/2, 224/5, 257/3, 265/1, 302/2, 304/5, 325/1, 387/2, 390/3, 402/5, 488/4, 494/5, 495/5, 638/4, 640/2, 651/19) geçmektedir. Hızır, Hz. Mûsâ döneminde yaşamış ve kendisine ilâhî bilgi ve hikmet (ledünn ilmi) verilmiş bir kişidir²¹⁷. Bahsi geçen beyitlerde işlenen temel konu ise *ledün ilmi*dir. Hızır müstakil olarak da ilm-i ledün bağlamında beyitlerde kendine yer bulmuştur:

Ledün ırmağında Hızır-ı ḥayāt oldı
Ḥiṭāb ol Mūsā-yı ḥizmet zevāliñden
402/5

Bir zamān deryā yüzünde bir ulu ḳapdan idim
Hızra deldirdim sefīnem yüzerek geldim aña
23/2

Ledün ‘ ilmin Hızırdan gör risālet ‘ ilminiñ üzre
Cemī ‘ ilmiñ köki tevḥid velāyet feyzini ihtāc
80/3

Hızır, Hz. Mûsâ’nın kıssasınca **Firavun**’dan sadece 3 yerde (245/4, 315/4, 600/4) bahsedilmektedir.

Mūsā yüzünden yetmez mi ‘ ibret bize ancak
Fir‘ avnı Allāh ğarḳ itdi deryāya düşürdi
600/4

En dikkat çeken ise adı 14 yerde (121/6, 144/4, 156/4, 198/2, 257/3, 265/1, 302/2, 304/5, 325/1, 360/5, 435/5, 488/4, 494/5, 610/5) geçen **İmrân**’dır²¹⁸ ve çoğunlukla *Mûsâ-yı İmrân* şeklinde kullanılmıştır. Bu beyitlerde işlenen temel konu da ise yine *ilm-i ledün*’dür:

²¹⁷ Hızır hakkında geniş bilgi için bkz. İlyas Çelebi, Süleyman Uludağ ve Cemal Kurnaz, “Hızır”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 17, İstanbul, 1998, ss.406-412; Ahmet Yaşar Ocak, **İslam-Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır-İlyas Kültü**, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2007

²¹⁸ İmrân hakkında bkz. Ömer Faruk Harman, “İmrân”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 22, İstanbul, 2000, s.232.

Dersin oğutdum yazdım bu ‘ilmi *ledünn* oldu
Ta‘n itme şüfî Mūsā-yı ‘İmrāneden aldım
360/5

Men ol ümmü’l-kitāb olmağ dilerdim feyz-i mutlakdan
Dil oldum Hızr-ı ‘İmrāna kelāmu’llāh imiş ihlāş
198/2

Elif tek iki kaşîñ arasından toğdı mürseller
Varıñ levh [ü] kalem kalbin alıñ Mūsā-yı ‘İmrāndan
435/5

Kendisine indirilen kitap olan Zebûr dolayısı ile **Hz. Dâvûd** 3 yerde (227/3, 569/3, 569/6) geçmektedir:

Eñ soñ bu ilde görmek gerekdir hele tırma
Var sen Hülûşî ol yarı gör gel dimedim mi
569/6

Dâvûd peygamberin oğlu **Hz. Süleyman** ise *Dîvân*’da 9 yerde (40/3, 63/2, 202/7, 204/4, 215/5, 251/5, 512/2, 571/7, 650/27) beyitlere konu edilmiştir. Hz. Süleyman, dîvân şairlerinin adını en çok zikrettikleri peygamberlerden biridir. Bundaki etkenler arasında padişah olması, devletinin kırk yıl ihtişam sürmesi, geçimini ördüğü zembillerle sağlaması, Mescid-i Aksâ’nın inşaatını tamamlaması, Kudüs’te hükümet sarayı yapması, cinlere ve rüzgara emredebilmesi, kuşlarla ve diğer hayvanlarla konuşabilmesi, üzerinde *İsm-i A’zam* yazılı mührünün olması gibi rivayetler sayılabilir. *Hüdhüd kuşu, mühür, karınca, vezir-i Âsaf, Belkıs, taht, cin, Sebe kavmi* gibi kelimelerle anılır²¹⁹. *Kur’ân*’da Hz. Süleyman’la ilgili pek çok âyet bulunmaktadır²²⁰.

Ömer Hülûşî’nin Hz. Süleyman’la ilgili beyitlerinde edebiyatımızdaki klasik kullanımın yer aldığını ve özellikle âyette “*Andolsun biz Süleyman’ı imtihan ettik. Tahtının üstüne bir ceset bırakıverdık, sonra o, yine eski haline döndü.*”²²¹ şeklinde zikredilen “taht”ın beyitlerde fazlaca yer bulduğunu görmekteyiz:

²¹⁹ Bkz. Hüseyin Akkaya ve İsmail Kara, “Süleymannâme”, **Türk Dili Edebiyatı Ansiklopedisi**, Cilt: 8, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1998, ss.72-74; Pala, ss. 359-361; Süleyman Gökbulut, “Sûfilerin Gözünde Hz. Süleyman”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, İzmir, 2012, Sayı: 35, ss. 105-131.

²²⁰ Bk. Bakara (2), 102; Nisâ (4), 163; En’âm (6), 84; Enbiyâ (21), 78-82; Sebe (34), 12-21; Neml (27), 15-44; Sâd (38), 30-40.

²²¹ Sâd (38), 34.

Hâkim-i muṭlaḳ dimekte ol degil mi ey ḥoca
Neylerim tâcî vü taḥtî dir Süleymân sen nesiñ
251/5

Dilde Eflâṭûnı neyler hem Süleymân taḥtını
Murğ-ı dil derdini bil dermân olan añlar bizi
571/7

Tâ ḥükm ider ḳâfdan ḳâfa neyler Süleymân taḥtını
Bülbül gibi gülşanede efgâni seyrân eyleye
512/2

Hızır İlyas sadece 1 beyitte, Hızır ve İmran ile birlikte zikredilmektedir:

Hızır İlyâs ‘ İmrândan ḳananlar âb-ı ḥayvândan
Yerin buldise Ḳur’ândan şabır ismine mazḥar ḳıl
304/5

Kendisine kitap indirilen peygamberden olan **Hızır İlyas**, *Divân*’da 11 yerde (37/1, 144/4, 331/2, 361/5, 466/4, 531/3, 535/2, 558/8, 569/2, 569/3, 569/6) zikredilmektedir. Hızır İlyas, Hızır Meyrem’in doğumu mucizeli oğludur. *Kur’ân-ı Kerîm*’de Hızır İlyas ve Hızır Meryem ile ilgili bir çok âyete yer verilmektedir²²².

Cebrâil’in üflediği ruhla babasız olarak doğumu ve gerçekleşen mucizevî olaylar, kendisine kitap olarak *İncil*’in verilmesi, melekler tarafından dördüncü kat göğe kaldırılması, kendisine kıyâmete kadar ömür verilmesi, âhir zamanda insanlığı doğru yola çağırarak olması, *Masih* ve *Rûhu’l-Kudüs* olarak bilinmesi, şiirlerde adının “dem (nefes)” kelimesiyle yan yana kullanılması edebiyatımızda Hızır İlyas ile ilgili beyitlerde sık görülen konulardır.²²³

Ömer Hulûsî, Hızır İlyas ile birlikte annesi **Hızır Meryem**’i de beyitlerde (122/2, 361/5, 531/3, 569/2) zikretmektedir. Onun âyetlerdeki kıssası ibret olarak sunulmaktadır:

‘ İbret istersen bu ilde ḥazret-i ‘ İsâ yeter
Kenz-i lâ-yefnâyı güş it *fakr-ı fahrân* olmağa
466/4

²²² Bkz. Bakara (2), 253; Âl-i İmrân (3), 36-37, 42-45, 49, 52, 55, 59, 84; Nisâ (4), 156-158, 163, 171; Mâide (5), 17, 46, 72, 75, 78, 110, 114, 116, 118; En’âm (6), 85; Tevbe (9), 30-31; Meryem (19), 16-36, 130; Enbiyâ (21), 91-92; Hac (22), 53; Mü’minûn (23), 50; Ahzâb (33), 7; Şûrâ (42), 13; Zuhuruf (43), 57; Hadîd (57), 27; Haşr (59), 6; Saff (61), 6.

²²³ Bkz. Ömer Faruk Harman, Mustafa Uzun, “İlyas”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 22, İstanbul, 2000, ss. 465-475; Şinasi Gündüz, **Din ve İnanç Sözlüğü**, Vadi Yayınları, Ankara, 1998, ss.194-195; Pala, ss.211-212.

Anıñ kahr-ile çıkdıkdı peder göçdi o çöllerde
Baqup ben Meryemi gördüm gelür ‘İsāya rūhu’llāh
531/3

İncil Tevrāt Zebūrı yazmağa Qur’āna baq
Hep diyen ‘İsā-yı rūh Mūsā kelīmu’llāh didi
569/3

Hz. Muhammed²²⁴ edebiyatımızda *Ahmed, Mahmūd, Muhammed, Mustafâ, Ahmed-i Muhtâr, Fahr-ı Âlem, Bahr-i Kerem, Fahrü’l-Kirâm, Habibullâh, Hazret, İki Cihân Serveri, İmamü’l-Enbiyâ, Mahbûb-ı Hudâ, Resûl, Resûlullâh, Ümmî, Ebü’l-Kâsım, Resûl-i Emin, Resûl-i Ekrem* ve benzeri pek çok isim ve sıfatla anılmıştır²²⁵. Mürettep dîvân sahibi şâirlerin tevhîd ve münâcâttan sonra eserlerinde Hz. Peygamber’e en az bir na’le yer vermeleri, ayrıca onu bütün özellikleri ile mısralara ve edebî türlere konu edinmeleri bir gelenektir²²⁶.

Diğer peygamberler göz önüne alındığında Ömer Hulûsî, *Dîvân*’ında Hz. Peygamber’e ayrı bir önem vermiştir. Bundaki en önemli etken elbetteki şairimizin mutasavvıf ve mütedeyyin kişiliğidir. *Dîvân*’daki pek çok manzûmenin na’t türünde yazılmış olması bu hususu doğrulamaktadır. Müellifimiz bu naatlerde (16, 92, 93, 94, 522, 523, 524, 524, 526, 527, 528, 529, 530, 557, 559, 641) Hz. Peygamber’e olan sevgisini dile getirmekte ve onun şefaatine nail olmayı dilemektedir.

Hz. Peygamber’in isimlerinden olan *Ahmed, Muhammed* ve *Mustafa* isimleri *Dîvân*’da sıklıkla geçmektedir. **Muhammed** ismi 58 yerde (10/2, 11/1, 44/2, 61/3, 65/4, 78/2, 92/3, 97/4, 98/2, 103/2, 112/3, 130/2, 131/6, 137/8, 189/6, 201/4, 209/6, 213/5, 214/2, 226/4, 227/2, 228/5, 300/1, 307/6, 310/4, 350/3, 373/3, 409/2, 425/1, 431/3, 433/4, 438/5, 439/5, 440/3, 458/2, 509/2, 515/5, 532/2, 535/2, 537/4, 560/4, 567/2, 569/1, 573/6, 580/1, 594/2, 601/2, 605/1, 610/5, 616/2, 619/2, 624/2, 625/7, 626/1, 627/1, 633/4, 646/3, 651/25) ve ayrıca 94, 559, 641 nolu manzûmelerde redif olarak kullanılmıştır.

²²⁴ Hz. Muhammed’in hayatı hakkında bkz. Mustafa Fayda, “Muhammed”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 30, İstanbul, 2005, ss.408-423.

²²⁵ Hz. Peygamberin isimleri ve sıfatları konusunda bkz. Emine Yeniterzi, “Divan Şiirinde Hz. Peygamber’in İsim ve Sıfatları, Esmâ-i Nebî”, **Kutlu Doğum Haftası II (1-7 Ekim 1990)**, Ankara, 1992, ss. 87-100; Emine Yeniterzi, **Divan Edebiyatında Na’t**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1993, ss. 161-202; Naim Erdoğan, **Peygamberimizin Yüce Şahsiyeti ve İsimlerinin İzahı**, İstanbul, (Tarihsiz); Pala, s. 292.

²²⁶ Bu konuda bkz. Halil İbrâhîm Şener ve Alim Yıldız, **Türk İslâm Edebiyatı**, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2003, ss.131-135; Alim Yıldız, “Hz.Muhammed (S.A.S.) İle İlgili Edebî Türler”, **Türk İslam Edebiyatı El Kitabı**, Editör: Ali Yılmaz, Ankara, 2012, ss.172-246.

Mustafa ismi 19 yerde (6/1, 10/2, 11/1, 12/1, 13/2, 16/3, 44/2, 45/5, 51/5, 131/6, 255/3, 280/3, 371/1, 425/1, 567/2, 573/6, 626/1, 627/1, 643/5) ve ayrıca 557 nolu manzûmede redif olarak kullanılmıştır. **Ahmed** ismi ise 8 yerde (95/6, 202/2, 207/5, 215/4, 244/3, 311/2, 464/2, 552/6) geçmektedir.

Ömer Hulûsî, Hz. Peygamber'den en çok da *Rasûl* ya da *Rasûlullah* olarak bahsetmektedir. Bu kullanım 19 yerde (11/3, 38/2, 65/6, 78/1, 79/1, 131/4, 189/1, 202/3, 221/5, 227/1, 299/2, 367/1, 427/3, 497/4, 497/16, 531/8, 561/5, 569/1, 651/13) geçmektedir. Esas göze çarpan ise 92, 522, 523, 524, 524, 526, 527, 528, 529, 530 nolu na'tlerde redif olarak *Rasûlullah* kelimesi seçilmiştir.

Hz. Peygamber için kainatın övücü anlamında kullanılan *fahr-ı âlem* sıfatı ise 15 yerde (7/1, 13/2, 47/2, 91/3, 109/2, 249/3, 252/4, 311/2, 333/4, 376/3, 387/6, 447/6, 465/1, 466/5, 472/5) geçmektedir. Bunların haricinde *perver*, *mahbub*, *muhtâr*, *habib*, *sertaç*, *server*, *hatem*, *efendi*, *hazret-i peygamber*, *sultan* gibi isim ve sıfatların *Dîvân*'da sıklıkla geçtiğini görmekteyiz.

Dîvân'daki na'tler ve Hz. Peygamber'den bahseden beyitler muhtevâ açısından incelendiğinde Hz. Peygamber'in vasıflarının öne çıkarıldığı ve pek çok yönünden övgüyle bahsedildiğini görmekteyiz. O, “*peygamberlik nûru*”nun²²⁷ sahibidir. Allah onu kendi zâtından yaratmıştır. Bu nur Hz. Peygamber'in ehl-i beyti aracılığı ile bütün mü'minlerin kalbindedir:

Çün dü-^ç âlem gelmez idi ber-güzîdenden ^ç adel
Nür Muhammed âl-i şehre yâ Rasûla'llâh meded
92/3

Zât-ı nûrumdan yaratdım Muşafânîñ zâtını
Da^ç vetim mi^ç râc kıldım hem-demîmim bilme miñ
255/3

Mü'miniñ kalbinde nûr-ı beyt-i ^ç âl-i Muşafâ
İsmidir *yâ-sîñde* tevḥîd cismiñ âgâhı görüñ
280/3

Hz. Peygamber on sekiz bin âlemin şânıdır (202/2). Onun ümmetinden olan cennete girer (244/3). Postnişînler onun meclisindedir (7/1). Hem dünyânın hem de ahiretin sultanı odur (573/6).

²²⁷ Bu konuda bkz. Mehmet Demirci, “Nûr-ı Muhammedî”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, İzmir, 1983, S. 1, ss. 239-258.

İki ‘âlem serveri ceddin Muḥammed Muṣṭafâ
Şeyḫ Ḥulûşî ‘ışk degil mi sendeki ya bendeki
573/6

Bütün peygamberler onun cisminin bir tecellîsidir (525/3). Dünyâ ve ahirette mürüvveti ondandır (524/6). Aşka gönül verenler Allâh’ın sevgilisinin yolundan dönmez (371/1). Rasulullah’ın miracı hakikate miracdır (78/1). Allah’ın, onu bize göndermesi şükür vesilesidir (367/1). Onun bir benzeri daha cihana gelmemiştir:

Yâ Rasûla’llâh mişâliñ cihâna gelmemiş
Gün gibi cismiñ ziyâsın sevenler şolmamış
651/13

Ömer Hulûsî Efendi, hemen hemen bütün manzûmelerinde bir vesile ile Hz. Peygamber’e değinmiştir. Mısralarda seçilen ve kullanılan kelimelerin büyük bir kısmı Hz. Peygamber’i övmekle birlikte kimi beyitlerde de onun sünnetine uyulması ve sünnetinin terk edilmemesi tavsiye edilmektedir. Nitekim Ömer Hulûsî, bazı beyitlerde kendisinin de *ehl-i sünnet ve’l-cemaattan* olduğunu açıkça söylemektedir:

Farz [u] sünnetden imâm ol eyle Sübhândan meded
Farğ-ı farğullâh dīvân ol da sultândan meded
97/1

Sırr içinde sırr dilerseñ ehl-i sünnetden qarîb
Zikr-i tevḫîd ehl-i taqvä ḫalde her dem göñlüdür
152/4

Güzeldir emr-i farzu’llâh tutam sünnetlerin va’llâh
Su’âl itmeksizin Allâh viren bunda ḫisâb oldı
631/6

Günde beş dīvânıñ işte sünnet işte farz
Bunca yetmiş biñ ünâs ḫacc iderler beytiñ ‘arz
651/15

Sırr-ı Qur’ânım Ḥulûş ümmü’l-kitâb olmağ imiş
Ehl-i sünnet ve’l-cemâ‘atdandır ol ‘irfânımız
169/6

3.3.6. Diğer Şahıslar

Mutasavvıf bir şair olan Ömer Hulûsî Efendi, *Dîvân*'da pekçok tasavvuf ehlinin ve şairin adını zikretmektedir. Kullanım sıklığına göre incelediğimiz bu isimler arasında en çok **Hallâc-ı Mansûr**'dan (v. 309/922) 21 yerde (35/4, 57/5, 62/4, 132/2, 138/6, 253/5, 263/3, 283/5, 304/6, 369/5, 386/6, 393/9, 413/4, 490/3, 526/6, 553/3, 560/3, 594/6, 601/1, 605/3, 650/11) bahsetmektedir.

Asıl adı Ebû Abdullah Hüseyin b. Mansûr el Beyzâvî el Hallâc olan Hallâc-ı Mansûr, “ben Allah'tan gayrı değilim” anlamında söylediği “Ene'l-Hakk” nidasının yanlış anlaşılıp zındıklıkla suçlanması üzerine Abbasî halîfesi Muktedir'in emriyle Bağdat'ta işkence görerek 309/922 tarihinde öldürülmüştür. Hallâc ve Mansûr kelimeleriyle edebiyatımızda aşk uğruna can veren âşığı temsil eder²²⁸.

Uşşâkî tarikatındaki on iki esmâdan biri olan “Yâ Ehad” zikrinde sâlikin yalnız başına bırakılmaması ve şeyhi tarafından gözetim altında bulundurulması sâlikin zikir yaparken râbitayı kaybedip Hallâc-ı Mansûr gibi “*Ene'l-Hakk*” diyerek kendini kaybetmesini önlemek içindir. Bu bağlamda Ömer Hulûsî, *Dîvân*'da en çok zikredilen isimlerin başında gelen Hallâc-ı Mansûr ile “Yâ Ehad” zikri arasında bir bağ vardır. Beyitlerde ene'l-Hakk ve dâr ağacı ile birlikte anılmaktadır ve bu zikrin sırrına vurgu yapılmaktadır:

Pes ene'l-Hakk sırrını hîç tırma söyle var yüri
Sen de bir Manşûr olup ber-dâr olayım dir iseñ
263/3

Sırrı fâş itmek dilersen sen de ol Manşûr gibi
Tâ ki cândan gecmeden ber-dârı göz görmek muhâl
283/5

Hep celâlınden cemâlin gör ene'l-Hakk dârını
Zâhidâ kıymazdı cânın bir kazâ şanmış gider
119/2

Her kim ene'l-Hakk dir sırr-ı vâkıf ise
Manşûr gibi bâğın zülf-i dârım didim
369/5

²²⁸ Bkz. Süleyman Uludağ, “Hallâc-ı Mansur”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 15, İstanbul, 1997, ss.377-381.

Ömer Hulûsî, şâirlik kumaşını Nesîmî, Fuzûlî, Yunus Emre ve Niyazî-i Mısırî'den almıştır. **Niyazî-i Mısırî**'den 13 yerde (4/5, 52/6, 83/6, 104/6, 161/4, 249/2, 315/5, 316/2, 344/8, 379/6, 563/4, 572/4, 608/1); **Yunus Emre**'den 11 yerde (4/6, 52/6, 83/6, 161/4, 315/5, 316/2, 344/8, 379/6, 563/4, 572/4, 608/1); **Nesîmî**'den 6 yerde (35/4, 132/2, 161/4, 393/9, 479/5, 526/6); **Fuzûlî**'den 5 yerde (4/6, 83/6, 131/5, 138/5, 161/4) ve **Ümmî Sinan**'dan 1 yerde (316/2) bahsetmektedir. Onların dîvânlarını okumuş ve kendi manzûmeleri ile karşılaştırmış olmalıdır ki kendini de dîvân sahibi görmektedir:

Nesîmî bir Fuzûlî hoş Dedem Yūnuş Niyāzimdir
İşitdim anlarıñ nuṭṭkın didim ehl-i dîvānız biz
161/4

Şeyḫ Ḥulūşî Mıṣrîyā Yūnus Nesîmî dir sezā
Biz Fuzûlî cān yedinden ḳandık ise bir ḳadeḫ
83/6

Zaman zaman Fuzûlî'nin etkisi beyitlerde kendini göstermektedir:
Yezîdiñ gelmesin bunda Fuzûlîden su'āl itsek
Disem Hābil disem Ḳābil Ḥüseyn-i Kerbelādandır
131/5

Ġam çār-şūsında firḳat yükün çözdü Fuzûlî
Gitdi irādet geldiyse efkāra düşenler
138/5

Ancak, Ömer Hulûsî'nin en çok etkilendiği isimlerin başında **Niyâzî-i Mısırî** gelmektedir. Onun adının geçtiği çoğu yerde *Niyâzî-i Mısırî Dîvânı*'na gönderme vardır:

Bir yana ta' mîr iderken bir yanı maḥv oldıgın
Ben Niyāzîden işitdüm nuṭṭk ider dîvānına
4/5

Mekteb-i ' irfāndan aldı ' āḳil ehli dersini
Dir Niyāzî ṭuymadıñ mı köstebekdir köstebek
249/2

Hallâc-ı Mansûr gibi ifâdeler kullanan **Nesîmî**'ye de işkenceli bir ölüm revâ görülmüş, derisi yüzülmüştür. Nesîmî bu yüzden beyitlerde Mansûr ile birlikte ve daha çok derisinin yüzülmesi bahsiyle geçmektedir. Allah aşkı bu beyitlerde işlenen temel konudur:

Da‘ vā-yı ‘ ışkda yüz dise cismini Nesīmī
Maşūr aşıldı yandırdı nīrāne seriān
35/4

Nesīmī yüzdürür derisin nedek Ḥallāc-ı Maşūrı
Ḥalīlu’llāh yerin nāra kılup gülşen iden kimdir
132/2

Çün Nesīmī ‘ ışkı şor kendini yüzdürdi ise
Dāra düşdi bilmedi ber-dāra ney ki dāra ne
479/5

Nesīmī yüzdürür dersin Ḥulūşiden nişān ister
Olam Maşūr gibi ben dār efendim yā Rasūla’llāh
526/6

Dîvân'da adı geçen şahıslardan biri de **İbrahim b. Edhem**'dir (v. 161/778). Horasan'ın Belh şehrinin sultanı iken genç yaşta tâcını ve tahtını bırakıp tasavvufa meyleden İbrahim Edhem, Hızır'la arkadaş olduğuna inanılması, geçimini kendi el emeği ile kazanması, yaşadığı dönemde Ebû Hanîfe başta olmak üzere birçok kişiyle yakınlık kurması onun halk arasında menkıbevî bir kişiliğin olmasını sağlamıştır. Aynı zamanda bir çok mutasavvıf şahsiyetin manevî pîridir. Edebiyatımızda Allah sevgisinin mal ve evlat sevgisinden üstün olduğuna ve tâcı-tahtı bırakıp tasavvufa meyletmek gerektiğine dâir sembol bir kişiliktir²²⁹.

Ömer Hulûsî, İbrahim Edhem'den 12 yerde (109/2, 120/5, 282/4, 362/2, 374/5, 383/6, 424/3, 428/3, 462/5, 467/4, 544/2, 566/4) bahsetmektedir. Bu yerde İbrahim Edhem hazretleri tâcı tahtı terk etmekle birlikte anılmaktadır ve mâsivâ ile ilişkilendirilmektedir. İbrahim Edhem'in Belh şehrini terk etmesi bile diyar-ı terk olarak beyitlerde imge olarak kullanılmıştır:

Tâc u tahtıñ terk idüp Edhem gibi sen yûri var
Her şarafdan yıkılup vīrānelerden ‘ ibret al
282/4

Şağın Edhem gibi tâcı vü tahtın terk idüp gelsün
Hemen bir pâdişāh olmuş bize hünkār olan gelsün
424/3

²²⁹ Geniş bilgi için bkz: Reşat Öngören ve Nurettin Albayrak, "İbrahim b. Edhem", **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt:21, İstanbul, 2000, ss. 293-296.

Bir zamān terk-i diyār itseñ gerek Edhem gibi
Sen bu ‘ışkıñ yollarında şöyle mihmān olmağa
467/4

Bir er Edhem gibi terk-i diyār itmiş gezer abdāl
Ricālu’l-gāibi bul sen eger seyrānı isterse
544/2

Keşke olsaydı tecellī Edhem İbrāhīm gibi
Baş açık yalın ayak ‘üryān iderdı ol seni
566/4

Mevlānā Celāleddīn-i Rūmī’den (v. 672/1273) 4 yerde (197/4, 252/2, 254/5, 377/1) bahseden Ömer Hulūsî, 104 nolu gazelde ise “Mevlānāyı gör” redifini kullanarak Uşşākîliğin Mevlevî erkânına uzak olmadığını göstermektedir. Zaman zaman da sözlerine Mevlānā ile örneklendirmektedir:

Hoş semā‘-ı çarh urup devrān-ı Mevlānāyı gör
Darb-ı zikriñ ortasın pervān-ı Mevlānāyı gör
104/1

Neylesün kelbi şu günde sürisin şatmış olan
Put Yezid itden müberrā didi Mevlānā kavāş
197/4

Sīnemi göz göz delince zārı zārı iñledim
Nuḡ-ı Mevlānā içinde bir demim men sen nesiñ
252/2

Vahdet-i vücûd nazariyesinin öncüsü olan **Muhyiddīn İbn Arabî**’nin (v. 638/1240)²³⁰ adı *Dîvân*’da 11 yerde (4/6, 529/6, 267/7, 432/6, 572/3, 131/6, 267/7, 331/3, 344/8, 416/5, 417/6) *Muhyiddīn Baba, ekber-i şeyh, Şeyh-i Ekber* ve *Fusûs* olarak geçmektedir. Tarîkatlardaki vahdet-i vücûd neş’esinin merkezinde İbn Arabî pîşvâ olarak kabul edilir. Ömer Hulūsî, İbn Arabî’yi en önemli eseri olarak kabul edilen *Fusûsu’l-Hikem* ile birlikte anmaktadır. “*İbn Arabî’nin bu eseri onun bütün düşüncelerinin ve eserlerinin anahtar kitabı gibi olup burada hikmetin nebevî kaynağına işaret edilmektedir.*”²³¹ Ömer Hulūsî, İbn Arabî’den vahdet-i vücûd

²³⁰ Geniş bilgi için bkz. Mahmut Erol Kılıç, *Şeyh-i Ekber İbn-i Arabî Düşüncesine Giriş*, Sufi Kitap Yayınları, İstanbul, 2009.

²³¹ Kılıç, *Şeyh-i Ekber*, s.68.

anlayışı içinde, değişik vesilelerle ve çoğunlukla Şeyh-i Ekber lakabıyla bahsetmektedir:

Şerî' at o tarîkat o haqîkat ortadan geldi
İşit var Şeyh-i Ekberden Muhammed Muştâfâdandır
131/6

Ekber-i şeyhime Füşûş eyledi kalbimi Hülûş
Biñde bir erbâb-ı huşûş yâre gönül düşüresiñ
267/7

Feyz-i Haqq oldum tecellî Şeyh-i Ekberden bile
Cennetü'l-me'vâ-yı tûbâ tûr olan Sînâ menem
331/3

Tasavvuf tarihinin ilk büyük mutasavvıflarından olan **Bâyezîd-i Bistâmî** (v. 234/848)²³² de *Dîvân*'da 2 yerde (572/1, 572/3) zikredilen isimlerden biridir. Vahdet-i vücûd nazariyesinin öncü isimlerindedir. Ömer Hulûsî, İbn Arabî'nin Bistâmî'yi sevdiğini dile getirmektedir. Onun beyitlere yansımaları tayy-ı zaman tayy-ı mekân kavramlarının açıklanması dolayısı ileler:

Nâzenîñ 'ömrüñ geçürüp vaqtiñi itmendi za'y
Bâyezîd tayy-ı zamân tayy-ı mekân ol didi tayy
572/1

On iki pîr Şeyh-i Ekber pek sever Bistâmîyi
Fağrı giy eyniñ melâmet ebsem ol sen itme şây
572/3

Ömer Hulûsî, kendi şeyhlerinden de bahsetmektedir. Uşşâkî tarikatının Nazilli'deki en önemli temsilcileri olan **M. Zühdü**, **Ali Galib Vafî** ve **M. Tefvîkî**'den 345 nolu manzûmede ve 7 yerde (38/6, 45/6, 86/5, 276/6, 145/6, 424/5, 520/6) bahsetmektedir. 345 nolu manzûme Muhammed Zühdü Efendi'ye yazılmış bir manzûmedir. Manzûmenin “*O şeyhim ekberim şahım Muhammed Zühdiye geldim*” olan mütekerrir mısraı, Ömer Hulûsî'nin bu manzûmeyi Nazilli'ye geldiği sırada yazdığını göstermektedir. Kanaatimizce bu manzûme Ömer Hulûsî'nin Nazilli'ye son gelişinde yani Nazilli'deki posta oturduğu dönemde kaleme alınmıştır:

²³² Geniş bilgi için bk. Süleyman Uludağ, **Beyazid-i Bistâmî: Hayatı-Menkıbeleri-Fikirleri**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1994.

Hudām dūr itme hüsünüñden haķirim geldim ol bî-çār
O şeyhim ekberim şāhim Muḥammed Zühdiyā geldim
Muşaffā kıldı zātından cemāl-i kevşeri hünkār
O şeyhim ekberim şāhim Muḥammed Zühdiyā geldim
345/1

Aynı manzûmede ve diğerk beyitlerde şeyhleri Ali Galib Vasfî ve Muhammed Tevfik Efendi'den de bahseden Ömer Hulûsî, kelime oyunları yaparak şeyhlerinin mahlasları olan vasıf ve tevfik kelimelerini gerçek anlamlarıyla kullanmıştır:

İzhār-ı Haķķ esrārünā seyrān-ı hod mü'min lenā
Şeyhim Hülüş tevfiķünā vaşfün 'alā zühdüñ 'alā
45/6

Tevfiķîdir vaşf-ı cānān Zühdîden geldim babam
Şeyh Hülüşî dost cemālin gel niķāb olduñsa şeyh
86/5

Tevfiķ Hülüşî vaşf oldı şāfiñ derecātı
Pür-nür olupdur tevhid-i 'irfān taleb itmeñ
276/6

Anıñ mekteb-i 'irfānı 'arefden okunur dersi
Haķāyık 'ilminiñ bahrı 'Aliyyü'l-Vaşfîdir kürsî
Haķîkāt 'ilm-i Tevfikî ledünden 'arabî farsî
O şeyhim ekberim şāhim Muḥammed Zühdiyā geldim
345/2

3.4. DÎVÂN'DA KULLANILAN ÂYET VE HADİSLER

Dînî-Tasavvufî Türk Edebiyatı'nın en önemli kaynağı şüphesiz *Kur'ân* ve *Hadis*'dir. Tasavvuf şiirimiz bu dînî kaynaklardan hem lafzen hem de manen faydalanmaktadır. Bu faydalanma lafzî olarak *iktibas* yoluyla; manevî olarak *telmih* yoluyla gerçekleşmektedir. Şiirimizde edebî sanatlardan sayılan iktibas, geleneksel anlamda “*bir şair veya nasirin kendi eserine âyet veya hadislerden birini katmasıdır*”²³³. Müellif, iktibas yapmak suretiyle, düşüncesini kuvvetlendirmek ve sözünü güzelleştirmek için âyet veya hadislerden bir kelimeyi ya da bir cümleyi tam,

²³³ M. Kaya Bilgegil, **Edebiyat Bilgi ve Teorileri (Belâğât)**, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1989, s. 268.

yarım veya mâ'nâsı ile alıp kaynak göstermeden kullanabilmektedir. Müellifin telmih yapması ise, çoğu kimse tarafından bilinen bir olay, kıssa, âyet, hadîs, atasözleri, nükte, veya inanca çağrışım yoluyla işâret etmesidir²³⁴. Bu durumda telmih, dînî kaynaklardan manevî faydalanma anlamına gelir ve manevî iktibas olarak anlandırılabilir.

Mutasavvıf kişiliğinin bir yansıması olarak Ömer Hulûsî, *Divân*'ında *Kur'ân*'a ve sünnete dayalı bir düşünce örgüsü içindedir. Hemen her manzûmesinde âyet ve hadîslerden lafzî ve manevî iktibaslar vardır. Bu iktibasların çoğunluğunu da tekrarlar oluşturmaktadır. Bu durumda, yapılan iktibas ve telmihlerde tekrarlanan âyet ve hadîslerin yer aldığı beyitlerin hepsini geniş manaları ile açıklamaktan sarf-ı nazar ederek beyit numaralarını vermeyi ve lafzî iktibasların bazılarını örneklendirmeyi uygun görüyoruz.

3.4.1. Âyetler

Ömer Hulûsî *Divân*'ında çeşitli vesilelerle pek çok âyet, manzûmelere hem konu olmakta hem de delil gösterilmektedir. Bazı âyetlerden yüzden fazla beyitte iktibas yapılmış bir o kadar da telmihte bulunulmuştur. Bir kısım âyetlerden ise bir-iki kere iktibas ya da telmih yoluna gidilmiştir. Manzûmelerdeki bu âyet iktibasları ve telmihleri *Kur'ân-ı Kerîm*'de geçtikleri sûre ve âyet sırasına göre incelemeyi uygun gördük. 29 farklı sûrede toplam 51 âyetteki bazı bölümler, iktibas ya da telmih yoluyla manzûmelere konu edilmiştir:

el-ḥamdü li'llāhi rabbi'l-âlemin...: “*Hamd (övme ve övülme), âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.*”²³⁵.

Ömer Hulûsî bu âyet iktibasını *hamdü li'llah* ve *el-ḥamdü li'llah* şeklinde kullanmaktadır. İktibasların geçtiği beyitlerin çoğunda bu ifâdelerle manzûmeye başlamaya çalışmaktadır. Bazı gazellerde (508, 509) *el-ḥamdü li'llāh* ifâdesi redif olarak da kullanılmıştır.

Hamd olsun ki, ben İslam dîni üzereyim (10/1). Allâh yüce dînimizi halk eyleyip (44/1) bizleri yarattı (47/1), bize can ve dil verdi (48/3). Allâh'a hamd olsun

²³⁴ Pala, s.206, 389.

²³⁵ Fâtiha Sûresi, 1/2.

ki kendisini tesbih etmeyi bana nasip etti (99/1). Senin cemâlini görenler hamd ederler (445/1); ben de lutfun ve ihsanın çoktur diye hamd ederim (448/1). Ki benim şeyhimin evinde hayvanımı çaldıklarında da hamd ettim (472/1); sultanın kapısına gelip sübhanı bildiğimde de (508/1). Ben vahdet sarayında ne de güzel misafir edilirim. Hamd olsun ki orada Hz. Peygamberin zülüfleri esen bir rüzgâra benzer (509/5). Allâh'a hamd olsun ki zatımdan yâr eyledi; velilerin aşkında yâr oluşumu hürmetli kıl Allâhım:

*Hamdü li'llâh zâtımı eyledi yâr ol Hudâ
Kibriyânîñ ' ışığına muhterem kııl Rabbenâ
651/1*

İhdine's-şırâta'l-müstakîm: "Bize doğru yolu göster."²³⁶

"Doğru yol, hak yok" anlamındaki *sırâtu'l-müstakîm* ifâdesi *Dîvân*'da 6 yerde (37/7, 65/9, 264/2, 265/4, 488/5, 499/4) geçmektedir. Bu âyet iktibasının geçtiği yerlerde iki husus göze çarpmaktadır. İlk olarak bu iktibas ile mîzân, haşr, neşr, mahşer kelimelerinden en az biri kullanılarak ahiret hayatına vurgu yapılmıştır. İkinci olarak, dosdoğru bir yol anlamı ile islâmı tanımlayan bir sıfat olarak kullanılmıştır. 209/1, 210/5, 551/3, 651/16 nolu beyitlerde geçen *sırâtu'l-müstakîm* ifâdesi ise Yâsîn sûresindeki 4. âyetten iktibas edilmiştir²³⁷. Bunun haricinde müstakil olarak sırat kavramının geçtiği biri redif olmak üzere 6 yer (47/5, 54/6, 103/6, 137/2, 209/2, 210/redif) vardır:

Giderken mahşeri gördük *şırâtu'l-müstakîm* üzre
Nice köşkler yapılmışdır biraz yatsam didim hâlâ
37/7

Şeyh Hülüşî bunda mahşer gör *şırâtu'l-müstakîm*
' Âkıbet şahrâ-yı ' âlem devr-i pervânı şırâtu
210/5

Geçtik şırâtu bulduk hayâtı memâtından
Cennet sarâyın firdevs-i a' lā nihânımdır
137/2

²³⁶ Fâtiha Sûresi, 1/6.

²³⁷ 'Alâ *şırâtu'l-müstakîm*: "Dosdoğru yol üzeresin" Yâsîn Sûresi, 36/4.

*Şıraṭa'l-lezīne en'amte 'aleyhim ġayrı'l-mağzūbi 'aleyhim...: "Kendilerine lütuf ve ikramda bulunduğun kimselerin yolunu; gazaba uğramışların ve sapmışların yolunu değil!"*²³⁸.

Bu âyet iktibası beyitlerde sadece bir yerde geçmektedir:

Nice eşyā nice maḥlūk 'aleyhim ġayru'l-mağzūb
Sekiz cennet emīrū'l-Ḳureşī el-Hāşimī a' rāb
54/5

*... lā-raybe fīhi huden lilmutteḳīn...: "O kitap (Kur'an); onda asla şüphe yoktur. O, müttakiler (sakınanlar ve arınmak isteyenler) için bir yol göstericidir."*²³⁹.

Âyetteki "Onda asla şüphe yoktur" ifâdesi aşağıdaki kıtada iktibas edilmiştir:

*Lā-raybe fīhiñ muṭṭali' dir lev-lā
Lā-taḳnaṭū min raḥmetīnden Mevlā
Lādenleriñ si-murğ-ı çarḥın ḥālā
Lāyık saña Mecnūn olursañ Leylā
650/28*

*Ve 'alleme ādeme'l-esmāe külleḥā...: "Allāh Âdem'e bütün isimleri öğretti..."*²⁴⁰.

'Alleme'l-esmā ifâdesi 12 yerde kullanılmıştır. Ömer Hulûsî, Allāh'ın Âdem peygambere bütün isimleri öğrettiği bilgisini vahdetin sırrına ulaşmak olarak görmektedir. Ona göre mânâ ilmi budur (14/4). Melekler, insanlar, cinler ve bütün şeylerin varlığı bu sırrın eseridir (39/6). Müellifimiz de kimi zaman kendini bu sırrın içinde görmekte (177/6) kimi zaman da isimleri öğretilen her şeyin mekansızlık içinde olduğunu dile getirmektedir (228/2). İsimlerin öğretilmesi hususunda Uşşâkî tarîkatındaki on iki esmâya da atıf vardır. Hulûsî Efendi sıklıkla (280/1, 289/4, 324/4, 467/3, 558/13, 575/3) sūfîlerin ledün ilmüne alleme'l-esmâ ile ulaştıklarına işâret etmektedir:

Gerçi şūfī men 'arefden nefsiñi bilmektedir
Ol ledünn 'ilmin oḳuyup 'alleme'l-esmāyı bul
286/3

²³⁸ Fâtiha Sûresi, 1/7.

²³⁹ Bakara Sûresi, 2/2.

²⁴⁰ Bakara Sûresi, 2/31.

Fesemme vechu'llāhi...: “Nereye dönerseniz Allāh’ın yüzü (zâtı) oradadır”²⁴¹.

“Semme vechullah” ve “semme vechi” şeklinde 8 yerde (82/4, 126/4, 170/2, 280/2, 451/4, 468/5, 523/2, 550/2) geçmektedir. Ömer Hulûsî’ye göre “nereye dönerseniz Allāh’ın yüzü oradadır” âyeti gereğince müminin kalbi kâbedir (82/4). İnsanoğlunun, Allāh’ın cemâlini görememesi yüzüne çektiği perdeden dolayıdır (170/2). Bütün varlığını mahv edip af dileyenler “semme vechi” nazargâh kılanlardır (468/5). Ki onlar Allāh’ın cemaline kavuşurlar (126/4, 280/2). Ene’l-Hakk sırrını arayıp bulanların yolu dost eşiğine yüz sürmekten geçer:

Ara sen âdemde bul gör ene’l-Ḥaqq sırrını
Dost işigin yüz süren *semme vechu'llāh*dır o
451/4

Şıbgate'llāhi ve men aḥsenu mine'llāhi şıbgaten...: “Allāh’ın (verdiği) rengiyle boyandık. Allāh’tan daha güzel rengi kim verebilir?”²⁴².

Bilindiği gibi Allāh’ın rengiyle boyanmak onun dînî üzere olmaktır. Ömer Hulûsî bu âyetten hareketle Allāh’ın verdiği rengi renksizlik olarak ifâde etmektedir. *Bî-renk* ve *elvân* kelimeleriyle işâret ettiği âyetin anlam olarak geçtiği beyitlerde (137/7, 145/3, 286/1, 323/5, 372/7, 609/5) bütün renklerin yok edilmesini ve sadece Allāh’ın rengiyle –renksizlikle- boyanılmasını istemektedir. Tâlibe öğüdü de bu kabildendir. Erenler aşk pazarında sırtlarındaki sır yükünü çözdüklerinde renksizlikle boyanmayı dile:

Pāzār-ı ‘ışıkda esrār yükün çözdü erenler
Rengin boyandıñ bî-renk-i elvâne olam di
609/5

Femen yekfür bi’t-tâgûti ve yu’min billāhi...: “Dinde zorlama yoktur. Artık doğrulukla eğrilik birbirinden ayrılmıştır. O halde kim tâğutu reddedip Allah’a inanırsa, kopmayan sağlam kulpa yapışmıştır. Allah işitir ve bilir”²⁴³.

²⁴¹ Bakara Sûresi, 2/115.

²⁴² Bakara Sûresi, 2/138.

²⁴³ Bakara Sûresi, 2/256.

Âyetteki “*femen yekfûr bi’t-tâguti*” kısmı iktibas edilerek tâğutu reddenen kimdir sorusu sorulmuştur:

Aç o Qur’ânı ve *men yekfûrde bi’t-tâgûti* bak
Mü’min-i kâmil olan haksız mıdır put-hâneyim
316/4

Ķul sîrû fi’l-arz...: “*De ki: Yeryüzünde gezip dolaşın...*”²⁴⁴.

Ey vâiz, şu cesaretli müminlere “yeryüzünde gezip dolaşın” âyetlerinin anlamı üzere İslam dini istikametinde olmalarını nasihat eyle (214/2). Bu âyetin iskikameti üzere olanlar sünneti ve farzı yerine getirdiklerinde yeryüzünde gurbet yaşamazlar (514/5). Çünkü bu âyet-i kübrâdır (614/2). Kim bu âyetten feyz almazsa ayrılık acısının seyyahı olur:

Hicrân olupdur ‘ âlemde feyz olmadı ‘ ışkıñ
Ķul sîrû fi’l-arz âyetlerinden ola seyyâh
521/3

Ķâle rabbi erinî enzur ileyke kâle len terânî...: “*Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tûr’a) gelip de Rabbi onunla konuşunca «Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!» dedi. (Rabbi): «Sen beni asla göremezsın»*”²⁴⁵.

Âyetteki “beni asla göremezsın” anlamındaki “*len terânî*” ifâdesi iki beyitte (290/6, 394/7) iktibas edilmiştir. Her iki beyitte de işlenen konu vahdettir ve vahdet ehli içindir:

Şeyh Hülüşî nuḡkını gel *len terânî*den işit
Vaḡdet ehli dilde k’anuñ varlığı Hâḡḡ yolların
394/7

Elestü bi-rabbiküm kâlû belâ...: “*Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Onlar da), Evet (buna) şahit olduk, dediler...*”²⁴⁶.

Beyitlerde *elest bezmi* (87/5, 246/3, 384/6, 497/4), *kâlû belâ* (435/3, 468/2, 615/6, 650/21), *elest kâlû belâ* (160/1), *elestü rabbüküm* (286/2) ve *bezm-i elest* (344/2) şeklindeki kullanımlarla iktibas edilen bu âyet edebiyatımızdaki klasik kullanımının dışına çıkmamaktadır. Ömer Hülûsî, kâdim bir zamanı ifâde etmek,

²⁴⁴ En’âm Sûresi, 6/11; Neml Sûresi, 27/69; Ankebût Sûresi, 29/20; Rûm Sûresi, 30/42.

²⁴⁵ A’râf Sûresi, 7/143.

²⁴⁶ A’raf Sûresi, 7/172.

unuttuğumuzu hatırlatmak ve âyetteki anlamına vurgu yaparak sözünü delillendirmek istemektedir. Ahd ettiğimiz *elest bezmi*'ndeki (344/2) *kâlû belâ*'nın remzi tatbik edilmelidir (650/21). Aşka yâr olanların geçmişi *elest bezminden* başlar (246/3). Aşkın şarabından içenler de bunu ilk olarak *elest bezminde* tatmışlardır. Bu yüzdendir ki *kâlû belâ*'dan beri sarhoşturlar:

İçmiş ol ' ışkıñ şarābın tā ezel bezm-i *elest*
Çünkü dir *ḳālû belādan* mest olan mestāneyi
468/2

*Elā inne evliyāe'llāhi lā-ḥavfun...: "Bilesiniz ki Allāh'ın dostlarına hiçbir korku yoktur..."*²⁴⁷.

Budur şādık olan şālik olar lā-ḥāvf ḳıla Hāḳḳ
Taḥallaḳtüm bi-aḥlāḳī başiret ' ilmidir bāḡ
226/6

*Ve mā min dābbetin fī'l-arzı illā 'ale'llāhi rızḳuhā...: "Yeryüzünde yürüyen her canlının rızkı, yalnızca Allah'ın üzerinedir. Allah o canlının durduğu yeri ve sonunda bırakılacağı mekânı bilir. (Bunların) hepsi açık bir kitapta (levh-i mahfuz'da)dır"*²⁴⁸.

"*er-rızku 'ale'llāh*" ifâdesi güzel bir sözdür. Ancak âyet ve hadislerde bu şekliyle geçmez. Bu ifâdeye en yakın ifâde Hûd suresinin 6. âyetinde geçmektedir. Aynı minval üzere Kur'ân-ı Kerîm'de pek çok âyet vardır. Ömer Hulûsî bu ifâdeyi iki beyitte (463/6, 466/6) kullanmaktadır.

Var kelāmu'llāhı aç *er-rızku 'ale'llāh* baḳ
Nice biñ yıl yunulur muñ ehl-i imān olmaḡa
466/6

*İlle'l-lezîne şaberū...: "Ancak (musibetlere) sabredip güzel iş yapanlar böyle değildir. İşte onlar için bir baḡış ve bir büyük mükafat vardır"*²⁴⁹.

Bu beyitte en yakın anlamıyla bu âyete telmih vardır:

Er bu şabr itmiş belāya vü ḳazā olmuş rızā
Gör ne yazmış Ḳur'ān içre lā belā illā velā
6/5

²⁴⁷ Yûnus Sûresi, 10/62.

²⁴⁸ Hûd Sûresi, 11/6.

²⁴⁹ Hûd Sûresi, 11/11.

...*İllā huve āhizun bi-nāşiyetihā...*²⁵⁰ “ Ben, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a dayandım. Çünkü yürüyen hiçbir varlık yoktur ki, O, onun perçeminden tutmuş olmasın. Şüphesiz Rabbim dosdoğru yoldadır”²⁵⁰.

Bir yerde âyetteki “onun perçeminden tutmuş olmasın” kısmı iktibas edilmiştir. Ömer Hulûsî Efendi perçem (alın) kelimesi nâsiyyeten şeklinde kullanarak Kur’ân’da geçen diğer şekli ile de²⁵¹ iktibas etmiş olmaktadır:

Âdemiñ hüsnünde zâtı hem şıfâtı cümleten
Çün didi *illā huve*’l-*Ḥaqq āhizun bi’n-nāşiyeten*
Emr [ü] fermân ol sebepden şems-i rûzı leyleten
Vaḥdet ile ḥalvet içre ḳalb-i selīm şaffeten
Rāh-ı *Ḥaqqā* eş-şalâdır gel nidâ ḳıl eş-şalâ
14/2

İnne’n-nefse le emmâretün bi’s-sûi...: “(Bununla beraber) nefsimi temize çıkarmıyorum. Çünkü nefis aşırı şekilde kötülüğü emreder; Rabbim acıyıp korumuş başka. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayan, pek esirgeyendir”²⁵².

Yine nefsin mertebelerinden biri olan *nefs-i emmâre* müellifimizin beyitlerinde altı yerde (36/6, 145/1, 343/5, 411/3, 519/5, 619/1) geçmektedir. Aşağıdaki beyit *nefs-i emmârenin* geçtiği en güzel beyittir:

Ḥudâ dergâhını cāndan gecüp cānân olan bildi
Şikest-i *nefs-i emmâre* ḳılup biñ cān olan bildi
619/1

Ḳāle feḥruc minhā feinneke racīm: “Allah şöyle buyurdu: Öyle ise oradan çık!. Artık kovuldun!”²⁵³.

Bir beyitte bu âyetteki anlama işâret edilmektedir:

Çünkü nefsin bilmeyen ‘âlemde İblīs oldu hep
Ḥaqq te‘âlâ çün buyurdu emr-i *Ḳur’ân* ol da git
56/3

Ve leḳad kerremnâ benî ādeme...: “Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık;

²⁵⁰ Hûd Sûresi, 11/56.

²⁵¹ Bkz. Alak Sûresi, 96/15-16.

²⁵² Yûsuf Sûresi, 12/53.

²⁵³ Hicr Sûresi, 15/34.

kendilerine güzel güzel rızıklar verdik; yine onları, yarattıklarımızın birçoğundan cidden üstün kıldık"²⁵⁴.

İktibas edilen “*kerremnâ*” (şereflendirdik) kelimesi 438/5 nolu beyitte ve 559 nolu manzûmenin mütekerrir mısralarında kullanılmıştır. Bu kullanımların ilkinde vezin gereği kelime *keremnâ* şeklinde harekelenmiştir:

Derûn iklîmidir şâhım bu ‘ ıŝkıñ bâğı gülşende
Boyan maħbûb *kerremnâ*dan Muħammed âl-i âlinden
438/5

İsmi biñ bir şâni kudret virdi Sübhânım eli
Dilleri Ķur’ân-ı kevşer bâğ-ı gülşanım güli
Lâ-mekânım kân-ı celle şöyle hayrânım dili
Feyz-i *kerremnâ*da bir zât oldı sulţânım velî
Hânedânımdır Muħammed dilde mihmânım ‘ Ali
559/1

*Ve ‘allemnâhu min ledünnâ ‘ilmen...: “Derken, kullarımızdan bir kul buldular ki, ona katımızdan bir rahmet (vahiy ve peygamberlik) vermiş, yine ona tarafımızdan bir ilim öğretmiştik”*²⁵⁵.

Bu âyetteki *ledünnâ ilmen* ifâdesi Ömer Hulûsî’nin beyitlerde en sık başvurduğu iktabaslardan biridir. *Min ledünnî* (4/6), *ilm-i ledün* (33/5), *ledün ilmi* (37/1), *ledün dersi* (66/4), *ledünnî mektebi* (76/3), *ledünnî ilmi* (139/4), *ledünnî dersi* (158/1), *ledün mektebi* (205/4), *ledünnî dil* (265/1), *ilm-i ledünnî* (275/4), *ledün ırmağ*ı (402/5), *ledün katresi* (498/1), *ledün kâr-hânesi* (572/4) ve *ledün kudreti* (585/6) gibi çeşitli terkiplerle âyetteki anlama göndermede bulunan müellifimiz ledün ifâdesini 110 beyitte (4/6, 5/5, 29/6, 33/5, 37/1, 40/10, 43/5, 49/6, 52/6, 55/2, 66/4, 70/2, 76/3, 80/3, 81/2, 84/3, 88/1, 95/6, 110/4, 113/6, 117/5, 121/6, 127/1, 139/4, 146/2, 156/4, 158/1, 159/2, 167/8, 169/2, 183/1, 187/5, 190/3, 193/5, 203/1, 205/4, 210/2, 211/5, 213/9, 214/8, 219/1, 224/4, 238/5, 243/5, 244/4, 265/1, 273/4, 275/4, 279/2, 286/3, 290/2, 292/3, 296/7, 297/1, 299/6, 301/2, 302/2, 316/2, 321/4, 325/1, 330/2, 332/5, 335/6, 337/6, 339/1, 345/2, 347/2, 360/5, 384/1, 387/2, 390/4, 391/3, 402/5, 404/6, 405/4, 417/1, 417/4, 419/2, 435/3, 442/5, 444/4, 446/4, 449/5, 453/2, 454/7, 455/6, 459/6, 472/2, 475/1, 488/2, 496/5, 498/1, 501/3, 547/1, 548/2,

²⁵⁴ İsrâ Sûresi, 17/70.

²⁵⁵ Kehf Sûresi, 18/65.

549/3, 554/3, 563/4, 572/4, 586/6, 586/5, 591/6, 610/5, 614/3, 617/4, 618/5, 625/5, 631/10, 640/2, 647/4) kullanılmaktadır. Sıklıkla kullanılan bu ifâde ile beyitlerde amaçlanan yegâne gâye aşk ehli olan Uşşâkîlerin ledün ilmini kendilerine ders edinerek kemâle ermesi ve vahdete ulaşmalarıdır. Aşağıdaki örnek beyitler bu husustadır:

Sen bizi ta‘n itme şūfî biz bu ‘ışk dīvānıyuz
Añladıñsa *min ledünnî* dersiniñ ‘irfānıyuz
158/1

Varup bir kāmiliñ destin iren ‘ilm-i *ledün* söyler
Çanup kevşer cemālini hemān burhān ider vā‘ iz
213/9

Sürmesün da‘vā-yı ‘ışkı nefsin āgāh olmadan
Min ledünnî görmeyen ‘ālemde dīdār añmasun
391/3

Tā hā...“*Tā. Hā*”²⁵⁶.

Ömer Hulûsî, 15 yerde *tâ-hâ* iktibasına başvurmuştur. Hz. Peygamber’in adı (39/3) olarak geçen *tâ-hâ* iktibası kimi beyitlerde suretin güzelliği anlamında kullanılmıştır (41/1, 115/1, 170/1, 210/3, 332/6, 554/2). 148/2 nolu beyitte ise îmân yerine geçer. Çoğunlukla *yâ-sîn* sûresi ile birlikte birlikte geçen bu ifâde ile *tâ-hâ* sûresinin mânâsının ihlâs ile okunması gerektiğine işâret edilmiştir (214/3, 286/6, 455/2). Onun için *tâ-hâ*’nın bilinmesi gerekir. Çünkü *tâ-hâ* dost ilinin yollarına rehberdir (292/5). *Tâ-hâ*’yı aşk bilmek gerekir (377/1). Vedûd olan Allâh’ın mazharı *tâ-hâ* olanlar için belirir (483/5). Ömer Hulûsî de Hz. Ali’nin cemâlini görmüş ve kalbini masivadan temizlemiştir. Böylelikle onun yüzünün güzelliğinden *tâ-hâ* güneşini görmüştür:

Zâhirâ gördüm cemāliñ tâhir-i qalb eyledim
Hüsn-i rüyâñdan görindi şems-i *tâ-hâ* yâ ‘Ali
558/9

Ve yessirî emrî.“*İşimi bana kolaylaştır.*”²⁵⁷.

Ömer Hulûsî bir duâ cümlesi olarak kullandığı bu âyete *bana* yerine değil de

²⁵⁶ Tâhâ Sûresi, 20/1.

²⁵⁷ Tâhâ Sûresi, 20/26.

bize şeklinde iki yerde başvurur. Bu kullanımların ilki 8 nolu gazeldedir ve redif şeklindedir. Kalbimizdeki tevhid kapılarını bizim için aç, teksin birsin mevcudiyetimizsin. Bize işimizi kolaylaştır (45/4). Bize verdiğin ihsanı bereketli kıl, bu ihsanı bizden almayıp sevdiklerimize ver. Himmetini üzerimizden esirgeme, bize işimizi kolaylaştır:

Virdiğin ihsanı berkāt kııl baña *yessir lenā*
Alma vir yārime himmet kııl baña *yessir lenā*
8/1

*Lā yūs’el ‘ammā yef’al...: “Allâh, yaptığundan sorumlu tutulamaz; onlar ise sorguya çekileceklerdir”*²⁵⁸.

Toplam 3 yerde iktibas edilen bu âyet ile Allâh’ın yaptıklarından sorumlu tutulamayacağına işâret edilmektedir. Allâh’ın hikmetini sorgulamak onu yaptıklarından sorumlu tutmak anlamına gelmez. İrfan bunu gerektirir (30/2). Can nuru, hikmet ruhlarında görünür. Bunu kişi bilemez ve neden böyle diye Allâh’ı yaptığundan sorumlu tutamaz. Buna iman etmek gerekir (59/5). Neyin doğru neyin yanlış olduğunu kişi hakkıyla bilemez. Çünkü Allâh, yaptığundan sorumlu tutulamayacağını bildirmiştir:

Egri vü doğru yerlü yerinde diyemezsin
Lā-yūs’el ‘ammā yef’al didi çäre bulandı
607/3

*Ve mā erselnāke illā rahmeten li’l-‘âlemîn...: “(Resûlüm!) biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik”*²⁵⁹.

Bu âyetteki *rahmeten li’l-‘âlemîn* ifâdesi Ömer Hulûsî’nin beyitlerinde *rahîm-i rahmeten lillâh* şeklinde iki yerde (79/2 ve 550/2) geçmektedir. Bu beyitlerde de Hz. Peygamber övülmektedir:

Ulûh-ı bezm-i lâhûtî ilâhî ‘âlemîn bi’llâh
Dile gel bezm-i zâtında ola gör ‘âbidîn bi’llâh
Rahîm-i rahmeten lillâh şefî‘u’l-müznibîn bi’llâh
Bu zâtıñ *semme vechu’llâh* mu‘ ayyen hâlıkın bi’llâh
Bugün esrâr tecellîden görinen kenz-i hâlu’llâh
Gözüm bağıdığı yerlerde görinen kim cemâlu’llâh
550/2

²⁵⁸ Enbiyâ Sûresi, 21/23.

²⁵⁹ Enbiya Sûresi, 21/107.

*Ve tevekkel ‘ale’l-ḥayyī’l-lezī lā-yemūtu ... “Ölümsüz ve daima diri olan Allâh’a güvenip dayan. O’nu hamd ile tesbih et. Kullarının günahlarını O’nun bilmesi yeter.”*²⁶⁰.

Ömer Hulûsî bu âyetteki ölümsüz anlamındaki “lâ-yemûtu” ifâdesini 4 beyitte (154/3, 368/4, 643/4 ve 443/3) kullanmaktadır. Ölmeden önce ölmek, ölümsüz ve daima diri olan Allâh içindir:

Hû maḳâmı Ḥaḳḳ olupdur mûtu ḥayyī lā-yemûtu
Ḥall-i tevḥîd oldı maḥbûb anda sultân oldı Hû
443/3

*Tâ sîn tilke âyâtü’l-ḳur’ân...: “Tâ. Sîn. Bunlar Kur’ân’ın, apaçık bir Kitab’ın âyetleridir...”*²⁶¹.

Görünen ve görünmeyen herşey Allâh’ın varlığını işâret eder. Bütün mevcudat buna âmin der. Bu, apaçık ortadadır:

Andan gelür tã-sîn cümle dir âmin
Zâtıñdadır yã-sîn ‘ayn-ı ‘ayândır
148/4

*Küllü şey’in ḥâlikün illâ vecchehû... “Allâh ile birlikte başka bir tanrıya tapıp yalvarma! O’ndan başka tanrı yoktur. O’nun zâtından başka her şey yok olacaktır. Hüküm O’nundur ve siz ancak O’na döndürüleceksiniz”*²⁶².

Âyetin “Onun zâtından başka her şey yok olacaktır” kısmı tümüyle iktibas edilmiştir:

Küllü şey’in ḥâlikün illâ didi Ḥaḳḳ vecchehû
Tevḥîdî ḥâlınden âgâh oldı ‘irfân bi’ṭ-ṭabî‘
217/5

*Yuḥricu’l-ḥayye mine’l-meyyiti...: “Ölüden diriyi, diriden de ölüyü O çıkarıyor; yeryüzünü ölümünün ardından O canlandırıyor. İşte siz de (kabirlerinizden) böyle çıkarılacaksınız.”*²⁶³.

Ömer Hulûsî bu âyet iktibasını sadece bir beyitte (639/4) yapmaktadır:

²⁶⁰ Furkân Sûresi, 25/58.

²⁶¹ Naml Sûresi, 27/1.

²⁶² Kasas Sûresi, 28/88.

²⁶³ Rûm Sûresi, 30/19.

Evveli āhir göründi āhiri evvel gerek
Yuhricu'l-ḥayyında meyyit mevt-i ḥayy ezḳārımı
639/4

Yā sîn...:“Yâsîn”²⁶⁴.

Yâ-sîn iktibası 21 beyitte yapılmıştır. Bu beyitlerde *yâ-sîn* kelimesi “*yâ vü sin*” şeklinde de kullanılmaktadır (128/5, 170/1, 483/2). İnsan anlamında kullanılan bu ifâde çoğunlukla *ism-i yâ-sîn* (211/3, 289/3, 292/5, 377/1) ve *hüsn-i yâ-sîn* (115/1, 332/6, 455/3) olarak geçer. Bazı beyitlerde ise *kâf*, *nûn*, *lâm*, *tâ-sîn* ve *mîm* kelimeleriyle kullanılmaktadır (148/4, 349/6, 554/2, 593/5). Kişi gönül güzelliğiyle *yâ-sîn* sûresini okumalı ve asla şüpheye düşmemelidir (43/4). Kanaat ilmine sahip olmak buradan başlar (226/7). Bu sûreyi bilmek kevserden kanmanın güzelliğine benzer (366/3). Ömer Hulûsî ayrıca *yâ-sîn* ifâdesini insandan ziyade Hz. Peygamber anlamında kullandığını açıkça ifâde etmektedir (39/3, 280/3, 532/2, 575/2).

Ḳılup zâhir ile bâtın Muhammed ismidir *yâ-sîn*
Ḥaber kıldı şehensâhın bu ‘ilmiñ seyri sırru’llâh
532/2

İnnemâ emruhū izâ erâde şey’en en yeḳûle lehu kūn feyekûn...“Bir şey yaratmak istediği zaman Onun yaptığı “Ol” demekten ibarettir. Hemen oluverir”²⁶⁵.

Âyetteki “*kūn feyekûn*” ifâdesi beyitlerde *kūn*, *yekûn*, *kūn fekân* şeklinde beş yerde (255/2, 387/1, 459/4, 575/1, 651/4) geçmektedir. Aşağıdaki beyit söylem dili farklı kurgulanmış bir gazelde yer almaktadır. Bu beyitte konuşan ses Allâh adınadır:

Dü-cihâmanı bir nefesde *kūn* didim oldı *yekûn*
Var isem her yerde ḳande mübhemîmim bilme miñ
255/2

Lâ-taḳnaṭū min rahmeti’llâh...“Allâh’ın rahmetinden ümit kesmeyin”²⁶⁶.

Ömer Hulûsî aşağıdaki kıtada bu âyeti Mevlâ’nın rahmetinden ümit kesmeyin anlamıyla iktibas etmiştir:

Lâ-raybe fîhiñ muṭṭali‘ dir *lev-lâ*

²⁶⁴ Yâsîn Sûresi, 36/1.

²⁶⁵ Yâsîn Sûresi, 36/82.

²⁶⁶ Zümer Sûresi, 39/53.

Lā-taknaṭū min raḥmetĩden Mevlā
Lādenleriñ sī-murğ-ı çarḥın ḥālā
Lāyık saña Mecnūn olursañ Leylā

650/28

*Naḥnu ḳasemnā beynehum ma‘īṣetehum fi‘l-ḥayāti‘d-dünyā...: “Dünya hayatında onların geçimlerini aralarında biz paylaştırdık”*²⁶⁷.

Beş yerde (65/3, 173/8, 248/3, 366/3, 554/1) iktibas edilen bu âyet “ezel nahnu kasemnâ” şeklinde kullanılmıştır. İfâdeye eklenen “ezel” kelimesi ile takdir-i ilâhîye gönderme yapılmaktadır. Ezeli bilmek Allâh’ın taksim etmesinin sırrını bilendir (65/3). Bu ancak gönül ile bilinir (554/1). Allâh’ın ezelde taksim etmediği şeyi hangi beşerî ilimle uğraşıyor olursa olsun israfda ileri gidenler önemsememektedir:

Tecellî kılmamış perver ezel *naḥnu ḳasemnāda*
‘Ulūmı ḳanḳı fenn olsun sefāhat ehli ḳayd itmez
173/8

*Yā eyyühe‘lezīne āmenū‘ctenibū keṣīrān mine‘zzanni...: “Ey iman edenler! Zannın çoğundan kaçınun. Çünkü zannın bir kısmı günahdır.”*²⁶⁸

Beyitlerde bu âyete bir yerde telmihte bulunulmuştur. Hulûsî Efendi bu beyitte meclis içinde konuşmayı kendi kendine söylenenlere kızmakta ve sū-i zanda bulunmanın günah olduğuna vurgu yapmaktadır:

Meclis içre sen sükūt it söyle sen söylenmege
Sū-i zann itmek ḥarām mı aç baḳam Ḳur‘āna aç
74/4

*Vemā ḥalaḳtü‘l-cinne ve‘l-inse illā li-ya‘budūni...: “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım”*²⁶⁹.

Allâh’ın hikmetinden sual olunmaz. O, cinleri ve insanları ancak kendisine kulluk etsinler diye yaratmıştır. Buna inanmak irfanın gereğidir (30/2). Allâh’ın, cinleri ve insanları kendisine kulluk etsinler diye halk etmesinin sırlarını ârif olanlar bilirler:

Ḳıble-i Ḥaḳḳ bilsün için eyledi ḥaḳḳ cinn ü insi

²⁶⁷ Zuhruf Sûresi, 43/32.

²⁶⁸ Hucurât Sûresi, 49/12.

²⁶⁹ Zâriyât Sûresi, 51/56.

Ya‘budūni ya‘refūnla tefsīr kıldılar ‘irfān
398/2

Fekāne kâbe kavseyni ev ednâ... : “O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu”²⁷⁰.

Beyitlerde bu âyet *kâbe kavseyn, kavseyn, ev ednâ* şeklinde 12 beyitte (39/2, 110/3, 332/3, 377/10, 397/5, 444/3, 459/5, 516/8, 538/2, 641/1, 645/6, 650/1) geçmektedir. Bütün bu beyitlerde yakınlığa yapılan gönderme Allâh’a yakınlık anlamındadır. Öyle ki âşıklar Hz. Peygamberin güzelliğinden tecellî alırlar ve ona yakın olurlar (39/2). Bu yâre karşı sır içinde bir sırta misaldir (459/5). Hz. Peygamberin iki karşının arası kainatın güzelliğinde bir irem bağıdır ve Ömer Hulûsî bu gül bahçesinde kendine çölü aşk eylemiştir (377/10). Dilinde kâbe kavseyn olup Allâh’ın cemaline yakın olan halis kul o kaşın karalığını bırakıp gündüzün aydınlığını neylesin:

Gören Hülûş bugün hemen dilinde *kâbe kavseyn*
Olunca rûz neylesün leyâliñi görünce
516/8

Fe evhâ ilâ ‘abdihi mâ-evhâ: “Bunun üzerine Allâh, kuluna vahyini bildirdi”²⁷¹.

İki yerde (422/4, 555/6) âyetin “*mâ-evhâ*” kısmı iktibas edilmiştir. “Vahyettiğini” anlamına gelen bu ifâde beyitlerde de aynı anlamda kullanılmıştır:

Bu bezm-i lâ-mekân dilde kelâm-ı nuḡḡ-ı *mâ-evhâ*
Münevver ṭab‘-ı şî‘ rinde lezîz-i dil-dehân itsün
422/4

‘Inde sidretü’l-müntehâ : “Sidretü’l-Müntehâ’nın yanında.”²⁷².

“Son ağaç” anlamındaki bu ifâde bir beyitte geçmektedir:

Ne envâr imiş ‘aynıñ uyan âfitâbıñdan
Degil ğayr-ı eşyâ *sidretü’l-müntehâ* oldum
352/3

İkterabeti’s-sâ‘ atü ve’nşakka’l-kamer...“Kıyamet yaklaştı ve ay yarıldı”²⁷³.

²⁷⁰ Necm Sûresi, 53/9.

²⁷¹ Necm Sûresi, 53/10.

²⁷² Necm Sûresi, 53/14.

Sahâbî rivâyetlerine göre Mekkeliler Hz. Peygamber'den mucize istediklerinde Hz. Peygamber parmağıyla aya işâret etmiş, ay ikiye ayrılmış sonra birleşmiştir. Ömer Hulûsî iki yerde (95/1 ve 650/13) *şakk* kelimesiyle bu konuya değinerek Hz. Peygamber'i övmektedir:

Kendi zâtın hüsnuñ üzre kıldı Hâkk
Ḳul huve'llāh şanıña gelmiş *Eḥad*
Emriñe mäh ḥâzır olup geldi *şakk*
Hem şıfâtın ' ayn-ı zâtıñdan *Şamed*

95/1

Yaḥricu minhume'l-lü'lüü ve'l-mercân...: "İkisinden de inci ve mercan çıkar"

274

Ömer Hulûsî, mercân ve inci kelimelerini sıklıkla kullanmaktadır. Ancak aşağıdaki beyitteki kullanımda iktibas yoluna gitmiştir:

Sen o deryâdan sefîneñ ilerü çek göreyim
Baḥr içinde *lü'lü ü mercân* olan görsün saña

21/2

Hel etâ 'ale'l-insāni...: "İnsanın üzerinden, henüz kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmedi mi?"²⁷⁵

Hz. Peygamberi dünya gözüyle göremeyenler için senin zatını bizzat gözleriyle görmeyenler meşhur ayın meşhur on ikisinde gelmedi mi:

Zâtı senden görmeyenler zâtını 'ayne'l-yâķin
'Aşr-ı işnân şehri-i şehriñ şehrisinde *hel etâ*

2/5

Yâ eyyetühe'n-nefsü'l-muṭmainne...: "Ey huzura kavuşmuş insan..."²⁷⁶

Nefsin mertebelerinden olan *nefs-i mutmainne* değinen Ömer Hulûsî *mutmainne* ifâdesini beş yerde (96/6, 145/2, 210/4, 240/7, 411/3) kullanmaktadır:

Şeyḥ Ḥulûşî tâ bulunca ara sen de kāmili
Muṭmainne ḳalb-i bey'at erba' inim dilde kırķ

240/7

İrci'î ilâ rabbiki râdiyyeten marḏıyyeh: "Sen O'ndan hoşnut, O da senden"

²⁷³ Kamer Sûresi, 54/1.

²⁷⁴ Rahman Sûresi, 55/22.

²⁷⁵ İnsan Sûresi, 76/1.

²⁷⁶ Fecr Sûresi, 89/27.

hoşnut olarak Rabbine dön”²⁷⁷.

Dön anlamındaki “*İrci’î*” kelimesi bir yerde iktibas edilmekte ve âyete telmihte bulunmaktadır:

Baba bir ana da bir yetmiş iki fırka da bir
İrci’î emrin düşenler hüküm-i beytu’llâh didi
569/5

Âyetin devamı olan “*râdıyyeten mardıyyeten*” kısmı başka bir beyitte şu şekilde iktibas edilmiştir:

İren *râdıyyeden mardıyyeden* şâfî boyâ bî-renk
Bilâ şekk ol velâyetden gönül beyti cinân söyler
145/3

Ve’d-đuhâ ve’leyli izâ secâ...: “*Kuşluk vaktine ve sükûna erdiğinde geceye yemin ederim ki Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı*”²⁷⁸.

Âyette geçen *ve’d-duhâ* ifâdesi manzûmelerde iki yerde (2/1 ve 352/6) geçmektedir. Kuşluk vaktine and olsun ki güzeller şahı dilber güzellik üzeredir (2/1). Ömer Hulûsî’nin sözlerinden kevser ırmağının kıyısı kadar bile olsa kananlar gece ve gündüz Allâh’tan ayrı kalmaz. Allâhım ben de gece ile gündüzün arasında beni bırakmadığına ve bana darılmadığına inanıyorum:

Kananlar leb-i kevşer Hülûşî dehâniñdan
Münezzeh olur mı rûz [u] şeb *ve’d-đuhâ* oldum
352/6

Ve emme’s-sâile felâ tenher: “*El açıp isteyen de sakın azarlama*”²⁷⁹.

“Azarlama” anlamındaki “*felâ tenher*” ifâdesi bir beyitte geçmektedir. İrfan mektebine varıp ders alan talipler azarlanmaz:

İşit ‘âkil güzel Rabbim *felâ tenher* buyurmuşdur
‘Aref dersin yüri var mekteb-i ‘irfân olam dirseñ
266/4

Ķul huve’llâhu Eğad...: “*De ki: O, Allâh birdir. Allâh sameddir. O,*

²⁷⁷ Fecr Sûresi, 89/28.

²⁷⁸ Duhâ Sûresi, 93/1-2.

²⁷⁹ Duhâ Sûresi, 93/10.

doğurmamış ve doğmamıştır. Onun hiçbir dengi yoktur.”²⁸⁰.

Ömer Hulûsî, İhlas suresinde geçen *Ehad* ve *Samed* sıfatlarını sıklıkla “*Ehad, Vahid Samed*” şeklinde pek çok beyitte kullanmaktadır. “*Kul huve’llâh*” ifâdesini ise 95/1, 259/2, 289/3, 444/1 nolu beyitlerde iktibas etmiştir. Bu sıfatlar aynı zamanda Uşşâkîlerin zikrindeki on iki esmâdandır.

Allâh’ın “*Ehad*”, “*Vahid*” ve “*Samed*” isimleri nübüvvet feyzinin delilidir (80/4); bunu bilenler zamana hükmederler (145/4). İhlas ile söylenen Allâh’ın bu isimleri cemelullaha götürür (198/5). İrfana girmek isteyen ‘*ehad*’dan ‘*vahid*’ olup ‘*samed*’i görmelidir (204/5). Bu isimlerin kapısını *Fettah* ismiyle açanlar velâyet ilmini bağ edinirler (226/5). Vahdet ilmine inananlar için ledün ilminde var olan *Ehad, Vahid* ve *Samed* isimleri en yüceleridir (554/3). Bu isimler *Ezel* ve *Ahir* isimlerinin öncesinde gelmiştir (522/8). Allâh’ın güzelliği Hz. Peygamberin şanında tektir (*Ehad*); Allâh’ın *Samed* sıfatının bir tecellisi olarak Hz. Peygamber, dolunayı ikiye yarmıştır (95/1). Onun mekânsızlık olarak bildirdiği yer Allâh’ın “*lem yelid*” sıfatında gizlidir (95/3). Hz. Peygambere bakanlar da ona denk (küfüv) bir şey göremezler (95/6). Vahdetin seyri *Ehad* ismindendir; ki bu halvetin vahdet yoludur. *Samed* ismiyle de bütün isimlerin ulaştığı mevki *Hû* ismi olmuştur (458/3). “*De ki, O Allâh birdir*” âyeti bilinmeyen bir hazinedir. Buna ulaşmak isteyen de bu âyeti okumalıdır (289/3).

Küntü kenziñ maẓharında ẓul huve’llâhu Ehad
Ẓâf u nûnı ism-i yâ-sîn ẓul huve’llâh ile gel
289/3

3.4.2. Hadîsler

Ömer Hulûsî *Divân*’ında bazı hadîslerin gerek yarım iktibas yöntemiyle gerek telmih yoluyla manzûmelere konu olduğu ya da konuyu desteklediği görülmektedir. Esasında hadîs, Hz. Peygamber’e ait söz, fiil veya Hz. Peygamber’ce onaylanan söz, iş ve davranışlara denilmektedir²⁸¹. *Divân*’da kimi hadîsler birkaç yerde kullanılırken

²⁸⁰ İhlâs Sûresi, 112/1.

²⁸¹ Hadîs hakkında bkz. Subhi Sâlih, **Hadîs İlimleri ve Hadîs İstılahları**, (Çev. M. Yaşar Kandemir), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1971; Talat Koçyiğit, **Hadîs İstılahları**, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara, 1985, s. 120; Ali Yardım, **Hadîs I-II**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1992.

kimileri sıklıkla tekrarlanmıştır. Özellikle mutasavvıflar tarafından kullanılan ve zayıf kabul edilen hadîslerin²⁸² Ömer Hulûsî *Divân*'ında da kullanılması edebiyatımızın karakteristik özelliğine uygundur. Manzûmelerdeki kullanım sıklıklarına göre hadîsi ihtiva eden beyitleri şu şekilde açıklayabiliriz:

*Men 'arefe nefsehu...: "Nefsini bilen Rabbini bilir"*²⁸³.

Ömer Hulûsî'nin en sık kullandığı hadîslerden biri olan nefsinin bilen Rabbini bilir ifâdesi "*men 'aref*" şeklinde 80 yerde (5/5, 17/2, 33/6, 40/10, 43/5, 44/6, 48/7, 49/1, 52/6, 56/4, 72/1, 75/2, 81/4, 87/2, 87/3, 96/5, 97/3, 99/5, 102/5, 105/4, 113/6, 116/7, 120/2, 123/3, 146/2, 155/2, 160/5, 162/3, 167/8, 168/4, 176/6, 189/8, 190/5, 194/3, 202/6, 203/1, 204/3, 206/3, 210/1, 213/11, 230/5, 234/redif, 239/5, 286/3, 287/2, 288/4, 297/7, 318/4, 330/1, 335/6, 370/3, 372/2, 384/1, 386/1, 388/6, 398/7, 442/5, 447/4, 454/2, 455/4, 459/6, 467/1, 472/2, 475/1, 480/2, 488/3, 498/1, 570/4, 575/7, 577/8, 579/3, 584/4, 588/2, 621/4, 629/6, 637/1, 643/3, 647/4, 648/3, 651/24) geçmektedir. Bu sözün Hz. Peygamber'e ait olup olmadığı tartışmalıdır. Hatta bazı araştırmacılara göre bu ifâdenin Hz. Ali'ye ait olduğu ifâde edilmektedir²⁸⁴. Bu hadisin bu denli sık kullanılması nefis tezkiyesi ile alakadardır. Uşşâkî tarikatındaki esmâların her biri nefsin mertebelerinden birinin terbiyesi ile ilişkili olduğundan kişinin nefsinin bilmesi onu Rabbine götürecektir felsefesi *Dîvân*'ın geneline yayılan bir düşüncedir.

Ömer Hulûsî beyitlerde *men aref* ya da *aref* ifâdesini kullanmaktadır. Çoğu beyitte bu iktibas *min ledün* ile birlikte geçmektedir. *Aref dersi*, *aref sırrı* gibi ifâdeleri de hesapladığımızda *aref* kelimesi *men* kısmı olmadan *Dîvân*'da toplam 68 kere geçmektedir. 4 yerde ise *'arefnâ* şeklinde geçmektedir.

Ona göre *men aref* bir derstir. *Men aref* ifâdesinin geçtiği beyitlerde mektep, okumak, ders, fehm etmek ve benzeri kelimeler de sıklıkla kullanılmaktadır. *Min ledün* mektebinde *men aref* dersini gören haşır ve neşirde hâlini hesap eder (5/5). Hakkın remzi *men aref*den görülür (44/6). Niyazî-i Mısırî ve Yunus Emre de bu ilimden ders almıştır (52/6). Kişi kendini bilmeli şeytandan meded ummamalıdır

²⁸² Bu konuda bkz. Muhittin Uysal, *Tasavvuf Kültüründe Hadis*, Yediveren Yayınları, Konya, 2001.

²⁸³ İsmail b. Muhammed Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ ve Muzîlü'l-İlbâs 'Amme's-Tehara Mine'l-Ehâdîs 'Alâ Elsineti'n-Nâs*, Cilt:2, Dâr-ı İhyâü't-Türâsî'l-Arabî, Beyrut 1352 / 1933, s. 262, Numara: 2532.

²⁸⁴ Ali Ertuğrul, "Sefine-i Tebriz İsimli Mecmuada Hz. Ali'ye Nispet Edilen Dualar ve Sad Kelime", *Hz. Ali –Sempozyum Bildirileri-*, Editör: Rıza Savaş, İzmir, 2009. s. 235.

(97/3). Men arefden okuyanlar irfan mektebine ulaşırlar (467/1). Mürşid-i kâmile nefsini bilenler varabilir:

*Men ‘arefden dersiñi gör mürşid-i kâmile var
Min ledünnüñ dersin anda gör ne ezkârı nedir*
113/6

Didiler nefsin bilen Allâhı ol bilür imiş
Biñde bir on biñde birde mâye düşdi çâre ne
480/2

Gizli sırrıñ seyr-i Raḥmân *men ‘arefseyri ‘aref*
Berr ü baḥrıñ zıkr-i şâhân *men ‘arefseyri ‘aref*
234/1

Pîr-i pîrân şeyḥ-i lillâh vâşılı maḥzar olup
Zâhiri bâtında cānân *men ‘arefseyri ‘aref*
234/2

Küntü kenzen mahfiyyen... : “Ben bir gizli hazine idim. Bilinmek istedim ve halkı (varlık âlemlerini ve insanı) yarattım.”²⁸⁵.

Beyitlerde bu hadîs *küntü kenz* (39/5), *kenz-i mahfî* (77/4), *kenz-i sırr* (81/3), *kenz-i genc* (107/6), *mahfî küntü* (126/3), *küntü kenz-i mahfî* (303/2), *mahrem-i kenz-i hakikat* (393/6), *küntü kenzu’llâh* (534/2), *kenz-i hâlu’llâh* (550/5) ifâdeleri ile toplam 44 yerde (26/4, 39/5, 44/5, 50/2, 55/3, 77/4, 81/3, 84/7, 107/6, 126/3, 159/4, 160/3, 166/5, 187/4, 218/1, 224/3, 247/2, 260/1, 273/2, 289/3, 298/4, 303/2, 309/3, 370/1, 372/9, 387/3, 392/6, 393/6, 429/5, 443/4, 449/2, 454/4, 455/1, 468/4, 469/1, 472/6, 522/3, 534/2, 550/5, 577/6, 585/2, 627/1, 636/2, 651/3) geçmektedir. Kenz kelimesinin müstakil kullanımı ise 98 yerde geçer.

Ömer Hulûsî kenz (hazine) kelimesini kullandığı hemen hemen her yerde bu hazinenin sırrına vurgu yapmaktadır. Ona göre sırların keşfine çıkmak, onun feyzine ayak basmak gerekir (393/6). Allâh’ın gizli hazinesi olmasaydı hiçbir şey olmazdı (522/3). Hz. Peygamberin nübüvveti de Allâh’ın hazinesinde şefâat madenidir (534/2). Bütün hayat bu gizli hazinenin eseridir (651/3). Çünkü hakikat kâbesini gönlünde tavaf edenlerin muhabbeti kenz-i mahfidir:

²⁸⁵ Aclûnî, s.132, Numara: 2016.

Haḳīkāt Ka‘ besin dilden ṭavāf itdikse biñ cāndan
Muḥabbet *kenz-i maḥfīd*dir muḥaḳḳaḳ mihrībān bülbül
298/4

El-fakru fahrī...: “Yoksulluk benim övüncümdür, ben onunla övünürüm”²⁸⁶.

Tasavvuf kültüründeki kanaatkâr olmak ile aynı minvalde olan bu hâdis *Dîvân*’da 19 yerde (7/3, 11/2, 44/4, 98/5, 104/3, 166/3, 167/5, 198/6, 222/7, 229/4, 374/1, 387/6, 450/3, 466/4, 490/1, 494/4, 533/1, 536/1, 594/3) geçmektedir. Bunun haricinde bir kelime olarak *fahr* 49; *fakr* ise 5 yerde daha geçmektedir.

Fakirlik övüncünün tacını ve melâmet hırkasını giyenler gerçekte zengin olanlardır (7/3). Allâh’ın sevgilisi Hz. Peygamber de fakir kimselerdendir (11/2). Onun ümmeti olan bizler de o Resulün gıdalarınız (166/3). Fakr içinde fahr olanları görmek istersen erenler çarşısındaki kervana uğramalısın (167/5). Hz. Peygamber’in övüncüne âşık olanlar fark içinde fahr olup hünkâr olurlar (494/4). Uşşâkîliğe gönül veren bu kimseler fakirliğin ve fenânın övüncü olmuşlardır:

*Fakr*u fenāya *fahr* oldu ‘uşşâka düşenler
Maḥbûb-ı ‘âlem ḥüsnünde envāra baḳındı
594/3

Ve inne’l-‘ulemāe verasehu...: “Âlimler peygamberlerin varisleridir”²⁸⁷.

Kaynaklarda zayıf bir hadîs olarak geçen bu hadîse *Dîvân*’da 17 yerde (11/4, 48/5, 68/5, 78/5, 116/2, 155/5, 169/2, 240/3, 259/4, 310/4, 371/2, 388/1, 394/3, 434/3, 470/4, 535/3, 572/2) değinilmiştir.

Pir silsile ile gelendir ve dîn risâlet ile âşikârdır (48/5). Mürid kendi özünü nebîlerin vârislerine yandırtmadıkça sırlar ilmine ulaşamaz (169/2). Onlar Hakk cemâлиндendir (434/3). Kişi özünü, kendini onlara teslim etmelidir (240/3). Onlar bu yolun rehberleri olduklarına göre mürşid-i kâmilin eli tutulmalıdır (370/2). Onların meclisi muhabbet meclisidir (388/1). Nebîlerin vârisi olan mürşid eğer âmil biri ise müridini âbid eder:

Enbiyāniñ vârişi ‘âmil ise ‘âbid ide
Enbiyā vü evliyā ḳabrine ṭoḑdı şems ü ay
572/2

²⁸⁶ Aclûnî, s.87, Hadîs: 1835.

²⁸⁷ Buharî, *el-Camiu’s-Sahih*, İlim 10; Ebû Dâvûd, *es-Sünen*, İlim 3.

Enbiyāniñ vārişiyse bu yoluñ rehberleri
Mürşid-i kāmil yedin tüt Murtażādan dönme sen
371/2

El-kanā‘atü mālun lā-yefed ve kenzün lā-yefnā. “Kanaat, bitmez bir sermaye ve tükenmez bir hazinedir.”²⁸⁸.

Zayıf hadîslerden biri olan kanaat, tükenmez bir hazinedir anlamındaki bu hadîs Ömer Hulûsî’nin beyitlerinde *kenz-i lâ yefnâ* şeklinde 12 yerde (3/3, 7/3, 26/4, 30/1, 262/3, 382/5, 466/4, 485/4, 490/1, 525/7, 567/4, 650/1) geçmektedir. Beyitlerde *kenz-i lâ yefnâ* ifâdesi kanaat kelimesi ile birlikte kullanılmasa da anlam olarak bu hazineye gönderme yapılmaktadır. Tükenmez hazine ifâdesi ön plana çıkartılarak müridin hep bir arayış içinde olması istenmektedir. Öyle ki hakikat sırrı mahremdir. Bu sırrı bulanlar tükenmez bir hazine de olsa ortaya çıkarmamalıdır (525/7). Melâmet hırkasını giyip kanaat edenler bu sırra ulaşırlar (7/3). Ancak kanaat etmek görünen eşyaya bakmak değildir. On sekiz bin âleme serdâr olmak isteyen bu tükenmez hazineyi bulmalıdır:

Görinen eşyâya bakma *kenz-i lâ-yefnâyı* bul
On sekiz biñ ‘ âleme ser-dâr olayım der iseñ
262/3

*Taḥallaḳū bi-aḥlāḳi’l-lāhi inne rabbī ‘alā şırāṭın mustaḳīm.: “Allâh’ın ahlakıyla ahlaklanınız. Şüphesiz Rabbim dosdoğru yoldadır”*²⁸⁹.

Esâsen bu ifâde hadîs değildir. İâdenin kısmı da Hûd sûresi 56. âyetten bir bölümdür. Şevki Beşir Abdülmecid, bu sözün Mahmud Muhammed Taha’nın *Resâil u Makâlât* isimli kitabında zikrettiğini söylemektedir. *Dîvân*’da bu ifâdeye “*taḥallaḳtüm bi-aḥlāḳi’*” şeklinde 12 yerde (64/1, 94/11, 162/5, 226/6, 266/5, 386/5, 429/6, 466/5, 515/5, 559/12, 621/6, 645/4) rastlamaktayız. Bazı beyitlerde müellifimiz bu sözü Allâh’ın emri olduğunu söylemektedir:

Bu şoḥbet emridir Ḥaḳḳıñ *taḥallaḳtüm bi-aḥlāḳi’*
Güzel nuḳḳum tütup sen gel velî insañ olam dirseñ
266/5

²⁸⁸ Aclûnî, s.102, Numara: 1900.

²⁸⁹ Şevki Beşir Abdülmecid, *Mevkifü’l-Cumhuriyyîn mine’s-Sünneti’n-Nebeviyye*, Matbuatu Rabîtatü’l-Alemi’l-İslamî, 1987, s.20.

Hak̄k buyurdu siz *taḥallaqtüm bi-aḥlākī* gerek
Sırrına aḡāh oluñ kim anda bed-kār olmasun
386/5

Hulūṣī Hak̄k didi idrāk tereddüd kılma ma' nāyı
Taḥallaqtüm bi-aḥlākī ezelden kıldı illāyı
621/6

Mūtū ḳable en temūtū...: “Ölmeden önce ölüñüz”²⁹⁰.

Ölmeden önce nefsin öldürülmesi bağlamında bu hadîs 8 yerde (29/7, 188/3, 254/2, 262/1, 356/4, 368/4, 387/1, 639/4) geçmektedir. 29/7 nolu beyitte hadîsi tümüyle iktibas eden Ömer Hulūṣī, çoğunlukla *mūtu hayyı hayy etmek* ifâdesini kullanmaktadır. Diğ̄er hadîs iktibaslarında olduğu gibi bu söz de bir sırdır. Bu sırra ulaşmak ancak bir mürşid yoluyla olur (188/3); bunun için uşşākî olmak gerekir (262/1). Bu sırrı seyran eden için ebedî bir hayat vardır:

Mūtu hayyı en temūtūñ sırrını seyrān iden
Men ḡayāt-ı cāvidānım *kün feḳām* kān iden
387/1

Lev-lāke lev-lāke lemā ḡalaḳtül-eflāk... “Sen olmasaydın, sen olmasaydın felekleri yaratmazdım”²⁹¹.

Hadis âlimleri bu sözü lafzî olarak mevzû hadîs; meâlen hadîs saysalar da mutasavvıf şairler Hz. Peygamberi övmek için bu sözü sıklıkla kullanmaktadırlar. Ömer Hulūṣī bu mevzû hadîsi dört ayrı (525/6, 555/2, 650/23, 650/28) yerde kullanmaktadır. Özellikle şu rubâi dört büyük meleğin adının geçtiği ve bu bağlamda Hz. Peygamber’in övüldüğü güzel bir elifnâme kıtasıdır:

Lev-lāke lev-lākiñ didi Cebrāīl
Levḡiñ için şūr üfleyen İsrāfīl
Lāzım gerek her cānlara ‘Azrāīl
Lāḡiḳ ise raḡmet şaḡar Mīkāil

650/23

Lī me‘a’llāhi vaḳtun lā yese‘unī... “Benim Allāh ile birlikte olduğum öyle bir vakit var ki, o vakitte, bana ne Hak̄k’a yakın bir melek ne de gönderilmiş bir peygamber

²⁹⁰ Aclûnî, s. 291, Numara: 2669.

²⁹¹ Aclûnî, s. 164, Numara: 2123.

yaklaşabilir”²⁹².

Beyitlerde bu hadîs iki yerde (445/5, 515/4) geçmektedir. İlkinde hadîsin anlamına uygun olarak güzeller şahı Hz. Peygamber’in Allâh’la birlikte olduğu yakınlık vurgulanmıştır (445/5). İkinci beyitte ise hadîsteki *me‘al’lâh* ifâdesine telmihte bulunularak müridin müşidini rehber edinip Allâh’la birlikte olması istenmiştir:

Eger hüsününi mâh itmek dilerseñ rehberi bul
İrüp kāmillerin destin *me‘a’llâh* olmayınca
515/4

... *Vahdehû lâ-şerîke lehû...* “O tekdir. O’nun ortağı yoktur. ...”²⁹³.

Bir yerde geçen *vahdehû* ifâdesi *lâ-şerîk* ifâdesi ile birlikte kullanılmıştır. Esasında her iki ifâde de Kur’ân’da ayrı ayrı geçmektedir. Müellifimiz bu beyitte Hz. Peygamber’in “tek olan Allâh’ın ortağı yoktur” anlamını içeren hadîsinden iktibas yapmaktadır:

Diller içre eylediñ beyt *vahdehûdan lâ-şerîk*
Hamdü li’llâh cân u dilden kıldığıñ burhân-ı Rabb
48/3

Men raânî fî mināmihî fekad raânî... “Her kim beni rüyada görürse uyanikken de görecektir...”²⁹⁴.

Bu sahih hadîs iktibası beyitlerde sadece bir yerde geçmektedir:

Hulūşî sen tecellîden tesellî nūr-ı zât eyle
Hadîş-i *men reānîden* ‘ināyet feyzini ihtâc
80/6

Lâ-seyfe illâ zü ve lâ-fetâ illâ ‘Ali... “Ali’den başka yiğit (*fetâ*); zülfikârdan başka kılıç yoktur”²⁹⁵.

Sadece bir yerde geçen bu sözün hadîs olmadığı ifade edilmektedir:

Sekiz cennet cemālinden melekler naşşını aldı
Yazarlar *lâ-fetâ illâ* efendim yâ Rasûla’llâh
525/5

²⁹² Muhammed Abdurraûf el-Münâvî, *Feyzu’l-Kadîr Şerhu Câmi’s-Sağîr*, Cilt: 4, Dâru’l-Kütüp el-İlmiyye, Beyrut, 2001, s.8, Numara: 4377; Aclûnî, s.173, Numara: 2159.

²⁹³ Buharî, *el-Camiu’s-Sahih*, Da’avât 54, Bed’ü’l-Halk 11.

²⁹⁴ Müslim, *el-Camiu’s-Sahih*, Rûya 10

²⁹⁵ Aclûnî, s. 363, Numara: 3069.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM TENKİTLİ METİN

4.1. NÜSHALARIN TAVSİFİ

Müellif ya da müstensihler tarafından pek çok kere elyazısı ile çoğaltılan bir eser üzerinde çalışanların sağlam bir metin oluşturma çabası kaçınılmazdır. İstinsah edilen nüshalar arasındaki farklılıklar, nüshalarda çeşitli sebeplerle okunamayan kısımlar doğru metnin ortaya çıkarılmasını zorunlu kılar. Müellif nüshasının elde edilemediği durumlarda doğru metni elde etmek için müellif nüshasına en yakın metni oluşturmak gerekir. Bunun için de mevcut bütün nüshalara ulaşım ilmî ölçütlere en uygun nüshanın esas alınıp nüshalar arası inceleme ve karşılaştırma yaparak eksikleri ve fazlalıkları göz önüne alarak en doğru metin oluşturulur. *Ömer Hulûsî Dîvânı*'nın tenkitli metni böylesi bir gayretin neticesidir.

4.1.1. Dîvân Nüshalarının Tavsifi

Araştırmamızda *Ömer Hulûsî Dîvânı*'nın dokuzu el yazması ve biri daktilo olmak üzere on nüshası tespit edilebilmiştir. Bu nüshalardan üç tanesi Ankara Milli Kütüphane'de; iki tanesi de İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kütüphanesi'nde biri de Süleymaniye Kütüphanesi Uşşâkî Tekkesi Bölümü'nde kayıt altındadır. Diğer dört nüsha şahısların özel kütüphanelerindedir. Nüshaların isimlendirilmesinde, öncelikle müstensih isminden hareketle bir kısaltma yapılmıştır. Müstensihin olmadığı ya da aynı müstensihin ikinci istinsahının olduğu durumlarda kütüphanelerinin isimlerinden ilham alınarak isimlendirme yoluna gidilmiştir. Şahısların özel kütüphanelerinde yer alan nüshaların isimlendirilmesinde ise bu şahısların isminden hareketle her nüsha bir harf ile temsil edilmiştir.

Bu nüshaların haricinde Ömer Hulûsî Efendi'nin şiirlerinden çok az bir kısmını Uşşâkî silsilesi içindeki bazı isimlerin kütüphanelerinden Ali Talip Çatalyürek, Leman Barıştıran ve İbrahim Güz'e intikal eden bazı şiir mecmualarında gördük. Bu şiirleri, elimizdeki mevcut nüshalardaki manzûmelerden farklı olmadıkları ve tarih olarak çok sonraki dönemlerde yazılan eserler içinde yer aldıkları için çalışmamız dışında tuttuk. *Ömer Hulûsî Dîvânı*'nın on nüshasının

ayrıntılı tanıtımını istinsah tarihleri ve önem sırasına göre şu şekilde yapmak mümkündür:

1. E Nüshası

Bulunduğu Yer : İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı,
Osman Ergin Yazmaları, Yazma no: 174

İstinsah tarihi : H. 1285

Müstensih : -

Ölçü : Dış: 240×155 / İç: 170×95 mm

Yaprak : 129

Satır : 18

Hat : Nesih

Manzûme Sayısı : 582

Kağıt :

Cilt :

Başı: *Eş-şalā gelsün gelan pāzār-ı ‘ışka eş-şalā*
Eş-şalā hem ir gelan dīdār-ı ‘ışka eş-şalā

Sonu: *Şeyh Hülüşî kemteriñ her ne ‘işyān söyledi*
Bilmeyen ma‘nā yüzün bilmege sa‘y eyledi

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları bölümünde kayıtlı bu nüsha *Ömer Hülûsî Divânı*'nın bilinen en eski elyazmasıdır. Nüshanın zahriyesinde siyah mürekkeple “*Baba Hülüşî'nin nuṭk-ı şerifi, beşyüz seksen iki vüzâhat u belâ‘âtıdır. Dervîş Muhib²⁹⁶ Nidâyi, numara 91*” ifâdesi yazılıdır. Ayrıca kırmızı mürekeple kafiye düzenine göre manzûme sayıları verilmiş ve nüshada 582 manzûmenin yer aldığı ifâde edilmiştir. Zahriyede harf harf belirtilen bu manzûme sayıları, o harfte numaralandırılan son manzûmeye göre yapılmış ve 582 manzûme toplamına ulaşılmıştır. Manzûmeler harflere göre sayılmadığında da eserde toplam 582 manzûmenin olduğu görülür. Nüshanın çeşitli yerlerinde okumaya hâlel getirmeyecek düzeyde güve yenikleri vardır.

²⁹⁶ “Muhib” şeklinde okuduğumuz bu kelime “Hüccet” şeklinde de okunabilmektedir.

Nüshanın zahriyesinde muhtemelen ilk müstensihe ait olan şöyle bir ifâde mevcuttur:

Destur Efendim Şâhım

Pâdişâhım sen bilirsin ‘âşıkı

Sen bilirsin pîrim vâsıla lâyıķı

‘Işķ ile pervâne itdin ‘âşıkı

Ger murâdın yakmak ise yanayın

Bu ifâdenin devamında ise kırmızı mürekkeple yazılmış “*el-ḥamdüli’llâh gözümnden akan yaşa Qur’ân-ı ‘azîmu’s-şân olan Dîvân-ı şerîfîñ bir-beş tarafına zarûri damladıysa ‘afv itmeyesiz*” ifâdesi yer almaktadır. Bu ifâdenin okunamayan yerine bir damla gözyaşı düşmüştür.

Kafiye düzenine göre sıralanan manzûmelerin mahlas beyitleri kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eserin tamamlanmasından sonra kafiye düzeni içindeki manzûmeler tekrar bir sıralamaya tabi tutulmuş ve manzûmelerin kaçınıcı sırada yer alması gerektiği manzûmelerin başında kırmızı mürekkeple belirtilmiştir. Örneğin nun kafiyesi içinde 20. sırada yazılan manzûmenin başına 1. sırada yer alması gerektiği işâret edilmiş, böylelikle bütün sıralama değiştirilmiştir. Bununla birlikte numaralandırmada bazı hatalar olmuştur. Mesela “*ra*” kafiyesinde 49’a kadar numaralandırma yapılmış ancak 44. numara atlanmıştır. Oysa “*ra*”da 48 manzûme vardır. Yine “*nun 41*” diye numaralandırılması gereken manzûme sehven “*kef 41*” şeklinde numaralandırılmıştır. “*Ye*” kafiyesinde ise, kafiyelerinde sorun olmayan ve birbiri ardınca yazılan iki farklı manzûmeye “*ye 44*” numarası verilmiştir. Bütün bu sıralama hatalarına rağmen “*ra*” kafiyesindeki bir eksik ile “*ye*” kafiyesindeki bir fazlalık zahriyede işâret edilen 582 manzûme toplamını değiştirmemiştir.

Nüshanın istinsahında unutilan 5, 8, 463 ve 595 nolu manzûmeler şukkalara (küçük bir kağıta) yazılarak sırasıyla “*elif*”, “*he*” ve “*ye*” kafiyeli manzûmelerin bulunduğu yaprakların arasına iliştilmiş ve yine yeni sıralamada kaçınıcı sırada olması gerektiği kırmızı mürekkeple belirtilmiştir. Bu manzûmelerin yazı karakteri diğerlerine göre biraz farklılık arzetsede de numaralandırmanın özellikleri aynıdır. Kanaatimizce bu manzûmeler sıralamanın yapıldığı esnada yazılıp nüshaya eklenmişlerdir. Ancak aradan geçen zaman içinde 5, 8, 463 ve 595 manzûmelerin yer aldığı bu küçük kağıtlardan 5 ve 8 numaralı olanlar iliştildikleri yapraklardan

kopmuş ve maalesef kaybolmuştur. Bu bağlamda E nüshasında zahiren 580 manzûme yer almaktadır.

Bu nüsha, ilk olarak yaprak sistemine göre değil sayfa sistemine göre numaralandırılmıştır. Son olarak nüshanın yer aldığı kütüphane tarafından yaprak numaraları verilmiştir. Nüshada bir-iki yer dışında sayfa kenarına yazılmış beyit ya da manzûme bulunmaz. Yine bir-iki yer dışında üstü çizili ya da değiştirilmiş olan mısralar yok denecek kadar azdır. Bütün bunlar, nüshanın müellif nüshası olduğuna dâir yeterli karineyi oluşturmamaktadır.

Eserin sonunda sadece H. 1285 tarihi vardır. Nüshanın müellif nüshası mı olduğu yoksa istinsah mı olduğu hususunda ayrıca bir kayıt yoktur. Nüshanın başındaki “*Dervîş Muhib Nidâyi, numara 91*” ifâdesi kanaatimizce temellük kayıdır. Ancak eserin sonundaki H. 1285 tarihi aynı zamanda Ömer Hulûsî Efendi’nin vefat yılıdır. Ömer Hulûsî’nin bu nüshayı görmüş olması; ya da en azından, nüshadaki manzûmelerin kaçınıcı sırada yer alması gerektiği bilgisini vermiş olması kanaatimiz dâhilindedir.

2. H Nüshası

Bulunduğu Yer : İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları, Yazma no:84

İstinsah tarihi : 1295/1878

Müstensih : Muhammed Himmetî Fahreddin Nazillîvî

Ölçü : Dış: 275x200 / İç: 200x125 mm

Yaprak : 115

Satır : 20

Hat : Rika

Manzûme Sayısı : 582

Kağıt : Suyolu filigranlı

Cilt : Sırtı kırmızı meşin kaplı, kapakları mor mukavva cilt.

Başı: *Dîvân-ı Şeyh ‘Ömer Hulûsî min tariķu’l-‘uşşâķî ĳaddese’llāhu sırrıhu’l-bâķî Bi’smi’llāhi’r-raĳmāni’r-raĳīm*

Tendeki cānımda arardım ‘ıųķa geldim ibtidā

Gizli cānānımda buldum ben de ĳıldım iķtidā

Sonu: *Şeyh Hulûsî kemteriñ her ne ‘işyân söyledi*

Bilmeyen ma‘nâ yüzün bilmege sa‘y eyledi

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları bölümünde kayıtlı olan bu nüshayı istinsah eden kişi Ömer Hulûsî'nin vefatına tarih düşüren Uşşakî şeyhlerinden Muhammed Fahreddin Himmetî'dir. Eserin zahriyesinde elyazısıyla “numara 29” ifâdesi ile İstanbul Belediye kitaplığının ve Osman Ergin yazmalarının mühürleri dışında bir şey yoktur.

Oldukça temiz olan nüshada yaprak numarası yerine sayfa numarası kullanılmıştır. Daha sonra, bulunduğu kütüphanede nüshaya yaprak numaraları verilmiştir. Mahlas beyitleri kırmızı mürekkeple yazılmıştır. E nüshasında işâret edilen yeni sıralama birkaç manzûme dışında esas alınarak düzenlenmiş olan elimizdeki ilk nüshadır. H nüshasının E nüshasında işâret edilen sıralamayı esas almadığı manzûmeler, *elif-he*, *sağır kef-nun* ile *he-ye* kafiyeleri arasında yer değişen manzûmelerdir. Çalışmamıza dâhil ettiğimiz nüsha tavsif tablosunda bu durum açıkça görülmektedir.

Nüshada nun kafiyesinde yer alması gereken 409 nolu manzûme kef kafiyesinde yazılmış; daha sonra nun kafiyesinde de tekrar edilmiş ve ikinci kez yazıldığı yere sehven yazıldığına dâir not düşülmüştür. Bunun haricinde unutulmuş 13 ve 291 nolu manzûmeler sayfa kenarına yazılmıştır.

Nüşanın istinsah kaydında eseri istinsah edenin İstanbul Tophane-i Amire mevkisinden Nazillili Muhammed Fahreddin Himmetî olduğu ve eserin H. 1295 yılının Recep ayında istinsah edildiği bilgisi vardır.

3. T Nüşası

Bulunduğu Yer : Ankara Milli Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu,
Yazma No: 06 Mil Yz A 8437

İstinsah tarihi : 1297/1880

Müstensih : Muhammed Emîn-i Tefvik et-Tirevî

Ölçü : Dış: 250x155 / İç: 180x110 mm

Yaprak : 110

Satır : 21

Hat : Nesih

Manzûme Sayısı : 582

Kağıt : Suyolu Filigranlı

Cilt : Sırtı ve sertabı siyah meşinle tamir görmüş, kapakları

siyah kağıt kaplı mukavva cilt.

Baş: *Ḳuṭbu'l-‘ārifīn ḡavṣu'l-vāsilīn eṣ-Şeyḫ ‘Ömer Ḥulūṣī en-nāzil Aydinī
min ṭarīḳu'l-‘uṣṣāḳī pīr Ḥasan Ḥüsāmed’dīn el-Buḫārāvī ḳaddese’llāhu sırrıhu'l-bāḳī
efendim hū Bi’smi’llāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm*

Tendeki cānımda arardım ‘ışḳa geldim ibtidā

Gizli cānānımda buldum ben de ḳıldım iḳtidā

Sonu: *Dir Ḥulūṣī kemteriñ her ne ‘iṣyān söyledi*

Bilmeyen ma‘nā yüzün bilmege sa‘y eyledi

Ankara Milli Kütüphane’de kayıtlı olan bu nüshanın istinsah kaydında Muhammed Emîn-i Tefvik et-Tirevî²⁹⁷ tarafından H. 1297 yılı Zilhicce ayının ilk günlerinde “Yedikale” mevkisindeki Halid Efendi Tekkesi’nde istinsah edildiği yazılıdır.

Zahriyede şair Cemâlî’ye ait sekiz gazel yer almaktadır. Toplam 582 manzûmenin bulunduğu T nüshasında mahlaslar genellikle kırmızı mürekkeple yazılmaya çalışılmıştır. Ancak kimi zaman mahlas mısraı ya da mahlasın geçtiği beyitler de kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kimi beyitlerde geçen peygamber ve şahıs adları ile müstensih’in önemli gördüğü bazı kelimelerin üstünde kırmızı mürekkeple bir çizgi çekilidir.

T nüshası da E nüshasında önerilen yeni sıralama esas alınarak hazırlanmış ve H nüshasında olduğu gibi bazı manzûmeler bu sıralamanın dışında tutulmuştur. Ancak bir-iki manzûmenin farklı kafiyelerde tertip edilmesiyle H nüshasından farklılık arzeder. Birkaç beyit sehven unutulmuş olup sayfa kenarına yazılmış; yanlış yazılan bazı satırların üstü çizilip kenarına doğrusu not edilmiştir.

²⁹⁷ Nüshada müstensih’in adındaki “et-Tirevî” kelimesi “es-Sirevî” ya da “es-Servî” gibi okunmaya müsait şekilde se harfi (ث) ile yazılmıştır. Müstensih’in Tire kelimesini bu şekilde yazması Tire isminin yabancı kökenli olmasından ve kelimenin aslındaki “Th” sesini se harfi (ث) ile vermeye çalışmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim Tire, “*tarih boyunca Thira, Thyeira, Thrha, Thyra, Teira, Apeteria ve Arkapolis gibi isimlerle*” anılmıştır. Bkz. Zekâî Mete, “Tire”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 41, İstanbul, 2012, s.195.

Nüshada sıklıkla görülen bir diğer husus bazı beyitlerin kenarına kırmızı mürekkeple açıklayıcı bir-iki kelime yazılı olmasıdır. Örneğin beyitte geçen “koç” kelimesine istinaden sayfa kenarına “koç kurbanı” yazılarak yanlış anlaşılmayı önlemeye çalışılmıştır. 110 yapraklık bu nüshada sadece bir sayfada okuma notları vardır (46^b). Kurşun kalemle yazılı bu notlar manzûmenin mısralarındaki kelime ya da kelime gruplarından oluşmaktadır.

Oldukça temiz ve okunaklı olan nüshada kafiye başlıkları vardır. Bunun haricinde bazı manzûmelerin de isimlendirildiği görülmektedir. Nüsha farklılıklarını karşılaştırdığımızda T nüshasının H nüshasıyla genel anlamda aynı özellikleri taşıdığını söyleyebiliriz.

4. S Nüshası

Bulunduğu Yer	: İbrahim Güz Özel Kütüphanesi, Ümraniye
İstinsah tarihi	: 1301/1884
Müstensih	: Seyyid Mustafa Sâfi
Ölçü	: Dış: 210x140 / İç: 180x115 mm
Yaprak	: 139
Satır	: 17
Hat	: Nesih
Manzûme Sayısı	: 583
Kağıt	: Avrupai Kağıt
Cilt	: Sırtı kırmızı meşinle tamir görmüş kapakları eskimiş

siyah kağıt kaplı mukavva cilt.

Başı: *Dīvān-ı Hülûsî Bi'smi'llâhi'r-raḥmāni'r-raḥîm*

*Tendeki cānımda arardım 'ışka geldim ibtidā
Gizli cānānımda buldum ben de kıldım iktidā*

Sonu: *Şeyḥ Hülûsî kemteriñ her ne 'ișyān söyledi
Bilmeyen ma' nā yüzün bilmege sa'y eyledi*

S nüshası olarak isimlendirdiğimiz bu eser Mahmud Erol Kılıç'ın tavassutu ile İstanbul Ümraniye'de meskun İbrahim Güz'ün özel kütüphanesinden tarafımıza

fotokopi olarak ulaştırılmıştır. İbrahim Güz ile nüshanın kağıt, cilt, ölçü gibi özellikleri hususunda inceleme yapmak için izin istediğimiz telefon görüşmesinde; elyazmasının, bize ulaştırılan fotokopiden sonra kaybolduğunu öğrendik. İstanbul’da İbrahim Güz’ün özel kütüphanesinde yaptığımız araştırmalar neticesinde S nüshası elyazmasının orijinalinin İbrahim Güz’ün özel kütüphanesinde olduğunu tespit ederek son incelemelerimizi orijinal nüsha üzerinden yaptık.

Sayfa esasına göre numaralandırılmış olan bu nüsha 139 yapraktır. Eserin zahriyesinde baş tarafta “*Reşîd bin ... dünyaya geldiği ... fî [4] teşrîn-i evvel rûmî sene [1321], şa‘bānu’l-mu‘azzam Pazartesi fî 17 sene 1323*” ifâdesi yazılmış ancak mürekkep ıslatılıp silinmeye çalışıldığından oldukça zor okunmaktadır. Zahriyenin alt kısmında ise “*Meḥmed bin Emīn dünyaya geldiği yevmü’l-ḥad Pazar gicesi fî 21 Mart sene 1315 ‘arabî zilka‘ de fî 21 sene 1316*” ifâdeleri yer almaktadır.

Nüşhada kırmızı mürekkep kullanılmamıştır. Bazı manzûmelerin kenarında manzûmedeki yanlış okumaya sebep olabilecek kelimelerin düzgün yazılışları eklenmiştir. Kimi yerlerde ise eksik mısra olduğu yazılmıştır. Unutulan bazı mısraların ve beyitlerin sayfa kenarına yazıldığı görülür. Bunlar haricinde yapraklar oldukça temizdir. Nüşhada güve yeniği olmamakla birlikte bazı sayfalarda küflenme vardır.

Nüşhanın 118^a-118^b yapraklarında, “*biziz uşşakî gülleri*” redifli bir gazel de dâhil olmak üzere 583 manzûme yer almaktadır. Ancak bu musammat gazel, diğer nüshaların hiçbirinde olmadığı gibi 624 nolu gazelle aynı redifi, aynı söz öbeklerini ve aynı özellikleri taşımaktadır. Bazı beyitleri sayfa kenarına yazılmış olan bu gazelde *Hulûsî* mahlası yer alsa da 624 nolu gazelden üretilmiş ve hatalarla dolu gazel izlenimi verdiği için dolayı metne dâhil edilmemiştir.

Mustafa Sâfi Efendi’nin istinsah ettiği bu nüshanın 136^b yaprağında *Divân* tamamlanmaktadır. Yine aynı yaprakta Fahreddin Himmetî’nin hem Ömer Hulûsî Efendi ve hem de müstahlefi Hüseyin Hakkı Efendi’nin vefatına düşürdüğü tarih manzûmeleri yer almaktadır. Bu tarihlerden sonra istinsah kaydı olarak “*Temme’d-dîvân bi-‘avni’l-lâhi’l-meliki’l-mennân min ṭarîḳati’l-‘uşşâkiyye ketebehu el-fâḳîr el-ḥaḳîr bende-i âl-i ‘abā Seyyid Muştafâ Şâfi Ödemiş sene 1301*” yazılıdır.

137^a-139^a yaprakları arasında ise kimisi Emrâh ve Fethî’ye ait olan ve nüshaya sonradan eklenmiş mersiye, nefes ve gazellere yer verilmiştir.

S nüshası herhangi bir nüsha farklılığında H ve T nüshaları ile ortak hareket ediyorsa da bu nüshalarla örtüşmez. Daha çok E ve L nüshalarıyla aynı paralellikler ve kendine özgü farklılıklar barındırır. Ancak nüsha tavsif tablosunda görüleceği üzere S nüshası, E nüshasında işâret edilen sıralamayı değil E nüshasının yazılış sırasını esas almıştır.

5. U Nüshası

Bulunduğu Yer : Süleymaniye Kütüphanesi Uşşâkî Tekkesi Bölümü,
Yazma no: 65

İstinsah tarihi : 19 Şaban 1303/17 Mayıs 1886

Müstensih : Muhammed Emîn-i Tevfik et-Tirevî

Ölçü : Dış: 250x155 / İç:180x110 mm

Yaprak : 110

Satır : 21

Hat : Nesih

Manzûme Sayısı : 583

Kağıt : Avrupai Kağıt

Cilt : Siyah meşin sırtlı, kapakları ebrulu kaplı mukavva cilt.

Başı: *Hû Kıddese sırrıhu'l-‘âlî Kıţbu'l-‘ârifîn ğavşu'l-vâşilîn pîr-i şânî tariĳat-i ‘aliyye-i ĳalvetiyye-i ‘uşşâķî ĳulefâsından eş-Şeyĳ ‘Ömer ĳulûşî ĳazretleriniñ Dîvân-ı şerîfleridir Bi’smi’llâhi’r-raĳmâni’r-raĳîm*

Tendeki cânımda arardım ‘ışķa geldim ibtidâ

Gizli cânânımda buldum ben de kıldım iĳtidâ

Sonu: *Bu ĳulûşî kemteriñ her ne ‘işyân söyledi*

Bilmeyen ma‘nâ yüzün bilmege sa‘y eyledi

Bu nüsha, Muhammed Emîn-i Tevfik et-Tirevî'nin ikinci istinsahıdır. Süleymaniye Kütüphanesi Uşşâkî Tekkesi yazlamaları bölümünde kayıtlı olduğu için çalışmamızda U nüshası olarak isimlendirilmiştir.

Nüshanın kapağına yapıştırılmış olan etikette “*Dîvân-ı Kıţbu'l-‘ârifîn eş-*

Şeyh ‘Ömer Hulûsî el-‘Uşşâkiyyu’l-Ĥalvetî ħaddese sırrıhu’l-bâkî hû, Dîvân-ı Muştafâ Fethî el-‘Uşşâkiyyu’l-Ĥalvetî” yazılıdır. İç kapakta ise “1-Dîvân-ı Şeyh ‘Ömer 1-109; 2- Dîvân-ı Şeyh Muştafâ 110-127; 3-Sâlim Baba 128-130; 4- Ĥasan Ĥüsâmeddîn ‘Uşşâkî 131-133” yazılarak cildin içindekileri çıkartılmıştır.

Nüşanın zahriyesinde Muhammed Emîn-i Tevfik et-Tirevî’nin kütüphanesinin mührü bulunmaktadır. Aynı mühür nüşanın 83^b yaprağında da yer almaktadır. Eser yaprak sistemine göre sonradan numaralandırılmıştır. Buna göre *Ömer Hulûsî Dîvânı* eserin 1^b-110^b yaprakları arasında yer almaktadır.

U nüshası aynı müstensihin 1297/1880 yılında istinsah ettiği T nüshasından altı yıl sonra 1303/1886 yılında istinsah ettiği nüshadır. Aynı müstensih tarafından istinsah edilmelerine rağmen T ve U nüshaları arasında iki farklılık göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki 185 nolu manzûmenin *Dîvân*’da yer almasıdır. İkinci farklılık, nüsha tavsif tablosunda görüleceği üzere 419 nolu manzûmenin yazılış sırasıdır. Bu iki fark dışında hacim ve sıralama olarak T ve U nüshaları arasında bir fark yoktur.

Dîvân’ın yer aldığı sayfalar oldukça temizdir. Bazı sayfaların kenarlarına müstensih tarafından yazılan ancak daha sonra ıslatılıp silinen bazı yazılar vardır (1^a, 56^a). Silinmemiş olanlardan bir tanesi müstensihe ait olan “*eğer bulmazsa vah eyvah*” redifli bir gazeldir. 80^a yaprağında yer alan ve yedi beyit olan bu gazele başlık olarak kırmızı mürekkeple “*Güfte-i Emîn*” yazılmıştır.

U nüshasının ölçüleri, satır sayıları ve yazı karakteri T nüshası ile aynıdır. Ancak U nüshasındaki manzûmelerin başında kırmızı mürekkeple başlık bağlamında “*velehu ħaddese sırrıhu*” yazılmıştır. T nüshasındaki gibi manzûmelerin kenarlarına manzûmedeki bir-iki kelimenin kırmızı mürekkeple yazılması U nüshasında da devam etmektedir.

Bütün bu karineler U nüshasının T nüshasından istinsah edildiğine işâret etmektedir. Geçen altı yıllık sürede Ömer Hulûsî’ye ait olan sin kafiyesindeki bir gazelin bulunmuş olması ve ihtiyaca binaen nüşanın yeniden istinsah edilmesine sebebiyet vermiş olabilir. Müstensihin 419 nolu manzûmenin sırasını değiştirmiş olması da sehven yapılmış bir hata olarak gözükebilir. Çünkü müstensihin birinci istinsahı olan T nüshasındaki hatalar ve metinde tercih etmediğimiz farklılıklar U nüshasında da devam etmektedir. Bu benzerliklerden ötürü biz U nüshasından sadece

185 nolu manzûmeyi metne dâhil etmekle ve U nüshasında yer alan manzûmelerin yer aldıkları yaprakları dipnot başlıklarında belirtmekle yetindik.

6. L Nüshası

Bulunduğu Yer	: Leman Barıştıran Özel Kütüphanesi, Kadıköy
İstinsah tarihi	: -
Müstensih	: -
Ölçü	: Dış: 245x165 / İç:210x110 mm
Yaprak	: 108
Satır	: 18
Hat	: Nesih, HarekeliNesih, Nesih
Manzûme Sayısı	: 499
Kağıt	: Suyolu filigranlı
Cilt	: Sırtı kırmızı meşin kaplı kapakları yeşil kağıt kaplı

mukavva cilt.

Başı: *Mey-i biz sultân yedinden kandık ise bir kadeh
Hoşnûduz 'irfân yedinden kandık ise bir kadeh*

Sonu: *Derd-i erenler biz Haqq-ile Haqka irince
Şeyhim Hulûşî göz yaşı bārânımız oldu*

L nüshası olarak isimlendirdiğimiz bu nüshayı öncelikle Mahmud Erol Kılıç'ın özel kütüphanesinden fotokopi olarak edindik. Birkaç yıl aslına ulaşamadığımız bu nüshaya Ödemiş'teki araştırmalarımız esnasında rastladık. Ödemiş'te ikamet eden Uşşakîlerden Ahmet Talip Çatalyürek bize elinde Ömer Hulûsî'nin bir dîvânı olduğunu söyledi. Ziyaretimizde kendilerindeki nüshanın elimizde fotokopisi olan nüsha olduğunu öğrendik. Ahmet Talip Çatalyürek, nüshanın kendisine ait olmadığını; nüshayı incelemek için Mehmet Tevfik Özel'in torunu olan ve İstanbul'da ikamet eden 89 yaşındaki Leman Barıştıran'dan emanet aldığını ve kısa bir zaman sonra iade edeceğini söyledi. Elimizdeki fotokopilerle aslını karşılaştırdığımızda bir eksikliğin olmadığını da öğrenmiş olduk.

Leman Barıştıran'ın özel kütüphanesinde yaptığımız araştırmalarda bu nüshanın Leman Barıştıran'ın kütüphanesine iade edildiğini gördük. Bu nüsha,

Leman Barıştıran'a ait olmakla birlikte belli aralıklarla istifâdeye sunularak Ahmet Talip Çatalyürek'e (Ödemiş'e) gönderilmektedir.

L nüshası diye isimlendirdiğimiz bu nüsha, mevcut haliyle 108 yapaktır. 6^b-7^a yaprakları arasındaki bir fasikülün kopmuş ve kaybolmuş olma ihtimali vardır. Çünkü sayfalarında herhangi bir numaralandırma yapılmamış olan bu nüshanın başındaki 1^a-6^b yaprakları ile sonundaki 97^a-108^a yapraklarındaki manzûmeler kötü bir elyazısıyla tertip sırası gözetmeksizin kanaatimizce boş sayfalara sonradan eklenmiştir.

7^a-108^a yapraklarındaki manzûmeler ise tertip sırasına göre ve harekeli nesih ile oldukça temiz bir şekilde yazılmıştır. Ancak 7^a yaprağındaki ilk manzûme “*sahih*” redifli 81. manzûmedir. Nüshanın orijinalini incelediğimizde de 6^b-7^a arasından bir fasikülün kopmuş olduğunu, ancak daha sonra tamir edildiğini müşahade ettik. Her ne kadar 6^b-7^a yaprakları arasında yarım kalan bir manzûme olmasa da 7^a'dan itibaren nüshanın 81. manzûmeden başlamak suretiyle tertibe uygun olarak devam ediyor oluşu nüshadan ilk dönemlerde bazı yaprakların kopmuş olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

Nüsha tavsif tablosunda işâret ettiğimiz üzere nüshanın ilk kısmında 16 manzûme yer alır. Asıl kısımda ise 418 manzûme vardır. Ana kısmın sonunda *Dîvân*'ın tamamlandığı bilgisi bulunmaktadır, ancak hemen arkasından *Dîvân*'ın önceki kısımlarında olmayan diğer 65 manzûmeye yer verilmiştir. Toplam 499 manzûmenin yer aldığı nüshada yer alan manzûmelerin listesi nüsha tavsif tablosunda belirtilmiştir.

Nüshayı kimin ne zaman istinsah ettiğine dâir bir bilgi yoktur. 108^b yaprağında üzerinde “*Şeyh Ömer Hulûsî*” yazan bir mühür vardır. Bu mühürün bu nüshaya Ömer Hulûsî Efendi hayattayken mi yoksa vefatından sonra mı vurulduğu şüphelidir. Çünkü Ömer Hulûsî'nin mühürünün vefatından sonra kullanılmış olduğu bilgisi şüphemizi doğrular niteliktedir. Ayrıca nüshanın ana kısmı müellif nüshası olabilecek kriterler barındırmamaktadır. Nüshanın Mehmet Tevfik Özel'in torununda bulunması nedeniyle müstensihinin Mehmet Tevfik Özel olması ihtimal dâhilindedir.

7. A Nüshası

Bulunduğu Yer : Ankara Milli Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu,
Yazma No: 06 Mil Yz B 997

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Ölçü : Dış: 265x195 / İç:220x150 mm

Yaprak : 92

Satır : 17

Hat : Talik, Harekeli Nesih, Nesih

Manzûme Sayısı : 363

Kağıt : Suyolu Filigranlı

Cilt : Sırtı kırmızı meşin, kapakları siyah kaplı mukavva cilt

Baş: *Ḳuṭbu'l-‘ārifīn ḡavṣu'l-vāsilīn tācu'l-‘āşıḳīn mazhar-ı kenz-i ḥaḳīḳat server-i sırr-ı velāyet-i ‘azīz-i cihān ḳuṭbu'z-zamān es-seyyid eş-şeyḫ Muhammed Tevfīḳī en-Nazillilī ḥazretleriniñ ḥulefālarından ‘acizu'l-‘ācizīn Şeyḫ ‘Ömer Ḥulūşī efendiniñ rumūz-ı ḥaḳāyīḳdan dīvān-ı şerīfleri Bi’smi’llāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm*

Enbiyā vü evliyā vü mü’miniñ ‘ıṣṣḳı Ḥudā

Zāhirān sevmek dilerseñ ‘ilm-ile ol ibtidā

Evvelī ol āhiri ol bāḳinī ol zāhirān

İntihāsı bī-nihādır ibtidāsı intihā

Rāh-ı Ḥaḳḳa eş-şalādır gel nidā ḳıl eş-şalā

Sonu: *Şeyḫ Ḥulūşī seyr iderken ‘arş [u] kürsiden öte*

Gel denildi ferş içinde ḳaldı ol mihmān baba

A nüshası olarak isimlendirdiğimiz bu nüsha, Ankara Milli Kütüphane’de bulunmaktadır. Sırtı kırmızı meşinden ve kapakları siyah kaplı mukavva bir cilt içindedir. 92 yapraktan oluşan nüsha sonradan numaralandırılmıştır.

Nüshanın zahriyesi ve sonraki yaprak boştur. *Dīvān* 2^b yaprağından başlamaktadır. 2^b-3^b yaprakları talik, 4^a-71^a yaprakları harekeli nesih ile yazılmıştır. 71^b- 88^a yaprakları farklı bir elden çıkmış harekeli nesih ile; 88^b- 93^a yaprakları ise başka bir elden çıkmış nesih ile yazılıdır. 71^a sayfasına kadar mahlaslar ve kafiye başlıklarında kırmızı mürekkep kullanılmış ve yazıya özen gösterilmiştir.

Nüshanın bazı sayfalarında 4-5 satırlık boşluklar göze çarpmaktadır. Bazı mısralar sonradan değiştirilmiştir. Ancak unutulup kenara yazılmış beyit ya da manzûme nüshada yer almamaktadır. Nüshanın bazı sayfaları tamir görmüştür.

A nüshasında toplam 363 manzûme vardır. Nüsha tavsif tablomuzda da görüleceği üzere üç kere tertip edilmiştir. 2^b-71^a yapraklarında 286; 72^b-88^a yapraklarında 62 ve son olarak 88^b-93^a yapraklarında 15 mazume bulunmaktadır. 629 nolu manzûme hem ikinci tertipte hem de üçüncü tertipte olmak üzere iki kere yazılmıştır. Bu nüshada, Sâdıkâ mahlaslı bir şairin Ömer Hulûsî'nin 493 nolu manzûmesine yaptığı tahmîse de yer verilmiştir.

A nüshadaki bu 363 manzûme diğer nüshalara göre sayı bakımından eksik olsa da 69 farklı manzûme barındırıyor olması yönüyle dikkat çekicidir. Bu yeni manzûmeler A nüshasının üç tertibine dağınık vaziyettedir. Nitekim 286 manzûmenin yer aldığı ilk tertipte 66 tane; 62 manzûmenin yer aldığı ikinci tertipte 2 tane ve 15 manzûmenin yer aldığı üçüncü tertipte de 1 tane yeni manzûme bulunmaktadır. Şunu da ifâde etmek gerekir ki bu 69 manzûmenin 16 tanesinin daktilo ile istinsah edilen C nüshasının sonundaki “*mâba'd*” bölümünde de yer alıyor olması, bu manzûmelerin Ömer Hulûsî'ye aidiyetini güçlendirmektedir. Bundan dolayı biz de bu manzûmeleri yeniden inşa ettiğimiz metne kafiye düzenine uygun olarak dâhil ettik. Bu yeni manzûmeler nüsha tavsif tablosunda siyah hücre içinde gösterilmiştir. Ancak bu 69 manzûme içinde yer alan Sâdıkâ'nın tahmîsini metne dâhil etmedik. Sonuç olarak E nüshasında işâret edilen tertibe ek olarak A nüshasında Ömer Hulûsî'ye ait toplam 68 manzûme yer almaktadır.

Nüshada manzûmelerden başka herhangi bir kayıt yoktur. Bu nedenle ne zaman ve kim ya da kimler tarafından istinsah edildiğini bilmiyoruz. Üç kere tertip edilmiş olması göz önüne alındığında nüshanın farklı zamanlarda ve farklı kişiler tarafından oluşturulduğunu düşünmekteyiz.

8. M Nüshası

Bulunduğu Yer : Ankara Milli Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu,
Yazma No: 06 Mil Yz A 8642

İstinsah tarihi : -

Müstensih : -

Ölçü	: Dış: 245x180 / İç:180x120 mm
Yaprak	: 82
Satır	: 13
Hat	: Nesih
Manzûme Sayısı	: 278
Kağıt	: Cedit
Cilt	: Siyah Pandizot Kaplı Mukavva Cilt
Başı:	<i>Dîvân-ı Şeyh ‘Ömer Hulûsî kâddese sırrıhu’l‘azîz Tendeki cânımda arardım ‘ışka geldim ibtidâ Gizli cânânımda buldum ben de kıldım iktidâ</i>

Sonu: *‘Ârifîñ hüsni kerâmet gör ne yâriñ hüsni dir
Tâ tecellîsin tesellî eyleyen güftâriyim*

M nüshası olarak isimlendirdiğimiz bu nüsha Ankara Milli Kütüphane’dedir. Sayfa esasına göre numaralandırılmış olup 164 sayfadır. Siyah pandozit kaplı mukavva bir cilt içerisindedir. Nüshanın zahriyesi ve sonraki yaprak boştur.

Nüshada toplam 278 manzûme yer almaktadır. Nüsha mim kafiyesinin ortalarında 317. manzûme ile sonlanmaktadır. M nüshası, iki ciltlik bir eserin ilk cildi izlenimini vermektedir. Çünkü nüshada yer alan manzûmeler E nüshasında önerilen sıralamaya göre başarılı bir şekilde tanzim edilmişlerdir. Kafiye başlıkları ve mahlaslar kırmızı mürekkeple yazılmaya çalışılmış kimi yerlerde mahlasların üzerine sadece çizgi çekilmiştir. Son 5 yaprakta kırmızı mürekkep kullanılmamıştır. Sayfa kenarlarında beyit ya da manzûme olmadığı gibi üstü çizilmiş ya da kelime eklenmiş manzûmeye de rastlanmamıştır. Son derece temizdir.

Nüshanın arka kapak içine yapıştırılan farklı bir kağıtta kime ait olduğunu belirleyemediğimiz iki dörtlük ve iki beyit yer almaktadır. Bunun haricinde nüshayı kimin ve ne zaman istinsah ettiğine dâir bir kayıt yoktur.

M nüshasını çok eksik olması, T nüshasından istinsah edildiği ihtimal dâhilinde olması, farklı bir manzûmeye yer vermemesi ve kritiğe tabi tutulacak özellikler barındırmaması nedeniyle edisyon kritiğe dâhil etmedik. Ancak nüshada yer alan manzûmeleri nüsha tavsif tablomuzda gösterdik. C nüshasının sonunda Muhammed Emîn-i Tevfik Efendi’nin *Dîvân’ı* iki kere istinsah ettiği belirtilmektedir.

Bu bağlamda ilk kanaatimiz eksik olan M nüshası T nüshasıyla aynı özellikleri barındırdığı için M nüshasının Muhammed Emîn-i Tevfik Efendi'nin ikinci istinsahı olma ihtimali idi. Ancak M. Emîn-i Tevfik'in ikinci istinsahı olan U nüshası tezimizin son aşamasında elimize geçinde M nüshasının başka bir müstensih'e ait olduğu ortaya çıkmıştır. Kanaatimizce bu problem M nüshasının kayıp olan ikinci cildi ortaya çıktığında çözüme kavuşacaktır.

9. C Nüshası

Bulunduğu Yer	: İbrahim Güz Özel Kütüphanesi, Ümraniye
İstinsah tarihi	: 18 Şaban 1381/25 Ocak 1962
Müstensih	: Hâmid Cezbi bin Kazmî
Ölçü	: 297x210 mm (A4)
Sayfa	: 273
Satır	: 35
Kataker	: Daktilo yazısı
Manzûme Sayısı	: 600
Kağıt	: Avrupaî kağıt
Cilt	: Siyah mukavva cilt.

Başı: *Taçel' aşıkîn Mazhar-ı Kenz-i Hakikat Server-i Sırrı-ı Vilâyet Aziz-i Cihan Kütbüzzaman Esseyidüşşeyh Muhammed Tefkinnazilli Hazretlerinin hülefâsından Kütübül-Arifin Gavsel'vasilîn Pir-i Sanî Küddüse sırrıhul'alî tarikat-i Aliyye-i Uşşakî Sadat-ı Kiramından Esseyidüşşeyh Ömer HULÛSÎ Hazretlerinin Divân-ı Şerifleridir.*

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Tendeki canımda arardım aşka geldim ibtida

Gizli Cananımda buldum bende kıldım iktida

Sonu: *Söyledim lâhute azmin HİMMETİ tarih-i tam*

Andelib ruh-i pâk'in buldu vahdet aşıyan

C nüshası diye isimlendirdiğimiz bu nüsha daktilo ile istinsah edilmiştir. Nüshayı Mahmud Erol Kılıç aracılığı ile İstanbul Ümraniye'de ikamet eden İbrahim Güz'ün özel kütüphanesinden fotokopi ederek temin edebildik. İstanbul'daki

araştırmalarımız esnasında bu daktilo istinsahının orijinalinin İbrahim Güz'ün kütüphanesinde olduğunu gördük. İbrahim Güz'ün ifâdelerine göre nüsha emekli Bahriye Yarbay Ali Fuad Rûhî'nin oğlu tarafından Çanakkaleli Hâmid Cezbi bin Kazmî'ye istinsah ettirilmiştir.

C nüshasının 273. sayfasında nüshasın istinsahı ile ilgili olarak imlâ ve okuma hataları ile dolu şu ifâdelere yer verilmiştir:

“Temmedül Divan Eşşeyh üs Seyyit Kutbulârifin Gavselvasilin Ârif-i âgah Mürşid-i İlallâh ÖMER HULSÎ nin tarikat-il âliyyetül UŞŞAK-il Halveti kaddesallahu bi sırru hümel bâki mevliden Bekuril Hisar-ı Aydini min medine-tün Nazilli hürre hu vak-ı tahrir bi yed-il hamd EMİN TEVFİK ül SERVİ vak-ı tahriri sani bi yed-il OSMAN ül REMZİ vak-ı tahrir salis bi yed-il UŞŞAKİ ALİ FUAD ül RUHÎ.

Tahrir-i evvel

Tahrir-i Sani

Tahrir-i salis

19/Şaban/1303

5/Şaban/1328

23/Cemaziyelevvel/1346

Dördüncü yazılış latin harflerinin kabulü dolayısıyla yeni neslin arab harflerini okuyamacağı mulâhasasile bu divanın feyzinden nasbeder olmaları için bende-i Kâzmi bin CEZBÎ ve bende-i ALİ FUAD RUHÎ bin DİVANÎ tarafından 18/Şaban/1381 tarihinde ikmal edilmiştir.”²⁹⁸

Bu ifâdelerden de anlaşılacağı üzere nüshanın geldiği kol T ve U nüshalarını istinsah eden Muhammed Emîn-i Tevfik et-Tirevî'ye dayanmaktadır. Burada Tirevî kelimesinin Servî şeklinde okunduğunu görmekteyiz. Ancak bu müstensihe isnat edilen nüsha için H. 1303 tarihi verilmektedir. Dolayısı ile bu nüsha, M. Emîn-i Tevfik'in T nüshası değil U nüshasıdır. U nüshası ile C nüshasını nüsha tavsif tablosunda karşılaştırdığımızda C nüshasında yer alan manzûme sayısı nedeniyle C nüshasının, U nüshasına bazı eklemeler yapan ancak ulaşamadığımız Osman Remzi nüshasından (O Nüshası) istinsah edildiği ortaya çıkmaktadır.

Ali Fuad Rûhî'nin H. 1346'da arap harfleriyle O nüshasından yaptığı istinsahı (F Nüshası), Ali Fuad Rûhî'nin oğlu Selim Divanî, ikinci kez Kâzmi Dede'nin (v. 1950) oğlu Hâmid Cezbi bin Kazmî'ye yaptırmıştır. Daktilo istinsahını kendisinin yapmamış olması daktilo kullanmayı yeterince bilmiyor olmasına bağlamak ihtimal dâhilindedir. Yaptığımız araştırmalarda H. 1303, 1328 ve 1346 tarihlerinde istinsah

²⁹⁸ Dîvân-ı Hulûsî, C Nüshası, s.273.

edilen nüshalardan O ve F nüshalarına ulaşamadık. Ulaştığımız C nüshası ise İbrahim Güz'ün özel kütüphanesinde bulunmaktadır.

Nüshanın numaralandırılmamış ilk sayfasında arap harfleriyle “‘*Azîzim Selîm Dîvânî cānānımıza, yolumuzuñ yeñi nesilden gelen ‘aşıkleriniñ okuyup kışşa iktisāb eylemelerine yardım maqşadıyla ‘Ömer Hulûşî hazretleriniñ dîvānları kıymetli yardımlarınıñla latin harflerine çevrilerek bir cild hālinde toplanması bi-‘avni’llāh müyesser olmuş bulmasına hamd u şenālar iderken bu mesā’î maḥşûlümüzüñ bir cildini de müridānıñ îzāḥ u tefsîri şüretiyle istifādelerine luḥfen imkân sağlanması huşûşundaki delāletleriñizi niyāz iderek ‘arz u taqđim iderim. 1/8/1967. Halvetî ‘Uşşākî bendegānından el-Faḫîr el-Ḥaḫîr Ḥāmid Cezbî bin Kazmî” yazılıdır.*

Nüshada toplam 600 manzûme vardır. Bu manzûmelerin 16’sı nüshanın sonuna eklenen “*māba’d*” bölümündedir. Bu 16 manzûme diğer nüshalardan sadece A nüshasında bulunmaktadır. A nüshasında Sâdikâ mahlaslı bir şairin Ömer Hulûsî’nin 493 nolu manzûmesine yaptığı tahmîse de yer verildiğini söylemiştik. İlgili manzûme C nüshasının sonundaki 16 manzûme arasında da yer almaktadır. Başka bir şairin şiiri olması dolayısı ile metne dâhil edilmemiştir.

C nüshasında sin kafiyesinin ilk manzûmesi olarak yazılan 185 nolu manzûme diğer nüshalardan sadece U nüshasında yer almaktadır. Bu manzûme ile birlikte E nüshasındaki 582 manzûmeye ek olarak C nüshasında Ömer Hulûsî’ye ait toplam 16 farklı manzûme yer almaktadır. 553 nolu manzûme ise iki kere yazılmıştır.

Nüshada yer alan manzûmelerin tümünde okuma hataları ve latin harflerine çevirmedeki sıkıntılar göze çarpmaktadır. Bu nedenle bu nüshadaki manzûmeleri nüsha tavsif tablosunda göstermekle yetindik.

10. K Nüshası

Bulunduğu Yer	: Mahmud Erol Kılıç Özel Kütüphanesi, İstanbul
İstinsah tarihi	:
Müstensih	: -
Ölçü	: -
Yaprak	: 55
Satır	: 7-8

Hat : Talik

Manzûme Sayısı : 120

Kağıt : -

Cilt : -

Baş: *Zencîr-i 'ışka bağlandı dîvâne disünler*

Yandır bu cismiñ kül oldu pervâne disünler

Sonu: *Baş başa virmiş ne figân olları bağ olları bağ*

Giymiş o zîbâ yeşili tûtîsi

'Aşıklarıñ

Bu nüsha Mahmud Erol Kılıç'ın özel kütüphanesindedir. Küçük boy bir cildin içinde 55 yapraklık bir hacimdedir. H ya da S nüshasından 120 manzûmenin seçilmesiyle oluşturulmuştur. Bu manzûmeler seçilirken düzenli bir sıralama takip edilmemiştir. Nüsha tavsif tablosunda işaret ettiğimiz üzere bu manzûmelerin arasında kime ait olduğu belli olmayan mahlassız bir manzûmeye de yer verilmiştir. Nüşhayı kimin ne zaman istinsah ettiğine dâir bir bilgi yoktur. Hacmi ve istinsah edildiği nüshaları göz önüne alarak bu nüshayı kritiğe dâhil etmedik ve nüsha tavsif tablosunda göstermekle yetindik.

4.1.2. Dîvân'ın Müstensihleri

Elimizdeki dokuz nüshanın sadece dördünde istinsah kaydı vardır. Çalışmamızda adları sıklıkla geçen bu isimler hakkında bilgi vermemiz yerinde olacaktır. Bu nüshalardan C nüshasında iki ismin adı geçmektedir. C nüshası, ulaşamadığımız F nüshasından daktilo edilmiş olması ve C nüshası üzerinde Ali Fuad Rûhî'nin de tasarrufu olması nedeniyle Ali Fuad Ruhî hakkında da bilgi verilmiştir.

4.1.2.1. Muhammed Fahreddin Himmetî

1295/1878 tarihli H nüshasını Muhammed Fahreddin Himmetî istinsah etmiştir. Hüseyin Vassaf'ın belirttiğine göre Himmetî mahlasını kullanan M. Fahreddin Efendi Nazilli'de 1265/1849 yılında dünyaya gelmiştir. Babası Ahmed

Efendi'dir. Nazilli'de Mekteb-i Sibyan okuyup medreseye tahsili görmüştür. Onüç yaşında 1278/1861 yılında Nazilli kazası Müskirat Kitâbeti'ne; 1284/1867 yılı Recep ayında Nazilli'de yanmış olan çarşının inşaat komisyonu kitabetine; 1287/1871 yılı Ocak ayında A'şâr Kitabetine; 1289/1872 yılında A'şâr Başkitabetine tayin olmuştur. Askerlik vazifesinden sonra Şeyh M. Emîn-i Tevfik Efendi'nin ısrarıyla İstanbul'a gelmiştir.

1296/1879 yılında İstanbul'da Zahîre Gümrüğü Kolculuğu'nda görev aldı. Burada daha sonra gümrük katipliğinde icmâl, manifatura ve kantariyye katiplikleri oldu. Nihâyetinde İstanbul Emtia-i Ecnebiyye Gümrüğü Nezâreti tahrîrat mümeyyizliğinden 1329/1913 yılında emekli oldu.

Fahreddin Himmetî genç yaşında Hüseyin Hakkı Kasabavî'nin halîfesi M. Emîn-i Tevfik Efendi'ye intisab etmiştir. Hem devlet hizmetinde bulunmuş hem de Uşşâkî tarîkatında mesaisi olmuştur. 68 yaşında 14 Şevval 1333/ 25 Ağustos 1915 tarihinde vefat eden Himmetî, halîfesi Mustafa Safî Efendi'nin techiz ve tekfini ile İstanbul'daki dergâhın bahçesine defn edilmiştir.

Zayıf bünyeli, kaba sakallı bir zat olan Himmetî Uşşâkî büyüklerinden Salâhî'yi pek severdi. Bu bağlamda onun eserlerini istinsah etmeye çalışmıştır. Ömer Hulûsî Efendi ile tanışıklığı Nazilli yıllarına dayanmaktadır. Ömer Hulûsî'nin kızıyla evlenmiştir. Ancak zevcesi genç yaşta vefat edince İstanbul'da tekrar evlenmiş ve Muhammed Emîn ve Salâhaddin isminde iki evlâdı dünyaya gelmiştir. Ömer Hulûsî'nin vefatı ve diğer Uşşâkî şeyhlerinin rihletlerinde söylediği tarih-i manzumlar önemli vesikalardır. Şiirle meşguliyeti çok fazla olmamıştır.

1331/1912 yılında vefat eden şeyhi Muhammed Emîn-i Tevfikî'den sonra onun postuna oturmuştur. Halîfeleri Tesbihçi Ali Dede, Ahmed Efendi, Mesçi Sâlih Dede, Hacı Mustafa Efendi ve Mustafa Sâfî Efendi'dir²⁹⁹.

4.1.2.2. Muhammed Emîn-i Tevfik et-Tirevî

1297/1880 tarihli T nüshasını ve 1303/1886 tarihli U nüshasını Muhammed Emîn-i Tevfik Efendi istinsah etmiştir. Vassaf'ın verdiği bilgilere göre M. Emîn-i Tevfik Efendi 1201/1787 yılında Tire'de doğmuştur. 121 yıl yaşamıştır. Medrese

²⁹⁹ Vassaf, s.484-489.

tahsili görmüş olmamasına rağmen âlim ve kâmil bir zattır. Nizip Muharebesi'nde bulunduğu rivâyet edilir. Şeyhi, Ömer Hulûsî'nin halîfesi Hüseyin Hakkı Kasabavî'dir. 1285/1868 yılında İstanbul'a teşrif etmeden önce ömrünü Aydın ve civar şehirlerde geçirmiştir. Tire'de imamlık görevini ifa ederken Ömer Hulûsî Efendi ve daha pekçok şeyhin sohbetlerine katılmıştır. Bu sebeple tarîkat içinde "Büyük Azîz" diye yad edilmiştir.

İstanbul'a geldiklerinde Kasımpaşa'da Uşşâkî tekkesinin hemen yanında ikamet edip eskicilikle meşgul olmuş ve kunduracılık yapmıştır. Zaman zaman orada Uşşâkî cemaatına sohbet etmiştir. Kasımpaşa'daki ikametinden sonra Samatya'da Mirahor'daki Uşşâkî tekkesinin yanında ikamet etmiş. Tekkenin yeniden inşası sonrası mütevellî heyeti tarafından meşihatı M. Emîn-i Tevfik Efendi'ye vermiştir.

M. Emîn-i Tevfik Efendi sıklıkla İstanbul dışına çıkarak yirmi yıldan fazla bir süre Bursa, İnegöl, Kütahya, Balıkesir ve Aydın civarına seyahatte bulunmuştur. İstanbul'dan ayrıldığı zamanlarda yerine halîfesi Fahreddin Himmetî'yi vekil bırakmıştır. Gittiği her yerde de pekçok isim yetiştirmiş ve halîfesi olmuştur. Bektâşilere Bektâşî gibi görünüp onları sonra onları Uşşâkiyye çekmiştir. Bu uğurda Bektâşîliği bile medh etmekten geri durmamıştır. Ancak önceki Uşşâkî şeyhleri diğer tarikatların şeyhlerinden biri Uşşâkî dergâhını ziyarete gelse o tarîkata mahsus âyîni yaptırırken M. Emîn-i Tevfik Efendi Şeyh Emin Efendi Tekke'sinde Uşşâkî âyîninden başka bir âyîn yaptırmaya müsaade etmemiştir.

Eserleri incelemeyi çok seven M. Emîn-i Tevfik Efendi nadide gördüğü tasavvufî eserleri ve özellikle Uşşâkî şeyhlerini yazdığı eserleri sahaflardan binbir zahmetle toplaması ve çoğunu istinsah etmesi ile pekçok eserin kaybolup gitmesini engellemiştir. Salâhî'nin eserlerini toplayıp külliyat oluşturması bu babdandır. Satın alamadığı eserleri istinsah etme yoluna giderek bizzat yazdığı kitap ve dîvân sayısı üçyüze yakındır³⁰⁰.

121 yaşında iken 22 Rebû'l-evvel 1331 / 1 Mart 1913 tarihinde vefat etmiş ve cenazesi dergâhın yanındaki kütüphanesinin bahçesine defn edilmiştir. Şeyh Şihabeddin Efendi adında bir oğlu vardır. Pekçok halîfesi vardır³⁰¹.

³⁰⁰ Bu kütüphanedeki pek çok eser İbrahim Güz'e intikal etmiştir. Kendisine intikal eden bu eserlerin pek çoğunu zaman içinde İstanbul'daki çeşitli kütüphanelere bağışlamıştır.

³⁰¹ Vassaf, s.467-481.

4.1.2.3. Seyyid Mustafa Sâfi

S nüshasının sonunda Seyyid Mustafa Sâfi'nin 1301/1884 tarihli istinsah kaydı vardır. Tespitlerimize göre bu isim Hüseyin Vassaf'ın şeyhi Mustafa Hilmi-i Sâfi Efendi'dir. 1274/1858 yılında Burdur'da doğmuştur. Babası Dervîş Ağa-zâde Ali Efendi'dir. Tahsili Burdur'da geçmiştir. Hafızdır. Hilmî mahlasıdır. Asıl Adı Mustafa Sâfi'dir.

1296/1879 yılında İstanbul'a gelmiştir. Hafız Şakir Efendi'den ders almış ve Fatih'te derse çıkmış 1319/1901 yılında Huzur Hocalığı'na kadar yükselmiştir. 1300/1883 yılında Nazilli'ye gelerek Şeyh Muhammed Efendi'nin delaletiyle Şeyh Şahabeddin Efendi'ye intisab etmiş ve 1906 yılında Şeyh Fahreddin Himmetî'nin hâlifesi olmuştur. Muhtelif tarihlerde İzmir, Üsküp, Selanik, Kosova, Edirne, Manastır, Konya ve sıklıkla Nazilli ile Bursa'ya seyahatleri olmuştur.

Ondokuz yıl Soğukçeşme, Fatih, Kuleli İ'dâdîsi, Eyüp, Kocamustafapaşa ve Baytar Mekatib-i Rüşdiyye-i Askeriyyesi'nde Arapça, Farsça, dinî ilimler ve islam akaidini öğretmekle meşgul olmuştur. 1909 yılında Nakşî dergâhı olan Fındızkâde Tekkesi'nde postnişîn olmuştur. Hem Uşşâkî hem de Nakşî erkânını uygulamıştır. Salahî, Niyazî-i Mısırî ve Sezaî Gülşenî divânları ezberinde olan Mustafa Sâmî Efendi e bilirdi. 1344/1926 yılında vefat etmiştir. Kabri Baruthane Mezarlığı'ndadır. Pekçok halîfesi vardır³⁰². Halîfelerinden en meşhuru Osmanzâde Hüseyin Vassaf'tır.

4.1.2.4. Ali Fuad Ruhî

Esasında Ali Fuad Ruhî F nüshasını istinsah etmiştir. C nüshası, F nüshasının daktilo istinsahıdır. Ali Fuad Ruhî hakkındaki bilgileri İbrahim Güz aktarmaktadır. 1886 yılında doğan Ali Fuad Ruhî, askeriyede bahriye subayı olup matematik öğretmekle meşgul olmuştur. Albay rütbesine kadar yükseldikten sonra askeriyeden emekli olmuştur. Uşşâkîliğe intisabı Mustafa Nazmi Kazmi Dede iledir. 1959 yılında vefat etmiştir. Türbesi Maltepe Mezarlığı'ndadır³⁰³.

³⁰² Vassaf, ss. 335-357.

³⁰³ Dîvân-ı Hulûsî, C Nüshası, s.273; Güz, s.277.

4.1.2.5. Hamid Cezbî b. Kazmî

Emekli Bahriye Yarbay Ali Fuad Ruhî'nin oğlu Selim Divanî'nin ricasıyla C nüshasının lâtinize etmiştir. Çanakkaleli'dir. Babası Mustafa Nazmi Kâzmi Dede'dir (v. 1950). Babasından müstahleftir³⁰⁴. Hakkında tafsilatlı bilgilere ulaşamadık.

4.2. DÎVÂN METNİNİN KURULUŞUNDA İZLENEN YÖNTEM

Dîvân metni oluşturulurken mevcut nüshalar arasında müellif nüshası olmadığından dolayı edindiğimiz nüshaları öncelikle istinsah tarihine göre okumaya çalıştık. İstinsah tarihi ve müstensihi belli olmayan nüshaları ise hacimlerine göre okuduk. Böylelikle sırasıyla E, H, T, S, L, A nüshalarını karşılaştırdık. Daktilo istinsahı olup imlâ hatalarıyla dolu olan C nüshası ile hacim olarak çok eksik olan M ve K nüshalarını tenkitli metne dâhil etmedik. U nüshasını çalışmamıza son anda dâhil edebildik. Ancak U nüshası bir aynı müstensihin ikinci istinsahı (ilki T nüshası) olması ve aynı farklılıkların devam etmesi nedeniyle bu nüshası bir yeni manzûme haricinde metne dâhil etmedik. Metnimizi oluştururken izlediğimiz yöntemler şu şekilde sıralanabilir:

1. Dokuz nüshadaki manzûmeleri öncelikle nüsha tavsif tablosunda ortaya çıkartarak E nüshasındaki tertibi yeniden düzenleyen sıralamanın H, T, S, L ve A nüshalarındaki karşılığını bulmaya çalıştık. Kanaatimizce müellifin görmüş olduğu ve manzûmeleri yeniden sıraladığı E nüshasındaki yeni sıralamayı tertip şekli açısından esas aldık.

2. A nüshasında karşılaştığımız ve bir kısmı C nüshasında da olan 68 yeni manzûmeyi E nüshasındaki kafiye tertibinin sonuna dâhil ederek manzûme sayısını E nüshasındaki 582 manzûmeden 650'ye çıkardık. U ve C nüshalarında yer alan 185 nolu manzûmeyi de son anda çalışmamıza dâhil ederek manzûme sayısı toplamda 651'i bulmuştur. E nüshasındaki yeni sıralamayı esas alan, ancak zaman zaman bunun dışında hareket eden H, T, S, L nüshalarındaki farklı sıralama tercihini göz önünde bulundurmamak. *Dîvân*'daki manzûmeler son dört manzûme haricinde (mesnevîler ve elifnâmeler) tür olarak ayrı bölümlerde tertip edilmediği ve sadece

³⁰⁴ Güz, ss.277.

kafiye düzenine göre sıralandığı için E nüshasının yeni sıralamasına türler açısından da sadık kaldık.

3.Oluşturduğumuz metinde manzûmelere birer manzûme numarası verdik. Bu mazneme numaralarının altlarında o manzûmenin vezni tesbit edilmeye çalışılmıştır.

4.Nüsha farklılıklarının karşılaştırılmasında manzûmelere verdiğimiz başlık numaralarının hemen yanında dipnot verilmiş; bu dipnotlarda öncelikle manzûmenin yer aldığı nüshanın kısaltması ile yaprak (varak) numarası verilmiştir. Yapraklar için üst simge kullanılmıştır. “E/5^a, A/88^b-89^a” gibi. Eğer manzûme bir yaprağın kenarına yazılmış ise bunu parantez içinde “*der.*” yazarak belirtme yoluna gittik. “H/3^{b(der.)}” gibi.

5.U, C, M ve K nüshalarında yer alan manzulerindeki farklılıklar dipnotlarda gösterilmemiştir. Ancak bu nüshalardan U ve C nüshalarında yer alan manzûmelerin metnimizde var olup olmadıkları dipnot başlıklarında belirtilmiştir. C nüshası daktilo istinsahı olduğu için yaprak numarası yerine sayfa numarası gösterilmiştir. “C/s.217” gibi.

6.Dipnotlarda manzûme numarası başlığı altındaki rakamlar manzûmede yer alan herhangi bir kelime ya da ifâdedeki farklılığın gösterilmeye çalışıldığı beyit ya da kıta numaralarını ifâde etmektedir.

7.Manzûmeleri karşılaştırırken anlam, vezin, üslûp gibi bir takım ölçütlere uygunluk bakımından en doğru kelime ya da ifâde seçilmeye çalışılmıştır. Ortaya çıkan farklılıklarda daha doğru olduğunu düşündüğümüz metne dâhil edilmiş diğeri fark olarak gösterilmiştir. Aynı beyitten yapılan birden fazla alıntıyı ayırt etmek için noktalı virgül kullanılmıştır. “2 *fâris: fârisi E,H,T,S; ħal: eksik T,S.*” gibi.

8.Sayıları çok az olmakla birlikte farklılığını gösterdiğimiz kelime beytin iki mısrasında da geçiyorsa karışıklığı önlemek için hangi mısradaki yer aldığı “4a, 8b” gibi gösterilmiştir.

9.Sesli harfle biten bir kelimedenden sonra sesli harfle başlayan bir kelimenin geldiği çoğu yerde vezin sorunu olduğu için iki kelime birbirine bitleştirilmiş ve sesli harflerden ilki kesme işareti ile gösterilmiştir. “Cânımda arardım” yerine “*cânımd’arardım*”; “ğonca açılmış” yerine “*ğonc’açılmış*” gibi.

10. Mahalli dilin etkisiyle olsa gerek nüshalarda ismin –e hâli ile –i hâlinin birbirinin yerine kullanıldığı yerler vardır. Metnin orijinalliğini bozmamak adına

farklılığın olmadığı durumlarda bunlara dokunulmamıştır. “Seni” yerine “sana”, “bana” yerine *beni* kullanılması gibi.

11. Metinde *ha* harfi ile *hi* harfinin çoğu yerde birbirinin yerine kullanılmıştır. Çoğunlukla *hi* harfi ile yazılan kelimelerin *ha* ile yazılması noktanın koyulmaması bütün müstensihlerin tercihi olmuştur. Bu nedenle bu kelimelerin orijinalliğine dokunulmamıştır. İlgili manzûme sadece bir nüshada yer alıyorsa doğrusu yazılıp dipnotta belirtilmiştir.

12. Bazı Arapça ve Farsça kelimeler nüshalarda *gûlşân* (gülşen), *mektâb* (mekteb), *sükkâr* (sükker) gibi yazılmıştır. Bu ve benzeri kelimelerde öncelikle vezne uygunluk aranmıştır. Vezin gereği elif ile yazılan kelimelerde kelimeler *gûlşan*, *mektab*, *sükkar* şeklinde tercih edilmiş, vezin sorunu olmayan yerlerde kelimelerin asılları tercih edilmeye çalışılmıştır. *Gelan* (gelen), *esan* (esen) gibi Türkçe kelimelerde yöre ağzı korunmuş ve “a” sesi gösterilmiştir.

13. Metinde “*rûz u şeb, âh u zar*” gibi tamlamaların vavsız yazıldığı durumlarda vezne göre hareket edilmiştir. Ancak sayıları fazla olmasa da vezin, anlam ve üslûp dikkate alınarak tamir edilmeye çalışılan kelimeler [] işareti ile köşeli paranteze alınmıştır. “*rûz [u] şeb*” gibi.

14. Metinde geçen âyet ve hadîs iktibasları italik olarak yazılmıştır. Bu âyet ve hadîslerin tercümelemeleri çalışmamızın “*Divanda Kullanılan Âyet ve Hadîsler*” başlığı altında değerlendirildiği için metnimizin dipnot kısmında gösterilmemiştir.

15. *Aña: ona; çünkü: çünkü; -dür: -dir; itdi: etdi; niçün: niçin* gibi kelimelerin ilk şekilleri kullanılmıştır.

16. “-âsâ”, “bî-”, “mâ-”, “ser-”, “-veş” gibi Arapça ve Farsça ön ve son ek alan bütün kelimelerde ek ile kelime arasına (-) işareti konulmuştur: *bî-çâre, ser-firâz, nâ-tüvân* gibi.

17. Metinde geçen Farsça ikili tekrarların yazımında, tekrarlanan kelimeler arasındaki ek veya edatlar kısa çizgi ile gösterilmiştir: *dem-â-dem, ser-be-ser* gibi.

18. Allâh lafzı muzafun ileyh olduğu durumlarda kesme işareti (') ile ayrılmıştır. *Hamdüli 'llâh, fenâfi 'llâh* gibi.

19. İki kelimedenden müteşekkil birleşik isim ve sıfatlarda iki kelime arasına (-) işareti konulmuş, iki farklı kelime gösterilmeye çalışılmıştır. “*Seyl-âb, gird-âb*” gibi.

20. “İle” ve “içün” kelimeleri kendinden önceki kelimeye bitişik yazılmış ise; bitiştiği kelime ile arasına (-) işareti koyulmuştur. “*kalb-ile*” gibi.

21. Özel isimlerin ilk harfleri büyük yazılmış; fakat kelimeye eklenen ekler apostrofla ayrılmamıştır.

22. Farsçadaki vâv-ı ma‘dûleler (ḥāb) örneğinde olduğu üzere (ˇ) işaretiyle gösterilmiştir.

23. Arapça ve Farsça kelimelerdeki med harfleri aşağıdaki şekilde gösterilmiştir:

آ : Ā, ā

و : Ū, ū

ى : Ī, ī

24. Osmanlı Türkçesinde farklı sesleri ifâde eden harflerin Türkçede tek bir sesle ifâde ediliyor olmasından kaynaklanan eski metinlerin latinize edilmesindeki problem transkripsiyon işaretleri kullanılarak aşılmıştır:

ء : ’

ث : Ṣ, ṣ

ح : Ĥ, ĥ

خ : Ħ, ħ

ذ : Ḍ, ḏ

ص : Ṣ, ṣ

ض : Ḍ, ḏ, Ḑ, ḑ

ط : Ṭ, ṭ

ظ : Ḍ, ḏ

ع : ‘

غ : Ğ, ğ

ق : Ḳ, ḳ

ك : Ñ, ñ

4.3. ÖMER HULÛSÎ DÎVÂNÎ'NİN TENKİTLİ METNİ

Dîvân-ı 'Ömer Hülûşî

Ḳāfiyetü'l-elif

1³⁰⁵

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Tende ki cānımd'arardım 'ışka geldim ibtidā
Gizli cānānımda buldum ben de kıldım iktidā
- 2 Gel görüñ dostlar ne oldı 'ışka rāğıb olalı
Hep sivālar yandı dilde tōldı kaldı pür-ziyā
- 3 Ben bu 'ışka yār olaldan qalmadı şekkī gümān
Göñlüm içre 'ışk içinde tōğdı geldi ol Hudā
- 4 Z̄ulmeti sürdi çıkardı ğayrı eşyā qalmadı
Hem bugün yarınki günde olmazam andan cüdā
- 5 Ey şefā' at kāmı 'ömrüm isterim berkātını
On sekiz biñ 'ālemiñ 'afvına sensin muqtedā
- 6 Şeyh Hülûşî ister idi hayli cānından geçüp
El-amān itdi bu göñlüm dilerim senden recā

2³⁰⁶

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Ey güzeller şāhı dilber hüsünñ üzre *ve'd-duḫā*
Şadr-ı şafhıñdan münevver ḫaṭṭ çekildi istivā
- 2 Z̄ülfüññ her bir telinden şu'lelendi māhtāb

³⁰⁵ E/5^a, H/1^b, T/1^b, S/1^b, U/1^b, A/88^b-89^a, C/s.1.

1 ben de: men de E,S; cānımd'arardım: vezin gereği "cānımda arardım" kelimelerini bu şekilde yazdık.

3 ben: men E,S; şekkī gümān: ašlā şübhem E,H,T.

4 ğayrı: ğayr E,H,T.

6 Şeyh: Bu H,T; hayli: hayl E; göñlüm: gün kim E.

³⁰⁶ E/4^b, H/1^b, T/1^b, S/5^a-5^b, U/1^b, A/3^b, C/s.1-2.

1 güzeller: göñüller A; şāhı: şāh A.

Kendi zātı hem şifātı ‘ aynı sensin ol ilā

- 3 Yüziñe çekmişñ ey dil bunda yetmiş biñ hicāb
Cānı cānān itmeyeydi keşf ider miydi saña
- 4 Şūreti ādem şifātın secdesi emrū’n-niķāb
Maħv idüp ten mülkini gör kim olupdur āşinā
- 5 Zātı senden görmeyenler zātını ‘ ayne’l-yākīn
‘ Aşr-ı işnān şehir-i şehriñ şehrisinde *hel etā*
- 6 Şeyh Hülūşī kenz-i istiğrāk içinde menzili
Kudretinden Haķķı işbāt eyleyen şāhib-livā

3³⁰⁷

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Yüz karamla saña geldim çok kerem kııl Rabbenā
Nūr-ı zātıñla bu cismim muħterem kııl Rabbenā
- 2 Bildigim hüsñüñ cemāli rüz [u] şeb hasretlerin
Gözlerim kan ağlasun kalbim elem kııl Rabbenā
- 3 *Kenz-i lā yefnāñ* hoş göñlümde kııl şāhib-kerem
Kııl müyesser bu haķırāna harem kııl Rabbenā
- 4 Ey Hūdā yā Rabb meni şabr ismine mazhar düşür
Nār-ı İbrāhim gibi bāğ-ı İrem kııl Rabbenā
- 5 Nice vaķtim yarelendi kalbimi pür-hün ile
Bu yaram üstādını söyle şaram kııl Rabbenā
- 6 Bir tecellī it haķır kuluñ Hülūşī kalbine
İki ‘ālem ‘arş [u] kürs levh ü kalem kııl Rabbenā

4³⁰⁸

3 cānı: cāna E,S.

4 şifātın: şifātu H,T.

5 işnān: işnā H,T.

6 Şeyh: ey H,T; işbāt: isbāt A.

³⁰⁷ E/5^b-6^a, H/2^a, T/2^a, S/6^a, U/2^a, L/102^a, C/s.2.

1 yüz: yüzi E,S,L; geldim çok: geldim E,S,L.

2 bildigim hüsñüñ cemāli: ço çekem hüsñ-i cemāliñ E,H,T,L.

5 bu yaram: boyaram L.

6 it: it bu E,H,T,L; levh ü: levhı E,S.

³⁰⁸ E/3^b-4^a, H/2^a, T/2^a, S/4^b, U/2^a, L/102^b, C/s.3.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Ey Hūdā yā Rabb meni dūr itme hüsünüdür revā
Maḥrem-i kenz-i muḥakkaḳ mazḥarın kıl Rabbenā
- 2 Ey Ġanī Ġaffār-ı 'ālem ey Ġanī luṭf u kerem
Mü'min-i şālih kuluñdan eylegil Rabbim baña
- 3 Ey güzel hüsünüñ görüp gül olmalı oldu tenim
'Işık odın düşdiyse cismin yandıram rüz-ı leyā
- 4 Bir kuluñı var iken yoḳ yoḳ iken var eylediñ
Kim kime kimden şikāyet eylesün kimden kime
- 5 Bir yana ta'mir iderken bir yanı maḥv olduḡın
Ben Niyāziden işitdüm nuṭk ider dīvānına
- 6 *Min ledünni* 'ilminiñ āḡāhını zannım Hülüş
Yā Fuzūlī yā Dedem Yūnus u Muḫyiddin Baba

5³⁰⁹

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Keşret içre vaḥdeti kim buldı deñ şulṭān baba
'Āşika ister nişān da' vāsına burhān baba
- 2 Ādem oḡlı çiy süd emdi dilde meşel söylenür
Kimi ikrār kimisi inkār ider insān baba
- 3 Gerçi millet birdir ammā fırkada yetmiş iki
Tışı mü'min içi kāfir çok çoḡı ḫayvān baba
- 4 Yüri bir dergāḫ işigin yüzleriñ sür dāra ṭur
Mürşid-i kāmil yüzinden geldi hep 'irfān baba

1 hüsünüdür: hüsünüñden S; rabbenā: pişvā L.

2 luṭf: luṭfi E; mü'min: mü'mini E.

3 güzel: gözüñ S; oldu: oldu bu L; rüz-ı leyā: rüḫ-ı ġinā S.

5 yanı: yaña E,S.

³⁰⁹ H/2^a-2^b, T/2^a, S/4^b, U/2^a, A/92^a, C/s.3.

E nüshasındaki manzûmeler her kafiye düzeni içinde 1'den başlayarak numaralandırılmıştır. Bu tertipte "elif" kafiyesinde 5. sıraya gelmesi gereken bu manzûme E nüshasında yoktur. E nüshasının bazı varaklarının arasına sonradan eklenmiş olan not mahiyetindeki küçük yapraklardaki manzûmelere de numara verilmiştir. Bu bakımdan 5. sıradaki bu manzûmenin de E nüshasına 463 ve 596 nolu manzûmeler gibi küçük bir yaprakla sonradan eklenmiş olduğunu, ancak geçen zaman içinde manzûmenin yazılı olduğu bu yaprağın düştüğü kanaatindeyiz.

Manzûmenin 3. ve 4. beyitleri yer değiştirmiştir A.

2 Ādem: insān A.

- 5 *Min ledünni* mektebinde *men* ‘*aref* dersin gören
Haşr [u] neşriñ hâlin anda itme mi mizân baba
- 6 Şeyh Hülüşî seyr iderken ‘arş [u] kürsiden öte
Gel denildi ferş içinde kaldı ol mihmân baba

6³¹⁰

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 İsteyü gelsem ‘aceb kim baña virmez mi Hudā
Var iken hem iki ‘âlemde delîlim Muştafā
- 2 Âdem oğlu gel bu tedbiriñ kuşur itmendi sen
Bu saña taqdir olan bezm-i ezeldendir saña
- 3 Kimini ‘üryân ider kimini kat kat giydirir
Kimini abdâl idüp de gezdilir ucdan uca
- 4 Kahr [u] luţfuñ acısın sen toyğuraydıñ nefsiñi
Âdemî ihsân olan tevfiğden olmazdıñ cüdā
- 5 Er bu şabr itmiş belāya vü kazā olmuş rızā
Gör ne yazmış Qur’ân içre lā belā illā velā
- 6 Çifte karpuz koltuğa girmez çatal kazık yere
Âh begim âh nâzik ‘ömrüñ geçmiş ol bād-ı hebā
- 7 Çok yol aşdı gaflet ehli senden evvel bu ile
Bir vefāsın bulmadılar itdiler hep irtiğā
- 8 Şeyh Hülüşî men anıñ kırk yılda bildim nidügin
Baña bir kürk virmedi bağ giydigim bir çul ‘abā

7³¹¹

4 tır: tüt A.

6 şeyh: bu H, dir T; denildi: dinildi T,S.

³¹⁰ E/4^a, H/2^b, T/2^b, S/4^b-5^a, U/2^b, C/s.3-4.

1 hem: var E,H,T.

2 saña: seni E,S.

3 abdâl: ‘üryân H.

4 nefsiñi: nefsiñe E,H,T; Âdemî: Âdeme H,T.

7 yol aşdı: gül eşdi S; vefāsın: sefāsın S.

8 Şeyh: ey H, dir T; Baña bir kürk virmedi bağ giydigim bir çul ‘abā: kudretinden haqqa işbāt etleyen şāhib-livā S.

³¹¹ E/4^a-4^b, H/2^b, T/2^b, S/11^b, U/2^b, L/104^b, C/s.4.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Sen ricāllerden misin zī-rūh-ı pūr-nūr-ı şafā
Fāhr-ı 'ālem meclisinde post-nişin oldıñ hemā
- 2 Nerededir irşāda me' mūriyyetiñ söylendi sen
Mü'miniñ kalbi evinde arayan bulsun saña
- 3 *Faḳru fahññ fahññı* giy var melāmet hırkasın
Kenz-i lā-yefñāyı bulduñ sensin anda aḡniyā
- 4 Şol kerem kānı ' aceb kim döndürür mi yüzüni
Gel haḳıḳat rāhına gel senden isterler baba
- 5 Tōḡrı yoldan çıkmasıñ kim intisāb itmez saña
' Işḳla sen ' ışḳa düş kim yūri sen de şeyḫına
- 6 Şeyḫlik isterseñ Hülūşī ḥānedān ol var yūri
Çok ḳazālar var yediñde andan al var beş ḳazā

8³¹²

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Virdigiñ iḥsānı berkāt ḳıl baña *yessir lenā*
Alma vir yārime himmet ḳıl baña *yessir lenā*
- 2 Dimediñ mi ben virem siz isteñiz kim ḳullarım
İstedigim bu mücerred ḳıl baña *yessir lenā*
- 3 Hep ḳabūl oldı işitdim öyle geldim ḳapuña
Nuḫḳuñ üzre ol ne devlet ḳıl baña *yessir lenā*
- 4 İki 'ālem içre göster laḥmūke laḥm it beni
' Ömrini ' ömrüme ric' at ḳıl baña *yessir lenā*
- 5 Bir zamān seyyāḫ-ı 'ālem idelim pīrlər gibi

2 Nerededir: nirede H,T; irşāda: irşād E,H,S,L; saña: seni H.T.

5 saña: seni E,S.

6 ḥānedān ol: sen bu şeyḫe H,T.

³¹² H/2^b-3^a, T/2^b-3^a, S/4^a-4^b, U/2^b-3^a, C/s.4-5.

E nüshasındaki manzûmeler her kafiye düzeni içinde 1'den başlayarak numaralandırılmıştır. Bu tertipte "elif" kafiyesinde 8. sıraya gelmesi gereken bu manzûme E nüshasında yoktur. E nüshasının bazı varaklarının arasına sonradan eklenmiş olan not mahiyetindeki küçük yapraklardaki manzûmelere de numara verilmiştir. Bu bakımdan 8. sıradaki bu manzûmenin de E nüshasına 463 ve 596 nolu manzûmeler gibi küçük bir yaprakla sonradan eklenmiş olduğunu, ancak geçen zaman içinde manzûmenin yazılı olduğu bu yaprağın düştüğü kanaatindeyiz. Ayrıca E nüshasından düşmüş olan bu yaprağın varakta izleri bulunmaktadır.

Hoş tecellilerle şihhat kıl baña *yessir lenā*

- 6 Şeyh Hülüşî bir ricā kıldı güzel Rabbim didi
Kibriyā 'ışığına elbet kıl baña *yessir lenā*

9³¹³

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Ey Ğanî luḫf-ı sa'ādet yüzümi döndüm saña
İsterim gönlüm evinde istesin senden saña
- 2 Pādişāhım yüzlerim sürdüm de tırdum dārīña
Zāt-ı hüsnuñle meni maḫrem kılındı Rabbenā
- 3 Ğulğule düşdi kılağın on sekiz biñ 'āleme
Her biri bir yol ile arzū iderler hüsnuñe
- 4 Deñ şehitler çār-şūsında arayan bulsun bizi
Cānını kıysun da hem cānānı kıoysun bir yaña
- 5 Ḥaḫk kıluñ zannı kıatında her cihetden gösterir
Ğayrıdan olmaz 'ināyet kimden oldı deñ baña
- 6 Var güzel baḫr-ı muḫīte tal baḫam deryā mı baḫ
Ka' rına irdikde el şaldı baña ucdan uca
- 7 Dört imām dirlerse çok mezhebde dört beşdir dime
Ca' ferī dirseñ Hülüşî aşlı nesli pişvā

10³¹⁴

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 *Ḥamdü li'llāh* islāmım ben der enisim kibriyā
Dir sa'ādet tāc-ı devletdir 'Aliyyü'l- Murtażā

6 şeyh: bu H, dir T.

³¹³ E/3^b, H/3^a, T/3^a, S/4^a, U/3^a, L/102^a-102^b, C/s.5.

1 luḫf: luḫfi E.

2 pādişāhım: pādişāha E,H,T; dārīña: dīdārīña S.

3 'āleme: 'ālemiñ H,T; arzū: 'arzū E,S,L.

4 bizi: bize E,S,L.

6 mı baḫ: mıdır S; ka' rına: kıarını E,S,G; baña: beni E,S,L.

7 aşlı nesli: aşl nesl E, H.

³¹⁴ E/4^b, H/3^a, T/3^a, S/5^a, U/3^a, L/2^a, C/s.5-6.

1 islāmım ben: men islāmım S; der-sa'ādet: dir-sa'ādet H,T.

- 2 Kim dimezse kim bugünkü günde ismin ʿışkla
Yarın anda çok çağırsa yā Muḥammed Muştafā
- 3 Ey Ḥabībʿullāh seniñ zaʿīf olan ümmetleriñ
Naʿrası ʿarşa toḡundı tuymam anda deñ melā
- 4 Bu fenā gurbetligiñde nice beytler yıkdılar
Bir vefāsın bulmayıp hem geldi geçdi eşkiyā
- 5 Beş içinde üç kısımdır ādemoḡlı ey ḥoca
ʿĀmilīn ol şābirīn ol şākirīn ol aḡniyā
- 6 ʿIşq içinde kendidir kendi tecellī ʿāleme
Şeyḥ Ḥulūşī dir mi idi var ḳazāya ol rızā

11³¹⁵

Fā ʿi lā tūn Fā ʿi lā tūn Fā ʿi lā tūn Fā ʿi lūn

- 1 ʿĀmilīn ol şābirīn ol şākirīn ol aḡniyā
Ey ḡarīb dost dost edindim dir Muḥammed Muştafā
- 2 Egnine giydi melāmet başa devlet ḳonma mı
*Faḳru faḥru*ʿllāh olupdur öyle maḥbūb-ı Ḥudā
- 3 Sen nesin sen kibr-ile ālūd olup kim sen nesin
Var iken var iki ʿālemde Rasūl-ı kibriyā
- 4 Her cehil derdine düşmüşsün yūri ʿışkıñ odın
Ṭāhir it var cism ü cānıñ vārişisin enbiyā
- 5 Bir yiḡit cānānı bulmuş cānına ḳıymaḳsızın
Nirde buldı çār-şū pāzārı begim şor var aña
- 6 Baḳ diyem ḳalp aḳça kem söz geçmez anda bir pula
Şeyḥ Ḥulūşī faşl ider aḡşam şabāḡ gör sen baña

2 çağırısın: çağırıs H,T.

3 zaʿīf: zāʿif E,S; naʿrası: nārası E,S,L.

5 ḥoca: ḥāʿce H,T.

6 Şeyḥ: bu H,T.

³¹⁵ E/4^b-5^a, H/3^a-3^b, T/3^a-3^b, S/5^b, U/3^a-3^b, C/s.6.

3 ālūd olup kim sen nesin: ālūde olduñ ey hebā S; nesin: nesiñ E; sen kibr-ile: kirbr-ile T; var: eksik H.

4 var: eksik S.

5 bulmuş: bulmaz T; şor var: şorar S.

6 Şeyḥ: ey H,T.

- 1 Yıktığı beyt bā-ḥuşūş kim öyle maḥbūb-ı Ḥudā
Bilmediğin bilmeliydi zāt-ı cediti Muştafā
Bilmedi çün Fāṭıma evlādı ‘Ali Murtażā
Piç Yezīdiñ kelb kedi ḥınzır da şıçsın ḳabrine
- 2 Ehl-i beytiñ ḳadrini kimler bilürse cān fedā
Bu ḥaḳāret ehl-i beyte lāyık ise eş-şalā
Zehri şundi emredince kāfir oldu eşḳiyā
Piç Yezīdiñ kelb kedi ḥınzır da şıçsın ḳabrine
- 3 Bu boḫı Māviye şıçdı ḳoḳdı dünyā yayḳıya
Rāyihı ‘arşa toḳundu bunca deryā yayḳıya
Māviye oḫlı fülān deñ ibni fülān yayḳıya
Piç Yezīdiñ kelb kedi ḥınzır da şıçsın ḳabrine
- 4 Kendi kendiñ oḳuyup sen itmediñ mi la‘ neti
Bunca ‘ālem maḡrib u meşriḳda ḳıldı ‘ādeti
Müsteḥaḳ olduñ denildi sen gibi ḫiyāneti
Piç Yezīdiñ kelb kedi ḥınzır da şıçsın ḳabrine
- 5 Şol Yezīd toḫdıḫı günde mel‘ ūna bayram ola
Fitneler ‘aşrında toḫdı toḫtolu ḥarrām ola
Put Yezīd itden müberrā kim dimiş kerrām ola
Piç Yezīdiñ kelb kedi ḥınzır da şıçsın ḳabrine
- 6 Şeyḫ Ḥulūşī raḫmet isterseñ Yezīde la‘ net it
Vardıḫıñ yerlerde ṫırma söyle sen de ‘ādet it
Ey Ḥulūşī rūḫıña uy nefsiñi var ḡaret it
Piç Yezīdiñ kelb kedi ḥınzır da şıçsın ḳabrine

Merşiyye-i Ḥasaneyn

³¹⁶ E/6^b-7^a, H/92^b, T/90^b, S/7^a-7^b, U/89^a, L/3^a, C/s.216.

2 ḳadrini: ḳadrine E; kāfir: kāfir S.

3 fülān deñ: deñ fülān E,H,T,L; Muaviye kelimesi Māviyye şeklinde “ye” harfi şeddeli yazılmıştır E,H,T,S,L.

4 maḡrib u: maḡribi E,S,L.

5 “ḥarrām” ve “kerrām” kelimelerindeki “re” harfi şeddeli yazılmıştır E,H,T,S,L.

6 şeyḫ: ey H,T; Yezīde: Yezīdi E.

³¹⁷ E/6^a-6^b, H/3^b(der.), T/3^b, S/6^b-7^a, U/3^b, C/s.6-7.

1 içürdüñ: içürdi H,T.

3 uyduñ: döndüñ E,S.

5 şeyḫ: ey H,T; şol: sol E, bu S; anlar oldılar: oldılar S.

6 ḡaret: ḡarāt T.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Ol Hasan H̄azretlerine zehr içürdi eşkiyā
Hem H̄üseyn oldu şusuzluğdan şehid-i Kerbelā
Nice kıydıñ kıymadan ma' şūmlara sen bī-vefā
Emr idince kāfir olduñ hem şübhem yoğdur saña
Şad-hezārān la' net oldu tābi' iñe hem saña
- 2 Bilmediñ mi iki 'ālem fağr-ı cecdi Muştafā
Bilmediñ mi Fāṭıma evlādı ' Ali Murtażā
Nice kıydıñ kıymadan ma' şūmlara sen bī-vefā
Emr idince kāfir olduñ hīç şübhem yoğdur saña
Şad hezārān la' net oldu tābi' iñe hem saña
- 3 Nefsiñe uyduñ bu ilde ey Yezid noldı saña
Ol la' in şeytāna uyduñ Hağdan olduñ sen cūdā
Nice kıydıñ kıymadan ma' şūmlara sen bī-vefā
Emr idince kāfir olduñ hem şübhem yoğdur saña
Şad hezārān la' net oldu tābi' iñe hem saña
- 4 Korkmadıñ Hağdan hağāret beyte bed bağdıñ behā
Ey ne bed-kār görmediñ mi emr-i Qur'an-ı Hudā
Nice kıydıñ kıymadan ma' şūmlara sen bī-vefā
Emr idince kāfir olduñ hem şübhem yoğdur saña
Şad hezārān la' net oldu tābi' iñe hem saña
- 5 Şeyh H̄ulūşī emr-i Hağka anlar oldılar rızā
Olmayaydı şol hağāret anlar olmazdı beğā
Nice kıydıñ kıymadan ma' şūmlara sen bī-vefā
Emr idince kāfir olduñ hem şübhem yoğdur saña
Şad hezārān la' net oldu tābi' iñe hem saña

14³¹⁸

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Enbiyā vü evliyā vü mü'miniñ ' ışkı Hudā
Zāhirān sevmek dilerseñ ' ilm-ile ol ibtidā
Evvelī ol āhiri' ol bāṭni' ol zāhirān
İntihāsı bī-nihādır ibtidāsı intihā

³¹⁸ E/6^a, H/3^b, T/3^b-4^a, S/6^a-6^b, U/3^b-4^a, A/2^b, C/s.7-8.

1 mü'miniñ: mü'minin A; ' ilm-ile: ' ilmlle H,T,S; bāṭni' ol zāhirān: zāhirān ol bāṭni' S, bāṭın oldur zāhirān.

2 didi: eksik H,T; huve'l-Hağğ: huve Hağğ E,S,A; ruzı: zūrı E; ħalb-i selīm: ħalb ile E,H,T,A; şaffeten: ħafyeten T.

3 biñ gönülden: şarf-ı gülden S; dehān: dihān E,S; şekk: sen T.

4 Şeyh: ey H,T; ħāf üzre: ħāfi zerre E,A, ħāfi zār S; ħatreden: ħaṭr olan A; deryā: ' ummān S,A.

Rāh-ı Hakkā eş-şalādır gel nidā kı̄l eş-şalā

- 2 Ādemiñ hüsñünde zātı hem şıfātı cümleten
Çün didi *illā huve'l-Hakk āhizun bi'n-nāşiyyeten*
Emr [ü] fermān ol sebepden şems-i rüzı leyleten
Vaḥdet ile ḥalvet içre kalb-i selīm şaffeten
Rāh-ı Hakkā eş-şalādır gel nidā kı̄l eş-şalā
- 3 Terk-i cān it gel cenān olmaḳ dilersen̄ 'ışḳa uy
Biñ gönülden dil-dehān olmaḳ dilersen̄ 'ışḳa uy
Şekk gümāniñ geç nihān olmaḳ dilersen̄ 'ışḳa uy
Ḳatre baḫrıñ baḫr-ı kān olmaḳ dilersen̄ 'ışḳa uy
Rāh-ı Hakkā eş-şalādır gel nidā kı̄l eş-şalā
- 4 Şeyḫ Ḥulūşī beyt-i dilde cennetü'l-me'vā nedir
'Alleme'l-esmā-yı Ādem 'ilm-ile ma' nā nedir
Şehr içinde kūh-ı ḳāf üzre olan ḫālā nedir
'İşḳ içinde ḳatreyi bul ḳatreden deryā nedir
Rāh-ı Hakkā eş-şalādır gel nidā kı̄l eş-şalā

15³¹⁹

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Şāh-ı dilber geldi cānānım cenānım merḫabā
'Ālem içre hep saña isterdi cānım merḫabā
- 2 İr tutuşdurduñ derūnum göñlümün̄ şem' asını
Nūra yandırdıñ çerāğım mihrībānım merḫabā
- 3 Şem' -i hüsñün̄ māhtābı sīneme maḫzar olup
'Ayn-ı dil āyīnesinde kevn ü kānım merḫabā
- 4 Çün erenler Ka' besidir vechiñi kıldım ṭavāf
Rūşen-i kenz-i muḫakkak zāt-ı şānım merḫabā
- 5 Nāzenīn 'ömrüm içinde al virem hep varlığım
Şundi cāmı vaḥdetinden sākīyānım merḫabā
- 6 Vārişem merdiñ özin mir'ātiyem dil şāfimiñ
Virmişem kalbim Ḥulūşī tercümānım merḫabā

³¹⁹ E/5^a, H/3^b-4^a, T/4^a, S/5^b-6^a, U/4^a, A/72^a, C/s.8.

1 hep: hem E,A.

2 derūnum: derūn H,T.

3 kevn ü kānım: kevn kānım E.

4 rūşen-i kenz: rūşeni kenziñ E; zāt: zātı E.

5 cāmı: cām H,T,S.

6 şāfimiñ: şāfını E,A.

16³²⁰

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Ey Hudāyā bā-şafāyā ey beķāyā merħabā
Sensin 'ālem ey muħibb-i enbiyāya merħabā
- 2 Ey Hudā maħbūbı şāna ey Hudā zātı vü cān
Ey Hudā ismi vü cellā ey Hudāya merħabā
- 3 Ey yüzi şemsü'đ-đuħā yā ey yüzi bedrü'r-recā
Ey tecellī faħr-ı zāt-ı Muştafāya merħabā
- 4 Ey yüzi nūr-ı nübüvvet ey yüzi şāhib-i 'ilm
Ey Ğaniyā ħānedān u eşfiyāya merħabā
- 5 Ey Hulūşī Murtażāniñ ħāk-pāy ol 'ışķına
Ey sa'ādet tācını giymiş ħümāya merħabā

17³²¹

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Raħm-ı dil üstādı bul kim gösterir ĩmān saña
Nuşħ-ı pend eyler seni ol yol ile erkān saña
- 2 Cām-ı vaħdetden muħaķķaķ vuşlat-ı ħalvet yolın
Dersini ŧut *men* 'arefden keşf ola sultān saña
- 3 Enbiyāniñ sırrı sensin sen seni bildiñ ise
Nuŧķını biñ cān-ile bil feyz olur 'irfān saña
- 4 Mürşid-i kāmil yedinden ħan da gel kevşer meyin
'Işķ şarābın nūr ħadeħden dost ider pīrān saña

³²⁰ E/5^b, H/4^a, T/4^a-4^b, S/6^a, U/4^a-4^b, L/105^b, C/s.8-9.

1 ya: vü H,T.

2 maħbūbı: maħbūb H,T; şāna: şān u H,T; zātı: zāt H,T; ismi vecellā: ism u cellā H,T.

3 ya: vü H,T; faħr-ı zāt-ı: faħrıyā ya E.

4 ya: eksik H,T; ħānedān u: ħānedānı E,S.

5 'ışķına: 'ışķla S.

³²¹ E/3^a-3^b, H/4^a, T/4^b, S/3^b-4^a, U/4^b, A/3^a, C/s.9.

1 Raħm-ı dil: fenn diyen A.

2 vuşlat: vuşlatı E, vaşlını A.

3 biñ cān-ile bil: bil cān-ile sen H, T.

6 şāhān: cānān A; şeyħ: ey H, T; gelen: gelān H,T,A.

- 5 Menziliñdir dost eşigin yüz sürüp kılsañ tavāf
Dilde beyt oldur tecellī virdigi divān saña
- 6 Ru'yet-i 'ilm olsa cānān vārişi şāhān ola
Şeyḫ Ḥulūṣī merd izinden öz gelen ḫayrān saña

18³²²

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Bir eriñ ḫālını giy sulṭāna döndürsüñ saña
Bir nazarda mekteb-i 'irfāna döndürsüñ saña
- 2 Düşse 'ışqdan bir kıgılcım ibtidā ḫalbiñ evin
Cān u cismiñe yaqūp külhāna döndürsüñ saña
- 3 Var bi kāmīl eşigin yüzler sürüp sen dāra ṭur
Vaḫdet içre öyle kim mihmāna döndürsüñ saña
- 4 Giy melāmet ḫırkasın eyniñ sa' ādet tācını
Başlar üzre tāç olan furḫāna döndürsüñ saña
- 5 Meyyi bir biñ bir ḫadeḫli şor da bul mey-ḫāneyi
Bir ḫadeḫciḫ şunsun ol mestāna döndürsüñ saña
- 6 Şeyḫ Ḥulūṣī 'āḫıbet mürşide teslīm olmalı
Ḥaḫḫ cemālin er gören ḫayrāna döndürsüñ saña

19³²³

Mūs tef 'i lūn Mūs tef 'i lūn Mūs tef 'i lūn Mūs tef 'i lūn

- 1 İster iseñ Ḥaḫḫ sırrını āgāh ider pīrān saña
Āyine görseñ mihrini her gördiğini seyrān saña
- 2 Terk it sivāniñ yolların cānān ili bülbüllerin

³²² E/3^a, H/4^a-4^b, T/4^b, S/3^b, U/4^b, C/s.9.

Gazelin ilk beytinin sonunda kırmızı renkle parantez içinde "seni" ve devam eden beyit sonlarında "kezā" yazılmıştır H.

1 ḫālını giy: ḫālın gibi E, ḫālın giyen S,:

2 düşse: düşsün E,H,T.

3 var bi kāmīl: var bir kāmīl H,T; öyle kim: olasın S.

5 beyit eksik S.

6 şeyḫ: ey H, T; er: ir H, T; "ḫayrāna" kelimesinin yerine daha önce mestāna yazılıydı E.

³²³ E/7^a, H/4^b, T/4^b-5^a, S/7^b, U/4^b-5^a, A/89^a, C/s.10.

4 dīv ü perī: dīv perī T.

5 gümān: yaman T.

- Gönlün uçur dost illerin vâşıl gerek sultân saña
- 3 Turmaz iseñ mürşid sözün kimler diye pîriñ izin
Çıkşañ yola rehbersizin yol gösterir şeytân saña
 - 4 Yollarda kırt kıplan tölü dīv ü peri tölün tölü
Ormanları arslan tölü yırtar birgün ceylân saña
 - 5 Çıkmañ bu yol hiçbir zamân zâhid işiñ her gün gümân
Buğday gören neyler şamân er nuḫkıdır burhân saña
 - 6 Her dem direm ey gâfilân olmaz begim hem lâf-ılan
Kılbîñ Hıulüş ol şâh-ılân görsün seni şâhân saña

20³²⁴

Müs tef‘i lün Müs tef‘i lün Müs tef‘i lün Müs tef‘i lün

- 1 Ey şüfî gel Hıakḫ yolların Sübhâni bildirsün saña
‘Arz eyleyüp rehberlerin Raḫmâni bildirsün saña
- 2 Bir mürşid-i kâmil ire ‘ışk illerin tâ‘rif ide
Esmâların ta‘lîm idüp seyrâni bildirsün saña
- 3 ‘Āşıklarıñ sevdâ düşür didârıña pervânedir
Eñ sevmediñ sekrânesin sultânı bildirsün saña
- 4 Dost illerin ister iseñ evşâfların göster nedir
Sensün saña senden yakın insâmı bildirsün saña
- 5 Didâr ile şahrâ ider seyrânesi gülşen olur
Tevhîd-i dil bâğ-bân özüñ bostânı bildirsün saña
- 6 Dilber saña dil hücreciniñ kenzini göstermege
Var ol Hıulüşiden bugün ḫayrânı bildirsün saña

21³²⁵

³²⁴ E/7^a-7^b, H/4^b, T/5^a, S/7^b, U/5^a, A/5^a-5^b, C/s.10.

4 saña: seni E,A.

5 gülşen: gülşan E.

6 saña: seni E,S,A; kenzini: kenzine E; dil hücreciniñ kenzini: dildâre göre bu hüsnle S.

³²⁵ E/109^b, H/4^b-5^a, T/5^a, U/5^a, L/80^a, C/s.10-11.

Bu manzûme E,S,L nüshalarında “ye” kafiyesinde yer almış olup “seni” redifiyle yazılmıştır. Ancak beyit sonlarına “saña” yazılarak elif kafiyesine işaret edilmiştir E; Gazelin ilk beytinin sonunda kırmızı renkle “seni” devam eden beyit sonlarında “keza” yazılmıştır H.

1 Cüşa: çoş da T.

4 kervân: kerbân H,T.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Gel qarış bir kaçre-i bārān olan görsün saña
Cūşa gel deryāya var 'ummān olan görsün saña
- 2 Sen o deryādan sefīneñ ilerü çek göreyim
Baħr içinde lū'lū ü mercān olan görsün saña
- 3 Şol haķıķat güneşi toğmuş mu ķaldır perdeyi
Zerresinde māh-ile tābān olan görsün saña
- 4 Kāf tađından geçdi 'anķā ırma sen de var yūri
Bāri tüccār şansın ol kervān olan görsün saña
- 5 Derd-i 'ıřķa öyle düş kim nesne dermān olmasun
Çāresiz ķal dertlere dermān olan görsün saña
- 6 Hoş bu derdiñ gizli çāresini bulmaduñ ise
Şeyħ Hūlūşī 'ākıbet Loķmān olan görsün saña

22³²⁶

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Levħa yazmışdır tecelliñ tā ezel Raħmān saña
Şadriñ üzre haţţ çekilmiş yetme mi sultān saña
- 2 Yüz sürüp dergāh işigin mürşidiñ posta iren
Bildirir elbetde dostun bir gün ol 'irfān saña
- 3 Dürli meyvālar özüñden zāhir olmiş gösterir
El urup irmez ise kim taşlamaz insān saña
- 4 Gördiğin 'ibret göz-ile 'aķla mizān eyleyen
Haķķa 'ařıķ olduğıy-çün ta' n ider hayvān saña
- 5 Cān [u] dilden ķıl nazār dilber göñülden ķıķmasun
Ĝāfil olma sen seni bildirdiği Sübhān saña
- 6 Hoş güzeller řāhını görseñ Hūlūşī söylesiñ

6 şeyħ: ey H.T.

³²⁶ E/110^a, H/5^a, T/5^a-5^b, S/117^b, U/5^a-5^b, L/81^b-82^a, A/84^b, C/s.11.

Bu manzūme E,S,L,A nüshalarında “ye” kafiyesinde ve “seni” redifiyle yazılmıştır; gazel “seni” redifiyle yazılmış ancak beyit sonlarına “saña” yazılarak elif kafiyesine işaret edilmiştir E.

1 levħa: levħ S,A.

2 posta: posun T.

3 özüñden: özüñde H.T.

Sözleriñ bākī olur gel dir idi merdān saña

23³²⁷

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Nidügin 'ıŝkıñ bugün bilmez idim gördüm aña
Baħr-ı 'ıŝkıñ kaçresin girdim de buldum ben aña
- 2 Bir zamān deryā yüzünde bir ulu kaçdan idim
Hızra deldirdim sefinem yüzerek geldim aña
- 3 Kim o deryāya talarsa kaç rına el ŝalmaya
Gevheri ħirmān olup incu yayılmış her yaña
- 4 Ey püser 'ummānı bir bir bildirirse Haķķ saña
Sen yedi kaç gökleri gezdün tolaş gel sen baña
- 5 Ey Hülūŝi nuŝı iderdüñ miħneti 'ālemlere
Kim ŝikāyet eylesün kimden kime itsün saña

24³²⁸

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Kişi nefsin bilmez ise deñ siz ol ħayvān aña
Āgāh ise iki 'ālemde diyin sulţān aña
- 2 Ādemiñ ħüsnüni Haķķ göstermedi İblise hem
İrse tevfiķi iriŝmezdi ebed nırān aña
- 3 Ğaflet ehli şüret ile ŝandılar ādemligi
Sıretinden bī-ħaberdir zann ider insān aña
- 4 Er ola kāmil işigin yüzlerin sürdi ise
Lāyık olmazdı melāmet giymese burhān aña

³²⁷ E/3^a, H/5^a, T/5^b, S/3^b, U/5^b, C/s.11.

2 kaçdan: kaçpudan H,T.

3 deryāya: deryāyı E; kaç rına: kaçrını E,S.

4 'ummānı: 'ummāna E, 'ummān S; saña: seni E,S.

5 nuŝı: nuŝı H.

³²⁸ E/2^a-2^b, H/5^a-5^b, T/5^b, S/2^b-3^a, U/5^b, C/s.12.

1 diyin: deñ H,T bilin S; aña: āgāh S.

2 ħüsnüni: ħüsnüne E.

3 bī-ħaberdir: bī-ħaberdir H.

4 yüzlerin: yüzleri H, T.

8 köfte-ħordur: köfte-mürdem S; ŝeyħ: ey H, T.

- 5 Haḫḫ yüzi ādem yüzi şūfiye şor vāiz nedir
Bu kelāmiñ mücidi görsün didi ‘ irfān aña
- 6 Dir bu ‘ ışḫdan bir kıgılcım düşse kimiñ ḫalbine
Yana yana kül olunca kim dimez külḫān aña
- 7 Var eliñ beliñ diliñ pek pekçe tut var didiler
Mürşidiñ nuḫkını tutmuş neylesün şeytān aña
- 8 Fāş ider o köfte-ḫordur maḫrem itmişken ‘ Ali
Şeyḫ Ḥulūşī yüzyüze söyleñ varıñ ḫayrān aña

25³²⁹

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Kim ki cāndan geçdi ise deñ bize esrār aña
‘ Işḫ içinde rehber olmışdur ulu ḫünkār aña
- 2 Diller içre keşf iderdüm ben anı zī-rūḫ ile
Tā ezelden pādişāhım didiler Settār aña
- 3 Secde kıldım gördigimden dost yüzini āşikār
Kenz-i istiḡrāḫa düşdi kim dimez dīdār aña
- 4 Dir bu dil erden aşıldı şöyle ‘ ışḫıñ menkūşun
Keşf iden ma‘ lüm iken ‘ ālem nedeñ ber-dār aña
- 5 ‘ Ārif ol aḫ başlı kāfirden ma‘ āza’llāh çeker
‘ İlm ü cehli bir tutar dūnyā için güftār aña
- 6 ‘ Ālem-i ma‘ nāya münkir kim velāyet menzilīn
Şeyḫ Ḥulūşī dimedim mi tiḡ çeken Ḥaydar aña

26³³⁰

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

³²⁹ E/2^b, H/5^b, T/5^b-6^a, S/3^a, U/5^b-6^a, C/s.12.

1 deñ: diñ T.

2 ben: men E.

4 erden: irden H, T.

6 şeyḫ: ey H, T.

³³⁰ E/2^b-3^a, H/5^b-6^a, T/6^a, S/3^a-3^b, U/6^a, L/107^b-108^a, C/s.12-13.

1 diyen: diyan T,S.

2 belāya: belāyı E,L; erdi: irdi H,T; ḫazā oldu: ḫazāyı ol S,L; pīrāna: pīrān E,H,T,L.

5 bi görseñ: bir görseñ H,T.

6 şeyḫ: ey H,T.

- 1 Kim ki ʿışkıñ çār-şūsın gezdi bugün pāzār aña
Hem alan kendi viren derdi diyen dīdār aña
- 2 ʿIşka düşdi dir belāya vü kazā oldı rızā
Himmat-i pīrāna erdi didiler hünkār aña
- 3 Bir güzel giymiş kuşanmış baḡ ʿanāşır tonların
Ṭālib-i dünyā olanlar verme mi ikrār aña
- 4 Hep kâderdir bu tecellī *kenz-i lā-yefnā* demek
Küntü kenziñ haznesin virdi viren esrār aña
- 5 Āh bi görseñ gülşen içre bülbülün feryādını
Giceler tā şubḡa deñlü ʿarz ider gülzār aña
- 6 Şeyḡ Hülūşī cezbeyi gördünse sen de var yürü
Düşdi bir er ʿışk içinde kim dimez ber-dār aña

27³³¹

Müs tef ʿi lün Müs tef ʿi lün Müs tef ʿi lün Müs tef ʿi lün

- 1 Eyyüb gibi dertlülerin mürşididir dermān aña
Ḥayrānıdır şādıkların Loḡmān olur sulṭān aña
- 2 Menzilleri uçmaḡadır devrān iden ʿāşıkların
ʿIşḡ āteşin yanmaḡ ile dāim döner pervān aña
- 3 Esrār-ı Ḥaḡḡ seyrānları ʿarş üzredir kürsileri
Vaḡdet meyin ḡanmış ezel gülzār iden mihmān aña
- 4 Gülşende bülbüller durur ārzuları gül-günesin
Sükker-i leb şīr dilleri bāḡ-bānesi ḡayrān aña
- 5 ʿUşşāḡiden tut kim izin mestān Hülūşiniñ yedin
Vuşlat yolın ta ʿlīm iden pinhān gerek burhān aña

28³³²

³³¹ E/8^a, H/6^a, T/6^a, S/8^b, U/6^a, A/5^a, C/s.13.

1 mürşididir: mürşid durur T.

2 iden: eksik S; pervān: pīrān E,H,T.

4 ārzuları: ʿarżuları E,S; sükker-i leb: sükker lebi A.

5 mestān: mestāne H,T; iden: idüp A.

³³² E/7^b, H/6^a, T/6^a-6^b, S/7^b-8^a, U/6^a-6^b, A/3^a, C/s.13-14.

1 özi: özin A.

Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün

- 1 Elvān giyüp zīnetlenür söyleñ nedir Raḥmān baña
‘Ālemde sır ādem özi āyinedir insān baña
- 2 Kenzinde ol ḥünkārını envār iden gülzārını
Gün yüzini tutmuş niḳāb gördüm didi ‘irfān baña
- 3 Var gör erenler çār-şūsın atlas giyüp şāl kuşanur
Göñlüm evin pāzārına gösterdiği ‘ünvān baña
- 4 Zātıñla bir şunduñ ezel ‘ışkıñ bize dīdār iden
Birdir delīl rehber sözün mürşid izi pīrān baña
- 5 Bir bir teferrüç eyledim a‘lā vü ednā görmedim
Devr eyledim kerrāt-ile her gördüğüm seyrān baña
- 6 Üçler bize beşler didi geldik yediler meclisin
Nürdan ḳadeḥ aldım elim kırklar bile devrān baña
- 7 Ḥaḳdır Ḥulūşiniñ sözi fehmi eyleyüp ḳılsıñ nazār
Ḥaḳq birligin Ḥaḳqdan görüp mestānesi ḥayrān baña

29³³³

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Düşdüm ‘ışkıñ yollarına gel didi sulṭān baña
Yüzlerim sürdüm didim biñ kerre ḳıl ḳurbān baña
- 2 Çār u nā-çār ḳalmış idim mürşide varmaḳsızın
Olmaz imiş bir delīl bul gel didi ‘irfān baña
- 3 Rāḥat ile çok çalışdım bende-i yār olmağa
Canıñı terk itmeden geldim didi cānān baña
- 4 Gel göñül gir baḥr-ı ‘ışkıñ ḳaṭresine ḳıl nazār
Dürr [ü] mercānını baḥş itdi gör ol ‘ummān baña
- 5 Enbiyā vü evliyā vü mü’mininiñ ‘ışkına

3 ‘ünvān: nīrān A.

5 eyledim: eylerim A.

³³³ E/1^b, H/6^a-6^b, T/6^b, S/1^b-2^a, U^b, C/s.14.

1 kerre: eksik S.

2 çār u nā-çār: çār nā-çār E,S; ḳalmış idim: ḳalmışdım H, T.

3 bende-i yār: bende vü yār H; geldim: gelmem S.

5 şeyḥ: ey H, T.

Tā ezelden bulmuş iken olma mı ihsān baña

- 6 Hıyli mürşid kapusunda bende-gān oldum ise
Min ledünnüñ dersi keşf oldu cemî^ç burhān baña
- 7 *Mütü kable en temütüñ* sırrı vākıf olalı
Şeyh Hülüşî kalbim içre nuṭk ider Sübhān baña

30³³⁴

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 *Kenz-i lā-yefnāy*ı tıyğurdı cānım cānān baña
Kenz-i sırrıñ haznesin āgāh iden ol cān baña
- 2 Hıketin itmek su’āl *lā-yüs’el ‘ammā yef^ç alün*
Ya ‘budüne āyetinden ḳan didi ‘irfān baña
- 3 On sekiz biñ ‘ālemīñ ben nümā Hāḳḳın yerin
Ḳur’ān içre buldum ise geldi hep ḳayrān baña
- 4 Ğam yemez kim rızḳ için va’llāhi hem olmaz direm
Aclıgından ölmüş göster disün sulṭān baña
- 5 Nuṭḳımı gel Hāḳla Hāḳsız olma didi mürşidim
Az-be-az azaldım aldım oldu bir burhān baña
- 6 Yüz sürüp dergāha gelsem bende-gān olmaḳlığa
Şeyh Hülüşî her sâ^ç atde itmemek dīvān baña

31³³⁵

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Bir ulu meclisde şundi sākīler peymān baña

³³⁴ E/2^a, H/6^b, T/6^b, S/2^b, U/6^b, C/s.14-15.

1 tıyğurdı cānım cānān: tıyğur ten içredir cān S; ol can: cānān S.

2 yef^ç alün: yef^ç al H, T.

3 ben: men E; beyit eksik S.

4 aclıgından: ‘aclıgından E.

5 az-be-az azaldım aldım oldu bir: toğruluk ḳaḳḳ rāḳına baş itmemi S.

6 bende-gān: bend-gān H; şeyḳ: ey H, T.

³³⁵ E/2^a, H/6^b, T/6^b-7^a, S/2^b, U/6^b-7^a, L/103^b, C/s.16.

1 perşān: perüşān E,H,T.

2 rüsvā: rüsvāy E,H,T.

3 Ben: men E,S; evim: evin E,H,T.

4 cān u cismim: cān cismim T,S.

5 ‘ālemīñ: ‘ālemīnin E; şeyḳ: ey H, dir T.

Zāhir u bāṭın ebed gelmez şanam perşān baña

- 2 Gel haḳīḳat ḫālınıñ ḫālını baḳ gör neyledi
‘Ālem içre şöyle rüsvā eyleyen pişmān baña
- 3 Ben bugün mi‘ māra şaldım ḳalb evim ta‘ mīrine
Terk-i cān itdüm cenānım olma mı mihmān baña
- 4 Düşdi ‘ ışḳdan bir ḳıgılcım cismimi maḫv eyledi
Cān u cismim maḫv olunca geldi ḫoş cānān baña
- 5 On sekiz biñ ‘ ālemiñ ḫālını seyrān eyledüm
Şeyḫ Ḥulūşī ‘ arş [u] kürsden ilerü seyrān baña

32³³⁶

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 ‘ Işḳ içinde kimdir üstādım nedir söyleñ baña
Bilmezem vaḳtim ne elfāzım nedir söyleñ baña
- 2 Āh benim derdimi dermān derdime dermān iden
Göñlüm içre var olan şādım nedir söyleñ baña
- 3 ‘ Ālemiñ mecnūmyam hem bir ḡarīb maḫbūb ile
Ḥāşmıyım ben şāh-ı biñ nāzım nedir söyleñ baña
- 4 Ellerin ziller taḳınmış çalmadan oynar bugün
Urmadan el çalınan sāzım nedir söyleñ baña
- 5 Nice yetmiş biñ yıl evvel Ḥaḳḳ tecellī eylemiş
Tā ezelden yazılan yazım nedir söyleñ baña
- 6 Şeyḫ Ḥulūşī dir bu istiḡrāḳ içinde ḳalmışım
Ḥaṭṭ çeken ḫātem midir lāzım nedir söyleñ baña

33³³⁷

³³⁶ E/1^b-2^a, H/6^b-7^a, T/7^a, S/2^a, U/7^a, C/s.15.

3 maḫbūb: maḫsūb E.

6 Şeyḫ: bu H, ey T.

³³⁷ E/7^b, H/7^a, T/7^a, S/8^a, U/7^a, A/5^b, C/s.15-16.

1 cān: cānān E,H,T,S; olma mı: olmaz S, ola mı A; bezmime: bezmime ol T; ülfet-ilen: ülfetle H,T.

2 ‘ ışḳla: ‘ ışḳ-ilen A; gör ne: güne H,T; vaḫdet-ilen: vaḫdetle H,T.

3 dilberin: dilberi E,S,A; vuşlat-ilen: vuşlatla H,T.

4 devlet-ilen: devletle H,T.

5 lezzet-ilen: lezzetle H,T.

Müf te ‘i lün Fā ‘i lün Müf te ‘i lün Fā ‘i lün

- 1 Gelse cenān cān için firkat-ilen āşinā
Olma mı tā bezmime ülfet-ilen āşinā
- 2 Nūr-ı semāvāta nūr ‘ arz iderim ‘ ışık-ile
Gör ne güzel gönlüme vaḥdet-ilen āşinā
- 3 Dilberin̄ baḡ mestligin gözleriniñ hayretin
Mestliginiñ mestligi vuşlat-ilen āşinā
- 4 Raḡm ṭolup raḡm ider pür-dil olur luṭfla
Ḳalbin̄ evin şaffeten devlet-ilen āşinā
- 5 Menziline yolların̄ ‘ ilm-i ledün sırları
Gönca-i gül ḡanına lezzet-ilen āşinā
- 6 *Men ‘ arefñ* dersini zāt-ı bilenden Ḳulūş
Dergehiniñ feyzini ḡizmet-ilen āşinā

34³³⁸

Müs tef ‘i lün Müs tef ‘i lün Müs tef ‘i lün Müs tef ‘i lün

- 1 Fānī cihāna baḡmayup mülk-i beḡadır evliyā
Ḳurşid-i māhin̄ vechine dāim ziyādır evliyā
- 2 Her dem cemālin̄ pertevin pervāneler yanmaḡdadır
Elvān-ı nūruñ şem‘ ine şems-i liḡadır evliyā
- 3 Cān gözlerin açmış-durur cānān ider cānin̄ seniñ
Dil köşküne taḡt eyleyen şāhib-livādır evliyā
- 4 Gel dāmen-i pākin ṭutup çün iste anlardan Ḳaḡı
Pāk eylesün cismiñ daḡı kenz-i vefādır evliyā
- 5 Ḳikmet yolın āḡāh olup gördüklerin keşf eyledi
Ḳāfdan ḡāfa ḡükm eylemek gerçek sezādır evliyā
- 6 ‘ Āşıklara da‘ vā nedir şeyḡi Ḳulūş burhān gerek
Senden seni göstermege bil pişvādır evliyā

6 ḡizmet-ilen: ḡizmetle H,T.
³³⁸ E/7^b-8^a, H/7^a, T/7^a-7^b, S/8^a-8^b, U/7^a-7^b, C/s.16.

3 taḡt: taḡt H.

4 çün iste anlardan: anlardan çün iste H,T.

5 keşf eyledi: eyledi keşf S.

6 ‘ āşıklara da‘ vā nedir: ‘ āşıkların̄ da‘ vetidir S; şeyḡi Ḳulūş: şeyḡ Ḳulūşī E, dir Ḳulūşī T.

Mūs tef' i lā tūn Mūs tef' i lā tūn Fe' i lā tūn

- 1 Var sen yūri var meydān-ı pīrāne seriān
Anda bulursun kāmīl-i imāne seriān
- 2 Qalma yoluñdan ŧimŧek aar yolcı alur mı
Kerbān yūküñ ŧar ađdırtma ayvāna seriān
- 3 Düni gün arpa bugūnki gün olmalı buđday
Bayram günün ir tiğlandı urbāne seriān
- 4 Da' vā-yı ' iŧda yüz dise cismini Nesimī
Manŧūr aŧıldı yandırdı nīrāne seriān
- 5 ' Iŧa dūŧenler ayrete dūŧmiŧ baa aldı
Her kim ne dirse diñlendi devrāne seriān
- 6 Bu bir teferrūc ğurbetde almağ mı Hūlūŧi
aŧrı vū neŧri görmek mi mizāne seriān

Me fā' i lūn Me fā' i lūn Me fā' i lūn Me fā' i lūn

- 1 İŧitdim dostumuz dostum bugūn kim yāde dūŧmüŧ ha
Bugūn nefsin uyan yarınki gün feryāde dūŧmüŧ ha
- 2 Bugūnki gün günü düni günü mü 'min nidā ıldı
Var anda cān ulađıñ a ŧađır a' mā da dūŧmüŧ ha
- 3 Beŧer ŧūret görünür kim ki insāndan nesi eksik
atı sevdim idi ammā dimem üftāde dūŧmüŧ ha
- 4 ararmıŧ albi mel' ūnuñ udurmuŧ kelb gibi geldi
Neden men' itmediñ anda āhıñ ifsāde dūŧmüŧ ha

³³⁹ E/9^a-9^b, H/7^a-7^b, T/7^b, S/10^a, U/7^b, L/103^b, C/s.16-17.

1 imāne: imān T.

5 baa: bağ S; kim ne: ne kim S.

6 bir: eksik S; aŧrı: aŧr H,T.

³⁴⁰ E/9^b, H/7^b, T/7^b, S/10^a, U/7^b, L/100^a, C/s.17.

1 nefsin: nefse H,T.

4 albi:alb E; āhıñ: yeviz T; beyit eksik S.

5 ırağ: ırağ E,S,L.

8 Hūlūŧi ŧeyh: Dir Hūlūŧi T; ŧanırsın: ŧanırsun E,S; ŧabra: ŧabrı E,S; dūŧen: dūŧmüŧ H,T.

- 5 İrak olsun bu meclisten müzevvir eksik olsun bir
Bu zulmetden berî olsun anı şeh-zâde düşmüş ha
- 6 Niçün *emmâre*dir dünyâ için şol beyte bed baqdı
Bilür ‘ ârif olan biñ dürli biñ ‘ âde düşmüş ha
- 7 Piçe destür verildiği cehennem hâlini her dem
Giderken bir yaban ilde baqıñ mer‘ âda düşmüş ha
- 8 Hülüşî şeyh degil idrâk Yezîdi taşrada görmek
Şanırsın mazhar-ı şabra düşen dâra da düşmüş ha

37³⁴¹

Me fâ ‘î lün Me fâ ‘î lün Me fâ ‘î lün Me fâ ‘î lün

- 1 ‘ Aceb dördünci göklerde sebep ney ki turur ‘ İsa
Ledür ilmin temennî eyleyen Mûsâ idi Mûsâ
- 2 Yürî hadrâya var deldir sefineñ kessün oğlanı
Yeñi yap eski divârîñ kurarsın belki bir binâ
- 3 İşit Eyyüb hikâyesin şabır ismine mazhar düş
Diyem ismiñ pesendide velev dünyâ velev ‘ uqbâ
- 4 Gel ey âhîr zamân Peyğamberin ümmetlik isterseñ
Dir ol İdrîs-i zîbâ pes getirem saña bir hullâ
- 5 Giyerseñ keşf olur biñ dürli biñ elvân-ı zînetler
Sekiz cennet tolar hürî vü gilmânı yeşil tûbâ
- 6 İmâmeyn cümlesin dön baq şahâbîler şafâsında
İki köşk qarşu qarşuya olar firdevsidir a‘ lâ
- 7 Giderken maşşeri gördük *şirâtu’l-mustaķîm* üzre
Nice köşkler yapılmışdır biraz yatsam didim hâlâ
- 8 Hülüşî şeyh bu gurbetden nedir maķşûduñ ‘ âlemde
Bugünkü günde bul yaranki günde olmağıl rûsvâ

³⁴¹ E/9^b-10^a, H/7^b-8^a, T/7^b-8^a, S/10^a-10^b, U/7^b-8^a, L/100^b, C/s.17-18.

2 yeñi: yeye H, “yeyen” yazılmış sonra düzeltilmiştir S, yeyen L.

4 getirem: getürem E,H,T; hullâ: hullâ S.

5 giyerseñ: girerseñ S; hürî: hür H,T.

7 giderken: görürken S,L; yatsam: yatsañ S,L; hâlâ: hâlâ E,H,T.

8 şeyh: sen T; olmağıl: olmağıl H,T,S.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Dü-^c âlem içre ol maqbûl Hâkıñ sırrın iren il ha
Cemâl-i yâr-ı maḥbûba ḳanan insân-ı kâmil ha
- 2 Ḳılındı ^c âşıḳıñ derdine dermân çün Rasûlu'llâh
Sütüde geldi ma^c şûḳ-ı göñül derd-i devâ dil ha
- 3 Tecellî ḥükmünüñ şâhı olar kim oldılar râzı
Hezâr-ı dilde da^c vâyı nedir kâfî fenâfil ha
- 4 Bu derd-i ğam behişt oldı didâr-ı zâtını ancak
Olardan oldı ervâhı vü şâhım hem beyâ bil ha
- 5 Görenler lâ-mekân içre sadâḳat oldı vaḥdânî
Bilenler mişli mişleyni kim ol bilmez de müşkil ha
- 6 Hülûşî şeyḫi Tevfîkî ^c Aliyyü'l-Vaşfidir zâtı
Aşıl mevlüdü Zühhd oldı ḳuṭb-ı aḳṭâbı nâzil ha

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Cemâliñden görüñdi ḳaşlarıñ miḥrâbıdır isrâ
Münevver vech-i zülfiñden degil mi Mescidü'l-Aḳşâ
- 2 Alubdur ḥüsn-i rüyiñden cemî^c ^c âşıḳ tecellîsin
Şaçıñdır ḳâbe ḳavseyni telinden irdi *ev ednâ*
- 3 Elif-tek iki ^c aynıñdan biri şems ol ḳamer dindi
Aña esmâ ile *yâ-sîn* deyüpdür ismini *ṭâ-hâ*
- 4 Bu şûret gösterüp anda münezzeh oldıḡı Hâḳḳıñ
Hâḳîḳat kendi zâtıdır maḳâmı üns olan a^c lâ

³⁴² E/9^a, H/8^a, T/8^a, S/9^b, U/8^a, A/5^a, C/s.18.

4 ervâhı: ervâḥ H,T; hem: eksik H,T.

5 oldı vaḥdânî: oldılar vaḥdân A.

6 aḳṭâbı: aḳṭâb H,T.

³⁴³ E/9^a, H/8^a, T/8^a, S/9^b, U/8^a, A/71^b, C/s.18-19.

1 esrâ: esrâr S.

2 ḳavseyni: ḳavseyn H,T.

3 ol: eksik S.

6 cin: cân S.

- 5 Muḥakkaḳ *küntü kenz*inden eger āgāh olam dirseñ
Dilinden feyz-i ḥikmetler zuhūr itmekdedir ḥalā
- 6 Melekler ins ü cin eşyā bu ḥalvet içre var oldı
Ḥulūṣı sırr-ı vaḥdetden gel imdi ‘*alleme’l-esmā*

40³⁴⁴

Müfte ‘i lün Müfte ‘i lün Fā ‘i lün

- 1 Bir ulu yapraḳ diledi bir binā
Şordı nedir göñli evinden ğınā
- 2 Ekşeri ‘ anḳā görinan zāhiriñ
Varlığı yokluk dimekdir bi-vefā
- 3 Faḳrına devlet bilerek şabr iden
Ḥükm-i Süleymān idi ḳāfdan ḳafa
- 4 Fāidesiz māl ḳazanan miḥnetiñ
‘ Aynı muḳallid görinür bil aña
- 5 ‘ Işḳına uyan kişiniñ alını
Ḥāline envār ider ol āşinā
- 6 Nefsine tābi‘ olan ḥāif işi
Cānını cānān idemez şeyḫına
- 7 Virme şaḳın kendiñi dünyā bütün
Gör nice tenler ögüdür āsiyā
- 8 Ṭā‘ at-ı ‘ uḳbāyı taleb isteyen
Vaḳt-i tedārikle o dil-āşinā
- 9 ‘ Ālem-i ma‘ nā özi tevḥīd-ile
Zātı biliñ uç da görüñ reh-nümā
- 10 Ḥāl ile bildirdi şāfā zātını
‘ İlm-i *ledün men ‘ arefiñ ‘ ārifā*

³⁴⁴ E/8^a-8^b, H/8^a-8^b, T/8^b, S/8^b-9^a, U/8^b, A/71^b-72^a, C/s.19.

1 bir ulu yapraḳ: ulu papmaḳ S.

2 Ekşeri: Ekşer T.

3 faḳrına: faḥrına A; ḥükm: ḥükmi H,T.

6 olan: ola E; ḥāif: ḥayf H,T.

7 dünyā: dünyāya E,H,T.

8 āşinā: āşiyā A.

9 ile: bile A; uç da: uşda H,T,A.

10 cānım fedā: biñ cān fezā A.

- 11 Añla velāyet yolınuñ menzili
Kudret-i şān vuşlat-ı mevcūdına
- 12 ‘Ārifiniñ kalbine virdi Hülüş
Dirdi gören hüsñüne cānım fedā

41³⁴⁵

Müs tef ‘i lā tün Müs tef ‘i lā tün

- 1 Gün yüzli dilber hüsñünde *tā-hā*
Bir kez görendir cennette me’vā
- 2 Görseñ cemālin cennāt-ı ‘adnīñ
Rıdvāna ir kim firdevs-i a’lā
- 3 Hāḫḫ bil ezeldir ol lem-yezeldir
Zātın kılpudur pākinde zībā
- 4 Kevşer lebinden sükkār dehānīñ
Ḳanmış ezelden mest bunda hālā
- 5 Gülzār irendir şems oldı dilde
Hicrān olupdur dīvār-ı Mevlā
- 6 Göñlüñ evinde ‘arşında kürsī
Levhiñ kalemdir hükümüñde tūbā
- 7 ‘Ahdın tırub da ikrārı bildi
İsmin şorarsañ ‘ālemde ednā
- 8 Envārı giydiñ elvān içinde
Ādem şifātın ahlāḫın illā
- 9 Hāḫḫdır enīsiñ dünyā vü ‘uqbā
Hāḫdan görüpdür esmā müsem mā
- 10 Vaḫdet bilindi ḫāzret görindi
Ḳandil uyandı cismiñde mollā

³⁴⁵ E/8^b-9^a, H/8^b-9^a, T/8^b-9^a, S/9^a-9^b, U/8^b-9^a, A/3^b-4^a, C/s.19-20.

2 ‘adnīñ: ‘aden E,S.

5 dīvār: dīdār E,S.

7 ednā: dānā A.

8 envārı: envāra E.

10 ḳandil: ḳandil E; mollā: moñlā T,S.

11 işbāt: işbāt A.

12 ‘ışḳıñ: seyfiñ S; gerekse: gerekdür H,T.

- 11 Zātūñ bu ilde işbāt idersiñ
Āgāha geldiñ sen sende şāha
- 12 ‘Işkıñ uyanmaq ‘irfān gerekse
K̄alb ol H̄ulūşī hoş bunda ‘anqa

42³⁴⁶

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Taḥayyür dil ola ra‘ nā beḳā-yı remz idem ma‘ nā
Ḥayātī cānda cānānı cemālī Ḥaḳḳ gören dānā
- 2 Bedīhiden ola ḡāfil mu‘ annid ol ḳarār itmez
Bu ḥasretidir fenā bāḳī yüzi ḳara odur bed-nā
- 3 Sevildi şāf ne semt içre vücūd-ı vaḥdeti ḳāil
‘Ulūm-i şer‘ iden pertev degildir ḡayrıdan aşlā
- 4 Göñülden tütüyā tütüm ne murḡı aşıyān üzre
Fenāyı nā-bedīd ile muḥabbet itmesin dünyā
- 5 Tulū‘ -ı şems iden bir ān fenāya gelme gitmekdir
Ki cüz zāhir ne küll bāḫın irādet Ḥaḳḳ bizi hemtā
- 6 Tecellī cānesin tüt gel tesellīden ḥaber añla
Bütün ervāḥ ḥikmetle velī ḥükmünde küllühā
- 7 H̄ulūşī enbiyālarda velī mü’ mindedir mevcūd
Kemālī ḳudreti ḥaḳḳā hezār u dildedir ḥālā

43³⁴⁷

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Bu dem vuşlat ki cānāndan ümidim kesmezem ḥālā
Anıñ-çün feyz-i Mevlādan tecellī oldu kim vālā
- 2 Dil-i beyti ḥaḳīḳatdan görünse mazhar-ı ‘uşşāḳ
Tesellī bulsa muḫlaḳdan teraḥḥum merd idem ‘anḳā
- 3 Eger cāmi‘ de cumhūrı bi-reng-i bī-beyān olsa
Anıñ nāmı nişānında sevilmez mi hemen ibḳā

³⁴⁶ A/3^b.

³⁴⁷ A/4^a, C/s.266.

- 4 Dil-i hüsnünde *yā-sīmī* işit gel iṭminān eyle
Risālet vārişi el'ān kemāl-i 'ilm-ile enfā
- 5 Hülūşī şeyh seniñ 'ilmiñ irerse söyle ma' nāyı
Ledün ilminde esrārı '*arefnā men* '*aref* ma' nā

44³⁴⁸

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 *Ḥamdü li'llāh* āl-i dīni eyledi hılk ibtidā
Cümle sensiñ on sekiz biñ 'ālem içre ol Ḥudā
- 2 Halk olunmazdan muḳaddem ins ü cin levḥ-i ḳalem
Küllü isminden müsem mā ol Muḥammed Muştafā
- 3 Kıldı zātından muḥaḳḳak enbiyālar beytini
Öz gelen 'ālī cemāli ḳudretinden bī-nihā
- 4 Dilde esmā bī-nişān ol lā-mekānda bī-mekān
Faḳru faḥrī faḥr idendir vaḥdetiñ cānım fedā
- 5 *Küntü kenzi* seyr olanlar ḥāl-i tevḥīd-i şıfāt
Zāt-ı pāki oldı rāci' ḥalvet idendir şafā
- 6 Şeyh Hülūşī sırr-ı Ḥaḳḳı *men* '*aref* dersin ara
Eyce fehm it eyle idrāk sen seni bilmek vefā

45³⁴⁹

Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün

- 1 Yā Rabbenā fağfirlenā ğufranenā irḥamhümā
Edrikenenā şemsü'd-ḍuḥā bedrü'd-dücā irḥamhümā
- 2 Sensin Ḥüdā bi'llāhi āmennā 'alā 'allemhümā
Faḥrün lenā evşāfünā Ḳur'ānenā 'ilme'l-lenā
- 3 Raḥmān-ı dil 'arşun lenā evrādenā ezkārenā
Āh 'izzetā vāh ḥürmetā yā Rabb bizi āgāhünā
- 4 Tevḥīd-i ḳalb iftaḥlenā Vāḥid Eḥad mevcüdenā
'İlmen lenā 'aynen lenā ḥaḳḳan lenā *yessir lenā*

³⁴⁸ A/4^a-4^b, C/s.266.

³⁴⁹ A/4^b, C/s.266-267.

- 5 Yā Muşţafā vāriş lenā seyyīd lenā ve's-sünnetā
Hüsnüñ şafā vuşlatlenā nūruñ 'alā ervāhünā
- 6 İzhār-ı Hakk esrārünā seyrān-ı ħod mü'min lenā
Şeyħim Ĥulūş tevġikünā vaşfün 'alā zühdün 'alā

46³⁵⁰

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Firġat-i hicr-ile yāriñ zār-ı efġānım nidā
Cism-i dil derdi derūnum āh-ı nālānım nidā
- 2 Denk şalāt ehlin cinānı cānı kıymış hoş şafā
Şimdi şāf ol zühd-i taqvā derd-i Loġmānım nidā
- 3 Zāhirā fermānı neyler tāhiri ħalbi bulan
Tevġid-i ħalb oldı sulţān feyz-i Raĥmānım nidā
- 4 Zāt-ı bezmi tā ezelden gūş olup illā diyen
Küfr-i lā olmaz murāī cānda cānānım nidā
- 5 Şeyħ Ĥulūşī āşinā olmaġda fikriñ var ise
Teslim-i ħulluġda olup seyr-i burhānım nida

Ķāfiyetü'l-bā

47³⁵¹

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 *Ĥamdü li'llāh* bizleri zī-rūĥ iden 'ālī-cenāb
Dir cemālu'llāha lāyık öyle maĥbūb-ı şihāb
- 2 'İlmimizle 'āmil it tevġikiñ eylendi refīġ
Faĥr-ı 'ālem 'ışġın olsun ħalbimiz ümmü'l-kitāb
- 3 Biz bugünkü günde Hakkā ümmet-i mü'mindeniz

³⁵⁰ A/4^b, C/s.267.

³⁵¹ E/10^a-10^b, H/9^a, T/9^a, S/11^a, U/9^a, C/s.20-21.

1 lāyık: lāĥiġ E,H,T.

2 'āmil: 'āmil S.

2 'ışġın: 'ışġına H,T,S; olsun ħalbimiz: ħalbimizi S.

3 gün kıлма: günde kııl E,S.

5 ölen: ölümün H,T; virdi: derdi S.

6 şeyħ: ey H,T.

Kibriyāyı rāzı it yarınki gün kıılma ‘azāb

- 4 Dünki gün ‘ayne’l-yaq̄in̄ olduq̄ bugün haq̄qa’l-yaq̄in̄
Dir bilen der mi diyen bilmez bu yetmiş biñ hicāb
- 5 Var ölen mevtāya şor kaç yerde itdiler suāl
Haşr u neşridir şırātı var ‘azāb virdi hesāb
- 6 Şeyh̄ H̄ulūşī var yūri sen nefsiñi māt itmeden
Haq̄kı isterseñ bu ilde yüzine çekdi niqāb

48³⁵²

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 ‘İlm-i ‘ışkıñ zerresinden kaçır olan ‘ummān-ı Rabb
Hüsni-i rahmiñ baħrısından kalb olan imān-ı Rabb
- 2 Raħmetiñle yarlığa Rabbim cemāliñ şāh-ile
Nūr-ı zātından tecellī ümmetiñ ihsān-ı Rabb
- 3 Diller içre eylediñ beyt *vaħdehūdan lā-şerīk*
Ĥamdü li’lāh cān u dilden kıldığıñ burhān-ı Rabb
- 4 Zāt-ı ‘ilmiñ nūr göğünden şāh imāmeyn-i ezel
Küllü şey’iñ hālıkısıñ dertlere dermān-ı Rabb
- 5 Pīr müselselden gelendir vāriş ol hūlq-ı rızā
Dīn risālet āşikāre mü’min ol Qur’ān-ı Rabb
- 6 Hoş özüñ taldı cihāna nūra ğarq̄ olmuş cihān
Dü-cihāna kıldığıñ zāt yār iden sultān-ı Rabb
- 7 Şeyh̄ H̄ulūşī remz-i Haq̄kı *men ‘arefd̄en* görmege
Bildire Rabbiñi ‘irfān bunda gel Sübhān-ı Rabb

49³⁵³

³⁵² E/10^b-11^a, H/9^a, T/9^a, S/11^b-12^a, U/9^a, A/6^a, C/s.21.

1 zerresinden: zerresinde H.T; kaçır: kaçır E,H,T,S.

3 vaħdehuden lā-şerīk: vaħdetiñ izhārına S.

4 şāh imāmeyn: şāh-ı imām S.

6 kıldığıñ zāt yār iden: kıldı bi’z-zāt yārını A.

7 şeyh̄: ey H,T; görmege: göre gel A; Rabbiñi: Rabbiñde A; gel: her S.

³⁵³ E/11^a, H/9^a-9^b, T/9^a-9^b, S/12^a, U/9^a-9^b, A/6^a-6^b, C/s.21-22.

3 i’lān: alan E,H,T.

6 şeyh̄: ey H,T; olan: olup A.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Seyr ider güلزār-ı ' uşşāķ bāğ-ı rızvān ' andelīb
Āşinā-yı *men* ' arefden dürli elvān ' andelīb
- 2 Gerçi cānānı gönülden dilde tevḥīd ol velī
Terk-i cān olmaķda cānān bunda şāhān ' andelīb
- 3 Kādir-i kudret bulunca bayramı leyl ü nehār
Dem-be-dem her hem-dem iĉre anı i' lān ' andelīb
- 4 Māh-ı şems oldur tecellī pertev-i ḥüsnüñ cihān
On sekiz biñ ' ālemīniñ serveri kān ' andelīb
- 5 Hoş fenā ' ışķıñ mecāzı zīneti dünyā bile
Ḥalvet-i vaḥdet sarāyın dilde efgān ' andelīb
- 6 Şeyḥ Ḥulūşī *min ledümmüñ* sırrına seyrān olan
Kuṭb-ı ğavşıñ meclisinde nuṭķ-ı sultān ' andelīb

50³⁵⁴

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Serveri sensin cihānıñ aķdemisin yā ḥabīb
Ser-firāz-ı enbiyālar ḥātemisin yā ḥabīb
- 2 *Küntü kenziñ* ḥaznesin senden velī izḥār ola
Ol emīrū'l-mü'minīniñ hem-demisin yā ḥabīb
- 3 Levḥ-i maḥfūz şadriñ üzre ḥaṭṭ çekilmişdir ezel
Tenleriñden ism-i a' zam ekremisin yā ḥabīb
- 4 Ḥāifā bi-ĉāre ' aşık derdini bilmez ṭabīb
Bir oñulmaz yaralanmış merhemisin yā ḥabīb
- 5 Ol Ḥasan ḥüsnüñ rızā geldi Ḥüseyn-i Kerbelā
Āteş-i ' ışķ iĉre cānlar mātemisin yā ḥabīb
- 6 ' Ayn-ı zātından Ḥulūşī varını işbāt ide
Ḥurremi sırr-ı ḥaķīķat maḥremisin yā ḥabīb

³⁵⁴ E/10^b, H/9^b, T/9^b, S/11^b, U/9^b, A/72^a-72^b, C/s.22.

1 Ser-firāz-ı: ser-firāzı H.

4 oñulmaz: oķulmaz A.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Tā ezel maḥbūb-ı şāniñ ḥātemi geldi ḥabīb
Anıñ içün dü-cihāniñ ekremi geldi ḥabīb
- 2 Vāhid isminden tecellī kendini maḥrem kılup
Hem Ḥudāniñ sevdiği hem maḥremi geldi ḥabīb
- 3 İkiyüz tā yirmidört biñ enbiyā gelmiş dürür
Anlarıñ qalbinde gizli 'ālemi geldi ḥabīb
- 4 Cümle ervāḥa muḥaqqak pīşvā oldu emir
Evliyā vü mü'mininiñ hem-demi geldi ḥabīb
- 5 İsm ü cismi zāt-ı pāki nūr-ı zāt-ı Muştafa
Mazḥar-ı kenz-i ḥaḳīkat ḥurremi geldi ḥabīb
- 6 Şeyḥ Ḥulūşī on sekiz biñ 'ālemiñ eṭvārını
Nice biñ elvān-ı nūruñ aḳdemi geldi ḥabīb

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Kim ki biñ cāndan geçüp cānānı bulmaz mı 'aceb
Āḥirinde kāmīl-i imānı bulmaz mı 'aceb
- 2 Bir ġarīb dost dostunuñ dostun ġarīb olmuş mı kim
Gönlünüñ içindeki mihmānı bulmaz mı 'aceb
- 3 Kāmiliñ destin tutup hem yār eşigin yüz süren
Kendi kendin arayup sulṭānı bulmaz mı 'aceb
- 4 Bir yigit giymiş kuşanmış bir şıla etmek diler
Çıksa 'ıydın beytine ḳurbānı bulmaz mı 'aceb
- 5 Bu cihānı bir kıgılcımdır yaḳan ucdan uca
Girse 'ışkıñ ḳaṭresin 'ummānı bulmaz mı 'aceb

³⁵⁵ E/10^b, H/9^b, T/9^b, S/11^a-11^b, U/9^b, C/s.22.

3 yirmidört: yigirmidört H,T,S.

5 ḥurremi: seyr demi S.

6 şeyḥ: ey H, dir T.

³⁵⁶ E/10^a, H/9^b-10^a, T/9^b-10^a, S/10^b-11^a, U/9^b-10^a, L/3^a-3^b, C/s.23.

2 ġarīb: ḳarīb H,T.

6 hem: ya E.

8 şeyḥ: ey H,T.

- 6 *Men ‘aref* dersinden aldı Mışrı hem Yūnus Baba
Min ledünnî gösteren mizānı bulmaz mı ‘aceb
- 7 Bir bilinmez derde düşmüş derdidir dermān ola
Derdini dermān olan Loḡmānı bulmaz mı ‘aceb
- 8 Şeyḡ Ḥulūşî şem‘-ı ‘ışka ir gelen pervāneler
Yandıram cismimi dir devrānı bulmaz mı ‘aceb

53³⁵⁷

Mūs tef‘i lā tūn Mūs tef‘i lā tūn Fe‘i lā tūn

- 1 Ḥaḡdan hidāyet ikrārımız kim ola t̄alib
İrsün murāda esrārımız kim ola t̄alib
- 2 Mürşid rızāsın taḡşîl idenlere ne devlet
Şāhiñ yolında ol yārımız kim ola t̄alib
- 3 Teslīm olanlar meydān-ı p̄irde ere bir kez
Ḥoş geldi cānım ḡünkārımız kim ola t̄alib
- 4 Ḥāl ehli görmez ḡāl ehli kimdir göre kendin
Seyrān bir oldu efkārımız kim ola t̄alib
- 5 Maḡrib ü meşriḡ ay gün toḡupdur hele şabr it
Pek tut kelāmın ḡüftārımız kim ola t̄alib
- 6 Menzil yolında kervāna şor var mı Ḥulūşî
Bekler seni gel pāzārımız kim ola t̄alib

54³⁵⁸

Me fā‘i lūn Me fā‘i lūn Me fā‘i lūn Me fā‘i lūn

- 1 Çehār u ‘unşur ol bildim ki ‘ışḡ içre biridir āb
Kimi nār u kimi rūzgār kimisi oldurur turāb
- 2 Ezel zātıyla pākinden ḡılındı pāk-i zātıñdan

³⁵⁷ E/11^a-11^b, H/10^a, T/10^a, S/12^a, U/10^a, A/72^b, C/s.23.

6 kervāna: kerbāna H,T.

³⁵⁸ E/11^b, H/10^a-10^b, T/10^a, S/12^a-12^b, U/10^a, A/6^a, C/s.24.

1 çehār u: çehār H,T,S; āb: yā Rabb S; oldurur: oldur T.

2 zātıyla: zātıñdan A; yāriñi: bādesin E,H,T,S; ilen: ile H,T.

3 meh-i mehtāb: mehtāb T.

6 şeyḡ: gel T.

Cemāl-i yāriñi Ādem tecellī nūr ilen pür-tāb

- 3 Bu ‘ālem rüyına hürmet görüñdi ‘ışk-ı şemsinden
Zeberced rengi zülfünden bilindi hoş meh-i mehtāb
- 4 Münevver zāt-ı cismiyle velī ‘ışkıñ ‘ibādetdir
Kılup farzındadır sünnet olur vācib ile müşhāb
- 5 Nice eşyā nice maḥlūk ‘aleyhim ḡayru’l-maḡzūb
Sekiz cennet emirü’l-Ḳureyşī el-Hāşimī a’rāb
- 6 Hülüşī şeyḡ görüp bunda şırātıñdan nice görseñ
‘Afüvv geldi raḡiminde kemālīñ özge öz yā Rabb

55³⁵⁹

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün

- 1 Kıtıb-ı ḡavsıñ secdesi iki kaşıñ arası mihrāb
Cümle ‘uşşāk ol veliler rāh-ı anda kıldı hem Rabb
- 2 *Min ledüññüñ* sırrı sensiñ küllü pīre hem müselsel
On sekiz biñ ‘ālem içre dü-cihānı fetḡidir bāb
- 3 Enbiyāññ hātemisiñ evveli hem āḡirisiñ
Küntü kenziñ ḡaznesinde keşf-i diller içre gül-āb
- 4 Zāt-ı muḡlaḡ biñ bir ismi verdi cismiñ kütreti şān
‘Aşra şehrin fetḡ-i bābı şem‘-i ḡüsnüñ mihr-i meh-tāb
- 5 İns [ü] cinni cümle eşyā ḡüsnüñ ol üzre ḡayātı
‘Arş [u] kürsinden melāik lā-mekān mülküñde şeh-bāb
- 6 Şeyḡ Hülüşī tevḡid-i ḡalb beyt-i dil cānān olaldan
Vākıf-ı esrār olanlar bunda ḡandı kevşer-i nāb

Ḳāfiyetü’l-tā

56³⁶⁰

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

³⁵⁹ A/5^b.

³⁶⁰ E/11^b, H/10^b, T/10^b, S/12^b, U/10^b, C/s.24.

4 begim: bilem S; bi kāmil: bir kāmil E,H,T.

6 şeyḡ: ey H,T.

- 1 Yüri İsmā'îl gibi yollarda qurbān ol da git
Ata'ñın emrin tūtop teslīm-i Sübhān ol da git
- 2 'Āqil iseñ sen bu ilde secde kııl kim Ādeme
Yüz sürüp dergāha sen dillerde destān ol da git
- 3 Çünkü nefsin bilmeyen 'ālemde İblīs oldu hep
Hāq te'ālā çün buyurdu emr-i Qur'an ol da git
- 4 Gel inanmazsañ begim sen *men* 'aref dersin oqu
Var bi kāmīl mürşidi bul sen de sulṭān ol da git
- 5 Kim ki istiğrāka düşmezse demek görmez ebed
Siz diyin ki hoş cemālu'llāha 'irfān ol da git
- 6 Bir kişi dermān bulur mı kendi Loqmān olmasa
Şeyh Hūlūşī hiç dimez mi gizli dermān ol da git

57³⁶¹

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn

- 1 Açma güzel gel yine yüz qaramı dost qaramı dost
Var qatı Loqmān ise aç yaramı dost yaramı dost
- 2 Bezm-i ezelden didiler fırqa-ı nāciyye bizi
Sāhte degil sāhde çeken qaramı dost qaramı dost
- 3 Biz bu ile geldik ise deñ bize bī-çāre düşen-
-ler diyerek deñ yine deñ çāremi dost çāremi dost
- 4 Beyt-i diliñ yap da görem sil sen özün pāslıgını
Gör gönül āyinesini hāremi dost hāremi dost
- 5 Kenz-i hāqīkat görine kim göre kim görmeyene
Manşūrī ber-dār iden o dāre mi dost dāre mi dost
- 6 Şāh özine baq gözime qalb-i Hūlūşīyle gele
Cān u cinānım sözine ere mi dost ere mi dost

58³⁶²

³⁶¹ E/11^b-12^a, H/10^b, T/10^b, S/12^b-13^a, U/10^b, C/s.24-25.

2 sāhte: şahte E,S; sāhde: şahte E,S.

4 gönül: gül S.

6 ere mi: ire mi H,T, ara mı S.

³⁶² E/12^b-13^a, H/10^b-11^a, T/10^b, S/13^b-14^a, L/97^b, C/s.25.

Müs tef 'i lā tün Müs tef 'i lā tün Fe 'i lā tün

- 1 Çıkmandı beşden üçden be-ihsân olur elbet
Git git bu nuḡkum dillerde destân olur elbet
- 2 Artırmağıl virirlerse deñ beş daḡı bizden
Ḳalp aḡce kem söz bu yerde mizân olur elbet
- 3 Bir er ki er dir kendi işinde nide ġayrı
Aḡşam şabâḡ baḡ başlı bezîrgân olur elbet
- 4 Ḳalp aḡce ile kişi o pāzāra ne girdi
Āgāh olunca bir kez peşimân olur elbet
- 5 Kāmil eşiğin yüz sürdi dāra ṭuran ancak
Baş üzre tâcdur 'ālemde sulṭân olur elbet
- 6 'Ārifîñ 'ahdi sırîñ yerin serse Ḥulûsî
Elbet-be-elbet cān terki cānân olur elbet

59³⁶³

Müs tef 'i lā tün Müs tef 'i lā tün Fe 'i lā tün

- 1 Pāzār-ı 'ıṣṡa kim girdi seyrân olur elbet
'ālî-maḡāma irdikce ḡayrân olur elbet
- 2 İnsân beşer kim düşer şaşar küfre varırsa
Düni güne yarın ol peşimân olur elbet
- 3 Issız maḡalde Allahı arar ol ne bulur kim
Tek tek enîsin kim buldı mihmân olur elbet
- 4 Cān gözleriñ aç var yüri cānânı ararsañ
Eşyā vü ḡuş ḡurt keşfiñde burhân olur elbet
- 5 Zî-rûḡ-ı pür-nür ervāḡ-ı ḡikmetde göründi
Lā-yüs 'el 'ammā yef'alde imân olur elbet

1 beşden: beşden ü H,T; be-ihsân: bir ihsân H,T, ya ihsân S.

3 bezîrgân: bāzîrgân H.

4 ne: yine H,T.

³⁶³ E/13^a, H/11^a, T/11^a, S/14^a, U/11^a, L/100^b-101^a, C/s.25-26.

1 'ālî: ālî E,S.

2 kim düşer: düşer kim E,S; güne: gün T.

3 Allāhı arar ol: Allāhıñ arar o E,S,L.

6 alan: ayân S.

- 6 Āyīne ʿālem pertevsize bakma Hülüşī
Ser verse kande bak kendiñ alan olur elbet

60³⁶⁴

Müs tef ʿi lā tün Müs tef ʿi lā tün Fe ʿi lā tün

- 1 ʿIşka düşüp-kim yandıysa sūzān olur elbet
Yandırdı cismiñ maḥv itdi cānān olur elbet
- 2 Hı̄kmet ne dirsek Hāḫḫıñ yolından gelür ʿāşık
Hı̄ç şapmaz anda toğrıca sulṭān olur elbet
- 3 Elbet-be-elbet māye degil ekşi tütulmuş
Sükkār dehānı balı vü dil-ḫān olur elbet
- 4 Dertdir mi dermān Loḫmān arar derde düşenler
Hāzık diyince derdinde dermān olur elbet
- 5 Maḥbūb cemālin gördiyse sālīk nice yanmaz
Yandıḫca yandı tā kül ki ḫarmān olur elbet
- 6 Şeyḫim Hülüşī kalb-ile geldi ne güzeldir
Kalbi eviniñ köşkinde miḫmān olur elbet

61³⁶⁵

Müs tef ʿi lā tün Müs tef ʿi lā tün Fe ʿi lā tün

- 1 Sālīk turundu şeyḫiñ sözüñ cān ider elbet
Piriñ izinden çıḫmandı cānān ider elbet
- 2 Yed tüt ḫesāb it didiyse el ele el Hāḫḫa
Allah büyükdür va'llāh güfrān ider elbet
- 3 Vāşıl gerekdir raḫmet olundıysa şefāʿ at
ʿAli Muḫammed elbetde iḫsān ider elbet
- 4 Bir tamlacıḫ bak tıb tıb o göl olmalı oldı

³⁶⁴ E/13^a-13^b, H/11^a, T/11^a, S/14^a-14^b, U/11^a, L/108^a, C/s.26.

1 sūzān: deñ cān E,H,T,L; cismiñ: cismin H,T.

3 bāl: bāl H,T.

5 kül: eksik S.

³⁶⁵ E/14^a, H/11^a-11^b, T/11^a, S/15^a, U/11^a, L/3^b, C/s.26.

1 şeyḫiñ: şeyḫ S.

4 baḫ: eksik T.

6 terk it be terk it de: terk ide gör terk der S.

Bir kaçre çoşsa deryāyı ‘ummān ider elbet

- 5 Maşşer bugün mi yarınki gün mi demek olmaz
‘Ārif olanlar her hâlde mîzān ider elbet
- 6 Kustı şarābın terk it be terk it de Hülüşî
Mürşid kelāmın tıyduñsa mestān ider elbet

62³⁶⁶

Müs tef‘i lā tün Müs tef‘i lā tün Fe‘i lā tün

- 1 Hüsñünde dilber esrār olan şāh olur elbet
Kālbim evinde hünkār olan şāh olur elbet
- 2 Ay gün cemāliñ şems-i ziyāsından olupdur
Her demde lezzet efkār olan şāh olur elbet
- 3 Meyvā yüzünden toğdıysa şandım çiçek açmış
Gün gün kemāliñ gülzār olan şāh olur elbet
- 4 Hāqqıñ cemālin ‘āşık olanlar yanar ancak
Manşūr gibi zāt hem-dār olan şāh olur elbet
- 5 Nūr oldı cismim sırr-ı hāqıkatda göründi
Özden gelen kim mi‘mār olan şāh olur elbet
- 6 Beytim Hülüşî şeyhim muhākkāk diyemezsem
Elvāne seyri hem-kār olan şāh olur elbet

63³⁶⁷

Me fā‘i lün Me fā‘i lün Me fā‘i lün Me fā‘i lün

- 1 Meded kıl dil-rubā cānā nice cānānesin ruşşat
Muhākkāk bend olan yāre viren cānānesin ruşşat
- 2 Süleymān taht-ı rüzgārı berī Yūsuf u Ken‘ānı
Mışırda şāh-ı sulţānı nedir el‘ānesin ruşşat

³⁶⁶ E/13^a, H/11^b, T/11^b, S/14^a, U/11^b, L/107^b, C/s.27.

4 yanar: yaz S; zāt: zāta H,T.

5 göründi: şeyhim göründi T.

6 şeyhim: eksik T.

³⁶⁷ E/13^b, H/11^b, T/11^b, S/14^b, U/11^b, A/7^b, C/s.27.

1 yāre: yārı E,S; viren: vīrān S.

2 Yūsuf u: Yūsuf H,T.

5 şeyh: gel T.

- 3 Göñül beyt olsa vicdānı dilin tevḥīd ider şānı
Buyurdı Kerbelā kıanı bu dem kıurbānesin ruḥşat
- 4 Biridir kūh-ı kıāf kānı biri kevn ü mekān kānı
Velī maḥbūblara cānı dil-i şāhānesin ruḥşat
- 5 Ḥulūşī şeyḫ sen ol şāfī velāyet ḥükmidür bākī
Nazar kııl ‘ ışık meyin şūfī diyen mey-ḥānesin ruḥşat

64³⁶⁸

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Behişt-i yār olan maḥbūb ne ğilmān ḥüridir devlet
Anı mü ’min *taḥallaqtüm bi-aḥlāk*ındadır şaffet
- 2 Nebī mürsel velī işbāt iden bunda ne maḥremdir
Bizi ğayrıda yār itme bu ḥalvetde kılam vaḥdet
- 3 Ne keşret üzredir keşret ne cennet üzredir cennet
Kader ḥālindedir rağbet budur maḥbūl olan ‘ izzet
- 4 Cihānda ins ü cin ‘ ārif bu ‘ ālem on sekiz biñde
Ulaşan biñde bir Ḥaḳḳa dili vaḥdet degil keşret
- 5 İre gel ‘ ilm-i zāhirden ‘ aref sırrın bilince tā
Bu yolda baş u cān virseñ bulursuñ zātın elbet
- 6 Rumūz-ı enbiyā idrāk irişse fehmiñ ey ‘ ākil
Ne fikriñe ma‘ aş üzre baķasın da ola ḥalvet
- 7 Be-ḥaḳḳı pīr-i imāmeyn emīru’l-mü ’minin beytiñ
Ḥulūşī şeyḫi istimdād kılupdur zātına ric‘ at

65³⁶⁹

³⁶⁸ E/13^b-14^a, H/11^b-12^a, T/11^b, S/14^b-15^a, U/11^b, A/7^a, C/s.27-28.

3 ‘ izzet: ‘ uzlet A.

4 biñde: biñden A; dili: dil T.

5 baş u cān: cān u baş S; virseñ: vir sen T.

6 rumūz: remzi S.

7 zātına: zāyını S,A.

³⁶⁹ E/12^a-12^b, H/12^a-12^b, T/12^a, S/13^a-13^b, U/12^a, A/6^b-7^a, C/s.28-29.

1 oldı: olsa A; vicdāmı: vicdān H,T.

2 nūn-ile: ile S.

3 irendir: irandır T.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Fe 'ū lün

- 1 Göñül şems oldı vicdānı dilārā
Nedir maḥbūb-ı cānān-ı beşāret
Dilidir tūti-yi leylā hüveydā
Kimin zāt eyledi Mevlā şecā' at
- 2 İrenler sırr-ı ma' nā-yı 'arefden
Fenā buldı beḳā bārı şerefden
Mekānı lā-mekān nūn-ile ḳāfdan
Nişānı bī-nişān oldı şerāfet
- 3 Ezel *naḥnu ḳasemnāda* irendir
Bugün esrārı ma' nāda görendir
Giren kenz oldı a' lāda sevendir
Ḥaḳīḳat ḫāl-i ḫālāda kerāmet
- 4 Vaḳārıñ ḳo gel ey şūfī ḳabādır
Kibār ol ehl-i dil şāfī 'aḫādır
Recā beynin ḫola ḫavf-i recādır
Muḫammed 'Ali ḫulḳundan 'adālet
- 5 Şerī'at 'ilmini belle sözüñdür
Ṭarīḳat sırrını añla özüñdür
İzinden 'ārifıñ izle iziñdir
Ḥaḳīḳātda seni sensin şahādet
- 6 Ḥiṭāb-ı 'izzet-i Ḥaḳḳıñ kitābın
Rasūl-ı kibriyā zātın ḫiṭābın
Emīru'l-mü'minīn şāhıñ niḳābın
Nedir 'āşıḳdaki şıdḳ-ı emānet
- 7 Bilüp sen faḫr-ı 'ālemde severseñ
Velāyet şāhı sultāna irerseñ
Cinān ol cāna ḳurbāna ḳıyarsañ
Ḳanup kevşer cemālinden ḳanā' at
- 8 Kemer-bend tāc-ile ḫırḳa 'aşāsın
Muḫammed mehdī āl olsañ 'aḫāsın
Nidersiñ tāc-ile taḫtı beḳāsın
Sen ol ser-tāç-ı 'ālemsin ne ḫācet
- 9 Muḫıbb-i mā-sivādan giç nedim ol
Ḥayāt-ı cāvidānıñda ḳadım ol

5 kıtanın son iki satırı eksiktir ve bu durum ilk iki satırın sonunda “mırşa-i şāni noḳsān” ifadesiyle belirtilmiştir S.

7 cāna: cānı E,H,T.

Ḥulūṣī gel *şırāṭu'l-müstakīm* ol
Seniñ ḥüsn-i nazāriñdan kemālāt

66³⁷⁰

Fe 'ū lün Fe 'ū lün Fe 'ū lün Fe 'ū lün

- 1 Begim derviş olsañ ararlar şadākat
Şafādan geçerler olunsa ferāset
- 2 Var ol 'ışka düş kim teniñ maḥv olunca
Muḥakkaḳ göñülden görünsün leṭāfet
- 3 Uyan cān gözüñ aç behey ğāfil ādem
Geçüp bed ḥūyuñdan gelindi ferāgat
- 4 Oḳursañ 'areḫden *ledün* dersini gör
Erenler yolında bulursuñ kemālāt
- 5 Düşenler bu rāh-ı firāk illerinde
'Ayāndır anı Ḥaḳḳ ider mi şikāyet
- 6 Mücerred alāyiş degildir velīler
İşitdim Ḥulūṣī dilinden melāmet

67³⁷¹

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Ḥalvetīler kıldı ḥalvet erba'ine leyleten
Bunda kim Ḳur'ānda sünnet erba'ine leyleten
- 2 Zikr-i devrān eylediler şol kıyāmı ol ku'ūd
Ḳāim oldu bunda şaffet erba'ine leyleten
- 3 Dilde tevḥīd oldu anlar ḳalbleri nūr ṭoldı pür
Hem şerī'at ol ḥaḳīḳat erba'ine leyleten
- 4 Şāf-ı şāf ol mü'minine el ele devrānını
Giy semāyı sende ḥil'at erba'ine leyleten

³⁷⁰ E/12^b, H/12^b, T/12^a-12^b, S/13^b, U/12^a-12^b, A/72^b, C/s.29.

1 ferāset: ferāgat E,H,T,S.

3 uyan: uyar H,T; ğāfil: ğāfīl S.

4 bulursuñ: bilürsüñ H,T, bilirsin A.

5 illerinde: illerinden A.

³⁷¹ A/7^a-7^b, C/s.269-270.

- 5 ‘Āşıkān olupdur anlar bezm-i zāt-ı t̄ā ezel
Tā ezel kandilde rüç‘at erba‘ine leyleten
- 6 Şeyh Hülüşî sende şāfî mü’minin ol sende hayy
Sen de hayyı mevt [ü] hayy it erba‘ine leyleten

Harfu’s- şā

68³⁷²

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Sözüñ gel sen de gūş eyle cemāliñ bildirir ol ğavş
Derün-ı derd-i dost ide kemāliñ bildirir ol ğavş
- 2 Teveccüh eylesün sālîk irince Hāḡḡa zātında
Bu yolda cāna kıy cānān ḡayālîñ bildirir ol ğavş
- 3 Şaḡın mürşide varmaḡsız görünmez dost Cemāliden
Yoluñ şarp itmeden ir kim bu ḡālîñ bildirir ol ğavş
- 4 Diliñ tevḡide ġarḡ itmek dile Hāḡdan hidāyetler
Velāyette nişāniñ bi-ricālîñ bildirir ol ğavş
- 5 Ğanîmet bilmeyen ruḡşat velîler ḡuḡb-ı vārişdir
Hezārān terk-i tecrîdi celālîñ bildirir ol ğavş
- 6 Hülüşî şeyḡ ne nuḡḡ itdiñ bilen feyziñde esrārı
Hudā tevḡîḡine muḡtāc meyālîñ bildirir ol ğavş

69³⁷³

Mūs tef ‘i lün Mūs tef ‘i lün Mūs tef ‘i lün Mūs tef ‘i lün

- 1 Menzil görüp irşād olan ru’yet yolın eyler baḡış
İşbāt ider dāim dilin ülfet yolın eyler baḡış

³⁷² E/14^b, H/12^b, T/12^b, S/15^b-16^a, U/12^b, A/8^a, C/s.29-30.

Bu şiirdeki “bildirir” redifleri “görsün” şeklinde yazılmıştır A.

2 Hāḡḡa: Hāḡḡıla A.

3 cemāliden: cemāli A.

4 hidāyetler: hidāyet A; nişāniñ: nişān ol A.

5 ruḡşat: fırsat H,T, hezārān: hezār E,H,T.

6 şeyḡ: sen T; tevḡîḡine: tevḡîḡini fanî E,S.

³⁷³ E/14^a, H/12^b-13^a, T/12^b, S/15^a-15^b, U/12^b, A/7^b-8^a, C/s.30.

Bu şiirdeki “baḡış” redifleri “beḡāş” şeklinde yazılmıştır A.

1 işbāt: işbāt A.

4 sırrına: sırrını H,T.

- 2 ‘ Āşık özün bir mürşide teslīm gerek erkān bile
Hak̄k yolları pek şarpdadır hizmet yolın eyler baḥiṣ
- 3 Görseñ yüzün bir kez hemin āzād olup güfrānesiñ
Halvetlerin t̄alib iseñ vuşlat yolın eyler baḥiṣ
- 4 Senden gören ḥayrān olur şadıḳ izin rāh eylediñ
Hak̄k sırrına āgāh olup ḥazret yolın eyler baḥiṣ
- 5 Seyrāne geldiñ ‘ āleme şahrā dimek şāhım bu an
Kāmilleriñ ḳalbinde sen devlet yolın eyler baḥiṣ
- 6 ‘ İbret gözün açsıñ bugün kılsañ Ḥulūşīden nazār
Gülzār bāğından gülleri firḳat yolın eyler baḥiṣ

70³⁷⁴

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 ‘ Işḳ odı dāim derūn içre yanan
Söyle ‘ ıṣḳıñ zāhide görmez ‘ abeṣ
Şem‘ -i nūrı devr idüp pervāz olan
Söyle ‘ ıṣḳıñ zāhide görmez ‘ abeṣ
- 2 Cāna kıydım ben cinān oldum diyen
Şāhı gördüm dilde şān oldum diyen
Mīn ledūn ilminde kān oldum diyen
Söyle ‘ ıṣḳıñ zāhide görmez ‘ abeṣ
- 3 Ucdā görmüş yek görenler şāhını
Āh iderler ḥoş gönül dergāhını
Ḥüsn-i yār elvān-ı şemsiñ māhını
Söyle ‘ ıṣḳıñ zāhide görmez ‘ abeṣ
- 4 İsm-i a‘ zam şöyle efkārıñdadır
Baḥr içinde dürr-i esrārıñdadır
Cevher-i yektā seniñ variñdadır
Söyle ‘ ıṣḳıñ zāhide görmez ‘ abeṣ
- 5 Şeyḫ Ḥulūşī pādişāh ferşden öte
Levḫe vardım ‘ arş-ile kürsden öte
‘ İlm-i sırrıñ sırrı var dersden öte

³⁷⁴ E/14^a-14^b, H/13^a, T/12^b-13^a, S/15^b, U/12^b-13^a, A/73^a, C/s.30-31.

1 derūn: devrān S; pervāz: pervāne H,T, pervān E.

2 şāhı: şāh E.

4 şeyḫ: ey H,T.

Söyle ' ışkıñ zāhide görmez ' abeş

71³⁷⁵

Fā ' i lā tün Fe ' ū lün Fā ' i lā tün Fe ' ū lün

- 1 ' Āşkıñ menzili cānāna gel itme bā' iş
Görmek ister iseñ bī-cāna gel itme bā' iş
- 2 Terk idüp cān u başıñ zerrece kaygulanma
El çeküp gayrıdan meydāna gel itme bā' iş
- 3 Nām u şāniñ gider varlıklarınıñ dost yolında
Nār-ı ' ışkın yanup gülşana gel itme bā' iş
- 4 Āh u feryād ider bülbül gülünñ hasretinden
Tūṭī efgāndadır giryāna gel itme bā' iş
- 5 Nuṭṭ-ı dilden işitdim ehl-i dil meclisinde
İsmiñi dağ delü dīvāna gel itme bā' iş
- 6 Hīçe mağrūr olur mı ehl-i dānā bu ilde
Fehm ider mi Hülüş el'āna gel itme bā' iş

Ḳāfiyetü'l-cim

72³⁷⁶

Fā ' i lā tün Fā ' i lā tün Fā ' i lā tün Fā ' i lün

- 1 Düşüp ' ışkıñ derdine dermānı bulmazsañ ne güç
Men ' arefden okuyup ' irfānı bulmazsañ ne güç
- 2 Bū Cehil derdin üşanma var yüri hāziqlere
' Arz idüp hālını sen Loqmānı bulmazsañ ne güç
- 3 Cān göziniñ perdesin ' ālemde şor kimler bilür
Bu cihāna geldiñ ol sulṭānı bulmazsañ ne güç
- 4 Ba' z olup kaşşāb-ı cellād ādemi bulmaşsızın
Āhirinde ' āķibet insānı bulmazsañ ne güç

³⁷⁵ A/72^b-73^a, C/s.270.

³⁷⁶ E/15^a-15^b, H/13^a-13^b, T/13^a, S/16^b, U/13^a, C/s.31.

5 dīni: din H,T.

6 şeyḫ: ey H,T.

- 5 Kimi dir ‘ ilme’l-yaq̄in olmış kimi ‘ ayne’l-yaq̄in
Hak̄k özünde d̄ini p̄ür-īmānı bulmazsañ ne güç
- 6 Şeyh H̄ulūṣī vāq̄ıf-ı esrār olan söyler mi ya
Bir cihetden görinan elvānı bulmazsañ ne güç

73³⁷⁷

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Sırrıñı nā-dāna açma var yūri merdāna aç
H̄amd idüp h̄ālīñ u vaq̄tıñ var ulu sulṭāna aç
- 2 Cān göziniñ perdesin kaldırmağ isterseñ yūri
H̄ayli vaq̄t oldı çıqaldan yolda sen ‘ irfāna aç
- 3 Z̄āt olan eyniñde görsün giy melāmet hırkasın
Kenz-i sırrıñ haznesinde faḫrı bul insāna aç
- 4 Keşreti vaḫdetde bulmuş vaḫdeti neyleñ hocam
Vaḫdeti keşretde bulmuş vaḫdet-i mihmāna aç
- 5 H̄üsn-i ḫann it mü ’min iseñ mü ’miniñ ḫannı ḫüsün
Sū-i ḫann itmek ‘ Azāzıldir o kör şeyṭāna aç
- 6 Şeyh H̄ulūṣī didiler yevmü’l-beter şāh nuṭḫını
Ekdigiñ biçerseñ ammā ortadan ḫarmāna aç

74³⁷⁸

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Gördiğüñ ma‘ nāyı bir kāmīl mu‘ abbir cāna aç
Her işe perde olan o cāna kıy cānāna aç
- 2 Söyle sırrıñ dostuña dostuñ da söyler dostuna
Şabra mazḫar tā düşünce sen sözüñ ‘ irfāna aç
- 3 Var güzel gerdānıñ ölçdür bir ḫarıṣ perçem ṭoḫuz
Sen sekiz nuṭḫuñ ṭoḫuzın onda bir sulṭāna aç

³⁷⁷ E/15^a, H/13^b, T/13^a-13^b, S/16^a, U/13^a-13^b, L/104^b, C/s.31-32.

6 şeyh: ey H,T; ekdigiñ biçerseñ ammā ortadan: Ṭathıca oldı dir bu ‘ ālem orta dök E,H,T,L.

³⁷⁸ E/14^b-15^a, H/13^b, T/13^b, S/16^a, U/13^b, L/104^a, C/s.32.

2 söyle: söyleme T.

3 ölçdür: öçdür E,S,L; perçem: perḫem L.

5 Söylediyseñ: Şöyle disen T; aç: aç aç L.

6 şeyh: ey H,T.

- 4 Meclis içre sen sükût it söyle sen söylenmege
Sû-i zann itmek harâm mı aç baķam Qur'âna aç
- 5 Kişi dir yârin yitürmiş aranur çoķdan berü
Söylediyseñ disün ol kim vardıđıñ ol kâna aç
- 6 Şeyh Hülüşî yürü ' ışkıñ hâzıkın bulduñ ise
Var bu derdiñ çâresin sen var yürü Loķmâna aç

75³⁷⁹

Fâ 'i lâ tün Fâ 'i lâ tün Fâ 'i lâ tün Fâ 'i lün

- 1 ' İlmiñ ile eyle ' amel dildeki da' vâñı geç
Baħr-ı ' ummân olmaķ iste zühd-ile taķvâñı geç
- 2 İncidüp incinme cânım bu sözüm güş ide gör
Men ' arefden eyü fehm ol kúpķurı da' vâñı geç
- 3 ' Âķıl iseñ eyle idrâk sen seni bilmek hüner
Herçi-bâşed ' ışķ ol âbâd noķtayı bil bâñı geç
- 4 Meyl ide gör iste esrâr vâşıl-ı şâhâneye
Feyz-i Haķķ sensin velâyet bunda gel sevdâñı geç
- 5 Hânedânsañ tâ kuşurum bil de geç bilmez gibi
Mâl-ı meydân ol sehvâvet sen dağı Loķmâñı geç
- 6 Şüfiyâ gel şâfî bul ķalbiñ Hülüşî dâim it
Ol münezzeh bî-mekânda beyti bul bîñâñı geç

76³⁸⁰

Me fâ 'i lün Me fâ 'i lün Me fâ 'i lün Me fâ 'i lün

- 1 Yitürdüñ kendi kendiñi bulup dâr-ı şifâdan geç
Namâz ehli uyar cân gözleriñ nevm-i duħâdan geç
- 2 Yağar yağmür çaķar şimşek hevâñ meymün ne beklersiñ

³⁷⁹ E/15^b, H/13^b-14^a, T/13^b, S/16^b, U/13^b, A/8^a, C/s.32-33.

2 eyü: eyüce T,A; eyü fehm ol: bunda idrak S.

3 eyle idrâk: eyüce fehm it A; idrâk sen seni: fehm sünneti S; herçi-bâşed: her-başed S.

5 Hânedânsañ: Hânedân iseñ T; bil de: bilme de A.

³⁸⁰ E15^b, H/14^a, T/13^b-14^a, S/16^b-17^a, U/13^b-14^a, L/104^a, C/s.33.

2 şafâķ: şaķâķ S.

6 bu yollar: yollar S; dâğı: keski E,S,L.

- Şafāk vaḳti şabāh sökdi yūri sen beş ḳazādan geḳ
- 3 *Ledünnî* mektebin şor var ‘*aref*’dersin virürlerse
Aşıl Ḥaḳḳ ‘ilmîni bulduñ var ol aḡ u ḳaradan geḳ
- 4 Ezel ḳāim maḳāmlıḳdan vezîrlik istediñ şāhdan
Nice sen ṭurmadıñ ‘ahdıñ bugünkü gün livādan geḳ
- 5 Velāyet sırrına vāḳıf olam dirseñ bu ‘ālemde
Hemān ḥazret ‘Aliniñ ḥālîni giy sen nemādan geḳ
- 6 Bu yollar inceden ince ḳılıncdan dāḥi keskince
Melāmetden giyindiye Ḥulūşî hep hebādan geḳ

77³⁸¹

Me fā ‘î lün Me fā ‘î lün Me fā ‘î lün Me fā ‘î lün

- 1 Gözüñden dem-be-dem yaşlar aḳıt ḳanlı tūfāndan geḳ
Sen ol vaḥdet şarābından içüp āb u revāndan geḳ
- 2 Fenā iḳlîmini bir bir teferrüc eyleyüp her dem
Görüp elvānların aldanmayup devr-i zamāndan geḳ
- 3 Eger ‘aşıḳlarıñ ḳadrin bilem dirseñ bu ‘ālemde
Ḥaber virsün saña şāhım ḳul ol cānāna cāndan geḳ
- 4 Münevver şemsi vicdāniñ muṭahhar *kenz-i maḥfîdîr*
Vücūduñ şehrini yār it didi kevn ü mekāndan geḳ
- 5 Ḥaḳîḳat ḥaccıdır ‘uşşāḳ göñül beytin ṭavāf eyleñ
Erenler Ka‘besin yüzler sürüp şerḥ ü beyāndan geḳ
- 6 Ne bilsünler sülūk ehlin olardır sālîkiñ şānı
Ḥulūşî ‘ārif-i bi’llāh olan dirdi cihāndan geḳ

78³⁸²

Me fā ‘î lün Me fā ‘î lün Me fā ‘î lün Me fā ‘î lün

- 1 Ḥaḳîḳat ḥaccına mi‘rāc Rasūlu’llāha var mi‘rāc

³⁸¹ E/15^b-16^a, H/14^a, T/14^a, S/17^a, A/73^b, C/s.33.

5 şerḥ: serḥ H.

³⁸² E/16^a, H/14^a-14^b, T/14^a, S/17^a-17^b, U/14^a, A/8^b-9^a, C/s.34.

4 Dil u cānān: Dil cānān H; imāmeyni: imāmeyn H,T.

6 şeyḥi: bil bu T.

- Budur kenz-i haḳīkatde Cemālu'llāha var mi' rāc
- 2 Nübüvvet feyz-i cānānı risāletden velāyetdir
Muḥammed 'Ali şer'indeki Zıllu'llāha var mi' rāc
- 3 Tecellī beyt-i ma' mūrı gönül levhinde 'arş kürsī
Ḳaleminden levḫ-i maḥfūzı bu beytu'llāha var mi' rāc
- 4 Dil ü cānān-ı maḥbūb-ı Ḳureyş kavmi Ḥalīlu'llāh
Gele imān imāmeyni bu ḥükmü'llāha var mi' rāc
- 5 Ne pīr-i pīr-i pīrānı müselsel vāriş-i muḫlāk
Ezel ḳandıldeki ric'at Cemālu'llāha var mi' rāc
- 6 Ḥulūşī şeyḫi gāibden ne ḫāl oldu garāibden
Anı tevḫid-i cānibden rızāu'llāha var mi' rāc

79³⁸³

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Ḥüdā sırrı 'ayān oldu Rasūluñ vaşfidır mi' rāc
Nebī mürsel velī mü'min bi-zātıñ zātına muḫtāc
- 2 Tecellī zāt-ı pākinde muḫaḫhar oldu kim izḫār
Raḫīmu raḫmeten lillāh cemī' ervāḫları ḫuccāc
- 3 Tesellī dü-cihān içre bu kevneyn kāinātından
Ḳılan tevḫid-i ḫālinden virildi şabr ile ser-tāc
- 4 Bilen 'ārif olan āgāḫ velī şādıḳla maḫv oldu
Dilinden ḳalb-i 'ışḳ zencir biliñ vuşlatdadır iḫtāc
- 5 Hele ol mekteb-i 'irfān 'areḫden oḳu gel dersin
Olur mürşidle Ḥaḳḳ ḳāim anıñ vaşlındadır el-ḫāc
- 6 Ḥulūşī şeyḫ-i kāmildi görüp māḫı 'aleyhimde
Emān oldu velī şādıḳ bu 'ilmiñ 'ibretidir tāc

80³⁸⁴

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

³⁸³ E/16^b, H/14^b, T/14^a-14^b, S/17^b, A/8^b, C/s.34.

2 Raḫīm u: Raḫīm E,H; ḫaccāc: muḫtāc H,T.

³⁸⁴ E/16^a, H/14^b, T/14^b, S/17^b, U/14^b, A/8^b, C/s.34-35.

3 üzre: zerre E.

- 1 Mu‘ ayyen ma‘ rifet ehl-i haḳīḳat feyzini ihtāc
Ṭarīḳ-i müstaḳīm üzre şerī‘ at feyzini ihtāc
- 2 Hārābāt ehlini setr it melāmiyyūn ile düş ḳalk
Kelāmından ola ‘ ibret ḫükümet feyzini ihtāc
- 3 *Ledün* ‘ ilmin Hızırđan gör risālet ‘ ilminiñ üzre
Cemī‘ ‘ ilmiñ köki tevḫid velāyet feyzini ihtāc
- 4 Tecellīden gören cānā tesellī ru‘yet esrārı
Eḫad Vāḫid Şamed ismin nübüvvet feyzini ihtāc
- 5 Kimi ‘ ilme‘l-yaḳīn oldı kimi ‘ ayne‘l-yaḳīninde
Haḳḳı haḳḳa‘l-yaḳīn olmaḳ ki ḫikmet feyzini ihtāc
- 6 Hülüşī sen tecellīden tesellī nūr-ı zāt eyle
Ḥadīş-i *men reānī*den ‘ ināyet feyzini ihtāc

Ḳāfiyetü‘l-ḫa

81 ³⁸⁵

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Mürşid-i kāmil yedinden aldım ikrārım şaḫīḫ
Ḳalmadı aşlā derūnum içre inkārım şaḫīḫ
- 2 İster idim mekteb-i ḫüsnünde seyr-i āş-ḳār
Min ledünnī dersini gösterdi ḫünkārım şaḫīḫ
- 3 *Kenz*-i sırrıñ ḫazinesin görmek dilerdim tā ezel
Rāḫ-ı göñlüm Mescidü‘l-Aḳşāda esrārım şaḫīḫ
- 4 Görmüşem mā‘ nā içinde *men ‘aref*‘ irfānını
‘ İlm-i ḫikmet yolların bilmekde ezḳārım şaḫīḫ
- 5 Şems-i rüyñ āfitābı çün müzeyyen eylemiş
Vech-i nūrundan münevver itdi envārım şaḫīḫ
- 6 Zāt-ı bir pāzārımız vardır o dem şol ehline
‘ Aynı görmekdir Hülüşī anda didārım şaḫīḫ

82 ³⁸⁶

³⁸⁵ E/17^a, H/14^b-15^a, T/14^b, S/18^a-18^b, U/14^b, L/4^a, A/73^b, C/s.35.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Gizli cānānımda āhı sırr-ı seyrānım feraḥ
Dilde nālānımda şāh-ı baḥr-ı bārānım feraḥ
- 2 Tā kıyāmet ḥaşr olunca 'āşıkız ğonca güle
Şubḥ [u] şām feryād-ı bülbül bir de gülşanım feraḥ
- 3 Gel zevāl-i müsteḥakşıñ çün cemāl ister iseñ
Kīn kibirle olmaz aşlā göñli mihmānım feraḥ
- 4 Kālb-i mü'min beyt-i 'ālī *semme vechu'llāh* ile
Zāt-ı pür-nūr ol mücellā kıldı Raḥmānım feraḥ
- 5 Ḥaḥḳı izḥār eyleyenler fānī içre ol beḳā
'Aynıdır 'ayne'l-yaḳīn ol dīnde ĩmānım feraḥ
- 6 Şeyḥ Ḥulūşī sen de irşād eylemekle 'ömrüñi
Ḥaḥḳ yolu 'āşıklarından dilde ḥayrānım feraḥ

83³⁸⁷

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Meyi biz sultān yedinden ḳandık ise bir ḳadeḥ
Ḥoşnūduz 'irfān yedinden ḳandık ise bir ḳadeḥ
- 2 Vaḥdeti keşret içinde şundı 'ışıkıñ şerbetin
Ṭobṭolu mihmān yedinden ḳandık ise bir ḳadeḥ
- 3 Biz mülāzım ḳulluğunda bekledik 'ārifleri
Geldi hep mestān yedinden ḳandık ise bir ḳadeḥ
- 4 Mürşidiñ nuṭḳın tıyup düşdi ene'l-Ḥaḥḳ na' rası
Biz bize ḥayrān yedinden ḳandık ise bir ḳadeḥ
- 5 Kāmiliñ destin tıtaldan öyle nisyān olmuşuz
Bilmeziz cānān yedinden ḳandık ise bir ḳadeḥ

³⁸⁶ E/17^a-17^b, H/15^a, T/14^b-15^a, S/18^b, U/14^b-15^a, A/9^b-10^a, C/s.35-36.

1 āhı sırr: āh sırrı E,H,T.

3 göñli: göñül E,H,T,S.

6 şeyḥ: ey H,T.

³⁸⁷ E/16^b-17^a, H/15^a, T/15^a, S/18^a, U/15^a, L/1^a, C/s.36.

1 biz: biri S.

2 vaḥdeti: vaḥdet H,T.

6 şeyḥ: ey H,T; biz: bir E.

- 6 Şeyh Hülüşî Mışrîyâ Yûnus Nesîmî dir sezâ
Biz Fuzûlî cân yedinden kândık ise bir kadeh

84³⁸⁸

Fâ 'i lâ tün Fâ 'i lâ tün Fâ 'i lâ tün Fâ 'i lün

- 1 Dem evinde 'ışk şārabın şundı sākî nūr kadeh
Mest olup meylər kâtıldı döndi sākî nūr kadeh
- 2 Katre katre mü 'minîniñ qalblerinde rahmeti
Hoş saçıldı 'âlem içre döndi sākî nūr kadeh
- 3 Şākiyâ tevhid-i ef'âl dilde zâtı ol şifât
Min ledünnüñ vaḥdetinden kândı sākî nūr kadeh
- 4 Üçyüz altmış altı yüz gâib ricālîñ erleri
Kırklarîñ meclislerin tolandı sākî nūr kadeh
- 5 Şorsa şüfî nūr kadeh ne cân Ḥasan cānān Ḥüseyn
Şādıkān-ı Kerbelāniñ kendi sākî nūr kadeh
- 6 Şūr-ı İsrāfîl şadāsın güş iden kāmilleriñ
Özleri ikrār-ı imān pendî sākî nūr kadeh
- 7 Yoğdı 'âlem *küntü kenziñ* haznesinde ḥalk olan
Kendi envāriñda nūruñ yundı sākî nūr kadeh
- 8 Enbiyâ vü evliyâ vü mü 'miniñ ervāḥları
Gördiler Ḥaqqıñ cemālin yandı sākî nūr kadeh
- 9 Şeyh Hülüşî mey ne meyvâ bildir ancak noldıgın
Cennetü'l-me'vâ-yı tûbâ kândı sākî nūr kadeh

85³⁸⁹

Me fâ 'i lün Me fâ 'i lün Me fâ 'i lün Me fâ 'i lün

³⁸⁸ E/16^b, H/15^b, T/15^a, S/17^b-18^a, U/15^a, A/9^a-9^b, C/s.36-37.

Bu şiirdeki "nūr" redifleri "nürdan" şeklinde yazılmıştır A.

2 qalblerinde rahmeti: qalblerinden rahmetleri A; saçıldı: saçındı A.

3 ol: oldur A.

4 altı yüz gâib ricālîñ erleri: erleri altı ricāl gâib ellerin A.

5 ne cân Ḥasan cānān Ḥüseyn: ne 'ışk içinde sükkār lebi A.

6 güş iden kāmilleriñ: eyleyen güş kāmilleri A.

7 yoğdı: yoğdı H; olan: olunan A.

8 mü 'miniñ: mü 'minîniñ A.

9 şeyh: ey H,T; n'oldıgın: n'oldıgımı A.

³⁸⁹ A/9^a, C/s.270.

- 1 Şadaqat ehline ‘irfān ezelden kıldı çün Fettāh
Ma‘ arif zūhd-i taqvādan behiştīñ bābıdır miftāh
- 2 Mürüvvet ma‘ deni Hāḫḫa şehīden oldılar hattā
Selām-ı ḫuds-i ra‘ nāyı bilenler oldılar mişbāh
- 3 Gelen ekberden ekberdir o şeyḫ-i kāmili bi’llāh
Göñülden ḫurb-ı sultāna erenler buldılar şahḫāh
- 4 Ecel aḫirden olmaz bu tedārik eyle ey ‘āḫil
Nice çekmeñ bu ‘ālemdeki mişbāhındadır mişbāh
- 5 İde gör mā-sivāyı terk irem derseñ bu cānānı
Ma‘ arif kıldı ḫayrāna göñüllerde direm küstāh
- 6 Hülūşī şeyḫ hüner ḫaḫḫı beḫāyı ‘azm-ı rāh ol sen
Nice Hāḫḫiñ celālinden cemāl özge kılan ıslāh

Ḳāfiyetü’l-ḫa

86³⁹⁰

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Dil-rubā şāhımda mihr-i āfitāb olduñsa şeyḫ
Şem‘ -i ḫüsnüñden uyanan māhtāb olduñsa şeyḫ
- 2 Şān-ı ḫazretten mu‘ allem feyzini maḫhar olup
Emr-i Hāḫḫa sen de bir ümmü’l-kitāb olduñsa şeyḫ
- 3 Oldur ol Hāḫdan tecellī zāt-ı ismiñ cismini
Tevḫīd-i dilden tesellī al şihāb olduñsa şeyḫ
- 4 Küllü şey’in şey’i Vāhid aşlını bilmiş ola
Ḳaḫreden gel baḫr u ber ol şīr u āb olduñsa şeyḫ
- 5 Tevfīḫīdir vaşf-ı cānān Zūhdīden geldim babam
Şeyḫ Hülūşī dost cemālın gel niḫāb olduñsa şeyḫ

87³⁹¹

³⁹⁰ E/17^b, H/15^b, T/15^b, S/18^b-19^a, U/15^a-15^b, L/4^a-4^b, A/10^a, C/s.37.

2 Hāḫḫa: Hāḫḫda A.

4 baḫr u: baḫr E; şīr: şī‘r A.

5 tevfiḫīdir vaşf-ı cānān zūhdīden geldim babam: vaşf-ı cānān zūhdīden geldim anam tevfiḫīdir S; babam: anam E,L,A; şeyḫ: ey H,T.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Mazhar-ı 'ışk ire ser-mest varlığım tār itdi şeyh
Ol muahhar albi pūr-nūr tārlıđım var itdi ŝeyh
- 2 Geldiğim mekteb-i 'irfān *men 'aref*sırrında Hađđ
Bunda erler meclisinde bir de iđrār itdi şeyh
- 3 Bunda mağrem sırr olupdur *men 'aref*dersi hemīn
Ol *'aref*sırrında nefsin bildi esrār itdi şeyh
- 4 Gelse mulak yok olurdu yoğluğında varlığı
Geldi hoş gōrdi ma'ārif 'ayn-ı ezkār itdi şeyh
- 5 Devr-i ađyār olsa her dem ehl-i 'ışka değmedi
Tā *elēst* bezmi *Ehadden* sevdi de yār itdi şeyh
- 6 Gōrdiđiđ er şanma 'avrat kim ki zātın erdi er
Er mađāmātında erler 'avratı er itdi şeyh
- 7 Yek nazar kılsağ velāyet zāt-ı sırrında ŝifāt
Sırr-ı Vāhid seyr-i gūlzār eyleyen kār itdi ŝeyh
- 8 ŝeyh Hūlūŝī sen de āgāh olmadan zār eyleme
Bunda pīrān yollarında bildiren zār itdi şeyh

88³⁹²

Fā 'i lūn Fā 'i lūn Fā 'i lūn Fā 'i lūn

- 1 *Min ledūn* dersidir 'ilmiđ esrār-ı ŝeyh
Dilde mektabı sırr albin efkār-ı şeyh
- 2 Hikmetiğ arŝusın urmağ ister-iseğ
Terk idüp sen seni gel haberdār-ı şeyh

³⁹¹ E/17^b, H/15^b-16^a, T/15^b, S/19^a, U/15^b, L/4^a, A/9^b, C/s.37-38.

2 mekteb: mektab S,L,A; bir de: biz de S.

4 yoğluğında: yoğluğından A; ezkār: eder S; gōrdi ma'ārif 'ayn-ı ezkār: gōr gōrdi zāhir bātının hār A.

5 değmedi: deymedi A.

7 sırrında: sırrından A.

8 şeyh: ey H,T; bildiren: bildiren T.

³⁹² E/17^b-18^a, H/16^a, T/15^b-16^a, S/19^a-19^b, U/15^b, L/4^b, A/73^b-74^a, C/s.38.

1 esrār: esrārı H,T; sırr albin efkār: albin efkār itdi H,T.

2 haberdār: kim cūzdār S.

4 tūīler: tūīleri H,T.

5 aşlısın: açsın H,T.

6 noğtadan: noğtadır H,T; envār: envārı H,T.

- 3 Gör ki hâş bāğceden güllerin̄ goncasın
Derdi bülbüllerin̄ kâni gülzâr-ı şeyh
- 4 Ol cinân bāğına ‘arz ider tûtiler
Yâreşür şöyle bāğ-bâna hünkâr-ı şeyh
- 5 Var iki ‘âlemin̄ aşlısını bildirir
Âdemin̄ tenlerin̄ taqdıran dâr-ı şeyh
- 6 Şanma kim varlığındır Hülüşî seniñ
Zâtı bir noqtadan nûruñ envâr-ı şeyh

89³⁹³

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Nuşımı gel ‘âlem içre olsa insândan ırağ
Mürşid-i kâmil bulunca olma sulţândan ırağ
- 2 Nefs-i şeytân ol la‘inden gel münâcât eyleme
Ol münâfik şiddet-i nâr oldu imândan ırağ
- 3 ‘İlm ü ‘irfân eyle sa‘yı ehl-i sünnetden garîb
Hâl-i tevhid ile Raḥmân kalma ‘irfândan ırağ
- 4 ‘Işk [u] şevki dil-müberrâ şu‘le-i kalb ola gel
Kurb-ı yezdân ol mücellâ gayrı yezdândan ırağ
- 5 Şeyh Hülüşî cân [u] cânân olmağa terk ile dir
Gül gîşin el çeküp kim olsa ‘üryândan ırağ

90³⁹⁴

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Tâ ezelden lā-mekândan hoşca himmet oldu şeyh
Aldılar hep nûr göğünden nûr-ı vahdet oldu şeyh
- 2 Küllisin cevlan-ı seyru’llâhı gezdi cezb ile
Fâhr-ı ‘ışkından mücerred giydi şaffet oldu şeyh
- 3 Gördiğün Haqq görmek üzre mürşidim nuşında şah
Kaṭresinden bahrı bul şeb rûz-ı halvet oldu şeyh

³⁹³ A/10^a, C/s.271.

³⁹⁴ A/10^b, C/s.271.

- 4 Şad-hezār olmuş bilici şey’-i Vāhid bilmeden
Bunca da‘ vā kılmasun mürşidiñe hizmet oldu şeyh
- 5 Dilde didem ‘ ışk görüldi şaffet oldu kalb-ile
Leyse şey’in gördi zāhid bār-ı rahmet oldu şeyh
- 6 Şeyh Hülüşī sen sezā ol küllü Hakk ‘ irfānını
Diller içre ismi zāt sīretde şüret oldu şeyh

Ḳāfiyetü’l-dāl

91³⁹⁵

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Hüb cemāliñ dilde esrārım kerem yā Rabb meded
Gösterir elbetde hünkārım kerem yā Rabb meded
- 2 Hep güzeller maḥremi tevfiķiñ olmuşdır refīk
Dilberiñ efkār-ı ezkārım kerem yā Rabb meded
- 3 Faḥr-ı ‘ ālem mu‘ cizātın şıdķ-ilen bezm-i ezel
Ol velāyet kenzidir yārım kerem yā Rabb meded
- 4 Sensin ol a‘ lā-yı ‘ illiyyiñe maḥzar eyleyen
Zāt-ı ḥikmet ‘ ayn-ı dildārım kerem yā Rabb meded
- 5 Şem‘ -i ḥüsnüñü görenler dirdi elvāniñ seniñ
Devlet-i ‘ ışkıñla envārım kerem yā Rabb meded
- 6 Uçmayan bilmez Hülüşī vaşl-ı şāhān illerin
Murğ-ı gönülü ḳande didārım kerem yā Rabb meded

92³⁹⁶

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Ḳıl şefā‘ at bu ḥaḳīre yā Rasūla’llāh meded

³⁹⁵ E/18^a, H/16^a, T/16^a, S/19^b, U/15^b-16^a, L/4^b-5^a, A/74^a, C/s.38-39.

2 efkār: efkārı H,T.

3 şıdķilen: şıdķla H,T.

5 ḥüsnüñü: ḥüsnüñden: E,S,L,A.

³⁹⁶ E/18^a-18^b, H/16^b, T/16^a-16^b, S/19^b-20^a, U/16^a, L/5^a, A/10^b, C/s.39-40.

6 olunan: olan E,H,T,S,L; ḥoş tıyūr u nüh felek: şarar tıyūrın u melek E,S,L.

7 ‘ ālem seniñ-çün: ‘ ālemde sen var S; ‘ ālī: ‘ ālem S,A.

8 şeyh: bu H,T; leñgi: līki T.

- Mücrim ‘ aşı biz haķire yā Rasūla’llāh meded
- 2 Bī-nihā sensin şefā‘ at kānī yā hayru’l-beşer
Hep tecellī sende dehre yā Rasūla’llāh meded
- 3 Çün dü-‘ ālem gelmez idi ber-güzidenden ‘ adel
Nūr Muḥammed āl-i şehre yā Rasūla’llāh meded
- 4 Devlet-i dünyāya sensin sensin ‘ uķbā yā Rasūl
Pīşvā tevḥīd-i bahra yā Rasūla’llāh meded
- 5 Sende mi‘ rāc ol nihāyet mü’min-i şem‘ iñ turur
Sende cem‘ ī bizde kaṭre yā Rasūla’llāh meded
- 6 Halk olunan ins ü cinn [u] hoş tuyūr u nüh felek
Her ki ervāḥ sende berre yā Rasūla’llāh meded
- 7 Yoğ-iken ‘ ālem senüñ-çün halk olındı dü-cihān
Beyt-i ‘ ālī sende hirre yā Rasūla’llāh meded
- 8 Şeyḥ Ḥulūşī leñgi maḥrūm koyma tā rüz-ı haşır
El-amānız kerre kerre yā Rasūla’llāh meded

93 ³⁹⁷

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Zāt-ı Sübhān dilde a‘ zām şāh-ı sulṭān el-meded
Pādişāh-ı kurb-ı yezdān āh-ı sulṭān el-meded
- 2 Muṭlaķā zātında seyri gördüm ol esrārıñı
Setr idüp kendimde kendim rāh-ı sulṭān el-meded
- 3 Kālb evi ḥünkār-ı Raḥmānım ola bedrū’d-dücā
Dilleri her bār-ı envār vāh-ı sulṭān el-meded
- 4 Terk-i tecrīdinde āgāḥ göñlüni tevḥīd iden
Pertev-i ḥüsnünde şemsi māh-ı sulṭān el-meded
- 5 Ka‘be-i ‘ ulyāda cismiñ ism-i biñbirden ‘ aṭā
‘ Ālişāna göñlümün dergāh-ı sulṭān el-meded
- 6 Şeyḥ Ḥulūşī zāt-ı muṭlaķ kabbāza-i kudret nedir
Biñde bir feyziñ bilürsem şāh-ı sulṭān el-meded

³⁹⁷ E/18^b, H/16^a-16^b, T/16^a, S/20^a, U/16^a, L/4^b, A/11^a-11^b, C/s.39.

5 ‘ ālişāna: ‘ alişān H,T.

6 şeyḥ: ey H,T.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Fe 'ū lün

- 1 Nedir āliñde gülzār-ı Muḥammed
Benim derdim de gülzār-ı Muḥammed
- 2 Görenler zātiñi ' ayn-ı cinānım
Ki ḥüsnüñ üzre envār-ı Muḥammed
- 3 Nihāniñdan cemāliñden velīler
Tecellī oldı dildār-ı Muḥammed
- 4 Göreydi zāhidān zātiñ ḥayāli
Geçerdi cümle hep varı Muḥammed
- 5 Meger bir kāmiliñ ḳalbin vişāli
İrer tevfiḳ-i iḳrārı Muḥammed
- 6 Fedādır cān-ile cismine ' aşıḳ
Anıñdır şadıḳıñ yār-ı Muḥammed
- 7 Eger faḫr-ı fenāfil'lāh fenāda
Pesend-i dilde güftār-ı Muḥammed
- 8 Olardır lā-mekān kānında kānı
Göñül şehrinde settār-ı Muḥammed
- 9 Bu ilde cennetü'l-me'vā sensin
Bu dem mi' rāc-ı didār-ı Muḥammed
- 10 Varup seyrāna çār-şūsın Nedimiñ
Bugün ' ışḳ oldı pāzār-ı Muḥammed
- 11 Kelāmında *taḥallaḳtüm* didi Ḥaḳḳ
Bi-aḫlāḳi ḳılam bāri Muḥammed
- 12 Ḥaḳāyıḳ ' ilmine bildim nişānım
Ḥulūṣi sende gaffār-ı Muḥammed

³⁹⁸ E/18^b-19^a, H/16^b-17^a, T/16^b, S/20^a-20^b, U/16^b, L/5^a-5^b, A/11^b-12^a, C/s.40.

4 ḥayāli: ḥayāti S.

10 seyrāna: seyrān E,H,T.

³⁹⁹ E/19^a, H/17^a, T/16^b-17^a, S/20^b-21^a, U/16^b-17^a, L/5^b-6^a, A/11^a, C/s.41.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Kendi zātın hüsnuñ üzre kıldı Hakk
Ḳul huve'llāh şanıña gelmiş *Eḥad*
Emriñe māh hāzır olup geldi *şakk*
Hem şıfātıñ 'ayn-ı zātıñdan *Şamed*
- 2 Çün beşer şüret melek misin simāñ
Oldıñ ol ümmü'l-kitāb yoḡdur ḥocañ
Ḥāş kuluñ bir anda kaç ḳalbin ḳonañ
Mü'min oldur mevt olan ḥayy-ı ebed
- 3 Hürmetiñden var olupdur dü-cihān
Lem yelid bildirdiğiñdir lā-mekān
Kenz-i esrārına olduḡ bī-nişān
Rūz-ı maḥşer senden ol 'ālī meded
- 4 Enbiyā vü evliyā mi' rācısıñ
On sekiz biñ 'ālemiñ ser-tācısıñ
Kim cemāliñ görse dirler hācısıñ
Sen derūn imān-ı rūḥum min cesed
- 5 Derdimiñ dermānına sensin ḫabīb
Bülbülüm gülzār içinde 'andelīb
Nice geldi mişliñe olmaz ḫabīb
Senden özge gelmemiş ferd ü eḥad
- 6 Şeyḫ Ḥulūşī şāh-ı merdānım ḫulūş
Şah izinden izleyen şānım ḫulūş
Min ledünni feyż-i Raḥmānım ḫulūş
Āl-i Aḥmedden görüñ *küfven eḥad*

96⁴⁰⁰

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn

- 1 Hakkı irşād isteyenler istesün pīrinden imdād
Evliyālar bende bunda birbiri birinden imdād
- 2 Coşdı deryā mende baḫra bunda irşād eylediler
Bunda ḫaḳḳından nümāyan eyledi seyrinden imdād

1 ḫaḳḳ: ḫad S; şakk: şed S.

2 simāñ: simāñ E, siman S; oldıñ: oldı H,T.

3 'ālī: ālī L.

4 hācısıñ: cācısıñ T; rūḥum: ruḥum H,T.

6 Şeyḫ: Dir T.

⁴⁰⁰ A/11^b, C/s.271-272.

- 3 Cüz ola gör küllisinden küllide gel cüz-i bülbül
‘Āşıkı ma‘ şük idendir baħridir berrinden imdād
- 4 Nuşh-ı mürşid kim duranda dāmeni yüzler sürende
Benliğin yerler uranda māh ider şehrinden imdād
- 5 Mürşidi şeyhiñ virende toğrı yolından gelende
‘Ārif-i ‘irfān olanda *men* ‘aref’sırrından imdād
- 6 Şeyh Hülüşî sen seni sen rehberi şeyhiñ ayırma
Muṭmainne rāzisinde sende ol mehrinden imdād

97⁴⁰¹

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Farz [u] sünnetden imām ol eyle Sübhāndan meded
Farq-ı farķullāh dīvān ol da sultāndan meded
- 2 Dost elin tut öyle imān erba‘ine leyleten
Anda kesbi sen kemāl it bunda ‘irfāndan meded
- 3 Beyt-i ma‘ mūr sende Ka‘be ħurd-i hoş eşyā dūrür
Bil seni sen *men* ‘arefden umma şeytāndan meded
- 4 Sende ‘āşık bülbül iseñ gülşen olsun ħalvetin
Ol Muħammed ‘ālişāniñ ħalb evi kāndan meded
- 5 Bunda ‘irfāndan murād Ĥaķķ Ĥaķķı bilmek ħakk-ile
Sen beķāyı bul fenāda iste seyrāndan meded
- 6 Şeyh Hülüşî mevt [u] ħayyı ħayy idüp kim mevtleri
Çün veli derdinde dertler geldi Loķmāndan meded

Ķāfiye-i Ĥarfı’z-zāl

98⁴⁰²

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

⁴⁰¹ A/11^b, C/s.272.

⁴⁰² E/19^b, H/17^b, T/17^a, S/21^a, U/17^a, L/6^a, A/12^b, C/s.41-42.

1 ğıll u ğişşım: ğıll-ı ğişşım L.

2 a‘ zam dilde tevĥid: tevĥid dilde a‘ zam E,S,L,A.

4 ħalvet: tūti S; anı: an T.

5 virdiler: kim virdiler S.

6 şeyh: ey H,T.

- 1 Feyz-i mazhar ol muṭahhar ḳalb-i sultānı lezīz
Gıll ü gıṣṣın eyleyüp terk dilde Sübhānı lezīz
- 2 İsm-i a‘ zam dilde tevḥīd gizledi Ḳur’ānını
Ol Muḫammed ‘ālī-ṣāna ḳıldı Ḳur’ānı lezīz
- 3 Zāt-ı muṭlaḳdan göründürdi ḫafī ol zātını
Kenz-i vaḫdet bī-mekāndan geldi kim ṣānı lezīz
- 4 Ḫalvet-i ṣaffetde vaḫdet ḳalbini ṣāf eyleyen
Bezm-i zātından tecellī gördi her anı lezīz
- 5 Cismi ḳoymıṣ fakru fahnñ rāhına cān baş ḳıyān
Bunda ‘ıṣṣından mu‘ayyen virdiler cānı lezīz
- 6 Şeyḫ Ḫulūṣī fehm-i idrāk eyle sen de fikr-ile
Bul beḳāyı sen fenāda sendedir kānı lezīz

99⁴⁰³

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 *Ḫamdü li’līlāh* virdi iḳrārım bugün imān-ı ṣāzz
Mü’miniñ ḳalbinde izḫārım bugün imān-ı ṣāzz
- 2 Giç ikilikden bir ol birlik erenler menzili
Āṣikār olmaz mı esrārım bugün imān-ı ṣāzz
- 3 Farḳ idüp aḳdan ḳarayı yaz kerem fetvāların
Küfrüñ aṣlın söylen efkārım bugün imān-ı ṣāzz
- 4 Bir güzel ṣem‘ in yaḳup elvāna ṣīm-i ḫüsnünüñ
Māhtāb-ı ṣems-i envārım bugün imān-ı ṣāzz
- 5 *Men ‘aref* dersin velī mektebine ṣor gel berü
Rabbiñi fehm eyle ezḳārım bugün imān-ı ṣāzz

⁴⁰³ E19^b, H/17^b, T/17^a-17^b, S/21^a, U/17^a, L/6^a, A/74^a, C/s.42.

Bu şiirdeki “-ım bugün imān-ı ṣāz” rediflerinin tümü “-ıdır imān eyle ṣāz” şeklinde yazılmıştır A.

1 virdi: vardı S,L, virdiñ A; ḳalbinde: ḳalbinden A.

2 olmaz mı: olmaḳdır A.

3 farḳ: fehm A; küfrüñ aṣlın söylen: söyle küfrüñ aṣl E,H,T,S,L.

4 bir güzel ṣem‘ in yaḳup elvāna ṣīm-i ḫüsnünüñ: ey güzel ḫüsnüñ görenler ṣemsilen elvān ider A; Māhtāb-ı ṣems: ay cemāli variñ A; imān-ı ṣāzz: ‘ayan-ı ṣāzz T.

5 mektebine: mektabına E,S,L,A; Men ‘aref dersin velī mektebine ṣor gel berü: Men ‘aref den hem ledünnüñ dersini bezmin ezel A; Rabbiñi fehm eyle: ‘ayn olan zātından A.

6 şeyḫ: ey H,T; gördi: ḳalbin A.

- 6 Mazhar-ı kenz-i haqıkat sırrına āgāh olan
Şeyh Hülüşî gördi eṭvārım bugün imān-ı şāzz

100⁴⁰⁴

Mūs tef‘i lün Fā‘ū lün Mūs tef‘i lün Fā‘ū lün

- 1 Gül-güne-i gülzārı gülşaneden olduñ şāzz
Bülbülleyin efġān u giryāneden olduñ şāzz
- 2 Nürdan kadeh almıssiñ ‘ışkıñ meyin kanmıssiñ
Mestān olup gelmişiñ mey-ḥāneden olduñ şāzz
- 3 Ḥalvetde her dem ‘uşşāk ḥızmet yolın gör kim bak
Vaḥdetlerin istiġrāk ḥayrāneden olduñ şāzz
- 4 Mürşid yüzün görmıssiñ rehber sözün ṭurmuşsuñ
Andan özüñ şormıssiñ burhāneden olduñ şāzz
- 5 ‘Āşık ṭurur ‘ahdinde ibrām olur tahtında
‘Ārif odur şahşında ‘irfāneden olduñ şāzz
- 6 Göñlüñ Hülüşî gülden ‘ālemde biñ ādemden
Feyzim göreñ biñbirden sultāneden olduñ şāzz

101⁴⁰⁵

Mūs tef‘i lā tün Mūs tef‘i lā tün

- 1 Dildāre göñlüm şāz oldı dilden
Gülzār içinde gir sen de ol şāzz
Efġān-ı bülbül giryān gülden
Ol ḥār içinde gir sen de ol şāzz
- 2 Seç ġoncasından renginde alı
Elvān-ı rengin geç sen de ḥāli
Cān meyvesinden kevşer cemāli
Esrār içinde gir sen de ol şāzz

⁴⁰⁴ E/19^b-20^a, H/17^b, T/17^b, S/21^a-21^b, U/17^a-17^b, L/6^b, A/12^b, C/s.42-43.

1 efġān: efġāmı E,L.

4 ṭurmuşsuñ: şormuşsun S.

5 ibrām: ebrār S.

6 biñbirden: ḥātemden S.

⁴⁰⁵ E/20^a, H/18^a, T/17^b, S/21^b, U/17^b, L/6^b, A/13^a, C/s.43.

2 rengin: rengden A; ḥāli: ḥāli H,T.

5 sevdirdi şāhım: pīrān içinde S.

- 3 Cennetde t̄ubā yaprāğı nūrdur
Ādem özünde imānı erdir
Pervān-ı ʿışkıñ seyrānı sırdır
Envār içinde gir sen de ol şāzz
- 4 Dersiñ ʿarefden gördüñ mi seyrin
Mürşid eşigin erdiñ mi seyrin
Nefsiñ bu ilde bildiñ mi seyrin
İkrār içinde gir sen de ol şāzz
- 5 Gördüñ H̄ulūṣī devrānı bildiñ
Sevdirdi şāhım hayrānı bildiñ
Derdiñde dermān Loqmāmı bildiñ
Dīdār içinde gir sen de ol şāzz

102⁴⁰⁶

Fā ʿi lā tūn Fā ʿi lā tūn Fā ʿi lā tūn Fā ʿi lūn

- 1 İbtidādan ʿilm-i zāhir kıldı aʿ lā çok leziz
Bāṭını oldur muḳaddem sırr-ı aʿ lā çok leziz
- 2 Sende āgāh ol ḥaḳīḳi seyrine ʿayneʿl-yaḳīn
Beyt-i cānān feyz-i Ḥaḳḳı ol mücellā çok leziz
- 3 Çünki Ḥaḳḳı sen ḳarīb ol Ḥaḳḳ-ile ḥaḳḳaʿl-yaḳīn
Şad-hezārān ʿilmeʿl-yaḳīndir ḳande dānā çok leziz
- 4 Eyle ḥizmet şāf-i şāf it ḳalb-ile ol müʿminin
Ḳıl taḥammül eyle şabrı lādan illā çok leziz
- 5 Tā ezel bezmin tecellī ʿāşığı kılmış muʿin
Meyl-i maʿ şūḳında raʿ nā ʿālīşāna çok leziz
- 6 Şeyḥ H̄ulūṣī Bārī-i Raḥmāna bilmekdir mübīn
Men ʿaref dersinde nefsin bilde Ḥaḳḳā çok leziz

Ḳāfiye-i Harfuʿr-rā

103⁴⁰⁷

⁴⁰⁶ A/12^a-12^b, C/s.272.

⁴⁰⁷ E/20^a-20^b, H/18^a, T/18^a, S/22^a, U/17^b-18^a, L/7^a-7^b, A/13^a, C/s.43-44.

1 irādet: irāden H; nūra: nūr H,T.

4 naḳşa: naḳş H,T.

5 cānı: cāna E,S,L,A.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Cān kafesten uçmadan sen rūhı sultān ide gör
Hem irādet geçmeden pür-nūra burhān ide gör
- 2 Sen haqīqat rāhına gel cān gözüñi aç gör
Gel Muḥammed 'Ali baḥrın sen de bārān ide gör
- 3 Görmediler bu şadākat menziline şekk olan
Kendiñi kendiñde setr ol Ḥaqqı her an ide gör
- 4 Mürşidinden feyz alanlar çün bulupdur zātını
Kāmilin bul şaşmadan gir naqşa seyrān ide gör
- 5 Bu fenāda kimse qalmaz rūḥ iseñ qalsañ gerek
Cān u tenden terk idüp sen cānı cānān ide gör
- 6 Şeyḥ Ḥulūşī evliyālar enbiyā emrindedir
Görmeden maḥşer şırātı sen de mizān ide gör

104⁴⁰⁸

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Ḥoş semā^c-1 çarḥ urup devrān-1 Mevlānāyı gör
Ḍarb-1 zikriñ ortasın pervān-1 Mevlānāyı gör
- 2 Żabt idüp altūn kafesde bülbüli biñbir güne
Açılan güller gibi ḥandān-1 Mevlānāyı gör
- 3 Var gönül Konya-yı şāha mollā Ḥünkāroḡlunı
Faḫru faḫrī faḫr iden sultān-1 Mevlānāyı gör
- 4 Şofrası erler maḫāmı nuṭḫ olunmaz hiç kelām
^cĀlemi mecnūn iden dīvān-1 Mevlānāyı gör
- 5 On iki pīrāniñ erkānına ^cışık olsun didi
Kendini tefsir iden Ḳur'ān-1 Mevlānāyı gör
- 6 ^cİşık ile her kim niyāz eyler ise Mısrī olur
Şeyḥ Ḥulūşī qandedir fermān-1 Mevlānāyı gör

6 Şeyḥ: ey H, dir T.

⁴⁰⁸ E/20^b, H/18^a-18^b, T/18^a, S/22^a, U/18^a, L/7^b, C/s.44.

3 mollā: monlā E,T.

6 ^cışık ile: ^cışıkla E; şeyḥ: ey H,T.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Ey kişi sultānlığından ge de gel ul ola gr
Rehberi teslim olup da bic de gel ul ola gr
- 2 İtme ārzū ok hevāyı hākī bul sen ibtidā
Sen gnl bābında bābı a da gel ul ola gr
- 3 Sil ziñ paşlığını hem ucmağa ğayret yzn
'Iřķla 'iřķiñ řarābın i de gel ul ola gr
- 4 atresi başrındadır ol atreden 'ummāna gir
Nefsiñi gr *men* 'arefden se de gel ul ola gr
- 5 Varlığından gie gr olmak dilerseñ ehl-i dil
Diniñi yağma idp de řa da gel ul ola gr
- 6 şeyh Hlşi nuķımı sen ey tt gş eyle bil
Yzleriñ sr beyt-i Hāķķa hada gel ul ola gr

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Nice bu meydān trursun yri devrān ide gr
Hep vcd iķlīmi dirlere var o seyrān ide gr
- 2 Kişi oyun urmak ile hāřmını māt eyledi
Gel haber al sen gnl taħtına mihmān ide gr

⁴⁰⁹ E/20^b, H/18^b, T/18^a, S/22^a-22^b, U/18^a, L/7^b, A/17^a-17^b, C/s.44.

1 rehberi: rehber H,T; bic: piş H,T,S.

2 arz: 'arz E,S,L, 'arż A; ok: okca A; gnl: eksik H,T; bābında: cānında T; a da gel: a da gel begim H,T.

3 'iřķla: 'iřķiña A.

4 gir: bil A; 'arefden: 'aref A.

5 dilerseñ: iste A.

6 şeyh: bu H, ey T; nuķımı sen: nuķına der: E; ey: eyce T,A; yzleriñ sr: yz srp A; beyt-i Hāķķa: Hāķķ beytine A.

⁴¹⁰ E/24^a, H/18^b, T/18^b, S/26^a, U/18^a-18^b, L/97^b-98^a, C/s.45.

1 meydān trursun: vīrānda orursun E,H,T,L; vcd: bir vcd E,H,T.

2 urmak ile: urmağile L; eyledi: eyledi mi E,H,T; gel haber al sen: kişi haberin ir bir E,H,T,L.

3 penbe: pāmķ H,T; yılı: yıldırdır E,H,T,L; irce: irice H,T; bidir: bip E,H,T,L; ulu: ek ulu E,H,T,L.

4 yeri: yayrı E,H,T,L; ķoğ: ķo E,S,L.

5 pek ttanı dost yziniñ: dost yzini pek ttanı H,T; himmeti āli: himmet 'ālele E,H,T.

- 3 Penbe yeri kıt görünür bu sene buğday yılı
İrce biçdir destesini ulu ħarmān ide gör
- 4 Yıl çekidir eyüce tabān yeri kır ħāşī eküp
Koğ bedeli çifte elek elde bir mizān ide gör
- 5 Pek tutanı dost yüziniñ biz delü dīvānesiyüz
Himmet-‘ālīle Ĥulūşī bizi seyrān ide gör

107⁴¹¹

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Yüri var ‘ākıl [u] dānā ‘arefsırrın bilenden gör
Bu baħr-ı lā-mekān içre mekānı lā-mekāndan gör
- 2 Lezīz-i dil dehān olmağ dilersen kāmili bul sen
Muħabbet kıl ki rüz [u] şeb fedā kıl cān cināndan gör
- 3 Gül-i bülbülleyin ‘uşşāk ne ħalvet üzre vaħdetdir
Fiğān [u] nāle vü feryād seħerde her fiğāndan gör
- 4 Beķā remzindeki itlāk rumüz-ı enbiyā sırrı
Velī seyr oldurur āgāħ celāl-i seyf çalandan gör
- 5 Dil-i maħbüb-ı beytu’llāħ verildi şabr-ı ser-tācı
Bu ‘ışķa yār olan bildi dīn-i ‘ālī imāndan gör
- 6 Ĥulūşī şeyħine şāfī tūlū‘-ı şems-ile māhı
Ĥaķīķat kenz-i gencinde sen ol ‘irfān olandan gör

108⁴¹²

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Zāt-ı ħüsnün gösterir biñ dürli biñ elvān ider
On sekiz biñ ‘ālemi ucdan uca seyrān ider

⁴¹¹ E/28^a, H/18^b-19^a, T/18^b, S/30^a, U/18^b, L/13^a, A/14^b, C/s.45.

2 şeb: şebnā: E,S,L,A.

3 fiğān [u] nāle vü: fiğānıñı tā S.

6 şems-ile: şemsle T; gencinde: gencide T,L.

⁴¹² E/20^b-21^a, H/19^a, T/18^b, S/22^b, U/18^b, L/98^b, C/s.45-46.

2 erden: irden H,T; ‘unvān: elvān S.

3 sev sevil sen giy: sevigien giydi S.

5 ‘ışķ-ile: ‘ışķla H, T.

6 var: şeyħ E,L; var Ĥulūşī dükkānıñ ħurda seni: şeyħ Ĥulūşī ħur seni dükkānı S.

- 2 Dilberā erden şoyun ğaflet libāsın var yüri
Bir güzel giymiş kuşanmış dimesin ‘ ünvān ider
- 3 Hāḫḫ ḳatında sev sevil sen giy melāmet hırḳasın
Sevdiğin ‘ aḳlın alup kim kendini ḫayrān ider
- 4 Cān göziniñ perdesin ḳaldır da baḳ ‘ ālem bu ya
Kimi iḳrār kimi inkāra düşüp ‘ işyān ider
- 5 Mü’min-i kāmīl velī ḳalbine ḳılmaz mı ṭavāf
Kāfir iken küfr içinde ‘ ışḳ-ile devrān ider
- 6 Gel bir kez pāzār-ı ‘ ışḳa çeşīdiñ düzmek için
Var Ḫulūşī dükkānın ḳurda seni mihmān ider

109⁴¹³

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Var ma‘ārif ḳapusın ‘ irfān olan irşād ider
Yüzleriñ sür eşigin sultān olan irşād ider
- 2 Tāc u taḫtiñ terk idüp sen Edhem İbrāhīm gibi
Fahır-ı ‘ ālem ‘ ışḳına hicrān olan irşād ider
- 3 Giy melāmet hırḳasın şor evliyālar menzilin
Mā-sivādan şoyunup mihmān olan irşād ider
- 4 Ey güzel ‘ ışḳ illerin görmek dilersen var yüri
Lā-mekān mülkinde gör mizān olan irşād ider
- 5 Al bu ‘ ışḳdan bir ḳıḳılcım gel ḳarış bir ḳatreye
Gösterüp deryāyı tā ‘ ummān olan irşād ider
- 6 Şeyḫ Ḫulūşī bu fenāda bul didi rehber seni
Nefsini māt eylemiş her ān olan irşād ider

110⁴¹⁴

Fe ‘i lā tūn Fe ‘i lā tūn Fe ‘i lā tūn Fe ‘i lūn

⁴¹³ E/23^a, H/19^a, T/18^b-19^a, S/24^b-25^a, U/18^b, L/8^b, C/s.46.

3 “olan” kelimesi sonradan eklenmiştir T.

5 ḳatreye: ḳatrei E,S,L.

6 şeyḫ: ey H,T.

⁴¹⁴ E/24^b, H/19^a-19^b, T/19^a, S/26^a-26^b, U/19^a, L/7^a, A/16^b, C/s.46.

4 viremem: veru ben A.

6 nefsinini: nefsin H.

- 1 Bilemem dāğ-ı derūnum elemim āh ideler
Gül-i bülbülleyin oldum göremem āh ideler
- 2 Olalar bāğ-ı fenā içre bakāyide mu‘in
Göre kim başdığı yerde kademim āh ideler
- 3 Gele ey derdimiñ ehli yüzini mehr-i rūḥuñ
Dilidir ḳāb-ile ḳavseyñ nidemem āh ideler
- 4 Ledünūñ ‘ilmine luḳf itdi risāletde bizi
Viremem rūḥ-ı penāhı giyemem āh ideler
- 5 Nideyim ehl-ile kevneyniñe ḥüsn oldı cemāl
O bediḥi bilebildim şiyemim āh ideler
- 6 Ki ‘uḳūl ehli Ḥulūṣī nefesin vāḳıf olan
Bilemez ḡāib-i ḥükmi bilemem āh ideler

111⁴¹⁵

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Düşmeden Ḥaḳḳ derdine dermāñ ararsın ey püser
Ṭurmayup bir yerde hem Loḳmān ararsın ey püser
- 2 Dimedim mi ‘ışḳ içinde al bu bahrıñ ḳatresin
Göller içre sen de biñ ‘ummān ararsın ey püser
- 3 Öyle zī-şān-ı nebiniñ ümmeti olmuş iken
Vārişin ḳoyduñ da kim sulṫān ararsın ey püser
- 4 Sürmediñ mürşid eşigin yüziñi yerler gibi
Çıḳdıñ ‘arşa ḥāḳ-ile yeksān ararsın ey püser
- 5 Dost yüzi ādem yüzünden āşikār olmuş iken
Nice menkūş itmedüñ burhān ararsın ey püser
- 6 Şeyḥ Ḥulūṣī bilmediñ mi zāhidānıñ ḥālini
Di ki dilde şānki bir imān ararsın ey püser

112⁴¹⁶

⁴¹⁵ E/23^a, H/19^b, T/19^a, S/25^a, U/19^a, L/8^a-8^b, C/s.47.

Manzûmedeki “ararsın” kelimeleri daha önce “ararsıñ” şeklinde yazılmıştır E.

6 şeyḥ: ey H,T.

⁴¹⁶ E/22^b, H/19^b-20^a, T/19^a-19^b, S/24^a-24^b, U/19^a, L/8^a, A/15^a, C/s.47.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Cümle 'āşık cān cesedde 'uzlet-ile bildiler
Şabr ile hem şıdķ-ile hem ħalvet-ile bildiler
- 2 Çün melāmī terk içinde terk-ile kıldı sücūd
Āşikāre 'ālem içre sīret-ile bildiler
- 3 Sīret-ile hep erenler şūreti ħayrānedir
Ol Muħammed 'Ali faħrın devlet-ile bildiler
- 4 'Işķ-ı ħil' at giydi 'uzlet faħr-ı yāriñ faħrını
Ĥaķķ tecellī kılmış anda ħizmet-ile bildiler
- 5 Kim ki cāndan gecdi cānā 'ışķ-ile cānān ola
Bunda mevcūdātı bunda vaħdet-ile bildiler
- 6 Er olan 'unşur teninden hem şoyunur hem giyer
Rehberi şeyĥiñ bilince şöhret-ile bildiler
- 7 'Āķıl iseñ mü 'min iseñ cānı ver cānānı al
Zaħmetinden gecdi cānā raħmet-ile bildiler
- 8 Şeyĥ Ĥulūşīden görüñdi biñde bir mü 'min gelen
İhtiyār oldı teninden cümlet-ile bildiler

113⁴¹⁷

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Baħr içinde çoşdı deryā şemsiñ envārı nedir
Çün ene'l-Ĥaķķ sırrın anda bilmezem varı nedir
- 2 Āħ u feryādiñ nedir 'āşık seniñ ğonca güle
Bülbüli-veş gül görünmez yarı gülzarı nedir
- 3 Ķaıtr olup 'ummāna gelseñ baħr-ı bārānım muĥiı
Seyr idüp 'arş-ile kürsī sırrıñ esrārı nedir

1 hem: hep E,L.

6 rehberi: rehber ü E,H,T.

7 iseñ: u hem H,T.

8 şeyĥ: bu H, dir T.

⁴¹⁷ E/21^b, H/20^a, T/19^b, S/23^a-23^b, L/9^a-9^b, U/19^b, A/14^a-14^b, C/s.47-48.

3 kaçır olup 'ummāna gelseñ baħr-ı bārānım muĥiı: kaçırerler 'ummāna gelseñ baħrı pāyān olur S.

4 ĥāk: ĥāl S.

5 zen mi bilmem: dü cihānda S.

8 şeyĥ: ey H,T; 'āşıkā: 'āşıkı E,S,L,A.

- 4 Bir güzel kim dost eşigin yüz sürüp hāk olmadın
Er denilmez zen mi bilmem şor nedir yārı nedir
- 5 Çünkü uçmazsañ iki kanād taķınma ey kişi
Dinde pür-īmānı bildim anda ikrārı nedir
- 6 *Men* ‘arefden dersiñi gör mürşid-i kāmile var
Min ledünnüñ dersin anda gör ne ezkārı nedir
- 7 Haķķa ķulluķ ister iseñ müctehid emrindedir
İstikāmet yollarınıñ bil ki hūnkārı nedir
- 8 Şeyh Hūlūşī terk-i cān itmek göründi ‘aşıkça
Sen cinān olmaķ dilerseñ dilde güftārı nedir

114⁴¹⁸

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Sen taşavvūf nuţķı bilmezsiñ nideñ isrā nedir
‘İlm-i hikmet yollarını bilmeden icrā nedir
- 2 Görmediñ mi dīniñ aşlın bildirir taħķīķini
Dört kitābıñ meclisinde tobtolu ğarrā nedir
- 3 Tolanup her dem güneş ay birbirin eyler tavāf
Bunda ādem şüretin da‘ vā iden kübrā nedir
- 4 ‘Arş içinde hem semevāt u zemīniñ eşrefi
On iki burc devr idüp köşkündeki zehrā nedir
- 5 Bunca istiġrāķa düş kim nice īmāsın görüp
Bāġ-ı rıdvān baġçesinde cūnbüş ü şahrā nedir
- 6 Gel gönül āyīnesinden gir Hūlūşī mektebin
Ol ricālū’l-ġāibi ķanden gelür büşrā nedir

115⁴¹⁹

⁴¹⁸ E/22^a-22^b, H/20^a, T/19^b-20^a, S/24^a, U/19^b, L/10^a, A/74^b, C/s.48.

Bu şiir nüshadaki diġer şiirlerden ayrı olarak çok güzel bir nesih ile yazılmıştır A.

1 bilmezsiñ: bilmez L; ‘ilm-i hikmet: ‘ilm ü hikmet H,T.

2 ğarrā: a‘ zā E,H,T.

4a bu mısra “‘arşa beş yıldız ihāta eylemiş a‘ zam degil” şeklinde iken üstü çizilmiş ve “‘Arş içinde hem semevāt u zemīniñ eşrefi” yazılmıştır A.

6 ġāibi: ġāib E.

⁴¹⁹ E/22^a, H/20^a-20^b, T/20^a, S/23^b-24^a, U/19^b-20^a, L/10^a, A/18^a-18^b, C/s.48-49.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Genc-i maḥbūb ḥüsn-i *yā-sīn* 'ālem-i ma' nā nedir
Zāt-ı mutlak kudret-i şān kâf u nūn *tā-hā* nedir
- 2 Cennetü'l-me'vā görüldi hoş cemāli mü'mine
İsm-i pāk ol cism-i t̄ahir var olan a' lā nedir
- 3 Evvel ü āḥir mürüvvet ol şefī' u'l-müznib̄in
Dilleri tevḥīd-i dilde bildiren ḥālā nedir
- 4 Cān elinden geldi cānān 'ālem-i şaḥrālara
Devr idüp mişlinde ' anḳā tūr-ı sīn t̄ubā nedir
- 5 'Ālem-i şūret görüldi nūra ğarḳ olmuş idi
Hoş kelāmu'llāh-ı Qur'ān şıdḳ olan illā nedir
- 6 Şeyḫ Ḥulūṣī k̄āinātūn 'ışkıını gördüñ ise
Biñ bir ismin bir müsem mā görinen esmā nedir

116⁴²⁰

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Zāhidā gel ādemi bul bilmediñ insān nedir
Yok ki derdiñ ne ararsiñ dertlere dermān nedir
- 2 Enbiyāniñ vārişinde Ḥaḳḳ yolunuñ cilvesin
'İlm-i remze vāḳıf ol sen içmeden mestān nedir
- 3 Terk-i mey itmek küfürdür ol şalāt-ı dāimī
Şāimī dil k̄āimī bul ḳalbdeki mihmān nedir
- 4 Dil şarābı ḥüsn-i kevşer beyt-i ma' mūr dilde mi
Sırr içinde sırr-ı ma' nā gizlenen Ḳu'ān nedir
- 5 Evliyāniñ ḳalbi maḥzūn ser-şehīd-i Kerbelā
Cān-ı maḥbūb şādıḳāniñ 'ārifē fermān nedir

3 evvel ü āḥir: evvelī āḥir E, evvel āḥir H.

4 şaḥrālara: şaḥrālari E.

6 şeyḫ: ey H,T; k̄āinātūn 'ışkıını gördüñ ise: k̄āinātu mālīk olmaḳ gör nihā A; bir müsem mā görinen: it müsem mā ism-i sırr A.

⁴²⁰ E/22^a, H/20^b, T/20^a, S/23^b, U/20^a, L/9^b-10^a, A/15^b, C/s.49.

2 cilvesin: cilvesi H,T.

3 şāimī: şāim H,T.

6 'ārifā seyrān mıdır: seyrānımdır 'arife H,T.

7 şeyḫ: ey H,T; bul sen: bulsan H,T; yaḡm: yaḡma T.

- 6 Yılda iki bayram itmek ‘arīfā seyrān mıdır
Gel celālī seyfīne çal bayramı qurbān nedir
- 7 Şeyh Hülüşī *men* ‘aref’sırında bul sen zātıñı
Lā-mekānda meclis oldı yağm olan imān nedir

117⁴²¹

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Ey dil-i nā-çāre bülbül zār u giryāñıñ nedir
‘Andelīb-i bāğ [u] gülzārında reyhāñıñ nedir
- 2 Güllerinden seç bu ilde gir gönül gülşanıñı
İr açılmış goncayı derdiñ de hayrāñıñ nedir
- 3 Çünkü bildiñ sen bu bāğıñ şāhibi şāhib-zamān
Gördiğiñ seyrān içinde bāğ-ı bāğ-bāñıñ nedir
- 4 Nāz u istiğnāsı ol yāriñ çekilmez deñmede
Gel dilā ümmü’l-kitābıñ söyle dīvāñıñ nedir
- 5 Şems-i diller mektebinde var ‘aref dersin oğu
Min ledüññüñ dersini aldıñ mı ‘irfāñıñ nedir
- 6 Şeyh Hülüşī zāt-ı ‘ilmiñ sırrını bildiñ ise
Olma maḥzūn ‘ālem içre dilde hicrāñıñ nedir

118⁴²²

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Di beni mecnūn iden ‘ışq yār-ı gārım kandedir
Hüsüne gönülüm aşıldı çāre-dārım kandedir

⁴²¹ E/21^b, H/20^b, T/20^a-20^b, S/23^a, U/20^a, L/9^b, A/13^b, C/s.49-50.

1 ‘andelīb-i bāğ: ‘andelībi gonca E,S,L,A.

2 seç: şeyh S.

4 nāz u: nāz E,S,L; çekilmez: çekinmez A; deñmede: dimede E,S,L,A; gel: ey E,S,L.

5 aldıñ mı: aldığ mı A.

6 şeyh: ey H,T; maḥzūn: maḥrūm S.

⁴²² E/21^a, H/21^a, T/20^b, S/22^b-23^a, U/20^a-20^b, L/99^a, C/s.50.

1 beni: meni E.

2 ben aña: men anı E; üste: üşta E,L, uşta S.

3 seni: anı E,S,L.

4 anlar: anıñ E,S,L,A; diyor ki di sen: deyüvir ki disün H,T.

5 hıızr: hıızra H,T, tā S.

6 bendeñizce: mendeñizce E; şeyh: ey H,T.

- 2 Bir ticāret itmek üzre ben aña teslīm olam
Var aña sen bir ḥaber al üste kārım ḳandedir
- 3 Düşmedi eller tuzağın kim nişān alsun seni
Çiftesin omzına ḳoymış dir şikārım ḳandedir
- 4 Baba dostı zāti biz birlik idik anlar ile
Öylece diyor ki di sen yādigārım ḳandedir
- 5 Issı yakmış şiddetinden gel iriş rüz-ı Hızır
Hāzır olmuş yaz u güz ḳış nev-bahārım ḳandedir
- 6 Bendeñizce bir gönüldür yeri gögi hep tutan
Şeyḫ Ḥulūşī hiç dimez mi şeh-süvārım ḳandedir

119⁴²³

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Şūfī ‘i şḳıñ yollarını bir hevā şanmış gider
Bilmeyüpdür bilmedigin hep hebā şanmış gider
- 2 Hep celālinden cemālin gör ene’l-Ḥaḳḳ dārını
Zāhidā ḳıymazdı cānın bir ḳazā şanmış gider
- 3 Dost elinden cür‘a-i sākī ḳanup kevşer nedir
Sākī kim kevşer ne bilmez eşḳiyā şanmış gider
- 4 Baḳ gönül āyīnesinden kendini görmüş iken
Kendi kendin bilmedi çün pür-ḥaḫā şanmış gider
- 5 Mazḫar-ı kenz-i ḫaḳīḳat maḫremin şüret görür
Sīretinden bī-ḥaberdür bī-vefā şanmış gider
- 6 Şeyḫ Ḥulūşī zāhidānıñ zūhdisi taḳvāları
Ḥoşca bildiğın götür dir ol nemā şanmış gider

120⁴²⁴

⁴²³ E/23^b-24^a, H/21^a, T/20^b, S/25^b, U/20^b, L/8^b, C/s.50-51.

1 yollarını: yolların H,T; beyit eksik S.

6 şeyḫ: ey H,T; zūhdisi: zūhd ü H,T; hoşca: çoşca S; götür dir: götü der E,S,L.

⁴²⁴ E/23^b, H/21^a, T/20^b-21^a, S/25^b, U/20^b, L/9^a, C/s.51.

3 olmayan: olmadan H,T; sāk atde: sa‘ atde E.

5 beyit eksik S.

6 Şeyḫ: bu H, ey T.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 'İlm-i zāhirden görüp 'irfānlara da' vā oğur
Fāriğ u āzāde şol ğüfrānlara da' vā oğur
- 2 *Men 'arefden* dem urur neufsinden āgāh olmadan
Gizli sırdan iğerü seyrānlara da' vā oğur
- 3 Pes yatup kaşşāb öñünde bunda cellād olmayan
Her sā' atde cāna biñ ħurbānlara da' vā oğur
- 4 Şanki bulmuş dost için bir gömleginden gecmeyen
Şoyunub abdāl olan 'üryānlara da' vā oğur
- 5 İsmi İbrāhīmdir ammā Edhem İbrāhīm degil
Tāc u tahtın terk iden sulţānlara da' vā oğur
- 6 Şüfī gel sen bir ħadeğ nüş eyle 'ışğdan göreyim
Şeyğ Ħulūşī var mı bir insānlara da' vā oğur

121⁴²⁵

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Ŧırmağ isterseñ bu ilde var ulu bir kānda Ŧur
Yār ile bir şoğbet eyle Ŧırma gel dīvānda Ŧur
- 2 İki şehriñ ortasın şor bul sen 'ideyn beynini
'Arpa [vü] buğday eriş kim bayrām-ı ħurbānda Ŧur
- 3 Ol ki bir Hūdūr vağan Ŧutmuş bir mü'min ħalbine
Arayup bir bir özüñde döne gel ħayrānda Ŧur
- 4 Kim ki kāfir olmayınca derse kāmil mü'minim
Deñ bugün ābād olup yarınki gün vīrānda Ŧur
- 5 Yoğ olup hem var olandır zātını işbāt iden
Vağdet içre gör neler var 'ālem-i zīşānda Ŧur
- 6 Şeyğ Ħulūşī dirler ise bu ne sırr 'ilm-i ledün
Di kelāmu'llāh-ı Ŧūrda sine-i 'İmrānda Ŧur

⁴²⁵ E/23^a-23^b, H/21^b, T/21^a, S/25^a, U/20^b-21^a, L/9^a, C/s.51.

Bu şiirdeki "Ŧur" redifi E,H,T,L nüshalarında "otur" şeklindedir.

2 'arpa: 'arfa T.

4 derse: dise T.

6 şeyğ: ey H,T; ne sırr: nede sırr S.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Dilberā gülgün yañağın görse kim hayrān olur
'Āşıkın 'aqlın alup hem her gören dīvān olur
- 2 La' l mi koymuş şor dehānın şüret-i Meryem gibi
Meclis içre bir kadehçik şundığı mestān olur
- 3 Bir qarış gerdāna baq sīm ü tenin beñzet baqam
Yüzini bir kez gören biñ kerre biñ devrān olur
- 4 Sen harābāt ehline hor baqma şāhım ey gönül
Kendi qadrin bilse ol zāt Yūsuf-ı Ken' ān olur
- 5 Ehl-i dünyā bir mecāz-ı ' işka düşmüş tek teke
Deñ haqīkat şem' asında yanmayan pervān olur
- 6 Çifte çifte el-ele tutmuş giden maḥbūblara
Şeyḥ Ḥulūşī yek nazar kı l didiler sultān olur

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Tālib-i dünyā olanlar lezzet-i şöḥrettedir
Hoş beğenmiş kendi nefsin zann ider mesneddedir
- 2 Şüret-ile ' arz olunmaz sīret-i kalb-ile gör
Ol sebepten şūfīler meşrepleri hayrettedir
- 3 Vezn-i şer' it yollarına mürşid-i kāmile var
Dersiñi tut *men 'arefden* gör ne var ' ibrettedir
- 4 Nice taqvā zūhd idenler istikāmet yolların
Şöyle idrāk eyle zāhid keşreti vaḥdettedir
- 5 ' İlm ü māla ma' rūr olma iste sen tevfiḳini

⁴²⁶ E/24^a, H/21^b, T/21^a, S/25^b-26^a, U/21^a, L/1^b, C/s.52.

4 gönül: dilā E,S, L.

6 şeyḥ: ey H,T.

⁴²⁷ E/22^b-23^a, H/21^b-22^a, T/21^a-21^b, S/24^b, U/21^a, L/7^b-8^a, A/13^b-14^a, C/s.52.

1 olanlar: olanıñ A.

3 vezn: vez L; yollarına: yollarını H,T; dersiñi: dersiñi E,L.

5 ' ilm ü māla: ' ilm-i māli E,S,L.

7 Şeyḥ: Dir T.

Cānib-i Hāḳdan ḥitābın bilse ol devletdedir

- 6 Mazharıñdır ol tecellī nūr-ı zātıñ ‘aynını
Zāt-ı pākinden tesellī oldı kim vuşlatdadır
- 7 Şeyḫ Ḥulūşī gün gibi elvān-ı rengiñ naşşını
‘Işkıñ envā‘ ın gönülde şems-i dil behcetdedir

124⁴²⁸

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Yüri gel ‘ārif iseñ ‘irfānı sen ‘irfāna şor
Ḥarfı çoḳ bir dilimi imānı sen imāna şor
- 2 Bir mülāzım kullugunda bekledi ḳaldı dime
Şulb-i ṭāhirden gelen sulṭānı sen sulṭāna şor
- 3 Ol ki şādıḳdır sözünde ḥākim-i muṭlaḳdır o
Ḥükmüne şādıḳ olan merdānı sen merdāna şor
- 4 Açma didim ehl-i ḥāliñ ḥālini ḳāl ehline
Sırr-ı vaḥdet içre var mihmānı sen mihmāna şor
- 5 Nefsi yıldırımış bir ervāḫ pehlivān dinmez mi ya
Māt idüp nefsiñi di düşmānı sen düşmāna şor
- 6 Dost ararsañ kendi kendiñ düşmānıñ bilmem nedir
Şeyḫ Ḥulūşī sendedir dīvānı sen dīvāna şor

125⁴²⁹

Me fā ‘i lün Me fā ‘i lün Me fā ‘i lün Me fā ‘i lün

- 1 Maḳāmı bulmaḳ isterseñ yüri dersḥānelerden şor
Şadāret köşkini bul var o dem şehdānelerden şor
- 2 Begim ben saçma söylersem içinden ḥāliñi al da

⁴²⁸ E/21^a-21^b, H/22^a, T/21^b, S/23^a, U/21^a-21^b, L/98^a-98^b, C/s.52-53.

1 ‘irfānı: ‘irfāna E; imānı: imāna E.

2 gelen: gelān H,T; sulṭānı: sulṭāna E.

3 merdānı: merdāna E.

4 mihmānı: mihmāna E.

5 nefsi: nefsini H,T; düşmānı: düşmāna E.

6 şeyḫ: var H,T; bilmem nedir: bilmemiñ S; dīvānı: dīvāna E.

⁴²⁹ E/28^a-28^b, H/22^a, T/21^b, S/30^b, U/21^b, L/13^b, C/s.53.

5 pādişāhında: pādişāhına E,H,T.

Beni dār-ı şifā içre var ol divānelerden şor

- 3 olay mı ādemi bulma sīfāt-ı zāta aşır olma
Er oldur asen-i tavīm iren sulānelerden şor
- 4 Eger seyyā-ı ālemde biraz gezdiñse üryāne
Ayā yalın aı baı gezen üryānelerden şor
- 5 Tehī der şāh-ı ser- asker güvenmi pādiāhında
Viāl olmi vezīrin şehir-i āsitānelerden şor
- 6 ulūi dirse kimyādan aber aldıñ mı ey sālīk
Anıñ nuımı biñ cāndan uyan cānānelerden şor

126⁴³⁰

Me fā i lūn Me fā i lūn Me fā i lūn Me fā i lūn

- 1 aıñ esrārını cāndan gecüp cānān olandan şor
Bugün nefsiñ baın seyfi alup urbān olandan şor
- 2 Nice kim fey-i muladan gōñül beyt olduın bildim
O şüretten münezzehde dili ur'ān olandan şor
- 3 Ne *mafī küntü* genciden niān-ı bī-niān olmaz
İrenler kendi zātından görüp āyān olandan şor
- 4 Bi-zātı *semme vech*inden gören ervāı ma nide
Cemālu'llāı mir'āta iren irfān olandan şor
- 5 Naar kıll küllü eşyādan sīfāt-ı zāt-ı a olmaz
Cihāt-ı sit anāırdan ıup el'ān olandan şor
- 6 ulūi şey bu ma nāyı nice remz oldu cānānı
Olardır bunda anāyı şehensāhān olandan şor

127⁴³¹

⁴³⁰ E/28^a, H/22^a-22^b, T/21^b-22^a, S/30^a-30^b, U/21^b, L/13^a, A/18^a, C/s.53-54.

1 nefsiñ: nefsi H.

4 zātı: zāt H,T; gören : görüp H,T; cemālu'llāı: cemālu'llā H,T.

5 el'ān: i' lān S.

6 şey: se T; nice remz oldu cānānı: ne remzide bulan cānı A; Olardır bunda anā-yı
şehensāhān: görüp seyr oldu ünkārı yine lomān A.

⁴³¹ E/24^a-24^b, H/22^b, T/22^a, S/26^a, U/21^b-22^a, L/7^a, C/s.54.

1 ney bilür ol: ne bilür E,H,T; dersānede: dersāneye H,T.

2 nirde: nirede T; abdan: apudan H,T.

3 avā: avā S.

Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün

- 1 Ney bilür ol ‘ilm-i *ledün* soħbet-i a‘māya baķar
Otura dersħānede pöh pöh güle ħay ħāya baķar
- 2 Nerde bulam zāde-i çengel gibi ķabdan olanı
Āh gemisin ķabdan olan şıdķ-ile deryāya baķar
- 3 Şülbüne tāhir göreni devlet-i ‘ālī-maķāmıñ
Gözleri bārān ederek özleri ğavgāya baķar
- 4 Düşmeni dost dostını düşmen ide mi ğāfil ola
Āħiri mābeyni bulur düni ğüni pāya baķar
- 5 Her işi vīrāye koyup cenge tigin çekse o dost
Kāmil-i imān odur ol fitne-i tersāya baķar
- 6 ‘Askerimiz her biri biñ arslan olupdur ki Ĥulüş
Düşmene ķarşu yürüyüp şems şānup aya baķar

128⁴³²

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Şanma maħşer andadır ğayru şanma sendedir
Cān göziñ aç ķandedir ğayru şanma sendedir
- 2 Ĥaķķa giden yolları şir ü sükker dilleri
Bağçeniñ ħāş gülleri ğayru şanma sendedir
- 3 Küllü ‘ilmiñ dehrini ‘aşra işneyn şehriñi
Māh-ı göñlüñ mihrini ğayru şanma sendedir
- 4 Dervīşe söyler dili evliyālar der belī
Çün velāyettir ‘Ali ğayru şanma sendedir
- 5 Mü’min ol evşāfi bul sil özüñ şārrāfi bul
Yā vü sīn nün ķāfi bul ğayru şanma sendedir
- 6 Dem demi ādemde mi ħāzret-i Ādemde mi

4 düşmeni dost dostını düşmen: dost düşmāni dostına düşmān S.

5 vīrāye: verāye H,T; tersāya: *tā-hāya* S.

6 Ĥulüş: Ĥulüşī S.

⁴³² E/25^a, H/22^b, T/22^a, S/27^a, U/22^a, L/10^a-10^b, A/13^b, C/s.54.

3 Külli: gel bul T; işneyn: üšnā H,T.

4 dervīşe: dirvīşe T; der: dir H.

7 şeyħ: bu H, dir T; yağm: yağmaT; envārını: varını T.

Haṭṭ-ile ḥātemde mi ğayru şanma sendedir

- 7 Şeyḥ Ḥulūşī yārını terk ider yārānını
Yağm idüp envārını ğayru şanma sendedir

129⁴³³

Fā 'i lün Fā 'i lün Fā 'i lün Fā 'i lün

- 1 Gönlümüñ şāhıdır ulu dergāhıdır
Ḳalbimiñ māhıdır ulu dergāhıdır
- 2 On sekiz biñde bir 'ālemiñ seyri sır
Gösteren şöyle pīr ulu dergāhıdır
- 3 Ḥaydır ol cānları pāk iden tenleri
Ḥazretiñ kānları ulu dergāhıdır
- 4 Mü'minīn yeddedir girmeyen şekdedir
Kim velāyettedir ulu dergāhıdır
- 5 Aç da gör cān gözün izle rehber izin
Mürşidiñ tūt sözün ulu dergāhıdır
- 6 Derdi dermān bilen şeyḥi kāmīl gören
Mest ü ḥayrān olan ulu dergāhıdır
- 7 Şeyḥ Ḥulūşī kemāl gösterdiñ cemāle
İrce toğmuş hilāl ulu dergāhıdır

130⁴³⁴

Me fā 'i lün Me fā 'i lün Me fā 'i lün Me fā 'i lün

- 1 Bilenler bākīdir mazbūt velīler mülk-i zātıdır

⁴³³ E/25^a, H/22^b-23^a, T/22^a-22^b, S/26^b-27^a, U/22^a, L/11^a, A/32^a-32^b, C/s.55.

1 şāhıdır: şāhısıñ A; dergāhıdır: dergāhısıñ A; māhıdır: māhısıñ A.

2 dergāhıdır: dergāhısıñ A.

3 ḥaydır ol cānları: ḥaydırı ol cān S; dergāhıdır: dergāhısıñ A.

4 girmeyen: girmiyān H,T; dergāhıdır: dergāhısıñ A.

5 rehber izin: rehberiñ S; dergāhıdır: dergāhısıñ A.

6 derdi dermān bilen şeyḥi kāmīl gören: şeyḥini kāmīl gören 'ışk derdiyle S; olan: kimde S; dergāhıdır: dergāhısıñ A.

7 Şeyḥ: ey H, dir T; dergāhıdır: dergāhısıñ A.

⁴³⁴ E/27^b, H/23^a, T/23^a, S/29^b, U/22^b, L/12^b, A/15^a, C/s.55.

1 fenāya: fenāyı E,S.

2 'ayān: 'āyān S; el'ān: i' lān S.

3 gülşendir: gülşandır E,S,L.

- Fenāya gelmeden maṭlūb viṣāl-i zāt-ı pākīndir
- 2 Muḥammed ʿ Alidir ʿ ayān şalādır varını elʿān
Tesellī anlar ol ĩmān ezel bezminde şāhiñdir
 - 3 Şeriʿ at tende gülşendir tariķat dilde Raḥmāndır
Ḥaķīķat ʿ ilm ü ʿ irfāndır maʿ ārif seyri kenziñdir
 - 4 Ḥaķķiñ ʿ ışķında yandıñsa şoyunduñ bunda giydiñse
ʿ Anāşır rengi sildiñse mücerred ʿ ayn-ı şemsiñdir
 - 5 Nażar kıldıģıdır mażhar ʿ aref sırrındaki izḥār
Bedīhī olmaya izmār velāyet rāh-ı ḥūkmüñdür
 - 6 Seḥāyi bunda bilmezdi nederler terk-i tecrīdi
Arar bī-hūde maʿ būdı nedir dīn-i ĩmāniñdir
 - 7 ʿ Ubūdiyyet ile şaffet Ḥulūşī zıkr ile ḥalvet
Vişāliñ cemʿ ĩdir vaḥdet münācāt eyle ḥazneñdir

131⁴³⁵

Me fā ʿ ĩ lün Me fā ʿ ĩ lün Me fā ʿ ĩ lün Me fā ʿ ĩ lün

- 1 Ulan pezvang anañ ḳahbe anasız bir aṭadandır
İnanmazsañ şor ʿ işāya aṭasız bākirādandır
- 2 Ben ol aşḥāb-ı kehfīñ kelbini cennetde gördümse
Didim kim şıdķ-ile ḥizmet idenler hep hūmādandır
- 3 Atası kırķ yaşında oğlı var yüz yigirmisinde
Şanursam muʿ cizāt olmaķ ikisi enbiyādandır
- 4 ʿ Anāşırdan giyindim dürli elvānı çıķa geldüm
Şorarsañ aşlımı zātım Rasūl-ı kibriyādandır
- 5 Yezīdiñ gelmesin bunda Fuzūlīden suʿāl itsek
Disem Hābil disem Ḳābil Ḥüseyn-i Kerbelādandır
- 6 Şeriʿ at o tariķat o ḥaķīķat ortadan geldi
İşit var Şeyḥ-i Ekberden Muḥammed Muşṭafādandır

⁴³⁵ E/26^b-27^a, H/23^a-23^b, T/23^a-23^b, S/28^b, U/22^b, L/107^b, C/s.56.

1 Ulan: Ülen S.

2 ben: men E,S,L; kehfīñ: kāfiñ E,S,L.

3 yigirmisinde: girmisinde L.

3 ʿ anāşırdan: ānāşırdan L.

7 şeyḥ: der T.

- 7 Hülüşî şeyh eger âdemligi Ādemde bulduñsa
O gün bilmem şonuñda hep görenler hüb Hudādandır

132⁴³⁶

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Bugün maḥşer yerin vardım görüñ mizān iden kimdir
Çekeñ Mañşūr gibi dāra soruñ nīrān iden kimdir
- 2 Nesīmī yüzdürür derisin nedek Ḥallāc-ı Mañşūrı
Ḥalīlu'llāh yerin nāra kılp gülşen iden kimdir
- 3 Kiminiñ vaḥdetin keşret kiminiñ keşretin vaḥdet
Niçün itdi iden hem āḫiri pīrān iden kimdir
- 4 Cihāna bir gelen maḥbūb Mışır şāhı menem Yūsuf
Züleyhā 'ı şığına düşdüm beni sulṭān iden kimdir
- 5 Nidem zāhir aḫālisin gelüp geçdi bu 'ālemden
Hülüşî var ḫaḫīkat Ka' besin pinhān iden kimdir

133⁴³⁷

Müs tef 'i lā tün Müs tef 'i lā tün Fe 'i lā tün

- 1 Dergāha bende cem' oldı Ken' āna yürürler
Yūsuf yerin şāh oldı o sulṭāna yürürler
- 2 Anlar ki şaşmış Ya' kūb-veş yolda ḫalupdur
Olmuş peruşān kimisi evgāna yürürler
- 3 Sālik mi sālik mürşid rızāsın tıramazsa
Deñ siz anı deñ şon şonı nīrāna yürürler
- 4 Bendeñ ' azizim ḫahve virem geldi ricāller
Mürşid de ḫalkdı bildim ki ol kāna yürürler
- 5 Nefsini āgāh isterse gelsün bize irsün
Şıdk-ile ḫizmet itmezse ḫayvāna yürürler

⁴³⁶ E/26^b, H/23^b, T/23^b, S/28^b, U/22^b, L/105^b-106^a, C/s.56.

⁴³⁷ E/25^b-26^a, H/23^b, T/23^a, S/27^b, U/23^a, L/97^b, C/s.56-57.

1 bende: bendegān H, T.

3 deñ: deyiñ T.

5 bize ersün: bizi eresün; şıdk-ile: şıdkla H, T.

- 6 Biñ kerre cāndan geçtiñ mi tenden de Hülüşī
Cānān iline var yūri erkāna yūrürler

134⁴³⁸

Mef' ū lū Me fā' ī lū Me fā' ī lū Fe' ū lūn

- 1 Bezminde ezel gūş iden illāya düşenler
Efsāneye baqdı bu demde lāya düşenler
- 2 Sīm ü teniñe misk olur 'anber didi dilber
Mestāne gelür gözleri şehlāya düşenler
- 3 Cān gülleri tūñilerin bāğ-bāna şorarsañ
Gülşanede bülbül gibi ğavġāya düşenler
- 4 'Işkıñ yolına kim virse cānın ide cānān
Bu 'arşada Mecnūn gibi şahrāya düşenler
- 5 Zünnārı pek baġlıdır belinden çözemese
Bilmez kamu esrārını da' vāya düşenler
- 6 Farz oldı Hülüşī bu şehristāna erişmek
Cennāt-ı na'ım görmedi a' māya düşenler

135⁴³⁹

Mūs tef' i lā tūn Mūs tef' i lā tūn Fe' i lā tūn

- 1 Olduñ bi sultān irdiñse süfyāne mi dirler
Āhū baqışlı şehlāi şeş-yāne mi dirler
- 2 Şūfī metā' ın dellāle virmiş geze yurdu
'Ārif özinde seyr itdi süryāne mi dirler
- 3 Vā' iz dir imdi çoşdi cehennem nice itsek
Hep yandı 'ālem kül oldı büryāne mi dirler

⁴³⁸ E/26^a, H/23^b-24^a, T/23^a, S/28^a, U/23^a, L/11^b, C/s.57.

2 misk: mesd S.

3 bāğ-bāne: bāğ-bāneye L.

4 kim virse cānın: cānın virse kim S, virse kim cānın L; mecnūn gibi : mecnūnleyin E,S.

5 zünnārı: zünnāresi S,L; baġlıdır: baġlıdur H,T, baġdır S; esrārını: esrārına E; çözemese:
çözemese kim S.

⁴³⁹ E/26^a, H/24^a, T/23^b, S/28^a, U/23^a, L/11^b-12^a, C/s.57.

1 bi sultān: bir sultān H,T.

4 başdı: başdı H,T.

- 4 Bir kaçre şuyı merkeb izinde hele gördük
Ay şavkı başdık gördük bu deryā nemi dirler
- 5 Ğafletden uyar cān gözleriñ aç da baķındı
Giymiş H̱ulūşī elvānı ʿüryāne mi dirler

136⁴⁴⁰

Mūs tef ʿi lā tūn Mūs tef ʿi lā tūn Fe ʿi lā tūn

- 1 Zencīr-i ʿıŝka baĝlandı dīvāne disünler
Yandır bu cismiñ kül oldu pervāne disünler
- 2 Meclis kuruldı eglenme sāķi kadehiñ ver
Toldur da toldur mest oldu mestāne disünler
- 3 Kendin begenmiş şūfiye göster bize bir bir
Görsün bu hālde yetmez bu mey-hāne disünler
- 4 Nefsin bilenler Mevlāyı bulmuş haberim var
Āĝāh iderken kavruıldı büryāne disünler
- 5 Mürşid kapusın eylendi kaldı dimesünler
Gördük melāmet giymiş de ʿüryāne disünler
- 6 Dünyā vü ʿuķbāyı terk it H̱ulūşī kaderiñdir
Zīnet görüp de aldanma hayrāne disünler

137⁴⁴¹

Mūs tef ʿi lā tūn Mūs tef ʿi lā tūn Me fā ʿi lūn

- 1 Dost illerinden vardım görindi mekānımdır
ʿArşñ da üstün yapıdık konāĝı vaṭanımdır
- 2 Geçtik şırātı bulduķ hayātı memātından
Cennet sarāyın firdevs-i a ʿ lā nihānımdır

⁴⁴⁰ E/26^a-26^b, H/24^a, T/23^b, S/28^a-28^b, U/23^a-23^b, L/11^b, C/s.58.

2 eglenme: eylenme S,L; ver: vir H,T.

4 nefsin: nefsin H, T.

⁴⁴¹ E/25^b, H/24^a-24^b, T/23^b-24^a, S/27^b, U/23^b, L/11^a, A/74^b, C/s.58.

1 vardım: varmaķ E,H,T,S,L; ʿarşñ da üstün: ʿarş üstüne E,H,T,S,L.

3 yapıdık: yapıraķ E,H,T,S,L; ider kān: iderek E,H,T,S,L.

4 nūruñ: nāriñ A; görünce: göründi E,H,T,S,L.

7 işnāni: işnā H,T.

- 3 Levhîñ öñünde evler yapardıķ gñüllerde
‘ Āşık özünden seyrān ider kān ‘ ayānımdır
- 4 Envār-ı nūrîñ zībā görince nazār kıldım
Māviyye maḥvī al ḳan içinde nişānımdır
- 5 Ādem şıfātın şarmış yeşiller ḫaḳīḳatda
Aḳ sāde giymiş mürşide irdi cinānımdır
- 6 Beñzim şarardı şems oldu māhım siyāh zūlfūñ
Elvānesinden ḳayyūm u şem‘ī uyanımdır
- 7 İsnāni ‘ aşrîñ şehri yolında boyan bî-renk
Deryā-yı zulmet baḫrındadır baḫr-ı kānımdır
- 8 Cismiñ müsem mā ḫüsnünde esmā Muḫammeddir
Vāḫid Eḫadden andan *Şamed* tercümānımdır
- 9 Şāhāna vāşıl isterseñ ey dīl Ḥulūşiden
Var sen nedīm ol oldur bizim mihribānımdır

138⁴⁴²

Mūs tef‘i lā tūn Mūs tef‘i lā tūn Fe‘i lā tūn

- 1 Ḥüsnūñ gülüne bülbül gibi zāra düşenler
Dil ḫastasıdır hep bunda esrāra düşenler
- 2 Ḥaḳḳıñ cemālin irden iren erleri gör gel
Beñzi şarardı hem şoldı envāra düşenler
- 3 ‘ Arş kürs ü ferş levḫ-i dil ḳalem ḳalbde gezerken
Bunca gñüller yaptı mi‘ māra düşenler
- 4 Gel yorma kendiñ bir ḫırḳa bir loḳma degil mi
İki cihānıñ terkiyle dīdāra düşenler
- 5 Ğam çār-şūsında firḳat yükün çözdü Fuzūlī
Gitdi irādet geldiye efkāra düşenler
- 6 ‘ Işḳ illerine şorduñ mu sen şeyḫi Ḥulūşī
Nice düşüpdür Manşūr olup dāra düşenler

⁴⁴² E/29^b-30^a, H/24^b, T/24^a, S/32^a, U/23^b-24^a, C/s.59.

3 ‘ arş kürs: ‘ arş u kürsi H,T.

5 irādet: aradan H,T.

6 şeyḫi: ḫaberi ey T, ey şeyḫ H.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Yürüdü dergehe sultān bize 'uşşāķīler dirler
Bu 'ışķ içre olup cānān bize 'uşşāķīler dirler
- 2 Bizim ismimiz üstünde bizi siz şanmayıñ zinde
Emānet kandedir kande bize 'uşşāķīler dirler
- 3 Belī dirler bize deli bütün sırr bizdedir belī
Anuñ-çün olmışuz velī bize 'uşşāķīler dirler
- 4 Gülüz ğonca koķuñ çilce *ledünnī* 'ilmini dilce
Dili tūṭī degil dilce bize 'uşşāķīler dirler
- 5 Haķīķāt bāğı bülbülü işitdiñ ğoncadır güli
Cemālinden alıñ alı bize 'uşşāķīler dirler
- 6 Varup erkānların gördüñ niçün şūfīlere şorduñ
Bu ilde kendiñi gördüñ bize 'uşşāķīler dirler
- 7 Niçün hayrānı kaldırdıñ za'if imānı çeldirdiñ
Yerin yurduñ ne sildirdiñ bize 'uşşāķīler dirler
- 8 Bugün Haķķa iriş yarınki günde sende var yārān
Hulūṣī pek sever yārin bize 'uşşāķīler dirler

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Tūfān-ı Nūḥ derūnumda nice biñ zemherīler var
Ma'āl-i kūh-ı kāf tāğında 'ışķ-ı enverīler var
- 2 Kıyāmet kış ğünü bende eser rūzgār çaķar şimşek
Cemī' maḥlūķ vüçüdümde vü ins ü cin perīler var
- 3 Menem 'ışķım āteşinden cehennem şiddeti gecdi
Ağustos ıssısı zerrem bu dilde çok ḥarīler var

⁴⁴³ E/27^a, H/24^b, T/24^a, S/29^a, U/24^a, L/12^a, C/s.59.

4 bize: bizi E,S.

8 yarınki günde: yarıñı ğün E,H,T; yārān: yārin E,H,T,L.

⁴⁴⁴ E/28^b-29^a, H/25^a, T/24^a-24^b, S/30^b-31^a, U/24^a, L/13^b, A/17^b, C/s.60.

2 cemī': cem' i H,T.

3 'ışķım: 'ışķı E; dilde: elde H,T.

- 4 Dilerdim ben de esrārı ki zerre ‘ ışk-ı baħr oldu
Deñiz deryā o Zū’lkarneyn nice İskenderiler var
- 5 Menem Ādem ki Havvādan ne ğilmān hūrīdir ancak
Sekiz cennet bir tūbāda anıñ dest-i seriler var
- 6 Derūnum lā-mekān şehri Hūlūşī kalb-i ednādan
Bu ‘ ālem küllühüm eşyā münāfiķdan beriler var

141⁴⁴⁵

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Hālimiz ‘ arz itmeyiz sevdāda var ‘ ummāda var
Bu erenler meclisin pinhāda var inhāda var
- 2 Ol Yezīdiñ karşısun tırdum da ben tīg çekemem
Kerbelā cengin iriş ğavgāda var da‘ vāda var
- 3 Şāha tırdı deñ yedi başlı bir ejderhā demek
Var anı tīgden geçür dünyāda var me’vāda var
- 4 Ādemi ādemde şor ādem demi ādemde mi
Ur mehekkiñ çal da baķ a‘ lāda var ednāda var
- 5 Bir ğarīb sultāna zengīn didiler āħir vaķit
Şeyħ Hūlūşī her güzel dünyāda var me’vāda var

142⁴⁴⁶

Me fā ‘ī lūn Me fā ‘ī lūn Me fā ‘ī lūn Me fā ‘ī lūn

- 1 Erenler erkānı ħalvet kerāmet yolların göster
Veliler ğülşeni vaħdet kemālat yolların göster
- 2 ‘ Anāşır tınların tenden şoyundı anlar ol anda
Derūn-ı tevħīd-i dilde velāyet yolların göster
- 3 Seħerde bülbülūñ zārı ğülistān bāğ-ı ğülzārı

⁴⁴⁵ E/28^b, H/25^a, T/24^b, S/30^b, U/24^a-24^b, L/13^b-14^a, C/s.60.

1 meclisin: meclisi E,H,T.

3 şāha tırdı: şāh kaķkđı H,T.

4 ur: fūr E,L; mehekkiñ: mehenkiñ E,S,L.

5 sultāna: sultānı H,T; şeyħ: ey H, dir T; her güzel: eksik H,T.

⁴⁴⁶ E/27^a, H/25^a, T/24^b, S/29^a, U/24^b, L/12^a, A/17^a, C/s.60-61.

2 tenden: tende S,A.

6 piri: pīre E,S,L; eri: ere E,S,L; yolın: yolına H,T; seri: sere E,S,L, säre A.

Figāndır ‘āşıkñ kārı münācāt yolların göster

- 4 Özüñ yollarda esrār it sözüñ dillerde ikrār it
Beliñden maḥv-ı zünnār it reşādet yolların göster
- 5 Ḥarābāt ehl-i muṭlaqdır melāmiyyüne itlākdır
Tecellī olsa bil ḥaḳdır selāmet yolların göster
- 6 Ḥulūşī şeyḫ-ile pīri ara bul bunda bir eri
Yolın koy cān-ile seri şahādet yolların göster

143⁴⁴⁷

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Ey Allāhım ezel ḥüsnüñ gören ḥayrāne gelmişdir
Saña ‘āşık olan ḳullar deli dīvāne gelmişdir
- 2 Ta‘ām itmez olar sensiz uyup yatmaz ḥuzūruñda
Güzel rüyuñ ḳanan dildār olanlar ḳāna gelmişdir
- 3 Toğan ay şems ü yıldızlar dönerler āsumān içre
Nice ‘ışıkñ gezer abdāl olup devrāna gelmişdir
- 4 Sen olduñ cānlara cānān ḥaḳīḳāt yolların dilde
Yüzün elbet süren dilber yanup pervāne gelmişdir
- 5 Eger şūfī haber almak dilerseñ ‘āşıkñ ḥālīñ
Zülūmet perdesin ref‘ eyleyüp ‘āyāna gelmişdir
- 6 Ḥulūşī gel bu eṭvārı tesellī olmak isterseñ
Diyen bilmez bilen dir mi gören seyrāna gelmişdir

144⁴⁴⁸

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Düşürdüñ Yūsufuñ ḳāha bütün Ken‘ān seni bekler
Züleyhā Yūsufuñ ‘ışkın düşelden cān seni bekler

⁴⁴⁷ E/29^a-29^b, H/25^b, T/24^b-25^a, S/31^b, U/24^b, L/14^b, A/90^b, C/s.61.

1 deli: delü E.

3 ü yıldızlar: be-yıldızlar H, yıldızlar T.

4 gökleri: yolları H,T.

6 diyen: diyan T; bilen: bilan T; seyrāne: ḥayrāne E,H,T.

⁴⁴⁸ E/29^b, H/25^b, T/25^a, S/31^b, U/24^b-25^a, L/14^b, C/s.61.

2 dīv ü perī: dīv perī H,T.

5 dirken: dir iken H; ḳoç: ḳoş S.

- 2 Delîlsiz çıkma ‘âkil-iseñ yoluñ dîv ü perî kaplan
Emîr hâc gecmedi hüccâc ulaş kervân seni bekler
- 3 Melâmet hırkasın bicdiñ kesüp dikdiñ çanı İdrîs
Neden giydirmedîñ kâfdan kâfa ‘üryân seni bekler
- 4 Güyâ ‘İsâ çıkup mi‘ râc idem dir idi rehbersiz
Şaşırdı gökleri kat kat henüz ‘İmrân seni bekler
- 5 Hâlîlu’llâh bugün İsmâ‘îli kurbân idem dirken
Bir çoç indi anıñ her bir teli kurbân seni bekler
- 6 Şecerden yaptığı evde delîlin şorma sen Nûhuñ
Hulûşî gel karış bir kaçre-i tûfân seni bekler

145⁴⁴⁹

Me fâ ‘î lün Me fâ ‘î lün Me fâ ‘î lün Me fâ ‘î lün

- 1 Koyup *emmâresin* nâra bugün ‘ışka yanan söyler
Tebeddül nefsi levvâme şikest olsa ‘ayân söyler
- 2 O dem elhâmeye vâsıl olan kuldân ide Rabbim
Görenler *muṭmainneyi* pesendîden beyân söyler
- 3 İren *râdıyyeden marđıyyeden* şâfî boyâ bî-renk
Bilâ şekk ol velâyetden gönül beyti cinân söyler
- 4 Dilin tevḥîd şıfât-ı zât müsemma ism-i esmâî
Eḥad Vâḥid Şamed cem‘ in bilen şâhib-zamân söyler
- 5 Eger merd-i mücerreden bu şahşa irmeyen şüfî
Hebâdır ‘ömrini el’ân ne söylerse yalân söyler
- 6 Hülûşî şeyḥ seni muṭlak tecellî eyleyen irşâd
Muḥammed Zühdîden me‘ mür vaṭan Nâzillî ḥân söyler

146⁴⁵⁰

⁴⁴⁹ E/29^a, H/25^b, T/25^a, S/31^a-31^b, U/25^a, L/14^a, A/16^b, C/s.62.

2 muṭmainneden: muṭmainneyi E,H,T; ide: kıla A.

3 velâyetden: vilâyetden L.

5 bu beyit derkenardır T.

6 şeyḥ: dir T.

⁴⁵⁰ E/29^a, H/26^a, T/25^a-25^b, S/31^a, U/25^a, L/14^a, A/15^b, C/s.62.

3 ebrârı: ebrâr E.

4 kevn ü mekân: kevn mekân T.

6 cân: ḥân E.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Hāyāt-ı cāvidān üzre dili tūḫī civān söyler
Bu remzi lā-mekān içre bugün şāhib-zamān söyler
- 2 Muḥaḫḫaḫ ol tecellīsin tesellī olmaḫ isterse
'Arefnā men 'arefnāy ledün 'ilmi dīvān söyler
- 3 Degil ḫālī kerāmetden ḫoyup ebrārı geḫdikde
'Anāşır ṭonların tenden şoyunan kim cinān söyler
- 4 Eger vicdān-ı ḫikmetle leb-ā-leb pür-dil ol lebriz
Ḫarışma bilme söylenme bugün kevn ü mekān söyler
- 5 Nedir ḫalvet ile vaḫdet ṭutup emrine Ḫaḫḫ itmek
İrādet kendidir ḫudret emr-i Ḫaḫḫda cihān söyler
- 6 Bu bā-i nokṭadan teşbīḫ bilā şekk ol velāyetdir
Bu bir zāṭıñ şifātından beḫā bezminde cān söyler
- 7 Şerī'at 'ilmidir mizān ḫaḫīḫāt 'ilm ü 'irfānı
Ṭarīḫ-i müstaḫiminde hezār 'ayn-ı 'ayān söyler
- 8 Ḫulūşī şeyḫ gönül beytin didik şāha nidem teşbīḫ
Nice Raḫmānı bilmeksiz bütün zann-ı kümān söyler

147⁴⁵¹

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Dilārā gönülümün şāhı leziz-i dil dehān ister
Diliñden sil süpür tenden şikest-i nefis ḫan ister
- 2 Cihād ol ekber olmazdan ḫaḫīḫāt kenzini bulmaz
Olup ilhāma ya vāşıl muṭaḫhar itmīnān ister
- 3 Eger ḫüsn-i mürüvvetle ḫanup 'ışḫıñ şarābından
Rızā marḫıyyeden şāfī bu reng-i bi-nişān ister
- 4 Bu dem tevḫid-i ḫālinden şifāt-ı zāt-ı mevcūdāt
Bu 'ilmi 'ilm-i zāhirden seri'ān bir beyān ister

8 şeyḫ: dir T.

⁴⁵¹ E/27^b-28^a, H/26^a, T/25^b, S/29^b-30^a, U/25^a-25^b, L/12^b-13^a, A/16^a-16^b, C/s.63.

2 kenzini bulmaz: kenzi bulmazsañ S.

5 bulmaḫ: almaḫ H,T; verildi: virildi H,T.

6 terki: terk H,T.

- 5 Kerāmat eylese mü 'min velī menşūbunu bulmaq
Verildi ādeme ancak mekāndan lā-mekān ister
- 6 Nedir terk eylemek terki beķāyı bunda seyr itmek
Fenā-ender-fenā iře Hūlūşī çoķ zamān ister

148⁴⁵²

Mūs tef 'i lūn Mef 'ū lā tü Fe 'ū lūn

- 1 Yā Rabbenā yāriñ ħüsnüne ķandır
'Işķıñla Ķur'āniñ ismiñe şandır
- 2 Raħm eyle Raħmānım 'afv ğüfrānım
Tā-hā vü *ķāf ħā-mīm* dінде imāndır
- 3 Biz maħremiz kāni beyt idüp anı
Çün 'ışķ-ı cānānı şāh-ı şāhāndır
- 4 Andan gelür *tā-sīn* cümle dir āmīn
Zātiñdadır *yā-sīn* 'ayn-ı 'ayāndır
- 5 Tevhīd-i ef'āli terk ide ķāli
Vuşlat-ı Haķķ māli vāşıl-ı kāndır
- 6 Görseñ Hūlūşī şāhı şems-ile māhı
Vechiñ göreñ ħāhı dilde mestāndır

149⁴⁵³

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Git göñül git anda var bī-çāre tūr
Yāri gösterdiñ var anda ara tūr
- 2 Mürşidiñ nuţķın tūtan a' lā olur
Eşigin yüzler sürüp sen dāra tūr
- 3 Gice gündüz Haķķıñ 'ışķına düşüp
Bir zamānda tūrmayup yalvara tūr

⁴⁵² E/24^b, H/26^a-26^b, T/25^b, S/26^b, U/25^b, L/10^b, A/18^a, C/s.63.

6 şems-ile: şemsilen E,S,L,A; ħāhı: ķāhı H,T.

⁴⁵³ E/27^a-27^b, H/26^b, T/25^b-26^a, S/29^a-29^b, U/25^b, L/12^b, C/s.63-64.

1 yāri: yāre E,S,L.

2 eşigin: eşigine E,H,T.

4 olan: ola S,L.

7 şeyħ: ey H,T.

- 4 Rızık için ğam çekmedi mü'min olan
Cıfe-i dünyā ise her kāra tır
- 5 Er sözünden çıkma gel 'āşık iseñ
Bunda Hāğdan ğayrısın āvāre tır
- 6 'Ākil iseñ kendiñi tahir idüp
Şeyh Hülüşī ğıll ğışdan āri tır

150⁴⁵⁴

Fā 'i lā tün Fā 'i lün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Hāveti 'āşıkların şaffet-i burhān olur
'Uzlet-i şādıkların vağdet-i mihmān olur
- 2 Vuşlat-ı lāhiğleriñ ülfet-i merdānesi
Devlet-i hāzıkların müddet-i zevkān olur
- 3 Himmet-i sābıkların hizmet-i pervānesi
Lezzeti ma'şukların diğkat-i erkān olur
- 4 Miğneti infākların zillet-i el'ānesi
'İleti fāsıkların bey'at-i şeytān olur
- 5 Hikmet-i Hülüşiniñ firğat-i dil hānesi
Şoğbet-i yanıkların hācet-i gecgan olur

151⁴⁵⁵

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Fağrına şükrān bilenler şabr-ile ihsān olur
Ar ile merdān gelenler varını meydān olur
- 2 Er olup zātında olan tobtolı envār dolan
Şāfina bi-renk bulan 'ilmīni 'ilmān olur
- 3 'Ākil iseñ eyle fehmiñ nūr-ı dil sevdā gülüm
Dü-cihān imāna dīniñ cānımı cānān olur
- 4 Cism-i cāniñdan dūrür āb olma od yel ten turāb
Kendidir kendiñde ol rāb 'ayniñi 'āyān olur

⁴⁵⁴ E/25^a-25^b, H/26^b, T/26^a, S/27^a, U/25^b-26^a, L/10^b, A/14^b, C/s.64.

⁴⁵⁵ A/14^a.

- 5 Şeyh Hülüşî birliğin gel kıtret elinden gör al
Kim yedu'llāhîñ iran hal vāşılı şāhān olur

152⁴⁵⁶

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Faḥr-ı 'ışkından müzeyyen dilde her dem göñlüdür
Gizli sırrından mübeyyen bil de her dem göñlüdür
- 2 Ğonca gülden gülşeniñ al rengini sen pertevin
Şems-i ḥüsünüñ şu'lesi bülbülde her dem göñlüdür
- 3 Dir ki ğaflet perdesinde eyle rāhı ol da sen
Dost ile dost oldu anlar kılda her dem göñlüdür
- 4 Sırr içinde sırr dilerseñ ehl-i sünnetden kıri̇b
Zıkr-i tevḥid ehl-i taqvā ḥalde her dem göñlüdür
- 5 Şeyh Hülüşiden görüñ ğilmān olan ḥürileri
Yār elimden kıansa merdān gülde her dem göñlüdür

153⁴⁵⁷

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Pür-dil-i ma'şuk şafā mı cür'a mı cāmında pür
Bülbül ol gülşende 'āşık görme hiç ḥarında pür
- 2 Gel göñül mülinde raḳḳāş olmağa erlik degil
Dirliği erlikde birlik yüz süren dāmında pür
- 3 Şanmaya kim bunda bāḳi bildi kıtmaz münkirin
Kılmamış illā diyenden lā didi nārında pür
- 4 Her kime şorsam da şāhım istemez yokdur saña
Vāşıl-ı yār olmağa mevt olmaḳ ister zinde pür
- 5 Tā ki bezmim lā-mekānda şāh-ile kıldım sücüd
Cār u 'unşurdan giyindim bende elvānında pür
- 6 Şeyh Hülüşî sen de rāzi olmağa ra' nā didiñ
Ehl-i beytiñ ol kelāmı sen seni gel sende pür

⁴⁵⁶ A/16^a.

⁴⁵⁷ A/16^a.

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Terk-i dünyā terk-i ‘ uqbā terk iden lādan geer
Hest [ü] nisti görse ‘ aşığ nokta-i bādan geer
- 2 Cān gözüyle kim ki gördi şāh-ı şehri Kerbelā
*Men ‘aref*sırında kendi nice ğavġādan geer
- 3 Tā haġāyık bezm-i mevcūd şeyhe bend olmağ hüner
Mürşid-i kāmil olan ħalliyle ħattādan geer
- 4 Gel teveccüh eyle şādık hem sen ol ki *lā-yemūt*
Göçse ervāhıñ teniñden o ki cefādan geer
- 5 Anda mülk oldı şadāğat şeyh Hülüşī vaħdeti
Zikr-i Haġğı pek sevenler ‘ ömr-i ğinādan geer

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Ben beni bilmezsem ey dil bilmezem sultān nedir
‘ İlm-ile *men ‘alleme*’den ‘ ilm-ile ‘ ılmān nedir
- 2 Āşinā-yı *men ‘aref*den eyce fehm itmek midir
Vech-i bāğı ħüsn olandan mazħar-ı ħismān nedir
- 3 Āşikār ol ‘ ālem içre zühd-ile taġvā bile
Belki şaffet ħālî sende mest-ile mestān nedir
- 4 Vuşlat-ı cānānı bulmağ terk-i cān itmek ile
Mā-sivāyı sehv-i dilden terk iden Loğmān nedir
- 5 Enbiyā vü evliyā vü Haġğı sevdi mü’minin
Her biri ğünā güzeldir vāriş-i şāhān nedir
- 6 Şeyh Hülüşī bilmedigin bildirenden āğāh ol
Tevħid-i dillerde zikrin gizlenen ‘ irfān nedir

Ķāfiye-i Ķarfuz-zā

⁴⁵⁸ A/17^a.

⁴⁵⁹ A/17^b.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilāt
Ne buyurmuş ki Hülüşî kalbiñe vir sözleri zāt

156⁴⁶⁰

Fe 'i lā tün Fe 'i lā tün Fe 'i lā tün Fe 'i lün

- 1 Düşeli yār eşiginde nideyim cān ideriz
Seniñ ol luţfuña biñ cān ile cānān ideriz
- 2 Yine 'ıışk āteşine ol tenimiz maĥv olacaĥ
Nice bir āh iderekden ulu dīvān ideriz
- 3 Lebiñiñ Kevşeri ırmaĥlarınıñ lezzetini
Ķadehiñden dil-i pür-teşne-i ĥayvān ideriz
- 4 Olup ol mazĥar-ı 'uşşāk ledünnüñ mektebidir
İde biñbir ki kelām Mūsā-yı 'İmrān ideriz
- 5 Virevüz 'āşıka 'ıışkıñ özine bilsün içün
Ezeliñ bildirip ol vuşlata ĥayrān ideriz
- 6 Dilediñ vechi Hülüşî ĥomadı perde ĥicāb
Rüşen eyle yüziñi noĥta-i pinhān ideriz

157⁴⁶¹

Müf te 'i lün Müf te 'i lün Müf te 'i lün Müf te 'i lün

- 1 Şorma begim 'ārif iseñ biz veli pervānesiyüz
Ķul olana ĥul olavuz hem deli dīvānesiyüz
- 2 Dost yüziniñ 'āşıkımı şıdĥ-ile gelsün görelim
Nāz-ile diñ diñ siz anı ĥāĥ-ile yeksānesiyüz
- 3 Sevdiñ ezel çāre nedir baĥma ĥuşurun güzeliñ

⁴⁶⁰ E/30^a, H/26^b-27^a, T/26^a, S/32^a, U/26^a, L/14^b-15^a, A/18^b, C/s.64-65.

1 seniñ ol: o seniñ H,T; cān ile: cānla H.

2 'ıışk: 'ıışkıñ S; olacak: idüp S; iderekden: iderekde E.

3 lebiñiñ: cān lebiñden S; kevşeri: kevşer H,T; dil-i pür-teşne: dilberā teşne dili S.

4 ol mazĥar-ı 'uşşāk: olmaz ĥürr-ı 'uşşāk E,H,T,A, mekteb-i 'irfāndan S; ki kelām: bi kelām: E,L,A, her kelām S.

5 özine: odımı H,T; bildirip ol vuşlata: bildi işledi rüz S.

6 dilediñ vechi: ĥalmadı dilde S; rüşen eyle yüziñi: eyle rüşān yüziñi hem S.

⁴⁶¹ E/30^a, H/27^a, T/26^a-26^b, S/32^a-32^b, U/26^a, L/15^a, C/s.65.

3 dil: eksik S.

5 şām: şāmī H,T.

Ṭütisi dil bülbülünün şöret-i gülşanesiyüz

- 4 Cāhile baḡ görme begim sözlerine tuyma şaḡın
Şūfiye şor vā' iz-ile dir mi ki mestānesiyüz
- 5 Şūfī didi birbirimiz ṭayanalım ḡal' a gibi
Şām-ı sözin ṭurmadı ḡüb seḡ bizi şehtānesiyüz
- 6 Yap bir gönül sırça sarāy yıḡma gel ābād ide gör
Ḳalb-i Ḥulūş-ile gele derdine vīrānesiyüz

158⁴⁶²

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Sen bizi ṭa' n itme şūfī biz bu ' ışḡ dīvānıyuz
Añladıñsa *min ledünnī* dersiniñ ' irfānıyuz
- 2 Şāh-ı istiḡnāya mülk olduḡ bugün irşād ile
Nice istiḡrāḡa düş bilmem neniñ ḡayrānıyuz
- 3 Cāmı biñ cāndan çoḡ oldu çoşalı seller gibi
Çūşa geldiñ ḡatreyi bulduḡ da hem ' ummānıyuz
- 4 Şanmayıñ ' aşıḡ olaldan yüzümüz döndirmediḡ
Şem' a yandırdıḡ bu cismimiz velī pervānıyuz
- 5 Biz bu ' ışḡa öyle mest olduḡ ki *lā yu'ḡal* olup
Ṭolu ṭolu bir ḡadeḡ nūş eyleyen mestānıyuz
- 6 Dürli elvāndan şoyunduḡ biz de bī-rengin bulup
Şeyḡ Ḥulūşī on sekiz biñ ' ālemiñ elvānıyuz

159⁴⁶³

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

⁴⁶² E/30^a-30^b, H/27^a, T/26^b, S/32^b, U/26^a-26^b, L/15^a, C/s.65.

1 añladıñsa: añladıḡsa E.

2 düş: düşen H,T.

3 çoḡ oldu: geḡüp biz S; geldiñ: geldi T.

5 biz bu ' ışḡa: er yedinden E,H,T,L.

6 şeyḡ: ey H, dir T.

⁴⁶³ E/30^b, H/27^a-27^b, T/26^b, S/32^b-33^a, U/26^b, L/15^b, A/20^b, C/s.66.

1 ḡalmaz: eksik S.

2 ḡaḡīḡi: ḡaḡīḡat S.

3 'ayne'l-yaḡīn: oldu cihān A.

5 şeyḡ: sen T.

- 1 Şorma şūfī ermez idrāk sırr-ı Hāḫḫ dergāhıyuz
Sehv-i istiğrākda ḫalmaz menziliñ āgāhıyuz
- 2 Biz ḫaḫikī seyr-i muṭlaḫ ‘ilmīni ‘ayne’l-yaḫīñ
Min ledünnüñ dersini dilden müberrā āhıyuz
- 3 Beyt-i cānān ol cemāliñ zerresi ‘ayne’l-yaḫīñ
Bunda maḫbüb-ı tecellī zāt-ı şāniñ rāhıyuz
- 4 Şāh-ı ḫazretten mu‘allem feyzine maḫzar olup
Hem velāyet kenz-i ‘irfān *küntü kenziñ* māhıyuz
- 5 Ḳatre-i ‘ālemde bildik şeyḫ Ḫulūşī baḫr u ber
‘Ayn-ı ḫudret nün u ḫāfda kūh-ı remziñ şāhıyuz

160⁴⁶⁴

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Canib-i Ḫaḫdan görinen ‘ālem-i ma‘nā biziz
Tā *elest ḫālū belādan* var olan a‘lā biziz
- 2 ‘Arş için levḫ-i ḫalemde ferş-i dil tevḫid iden
Vuşlat-ı şān illerin mir‘āt iden dānā biziz
- 3 ‘Işḫ meyinden nüş idüp dostuñ eli nürdan ḫadeḫ
Vāḫıf-ı esrār olandan *küntü kenz* illā biziz
- 4 Bildiğiñ geḫ bilmez ol bil var olandır yoḫ olan
Tārumār it ten sarāyın sen de bil ḫālā biziz
- 5 Bildiren Rabbim kemāl-i sa‘y-ı ḫayretdir özüm
Şeyḫ Ḫulūşī *men ‘aref* dersindeki esmā biziz

161⁴⁶⁵

Me fā ‘i lün Me fā ‘i lün Me fā ‘i lün Me fā ‘i lün

- 1 Tehī şanmañ bizi siz biz bu ‘ālemde bi cānız biz
Ya bir pür-nürü zī-rūḫuz ki cānlarda cinānız biz

⁴⁶⁴ E/31^a-31^b, H/27^b, T/26^b-27^a, S/33^b, U/26^b, L/16^a, A/21^b-22^a, C/s.66.

2 mir‘āt: āyīn E,S.

4 var olandır yoḫ: yoḫ olandır var L.

5 şeyḫ: ey H,T.

⁴⁶⁵ E/33^b, H/27^b, T/27^a, S/35^b-36^a, U/26^b-27^a, L/100^a, C/s.66-67.

1 bi cānız: bir cānız E,H,T, pür-nürü: nür E,H,T, cinānız: cānānız S.

3 şīr şeker: şīr u şeker H,T.

- 2 Vücüd iklîmini bir bir teferrüc eyleriz hâlâ
Ezel terk-i diyâr itdik mekândan lâ-mekânız biz
- 3 Hâkîkât bülbülün diñle fiğân itmekdedir tûñî
Dil olmuş şîr şeker balı didi sükker dehânız biz
- 4 Nesîmî bir Fuzûlî hoş Dedem Yûnuş Niyâzımdır
İşitdim anlarıñ nuṭṭkın didim ehl-i dîvânız biz
- 5 Bu nefsiñ mekrine aldanmadık tevfiḳ olındıysa
Fenâyı bir pula kıydık beḳâ bezminde hânız biz
- 6 Varup kâmil eşigin yüz sürüp ṭurduysa bir kâmil
Hulûşî mât idüp nefsin der ol merd-i zamânız biz

162⁴⁶⁶

Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün

- 1 Göñül 'ışḳ zencirin baḒlı gider Sübhâna yolumuz
Ḳarış bir ḳatreden baḒra bugün 'ummâna yolumuz
- 2 Yüri tevfiḳine Hâḳḳıñ yoluñ bed'î irâdetdir
Nazar ḳıl ḩüsn-i zann it de ne hoş imâna yolumuz
- 3 Yönüñ ṭut yüzleriñ sürsen varup dergâh eşigine
Mükemmel *men 'arefsırrın* gör ol erkâna yolumuz
- 4 Sözüüm remz-i hâḳîḳâtdir ḳanup gel nuṭṭkıyı kevşer
Degil mi bunda gelmekden ulu dîvâna yolumuz
- 5 O şehriñ çâr-şûsın bir kez ḳadem başsañ idi şûfî
Taḩallaḳtüm bi-aḩlâḳî bilirdiñ ana yolumuz
- 6 Ḳılup terk-i fenâfi'llâh melâmî ḩânedân içre
Taḩammül ḳısbetin giy de biliñ burhâna yolumuz
- 7 Bükâ itdikde 'aşıḳlar bilinmez derde düş oldu
ḩüseyñ-i Kerbelâ 'ışḳın boyandı ḳana yolumuz
- 8 ḩaber bir nâzıdır ancaḳ cinân geldikce cân ister

⁴⁶⁶ E/34^a, H/27^b-28^a, T/27^a, S/36^a-36^b, U/27^a, L/18^b, A/19^b-20^a, C/s.67.

4 bunda: yolda S.

5 aḩlâḳî: aḩlâḳ H,T; bilirdiñ: biliyorduñ E,H,T.

7 ḩüseyñî: ḩüseyñ H,T.

8 şeyḩ: dir T.

Hulūṣī şeyḫ haber añla hemān cānāna yolumuz

163⁴⁶⁷

Mūs tef‘i lün Mūs tef‘i lün Mūs tef‘i lün Mūs tef‘i lün

- 1 Ey gönlümün eylencesi ḥüsnüñdedir fermānımız
Dilber seniñ ‘ışkıñ ile yanmaqdadır pervānımız
- 2 Gülgün yañağın la‘ line nālān ile feryād olup
Efgāndayuz bülbülleyin gülzārīña hicrānımız
- 3 Uçdı derūnum kuşu çün özden sevup ervāḥıma
Kenzinde sırr miftāḥısıñ açdık hemān seyrānımız
- 4 Şīrīn lebiñden Kevşeri qandıq ezel bezminde biz
Nūrdan qadeḥ şunduñ ise hiç aymadı mestānımız
- 5 Zāhid şanur ḥāl ehline gördükçe dir sekrānımız
Üç beş yedi kırklar ile her dem bizim peymānımız
- 6 Oldur Hulūş kalb eyleyen ‘aşıklarıñ serverleri
Dāim ricālu’l-gāibuñ erkānları devrānımız

164⁴⁶⁸

Fā‘i lā tün Fā‘i lā tün Fā‘i lün

- 1 Şem‘-i çerāğımdan o cānımız
Tuḫī-i leylā bizim cānānımız
- 2 Nāle vü feryād iderim gül‘ izār
Gülşen-i bāğında ol efgānımız
- 3 Dirme şaқın gonca gülden alını
Terk-i gönlüm şāḥib-i bāğ-bānımız
- 4 Acdı derūn şehr-i şehri ey hümā
Nūr kafesiñ içre hem gülşanımız

⁴⁶⁷ E/32^b, H/28^a, T/27^a-27^b, S/34^b, U/27^a, L/17^a, A/19^a-19^b, C/s.67-68.

3 kuşu çün: kuşına E,S,A.

5 sekrānımız: sekrānımsıñ E,S,L.

6 Hulūş: Hulūṣī T.

⁴⁶⁸ E/33^a, H/28^a-28^b, T/27^b, S/35^a-35^b, U/27^a-27^b, L/17^b-18^a, A/21^b, C/s.68.

2 nāle vü feryād: nāle feryāda S.

7 pādişāhı: pādişāh E,H,T,S.

- 5 Ucdı ise cān kuşumuz hāş evin
Kıtb-ı zamān vuşlat-ı şāhānımız
- 6 ‘Arz iderim cān u dilden hālvetin
Gör ki sezā vaḥdet-i mihmānımız
- 7 Sende özüm pādişāhı bilmezem
Ḥaṭṭ çekilen emriñe fermānımız
- 8 Kıdret olan ey mu‘allem ‘ilm-ile
Zāt öziyem ḥüsnüne elvānımız
- 9 Mihr-i nihān emrine sensin ricāl
Farz-ile sünnetde beş dīvānımız
- 10 Kıalb-i Ḥulūş ‘ışk-ı zıkr-i ‘aynını
Pīr Ḥüsāmeddīnden durur erkānımız

165⁴⁶⁹

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Tıtdı kim kāmīl yedin bende-i ḥünkārımız
Zūhdini taḥkīk olam dir ise ikrārımız
- 2 İstikāmet yollarına pīr izinden yol gider
İzle dervīşler izin gör ne ḥoş pāzārımız
- 3 Rūz şeb hicrān ider ‘andelīb olmuş güle
Ya‘ni İbrāhīm gibi yerleri gülzārımız
- 4 Yūsufuñ ‘ışkın yanıp ağlayan Ya‘kūb iseñ
Yaş yerine kanlar akıt gör nedir eṭvārımız
- 5 Ferhād ol Şirīn için kayayı delmek dile
At külüñgüñ dāğı del bul sīneñde yārımız
- 6 On sekiz biñ ‘ālemi ‘ışk imiş i‘mār iden
Şeyḥ Ḥulūşī mü‘miniñ kılbine esrārımız

166⁴⁷⁰

⁴⁶⁹ E/32^b-33^a, H/28^b, T/27^b-28^a, S/35^a, U/27^b, L/17^b, A/90^a, C/s.68.

4 iseñ: ise S.

5 yārımız: yāramız A.

6 i‘mār: mi‘mār L,A; şeyḥ: ey H,T.

⁴⁷⁰ E/32^b, H/28^b, T/28^a, S/35^a, U/27^b-28^a, L/17^b, A/20^a, C/s.69.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün

- 1 Dost ilini lā-mekānda bizde lāhūt kānıyuz biz
Söyleriz şır u şekerdir dilde māhıñ kāmıyuz biz
- 2 Cān ilinden yollarımız ' ışkı rehber kıl kılāvuz
Hüsn-i kevşer ' ālī-şānıñ gizli sırr Qur'ānıyuz biz
- 3 Hāl-i tevḥīd meyvelerdir gül cemāli tam kemāliñ
Faḫru faḫrī kāinātıñ biz ğıdā rūḫanıyuz biz
- 4 Şem' -i nūruñ ' ışk-ı zıkrı ' ayn-ı cem pervāneler-veş
İsmi [ü] cismi zāt-ı pākiñ eş-şalā pervānıyuz biz
- 5 Kudret-i Haḫḫ *küntü kenziñ* ol tecellī bī-nihāye
Sırr içinde sırr-ı ma' nā cānlara cānānıyuz biz
- 6 Şeyḫ Hulūşī devr-i şāfī fānīde sen eyle bākī
Zāhir oldı sende şāhı devletiñ imānıyuz biz

167⁴⁷¹

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Bezm-i zātı tā ezelden ' ahdilen peymānımız
Kānde qaldı nūr-ı dilde şems iden devrānımız
- 2 Uçdılar cān kuşları dostuñ elinden yol revān
Geldiler ' arş ortasından bunca gör dīvānımız
- 3 Hoş nazar kıl hüsn-i zann it ḫalbiñi şāf eyle de
Gir göñül āyinesinden bunca gör erkānımız
- 4 Fi sebīli'llāh deyüpdür her sâ' atde sākīler
Nüş idüp ' ışkıñ meyinden tobtolu fincānımız

1 söyleriz şır: şır söyleriz S; şekerdir: şeker diliz H,T.

3 hāl-i tevḥīd: tevḥīd-i hāl S.

4 pervānıyuz: fermānıyuz A.

6 şeyḫ: ey H,T; şāfī: bākī A; bākī: şāfī A.

⁴⁷¹ E/30^b-31^a, H/28^b-29^a, T/28^a, S/33^a, U/28^a, L/15^b, A/19^b, C/s.69.

1 ' ahdilen: ' ahd ile H,T.

2 ortasından: ortasında H,T,A; bunca gör: kurdılar A.

3 eyle de: eyle gör S.

4 deyüpdür her sâ' atde: deyüp her sâ' atinde A; idüp: idiñ E,H,T,A.

6 pāzārın gez: pāzārın ger T.

7 giy: eksik S.

8 şeyḫ: ey H,T.

- 5 Görmek istersen bu ilde *fâkr* içinde *faḥr* olup
Var erenler çâr-şûsında bir ulu kerbânımız
- 6 Ol şehirde ‘ışk pāzārın gez ara her kûşesin
Tāze gelmiş Hind ilinden şöyle bāzîrgānımız
- 7 Māvī al zībā yeşil giy şar beyāz şaru siyāh
Dürli elvān renklerinden reng-i bī-elvānımız
- 8 Şeyḥ Ḥulūşī *men* ‘*aref*’dersi ledünnüñ mektebi
Şem‘-i dil envār içinde var bizim dükkānımız

168⁴⁷²

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 İsm-i cismi var görünmez sırr olan meyvālarız
Ḥoş tecellī mā-sivāsın terk iden dānālarız
- 2 Mescidi mey-ḥāne kıldık sāķī el-ebrār ile
Ol ḥarābātdan melāmī dilde biz ‘anķālarız
- 3 Tevhīd-i ḥāl beyt-i diller ḥüsn-i şāhān oldu zāt
Ḥaḳḳ cemālin bunda izḥār eyleyen a‘lālarız
- 4 Bunda teslīm er bilenler ḥācet-i işbāt degil
Men ‘*aref*’sırrında āgāh nefsi bil ednālarız
- 5 Zāt-ı pākiñ pāk-i zātı kāinātıñ ‘ışkına
‘Āşī mücrim biz ḥaḳīrde ümmet-i illālarız
- 6 Şeyḥ Ḥulūşī vārişī bil mürşid-i kāmilde sen
Gel hümāyūndan ricāle cennetü’l-me’vālarız

169⁴⁷³

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Bī-ḥuzūr olmaḳdır ancaḳ bunda ol sultānımız
Pīr sözün uymaḳdır elbet dilde ol erkānımız
- 2 Var özüñ yandır derūnuñ enbiyā vārişlerin
‘İlm-i sırrı *min ledün* dersinde ol mizānımız

⁴⁷² E/31^a, H/29^a, T/28^a-28^b, S/33^a, U/28^a, L/15^b-16^a, A/21^a, C/s.70.

6 şeyḥ: ey H,T.

⁴⁷³ E/31^a, H/29^a, T/28^b, S/33^b, U/28^a-28^b, L/16^a, A/21^a-21^b, C/s.70.

- 3 Vākıf-ı esrār olanlar seyr-i gülzārı nedir
‘Ālem-i ma‘nā içinde sırdır ol mihmānımız
- 4 Zıkr-i tevḥīd ‘ışkına düş tā bulınca rehberin
Kāmilin bul eyle ihlāş mü’min ol imānımız
- 5 İster iseñ Ḥaḫḫ cemālin bunda Rabbiñ bilmege
Nefsiñi bil terk-i cān it sensin ol cānānımız
- 6 Sırr-ı Ḳur’ānım Ḥulūş ümmü’l-kitāb olmaḫ imiṣ
Ehl-i sünnet ve’l-cemā‘ atdandır ol ‘irfānımız

170⁴⁷⁴

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Kenz-i sırrından mu‘allem *yā* vü *sīn* ma‘nāsiyuz
Şüretin *tā-hā* oḫundı ‘*alleme*’l-*esmā*siyuz
- 2 *Semme vechu’llāh* ādem yüzünü çekmiş niḳāb
Dilde yetmiş biñ ḫicābı ref‘iden pervāsiyuz
- 3 Ey güzeller şāhı dilber ḫüsnüñi görmiş ezel
Cān u cismin terk-i cānāndan geḫer ‘uḫbāsiyuz
- 4 Devr ider elvān-ı nūruñ her gönüller şehrini
Şehr içinde ‘arş [u] kürsi seyr iden deryāsiyuz
- 5 Ḥasta diller ḫasretin şormiş şehīdler çār-şūsın
Derd-i ‘ışkıñ merhemi derdiñ diyen mevtāsiyuz
- 6 ‘Āşık olmaz dir Ḥulūşī ‘ışkıñ üzre tā ebed
Dāimü’l-bāḳī ene’l-Ḥaḫḫ gösterir ilḳāsiyuz

171⁴⁷⁵

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

⁴⁷⁴ E/31^b, H/29^b, T/28^b, S/33^b-34^a, U/28^b, L/16^a-16^b, A/75^a, C/s.70-71.

2 vechu’llāhı: vechu’llāh H,T.

3 şāhı: şāh E.

4 ‘arş: ‘arşı E,S,L,A.

5 diyen: diyan T.

⁴⁷⁵ E/31^b-32^a, H/29^b, T/28^b-29^a, S/34^a, U/28^b, L/16^b, C/s.71.

3 temurli: timurli T.

4 bir yer güli: ‘ışkıya S, zengiñiz: rengiñiz S.

5 şol: şu S.

6 şeyḫ: ey H,T.

- 1 Yüz yüze söylenmez ey dil yok bu yerde dengiñiz
Er kişi başdan çıkardı olmayaydı fenniñiz
- 2 Bir ayak paçurdısıyla çoç biraçmaz ‘arifân
Başlı göllerden geçüp deryâyı görmiş bendeñiz
- 3 Toğrı çalsa her nişānı sen anı almaz mıdıñ
Süsli şarma tek temurli bir filinta ingiliz
- 4 Ordu içre millet-i āhîr mi şandıñ ‘askeri
Her biri bir yer güli gördim yigitdir zengiñiz
- 5 Giç muhānet köprüsine ço aparsın şu seni
Şol kişiniñ sen ipiyle inme dirken indiñiz
- 6 Āh efendim ne revîşdir ne gidişdir bu gidiş
Şeyh Hülüşî yok şanam gizlice varmış dengiñiz

172⁴⁷⁶

Müs tef ‘i lā tün Müs tef ‘i lā tün Fe ‘i lā tün

- 1 Sāzendeler hep çekdi kemān yāya bağıñuz
Āheng olupdı şanbūr ile nāya bağıñuz
- 2 Hānende çoşdı taķsîm yolın baķ neden aldı
Sāzende peşref urdı ‘arazbāya bağıñuz
- 3 Meclis kırıldı eylenme sākî kadehiñ ver
Dilber yedinden şoldırdı şahbāya bağıñuz
- 4 Maħbūb sevenden dūr itmek ister anı vā‘ iz
Maħbūb-ı ‘ālem var seç yüzi aya bağıñuz
- 5 Zāhid revîşin şarrāfa göster maħalinde
Ķalpa çıkarsa başķaca ser-māye bağıñuz
- 6 Ķupķurı çayda ķoştıyı boğdırdı Hülüşî
Gök yüzi rahmet yeryüzi deryāya bağıñuz

⁴⁷⁶ E/33^a-33^b, H/29^b, T/29^a, S/35^b, U/28^b-29^a, L/18^a, C/s.71.

1 hep: gel L; yāya: nāya H,T.

2 urdı: ķurđı E,S,L.

3 ver: vir H,T.

4 seç: gel S; yüzi: yüzli T.

5 ķoştıyı: ķoştıyye E,S, ķoşđıyye L,

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Cihān aǧyāra ğarķ olsa haķīķāt ehli ķayd itmez
Bu dūnyā ğam ile ıolsa ıarıķat ehli ķayd itmez
- 2 Eererse mūrşid-i kāmīl ğörince tā 'aref'sırrın
Muhaķķaķ seyr iden zātın şerī'at ehli ķayd itmez
- 3 Ma' ārifler cihān içre bilüp bilmez bu kevneyni
Beķā-yı zinde bulmışdır münācāt ehli ķayd itmez
- 4 Tehī endişeden fānī beķā bilmez revişinden
Münezzeh oldı hālinden kerāmet ehli ķayd itmez
- 5 Bütün kim ğaflet ehlinden olanlar cīfe-i ķuldur
Sehādan bī-hāber anlar siyāset ehli ķayd itmez
- 6 Pelīd cinsi 'inād geldi bilüp bilmediğin bilmez
Ma' āza'llāh bizi setr it huşūmet ehli ķayd itmez
- 7 Niçün oldı neden geldi şahābīden gelen ķātil
Beyān kendi sebep ķıldı irādet ehli ķayd itmez
- 8 Tecellī ķılmamış perver ezel *naħnu ķasemnāda*
'Ulūmı ķanķı fenn olsun sefāhat ehli ķayd itmez
- 9 Behiştī yār olan maħbūb cefā çekmek şafā geldi
Şafāyı bilmedi aşlā melāmet ehli ķayd itmez
- 10 Hūlūşī şeyħ ķuıub aķtāba şormuşdur ne hıķmetdir
Ķader hıķmünde rāci' dir delālet ehli ķayd itmez

⁴⁷⁷ E/33^b-34^a, H/30^a, T/29^a, S/36^a, U/29^a, L/18^a-18^b, A/20^b, C/s.72.

Manzūmenin tümünde "ehli" redifleri "ehl" şeklinde yazılmıştır E.

2 ğörince tā 'aref'sırrın: 'aref'sırrın ğörince tā H,T.

3 zende: zende zende S.

8 perver: pervār T; 'ulūmı: 'ulūm H,T; sefāhat: şefāhat S.

9 behiştī: behişte H,T.

10 şeyħ: dir T; aķtāba: aķtāb E,S,L,A.

⁴⁷⁸ E/34^a, H/30^a, T/29^b, S/36^b, U/29^a, L/18^b-19^a, A/21^a, C/s.72-73.

2 celāl: cemāl H,T; mezzād: mezat E.

4 hemen: hemān H,T.

5 Mevlā: perver A.

6 şeyħ: dir T; bi hāl: bir hāl H,T.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Duḥūl-ı cennete ma'şūḳ giren şūfī cemāl irmez
Olur esrārını 'āşıḳ cihān içre kemāl irmez
- 2 İdüp fikr-i ferāsetler tama' dan ḳaldı mesnedden
Olar nefis ehlidir her dem buḡuz şandı celāl irmez
- 3 Eger maḥv-ı vücūd itmek dilersen sen de ey 'āḳıl
Bu ilde vaḥdet ehlinden gören zāta zevāl irmez
- 4 'Ulūmuñ cümlesi Ḥaḳdır hemen ancak 'amel ister
Kibir aşlā vaḳār ile yaḳın 'ayn-ı ḥayāl irmez
- 5 Kimin zāt eylemiş Mevlā kimin ḥaḳḳa'l-yaḳın üzre
Kimi 'ilmü'l-yaḳıninde kimi aşlā maḳāl irmez
- 6 Ḥulūşī şeyḫ fenā ender-beḳā ender-kemāl üzre
Ḳaçan kim ḡaflet ehlinden bi ḥāl içre mecāl irmez

175⁴⁷⁹

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Ḳurıldı ḡavgā-yı kübrā Hüseyin-i Kerbelā deñ siz
Bugün kim Ḥaḳḳa 'āşıḳsa buyursun eş-şalā deñ siz
- 2 Şehīdler çār-şūsın yoḳlañ metā' in mezzād itmiş mi
Kimidir cān bahā bizden viriñ siz bī-bahā deñ siz
- 3 Şaşurmuş anda dellāllar bahāsın kim biçer 'ışḳıñ
Gelür maḥbūb-ı beytu'llāh yüzi şemsi liḳā deñ siz
- 4 Velīler top top olmuşlar yürüş itmiş ḳanı mü'min
Şehīdāna şorarlarsa bu yolda pür-nihā deñ siz
- 5 Giyen cenk urbāsın gelsün yüzün döndürmesin aşlā
Emīru'l-mü'minin 'ışḳıñ ḡayansun eşḳiyā deñ siz
- 6 Yezīdiñ ḳarşusun ḡurdum eger ben ḡiḡi çekmezsem
Yazıḳdur 'ömrimi eyvāh Ḥulūşī hep hebā deñ siz

176⁴⁸⁰

⁴⁷⁹ E/34^b, H/30^a-30^b, T/29^b, S/36^b-37^a, U/29^b, L/19^a, A/91^b, C/s.73.

1 ḡavgā: ḳavḳa S.

3 bahāsın: bahāsi E,H,T.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Şems-i zātından görüp ahvāliyüz
Mü'miniñ kalbindeki öz māluyuz
Ādemiñ hüsñünde pür-icmāliyüz
Mü'miniñ kalbindeki öz māluyuz
- 2 İbtidā zātındaki seyrāne biz
Ol sebepten kıldık ol hayrāne biz
Hoş bu ilde kılmışız mihmāne biz
Mü'miniñ kalbindeki öz māluyuz
- 3 Biz haqīkī şehri şehrin girmişiz
Anda mürsel gelmez idi irmişiz
Kenz-i istiğrāka şāfī şormuşuz
Mü'miniñ kalbindeki öz māluyuz
- 4 Şīr ü dil sükker lebinden söyleriz
Gülşen-i bāğında bülbül eyleriz
Gonca gül gülzār içinde yaylarız
Mü'miniñ kalbindeki öz māluyuz
- 5 Muṭlakā 'ışk 'āleminde 'ışkıyuz
Çayyūmuz şem' -i çerāğın şavkıyuz
Halveti kolunda hem 'uşşākiyüz
Mü'miniñ kalbindeki öz māluyuz
- 6 Biz bizi bildik didik hünkār biziz
Men 'aref dersindeki ikrār biziz
'Alleme'l-esmāda ol esrār biziz
Mü'miniñ kalbindeki öz māluyuz
- 7 Cāna kıy da sen cinānı bul deriz
Gel bu ilde şor bilenden al deriz
Rabbiñ āgāh nefsiñi gör bil deriz
Mü'miniñ kalbindeki öz māluyuz
- 8 Merd-i tāmiz merd özünden izlivüz
'Ālem içre biz bu izden özlüvüz
Şeyh Hülūşī fahr-ı dilde gizlivüz
Mü'miniñ kalbindeki öz māluyuz

⁴⁸⁰ E/32^a, H/30^b, T/29^b-30^a, S/34^a-34^b, U/29^b-30^a, L/16^b-17^a, A/18^b-19^a, C/s.73.

7 deriz: diriz H,T.

8 izlivüz: izleriz H,T; özlüvüz: izleriz H,T; şeyh: ey H,T; gizlivüz: gizliyüz H,T.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Terāküm eyleyen zikri demem ašlā gümānımız
Nice küfri imān itmek ŧaķındı merdümānımız
- 2 Tazarru' dan niyāz itmem pesendi dildedir o ŧāh
Zuhūri emr [ü] fermānı toĝan nuṭķı imānımız
- 3 Ne bilsün cāhili nā-dān fikir bilmez firāseti
ŧanur ŧöhret řabāsında bilem men haķķa cānımız
- 4 Ne mümkin cānile cennet cemāli görmemeksizin
Teniñden terk-i cān it de bile bil kim cinānımız
- 5 Göñül ŧems olsa vicdānı hayāl-i āfitāb ilen
Hulūŧi bunda seyrānı gören bildi mekānımız

Ķāfiye-i Harfus-sin

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Çıķdı bir velvele ucdan uca ṭoldı gitdi ses
'Āķıbet bir gün olur da zāblanursun kel şeres
- 2 Gel güzel teŧbīh idendi cife-i dünyāya sen
Cengini çul řuzķun iliŧ ĝarķaya boķlu kümes
- 3 Her balıķ baŧdan koķarmıŧ var murādu'llāh di de
Hīç yorulma Aydın urbası gibi var kıŧa kes
- 4 Men sarāy-ı hāŧda gördüm dürli zinetler ile
Pek güzel uymıŧ yaķıŧmıŧ ṭüṭiye altun şafes
- 5 Südi deryāsından almıŧ řaymaķ ırmāĝın varup
ŧir ü dil sükker lebinden cūŧa geldi her nefes
- 6 Sen erenler meclisinde oķuñ at pek ilerü
ŧeyh Hulūŧi nefsiñi māt itmeden dirler mi pes

⁴⁸¹ A/20^a.

⁴⁸² E/34^b-35^a, H/31^a, T/30^a, S/37^a, U/30^a, L/19^b, C/s.74.

1 zāblanursun: zāblanursun H,T.

2 boķlu: boķlu E,H,T,S; řuzķun iliŧ: řuzĝuna lāŧe H,T.

3 di de: didi S.

6 ŧeyh: ey H,T.

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Nefsiñi sev vir ğıdāyı az vir i‘ tibārı kes
Var rızā bābında ol sen çıkmasuñ andan bi ses
- 2 Āhıret ehlin şorarsañ evvelā atmış oqun
Hālını ‘ arz eyleyüp ister mi gömlek ya bi fes
- 3 Er iseñ terk it sivāyı ğam yeme dünyā için
Dindi sende ne bulunmaz başıñı şoqcaq kümes
- 4 Kuri laqlaql ile vā‘ iz yorma sen ‘ aşıkları
Mazhar-ı şerre düşünce olmaz ol hayru’l-enās
- 5 Ğaflet ehli senden aldı her kelāmı ey hocā
Bu ‘ amelle kāmil-i imān arar āhir nefes
- 6 Şeyh Hülüşī şir ü dil sükker lebinden söyleyüp
Tūtīyā ya bülbül ol da saña bir altun kafes

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Sen bu ‘ ışkıñ yollarını ber-hevā şandıñ teres
Var ayak yalın açık baş gezme bārı giy bi fes
- 2 Pehlivānsañ kısbetin çek çık baqam meydān yerin
Çekelim oqqañ tamām mı ben diyem ya sen di pes
- 3 ‘ Işka gel bülbüldeñ al yanmağı var pervāneden
Şem‘ -i ‘ ışka cān virirken baq çıkar mı hiç bi ses

⁴⁸³ E/35^a, H/31^a, T/30^a-30^b, S/37^b, U/30^a-30^b, L/19^b-20^a, C/s.74-75.

1 sev vir: sevdır H,T; bi ses: bir ses H,T.

2 bi fes: bir fes H,T.

3 başıñı: başıña H,T.

4 laqlaql: pür-laql E,S,L.

6 şeyh: ey H,T; Tūtīyā ya: Tūtīyā H,T,S.

⁴⁸⁴ E/35^a, H/31^a-31^b, T/30^b, S/37^b, U/30^b, L/19^b, C/s.75.

1 yollarını: yolların H,S,L; ber: berri E,S,L; bi fes: bir fes H,T.

2 oqqañ: kıyyañ H,T.

3 ‘ ışka: ‘ ışkı H,T; var: eksik H,T; bu beytin birinci mısraında daha önce “ışka gel bul ey nümā yanmaqlığa pervāneves” yazılıydı L.

5 kuzum: gözüm S; tez: tız H,T; gönün: gönün E.

6 şeyh: ey H,T.

- 4 Bir yumurtañ var başandı şoğuyup çılk olmadan
Civciğñ bağ var südin vir ıalmasıun boş ur ıafes
- 5 Āh ıuzum ħānım südüñ az bulasın bir süd nine
Tiz getür göñlün yapup ıurdurma anda bir nefes
- 6 Şeyĥ Ħulūşī sen ıarıĥ-i müstaĥīm olduñ ise
Cādde yoldan bir ĥaber vir ġayruya nidem heves

181⁴⁸⁵

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Nür ıadeĥden ‘ışĥ şarābın doldıran sultāna pes
ıoldırup vaĥdet meyinden ıandıran ‘irfāna pes
- 2 Gördiğim meclisde şāfī sāķiler devrānını
Ol velī mey-ĥānesinden ıolduran peymāne pes
- 3 Şārılup dost illerinden lā-mekāndan geldiler
Cem‘ olup erler maĥāmın ıurdıran erĥāna pes
- 4 Her biri bir yerde ıāil yetmiş iki fırĥānıñ
Mü’min oldur ehl-i sünnet beş ıuran dīvāna pes
- 5 Ehl-i imān üç degil mi ıandedir ‘ālī-maĥām
Gel de gör ‘ışĥ ‘āleminde ıurdıran el’āna pes
- 6 ‘Ālem-i ma‘nā içinde naĥşını bir bir ‘ayān
Şems-i dil āyīnesinden gösteren elvāna pes
- 7 Şeyĥ Ħulūşī söyle kimdir sırr-ı Ħur’ānı ıuran
Dost yolında cānını ıurbān iden ıurbāna pes

182⁴⁸⁶

Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün

⁴⁸⁵ E/35^a-35^b, H/31^b, T/30^b, S/38^a, U/30^b, L/20^a, A/22^a, C/s.75-76.

1 doldıran: şundıran E,S,L,A.

3 ıurdıran: turdıran T.

4 beş: bes E,H,T,S.

5 ‘ālī: ālī L; ıurdıran: oıunan A; el’āna: dīvāna S, fermāna L,A.

7 şeyĥ: ey H,T; söyle kimdir sırr-ı Ħur’ānı ıuran: *min ledünni* sırr-ı Ħur’ānı iren A.

⁴⁸⁶ E/34^b, H/31^b, T/30^b-31^a, S/37^a-37^b, U/30^b-31^a, L/19^a, A/22^b, C/s.76.

Bu şiirden sonra dört satır boş bırakılmıştır A.

2 “figān” kelimesinin yeri düzeltilmiştir E.

6 Arz u semā: arz semā T,S; şāhı: şek S.

- 1 Yana güzel ʿ ışk odına tendeki cān anı heves
Pek güzeliñ sevdiği pür-nūra ʿ ayān anı heves
- 2 Gülşen-i bāğında öten tūṭileriñ şuʿ besini
Bülbül ider şām [u] seher dilde figān anı heves
- 3 Zātı ezel görmüş ola fark idebilmiş güzeli
Sırr-ı nihān anda kerem kān ola Kenʿ ānı heves
- 4 ʿ Āleme āyine olur açsa gönül perdelerin
Baʿ zı ʿ aṭā baʿ zı ḥaṭā gördi nişān anı heves
- 5 Ol nice Qurʿān işidüp kendini kurbān ideniñ
Perveri yār oldu hemin ehl-i dīvān anı heves
- 6 Arz u semā şāhı dinür gökleri pervāz ideni
Kalb-i Hülüşüyle gelür halk-ı cinān anı heves

183⁴⁸⁷

Fā ʿ i lün Fā ʿ i lün Fā ʿ i lün Fā ʿ i lün

- 1 Rūşen it yollarıñ dirdi sulṭānı res
Min ledün dilleri gösteren cānı res
- 2 Cānı cinān için ʿ āşıkıñ zār ider
Bildiren ālı çok sırr-ı Qurʿānı res
- 3 Mürşidiñ tūt sözün hem izin izle gel
Sen öziñ pāk idüp añla devrānı res
- 4 Qandırır kalb evin şemʿ in uyandıran
ʿ Işk odına yanup devr-i pervānı res
- 5 Gördi ḥāş bağçeden gonca gül rengine
Bülbül efğān ider tūṭi gülşanı res
- 6 Mazhar-ı maṭlabıñ söyle her dem Hülüş
İster iseñ cinān bāğı bostānı res

⁴⁸⁷ E/35^b-36^a, H/31^b-32^a, T/31^a, S/38^a-38^b, U/31^a, L/20^b, A/75^a, C/s.76.

1 gösteren cānı: sırr-ı Qurʿānı S.

2 ālı çok sırr-ı Qurʿānı: dilleri gösteren cānı S.

3 izle: iz ne S.

4 yanup devr: yanupdur hem S.

6 Hülüş: Hülüşī T.

Fe ‘ū lün Me fā ‘ī lün Fe ‘ū lün Me fā ‘ī lün

- 1 Cinānın bāğında āh u fiğānda ḥayrū’n-nās
Gülñ gül‘ izārından gülistānda ḥayrū’n-nās
- 2 Gülin derc iden bülbül derüp sünbülü neyler
Benefşe daḥī reyḥānı pinhānda ḥayrū’n-nās
- 3 Göñül gonca ruḥsārıñ zıtāb iftiḥārımdır
Seniñdir bu ‘ışkıñ baḥr-ı bārānda ḥayrū’n-nās
- 4 Kül olmuş uyan pervāneler de çerāğıñ der
Yanan şem‘-i nārıñ nūr-ı devrānda ḥayrū’n-nās
- 5 Murād it görenlerden gör ol şeş cihātıñdan
Zuhūr itsün er ḥālıñ ki imānda ḥayrū’n-nās
- 6 Hemīşe Ḥulūşī cür‘ asından alup cāmı
Ḥayātı yedinden pür-қанan cānda ḥayrū’n-nās

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Sālik-i şādık olanlar şıdık-ile aldı nefes
Nuṭq-ı mürşid ḥaḳlayanlar ḥāl-ile aldı nefes
- 2 Cündür ol nefsiñ sözin[i] uysa şeytān-ı la‘in
Uymadı kim şeyḥin uydı cān-ile aldı nefes
- 3 Cān kulağın tende işitdi şaffet-i ḳalbi bulan
Cān [u] cismiñ ol ḥayāt-ı tñ ile aldı nefes
- 4 Ol münāfık sözlerine kim uyar merdūd olur
Olsa Ebū Cehil olur ḳāl ile aldı nefes
- 5 ‘Işık-ı şıdıkı ḳıl müyesser el-amān yā Rabb meded
Bu Ḥulūşī nefsi-i tārūmār ile aldı nefes

⁴⁸⁸ E/35^b, H/32^a, T/31^a, S/38^a, U/31^a, L/20^a, A/22^a-22^b, C/s.77.

1 cinānın bāğında: cinānıñ bağından A; āh u fiğānda: āh efğānda E,S,A; gül‘ izārından: gül‘ izārında H,T, hem gülzārından S.

2 benefşe: menevşe S.

⁴⁸⁹ U/30^a, C/s.74.

Ḳāfiye-i Ḥarfı'ş-şīn

186⁴⁹⁰

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Ey ġarīb dost söyle baña ne gidişdir bu gidiş
Şarrāf almaz tā ezelden ḳalpa ḳıḳdı bu reviş
- 2 Cinganiñ cengin işitdiñ ḳarsı naḳl itmez midi
Her gün aḫşamdan gelürmiş ḳaḳı ḳaḳmaḳ pür-āteş
- 3 Añladiñ bir iş ki bunda yaylasın almış idi
'Āleme olmuş tevātür neyñe lāzım öyle iş
- 4 Kişi dergāh mescid içre Ḥaḳḳ rızāsın bulmaya
Cemde Ḥayy ḫavrāda bulsun ya ḫaḫām o ya keşiş
- 5 Bir ṭurūḳ ki var uşūli kimi ney kimi ḳudūm
Men Rıfā'ilerde gördüm tiğ yedinde virdi şiş
- 6 Cāhil ile şoḫbet idüp gönüñüni ağdırma var
Şeyḫ Ḥulūşī var yoḳuş üstünde elbetde iniş

187⁴⁹¹

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Ey ġarīb bülbül yūri var sen de gülzāra iriş
Şol enīsiñ gözler anda bul da dildāra iriş
- 2 Şordum ol Ḳur'ān içinde menziliñ ırāḳ imiş
Gecmeden kervānı bekle yolda seyyāre iriş
- 3 Sen bu ilde sırr-ı Ḥaḳḳı bunca i' lān eylediñ
Seyr idüp tevḫīd-i dilde şems-i envāra iriş
- 4 *Küntü kenziñ* ḫaznesinde zātı bir noḳta imiş
Nūr gögünüñ bāḡı bendin bāḡla didāra iriş

⁴⁹⁰ E/36^a, H/32^a, T/31^a-31^b, S/38^b-39^a, U/31^a-31^b, L/20^b-21^a, C/s.77.

2 cinganiñ: cenginiñ E; ḳarsı: ḳarısı H,T; midi: miydi H,T.

6 şeyḫ: ey H, dir T.

⁴⁹¹ E/36^a-36^b, H/32^a-32^b, T/31^b, S/39^a, U/31^b, L/21^a, A/23^b, C/s.77-78.

2 ırāḳ: ırāḡ E,S,L, ırāḫ A; kervān: kerbān H,T.

5 mektebidir: mektabıdır E,S,L,A.

6 şeyḫ: ey H,T.

- 5 *Min ledünnüñ* dersin öz mektebidir āb-ı hayāt
Hızır-ı Mūsāyı gönül şehrinde güftāra iriş
- 6 Eyleyüp keşretde vaḥdet ḳalbiñi şāf ide gör
Şeyḫ Ḥulūşī ḫalvetinde sırr-ı esrāra iriş

188⁴⁹²

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 ‘Işka şardır göñlüñi var Ḥaḳḳ yolın bī-çāre düş
Çıḳma sen şeyḫiñ izin nuṭḳından al efkāra düş
- 2 Sen ḫaḳīḳāt ḫaccına irdiñ ṭavāf itmekdesin
‘Āḳıbet kendi öziñ bil rüz [u] şeb ezkāra düş
- 3 Al direm dilber yedinden *en temūtuñ* sırrını
İr direm bu günki gün yarınki gün ḫünkāra düş
- 4 Bul cenān-ı cān-ı ‘ışḳıñ şāḫibi maḫbūbını
Baḫr-ı ‘ışka ṭal görem ‘ummān olan esrāra düş
- 5 Cism ü cāniñ yaḳa yaḳa bunda maḫv itdiñ ise
Şeyḫ Ḥulūşī her cihetden görinen envāra düş

189⁴⁹³

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 İsm-i Sübhān oldu esrār sırrın a‘ lā ḳıldı ḫoş
Ol Rasūl-ı kibriyāniñ ḳadrin a‘ lā ḳıldı ḫoş
- 2 Geldi luṭfundan sa‘ ādet tācını giydi rızā
Kendi zātından tecellī feyzin a‘ lā ḳıldı ḫoş
- 3 Tā ki bezmi ol ḫaḳīḳāt feyzini ḳıldı ezal
Ol velāyet kenz-i ‘irfān seyrin a‘ lā ḳıldı ḫoş
- 4 Nūr göğünden geldi zātı ol şehīd-i Kerbelā
Ehl-i imān dillerinde dīnin a‘ lā ḳıldı ḫoş

⁴⁹² E/36^b, H/32^b, T/31^b, S/39^a, U/31^b, L/21^a, C/s.78.

5 şeyḫ: ey H,T.

⁴⁹³ E/36^b-37^a, H/32^b, T/31^b-32^a, S/39^a-39^b, U/31^b-32^a, L/21^a-21^b, A/24^a, C/s.78-79.

3 bezmi: bezm H,T.

5 beytin ikinci mısraı eksik E,H,T,S,L.

6 beytin birinci mısraı eksik E,H,T,S,L; āl-i: ‘ālī E,H,T.

7 şeyḫ: ey H,T.

- 5 Enbiyā vü evliyā vü ol emīru'l-mü'minīn
On iki pīrān mu'allā 'ahdin a'lā kıldı hoş
- 6 Bunda maḥbūbın mücellā biñ bir ismin mazharı
Ol Muḥammed āl-i şāniñ şer'in a'lā kıldı hoş
- 7 Farq-ı farqu'llāh farkı bunda 'irfandır murād
Bunda zāhir oldı bāṭın ehlin a'lā kıldı hoş
- 8 Şeyḫ Ḥulūşī *men 'aref*sırrında cem' oldı cemī'
On sekiz biñ 'āleminiñ farkın a'lā kıldı hoş

190⁴⁹⁴

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Yaz bahār vaqtinde şahrā her seḫer seyrānı hoş
Gonca gül rengine lāle sünbülün elvānı hoş
- 2 Geldi kış eyyām-ı vaḫti şehr-i yār olsun ḫarīb
Tekye-i 'ışık içre tevḫīd pīrlerin erkānı hoş
- 3 Dürli 'ilmi ṭoldı lezzet zāhiri bunda gecer
Min ledünnün ḫaṭresinden gelse kim 'irfānı hoş
- 4 Şemsi rüzı yaz gönül āyīnesin leyl ü nehār
Ḳudret-i Ḥaḫdan tecellı ol tesellı şānı hoş
- 5 Olmaḫ imiş ḫalb-i tāhir 'ilm-i zāhiren ğaraż
*Men 'aref*dersin oḫuyup bir de iki ḫanı hoş
- 6 Biñde bir on biñde bir yüzbiñde bir biñ biñde bir
Şıdḫ-ı sālİK gönli mürşid ḫizmet-i tām anı hoş
- 7 Evvel āḫır hep erenler diḫḫat itdi hoş ḫudūd
Şeyḫ Ḥulūşī sen de fikr it cānda cānān cānı hoş

191⁴⁹⁵

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

⁴⁹⁴ E/37^a, H/33^a, T/32^a, S/39^b, U/32^a, L/21^b, A/23^a, C/s.79.

2 ḫarīb: ğarīb H,T,S.

4 leyl ü nehār: leyl nehār E.

7 şeyḫ: ey H,T.

⁴⁹⁵ E/36^a, H/33^a, T/32^a, S/38^b, U/32^a, L/20^b, A/75^b, C/s.79.

1 cānānımda: cānānımdır L,A.

- 1 Men kimim a' lā-yı ' illiyyine hünkārım yetiş
Nāgehānım tende cānānımda esrārım yetiş
- 2 Maħrem-i kenz-i haķıķāt maħzenisin reh-nümā
Ol muħıbb-i hānedānım şem' -i ruhsārım yetiş
- 3 ' Arř u kürsi on sekiz biñ ' āleme nūruñ zıyā
Tal' atıñ hūrřid-i enver dilde muħtārım yetiř
- 4 Tenleriñden ism-i a' zām āřikār olmuş baña
Ķalb-i mü' minden tecellı eyle nā-çārım yetiş
- 5 Emr-i bi'l-ma' ruf-ı ismiñ defter-i faħru'n-nihā
Men faķire yaz muķayyed kıl sened-kārım yetiş
- 6 Zāt-ı pākiñden ümidim kesmezem yā Rabbenā
Her ne kim kıldı Ķulūřı ' afv-ı dıdārım yetiş

192⁴⁹⁶

Müs tef' i lā tün Müs tef' i lā tün Fe' i lā tün

- 1 şor kendi kendin şor var mı insān olan olmuş
Yārı diyārı gezdiyse sultān olan olmuş
- 2 Zāhir yüzünden çıkdıysa ihyā o da nā-çār
Bātıñ yüzünden çok gördüm ' irfān olan olmuş
- 3 Var sen kulağıñ deldirdi menkūřı taķarsa
Var cān kulağıñ tuygırda cānān olan olmuş
- 4 Ceb boş mı řandıñ baķdıñ bu virāneyi řākir
Ābād virān virān bedestān olan olmuş
- 5 Bir şabı hünřā vaķtıñ nisāsı ' amel itme
Ba' zısı er çıktı-ise nisyān olan olmuş
- 6 Var sen tuzağa var sen de bile bile bařdıñ
Dirseñ Ķulūřı yollarda arslan olan olmuř

⁴⁹⁶ E/37^b, H/33^a-33^b, T/32^b, S/40^a, U/32^a-32^b, L/22^a, C/s.80.

1 yārı: yār u H,T.

2 ihyā: ihyānen T.

4 ceb: ceyb H, her yeri T.

5 şabı: řābı E,L.

6 derseñ: dermiñ L.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Yüri 'ışkıñ aḥālisin şor ol sultānı kim görmüş
Şeherde bülbülün zārın işiden cānı kim görmüş
- 2 Cinān bāğına köşküñden nazār kııl tūṭı gülşende
Dedim şem' iñ çerāğında yanan pervānı kim görmüş
- 3 Güzel seyrān içinde gecmeden elvānı seyr itmek
Nice ḫurbān olupdur ṭobṭolu al ḫanı kim görmüş
- 4 Tecellī kenziniñ sırrın tesellī olmaḫ isterdim
Bu bir kār-ḫāne-i 'ālem dönān devrānı kim görmüş
- 5 Eger teslīm olup bildiñ ise dirler bu ma' nāyı
Ledünnī dersini görmeksizin 'irfānı kim görmüş
- 6 Ḥaḫīḳāt bāğcesin girdi ḫalender ol ḫaḫīrāne
Ḥulūşī sen ne miskinsin ulu ḫarmānı kim görmüş

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Nedeñ 'āşıklarıñ 'ışkın güzel hünkāra bağlanmış
Ṭarīḫ-i nāzenin içre ezel iḫrāra bağlanmış
- 2 Olar 'ahd eylemiş bezm-i beḫāyı bunda gelmeksiz
Olardı lā-mekān kānı o dem kim dāra bağlanmış
- 3 Kimi 'uşşāḫ kimi mecnūn kimi zūhdünde taḫvāsın
Anuñ-çün *men* 'aref'sırrın bilen esrāra bağlanmış
- 4 Sen ol maḥbūb-ı cānānı ara bul ten sarāyında

⁴⁹⁷ E/37^b, H/33^b, T/32^b, S/40^a-40^b, U/32^b, L/22^a, A/75^a-75^b, C/s.80.

1 şor: gör H,T.

2 bāğına: bāğını H,T; dedim: yanan E,H,T,S,L.

3 seyrān: devrān A.

4 bir: eksik S; kār-ḫāne: kerḫāne E,S,L.

⁴⁹⁸ E/37^b-38^a, H/33^b-34^a, T/32^b-33^a, S/40^b, U/32^b-33^a, L/22^b, A/23^a-23^b, C/s.80-81.

6 ḫaḫīḳī: ḫaḫīḫ H,T.

8 metābına: mektebine H,T.

9 bir kez seni şāhım: şāhım seni bir kez H,T.

11 Dügüm: dügügüm T.

12 ḫoş nazār kııl gel: gel nazār kııl ḫoş H,T; bir: bī S.

- Göñül şehrinde cevlan it gör ol Settara bağlanmış
- 5 Nolur maḥv-ı vücūd itseñ ḳanup gelseñ bu kevşerden
Diliñ beyt-i mu‘allāsı cemī‘ envāra bağlanmış
 - 6 Ḥaḳīḳī ‘ışḳ-ile Allāh diyeñ dīvāne disünler
Kemāl içre cemālinden ḳanan ezḳāra bağlanmış
 - 7 Görenler āşikār itmez bu kenziñ sırrı istiḡrāk
Nebī ‘ilm-ile ḥikmetdir velī didāra bağlanmış
 - 8 Eger tevḥīdi bulmaḳsız ḳadem başmaz velāyetde
Göñül mektabına gir şor neden gülzāra bağlanmış
 - 9 Ḳul ol bir kez seni şāhım iletsün bi ere teslīm
Bu bir remz-i ḥaḳīḳātdir gelen mekkāra bağlanmış
 - 10 Nice teklīf diriḡ itme Hızır bil gördiḡiñ ādem
Olam dirseñ pesendide ‘amel āşāra bağlanmış
 - 11 Dügüm çalmış bilā perçin sivāsı dilde köklenmiş
Ba‘id olmuş ene’l-Ḥaḳdan ḥafīf inkāra bağlanmış
 - 12 Kişi şāhib sözün bilmek ‘ubūdiyyet maḳāmında
Ḥulūşī ḥoş naḳar ḳıl gel o bir bi-çāre bağlanmış

195⁴⁹⁹

Müs tef‘i lün Müs tef‘i lün Müs tef‘i lün Müs tef‘i lün

- 1 İsnā ‘aşar şehrisinde ḳurduḳları pāzār imiş
Efgān iden bülbülleri hicrān iden gülzār imiş
- 2 Vardım gönüller çār-şūsın seyr eyledim eşnāfını
‘İşḳiñ yanan pervāneniñ devrānesi ḥünkār imiş
- 3 Bilmeksizin gördüm anı ez-cümle ol miskinleri
Ḥaḳḳ sırrınıñ irşādına āgāh-ı sırr etvār imiş
- 4 Ḳāf ḫaḡı dirler ismine dünyā vü ‘uḳbāsınları

⁴⁹⁹ E/37^a-37^b, H/34^a, T/33^a, S/39^b-40^a, U/33^a, L/21^b-22^a, A/22^b-23^a, C/s.81-82.

1 isnā ‘aşar şehrisinde: isnāni ‘aşrın şehrisin E,S,L,A.

2 vardım: var E,H,T; gönüller çār-şūsın: gönül çār-şūsına A.

3 anı: aña E.

4 fırḳadır: fırḳadan E,A.

5 yayındıḡım: yayındım H,T; tuymadı: tuymadıñ E; eşçār: eşcār E,H,T.

6 ider: bizim E,H,T,L; menzilleri envār: bildikleri efkār H,T.

8 ḳalbilen: ḳalb-ile H,T.

Nāciyye ol bir fırkadır yetmiş iki pür-nār imiş

- 5 Yayındığım çokdur metā‘ım ehl-i nār almaz benim
Göz görmedi hiç tuymadı eşcār degil esrār imiş
- 6 Her gördüğim özden şatār zāhid şanur güfrān ider
‘Ahdin turup t̄āhir olan menzilleri envār imiş
- 7 Nağşın giyüp medh eylese kāl ehliniñ elvānların
Hiç koymadı hāl ehline bildikleri efkār imiş
- 8 Tam āsitāniñ varlığın sırrında bulsunlar tamām
Gelsiñ Hülūşī kalbilen güftārına ezkār imiş

196⁵⁰⁰

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Hāğğıñ vuşlat kemālinden bize Hāğğı cemāl irmiş
Derünü dil bazārında gönül ‘ışkı rızā virmiş
- 2 Hāğğat menzilin bunda vişāli irmeyen Hāğğa
O maḥşer rāh-ı beş yüz yıl yücesi biñ biri iniş
- 3 Bize bāğ-ı irem şāhiñ velīler evliyā nuṭkı
Kılarsañ sen de mizāna cihāniñ kuṭbisiñ derviş
- 4 Ecel āḥir muḳaddem Hāğğ ‘areñden görmeyen bilmez
Aşıl ‘ışk ehliniñ hāli teveccühden nazar kılmış
- 5 Saña dil oldı burhāna irüp destinden al cāmı
Kına gör emr-i sultāna gönülden kılma ğilmān ğiş
- 6 Hülūşī kalb-ile şāfi Hudāyı bilmege sa‘ yı
Oğu anı şalātında ki yazda güz dimekıl kış

Ḳāfiye-i Ḥarfı’ş-şād

197⁵⁰¹

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

⁵⁰⁰ A/23^b-24^a.

⁵⁰¹ E/38^b, H/34^a, T/33^a-33^b, S/41^a-41^b, U/33^a, L/99^b, C/s.82.

2 şecer: şecerden E,H,T.

5 faḥr ile: faḥrına L.

6 şeyḥ: ey H,T.

- 1 Rāha düş aim maamdan girü ur öyle avāş
Yapca yapca yüriyüp kim urma sen illā avāş
- 2 Bāġce ire bir ahālī aşlayupdur dön de ba
Bir ecer gördüm güzel üstünde var meyvā avāş
- 3 Evliyāya ordum idi aş atan bizden didi
Gel ecerden bir firun yap olmaz ol monlā avāş
- 4 Neylesün kelbi u günde sürisin atmış olan
Put Yezīd itden müberrā didi Mevlānā avāş
- 5 ükrimi bildim alender ana düşdüm far ile
Bir velī zātın düşünce řāh olur ‘ anā avāş
- 6 ey Hülūřī yār-ı ġarım nirdedir nuk it bilem
alb evin řāf eyle sen gelmem dimez hāřā avāş

198⁵⁰²

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Velīler meclisin ordum řalātu’llāh imiş ilāř
aīātde gönüller ire beytu’llāh imiş ilāř
- 2 Men ol ümmü’l-kitāb olma dilerdim feyz-i muladan
Dil oldum Hışr-ı ‘ İmrāna kelāmu’llāh imiş ilāř
- 3 Hemen bir derde düş oldum aradım hāzıın bir bir
Bu ‘ iřıñ āb-ı hayvānı hayātu’llāh imiş ilāř
- 4 Kirāmen kātibīn anda günāhım hayrı mı yazmış
Muayyed defterin badım kitābu’llāh imiş ilāř
- 5 Bu dem ‘ālī-maām oldı řıfāt-ı zāta ‘aynında
Ead Vāid şamed cem‘ī cemālu’llāh imiş ilāř
- 6 Mücerred sırr-ı kenzinden eger āġāh olam dirseñ
Hülūřī hi degildir *fāru faru*’llāh imiř ilāř

199⁵⁰³

Mūs tef ‘i lün Mūs tef ‘i lün Mūs tef ‘i lün Mūs tef ‘i lün

⁵⁰² E/38^a-38^b, H/34^a-34^b, T/33^b, S/41^a, U/33^a-33^b, L/23^a, A/75^b, C/s.82-83.

⁵⁰³ E/38^a, H/34^b, T/33^b, S/41^a, U/33^b, L/22^b, A/24^a-24^b, C/s.83.

5 řāfīlan: řāhīlan H,T.

- 1 ‘ Āşık olursañ Hakk yolın Sübhānı bildirsın hulūş
Dağ-ı derūn dertli bulun dermānı bildirsın hulūş
- 2 Bāğceciyi bāğ-bānı bul bostāna var meyvāyı yol
Cān gözleriñ açmağda ol cānānı bildirsın hulūş
- 3 ‘ Işkıñ meyin nūş it felāh kevşer lebinden naħnu tāç
Şun sākīyā nūrdan kadeh mestānı bildirsın hulūş
- 4 Feryād-ı mü’min dilleri ‘ arş üzeredir çün illeri
Tā Kerbelānıñ çölleri efgāmı bildirsın hulūş
- 5 Şankim rızā ey gāfilān olmaz Hulūşī lāf-ılan
Gel gör bugün kim şāf-ılan insāmı bildirsın hulūş

200⁵⁰⁴

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Rūz [u] şeb hicrinde yāriñ cevriñi sulţān-ı hāş
Cān u dil feryād-ı nālān her demi ‘ irfān-ı hāş
- 2 Dilde esrārın mücellā bezm-i zātı tā ezal
Kalb-i sulţān ol haqīkī raħm iden Raħmān-ı hāş
- 3 Mazhar-ı feyz oldı cānān kibriyānıñ ‘ ışkına
Pertev-i hūsnūñ cihāna bunda kim imān-ı hāş
- 4 ‘ İlm-i sırrıñ kaŗresinden baħr-ı vicdān olalı
Āşinā-yı hoş göñüldeñ merd iden şāhān-ı hāş
- 5 Şeyh Hulūşī gel beķāyı fāñide bulmağ dile
Anda dermān isteyenler ol şefī‘ loķmān-ı hāş

201⁵⁰⁵

Me fā ‘i lūn Me fā ‘i lūn Me fā ‘i lūn Me fā ‘i lūn

- 1 Şerīki bī-naŗiri yok odur ‘ ālemde hāşşu’l-hāş
Hitāmı zāhir u bāñın sezā bilmez anı nā-hāş
- 2 Hudānıñ şānı ekberdir kılıpdur kendi zātından

⁵⁰⁴ A/24^b.

Manzūmedeki “hāş” kelimeleri “hās” şeklinde yazılmıştır A.

⁵⁰⁵ A/24^b.

- O baħr-ı ışık vaşlı dűrrini kıldı anı ğavvāř
- 3 Anıñ maħbűbına maħbűb eħār-ı yār-ı gűzĩn oldı
Diyem řiddĩk ı Ömer ı Ořmān ı Ali rāhında kıl kařřāř
- 4 Tārĩkat hem haķĩkat rehberidir ı āl-i rāzĩdir
ı İlimden řākirĩn ı āmil kılıpdur hoş velĩ ħavvāř
- 5 řerĩ ı at bābına miftāħ Muħammed řānıdır řāhım
řefā ı at kān-ı ĩmānım ı Aliyyi bilmedi şol ı āř
- 6 Ħulűřĩ sen fenādan ge beķādan ı azm-i rāh eyle
Ki cennet ire ki ğilmān getűre ħil ı ati hoř ħāř

202⁵⁰⁶

Fā ı i lā tűn Fā ı i lā tűn Fā ı i lā tűn Fā ı i lűn

- 1 Ħűkm-i ğāib ādem olmaz oldı kim Sűbhān-ı ħāř
Zātı bir sırrında biñ bir bunda ol Sűbhān-ı ħāř
- 2 Bu řıfātıñ zāt-ı nűrĩn ı aynıdır ğayrı degil
On sekiz biñ ı ālem ire āl-i Aħmed řān-ı ħāř
- 3 Zātıdır řek řűbhe olmaz ol Rasűl-ı kibriyā
Kimde Sűbhān yok řānursıñ cinn ű ins ı irfān-ı ħāř
- 4 Kűllű eřyā kudretinden cem ı olupdur Ādemi
űn ı anāřır bunda bid ı at mi olan řulťān-ı ħāř
- 5 Bezm-i zātıñdan tağıldı giydi elvān hey’eti
Műrřid-i kāmilde sen sen eylemeñ Ķur’ān-ı ħāř
- 6 *Men ı aref* sırrın bilűrseñ rehberi kıalmaz ħacet
Bunda āğāħ műmkĩn olmaz bunda kim ĩmān-ı ħāř
- 7 řeyħ Ħulűřĩ műrřidinden ğordı ħayrān eyledi
Derd-i Loķmān dil Sűleymān olmağa cānān-ı ħāř

Ķāfiye-i Ħarfu’z-zād

203⁵⁰⁷

⁵⁰⁶ A/25^a.

Manzűmedeki “ħāř” kelimeleri “ħās” řeklinde yazılmıřtır A.

6 “ħacet” kelimesi “ħacet” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁰⁷ E/38^b, H/34^b, T/33^b, S/41^b, U/33^b, L/23^a, A/25^a-25^b, C/s.83.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 *Men 'aref* sırrını bilmek 'ilm-i zāhirden ğaraż
Min ledünnüñ vaḥdetidir bunda ṭāhirden ğaraż
- 2 *Ḥaḳḳ* buyurdu 'aşra şehrān hoş velī manşübını
Ḥalvet-i 'uzletde şāfi dilde şāhirden ğaraż
- 3 *Beyt-i dil cānānı* görmek şeyḫe bend olmaḳ ile
Öz cemāl ol Ḥaḳḳ-ı zātı zerre bāhirden ğaraż
- 4 *Zāt-ı esmādan müsem mā Ḥaḳḳı* işbāt olmağa
Ol velāyet 'ālī-şāna bil ki māhirden ğaraż
- 5 *Şeyḫ Ḥulūşī* ism-i Ḥaḳḳıñ dürli gel elvānını
Nefsi işlāḫ itmek imiş ism-i ḳāhirden ğaraż

204⁵⁰⁸

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 *Mazhar-ı 'ışkında nālān* eyle gel sultāna 'arz
Seyr idüp seyr-i sülūkiñ eyleyen seyrāna 'arz
- 2 *Bunda ḫalvet kıl seni sen* vaḥdeti ḫil'at giyin
Ki şaḳın gel eyleme tā sırrıñı nā-dāna 'arz
- 3 *Cān viren cānānı* aldı *men 'aref* sırrında hep
Dü-cihān seyrinde gülzār eyleyen divāna 'arz
- 4 *Ḳatl idüp sen nefsiñi* ur hem aña seyf-i celāl
Ol Süleymān diller içre ol da gel Loḳmāna 'arz
- 5 *Baḫr u berri ol müberrā 'ilmini 'ayne'l-yaḳın*
Sen de Vāḫid ol Eḫaddan gör Şamed 'irfāna 'arz
- 6 *On iki esmā müsem mā ol velāyet ḫālını*
Şeyḫ Ḥulūşī sen de remzin anda kim dermāna 'arz

1 zāhirden: u 'irfāndan: H,T.

2 şāhirden: şāhımdan T.

3 ile: hüner A; ḫaḳḳ-ı zātı: zāt-ı ḫaḳḳı L.

4 'ālī-şāna: 'ālī-şān H,T.

5 şeyḫ: ey H,T.

⁵⁰⁸ E/39^a, H/34^b-35^a, T/34^a, S/41^b-42^a, U/33^b-34^a, L/23^a-23^b, A/25^a, C/s.83-84.

1 seyrāna: Sübhāna A.

6 şeyḫ: ey H,T.

- 1 Gerçekleyin merd iseñ merdâne gel al feyîz
'Işkında yan perveriñ pervâne gel al feyîz
- 2 Göñlüñ evin tãhir itmeklik dilerseñ ey kişi
Pāk eyleyüp cismiñi yārāna gel al feyîz
- 3 İster iseñ bir delîl mürşide kıl iktidā
Lāzım gerek ey hocā ihvāna gel al feyîz
- 4 İrseñ ledün mektebin dersiñ 'arefden okur
Gör 'ilm ü hikmet nedir 'irfāna gel al feyîz
- 5 Nefsiñ birağ gayrıdan maḥrem ider 'ākıbet
Senden seni geçmeden sulṭāna gel al feyîz
- 6 Dost yollarından Hülüşî ḥasretiñ 'arz ider
Varlıklarını yağma idüp 'irfāna gel al feyîz

- 1 Bildirüp ağıyāra açma ḥālınıñ esrār-ı 'arz
Gösterüp envāra saçma varınıñ esrār-ı 'arz
- 2 On sekiz biñ 'ālemine Ḥaqq tecellî eylemiş
Terk idüp dil mā-sivāsın kāl u kıl ebrār-ı 'arz
- 3 Gösterir 'irfāna ver kim mülk-i ten bir bir 'ayān
Men 'aref āgāh-ı seyrān eyle sen hünkār-ı 'arz
- 4 Ru'yet-i cānān elinden vuşlat-ı yār ol velî
Cān u tenden maḥv idüp cānānda bul gel yār-ı 'arz
- 5 Gülşen-i vaḥdet sarāyın āşiyān-ı āşinā
'Aşr-ı men 'allāme şorsam bildirendir bār-ı 'arz

⁵⁰⁹ E/39^a, H/35^a, T/34^a, S/42^a, U/34^a, L/23^b, A/76^a, C/s.84.

Bu şiirin 4. ve 5. mısraları birbirinin yerine yazılmıştır A.

2 eyleyüp: eylesün A.

4 ledün: ledünnî H,T; okur: okuyup H,T.

6 Hülüşî ḥasretiñ: Hülüş ḥasretiñi H,T.

⁵¹⁰ A/25^b.

- 6 Hikmet-i şems olsa mutlak mürşid-i varmak maḥall
Şeyḫ Ḥulūṣī dost eşigin yüz sürüp ol zār-ı ‘ arz

Kāfiye-i Harfu’ṭ-ṭā

207⁵¹¹

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Sırr-ı vaḥdet cān içinde gizli cānāndır neşāt
Mü’miniñ evsāfına pür-nūr-ı imāndır neşāt
- 2 Rāh-ı Ḥaḫḫı aña şāhım gir gönüller şehrine
Dilberi dilden nazar kııl gör ne seyrāndır neşāt
- 3 Ey güzel ‘ ışkıñ tecellī eylemiş bezm-i ezel
Perver-i kân illerinde devr-i divāndır neşāt
- 4 Ḥüsn-i rüyıñdan görindi maḫzar-ı ‘ ayne’l-yaḫīn
Maḫrem-i kenz-i ḫaḫīḫāt feyż-i şāhāndır neşāt
- 5 Aḫmed-i Muḫtāra vardım ḫālimi ‘ arz eyledim
‘ Arz-ı ḫālīm çün buyurdu ‘ afv [u] güfrāndır neşāt
- 6 Kim bilür Ḥaḫḫıñ cemālin ḫiç bilen var mı Ḥulūṣ
‘ Arş u kürse şıgmayan ḫalblerde pinhāndır neşāt

208⁵¹²

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Üç gün evvel ‘ arz-ı ḫālīm şundu Cebrāil faḫaṭ
Kendi şeyḫim şüretinde girdi ‘ Azrāil faḫaṭ
- 2 Bir ḫaber vir gel ölümden ölmeden evvel olan
Telḫin eyler tende cānım mürşid-i kāmīl faḫaṭ
- 3 Ḥoş cinān bāğında bülbüller mişāli uçdılar

⁵¹¹ E/39^b, H/35^a, T/34^a, S/42^a, U/34^a, L/23^b-24^a, A/76^a, C/s.84-85.

2 şehrine: şehri L.

5 ‘ Arz-ı ḫālīm: ‘ arzıḫālīm H.

⁵¹² E/39^a-39^b, H/35^a-35^b, T/34^b, S/42^a-42^b, U/34^a-34^b, L/23^b, A/26^a, C/s.85.

1 cebrāil: ‘ azrāil E,H,T,S,L.

2 gel: ger E,H,T,S,L; gel ölümden ölmeden: ölmeden ger ölümden S, ger ölümden E,H,T.

3 sadā: sadā^c A.

5 envār: elvān A; yatar: yatur E,H,T.

6 şeyḫ: ey H,T; yārlıgındañ: yarığa gel S.

Hüb şadā irdi kulağım şūr-ı İsrāfīl faķat

- 4 Nice yüz biñ hūr rızvān Hāķķ cemālin gösterir
Cennetü'l-me'vāda zībā gördüm İsmā' il faķat
- 5 Ol civān envār içinde nūra ğarķ olmış yatar
Şem' -i hünsüñ şu' le virse ol zamān vāşıl faķat
- 6 Şeyh Hülüşī ķalbi söyler vaħdetiñ esrārını
Raħmet ile yārlığındañ derdi Mīķāil faķat

209⁵¹³

Me fā 'i lün Me fā 'i lün Me fā 'i lün Me fā 'i lün

- 1 Gelā ey sālik-i 'irfān 'arefseyrinde gör şırāt
Şırātu-ı müstaķiminde Hāķķiñ sırrında gör şırāt
- 2 Şırāt-ı çār u ' unşurdan şoyun esmā şifātın giy
Giyen esmā şifātından sivādan gecdi inhiķāt
- 3 Hıķātı eyleyen cānda cināniñ dil nedir beytiñ
Nedir beytiñde dūr ķalbe ķılandan olma istinbāt
- 4 Bu istinbāt iden ğıll [u] ğişindendir dālāletler
Dālāletden geçen 'uşşāķ olan 'aşıķları isķāt
- 5 -ları isķāt olan feyz-i münevver oldurur imān
Durur imān olan ķalb-i dilin Ķur'ān ider haķķāt
- 6 İder haķķāt oķur yazar oķur zāhir oķur bātın
Oķur bātın Hülüşīyle Muħammed āl-i cism aħlāt

210⁵¹⁴

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 *Men* 'aref sırrında seyr-i dilde seyrānı şırāt
Bunda maħşer haşr [u] neşri eyle mizānı şırāt
- 2 *Min ledünn*dir pesendi 'ilm-ile 'āmil pesend
Ağniyādan şākirini pīr-i pīrānı şırāt
- 3 Şādıķ-ı mü'min gerekdir ol şırātu köşķ ide

⁵¹³ A/25^b-26^a.

⁵¹⁴ A/26^a.

Dil tecellî m̄a-sivāsın terk-i merdānı şırāt

- 4 Çün fenāyı hoş bekā bil yār idin aġyārını
Muṭmainne ḳalb ola gel baħr-ı bārānı şırāt
- 5 Şeyḫ Ḥulūşî bunda maḥşer gör *şırāt-ı müstaḳîm*
‘Āḳıbet şaħrā-yı ‘ālem devr-i pervānı şırāt

Ḳāfiye-i Ḥarfı’z-zā

211⁵¹⁵

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Feyz-i Sübhān oldı esrār dilde burhānı ḫıfız
Ḳalb-i sulṭān ol hüveydā sırr-ı Ḳur’ānı ḫıfız
- 2 Beyt-i dil cān içre cānān ‘arz ider ‘ālî-cenāb
Zātını bulmaḳda ḫünkār derd-i Loḳmānı ḫıfız
- 3 İsm-i *yā-sîn* ḫüsn-i *tā-hā* ḳāf [u] nün şemsü’ḍ-ḍuḫā
Ḥaḳḳ Ḥabību’llāh-ı ezḳār zıkr-i Raḫmānı ḫıfız
- 4 ‘Arş u kürsî levḫiñ üzre ḫikmet-i ‘anḳā bile
Ḥükm ider ol ḳāf u nünı ḳılsa yezdānı ḫıfız
- 5 Şeyḫ Ḥulūşî gör *Iedünnî* ‘ömri zāyi‘ itme gel
Himmet-i pîrānı der-kār rāh-ı erkānı ḫıfız

212⁵¹⁶

Me fā ‘î lün Me fā ‘î lün Me fā ‘î lün Me fā ‘î lün

- 1 Siziñ vā‘ iz bizim vā‘ iz ne kāmildir bizim vā‘ iz
Velev cāhil dimeñ siz anda cāhildir bizim vā‘ iz
- 2 Uzaḳ yerden ḫaber şordum varup tā meclisin ṭurdum
Var andan añla her şeyi muḳābildir bizim vā‘ iz
- 3 İşitdim kürsiye çıḳmış sekiz cennātı ṭoldırmış
Şanursam kendüsi firdevse nāildir bizim vā‘ iz

⁵¹⁵ E/39^b, H/35^b, T/34^b, S/42^b, U/34^b, L/24^a, A/27^b, C/s.85.

5 şeyḫ: ey H,T; ‘ömri zāyi‘: ‘ömrini za‘y E,S,L.

⁵¹⁶ E/40^a-40^b, H/35^b, T/34^b, S/43^a, U/34^b, L/24^b, C/s.86.

4 didimki: didim kim L.

- 4 Didim ki böyle kâmil yok-durur taqvâ-yı ' âlemdе
Yine Allâh için ' ilmiyle ' âmildir bizim vâ' iz
- 5 Tecellîsi ezel a' lâya düşmiş mazhar-ı zâtîñ
Anıñdır hüsn-i zann itme kemâildir bizim vâ' iz
- 6 Varup dergâh eşigin yüz sürüp kim hizmet itmezse
O bir benlige düşmiş bir ' Azâzildir bizim vâ' iz
- 7 Eger bir mürşid-i kâmil bulup hem secde kıldıysa
Hulûşî âşinâsı dir mi pür-dildir bizim vâ' iz

213 ⁵¹⁷

Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün

- 1 Anı ta' n eylemek olmaz ne hoş elvân ider vâ' iz
Dirüp ' âlemleri başın ulu dîvân ider vâ' iz
- 2 İşit nuşhum budur ancak Hâkıñ emrin vüşülünde
Biri Qur'ân hadîş olsun işiden şâd ider vâ' iz
- 3 Çoğun tamuyı gösterme biraz âsân yerinden tut
Sekiz cennetleri naql it bilen şükrân ider vâ' iz
- 4 Hâkıķât söyleyem dirseñ bulunmaz meclisiñ kimse
Fetiḥ âyetlerinden bul gelen seyrân ider vâ' iz
- 5 Özüñden Hâķķı işbât it müzeyyen söyle ma' nâyı
Muḥammed feyzidir el'ân seni sulṭân ider vâ' iz
- 6 Hıṭâb-ı ' izzeti ḥalka diyânet yolların göster
Eger idrâk iderlerse sözüñ îmân ider vâ' iz
- 7 Hikâyet kıl şikâyetsiz kemâliñ dilde ḥâl olsun
' Aķâyid ' ilmîni neşr it nihânîñ ân ider vâ' iz
- 8 Tutub dersi şerî' atdan riyâ sem' a karışmaķsız
Aşıl mü'min ḥuzûruñda turup ḥayrân ider vâ' iz
- 9 Varup bir kâmilîñ destin iren ' ilm-i ledün söyler

⁵¹⁷ E/39^b-40^a, H/35^b-36^a, T/35^a, S/42^b-43^a, U/34^b-35^a, L/24^a-24^b, A/27^a-27^b, C/s.86-87.

2 vüşülünde: uşüetde A.

4 seyrân: şükrân H,T.

9 ledün söyler: ledünniden H,T.

10 aşlâ: iḥlâş S.

11 ḳan: ḥân S.

Çanup kevşer cemâlini hemân burhân ider vâ' iz

- 10 Zuhûr-ı intisâb olsa kemâhî görmeyen aşlâ
Taşavvuf nuḡkını her dem nice i' lân ider vâ' iz
- 11 Eger kim 'ilm-i bâḡından görürse *men 'aref* dersin
Yüzüñ dergâh ışigine sürerken çan ider vâ' iz
- 12 Yedin seyf-i celâlınden olanlar zü'l-cenâheyni
Gel ey şüfî Hülüşî çalbini fermân ider vâ' iz

214⁵¹⁸

Müs tef' i lā tün Müs tef' i lā tün Me fā ' i lün

/ Fā ' i lün Fe ' ū lün

- 1 Haçç yollarınıñ me' mûrlarısıñ rivâyetler
Eyle dîne vâ' iz
îmân yolında ihyâ iderek diyânetler
' Âlemîne vâ' iz
- 2 Nuşh eyle şâhım Allâhı bildir Muḡammed dîn
İstiçâmetinden
Çul sîrû fi 'l-arz âyetleriniñ şecâ' atler
Mü' minîne vâ' iz
- 3 *Tâ-hâ* sûresin ma' nâsın oçur dirîğ itme
Âlidir haççîkî
Terk it mecâzı hâl ehl-i sensin kemâletler
Menziline vâ' iz
- 4 Vâ' iz ne derse ma' nâ-yı Çur'ân Haççıñ emri
Farz olanlarını
Aḡvâlleridir bârât güninde muçayyetler
Teftetine vâ' iz
- 5 Mi' râc gecesin ma' nâsı dersiñ özün ağlar
Hâline ne seyrân
Sırrında sulḡân çalbiñde Raḡmân beşâretler
' Âmilîne vâ' iz
- 6 Çudret verilse çâdir olursuñ ' inâyetdir
Perveri nihândan
Elvân-ı nûruñ cem' oldı ol gün hidâyetler
Çâmi' ine vâ' iz

⁵¹⁸ A/26^b.

- 7 Envār-ı şemsiñ kıayyūm çerāğıñ uyan sen de
Māhtāb uyandı
Gülzār bağından gül-güne rengiñ leṭāfetler
Gülşenine vā^c iz
- 8 Hıket Hıluşı ey şūfı dilden *ledünn*den
Dersiñ ol görürsün
Yüzler sürerseñ dergāh işigin emānetler
Āferine vā^c iz

215⁵¹⁹

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Küllü feyzi mazhar-ı Hakk eyle Kur’ānı hıfız
Bunda Kur’ān eyle imān kalb-i Kur’ānı hıfız
- 2 Gizledi ol kudretinden ādemi kıldı kerem
İsm-i a^c zam içre Kur’ān gizledi anı hıfız
- 3 Hılveti leyl ü nehāriñ ay u yıllar oldı söz
Leyle-i Kıadr oldı her ān sırr-ı seyrānı hıfız
- 4 Geldi şaffet oldı hılvet kendi vaḥdet bī-mekān
Āl-i Aḥmed cān içinde kendi mihmānı hıfız
- 5 Sırr-ı ‘ālī seyr idüp mühr-i Süleymān-ı zamān
Fırka-ı nāciyye kıullar şāh-ı sulṭānı hıfız
- 6 Şeyḫ Hıluşı etme sen fāş gördüğün sırr eyle sırr
On ikiden içeri gir sende imānı hıfız

216⁵²⁰

Me fā ‘i lün Fe ‘ū lün Me fā ‘i lün Fe ‘ū lün

- 1 Okıur dersin ‘arefden bugün ḫayretde vā^c iz
Varup nuṭkıñ işitdim güzel şoḫbetde vā^c iz
- 2 Naşıḫatler ederdı mufaşşal eylemeksiz
Ne ḫoş ‘izzet görürseñ dedim ülfetde vā^c iz

⁵¹⁹ A/26^b-27^a.

⁵²⁰ A/76^a-76^b.

5 “şiddetde” kelimesi “şittedde” şeklinde yazılmıştır.

- 3 Çıkanlar kürsi üzre mu‘allimdir ey hoşca
Haq̄ikatde me‘ālin bilür ğayretde vā‘iz
- 4 Riyā-yı sem‘a bilmez urur ‘ilmiyle ‘āmil
Mücerred kalb-i t̄ahir irer şöhretde vā‘iz
- 5 Kimin firdevs-i a‘lāyı göstersen muhaqqak
Kimin tamu-ile bildir ol şiddetde vā‘iz
- 6 Sitem itme haq̄ire derün içre Hülüşī
Gelen ‘irfāna görsün seni devletde vā‘iz

Ḳāfiye-i Harfu'l-‘ayn

217⁵²¹

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Devr-i dāim zann-ı ğāfil devridür kân bi’t-ṭabī‘
On sekiz biñ ‘ālem içre cānda cānān bi’t-ṭabī‘
- 2 ‘Ākil iseñ müntazır ol kulluğında kul gerek
Enbiyā vü evliyālar mü‘min-i şān bi’t-ṭabī‘
- 3 Bilse vaḥdet özlerinden dilde hünkār oldu zāt
Pādişāhim ‘ayn-ı kudret şāh-ı sulṭān bi’t-ṭabī‘
- 4 Kudret-i Haqqıñ kemālin kendiñi bildiñ ise
‘Āşığıñ şānında ol da‘vā-yı burhān bi’t-ṭabī‘
- 5 *Küllü şey’in hālikün illā* didi Haqq *vechehū*
Tevhīdī ḥālinden āġāh oldu ‘irfān bi’t-ṭabī‘
- 6 Şeyḫ Hülüşī gel tecellī ḥalleriniñ zikrini
Fehm [ü] idrāk eyleyenden duydu insān bi’t-ṭabī‘

218⁵²²

⁵²¹ E/40^b-41^a, H/36^a, T/35^a, S/43^b, U/35^a, L/25^a, A/28^a, C/s.87.

1 devrider: kevnidir A.

5 “hālikün” kelimesinin yerine daha önce “ḥālik” yazılı idi E.

6 şeyḫ: ey H,T; duydu: tıydı H,T.

⁵²² E/40^b, H/36^a-36^b, T/35^b, S/43^b, U/35^a-35^b, L/25^a, A/27^b, C/s.87-88.

Bu şiirin 3. ve 4. beyitleri yer deġişmiştir A.

2 cān u dilden: cān dilden H,T; terkiñ terkinini gördüñ ise: tecrīd terk-i terkiñ terkinini A; iden:

idüp A.

4 ola: iden A.

5 ol tecellā sen tesellā: o tecellā sen teselli H,T.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 *Küntü kenziñ* sırrını seyrāna gel kıılma nizā^ç
Cāniñı terk eyleyüp cānāna gel kıılma nizā^ç
- 2 Cān u dilden terk-i terkiñ terkini gördüñ ise
Dil şarābın nüş iden mestāna gel kıılma nizā^ç
- 3 Secde kıılmış tā ezelden ol muşaffā zātına
Lā-mekān mülkinde sen insāna gel kıılma nizā^ç
- 4 Kenz-i vaḥdet dil mücellā ḳalb eviñ sulṭān ola
Tevḥidiñ sırrında pür-īmāna gel kıılma nizā^ç
- 5 Ol tecellā sen tesellā kim tenin kīmyā iden
Beyt-i mü 'min ḳalb-i nūr sulṭāna gel kıılma nizā^ç
- 6 Şeyḫ Ḥulūşī kāināta mālīk olmaḳ eş-şalā
Kerbelā 'ışḳına kıymış cāna gel kıılma nizā^ç

219⁵²³

Müf te 'i lün Müf te 'i lün Müf te 'i lün Müf te 'i lün

- 1 Kııldı vefā 'ilm-i *ledün* yolları sulṭāna şurū^ç
Dersin 'arefden oḳuyup mekteb-i 'irfāna şurū^ç
- 2 Dost ilin ide revān begleri seyyāre yetiş
Şor güzeliñ menziline gir ulu kervāna şurū^ç
- 3 Şems-i münevver yüziniñ zerreleri elvānı diyüp
Āteş-i hicrāna düşer 'ışḳına pervāne şurū^ç
- 4 Sevdi cinān bülbülü efgāne iden tütleri
Dirdi gülüñ goncaların zār-ile giryāne şurū^ç
- 5 Bezm-i ezel pīrleriñ 'aynında derün içre sürür
Çünki gönül maḥrem-i kenz oldu kerem-kāna şurū^ç
- 6 Ḳalb eviniñ perdesin ac vuşlat-ı dildāra iriş
Dirdi Ḥulūş zāt özidir cānlara cānāna şurū^ç

220⁵²⁴

6 şeyḫ: ey H,T.
⁵²³ E/40^b, H/36^b, T/35^b, S/43^b-44^a, U/35^b, L/24^b-25^a, A/76^b, C/s.88.

2 ide: idi E,H,T.

6 dirdi Ḥulūş: dir Ḥulūşī T.

Me fā 'i lün Me fā 'i lün Me fā 'i lün Me fā 'i lün

- 1 Gelā ey mazhar-ı 'uşşāk bu seyfi nefis çal katā'
Bu şaffet içre farku'llāh kılanlar oldılar şı'ā'
- 2 Eger zāhir eger bātin varıñ bir mürşidi görüñ
Şalā eyler şalātu'llāh işitsin Hakk ıren şada'
- 3 Bu 'ışkı kul olaldan hem ne murğ-ı aşıyānıyam
Girüp tamu-yı put içre tapunup kılmazam metā'
- 4 Şadākat feyz-i Sübhānī bu sırr-ı seyr-i Vāhidiñ
Görindi lā-mekān oldı cināndan dīde gör nidā'
- 5 Hülüşī şeyh halvetde ne sen ben var haķıķatsin
Nümāsın vird-i hil' atde kanā' at eyle gel kanā'

Ķāfiye-i Ķarfu'l-'ğayn

221⁵²⁵

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Mazhar-ı nūr-ı nübüvvet bāğ-ı bostān bāğ-ı bāğ
Bāğ-ı rıdvān cennetü'l-me'vā-yı 'irfān bāğ-ı bāğ
- 2 El ele ir dost ilin tüt kabza-i kudret nedir
Bunda teslīm ol velāyet şān-ı gülşen bāğ-ı bāğ
- 3 Hātem-i muṭlaķda zātıñ aşlına rāci' olan
Cānda cānān içre cem' iñ dilde Sübhān bāğ-ı bāğ
- 4 Cān ilinden lā-mekāndan 'ışkı seyrān iderek
Küllü mevcūdāt gönül tevḫid-i sulṭān bāğ-ı bāğ
- 5 Feyz-i mü'min ümmet-i Hakkıñ Rasūli yārimız
'Ālī-şānıdır velīniñ sırr-ı cānān bāğ-ı bāğ
- 6 Şeyh Hülüşī ehl-i beytiñ kadrini a' lā bilen
Bunda şāhidler şehīdi kıymağa cān bāğ-ı bāğ

⁵²⁴ A/27^b-28^a.

⁵²⁵ E/41^a, H/36^b, T/35^b, S/44^a, U/35^b, L/25^b, A/29^a, C/s.88.

2 er: ir H,T.

4 mevcūdāt: mevcūd it A.

5 'ālīşānıdır: ālişānıdır S.

6 şeyh: ey H,T.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Sen qarīb olduŋsa Haqq̄ka olma gel andan ırāğ
Gün gün artırdıkca ' ışk lezzet bulur andan dimāğ
- 2 Şeş cihetden gel haber vir bu cihān iqlimini
Var yedi deryā yedi iqlim yedi dāğ üstü bāğ
- 3 Bir zamān deryā yüzünde bir ulu kapdan iken
Baħr-ı ' ışkda görmediñ mi küh-ı k̄af üstünde dāğ
- 4 Hüsni zann it gāfile şor sū-i zann itmekdedir
Şağlamından sec de koz vir dir mi bağ bağ hiç bir şağ
- 5 Şir ü dil sükker lebinden tūṭi dil bülbül yerin
Koymıyam altun kafesde qarğayı dirlerse zāğ
- 6 Geç bu dünyā zinetinden ihtiyār olduñ ' aziz
Bunda bir kāmile ir kim şağ u şoluñ yağ çerāğ
- 7 *Faħru faħri* giy melāmet hırkasın baş tācisin
Şeyh Hülüşü pir izinden ' arşa ağ

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Nā-bedid oldur münāfik kalb-i sultāndan ferāğ
Görmemiş zātın ezelden bunda ol andan ferāğ
- 2 Feyz-i Haqqı olmadıysa kılmadı Haqq zātını
Ma' nevi bulmaz ki ervāh kıldı Sübhāndan ferāğ
- 3 Nefs-i şeytān ol la' indir kendini igvā iden
Ol muhibb-i mā-sivādan oldı insāndan ferāğ

⁵²⁶ E/41^b, H/37^a, T/36^a, S/44^b, U/35^b-36^a, L/101^a, C/s.89.

1 qarīb: ğarīb S; artırdıkca ' ışk lezzet bulur andan: artar ki ' ışkın lezzeti bulur S.

2 cihān: cihāt H.

3 kapdan: kapudan H,T; üstünde: mişlinde S,L.

6 ' aziz: ise H,T; kāmile ir kim: kāmil erendi E,S,L.

7 şeyh: ey H,T.

⁵²⁷ E/41^a, H/37^a, T/36^a, S/44^a-44^b, U/36^a, L/25^a-25^b, A/28^a-28^b, C/s.89.

1 oldur: olur H,T.

4 hem: eksik H,T.

6 şeyh: bu H, dir T.

- 4 Ādemi kim bulmadan hem her ne söylersen za‘if
Şandı dünyā mālı bunda kıldı imāndan ferāğ
- 5 Bunda zāhir ‘ilme maḥşūş bātını mürşid gerek
‘Āşık iseñ sen de Ḥaḳḳa olma iḥsāndan ferāğ
- 6 Şeyḫ Ḥulūşī nuṭkı söyler almadıysa ‘ibreti
Sen seni sen eyle ‘ibret kıılma ‘irfāndan ferāğ

224⁵²⁸

Me fā ‘i lün Me fā ‘i lün Me fā ‘i lün Me fā ‘i lün

- 1 İşitdim bāb-ı luṭfuñdan rızāu’llāh olupdur bāğ
Erenler Ka‘besin dilden ṭavāfu’llāh olupdur bāğ
- 2 Velīler menzilin bunda gönül içre sefer kııldım
Ḥaḳīḳāt ḥaccına seyrim cemālu’llāh olupdur bāğ
- 3 Mücerred *kenz-i maḥfī*den muḥaḳḳaḳ ‘aynı tevḥīdi
Derūnumda oḳunan ism-i zātu’llāh olupdur bāğ
- 4 Bu ana çok zamān erdim vişāliñ maḥremiñ gördüm
Ledünni ‘ilmini bildim ḥayātu’llāh olupdur bāğ
- 5 Yedinden şundurur her dem Hızır āb u lebiñ kevşer
Şarābın nüş iden Mūsā kelīmu’llāh olupdur bāğ
- 6 Ḥiṭāb-ı ‘izzet-i Ḥaḳḳıñ nidāsı vech-i nūruñdan
Ḥulūşī sırr-ı envāriñda seyru’llāh olupdur bāğ

225⁵²⁹

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Ḥamd idem geldim müselsel çoğı zāğ
Yirmi yılda olmamış dāğ üstü bāğ
- 2 Rāḥat idem istedim rāḥatların

⁵²⁸ E/41^b-42^a, H/37^a-37^b, T/36^a, S/45^a, U/36^a, L/25^b-26^a, A/76^b, C/s.89-90.

5 āb u lebiñ: āb-ı lebiñ H,T.

⁵²⁹ E/41^b, H/37^b, T/36^b, S/44^b-45^a, U/36^a-36^b, L/101^a, C/s.90.

2 rāḥatların: rāḥatları T; yāralım derviş olayım kim: yāreliyem derviş olam ki H,T; kim: eksik L.

4 tūṭiyā: tūṭi H,T.

3 gözgözlere: gözgülere H, gözlülere T.

6 türk bu fark itmiş mi şor şāb: itmemiş mi farkı bu şeb S,L; şeyḫ: ey H,T.

- Yaralım dervīş olayım kim yerāğ
- 3 Nice çatdım bu gümüş gözgözlere
Şöyle ṭab^ı zann idem menden irāğ
- 4 Mişl olur mı tūṭiyā ya bülbülün
Ḳarğa biñ ismini ṭaḳsun bunda zāğ
- 5 Ḳande varsam baña kim lā-şey diye
‘Işḳ içinde çifte yandırdım çerāğ
- 6 Türk bu fark itmiş mi şor şāb ya şeker
Şeyḫ Ḥulūşī^ı arşa ir Raḥmāna ağ

226⁵³⁰

Me fā ‘i lün Me fā ‘i lün Me fā ‘i lün Fe ‘ū lün

- 1 Cemāl-i Ḥaḳḳ kemāl üzre şerī^ı at ‘ilmidir bāğ
Kemāli dört kitāb içre ṭarīḳat ‘ilmidir bāğ
- 2 Dil-i beyti ḥaḳāyıkdan tecellī oldu feyziñ
Murādu’llāh olan sırrı ḥaḳīḳāt ‘ilmidir bāğ
- 3 Ne biñ bir ismidir cismiñ özüñdür dilde tevḥīd
Nebīyy-i muḥterem faḥrı bu ḥil^ı at ‘ilmidir bāğ
- 4 Dilin tevḥīd iden ervāḥ Muḥammed āl-i maḥbūb
Ki vechi nūr-ı şemsu’llāh delālet ‘ilmidir bāğ
- 5 Görenler ism-i Fettāḫı *Eḥad Vāḥid Şamed*^ı ar
Müsemmā eyle sen ismi velāyet ‘ilmidir bāğ
- 6 Budur şādık olan şālik olar *lā-ḥāvf* kıla Ḥaḳḳ
Ṭaḥallaḳtüm bi-aḥlākī başiret ‘ilmidir bāğ
- 7 Bilenler ḳāf nūn *yā-sīn* ḳalmadan levḫ-i maḥfūz
Ḥulūşī şeyḫ elif lām it ḳanā^ı at ‘ilmidir bāğ

227⁵³¹

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Biñ bir ismin ḳıl müsemmā gel Rasūlu’llāh bāğ

⁵³⁰ A/28^b.

⁵³¹ A/28^b.

- Kendiñ āgāh ol tesellā dü-cihāndır bāğ-ı bāğ
- 2 Cümlesi hoş gördi ra‘nā ol Muḥammed ‘āli-şān
Dost elinden lā-mekāndan şem‘iñ uyarısañ çerāğ
 - 3 Geldi Dāvūd indi Zebūr İncil ‘isāyı anar
Oldı Mūsāyı tecellī biñ kelīmu’llāh-ı tağ
 - 4 İkiyüz yirmi Rasūl dört biñ velī şimdi ḥāzır
Kendi zātından mücellā kıldı Qur’ān al ferāğ
 - 5 Her velī sırrında esrār feyzini her bir ḥudūd
Bunda tevḥīdin muşallā zıkr-i Ḥaḳḳa eyle çāğ
 - 6 Ḳatlı iderseñ nefsi-ervāḥı nefsi-mevt ervāḥ-ı ḥayy
Şeyḫ Ḥulūşī şeyḫ-i Kevşer āb-ı ḥayvān bildi şağ

Ḳāfiye-i Ḥarfı’l-fā

228⁵³²

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Tā ezelden kıldı zātıñ kendi zātıñdır şeref
Pādişāhlar pādişāhı zāt-ı pākiñdir şeref
- 2 ‘Alleme’l-esmā-yı cismiñ kevn ü kânı lā-mekān
Bunda tāhir oldı imān yolları ḥayr-ı ḥalef
- 3 Çün imāmeyn ol velāyet ‘ışığına zencīr olan
Ez-ḥaḳīḳāt ehl-i beytiñ şānidır şāh-ı Necef
- 4 Bir biri birinden a‘lā vāriş-i şāhāneniñ
Fariğ ü āzāde kılmış zāt-ı bezminden selef
- 5 Pīr-i pīrān ol Muḥammed gör ki ‘ālī öz emīn
Ḳuṭb-ı aḳṭābın mücellāsı velī sırr-ı ‘aref
- 6 Şeyḫ Ḥulūşī mürşidiñ ḥākine yüz sürseñ ṭavāf
Fehm [ü] idrāk eyleyen sālīkleri men lā-teḥaf

229⁵³³

⁵³² E/42^b, H/37^b, T/36^b, S/45^a, U/36^b, L/26^b, A/29^a, C/s.90-91.

5 ‘ālī: eksik S; mücellāsın velī sırrın ‘aref; mücellāsı velī sırr-ı ‘aref H,T.

6 şeyḫ: ey H,T; yüz sürseñ ṭavāf: sürseñ ṭavāf S, yüzler sür güzel A; eyleyen: eyleseñ A.

⁵³³ E/42^b, H/37^b-38^a, T/36^b, S/45^b, U/36^b, L/26^b, C/s.91.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Diller içre dört kitābım sen ne kılmazsıñ tavāf
‘Ālem-i ümmü’l-kitābım sen ne kılmazsıñ tavāf
- 2 Tuymadıñ mı ikiyüz tā yirmi dört biñ mürseli
Örte gelmiş bir şihābım sen ne kılmazsıñ tavāf
- 3 Tūr tağında bir zamān Mūsā ile kıldı kelām
Sīnelerdedir hitābım sen ne kılmazsıñ tavāf
- 4 *Faḫru faḫru’llāh* deñlü yüz ilen göstermedi
Şāh özünde gizlü kūyum sen ne kılmazsıñ tavāf
- 5 Bende mevcūdāt-ı ‘ālem şeyḫ Ḥulūşī cem‘ ola
Öyle ebdānım niḳābım sen ne kılmazsıñ tavāf

230⁵³⁴

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Zāhirā mizān gerek ikrāra gel imānı keşf
Pādişāh olsañ bu ilde kaṭre bul ‘ummānı keşf
- 2 Şartdır anda kıl u kāl beyne’l-ḥavfi ve’r-recā
Tevḫid-i ef‘āl özündür şahıña sulṭānı keşf
- 3 Gāh cennet bāğ-ı rıdvān gāh sulṭān gāh kul
Vuşlat-ı şāhāne vaşlın dildeki Raḥmānı keşf
- 4 Haḫḫ cemālin bunda bi’z-zāt cān gözi didelerin
Diller içre zāt-ı pākiñ zātıdır Sübhānı keşf
- 5 Dost iline beyt-i cānān yollarında ḥāk ola
Men ‘aref dersin oḳursañ mekteb-i ‘irfānı keşf
- 6 Kim şehid-i Kerbelānıñ rāhına cān baş kıoya
Şeyḫ Ḥulūşī gizli remzi sırr olan Ḳur’ānı keşf

4 yüz ilen: yüz-ile H,T, yüz almayan S; köyüm: şābım S; beytin ikinci mısraına sehven üçüncü beytin ikinci mısraı yazılmış ve üstü çizilerek aslı yazılmıştır L.

5 şeyḫ: ey H,T.

⁵³⁴ E/42^a, H/38^a, T/37^a, S/46^a-46^b, U/36^b-37^a, L/26^a-26^b, A/29^b-30^a, C/s.91.

2 şartdır anda kıl u kāl: kıl kāl şartdır anda S; beyne’l-ḥavfi: ḥavfi beyne E,S,L,A.

3 vaşlın: vuşlat H,T.

6 rāhına can baş: yolına cān u baş H,T; şeyḫ: ey H,T.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Düşmeden Hakkı derdine dermān arar şaşkın herif
Tutmadan kāmīl yedin burhān arar şaşkın herif
- 2 Hiç bulur mı 'ömr içinde küfri imān bilmeyen
Küfre imān itmeden imān arar şaşkın herif
- 3 'Ārifīñ her bir kelāmın añlayan 'ārif gerek
'İlm-i zāhirden bakub 'irfān arar şaşkın herif
- 4 Bahr-ı 'ışkıñ katresini görmeyen zāhir ebed
Çağlayup seller gibi 'ummān arar şaşkın herif
- 5 Çün bu 'ışkıdan bir kıgılcım düşmeden hoş kalbine
Derd-i 'ışkıñ hāzıķı Loķmān arar şaşkın herif
- 6 Şol kişi dergāh ışigin yüz sürüp hāk olmadan
Şeyh Hülūşī nice ol ihsān arar şaşkın herif

Müfte 'i lün Müfte 'i lün Müfte 'i lün Müfte 'i lün

- 1 Çünkü cinān bāğı gülin eyledi gülzāra laṭīf
Bülbüli efgāna düşüp nāle-i zinhāra laṭīf
- 2 'Āşıkı yāriñ ışigin hāk-ile yeksān olalar
Kāmili mürşid kapusun bekledi ikrāra laṭīf
- 3 Maḥremi kenzindeki güftāra ene'l-Hakk didi dost
İrdi güzel menziline mażhar-ı esrāra laṭīf
- 4 Rāğıb olup āteş-i 'ışka yine büryāne gerek
Dilber-i dildāresini göstere hünkāra laṭīf
- 5 Kalb evini levḥ-i kalem merd izidir şāh gerek

⁵³⁵ E/42^a, H/38^a, T/37^a, S/46^a, U/37^a, L/26^a, C/s.92.

1 burhān: pürhān S.

2 küfre: küfri H,T.

3 'ārifīñ: 'ārif S.

4 seller: siler H,T.

6 şeyh: ey H,T.

⁵³⁶ E/42^b-43^a, H/38^a-38^b, T/37^a, S/45^b-46^a, U/37^a, L/26^a, A/77^a, C/s.92.

1 düşüp: düşüp çün S.

4 'ışka: 'ışkıñ S; büryāne: büryān E,H,T.

Şems-i münevver yüziniñ şu' le-i envāra laṭīf

- 6 Dilde derūnum ola ref' iñde ḥicāb perdesini
‘ Aynı Ḥulūṣī gönülün perveri didāra laṭīf

233⁵³⁷

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Ta' allüm ḥarf-i Vāḥidden bizi āgāh iden ma' rūf
Bütün dünyāyı mülk itdi cihāt-ı sitteden maḥzūf
- 2 Lisān-ı dil şeker Fāris dīn üzre ‘ Arabī Qur’ān
Hünerdir Türk dili birlik bunu ḥall eyleyen maşnūf
- 3 Veliden lā-mekān bilmek görindi ‘ ışkıñ envā'ı
Geçüp ḥubb-ı sivādan kim kırup hep varlığın mevḫūf
- 4 Nice üstād olan şöhret ḳabāsından geçen bildi
Ḥaḳīḳāt zātına rāci' idüpdür ‘ ömrini maşrūf
- 5 Buyurdu mürşid-i kāmil ‘ aref'sırrındaki remzi
Bu yolda zıkr-i ‘ aynı pīr olalar ‘ ışık-ilen maşnūf
- 6 Ḥarābāt ehliniñ bī-pā vü ser gezdigin ‘ ayb itme
Cihān-ender-cihān içre olardır cümleden meşrūf
- 7 Ḥulūṣī şeyḫ şerāfetle bulam dirseñ beḳābi'llāh
Fenā iḳlīmini terk it buyurmışlar hüve'l-mevşūf

234⁵³⁸

Fā ‘ī lā tün Fā ‘ī lā tün Fā ‘ī lā tün Fā ‘ī lün

- 1 Gizli sırrıñ seyr-i Raḥmān *men* ‘ arefseyri ‘ aref
Berr ü baḫrıñ zıkr-i şāhān *men* ‘ arefseyri ‘ aref
- 2 Pīr-i pīrān şeyḫ-i lillāh vāşılı maḫzar olup
Zāhiri bātında cānān *men* ‘ arefseyri ‘ aref
- 3 Ḥāl-i men cānāndan aldım cān ide cānān-ı ‘ ışık

⁵³⁷ E/43^a, H/38^b, T/37^b, S/45^a-45^b, U/37^a-37^b, L/27^a, A/29^a-29^b, C/s.92-93.

2 fāris: fārisi E,H,T,S; ḥall: eksik T,S.

4 bildi: dildi S.

5 ‘ ışık-ilen: ‘ ışıkla H,T.

7 şeyḫ: dir T.

⁵³⁸ A/29^b.

Derdiñi bil derde dermān *men ‘arefseyri ‘aref*

- 4 Zāhidā bilmez özine şādıka gel kıl nazār
Nefsini bildirdi Sübhān *men ‘arefseyri ‘aref*
- 5 Maḥv idiñ ten mülkini mümkün degil Haqq bilmege
Dilde da‘vā kılma sultān *men ‘arefseyri ‘aref*
- 6 Şeyḥ Ḥulūşī nefsinı bilmeksizin olmaz veli
Eylige istiğrākda burhān *men ‘arefseyri ‘aref*

Ḳāfiye-i Ḥarfı’l-ḳāf

235⁵³⁹

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Dilberā gecdi güzellik gitdi gelmez girü baḳ
Gel yüzüñi hem gözüñi sil de var aynaya baḳ
- 2 Ey güzel var yetmişñ girmiş yaşın bitmiş işiñ
Nice vaḳt oldu iki baş olalı siz dört ayak
- 3 Ben seniñ ḥüsnüñe çoḳdan baḳmaz idim rü-be-rü
Biñde bir ḳalmış siyāh zülfüñi baḳdım çoḳu aḳ
- 4 İhtiyār olduñ döküldi ḳalmadı saçıñ seniñ
Var tımār itmekde ol şimden gerü tutmaz tarāk
- 5 Nāzenīn ‘ömrüñ geçürdüñ öyle süs virmek ile
Yoksa şabruñ yapma bir saç egret olsun bul da taḳ
- 6 Şeyḥ Ḥulūşī zābtı gücdür bu zamān ‘aşıḳlarıñ
Şöyle ‘ışkıñ zencirin çaḳ perçin it de öyle taḳ

236⁵⁴⁰

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

⁵³⁹ E/43^b-44^a, H/38^b, T/37^b, S/47^a, U/37^b, L/27^a, C/s.93.

1 aynaya: ‘aynāya S,L.

6 şeyḥ: ey H,T.

⁵⁴⁰ E/44^a, H/38^b-39^a, T/37^b-38^a, S/47^a-47^b, U/37^b, L/28^a, C/s.93-94.

1 ḳabaḳ yüzi taḳaḳ: taḳaḳ yüzi ḳabaḳ E,H,T.

3 aynaya: ‘aynāya S,L.

4 cengin: cengān S,L; ğazelin: ğāzelin S.

6 şeyḥ: ey H,T.

- 1 İki âdem biriniñ yüzi tabağ başı kabağ
Görmediñ mi biriniñ başı kabağ yüzi tabağ
- 2 ‘Ārif ol bugünki gün yarıñki günü Hağğ di sen
Her işiñ sağlam tıtuğ kim merkebiñ eyüce tağ
- 3 İki cānbāz bir k̄azıqda birini gördüñ ise
Biri kendiñ biri kimdir dime var aynaya bağ
- 4 Ehl-i dünyā meclisinde diñle cengin ğazelin
Var tobal қоşdum yigidi bağladım dirdi çolağ
- 5 Müftiye monlā varırsa şüfī fetvā hani ya
‘Işğ içinde keşf olurdı başqa göz başqa kulağ
- 6 Şeyğ Hülüşī var yüri inkāra hācet kalmadı
İki baş üstünde var elbetde elbet dört ayağ

237⁵⁴¹

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Terk-i cān it kim seni cānān ider hūnğār-ı ‘ışğ
Yandırıp şem‘asına pervān ider hūnğār-ı ‘ışğ
- 2 Gösterüpdür nūr-ı ‘ışğa mazhar-ı ‘ayne’l-yakīn
Şems-i envārında hem elvān ider hūnğār-ı ‘ışğ
- 3 Bir gönülden bil hağıqāt haccını kıldım tavāf
Günde yüz biñ kerre biñ devrān ider hūnğār-ı ‘ışğ
- 4 Mağrem-i kenz-i muğakkağ vāqıf-ı esrār olan
La-mekān mülkinde hoş seyrān ider hūnğār-ı ‘ışğ
- 5 Şāf-be-şāf olmuş giderlerken güzeller menzilin
Ol velīler meclisin sultān ider hūnğār-ı ‘ışğ
- 6 Şeyğ Hülüşī vağdet içre dü-cihāniñ varlığın
Görmediñ mi hāk-ile yeksān ider hūnğār-ı ‘ışğ

238⁵⁴²

⁵⁴¹ E/43^a, H/39^a, T/38^a, S/46^b, U/37^b-38^a, L/27^a, A/77^a, C/s.94.

1 pervān: pervāne T.

2 ‘ışğa mazhar-ı: ‘ışkı mazhara H,T; şems-i envārında: şemsiñ envārında A.

5 şāf-be-şāf: şāf şāf L,A.

6 şeyğ: ey H,T.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Rāh-1 Haḫḫa maẓhar-1 tevfiḫ iden sultān-1 ' ışḫ
Hem tecellī ḫıldı Rabbimendir ol Raḥmān-1 ' ışḫ
- 2 Ḥazretinden keşf iderdir şāh-1 dil ' anḫā bile
Mü'miniñ ḫalbin tesellī beyt-i dil cānān-1 ' ışḫ
- 3 Kim ki nefsin bilmek ister tuta bir kāmīl yedin
Seyr idüp seyr [ü] sülükun ' ayn ider ' āyān-1 ' ışḫ
- 4 Sen irādeñ şarf ide gör sen seni bilmeksizin
Yüz sürüp dergāh ışigin ḫāk ider yeksān-1 ' ışḫ
- 5 *Min ledünnüñ* dersini görmek dirlerseñ mektebi
Ḥayl erenler meclisinde yolları erkān-1 ' ışḫ
- 6 Silsin özüñ paslıgını şāfī itsün rehberiñ
Maḥv idüp elvān-1 rengiñ reng-i bī-elvān-1 ' ışḫ
- 7 Şeyḫ Ḥulūşī devr idüp Loḫmānı görmek derdidir
Dertlere dermān ezelden derdidir dermān-1 ' ışḫ

239⁵⁴³

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Düşmüşüm sevdā-yı ' ışḫa āh u feryādımda ' ışḫ
Derdimiñ dermānı derdi şāh-1 feryādımda ' ışḫ
- 2 Rüz [u] şeb envārı her dem ' ışḫ-ilen şahrālara
Dilde Eflaṭūn [u] Loḫmān vāh-1 feryādımda ' ışḫ
- 3 Merd ile merdānı buldum maḫşeri bunda görüp
Devr idüp şems ü felekler māh-1 feryādımda ' ışḫ
- 4 Zühdimi taḫvāya virdim ḫüsn-i zann itmek ile
Mü'miniñ ḫalbindeki dergāh-1 feryādımda ' ışḫ
- 5 Şor bugün meftūn-1 ' ışḫa zerre bilmez *men ' aref*

⁵⁴² E/43^a-43^b, H/39^a, T/38^a, S/46^b, U/38^a, L/27^a-27^b, A/30^a, C/s.94-95.

3 tuta: şeyḫi E,A, şeyḫini S.

5 ḫayl: bil H,T.

7 şeyḫ: bu H, dir T.

⁵⁴³ E/43^b, H/39^b, T/38^a-38^b, S/47^a, U/38^a, L/27^b, A/30^b, C/s.95.

2 ' ışḫ-ilen: ' ışḫ ile H,T.

5 şor bugün: ḫor gören S,A; şeyḫ: ey H,T.

Şeyh Hülüşî sende şabru'llāh-ı feryādında 'ışk

240⁵⁴⁴

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Gün-be-gün nālān-ı 'uzlet erba'inim dilde kırk
Vaḥdet-i ḥalvetde şaffet erba'inim dilde kırk
- 2 Faḥrıdır vaḳtın rızāsı kim ola ḥālın rızā
Ḥaḳḳa teslīm 'ayn-ı raḥmet erba'inim dilde kırk
- 3 Gel öziñi teslīm eyle enbiyā vārişlerin
Ḳaṭresi mü'minde ḥil'at erba'inim dilde kırk
- 4 'İlm-i zāhir 'ilm-i bā'tından ḥaḳāyık 'ilmini
'İlm-i sırru'llāha vuşlat erba'inim dilde kırk
- 5 Remz-i Ḥaḳḳa vāḳıf olmaḳ iste hem esrārını
Terk-i ḳālin gör ki ḥizmet erba'inim dilde kırk
- 6 Biñ bir āşār bir de esrār biñ derede biñ tepe
Mürşid-i kāmilde devlet erba'inim dilde kırk
- 7 Şeyh Hülüşî tā bulunca ara sen de kāmili
Muṭmainne ḳalb-i bey'at erba'inim dilde kırk

241⁵⁴⁵

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Vuşlat-ı cānān ilinde vāşıl-ı şāhāne baḳ
Nūr ḳadeḥ 'ışḳıñ meyinden nüş iden mey-ḥāne baḳ
- 2 Cām-ı vaḥdetden muḥaḳḳaḳ miḥnet-i zevḳ [ü] elem
Şems-i zāt olmış mu'allim şaffet-i burhāna baḳ

⁵⁴⁴ E/44^a, H/39^b, T/38^b, S/47^b, U/38^a-38^b, L/28^a, A/30^b, C/s.95.

Bu şiirin 5.ve6.beyitleri sehven birbirinin yerine yazılmış sonra şiirin tüm beyitleri aslına uygun numaralandırılmıştır A.

4 bā'tından: bā'tında E,H,T.

5 remz: remzi T, 'ilm A.

7 şeyh: ey H,T.

⁵⁴⁵ E/44^a-44^b, H/39^b, T/38^b, S/47^b-48^a, U/38^b, L/28^a-28^b, A/31^a, C/s.95-96.

3 sen de : mende S.

5 tāhiri ḳalb olmaḡa 'arz: tāhir ḳalb olmaḡla ārzü H,T.

6 şeyh: ey H,T.

- 3 Mest olup Leylā mişāli sen de Mecnūn olalı
Devr olan deryāya ʔalğa bilmezem çün cānā baķ
- 4 Dil bu sevdāya girelden hoş tecellī oldı tam
Zāhir oldı her tesellī fehm iden insāna baķ
- 5 Ey gönül gel ʔāhiri ʔalb olmağa ʕ arz eyleyüp
Üç ile beş bir cemāle ʔoy behişt ol aña baķ
- 6 Şeyh Hülüşī menzili bul ʔalma kim ebrār ile
Bunda noķşānıñ tamām it sen de ol bir yana baķ

242⁵⁴⁶

Müf te ʕi lün Müf te ʕi lün Müf te ʕi lün Müf te ʕi lün

- 1 Şaru beyāz kırmızı al gülleri baķ gülleri baķ
Penbe açılan goncalarıñ dalları baķ dalları baķ
- 2 Var yüri gülşende işit ʔumrularıñ firķatini
Başbaşa virmiş ne fiġān olları baķ olları baķ
- 3 Giymiş o zībā yeşili ʔütīsi bülbülleri de
ʕ Āşıķa biñ nāz iderek dilleri baķ dilleri baķ
- 4 Dāra ʔurub yüz süre mi kim ki bir kāmil işigin
Ķatre çoşup baħra döker selleri baķ selleri baķ
- 5 Hālvet olup ʔurmadı gönlüm uçalı vaħdet ile
Gide gide dosta ʔıķan yolları baķ yolları baķ
- 6 Pīr izi şeyhiñ izine vaķt-ı seħer dost yüzine
Seyr ide ʔalb-ile Hülüş hālleri baķ hālleri baķ

243⁵⁴⁷

Müf te ʕi lün Müf te ʕi lün Müf te ʕi lün Müf te ʕi lün

- 1 Kemlige eylik yaķısur orda nifāķ olmayacaķ
Nice kerem idebilür māyesi pāķ olmayacaķ
- 2 Dirse çolaķ at ʔapalum lengi dimez mi ʔaçalum

⁵⁴⁶ E/44^b, H/40^a, T/38^b-39^a, S/48^a, U/38^b, L/28^b, C/s.96.

2 başbaşa: başıbaşa T; olları: anları H,T.

⁵⁴⁷ E/44^b-45^a, H/40^a, T/39^a, S/48^a, U/38^b-39^a, L/28^b, C/s.96-97.

2 saçma: sanca H,T; biliñ: bulañ S.

Şaçma biliñ gel götürem dirse ayak tutmayacak

- 3 Eylige yol tutmayıñ fikrini bir pula nideñ
Şöyle biliñ meydāni baķ yüzleri aķ olmayacak
- 4 Raħmete vāşıl olamaz şerre nedim ĥayra peħul
Hice gider ‘ömri hebā vāşıl-ı Ĥaķķ olmayacak
- 5 ‘İlm-i *ledünn* mektebine āh okuyup girse bile
Ĥatre-i baħrına talup yüzmese pāk olmayacak
- 6 Mü’min-i kāmilleriniñ ĥalblerine levħ-i ĥalem
Ĥıldı kerem içre Ĥulūş ile Ĥallāķ olmayacak

244⁵⁴⁸

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün

- 1 Girdi çıķmaz nice vaķt oldu elem bendiñden artık
Cān u cismiyle bir olmış derd ü ĥam bendiñden artık
- 2 Gün gider aħşam şabāħ perdeleriñ ĥaldır baķındı
Şu‘ lesi göñlüm göginiñ dem-be-dem bendiñden artık
- 3 Aħmed-i muħtār olaldan bendeñiz cennete girdi
Deñ Şamed sırrına mazħar bu maķām bendiñden artık
- 4 *Min ledünni* söylerim benden işiden gelmemeli
Cümle eşyāya ses it kimdir ne‘ am bendiñden artık
- 5 Yüriyem kāmil işigin yüz sürüp dārın tırursam
Bend ola maħbūba bende o şanem bendiñden artık
- 6 Ĥoy işiñ buģünki gün yarınki gün āh vāh diyen kim
Şeyħ Ĥulūşi papa dirseñ er ĥaħam bendiñden artık

245⁵⁴⁹

⁵⁴⁸ E/45^a-45^b, H/40^a, T/39^a, S/48^b-49^a, U/39^a, L/99^a, C/s.97.

Manzûmedeki “bend” kelimeleri “mend” şeklinde yazılmıştır E,S.

4 gelmemeli: gelmeli H,T.

5 bend ola: ben de olam S; tırursam: tıram H,T.

6 şeyħ: ey H,T; pāpā: pūpa S.

⁵⁴⁹ E/45^b, H/40^b, T/39^a-39^b, S/49^a, U/39^a, L/107^a, C/s.97.

3 lāyık: lāħik L.

5 uyan: uyan gör S; nefsin: nefse E,H,T.

6 ferāsetle niye geldiñ bu ‘ālemde: bu ‘ālemde ferāsetle nine geldiñ S.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Yedi ikl̄imi deşt itdi tolandı geldi bir ' aşık
Anıñ tahtın bu ' arşada yapar elbetde bir şādık
- 2 Dāğıstān ' Acem ikl̄imini şor var Çin u Māçini
Bārī kim hasta dil olmuş bulunmaz mı ' aceb hāzık
- 3 Varam Şāma Haleb Bağdād ki küh-ı Kerbelā içre
Hüseyniñ ' ışığına gördüm Yezīdī la' nete lāyık
- 4 Bilen küfrin işitdirler Yezīd Fir'avn ' Azāzilden
Cihāniñ birbirin katdı ne kāfırmiş bu üç fāsık
- 5 Yezīdi taşrada görme uyan nefsin olur zālīm
Bugün ben meclise vardım yayın başdan қоқар balık
- 6 Fikir it sen firāsetle niye geldiñ bu ' ālemde
Hulūşī cinni ve'l-insi neden kıldı kılan Hālīk

246⁵⁵⁰

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 İrem bāğ-ı behişt içre oқur bülbülleri Hākk Hākk
Bu gülzār [u] bu bostānda gülistān gülleri Hākk Hākk
- 2 Dīnim ' āli-gülistānı dilimde āşiyān itdim
Cemāl-i dü-cihān beyti bize zülfüñ telin taқ taқ
- 3 Bu ' ışқа yār olaldan tā *el est* bezminde yār oldı
Muhaқkaқ hil' atin giydim haқāyık ' ilmidir baқ baқ
- 4 Bu ilde kim gelürken lā-mekānın kim muşaffā ol
Semā tevḥīd iderek ism-i a' zam didi kaқ kaқ
- 5 Mekān-ı bī-mekān kānı nişān-ı bī-nişān bārı
Çehār u ' unşuruñ şānı hezārān oldılar şaқ şaқ
- 6 Hākiñ şer' ini ol sen bil tariқ-i müstaқīm üzre
Hākiqāt ma' rifetden gör görüñ ervāhları aқ aқ
- 7 Hulūşī yārınıñ yārı tutup destin iren āri
Eger mürşid ider inkār anı zencir ile caқ caқ

⁵⁵⁰ E/45^a, H/40^b, T/39^b, S/48^a-48^b, U/39^a-39^b, L/29^a, A/30^a-30^b, C/s.97-98.

7 anı: aña H,T.

Me fā 'ī lūn Me fā 'ī lūn Me fā 'ī lūn Me fā 'ī lūn

- 1 Münezzeh bî-mekân bâkî mekân işbât iden zındîk
Nişân-ı bî-nişân bâkî nişân işbât iden zındîk
- 2 Meger Hâkķiñ kemâlinden anı kudret ola ihsân
Hâkķât *küntü kenzidir* gümân işbât iden zındîk
- 3 Bütün dünyâ için ser-mest muhibb-i mâ-sivâ ehli
Kulı nefsin murâd iden cinân işbât iden zındîk
- 4 Mecâz-ı hânedân olsa kuşûr görme şehîdense
Hadîş-i kudsi var Hâkķiñ yalan işbât iden zındîk
- 5 Hâsîs-i bî-hüner fitne cehennem başdığı yerler
Hidâyet kılmamış perver bi cân işbât iden zındîk
- 6 Hülûşî şeyh seni idrâk iden nûr-ı tecellîden
Tesellîne nice yüz biñ yalân işbât iden zındîk

Me fā 'ī lūn Me fā 'ī lūn Me fā 'ī lūn Fā 'ī lūn

- 1 Nidâ kıldı dîvân ehli nice biñ elvân-ı 'ışk
İşiden biñde bir duydı uyandı imân-ı 'ışk
- 2 Murâd-ı Hâkķa bildirmek ezelden duymuş ise
Bu hükmi feyz-i muṭlaḳdan göründi 'irfân-ı 'ışk
- 3 'Aceb mi hikmeti bilmeksizin Hâkķı bilmege
Ezel *naḥnu kasemnâda* cinân iden cân-ı 'ışk
- 4 Taleb kıl bî-nihâsından münezzeh ol lâ-mekân
Şahâdet eylesün ğâfil dilinden Raḥmân-ı 'ışk
- 5 Terahhüm eyleyen küfrâna ni' metdir fark ide
Şehîd-i Kerbelây idrâk irenler sultân-ı 'ışk

⁵⁵¹ E/45^a, H/40^b-41^a, T/39^b, S/48^b, U/39^b, L/29^a, A/31^a-31^b, C/s.98.

2 *küntü kenzidir*: *küntüdür* kenzi A.

3 nefsin: nefis H,T.

5 bi cân: bir cân E,H,T.

6 şeyh seni: kendini T.

⁵⁵² A/31^a.

- 6 Oğundı hem teberrāsı tevellādan ʿ ışk-ile
Bu dem ʿ ışk ehl-i feryāda kılanlar nālān-ı ʿ ışk
- 7 Hūlūṣī şeyḥ irādet bī-beyān oldı bi't-ṭabiʿ
Bu bahse ʿ aql-ı kül ḥayrān velīler erkān-ı ʿ ışk

Ḳāfiye-i Ḥarfı'l-kāf

249⁵⁵³

Fā ʿ i lā tūn Fā ʿ i lā tūn Fā ʿ i lā tūn Fā ʿ i lūn

- 1 ʿ Işka düş kim añla Ḥaqqı gel gönül gayruyı çek
Cīfe-i dünyāya ṭalib ehl-i nefis oldı köpek
- 2 Mekteb-i ʿ irfāndan aldı ʿ ākil ehli dersini
Dir Niyāzī ṭuymadıñ mı köstebekdir köstebek
- 3 Ḳatı derdi ülfet itmek faḥr-ı ʿ ālem ümmetin
Seyre çek gör ehl-i dünyā mekrine aldanma pek
- 4 Bir şamūr olsa ḳabāḥat kimse almaz egnine
Baḥr içinde şuya özler ādemoğlu ṭuy semek
- 5 Şorma aşlın ʿ ārif iseñ nefsinı bilmezlere
Dayısın söyler ḳatır dir mi hiç babam eşek
- 6 Şeyḥ Hūlūṣī gördiğiñ nalbanda ḳaldırma ayak
Māyesini yoḳla bir kez her kişi çekme emek

250⁵⁵⁴

Fā ʿ i lā tūn Fā ʿ i lā tūn Fā ʿ i lā tūn Fā ʿ i lūn

- 1 Mihr ile ser-ʿ askerimiz cenk ider didiydi cenk
Şāhidi ol serverimiz denk ider didiydi denk

⁵⁵³ E/47^a-47^b, H/41^a, T/39^b-40^a, S/50^b-51^a, U/39^b, L/30^a, C/s.98-99.

3 ḳātī: fānī T, ḳāt S.

6 şeyḥ: ey H,T; kişi: kişiye E,H,T.

⁵⁵⁴ E/47^a, H/41^a, T/40^a, S/50^b, U/39^b-40^a, L/29^b, C/s.99.

1 didiydi: dimişdi H,T.

3 bārī olaydı: bār olaydıydı E,L.

4 āteşini: anasını E,L, ensini S.

6 mihekkīñ: mihenkiñ E, S,L; şeyḥ: bu H, dir T; keşki ideydi: keşk idi didi E,S,L; miḥenk:

miḥekk

- 2 Pādişāhīñ ordusun yüz göstereydi bir yigit
‘ Asker üzre başlarımız taqma mı didi çelenk
- 3 Mezhebi baḥş itdilerse meşreb olmaz didiler
Tilki oldı çok erimiz bārī olaydı peleng
- 4 Şāhini besler kafesde bir tāzı üç beş zağār
Toğrı çalsa āteşini olma mı didi tüfenk
- 5 Ne cesāmet var o ḥayvānda ta‘ accüb eyledim
Görmediñ mi merkeb öñünde gider didi peşenk
- 6 Var miḥekkiñ kalpa çıqdı göster ol erbābına
Şeyḥ Ḥulūşī şırma-keşdir keşki ideydi miḥenk

251⁵⁵⁵

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 ‘ Işq içinde yürüriz dirlerse ‘ irfān sen nesiñ
Çıkmazam pīrān izin oldum bi sultān sen nesiñ
- 2 Bir ḥakīm ki kendi derdin bulma mı hīç çāresiñ
Şöyle üstād olmış ol kim didi Loḫmān sen nesiñ
- 3 Derde düşmek pek kolaydır bul baqam üstādını
Derdini dermān iden buldıysa dermān sen nesiñ
- 4 Var tımār itmekde ol kendiñi sen sus ehl-iseñ
Şor mecāziden dönenler belki mihmān sen nesiñ
- 5 Ḥākim-i muṭlaḫ demekde ol degil mi ey ḥoca
Neylerim tācı vü taḫtı dir Süleymān sen nesiñ
- 6 Duydum ‘ aşıksıñ Ḥulūşī sende var ‘ irfānı bul
Senden evvel hep gelenler buldı ‘ irfān sen nesiñ

252⁵⁵⁶

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

⁵⁵⁵ E/46^a-46^b, H/41^a-41^b, T/40^a, S/49^a-49^b, U/40^a, L/105^b, C/s.99.

1 bi sultān: bir sultān E,H,T.

4 ehliseñ: ehli sen E,H,T.

5 ol degil mi: olar bu dil mi S; tācı: tāc T.

⁵⁵⁶ E/46^b, H/41^b, T/40^a-40^b, S/50^a, U/40^a, L/105^a, C/s.100.

3 gör ben: görmeñ S; ricāllerlen: ricāllerle H,T.

6 eksigine: eksigiyle H,T.

- 1 Gel bu gâibden haber ver mübhemim men sen nesiñ
Gâibü'l-gâib men oldum Mūsâyım men sen nesiñ
- 2 Sīnemi göz göz delince zārı zārı iñledim
Nuṭṭ-ı Mevlānā içinde bir demim men sen nesiñ
- 3 Dün [ü] günü rüz [u] şeb gör ben ricâllerlen bile
Tā kıyāmet haşra deñlü hem-demim men sen nesiñ
- 4 Men velāyet içre başdım var isem men bilme miñ
Faḥr-ı ʿālem meclisinde her demim men sen nesiñ
- 5 Sen bu ʿışkıñ kaṭresin nüş itmediñ zāhid ebed
Öyle mest oldum ki hālā sersemim men sen nesiñ
- 6 Var kişiniñ eksigine artıgın görmekde ol
Gizli noḡşāniñ Ḥulūşī bilmemim men sen nesiñ

253⁵⁵⁷

Fā ʿi lā tün Fā ʿi lā tün Fā ʿi lā tün Fā ʿi lün

- 1 Diller içre her diliñ efkārıyım men sen nesiñ
Dü-cihāniñ vāḳıf-ı esrārıyım men sen nesiñ
- 2 Resmini al tā temelden bu bināniñ mūcidi
Altı gün altı sâʿ at miʿ mārıyım men sen nesiñ
- 3 Hey ne baḡ ṭayy-ı zamān ṭayy-ı mekân oldım ise
Öyle beytu'llāhi bil ḥünkārıyım men sen nesiñ
- 4 Kerbelā fikrim düşelden şāh imāmeyn ʿışkına
Şol şehidler çār-şūsın pāzārıyım ben sen nesiñ
- 5 Dāim el-bāḳī ene'l-Ḥaḳḳ çağırıp Manşūr gibi
Tā ezelden cismimiñ ber-dārıyım men sen nesiñ
- 6 Şeyḫ Ḥulūşī dir behiştī bāgınıñ bāg-bānına
Ṭūṭī-i dil bülbül-i gülzārıyım men sen nesiñ

254⁵⁵⁸

⁵⁵⁷ E/46^a, H/41^b, T/40^b, S/49^b-50^a, U/40^a-40^b, C/s.100.

4 imāmeyn: emīn S.

6 şeyḫ: bu H,T.

⁵⁵⁸ E/46^a, H/41^b-42^a, T/40^b, S/49^b, U/40^b, L/104^b, C/s.100-101.

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Çār ‘unşürdan giyindim olmamım men bilme miñ
İki kez öldüm dirildim her-demim men bilme miñ
- 2 Men ricālim ğāibu’l-ğāib benim hükümümdedir
En temūt sırrın ireden hem-demim men bilme miñ
- 3 Hüküm idem kâfdan kâfa tahtımı rüzgār almasun
Bir ğubārım şems önünde hurremim men bilme miñ
- 4 Farq iderseñ al terāzū gözlerim mizānı men
Kañtārıñ ur oqqa dörtyüz dirhemim men bilme miñ
- 5 Dir Celāleddīn-i Rūmī piş ü men dirdi yumn
Nuñq-ı Mevlānā içinde mübhemim men bilme miñ
- 6 Çün celālim şol yedi nīrānı maḥv itmek idi
Şeyḥ Ḥulūşī āḥirinde ebsemim men bilme miñ

255⁵⁵⁹

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Hükmetim karşılmaz ancak ben qadīmim bilme miñ
Toğmazam hem ölmezem ben bir kelīmim bilme miñ
- 2 Dü-cihānı bir nefesde *kün* didim oldu *yekün*
Var isem her yerde qande mübhemīmim bilme miñ
- 3 Zāt-ı nūrundan yarattım Muştafānıñ zātını
Da‘vetim mi‘rāc kıldım hem-demīmim bilme miñ
- 4 ‘Işık içinde cümleñiñ rızqın viren Ḥālīk benim
Oldım eşyādan müberrā her na‘īmim bilme miñ
- 5 Yer ü gök ‘arş kürs ferş u ay güneş hükümümdedir
On sekiz biñ ‘ālemine hem ḥakīmim bilme miñ

1 men: ben T.

3 ğubārım: ğubārı E,L, ğubār T.

4 ur: fur E,S.

5 piş ü men: piş meni H.

6 şeyḥ: ey H,T; behiştī: behişt H,T; Tūṭī-i dil: tūṭisi dil E.

⁵⁵⁹ E/45^b-46^a, H/42^a, T/40^b-41^a, S/49^b, U/40^b, L/105^b, C/s.101.

2 mübhemīmim: mübhemim ben H,T.

3 hem-demīmim: hem-demim ben H,T.

5 yer ü gök: yer bu göküñ S.

6 şeyḥ: bu H,T; bilme mīmim: bilmemim ben H,T.

- 6 Şeyh Hülûşî Hakk iken dirler fülân ibn-i fülân
Hakk-ile Hakk olmuş ol zât bilme mîmim bilme miñ

256⁵⁶⁰

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Kim ki cānı virdi ol cānānı aldı deñ variñ
‘ Ār [u] nāmūsüñ yerin ‘ irfānı aldı deñ variñ
- 2 Men işitdim nūrı ya şıdıysa nāmūs şışesin
Öyle bir ‘ irfān ile sultānı aldı deñ variñ
- 3 Kim cemālu’llāha lāyık dir ise Hakk bilmemi
‘ Işık içinde kimdir ol mihmānı aldı deñ variñ
- 4 Bir oñulmaz dert degil mi yāresi ‘ aşıklarıñ
Mürşidi kāmil olan Loqmānı aldı deñ variñ
- 5 Deñ bu ilde bir kişi kim nefsinı māt itmeye
Şüretin koy sireti hayvānı aldı deñ variñ
- 6 Maşer içre sen de gör var ey Hülûşî ‘ āleme
Kimi hayvān kimisi insānı aldı deñ variñ

257⁵⁶¹

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Mescide varmış bugün sultānı bulmuş dise biñ
İr varup kırkıncı gün Sübhānı bulmuş dise biñ
- 2 Her kişi añlar disem esrārı fāş itmez mi ya
‘ Işık içinde ‘ ışık-ile burhānı bulmuş dise biñ
- 3 Mişl-i mişlin bulmayınca mişl ile olmaz şanem
Var gönül hađrāyı bul ‘ İmrānı bulmuş dise biñ
- 4 Diñle er mābeynin anda kim alup kimler şatar

⁵⁶⁰ E/46^b-47^a, H/42^a, T/41^a, S/50^a-50^b, U/40^b-41^a, L/105^a, C/s.101.

1 yerin: yerine E,H,T; aldı: buldı H,T.

2 ya şıdıysa: ger şıdıysa H,T.

6 şeyh: ey H,T.

⁵⁶¹ E/47^a, H/42^a-42^b, T/41^a, S/50^b, U/41^a, C/s.102.

4 kim: kimler H,T.

6 Şeyh: Ey T.

Bu cihāna her gelen ʿirfānı bulmuş dise biñ

- 5 Bunca şāhlar bir mülāzım kulluğın bekler midi
Pādişāhım öyle sen fermānı bulmuş dise biñ
- 6 Şeyh Hülüşī ādemoğlı aranur Hākka bugün
Kendidir qalbindeki mihmānı bulmuş dise biñ

258⁵⁶²

Fā ʿi lā tün Fā ʿi lā tün Fā ʿi lā tün Fā ʿi lün

- 1 Rızq için ğam çekmeyen efkāra göz görmez nedeñ
Kendi nefsin bilmeyen ħünkāra göz görmez nedeñ
- 2 ʿĀşık ol altun mişāli eriyüp şızsın bugün
Maʿ şūkından ğayru hiç bir yarı göz görmez nedeñ
- 3 Şol erenler çār-şūsunda öyle bāzırgān iken
Reng-i bi-elvānı yoq pāzārı göz görmez nedeñ
- 4 Bāğ-ı rıdvān illerinde rüz [u] şeb elvān iden
Ġonca güller içre hem gülzārı göz görmez nedeñ
- 5 Bir kişi şabr u qanāʿ at kenzini buldı ise
Er yolından gelmiş ol her kārı göz görmez nedeñ
- 6 On sekiz biñ ʿālemīniñ cümlesin yār eyleyen
Şeyh Hülüşī baq da gör ağıyārı göz görmez nedeñ

259⁵⁶³

Fā ʿi lā tün Fā ʿi lā tün Fā ʿi lā tün Fā ʿi lün

- 1 Terk idüp fānī bilenler sīnesi ʿüryān gerek
Tenleri maḥv içredir kim cānları büryān gerek
- 2 Hoş muḥabbet mā-sivāyı mest olup bilmez nedir
ʿĀlem-i ervāha seyr ol sır aña ʿayān gerek
- 3 İftikār-ı faḥr olanlar bayramı leyl ü nehār

⁵⁶² E/47^b, H/42^b, T/41^a-41^b, S/51^a, U/41^a, L/30^a, C/s.102.

6 şeyh: ey H,T.

⁵⁶³ E/48^a, H/42^b, T/41^b, S/51^b, U/41^a-41^b, L/30^b, A/33^b-34^a, C/s.102-103.

2ʿ ayān: āyān S.

6 şeyh: ey H,T.

Ġam nedir ġam-nāki bilmez dert olur dermān gerek

- 4 Sözlere bāķī bulandır mü ’mininiñ özleri
Enbiyā raḥmin velīler vāriş-i sulţān gerek
- 5 Seyr idüp şahrā mişāli ‘āleme gelmek de ne
Bunda gelmekden murādıñ bilmege insān gerek
- 6 Vuşlat-ı yār ‘ışķ içinde ‘ışķa bend olmaķ hüner
Şeyḫ Ḥulūşī terk-i biñ cān olmağa cānān gerek

260⁵⁶⁴

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Zāt-ı pāki ḳudretinden ḳudretu’llāhı görüñ
Küntü kenziñ maḫharından anda Allāhı görüñ
- 2 Ḳul ḫabību’llāh ebter şān için ḳıldı celīl
Şān-ı maḫbūb ol *huve’llāh ḳul huvel’llāh* görüñ
- 3 Dü-cihānı ḳıldı ekber bezm-i zātından ezel
Bī-nişāndır zāt-ı Allāh ḫātemu’llāhı görüñ
- 4 Birliġi zātında ḳıldı cem‘ iniñ cem‘ inde hem
Ḳalb-i mü ’min beyt-i ‘ālī sıdretü’llāhı görüñ
- 5 Ḳıldı zāt u hem şifātından tecellī ādeme
Şeyḫ Ḥulūşī sīretinden Ḥaḳķı ta’llāhı görüñ

261⁵⁶⁵

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Git göñül git gelme hiç ‘irfān ile gelmez iseñ
İstemem şimden gerü sulţān ile gelmez iseñ
- 2 Şem‘-i ‘ışķa yanmadan va’llāh ḳomam dükkānıma
Cān u cismiñ daġlayup pervān ile gelmez iseñ

⁵⁶⁴ E/48^a, H/42^b-43^a, T/41^b, S/51^b, U/41^b, L/30^b, A/32^b, C/s.103.

İkinci ve üçüncü beyitler birbirlerinin yerindedir H,T.

2 ḳul: ḳıl S.

5 zāt u hem: zātından E,S,L,A; şeyḫ: ey H,T.

⁵⁶⁵ E/47^b, H/43^a, T/41^b-42^a, S/51^a-51^b, U/41^b, L/30^a-30^b, C/s.103.

4 ḫo‘cam kelimesinin yazılışı hatalıdır. ḫo‘cam: ḫo‘cam H,T, ho‘cam E,S,L; yaz sen kerem: yaz kerem H,T, yakarım S,

6 şeyḫ: ey H,T; “geçüp” kelimesi sonradan eklenmiş H.

- 3 Çık bugün dükkānda turma hem götürme defterim
Cebleriñ incu koyup mercān ile gelmez iseñ
- 4 Oķu bend bend yaz ĥo cam yaz sen kerem fetvāların
Vā^c iz ehlin şöyle bir fermān ile gelmez iseñ
- 5 Ğurbet ehli ^c ışķ içinde bir şıla it sen seni
^c Afv olunmaz bayramı ķurbān ile gelmez iseñ
- 6 Şeyĥ Hülūşī elleriñ taşlar alup ez baĝrıñı
Sen de biñ cāndan geçüp cānān ile gelmez iseñ

262⁵⁶⁶

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Gel begim gel ^c ışķa düş ĥünkār olayım der iseñ
En temūtuñ sırrıña esrār olayım der iseñ
- 2 Bu fenāniñ varlığını bir pula kıydıñ ise
Vir bugün yarınki günde var olayım der iseñ
- 3 Görinen eşyāya bakma *kenz-i lā-yefnāy* bul
On sekiz biñ ^c āleme ser-dār olayım der iseñ
- 4 Cān gözün aç perdeye bak ^c ibret-ile kıl nazar
Keşret içre vaĥdete hem-yār olayım der iseñ
- 5 Bunda Ĥaķķıñ birliĝin ir cezbe-i tevĥid ile
Her tecelliden görüp didār olayım der iseñ
- 6 Tuy ene'l-Ĥaķķ dir Hülūşī murĝ-i dil olmuş bugün
Fāş idüp esrārı sen ber-dār olayım der iseñ

263⁵⁶⁷

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Gir ĥaķķāt kenzine esrār olayım dir iseñ
Var gönül sen Ĥaķķı bul ĥünkār olayım dir iseñ

⁵⁶⁶ E/48^a-48^b, H/43^a, T/42^a, S/51^b-52^a, U/41^b-42^a, L/30^b-31^a, C/s.104.

1 gel begim gel: gel begim S.

⁵⁶⁷ E/48^b, H/43^a-43^b, T/42^a, S/52^a, U/42^a, L/31^a, C/s.104.

4 ĥürī: ĥūr yā A.

5 ki: eksik S,L; yüz: yüzler S.

6 şeyĥ: ey H,T.

- 2 Bir gönül kıalsun arada ğayrısın var oda yak
Mülk-i İbrāhīm gibi gülzār olayım dir iseñ
- 3 Pes ene'l-Ħaqq sırrını hıç tırma söyle var yüri
Sen de bir Mansūr olup ber-dār olayım dir iseñ
- 4 Cennet içre ħūrī-i maĥbūbelerden şorma gel
Bunda gör Ħaqq sırrını dīdār olayım dir iseñ
- 5 Sen ki bir dergāh eşigin yüz sürüp eglenmediñ
Bārī tır mürşid ħuzūrın var olayım dir iseñ
- 6 Şeyĥ Ħulūşī er yedinden bir kadeĥ nüş eyle sen
Kāmiliñ destin tıutup ikrār olayım dir iseñ

264 ⁵⁶⁸

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Bu benlik kal' asın yıķ tārūmār it cān olam dirseñ
Yüri tırma yerin yurdın taġıt cānān olam dirseñ
- 2 Bugünki işleriñ yarına koydıñ mı kuşūr ittiñ
Şırātu 'l-müstakīm içre eger mizān olam dirseñ
- 3 Yüri berzah yolın kes sen o kāfir nefsiñi tıt gel
Velīler 'ışķına tıġden geçür kıurbān olam dirseñ
- 4 Delīlsiz çıkma ey dilber yoluñ rehberlerin bul var
Eşigine yüzüñ sür kim begim insān olam dirseñ
- 5 Eyü baķ bir bize şūfī gözüñ pertevsizi taķ da
Uyar cān gözleriñ anda gel ol sulţān olam dirseñ
- 6 Baķup zīnetleri bir bir bugünki günde aldan var
Ħulūşī yarın anda şübhesiz nīrān olam dirseñ

265 ⁵⁶⁹

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

⁵⁶⁸ E/52^b-53^a, H/43^b, T/42^a-42^b, S/56^b, U/42^a, L/33^b, C/s.104-105.

5 eyü: iki E,S,L.

Bu şiirin sonrasında yazılan iki beytin üzeri çizilmiştir S.

⁵⁶⁹ E/53^a, H/43^b, T/42^b, S/52^b, U/42^a-42^b, L/34^a, C/s.105.

6 şeyĥ: bil T.

- 1 Gel ey şūfī erenler meclisin sultān olam dirseñ
Ledünnī dil Hızır Mūsā degil ‘İmrān olam dirseñ
- 2 Esen yeller akan göller çoşan sellerden ‘ibret al
Gel imdi gel qarış bir çatre-i ‘ummān olam dirseñ
- 3 Oķu Haķķ ‘ilmini āgāh olup nefsiñ bilince tā
‘Aref dersin yūri var mektebe ‘irfān olam dirseñ
- 4 Ara bir mürşid-i kāmīl tutup destin teveccüh kıl
Şıraṭu’l-müstaķīm içre bugün mizān olam dirseñ
- 5 Haķīkāt şehrine gir var görüp tevḥīd-i ef āli
Nedir mi‘rāc-ı Peygamber di sen dīvān olam dirseñ
- 6 Namāz ehli şaķın nā-dāna söylenme bu esrārı
Ḥulūşī şeyḥ küfür dirler sen ol imān olam dirseñ

266⁵⁷⁰

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Muḥānet cāmını maḥv it düşür kim cān olam dirseñ
Şaķın şayed bulursañ alma sen cānān olam dirseñ
- 2 Yigitler attığın almaz tuy er olduñsa ‘ālemde
Boş atdıñ ṭopı sen bakma birinci kān olam dirseñ
- 3 Ḥasīs u alçağıñ katın uzaķ ṭur varma semtine
Göçerse ḥissetin söyler dil ol dīvān olam dirseñ
- 4 İşit ‘āķil güzel Rabbim *felā tenher* buyurmuşdur
‘Aref dersin yūri var mekteb-i ‘irfān olam dirseñ
- 5 Bu şöḥbet emridir Haķķıñ *taḥallaķtüm bi-aḥlāķī*
Güzel nuṭķum tutup sen gel velī insañ olam dirseñ
- 6 Ḥulūşī şeyḥ bu yolda mażhariñ tevfiķ irişdiyse
Muḥabbet cāmını elde tutup ḥayrān olam dirseñ

⁵⁷⁰ E/53^a, H/44^a, T/42^b, S/52^b, U/42^b, L/34^a, C/s.105.

1 bulursañ: bulursa H,T.

2 boş atdıñ ṭopı sen: boşı attıñ ṭopuğun S.

3 ḥasīs u: ḥasīsıñ S; göçerse: göçarsa H.

4 tenher: tenhüm S; ‘aref dersin yūri var mekteb-i ‘irfān olam dirseñ: mürüvvet bābını fetḥ eyleyüp şāhān olan dirseñ L.

5 şöḥbet: şöḥbet E,S,L.

6 şeyḥ: gel T; bu yolda: pīrānda S.

- 1 Dervîşe dîdâr açılır yâre gönül düşüresiñ
Ceddiñe rahmet saçılır yâre gönül düşüresiñ
- 2 Fitne-i şerden kaçasıñ anda münâfiķ seçesiñ
Maḥşer ü mîzân geçesiñ yâre gönül düşüresiñ
- 3 Yeryüzi ḥarmân biçe gör âb ile ḥayvân içe gör
‘Arş ile Raḥmân’uçā gör yâre gönül düşüresiñ
- 4 Ay u güneş toğdı mı baķ küh-ı kâfa ağdı mı baķ
Nefsiñi rūḥ boğdı mı baķ yâre gönül düşüresiñ
- 5 Gönliñi farķ itdi güzel ġarbı da şarķ itdi güzel
Nûrına ġarķ itdi güzel yâre gönül düşüresiñ
- 6 Er ola erden baķına kim kime kimden şaķına
Ḥaķķ seni senden yaķına yâre gönül düşüresiñ
- 7 Ekber-i şeyḫime Füşüş eyledi ħalbimi Ḥulûş
Biñde bir erbâb-ı ḥuşuş yâre gönül düşüresiñ

- 1 Ṭırmadı gönülüm çoşalı bu dil-i nâ-çāre baķıñ
Yāreli bu dil bereli yāreme bir çāre baķıñ
- 2 Yāre giden yolları ṭur dostları benden di selām
Bir ḥaber alsun o güzel siz anı pāzāra baķıñ
- 3 Dost yüzünñ ‘āşıkı gel gel berü gel göstereyim
Açıla cānān göziniñ perdesi ḥünkāra baķıñ
- 4 Şem‘ a yaķup bulmalı hep perdeli imān olanı
Tekye-i ‘işķ içre varıñ toḫtolu envāra baķıñ

⁵⁷¹ E/51^a, H/44^a, T/42^b-43^a, S/54^b-55^a, U/42^b, C/s.106.

2 mîzân: mîzānı H,T.

3 Raḥmân’uçā: vezin gereġi “Raḥmāna uçā” kelimelerini bu şekilde yazdık.

7 bi erbâb: bir erbâb E,H,T.

⁵⁷² E/50^b, H/44^a-44^b, T/43^a, S/54^a, U/42^b-43^a, L/29^a-29^b, C/s.106.

2 benden di: di benden T.

- 5 Hâkim-i muṭlaḳ var iken neyledi cādu sözine
Hükmine şādık olanıñ vaşlını ber-dāra baķıñ
- 6 Anları maḥbūbı gören ḳalb-i Ḥulūşīyle gelüp
Kendi özin söyleyemez dir bize didāra baķıñ

269⁵⁷³

Müfte 'i lün Müfte 'i lün Müfte 'i lün Müfte 'i lün

- 1 Yürüyüp āheste gidüp siz ulu pāzār irişiñ
Siz ulu pāzāra varup siz ṭolu pāzār irişiñ
- 2 Āh bu göñüldür hevālī ' arş-ile kürsiden uçar
Levh-i ḳalem üzre didim dost yolu didār irişiñ
- 3 Dosta giden yolları şor kim ola hışm-ile gelan
Ḳorḳma didim var yūri gez ir yola bī-dār irişiñ
- 4 Şaru beyāz kırmızı al çile sepmiş gülleri çok
İr açılan ḡoncalarıñ gör anı ḡülzār irişiñ
- 5 Dir velī şer' an çoçuḡun ṭut ki sözün ḡitme yolın
Mürşid-i kāmīl öz-ilen gel berü esrār irişiñ
- 6 ' Āḳil iseñ fehmi ide gör sen delü dīvāne misin
Ḳalb-i Ḥulūşīyle gelüp bir velī ḡünkār irişiñ

270⁵⁷⁴

Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün

- 1 Mürşid izin ādem özin bildiñ ise seyrān seniñ
Keşretde sırır vaḡdet meyin ḳandıñ ise ḡayrān seniñ
- 2 Şirīn lebiñ kevşer diliñ bir kez ḳanan neyler meyi
Ḳalvet olup Ḳaḳḳ birligin ḡördüñ ise miḡmān seniñ

⁵⁷³ E/50^b, H/44^b, T/43^a, S/54^a-54^b, U/43^a, L/29^b, C/s.106-107.

1 pāzār: pāzāra H,T.

2 didār: didāra H,T.

3 bī-dār: bī-dāre H,T.

4 al: aḳ L; çile: çil H; ḡülzār: ḡülzāra H,T.

5 şer' an: şer' iñ S,L; esrār: esrāra H,T.

6 ḡünkār: ḡünkāra H,T; Ḥulūşīyle: Ḥulūşī H,T.

⁵⁷⁴ E/48^b-49^a, H/44^b, T/43^a-43^b, S/57^a, U/43^a, L/31^b, A/31^b, C/s.107.

1 sırır: eksik T; vaḡdet meyin: kevşer meyin vaḡdet meyin L.

4 saña: seni L,A; ḡöstedigi: ḡösterdi mi S.

- 3 Yoldan haber ister iseñ nāzik teniñ kıymak imiş
Varlıkların yağma idüp koydın ise cānān seniñ
- 4 Şāhım saña telķin idüp yoqluķ yolın gösterdigi
Şāfi ķalup raķmet Őuyun yunduñ ise imān seniñ
- 5 Her gōrdigiñ hikmet deyü Şaffet ile vaŐ eyleyüp
Nuķķın dirüp ķalbiñ HūlūŐ yazdıñ ise fermān seniñ

271⁵⁷⁵

Mūs tef' i lūn Fā' i lūn Mūs tef' i lūn Fā' i lūn

- 1 Hūsnūñ ziyāsın görendür māhtābiñ seniñ
Pervāne Şem' iñ yanupdur āf-tābiñ seniñ
- 2 'ĀŐıķlarıñ secdesi mihrābıdır ķaŐlarıñ
Sensin anı piŐvā Ķur'ān kitābiñ seniñ
- 3 İrdi gōñül Ka' besine kenzindeki Őāhlarıñ
Tevhīd olan ķalblere fetķ oldu bābiñ seniñ
- 4 Ölmezden evvel ölüp sā' atde biñ cān viren
Ĥaķdır enisim diyen neyler 'azābiñ seniñ
- 5 Ķabriñ için varmadan raķmet ile yunsalar
Ķüfrān idersiñ suāl yoķdur ĥesābiñ seniñ
- 6 EvŐāf-ı cem' iñ HūlūŐ eylerdi gōñlüm sürür
Taķvā-yı taķķıķ olan ister ĥitābiñ seniñ

272⁵⁷⁶

Fā' i lā tūn Fā' i lā tūn Fā' i lā tūn Fā' i lā tūn

⁵⁷⁵ E/48^b, H/44^b-45^a, T/43^b, S/52^a-52^b, U/43^a-43^b, L/31^a, A/77^a-77^b, C/s.107.

1 ziyāsın: ziyā sen E,H,T.

3 Ka' besin: Ka' besine E,H,T,L,A.

5 için: içine H,T.

6 gōñlüm: gōñlümi H,T.

⁵⁷⁶ E/49^a, H/45^a, T/43^b, S/57^a, U/43^b, L/31^b-32^a, A/32^a, C/s.108.

1 feyz-i cān: feyz-cānān S.

2 zāt: tāt A.

3 seķerde: seķer H,T; insān: ān S,L.

4 zāt-ı cellā: zāt-ı celle H,T; tesellā: tesell H,T.

6 āteŐinde: içinden S; mülkini: mülkini gel A; hezārā: hezār H,T,S.

7 Őeyķ: ey H,T; enbiyālar: enbiyā vü H,T.

- 1 Emr-i Hakkı sen de yār it feyz-i cān ister iseñ
Tab^ç -ı şerrinden leziz̄in iste biñ cān ister iseñ
- 2 Dost elin tut eyle ihlāş tā bilince zāt-ı cem^ç in
Cism-i řāhirden muşahhar řāh-ı řāhān ister iseñ
- 3 Nefsiñiñ sen ğill ü ğişşın terkin iste her seşerde
ç İlm-i Hakk ç ayne'l-yaķiñ olmağa insān ister iseñ
- 4 Zāt-ı muşlak zāt-ı cellā kim tecellāsın tesellā
ç Ayn-ı şudretten kemāl-i sırr-ı çur'ān ister iseñ
- 5 Sırr içinde gizli ma^ç nā gizlenen sırrında seyrān
Menzili Hakk geldi ğüfrān bunda sulřān ister iseñ
- 6 şiddet-i ç ışķ āteşinde maşv idüp ten mülkini
Dertlere dermān hezārā bunda Loķmān ister iseñ
- 7 şeyş Hülüşī beyt-i Hakkı şanma ğayru sende ğönlüm
Enbiyālar evliyālar mü'min-i kān ister iseñ

273⁵⁷⁷

Fā ç i lā tün Fā ç i lā tün Müs tef ç i lün Fe ç ü lün

- 1 Ey güzel ç ışķ ç āleminden seyrān olup da gelseñ
Nefsiñi bilseñ bu ilde řurbān olup da gelseñ
- 2 Rabbisin āğāh olanlar ç ayne'l-yaķiñ olunca
Kenz-i sırrıñ şaznesinden řayrān olup da gelseñ
- 3 şor bu istiğrāk içinde vaşdet meyin şanınca
Nüş idüp kevşer lebinden mestān olup da gelseñ
- 4 ç İlm ü ç irfān ç ilmine ğörseñ mektebe varınca
Ol ledünnüñ dersin andan ç irfān olup da gelseñ
- 5 şeyş Hülüşī merd izinden mürşid özin irince
Dürli elvān renklerinden ç üryān olup da gelseñ

274⁵⁷⁸

⁵⁷⁷ E/49^a, H/45^a, T/43^b-44^a, S/53^a, U/43^b, L/31^b, A/31^b, C/s.108.

1 āleminden: āleminde T; ilde: ilden A.

4 ğörseñ: ğösterseñ E,H,T,S,L.

5 şeyş: ey H,T; izinden: özünde A; özin: izin A.

⁵⁷⁸ E/51^b, H/45^a-45^b, T/44^a, S/55^a-55^b, U/43^b-44^a, L/102^b, C/s.108-109.

Müs tef 'i lā tün Müs tef 'i lā tün Fe 'i lā tün

- 1 'Işkıñla 'āşık dönmezse deñ nāye bağıñ deñ
Yandırdı cismin pervāne şem' aya bağıñ deñ
- 2 Ta' an itme vā' iz taḥkīr çıkar Hāḫḫa bilindi
Kimi puṭunda kimi ṭapar aya bağıñ deñ
- 3 Papa kilisa ḥavra ḥaḥamın Ceme şor sen
Put-perestler geldiye tersaya bağıñ deñ
- 4 Miḥrāb yerinden göcdi deyüp gelmedi bi sālīk
Mürşid-i kāmili buldıysa deñ sāye bağıñ deñ
- 5 Meftūn olanlar Hāḫḫıñ cemālin yanar elbet
Esrār-ı Hāḫḫa itmezse kim şāye bağıñ deñ
- 6 Nuṭḫ it Ḥulūşī' pendini di diñleyen erse
Zāhir u bāṭın meclisde bir pāye bağıñ deñ

275⁵⁷⁹

Müs tef 'i lā tün Müs tef 'i lā tün Fe 'i lā tün

- 1 Ehl-i hünerler gezdiye āvāre mi şandıñ
El kirin artık bir cīfeye vir kāre mi şandıñ
- 2 Ṭanbūr kemān nāy ise diñle ṭabul olmaz
Ol bir nefesdir ṭuyduñsa baş-pāre mi şandıñ
- 3 Var dert oñulmaz göze görünmez nice dertdir
İrden açılmış ḫoşḫoca bir yāre mi şandıñ
- 4 'İlm-i ledünnī' dersin şorarsañ ledün' ilmi
Mektebde gördüñ 'ilm-ile devvāre mi şandıñ
- 5 Sözlər kār itmez cāhil kişiye 'acebim var
Oldur cehennem ḡayr veche pūr-nāre mi şandıñ
- 6 Giymiş ḫuşanmış ḥāl ehli bunda şaḫınıdı
Beñzetme kendiñ gibice murdāre mi şandıñ

2 puṭunda: bütünde H,T.

3 papa kilisa: papayı kilisadan E,H,T.

4 bi sālīk: bir sālīk E,H,T.

⁵⁷⁹ E/51^b, H/45^b, T/44^a, S/55^b, U/44^a, L/98^a, C/s.274.

2 ṭabul: ṭabıl E,H,T.

4 ledün: 'arefL.

- 7 Erler maḳāmın erden ararsañ ṭama‘ iñdir
Gel gel Ḥulūṣı her varı var vare mi şandıñ

276⁵⁸⁰

Müs tef‘i lā tün Müs tef‘i lā tün Fe‘i lā tün

- 1 Mürşidlerinden irşād-ı Ḳur‘ān ṭaleb itmeñ
Vaḥdetleridir ḥalvetde miḥmān ṭaleb itmeñ
- 2 Kenzinde seyr-i sırrıñ nihānında cinānı
Cān gülleriniñ bülbülde efgān ṭaleb itmeñ
- 3 Dīdāre gönli zātıñla nūruñla bu tenler
Şīrīn lebiñden dillerde şükrān ṭaleb itmeñ
- 4 Yāriñ cemālin bir hoş naḳar eyle nişānıñ
Kevşerleridir ‘āşıkda ḥayrān ṭaleb itmeñ
- 5 Esrār giyalden envār görindi mekānım
Elvāne rengiñ renginde bī-şān ṭaleb itmeñ
- 6 Tevfīḳ Ḥulūṣı vaşf oldı şāfiñ derecātı
Pür-nūr olupdur tevḥīd-i ‘irfān ṭaleb itmeñ

277⁵⁸¹

Me fā‘i lün Me fā‘i lün Me fā‘i lün Me fā‘i lün

- 1 Şatır şaḥda çekilmişden hezār-biñ mişāl görseñ
‘Ameldir ‘ilm-ile ‘irfān ‘arefnādan kemāl görseñ
- 2 Bu dem ‘ışık-ı mecāziden tebeddül eylemek iste
Gönül beyti rızāsından hemen zerre ḥayāl görseñ
- 3 Seni sen bilki vicdānıñ tolup ḥikmet ile pür-nūr
İriş ki şeyḥ-i kāmile teveccühle cemāl görseñ
- 4 Nedir üstād olan dilde urur ‘ışkı yanan ḥālā
Uyan ḳayyumla ḳahhārı mekāmı kevn-i ḥāl görseñ
- 5 Eger ki vaşlıma şāfi görürsem şems-i rūḥānı

⁵⁸⁰ E/51^b-52^a, H/45^b, T/44^a-44^b, S/55^b, U/44^a, L/33^a, A/33^a, C/s.109.

5 elvāne: elvān H,T.

⁵⁸¹ A/32^b-33^a.

Gülistān bāğ-ı bostānda direm gāib ricāl görseñ

- 6 Hülūşī şeyh diliñ Hağdan ayırma sen de mağv ol git
Nice kim feyz-i muṭlağdan iriş gel dilde k'al görseñ

278⁵⁸²

Müs tef' i lün Müs tef' i lün Müs tef' i lün Müs tef' i lün

- 1 Hüzñ [ü] ğam derdiyle miñnet dermānıdır şādıkların
Mü'miniñ ' ışkıyla devlet gülşanıdır şādıkların
- 2 İçden içe gör ne kim iç var sende de sen sende biç
Mürşidiñ destinden al iç imānıdır şādıkların
- 3 ' Işık-ilen gel zıkr idelim tevḥīdilen şükr idelim
Hikmetine fikr idelim ḥayrānıdır şādıkların
- 4 Şeyh-i kāmil nuṭqına gel şabr ide gör yuṭqında gel
Hāline giy uṭqına gel Qur'ānıdır şādıkların
- 5 Esrār-ı Hağğa gidelim maḥşere seyrān görelim
' Āşık-ı şādık direlim merdānıdır şādıkların
- 6 Şeyh Hülūşī şeyh-i cānān mevcūd-ı Hağğ olmuş cinān
Ādemdedir şekl-i insān vaḥdānıdır şādıkların

279⁵⁸³

Fā' i lā tün Fā' i lā tün Fā' i lā tün Fā' i lün

- 1 Düşdi kim feryād-ı ' ışkı zār iden ḥamrā biliñ
Dil hüveydāsın muḥağğak yār iden nālā biliñ
- 2 Ar görüp zātında ādem ' ilmile ' ayne'l-yağın
Min ledünniñ feyz-i muṭlağ var iden Mevlā biliñ
- 3 Sırr-ı Hağğa seyr idendir vāqıf-ı esrār olan
Bildigin bilmez gibi gör nār iden sevdā biliñ
- 4 Zerresi keşf oldıgın bildim ḥayāli mü'mine
Mağv idüp taqvā-yı zühdin çār iden meyvā biliñ

⁵⁸² A/33^a.

Bu manzûmenin vezni yer yer “Fā' ilātün Fā' ilātün Müstef' ilün Müstef' ilün” şeklini alabilmektedir.

⁵⁸³ A/34^a.

- 5 Oldı t̄ubāyı mu‘ allem hikmeti bezm-i ezel
Beyt ider kevşer dilinde kār iden me’vā biliñ
- 6 Şeyh H̄ulūşī mecr-i berri kaçreden baħr ol velī
İsm [ü] cismi bī-nişānı ‘ār iden a‘ lā biliñ

280⁵⁸⁴

Fā ‘i lā t̄ün Fā ‘i lā t̄ün Fā ‘i lā t̄ün Fā ‘i l̄ün

- 1 Tā ezelde zāt-ı pāki kudretu’llāhı görüñ
‘Alleme’l-esmāyı bunda hātemu’llāhı görüñ
- 2 H̄aḳḳ tecellī kıldı anda vaħdeti bezm-i ezel
Semme vechu’llāhı dilde vech-i li’llāhı görüñ
- 3 Mü’miniñ ḳalbinde nūr-ı beyt-i ‘āl-i Muştafā
İsmidir *yā-sīn*de tevḫīd cismiñ āgāhı görüñ
- 4 Ḳıblesi pūr-nūr dil H̄aḳḳ ‘aynıdır ‘ayne’l-yaḳīn
Küllü meccūdāt-ı dilde şemsilen māhı görüñ
- 5 İns ü cinni on sekiz biñ ‘ālemi ‘ārif olan
Şeyh H̄ulūşī ḫalvetinde rāh-ı H̄aḳḳ rāhı görüñ

Ḳāfiye-i Harfu’l-lām

281⁵⁸⁵

Fā ‘i lā t̄ün Fā ‘i lā t̄ün Fā ‘i lā t̄ün Fā ‘i l̄ün

- 1 Her kelāmı ḳan sen ammā şey’i var baḳ baḳ da al
Gökden indir göñliñi sen yüzleriñ var yere çal
- 2 Ḳul iseñ ḳulluḳda ol var bilmezem sultān iseñ
Fāriğ u āzāde olan ister mi bunda ḳīl u ḳāl
- 3 Bir ḫakīm kim kendi derdin bulmamış kim çāresin
Merhemin bulsa oğul başına çalcaḳ var o kel

⁵⁸⁴ A/34^a.

⁵⁸⁵ E/54^b, H/47^b, T/46^b, S/58^b-59^a, U/46^a, L/35^a, C/s.113.

1 şey’i: şeyhi S.

3 var: eksik H,T.

4 eşşek: işşin E,S; dāmı mı: tāmı mı H,T, dem mi S.

6 şeyh: ey H,T.

- 4 Toldurubdur şūfī eşşek dāımı mı şandı ‘aceb
Cennet içre hırlı hırsız dımedi kör ya topal
- 5 Karşu tırdı öyle beytu’llāha çekdi seyfini
Nefsine uydu Yezīd anlar ki bunda bir hayāl
- 6 Men velāyet içre döndüm himmet-i pīrān ile
Şeyh Hülūşī uymam artık baña dirseñ sen de gel

282⁵⁸⁶

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Cān gözün aç gel gönül merdānelerden ‘ibret al
Hoş tecelliden görüp ‘irfānelerden ‘ibret al
- 2 Şol haqīkāt güneşin görmüş ne dersin ‘aşıka
Nice yanmaz ‘ışk odın pervānelerden ‘ibret al
- 3 Degme bir dervīş fakīr hālin bakup hiç gülme sen
Cezbe-i ‘ışka düşen dīvānelerden ‘ibret al
- 4 Tāc u tahtıñ terk idüp Edhem gibi sen yūri var
Her taraftan yıkılıp vīrānelerden ‘ibret al
- 5 Çün bu ilde mā-sivādan şoyunup abdāl olan
Baş açık yalın ayak ‘üryānelerden ‘ibret al
- 6 Şeyh Hülūşī tā ezel nüş eylediñ ‘ışkıñ meyin
Cür‘ a-i sāķī kınan mestānelerden ‘ibret al

283⁵⁸⁷

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Vāşıl-ı yār olmadan hünkārı göz görmek muhāl
Ten gözünden dime sen dīdārı göz görmek muhāl
- 2 Deñ bu ilde kim haqīkāt şehrine girdi ise

⁵⁸⁶ E/54^a, H/47^b-48^a, T/46^b, S/58^a, U/46^a-46^b, L/35^b-36^a, C/s.113-114.

2 dersin: dirseñ H,T.

3 degme: deyme E,S,L.

6 şeyh: ey H,T; ezel nüş eylediñ ‘ışkıñ meyin: ezelden ‘ışk meyin nüş eylediñ S.

⁵⁸⁷ E/54^a-54^b, H/48^a, T/46^b, S/58^a-58^b, U/46^b, L/35^b, C/s.114.

1 gözünden: gözüyle E,H,T.

3 açmış: açılmış E,H,T.

6 şeyh: ey H,T.

- Haḳḳdan özge ğayrı bir pāzārı göz görmek muḫāl
- 3 Gülşen-i bāğında açmış gülleri bülbülleyin
Bāğ-bān olsañ dirim gülzārı göz görmek muḫāl
- 4 Cennet içre ḫūrī vü ğilmānı terk itmeksizin
Pādişāhımdır şanem ol yāri göz görmek muḫāl
- 5 Sırrı fāş itmek dilerseñ sen de ol Mansūr gibi
Tā ki cāndan gecmeden ber-dārı göz görmek muḫāl
- 6 Çün naşīhat eyleyeydiñ ol bilürdi ḫālını
Şeyḫ Ḥulūşī baḳ da gör ağyārı göz görmek muḫāl

284⁵⁸⁸

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Haḳḳ tecellī eylesün ‘irfānı bul kim ebsem ol
Gel gönül taḫtındaki miḫmānı bul kim ebsem ol
- 2 Derd-i ‘iṣḳdan bir kığılcım düşmek ile ḫārladıñ
Ḳo ki yansun tā gelen ḫarmānı bul kim ebsem ol
- 3 Gün-be-gün artdıķca artdı yāreler o gelmedi
Şor bu derdiñ var yūri Loḳmānı bul kim ebsem ol
- 4 Nice vaḳt oldı bu derdiñ ḫāzıķın hiç şormadıñ
Bārī bir ‘irfān olan sultānı bul kim ebsem ol
- 5 Haḳḳı işbāt itmegi ‘āciz olan er bulma mı
Şeyḫ Ḥulūşī günde beş dīvānı bul kim ebsem ol

285⁵⁸⁹

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Kim ki şādıķdır şanem sultānı bulmuş dertli ḳul
Cāna biñ cāndan geçüp ḳurbāne gelmiş dertli ḳul

⁵⁸⁸E/57^a-57^b, H/48^a, T/47^a, S/61^b, U/46^b, L/103^b, C/s.114.

2 “ḫārladıñ” kelimesi nüshalarda ḫ harfi ile yazılmıştır.

3 gelmedi: gülmedi L.

5 şeyḫ: ey H,T.

⁵⁸⁹E/54^b, H/48^a-48^b, T/47^a, S/58^b, U/46^b, L/35^b, C/s.114.

1 cāna: cān H,T.

6 şeyḫ: ey H,T.

- 2 Çār u nā-çār kalmış ol ihsān arar çokdan berü
Bilmezem kimden kime ihsāna gelmiş dertli kıl
- 3 Bir melāmiden giyinmiş gördiğñ abdāl ise
Öyle bir mestān olup hayrāna gelmiş dertli kıl
- 4 Ey cemāli perteviniñ zerresini görse kim
Didiler yollarda biñ pervāne gelmiş dertli kıl
- 5 Kişi kāfir olmayınca nice olur mü'min diyen
Zulmet içre yürüyüp imāna gelmiş dertli kıl
- 6 Şeyh Hülüşî yol gidermiş lā-mekān iklimine
Şordılar kerrāt ile seyrāna gelmiş dertli kıl

286⁵⁹⁰

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Terk idüp elvān-ı rengin renk-i bî-Mevlāyı bul
Ādemî-şüret görinen 'ālem-i ma'nāyı bul
- 2 Tā *elestü rabbükümden* bezm-i zāt-ı lā-mekān
On sekiz biñ 'ālemine var olan illāyı bul
- 3 Gerçi şūfî *men 'arefden* nefsiñi bilmektedir
Ol *ledünn* 'ilmin okuyup *'allemel-esmāyı* bul
- 4 Mazhar-ı Hākkdan tecellî olsa kim muṭlaḳ direm
Beyt ider cānān ilinde keşf-i dil a'lāyı bul
- 5 Küllü eşyā nuh felekler ādem iseñ sen de bil
'Arş [u] kürs levḥ ol ḳalemdeñ küh-ı ḳāf 'anḳāyı bul
- 6 Gün gibi āyinesinden 'aynını 'ayne'l-yaḳīn
Ḳıl teveccüh eyle ihlāş ḳāf u nün *tā-hāyı* bul
- 7 Şeyh Hülüşî dost eşigin yüz sürüp ḳılsıñ ṭavāf
Şor bu ilde vaḥdet ehlin tā bilince bāyı bul

287⁵⁹¹

⁵⁹⁰ E/54^b-55^a, H/48^b, T/47^a, S/59^a, U/47^a, L/35^a-35^b, A/35^a, C/s.115.

4 muṭlaḳ: muṭlaḳda A.

5 eşyā: şeyin E,H,T.

7 şeyh: ey H,T.

⁵⁹¹ E/53^b-54^a, H/48^b, T/47^b, S/57^b-58^a, U/47^a, L/36^a, A/35^a-35^b, C/s.115.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Boş gelen boş taldı gitdi tölması mümkün degil
Ehl-i nefsiñ hilesinden gelmesi mümkün degil
- 2 Şandı vāşıl Hakkı bilmek terkinde görmez ebed
*Men 'aref*sırrında olsun bilmesi mümkün degil
- 3 Kendini tahir bilenler görmedi eşyā nedir
Şol açılmış bir gül ammā şolması mümkün degil
- 4 Şanma şūfī zāhirīde işlenen zāhirdedir
Bī-haberdir şeş cihetden alması mümkün degil
- 5 Bārī Hakkdan var olandan bir gönül al andadır
Küfr imān seni gör bulması mümkün degil
- 6 Çün behiştī yār olanlar küllü nārından geçer
Tā ezelden virmedi Hakk kılması mümkün degil
- 7 Şeyh Hülūşī sırr-ı Hakk gizlice āgāh ol nedir
Kerbelāyı bilmiş iken gülmesi mümkün degil

288 ⁵⁹²

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 İbtidā 'ışkıñ yolında 'ışk-ilen gel yana gel
Yana yana 'ışk odunda 'ışk-ilen büryāna gel
- 2 Cümle erler kendi nefsin bildi de oldı velī
Kim ki kendin bildi Hakkı bil de sen Sübhāna gel
- 3 Hüsni zann it mü'min iseñ mü'miniñ zann[1] hüsni
Hoş nazar kılsañ ki kendi kendini seyrāna gel
- 4 *Men 'aref*sırrın bilen hem bildiren 'irfān gerek
Bunda 'irfān olmayanı al da ol dīvāna gel
- 5 'Āşıkāne bir nişāndır şol velī sırrı 'aref

6 behiştī: behište H,T.

7 şeyh: ey H,T; Hakk: Hakkı H,T; ol nedir: olan S.

⁵⁹² E/55^a, H/49^a, T/47^b, S/59^a, U/47^a-47^b, L/34^b-35^a, A/37^b, C/s.115-116.

1 'ışk-ilen: 'ışkla H,T; büryāna: gel yana H,T, ol yana A.

5 pür-nişānı: bir nişānı H,T.

6 şeyh: ey H,T; sen seni bildiñ ise: niñ hüdūdın bilmeden A; āgāhıñ: āgāhıñ E,H,T, terk eyleme A.

Pür-niṣānı bī-niṣandır sen daḥī bī-ṣāna gel

- 6 Şeyḥ Ḥulūṣī sen seni bildiñ ise āgāhısıñ
Sen taḥammül eyler iseñ āteş-i hicrāna gel

289⁵⁹³

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Ey gönül sen ğāfil olma dilde Allāh ile gel
Mü’min iseñ ḥüsn-i zannı di de Allāh ile gel
- 2 Hakk kuluñ zannı katında kul iken kıldı nazar
Sen de Hakkı kalb evinde kudretü’llāh ile gel
- 3 *Küntü kenziñ maẓharında kul huve’llāhu Eḥad*
Kāf u nūnı ism-i *yā-sīn kul huve’llāh* ile gel
- 4 Cümle mevcūdāt-ı ‘ālem gördiğın ol bī-niṣān
‘Alleme’l-esmā müsem mā a‘ lemu’llāh ile gel
- 5 Vuşlat-ı yāra irişmek şeyḥ Ḥulūṣī kalb-ile
Şems-i māhiñ kurb-ı sulṭān hüccetü’llāh ile gel

290⁵⁹⁴

Me fā ‘i lün Me fā ‘i lün Me fā ‘i lün Me fā ‘i lün

- 1 Tıutup bir pīr destinden bu ilde tiz cinān ol gel
Tecellī al cemālinden tesellī dü-cihān ol gel
- 2 *Ledünni* dersiniñ ‘ilmin *‘arefden* görmek isterseñ
Gönül bendin koyı bağla çözülmeksiz nihān ol gel
- 3 Sen ol hikmet yolın ir kim begim sa‘ y eylesün ol pīr
Cemī‘ esmālarıñ ‘aynı müsem māsin ‘ayān ol gel
- 4 Düşüp ‘ışk āteşin elbet biraz yanmağ imiş ancağ
Gel ey sālīk güzel Allāhiñ ‘ışkında yanan ol gel

⁵⁹³ E/55^a, H/49^a, T/47^b, S/59^a-59^b, U/47^b, L/34^b, A/35^b, C/s.116.

3 nūnı: nūn H,T.

5 şeyḥ: bu H,T.

⁵⁹⁴ E57^b-58^a, H/49^a, T/48^a, S/62^a, U/47^b, L/38^b, A/34^b, C/s.116-117.

4 yanan: beyān S.

5 ḥālī: ḥāl H,T.

6 Şeyḥ: dir T.

- 5 Cehennem şiddeti nūrı tağayyur kıldı nārından
Velī ḥālī velāyetdir gel imdi mihrībān ol gel
- 6 Bu vaḥdet ehliniñ ḥālin ḥaber vir kendi kendiñden
Tekellüm kııl *terāniden* var ol anda dīvān ol gel
- 7 Eger zāhir eger bātın teniñ tāhir kılam dirseñ
Ḥulūṣī şeyḥ ne var varıñ geçinden geç ki cān ol gel

291⁵⁹⁵

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Diliñ paḥ tüt eliñ bağla yuvarlaḫ ol toparlan gel
Ayağıñ çek beliñ bağla toparlaḫ ol yuvarlan gel
- 2 Hevādan geç gönül düşsün ḵanād taḫdır ḵuşuñ uçsun
Meyāliñ kes ḵoşan ḵoşsun sen ol çifte tatarlan gel
- 3 Çıkar ḵalbiñdeki ḵāliñ seni aldatmasun āliñ
Götürsün bir ḥoroz māliñ ḵanādiñ aç ḵatārlan gel
- 4 Saña lāzım gerek sultān ne yapsun saña ol ' irfān
Çekemez ' arabañ ḥayvān yüküñ çokdur tekerlen gel
- 5 Baḵa gör varlığıñ bunda olasıñ bir ere bende
Dime Ḥaḫḵ bendedir sende bir ol sen bī-ḥaberlen gel
- 6 Felekler mihrine kansıñ ḵamu ' ālemlere cānsıñ
Ḥulūṣī ṣem' aña yansıñ uyan ṣems-i ḵamerlen gel

292⁵⁹⁶

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün

- 1 Nefsiñi bil Rabbıñ āgāh ṣems-i dil a' lāyı gör gel
Mü'miniñ ḵalbindeki sır olan ma' nāyı gör gel

⁵⁹⁵ E/58^a, H/49^{b(der.)}, T/48^a, S/62^a-62^b, U/47^b-48^a, L/38^a-38^b, C/s.117.

1 dilin paḥ tüt eliñ bağla: Eliñ pek tüt diliñ bağla H,T.

3 ḥoroz: ḥoros H,T.

⁵⁹⁶ E/56^b-57^a, H/49^b, T/48^a-48^b, S/61^a, U/48^a, L/37^a-37^b, A/34^b-35^a, C/s.117.

2 reng-i bī-şāf: bī-renk şāf H,T.

3 olandan: olan E,H,T,S; min ledün: men 'arefA.

4 şatıl: şal S; erler: erenler E,H,T,S.

5 olup: ol S.

6 bāyı: bañı H,T.

7 şeyḥ: ey H,T; bulunmaz: onulmaz E,S,L.

- 2 Maḥv idüp elvān-ı rengiñ reng-i bī-şāf rahmetinden
Vuşlat-ı şāhāna vāşıl kalb-i pür-nūr ayı gör gel
- 3 İstikāmet yollarınıñ mazharı ‘uşşāk olandan
Min ledünn dersin okuyup mekteb-i ra‘ nāyı gör gel
- 4 ‘Ārifānıñ kalb evinde irçe gelmiş bir esīr ol
Şaṭıl erler meclisinde biñ tutan kālāyı gör gel
- 5 Sen bu ilde dost eliniñ yollarına rehber olup
İsmi *yā-sīn* cismi ṭāhir kāf u nūn *ṭā-hāy*ı gör gel
- 6 Bunda gelmekden murādıñ şanki bir şahrā mişāli
On sekiz biñ ‘ālem içre nokṭada bul bāyı gör gel
- 7 Şeyḫ Ḥulūşī terk-i cān itmeksizin cānān bulunmaz
Gülşen-i vaḥdet sarāyın bülbül-i şeydāyı gör gel

293⁵⁹⁷

Mü fā ‘a le tün Mü fā ‘a le tün Mü fā ‘a le tün

- 1 Bilürse hocam niçün virirler cināna gönül
Bi cān gülünüñ gel ey sırr-ı şūfiyāna gönül
- 2 Ezel diyecek şorarsa bütün kim hoşca elem
Şeref didiler ḥācet mi gören cihāna gönül
- 3 Uçursa kuşun severse özin arar bulamaz
Bu zerre-i şān içinde bulur mekāna gönül
- 4 Güzel seveniñ yanan āteşde cigerleridir
Delindi yürek kebāb olur olmayan gönül
- 5 Seher güli tazelener mi çiy düşse o dem
Güneş gibi toğdı bülbül ider fiğāna gönül
- 6 Toğan şemsiñ münevveridir ziyāsın naķış
Görindi ‘aziz erenleridir beyāna gönül

⁵⁹⁷ E/56^b, H/49^b, T/48^b, S/60^b-61^a, U/48^a, L/36^b-37^a, A/37^a-37^b, C/s.118.

1 bi cān: bir cān H,T.

3 uçursa: uçarsa H,T.

4 yanan āteşde: yanar āteş A.

5 mi: eksik T,A.

8 Ḥulūş: gönül E,H,T,S,L.

- 7 Gönül eviniñ açıldı feyzi saçıldı yürek
Kerem kapusun yetiş göreyim vațana gönül
- 8 Maķām-ı cemāle vuşlat-ı Haķķ vişāle Hülüş
Ne bezm-i diliñ ezel ne imiş ‘ayāne gönül

294⁵⁹⁸

Müf te ‘i lün Fā ‘i lün Müf te ‘i lün Fā ‘i lün

- 1 Şems-i cemāliñ gören ā ya hācet mi gönül
Hüsnuñe biñ cān viren ā ya hācet mi gönül
- 2 Haķķa giden yollarıñ menzilidir erleriñ
Arslan olan çölliñ ā ya hācet mi gönül
- 3 Vaħdet iden keşretiñ faħrıñ giyin hil‘ atıñ
Şabra viren miħnetiñ ā ya hācet mi gönül
- 4 Hāllerimiz baķdılar fānī evin yaķdılar
‘Arşıñ öñün yaptılar ā ya hācet mi gönül
- 5 Ferşiñ için girdiler gönülüm evin şordılar
‘Ayn-ı cinān oldılar ā ya hācet mi gönül
- 6 Levh-i kalem tā ezel ‘arş-ile kürsüñ güzel
Tutdı yedin lem-yezel ā ya hācet mi gönül
- 7 Yaradanı isteñiz ‘arş-ı şehri isteñiz
Gonca gül ü bostānız ā ya hācet mi gönül
- 8 Şem‘ -i Hülüş zātıdır kalbiñi dellātıdır
Er ola mir’atıdır ā ya hācet mi gönül

295⁵⁹⁹

Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün

⁵⁹⁸ E/56^a-56^b, H/49^b-50^a, T/48^b, S/60^b, U/48^a-48^b, L/36^b, A/37^a, C/s.118.

2 haķķa: haķķdan H,T; olan: olur A.

4 hāllerimiz: hāllerimize H,T.

7 gonca gül ü: gonca-i gül E,S,L,A.

8 dellātıdır: dil ātidir A.

⁵⁹⁹ E/56^a, H/50^a, T/48^b-49^a, S/60^a-60^b, U/48^b, L/36^a-36^b, A/36^a-36^b, C/s.119.

3 hām: hām E,S,L; cānā cinān: cānı cānān T.

4 sırdāşımıñ: şādacımıñ E,S,L,A; yandığıdır: şardığıdır H,T.

5 hoş görelim: hoş verelim E,L.

- 1 Cān gülünüñ bülbülisin āh u enīn oldı gönül
Kālb eviniñ bāğcesisiñ ğonca gülün derdi gönül
- 2 Şāh-ı ezel bezm-i cemāl neylesün ol kıl u kāl
Seyr-i sülük eyleye hāl yarı biraz sevdi gönül
- 3 Hām tama‘ın neyleyelüm ahmağ olur görmeyelim
Fitnelerin sevmeyelim cānı cānān aldı gönül
- 4 Bendeleriñ sevdiğidir ‘āşıkınıñ şardığdır
Sırdāşınıñ yandığdır er kılıdur yandı gönül
- 5 Kimde ne vardır görelim kendidir ol hoş görelim
‘Ālemi bir bir direlim şem‘a yanan geldi gönül
- 6 Benligiñ arslan gelemem kurdūñ öñünden geçemem
Şāhini kuşdan seçemem seçdiğini bildi gönül
- 7 Yoksa Hülūşuñ sözidir körpe toğan koç kuzıdır
Feyz-i hüruc ol özidir hem-dem olur şimdi gönül

296⁶⁰⁰

Müfte ‘i lün Fā ‘i lün Müfte ‘i lün Fā ‘i lün

- 1 Pek güzel eglencesi derdi anıñ ğonca gül
Kırmızı al ğoncası derdi anıñ ğonca gül
- 2 Dürli çiçek bñ-yı teniñ al benefşe ekeniñ
Şaru beyāz diken iñ derdi anıñ ğonca gül
- 3 Lālesiniñ bittiği elvān olur dikdigi
Sünbüle ‘arz itdigi derdi anıñ ğonca gül
- 4 Hep çiçegin elvānı vardır anıñ giryānı
Öñde giden sarbānı derdi anıñ ğonca gül
- 5 Sür gönülünüñ meyvasın irdi diliñ ayvasın
Tolsa cihān cilvesin derdi anıñ ğonca gül
- 6 Toptoludur boş degil mürşide varmış degil
Uçsa bile kuş degil derdi anıñ ğonca gül

⁶⁰⁰ E/55^b-56^a, H/50^a-50^b, T/49^a, S/60^a, U/48^b-49^a, L/37^a, A/37^b-38^a, C/s.119-120.

1 eglencesi: eylencesi E,S,L.

3 lālesiniñ: la‘lesiniñ H,T; sünbüle ‘arz: zünbül-i ‘arz A.

4 giryānı: kerbānı L; sarbānı: şarbānı E.

10 zātıdır ol: zātıdır çün ol E,H,T.

- 7 ‘İlm-i *ledün* dilleri *men* ‘*arefñ* sırları
Menzil olan çölleri derdi anıñ gönca gül
- 8 ‘Işkıñ uyandırdığı kana boyandırdığı
Er diye kandırdığı derdi anıñ gönca gül
- 9 Şem‘ a yakup bī-niṣān ‘āşıkı nitsün cenān
Ma‘ şūkıdır lā-mekān derdi anıñ gönca gül
- 10 Bezm-i Hülūşī ezel dilberi gördiñ güzel
Zātıdır ol lem-yezel derdi anıñ gönca gül

297⁶⁰¹

Müs tef‘i lün Müs tef‘i lün Müs tef‘i lün Müs tef‘i lün

- 1 Her göñli biz bir eyleriz biz bülbüli ‘uşşāķī gül
Her dem *ledünni* söyleriz biz bülbüli ‘uşşāķī gül
- 2 Dünyāmızı dār eyleriz şubḥ-ı seḥer zār eyleriz
Ḥaḳḳdan yaña var eyleriz biz bülbüli ‘uşşāķī gül
- 3 Er yolların destür iden kenz içre ol hem zīr iden
Āḥir anı bir pīr iden biz bülbüli ‘uşşāķī gül
- 4 Şeyḥiñ sözinden çıkmazız pīrān izinden çıkmazız
Özler özinden çıkmazız biz bülbüli ‘uşşāķī gül
- 5 Hūrīsi vü ğilmān olan dir cennete rıdvān olan
Bir ḳatre-i ‘ummān olan biz bülbüli ‘uşşāķī gül
- 6 Şems mi toğan māh mı baķıñ irden gelen şāh mı baķıñ
Şāḥ göñli dergāḥ mı baķıñ biz bülbüli ‘uşşāķī gül
- 7 Şīrīn lebi sükker diliz esrārını efkār diliz
Var şeyḥ Hülūşī ir diliz biz bülbüli ‘uşşāķī gül

298⁶⁰²

Me fā‘ī lün Me fā‘ī lün Me fā‘ī lün Me fā‘ī lün

⁶⁰¹ E/55^b, H/50^b, T/49^a-49^b, S/59^b, U/49^a, C/s.120.

7 şeyḥ: ey H,T.

⁶⁰² E/58^b, H/50^b, T/49^b, S/63^a, U/49^a, L/38^a, A/78^b, C/s.120.

2 gülzāra: gülzār E,H,T,L.

3 ṭomurcağın: ṭonburcağın E.

6 şeyḥ: dir T.

- 1 Seherde āh ider efgān gönül içre yanan bülbül
Bilüp ‘ aşıkların qadrin gülistānda nihān bülbül
- 2 Varup gülzāra bāgına mücerred tūṭisin söyler
Açılmış gonca güllerden diren dirdi cinān bülbül
- 3 Gülün ṭomurcağın dirme qarışsun birbirin dallar
Şarılısın kırmızı aq güllerin hayli zamān bülbül
- 4 Haḳiḳāt Ka‘ besin dilden ṭavāf itdikse biñ cāndan
Muḥabbet *kenz-i maḥfī*dir muḥaḳḳaḳ mihrībān bülbül
- 5 Gel ey ‘ āriflere şor kim nedir maḳşūdı ‘ ālemde
Fenā-yı şey’i Vāḥiddür idi dāru’l-emān bülbül
- 6 Hūlūṣī şeyḥ ikilikden geḷen neyler bu eşyāyı
Olar şarf-ı naḷar kıldı bu ilde bī-mekān bülbül

299⁶⁰³

Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün

- 1 Zann iderem her kişiniñ işlediği anı güzel
Şāh ider ol perveriniñ sevdigi pür-kānı güzel
- 2 ‘ Işq-ile işbāt iderek Rabbisiniñ varlığını
Zāt-ı ezel bezm-i Rasūl kıldı şefī‘ ānı güzel
- 3 Her ki tecellīleriniñ her biri bir yerde tesel-
-līle görüp ümmet-i mü’minleri Qur’ānı güzel
- 4 Merdiñ izin izleye gör Haḳḳ yolınıñ menzilidir
Var ki velī meclisine erleriñ erkānı güzel
- 5 Şormağa varsañ kişiye kendüye beñzetmeğedir
‘ Āḳil ü dānāya varup gör nice cānānı güzel
- 6 Şāh-ı Hūlūṣī didiren nuṭḳına biñ cāna hemīn
‘ İlm-i *ledünn* mektebidir mekteb-i fermānı güzel

⁶⁰³ E/57^a, H/51^a, T/49^b, S/61^a-61^b, U/49^a-49^b, L/37^b, A/78^a-78^b, C/s.121.

2 ānı: yanı E,S,L,A.

3 tecellīleriniñ: tecellīniñ bunda S; leyl: leyle H,T, līk S.

4 menzilidir: menzili A; erkānı: erkāna H.

6 şāh: kemter T; didiren: dīdārın S; cāna: cān T.

- 1 Bir er bir erden almış mı esrârı haber al
‘Ālî Muhammed şāhıña hünkârı haber al
- 2 Gönlüm göğünde ay gün toğubdur ne tırursun
Ay yüzli dilber var yüri envârı haber al
- 3 Altun kafeste bülbül figānda ne dimekdir
Āh dir vaṭanım vāh dir o gülzârı haber al
- 4 Kuş kurt tıyūr hırd ister vaṭanın şıla itsün
Fānî bu fānî bâkîyi bul yârı haber al
- 5 ‘Işkıñ yedinden bilse semender kül olurdu
Yanar bu cismiñ pervāneden nârı haber al
- 6 Dün arpa buğday bayram ne gün dirse Hıulūşî
Gencer bu gündür şor sen de pāzârı haber al

- 1 Yaz ey dil okuyup ‘ilmi yüri ders-hānelerden al
Şaķın kim incinüp incitme taķvā dānelerden al
- 2 İki ‘ilmin görüp hem zü’l-cenāheyn olmaķ istersen
‘Aref dersi ledünnîniñ kökün ‘irfānelerden al
- 3 Arındı zāt-ı esmādan ‘aref dersi müsemmasın
Cemi‘ zî-rūh tesellî sen tecellî-hānelerden al
- 4 Görüp ādāb u erkānı saña yetmez midi ‘ibret
Alaydın bî-hayālardan var ol bî-gānelerden al
- 5 Gel ey insān-ı kāmîl Rabbisin āgāh ider nefsin
Velez zāhir velev bāṭın begim hayrānelerden al

⁶⁰⁴ E/57^b, H/51^a, T/49^b-50^a, S/61^b, U/49^b, L/106^b, C/s.121.

2 ay gün: ay u gün H,T.

4 kuş kurt tıyūr hırd ister: hoş u tıyūr isterler ki H,T.

5 bilse: eksik H,T.

6 arpa buğday: ‘arefe buğdayı H,T; satır başında “dün ‘arefe ‘iden bayram” ifadesi yazılıdır E.

⁶⁰⁵ E/57^b, H/51^a, T/50^a, S/62^a, U/49^b, L/39^a, C/s.121-122.

2 ledünnîniñ: ledünnîsin H,T.

- 6 Hülûşî hiç bilen dir mi diyen bilmez bu ma' nâyı
Begim kim cezbe-i ' ışka düşen dīvānelerden al

302⁶⁰⁶

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Dilerseñ kāmīl-i imān ara bir mürşid-i kāmīl
Bil oldur derdiñe dermān ara bir mürşid-i kāmīl
- 2 'Arefden okuyup dersin *ledünni*' ilmini söyle
Hızır Mūsāleyin 'İmrān ara bir mürşid-i kāmīl
- 3 Yoluñ menzilleri berzah geçersen ol hudūdundan
Olasın sen de bir 'irfān ara bir mürşid-i kāmīl
- 4 Delīlin bul aña söyle şefā' at kânın isterseñ
Seni beyt eylesün güfrān ara bir mürşid-i kāmīl
- 5 Velez zāhir velev bāṭın bu ' ışka yok şanem muhtāc
Yüri ' ışk içre ol mihmān ara bir mürşid-i kāmīl
- 6 Hülûşî şeyh yañılma hiç bu ' ışkıñ hālīn[i] pek tut
Erenler erkānı pinhān ara bir mürşid-i kāmīl

303⁶⁰⁷

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Arama nefsiñ aḥvālin gönüldür derde dermān bil
İriş bir şeyh-i kāmīle anıñ nuṭṭını Qur'ān bil
- 2 Nice kim feyz-i muṭlaḳdan murādıñ hāşıl olmaḳda
Ne *küntü kenz-i mahfī*den cenān ol cānı qurbān bil
- 3 Cihānda bir ere vāşıl ola gör tende cān varken
Ki nuşhun bunca zabṭ it kim derūnuñ içre fermān bil
- 4 Bütün remz-i haḳīḳātda velī sevdāsına düş gel
Bu lezzetden kemāl ir sen cemī' envārī imān bil

⁶⁰⁶ E/58^a-58^b, H/51^b, T/50^a, S/62^b, U/49^b-50^a, L/39^a, C/s.122.

6 şeyh: dir T.

⁶⁰⁷ E/58^b, H/51^b, T/50^a-50^b, S/62^b-63^a, U/50^a, L/38^b, A/35^b, C/s.122.

1 Qur'ān: fermān H,T.

5 ḳapasından: ḳapasında A.

6 keşreti: keşret H,T.

- 5 Şaķın Şöhret ķapasından cemāl-i zāt-ı Hakk olmaz
Yapılmaz yapma yapmakla sözüm güş eyle ihsān bil
- 6 HūlūŐi tā bilince keŐreti vaħdetde haŐır oldu
Fenā iķlimini terk it beķāyı sen de rūŐen bil

304⁶⁰⁸

Me fā 'ī lūn Me fā 'ī lūn Me fā 'ī lūn Me fā 'ī lūn

- 1 Gōñül sultāna meyl itdi Őabır ismine maźhar ķıl
Dōnūp 'irfāna meyl itdi Őabır ismine maźhar ķıl
- 2 Sa' ādet tācıdır devlet melāmī eynimiz ħil' at
Be-her ismiñ bize raħmet Őabır ismine maźhar ķıl
- 3 Yedim Mūsā 'aŐāsın vir meni Eyyūb ħalāŐın vir
Kemer-besten nihāsın vir Őabır ismine maźhar ķıl
- 4 Di ķalb ucdı o me'vāyı bulur ednā vū a' lāyı
Gice gündüz de Mevlāyı Őabır ismine maźhar ķıl
- 5 Hızır İlyās 'İmrāndan ķananlar āb-ı ħayvāndan
Yerin buldise Ķur'āndan Őabır ismine maźhar ķıl
- 6 HūlūŐi nutķ ider Tūrdan geķer ber-dār-ı ManŐūrdan
Őoyunsun ķār 'unŐurdan Őabır ismine maźhar ķıl

305⁶⁰⁹

Me fā 'ī lūn Me fā 'ī lūn Me fā 'ī lūn Me fā 'ī lūn

- 1 Selāmetle cemī' mü'minleri yā Rabbī ihsān ķıl
Menem yārim meni baħŐ it hemān postumda miħmān ķıl
- 2 Mūrūvvet ister ol senden ricāsın it ķabūl bendeñ
Velīler ħālını giydir iki 'ālemde sultān ķıl

⁶⁰⁸ E/58^b-59^a, H/51^b, T/50^b, S/63^a, U/50^a, C/s.122-123.

2 eynimiz: egnimiz E.

4 me'vāyı: me'vāya H,T.

3 kemerbesten: kemerbesteñ S.

5 āb-ı ħayvāndan: āb u ħayvāndan H,T.

⁶⁰⁹ E/59^a, H/52^a, T/50^b, S/63^a-63^b, U/50^a-50^b, L/38^a, C/s.123.

2 giydir: giy de H,T.

4 istegini: istedūgini E,L.

5 yāriñ: yārin H,T.

- 3 Velev zāhir velev bāṭın devāsın isterem yāriñ
Yeri ʔar oldı ğurbetde bugünkü günde ğülşen ʔıl
- 4 Uyandırsın biraz şabr it ğüzel Rabbim ʕ ömür vir de
Anıñ istegini bir bir sen anda bunda dermān ʔıl
- 5 Bilinmez derde düş itdiñ ğayış şer sendedir cümle
Ħasan yāriñ Ħüseyñ-i Kerbelā ʕ ışķına imkān ʔıl
- 6 Ħulūşı bendeñiñ yāriñ ilişme iste kendine
Erenler ğālını vir de bilinmez derde Loķmān ʔıl

306⁶¹⁰

Fā ʕ i lā tün Fā ʕ i lā tün Fā ʕ i lün

- 1 ʕ Andelībim şinemi ğoş yāre ʔıl
ʕ Ār nāmūs şişesiñ biñ pāre ʔıl
- 2 Çün bu ilde şāşķın oldı her işim
Çāresiz ʔaldım yine gel çāre ʔıl
- 3 Āh u zārım giceler tā şubĥa dek
Bülbülüm dost ğülşeninde zāre ʔıl
- 4 Ey şanem dostuñ yüzün ğöster baña
Hem beni ucdan uca ğünkāra ʔıl
- 5 Ħikmetiñ dāru'l-emān itseñ Nesīm
Nefsimi bildir seni sen dāra ʔıl
- 6 Varlığıñ olmaz Ħulūşı ʔalb-ile
Tendeki cānım cenān it yāre ʔıl

307⁶¹¹

Fā ʕ i lā tün Fā ʕ i lā tün Fā ʕ i lā tün Fā ʕ i lün

- 1 Oķuyup zāhirle bāṭın ʕ ilm-i ʕ ilmu'llāha gel
Şeyĥe ol ta' līm-i lā ilāhe illā'llāha gel

⁶¹⁰ E/55^b, H/52^a, T/50^b-51^a, S/59^b-60^a, U/50^b, L/37^b, A/90^a, C/s.123.

2 ilde: kez A.

4 şanem: eksik A; baña: meni E,S,L.

6 olmaz: olmuş A.

⁶¹¹ A/36^a.

- 2 Nefs-ile eyle muhāreb ‘ömrüni zāy eyleme
Zıkr-i tevḥīd-ile āgāh ol da sırru’llāha gel
- 3 Gel o ef’āli baqar nefsiñe çal seyf-i Ḥaqqı
Göresiñ özünde ādem sen şafiyyu’llāha gel
- 4 Naqşıñ al sensinki tūbā pīr-i fānīden giyen
Māhını ḥaydan ḥaqqıkat şems-i vechu’llāha gel
- 5 Şem’-i yā qayyum uyandır qahrına luṭfu’l-emīn
Raḥmeti olsañ Ḥudānıñ şāf-ı rūḥu’llāhā gel
- 6 Şeyḥ Ḥulūşī cān gözile zātını gördi mu’īn
Emr-i ‘ālīdir Muḥammed sen de emru’llāha gel

308⁶¹²

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Seyr-i gülzārında bābu’llāh iden gördi cemāl
Sırr-ı seyrānında vechu’llāh iden gördi cemāl
- 2 Remz-i Ḥaqqı ol ḥaqqıkat remzini bezm-i ezel
Dilde ḥil’at giydi kenzu’llāh iden gördi cemāl
- 3 Şol cemāliñ zerresinden nūş iden ḥayy oldı ḥayy
Qalb-i sulṭān hād-ı bismi’llāh iden gördi cemāl
- 4 Geldi faḥrından münevver āh iden eyvāh iden
Devleti ‘uzletde şabru’llāh iden gördi cemāl
- 5 Al celāliñ sen cemāli Ḥaqq kemālin bunda bil
Vāşıl-ı yār ol ki fazlu’llāh iden gördi cemāl
- 6 Şeyḥ Ḥulūşī zillet-ile nuṭq idüp ḥalvet yolın
Cān fedā kıll tende rūḥu’llāh iden gördi cemāl

309⁶¹³

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Her ṭarafdan yār göründi her demiñ ‘anqāsı dil
Cām-ı vaḥdetden bilindi şol göñül sevdāsı dil

⁶¹² A/36^a.

⁶¹³ A/36^b.

- 2 Dosta da‘ vet eyleyenler hoşca meyvālar ile
Hūriyā ğılmān özünde er ʔoĝan elması dil
- 3 Şu‘ lesi Hāḫḫ zerresinden zīnet-i dūnyā bilüp
Kenz-i sırrıñ ḫaznesinde seyriniñ a‘ lāsı dil
- 4 Kim ḫanān şevḫiñ meyi ne zūlmetiñ baḫrın irer
Mazḫar-ı ‘ ālemd e şems ol devr iden envāsı dil
- 5 ‘ İlm-i ḫikmetden görüñdi her tecellī ‘ ālemīñ
Ğonca gül gülzār içinde bülbülñ şeydāsı dil
- 6 Menzili ḫudret kemāli bī-nişān olmaḫsızın
Naḫş idüp elvāne rengin reng-i bī-da‘ vāsı dil
- 7 Gör nedir aĝyār ile yāriñ Hūlūşī fark ola
Derdiniñ ĝayrıda dermān nice dir uḫrāsı dil

310⁶¹⁴

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Ey gönül mir’āt-ı ādem aç gözün sulṫāne bil
Bunca gör kim ḫalma a‘ mā sec özüñ ĝüfrāne bil
- 2 Çün teveccūḫ ḫılsa mü’min mürşid-i kāmīl gerek
‘ Āḫili hoş ĝāfil olma ‘ ibreti pervāne bil
- 3 Tā ḫaḫīḫat feyzini gel bunda irşād eylesün
Biñ bir ismin it müsem mā sen daḫi vicdāne bil
- 4 Nefs-i nefsi dimediler vārişi ol enbiyā
‘ Ālī-şānıdır Muḫammed şer‘-ile şāhāne bil
- 5 Ol muḫaddemden muaḫḫar hem müyesser ḫıl emān
Bul nazār-ĝāḫ eyle Hāḫḫı kāmīl-i imāne bil
- 6 Şeyḫ Hūlūşī gecdi elvān rengi bī ol şāfına
Şeş cihetden saşdı evşāf nuṫḫımı Ḫur’āna bil

Ḫāfiye-i Harfu’l-Mīm

311⁶¹⁵

⁶¹⁴ A/36^b-37^a.

⁶¹⁵ E/59^b, H/52^a, T/51^a, S/64^a, U/50^b, L/104^a-104^b, C/s.124.

1 ‘ unşūr: ünşūr L.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Çār 'unşürdan giyalden sersemim ben sersemim
Eynimi irden şoyundum her demim ben her demim
- 2 Faḥr-ı 'ālem meclisinde ben ricāllerlen bile
Ḥulq-ı Aḥmedden giyindim hem-demim ben hem-demim
- 3 Şöyle biñ cāndan geçüp cānānı ben buldum ise
Şüretim koy sīret içre ğam yimem ben ğam yimem
- 4 Enbiyā vü evliyā vü bunca er ervāḥına
Olmışam zī-rūḥ-ı pür-nūr görmemim ben görmemim
- 5 Şem' -i 'ışka gel görindi ṭolanur pervāneler
Ḥaḳḳıñ 'ışkına düşüp kim yanmamım ben yanmamım
- 6 Terk idüp yārān-ı yārı tā bulunca yürürüm
Şeyḥ Ḥulūṣı gel demişdir gelmemim ben gelmemim

312⁶¹⁶

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Tārūmār itdim bu gün terkimde cān ḳalsun dimem
Başdıĝım yerler yıḳılsun kim vīrān ḳalsun dimem
- 2 Terk idüp māl ü melālim hoş çıkam ğurbetlere
Baş açık yalın ayak 'ālemde şān ḳalsun dimem
- 3 Varayım bir mürşid-i kāmīl eşigin yüz sürem
Evliyānıñ yolların ḥāşā diyen ḳalsun dimem
- 4 Bülbülüm feryād-ı 'ışkıım yaḳsa gülzārı bütün
Ğonc'açılmış güller içre āşiyān ḳalsun dimem
- 5 Ben güzeller şehrine vardım ulu ḥarmān için
Arpa buĝdayı ḳoyup şāfı saman ḳalsun dimem
- 6 Şeyḥ Ḥulūṣı gel bu 'ışkıñ ḥālını giydir baña
Ba' dehu şimden gerü bil sen gümān ḳalsun dimem

6 şeyḥ: ey H,T.

⁶¹⁶ E/59^b-60^a, H/52^b, T/51^a, S/64^a-64^b, U/50^b-51^a, C/s.124.

3 eşigin: işigine H,T.

4 Ğonc'açılmış: vezin gereĝi "Ğonca açılmış" kelimelerini bu şekilde yazdık.

6 şeyḥ: ey H,T; baña kelimesi sonradan eklenmiş H.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Ey Hūdā kalbimde keşret virme aşlā istemem
Nefsiniñ hālinde hālvēt virme aşlā istemem
- 2 Ben bugün 'aşıklara şordum didi sensin güzel
Bu güzellik bende miñnet virme aşlā istemem
- 3 Nideyim a' lā-yı 'illiyine mażhar olayım
Şol meni 'ālemde devlet virme aşlā istemem
- 4 İtmediñ mi altmış üç yıl hem mu'ammer yāriñi
Bir kılındı ğayrı himmet virme aşlā istemem
- 5 Sen meni kāfir kılaydıñ ben turāb oldum idi
Şimdi hayyım mevt-i zulmet virme aşlā istemem
- 6 Şeyh Hūlūşī küfr içinde arayup buldı seni
Hem bugün yārime hāşret virme aşlā istemem

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Bilmediğim bilmedime bildim efkār istemem
Men beni bildim beni ben buldum efkār istemem
- 2 Añladım ki hep revişler bend-i nefsimden imiş
Şoyunup abdāl olam şimden gerü 'ār istemem
- 3 Varlığıñ tahtın bırağdım 'azm idüp çığdım yola
Pes ayak yalın gezen gülzār güftār istemem
- 4 Hep tecelliler görüñdi bilmezem hālim nedir
Bir 'aceb müşkil miyem 'ālemde hiç kār istemem
- 5 El yuyup fānī hayālātından it kalbin Hūlūş
Ol beğāsı vañdetiñ fāñide tekrār istemem

⁶¹⁷ E/60^a, H/52^b, T/51^a-51^b, S/64^b, U/51^a, L/41^a, C/s.124-125.

1 hālvēt: kuvvet S.

6 şeyh: bu H,T.

⁶¹⁸ E/63^a, H/52^b, T/51^b, S/67^b-68^a, U/51^a, L/42^b, C/s.125.

5 hayālātından: hayālātından H,T.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Țoğrısıysa göñlüm içre ben yehūdi istemem
Bir 'adüvvümde odur Mervān pelīdi istemem
Uyruğunuñ bir göz ide kör idiydi istemem
Ben yedi nīrānı baħş itdim Yezīdi istemem
- 2 Cīfe-i dünyāya Țālib himmet ise istemem
ȚupȚurı da'vā ile ol 'ibret ise istemem
Hep bu yolda her kimiñ kim ümmet-ise istemem
Ben yedi nīrānı baħş itdim Yezīdi istemem
- 3 Ehl-i beytiñ Țadrini a' lā bilüp kim gelmez o
Fitnedir bugünkü gün yarınki günde gelmez o
Kendi noĚşānın görüp kendi Țabūlun Țalmaz o
Ben yedi nīrānı baħş itdim Yezīdi istemem
- 4 'Ārifiñ Țahrın luȚuf gör gāfiliñ luȚfun Țahr
Diller içre Țuymadıñ Fir'avnı gārĚ itdi baħır
Māyesi ekşi Țutulmuş balı itmez mi zehir
Ben yedi nīrānı baħş itdim Yezīdi istemem
- 5 Şeyĥ Hūlūşī nefsiñi bildiñ ise bildir bize
Mışriyā Yūnus dilinden espozi dir espozi
Zāt-ı hūsnı āşikār it maħrem it ġayrı yūzi
Ben yedi nīrānı baħş itdim Yezidi istemem

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Gel bu 'ıŖıĥ içre denildi ben velī pervāneyim
Țo yanam Ŗem' iñ Țerāğın deñ deli divāneyim

⁶¹⁹ E/67^b, H/53^a, T/51^b-52^a, S/72^b, U/51^a-51^b, L/46^a-46^b, C/s.125-126.

1 Țoğrısıysa: Țoğrısı S.

2 Nakarat mısra ikinci kıtanın ikinci mısraı olarak yazılmış sonra üstü çizilip yanına doğrusu yazılmıştır H.

4 Țahrın: Țahrımı H,T.

5 şeyĥ: ey H,T.

⁶²⁰ E/59^a, H/53^a, T/52^a, S/63^b-64^a, U/51^b, L/101^b, C/s.126.

1 denildi: dindi E,H,T,L.

2 ya: eksik E,H,T; kār-ĥāneyim: ker-ĥāneyim S,L.

3 ders-ĥāneyim: derşāneyim S.

5 çün: eksik S.

6 şeyĥ: bu H,T.

- 2 Mıṣrî ya Yûnus dilinden emr ider Ümmî Sinân
Mektebimdir dir *ledûn* ‘ilmine ben kâr-hâneyim
- 3 İkiyüz tâ yirmi dört biñ dört kitâb oldu inen
Kimdir ol taḳvâ içinde bir ulu ders-hâneyim
- 4 Aç o Ḳur’ânı ve *men yekfürde bi’t-tâgûti* bak
Mü’min-i kâmil olan ḥaksız mıdır put-hâneyim
- 5 Ben bu cismim maḥvına çün şöyle ‘ahd itdim idi
‘İlm-i şer’ a vâsıl oldum dirse fetvâ-hâneyim
- 6 Bir zamân deryâ-yı ‘ışıkda kaçreyi buldum diyen
Şeyḥ Ḥulûşî çûşa gelse dir mi kim ‘ummâneyim

317⁶²¹

Fâ ‘i lâ tûn Fâ ‘i lâ tûn Fâ ‘i lâ tûn Fâ ‘i lûn

- 1 Ey dilâ maḥbûb cenânım feyziñiñ etvâriyim
‘Âlem içre şâh olupdur görse kim esrâriyim
- 2 ‘Âşık oldur ‘ışık içinde ma‘şûḳ-ile ḥaşr ola
Mâh-ı ḥüsnüñ şemsiniñ ‘aynın iden didâriyim
- 3 Göñlümün efkârı sensin istemem hiç ğayruyu
Kerbelâ bārânı dirler ehl-i dil ikrâriyim
- 4 Bilmeyen bilmez bu günden soñra geldigin niye
Geldigin bilmek imiş sulṭânı bil ḥünkâriyim
- 5 Şüfî gel bir kez nazâr kııl küfri koy imânı al
Büsbütün şâhib-göñülde görinen seyyâriyim
- 6 ‘Ârifin ḥüsni kerâmet gör ne yâriñ ḥüsnidir
Tâ tecellisin tesellî eyleyen güftâriyim
- 7 Şeyḥ Ḥulûşî gel göñül şehrinde âbâd eyleyüp
Nice yetmiş biñ sarâyın şor gelen mi‘mâriyim

318⁶²²

⁶²¹ E/60^b, H/53^a-53^b, T/52^a, S/65^a, U/51^b-52^a, L/39^b-40^a, A/38^b-39^a, C/s.126-127.

1 ey: gel H,T.

3 efkârı: efkâr E.

7 şeyḥ: ey H,T.

⁶²² E62^a, H/53^b, T/52^a-52^b, S/66^b-67^a, U/52^a, L/41^b, A/89^a, C/s.127.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Kahr [u] luḥfuñ cāhına düş ben seni pür-hüb diyem
Şāh iken kıl kıl iken sulṭān olan maḥbūb diyem
- 2 Rūz [u] şeb efġān içinde kim bulupdur Yūsufun
Ḥasretiñ 'ışkın Züleyhā ağlayup Ya' kūb diyem
- 3 Şūreti ādem olup hem nefsinı bilmez ise
İçi ḥayvān ḥamr içinde topdolu bir kúp diyem
- 4 Gir velīniñ yollarına *men* 'arefden okuyup
On sekiz biñ 'ālem içre Ḥaqqā ol mergūb diyem
- 5 Kim ki kılbin defterin yazmış kerem fetvāların
Ol daḥī ümmü'l-kitāb olmuş kani mektūb diyem
- 6 Şeyḥ Ḥulūşī ben bu ilde görelı Ḥaqq sırrını
İsmimi dīvāne taqđım kendimi meczūb diyem

319⁶²³

Mūs tef 'i lūn Fā 'i lūn Mūs tef 'i lūn Fā 'i lūn

- 1 'Āşıklar inhāsıyım dillerde 'uşşākiyım
'Ālemleriñ ḥāşıyım dillerde 'uşşākiyım
- 2 Ervāḥlarıñ zātıyım bezmimde mir'ātıyım
Emr oldı ḥācātıyım dillerde 'uşşākiyım
- 3 Mü'miniñ aynasıyım pervāne şem'asıyım
Gönlün de āşnāsıyım dillerde 'uşşākiyım
- 4 Kılbiñ evin māhiyım Ḥaqq sırrı dergāhiyım
Sulṭānlarıñ şāhiyım dillerde 'uşşākiyım
- 5 Vallāhi müştākiyım şirīn lebiñ sākiyım
Kandım ezel bākiyım dillerde 'uşşākiyım
- 6 Merdāneler cānyım özlerde cānānyım
Görseñ Ḥulūşā neyim dillerde 'uşşākiyım

2 ağlayup: ağlayan A.

3 beyit eksik A.

6 şeyḥ: ey H,T.

⁶²³ E/66^b, H/53^b, T/52^b, S/71^a-71^b, U/52^a, L/44^a, A/38^b, C/s.127.

Fe 'i lā tūn Fe 'i lūn Fe 'i lā tūn Fe 'i lūn

- 1 Yine h̄aṣ bağcesiniñ açılan gülleriym
Yenice tāze bāğıñ kıatı bülbülleriym
- 2 Şarılır birbirine şarı gül kırmızı ak
Çile sepmiş çoğı al aşıl elvānlariym
- 3 Seheriñ vaqti fiğānı işiden ārzū çeker
Diremiş yapracuğun seveniñ kıollarıym
- 4 Ötüşür kıumrıları uçuşurlar yuvasın
Hele tūñileriniñ ser-i serverleriym
- 5 Hacedim kıalmadı bülbülünüñ ārzuların
Güle kıymet biçemez kim deyü kāmilleriym
- 6 Şabāhiñ vaqti H̄ulūş güneşiñ toğıdığı yer
Giçeler māh-ı ziyāası göre enverleriym

Müf te 'i lūn Fā 'i lā tūn Müf te 'i lūn

- 1 Söyle baña derdiñe dermān olayım
Çekme elem hem dağı Loqmān olayım
- 2 Ārzularıñ her ne isterseñ güzelim
Cānım bilen tende kim kıurbān olayım
- 3 Kıurduñ ise cāna cenān kıalb evine
Gönder beni emriñe fermān olayım
- 4 Varsañ velī meclisinde 'ilm-i ledünn
Dersiñ oқut mekteb-i 'irfān olayım

⁶²⁴ E/67^a, H/54^a, T/52^b, S/71^b-72^a, U/52^a-52^b, L/45^a, A/43^a-43^b, C/s.128.

3 ārzū: 'arzū E,S,L,A;

5 hacedim: h̄acetim E,H,T; ārzuların: 'arzuların E,S,L,A.

6 ziyāası: ziyā A.

⁶²⁵ E/66^a, H/54^a, T/52^b-53^a, S/70^b-71^a, U/52^b, L/44^b, A/43^a, C/s.128.

2 ārzularıñ: 'arzularıñ E,S,L,A; bilen: benim H,T.

3 cāna: cānda L,A.

4 varsañ: dirseñ E,H,T,S,L.

5 kıadehi: kıadeh E,H,T; ide: eyle E,H,T.

6 derdiñ: der diyen H,T.

- 5 Toldursa sākīleriñ nūrdan kadehi
Virsiñ elem nūş ide mestān olayım
- 6 Hāsret çeküp başdıgıñ yerlerde yüzüm
Derdiñ Hūlūş hāk-ile yeksān olayım

322⁶²⁶

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Bir zamān seyyāh idüp ‘ālemde devrān olayım
Kānde yāriñ başdıgı yerlerde yeksān olayım
- 2 Keşki biñ cānım olup ‘ışkıñla kılsaydım fedā
Aşl [u] nesli ben aniñ zātına kurbān olayım
- 3 Ben bu yāriñ ‘ışkına rüsvāye geldim ‘āleme
Hem daḥī dīvāne oldum bir de ‘üryān olayım
- 4 Çün işitdim iki ‘ālem faḥrı giydi çul ‘abā
Maḥv idem ten mülkini köşkünde virān olayım
- 5 Ey güzel ben derde düşdüm kim baña dermān ide
Sen benim derdimi dermān vir de dermān olayım
- 6 Şeyḥ Hūlūşī sen bu ‘ışka bilmediñ mi tā ezel
Yandıram şevkiñ çerāgın hem de pervān olayım

323⁶²⁷

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Mekteb-i kenzinde ser-girdār-ı arslan olmuşam
Mekteb-i hāş defterinde ma‘n-ı imān olmuşam
- 2 İsm [ü] cismi zāt-ı pākiñ ḥüsnüne ‘ayne’l-yaḳīn
Ḥoş naẓar-gāh eyle kevşer öz gelen şān olmuşam
- 3 Diller içre beyt-i ma‘mūr tevḥīdi ḳalbi bulan
Sūz-ı ‘ışka yār olaldan cānda cānān olmuşam

⁶²⁶ E/62^b, H/54^a, T/53^a, S/67^a-67^b, U/52^b, L/41^b-42^a, C/s.128-129.

6 şeyḥ: ey E,H,T.

⁶²⁷ E/62^b, H/54^b, T/53^a, S/67^a, U/52^b-53^a, L/42^a, A/40^b-41^a, C/s.129.

1 arslan: ‘arşlan S; ma‘n-ı: mūma E,S,L,A.

3 tevḥīdi: tevḥīd E,H,T; sūz-ı ‘ışka: āteş-i ‘ışka E,S,L,A.

7 şeyḥ: ey H,T.

- 4 Feyz-i Mevlā ism-i haṭdan istivā çekmiş ricāl
Gül gülistān bāğ u bostān dilde gülşen olmuşam
- 5 Devr-i ʿālem ʿaşrı bir yer küllisi şahrā dimek
Renk elvānında bī-renk sırr-ı şāhān olmuşam
- 6 Zāt-ı mutlak lā-mekāndan gelmişem ʿibret için
Şad-hezārān zerre zerre cem ʿ-ı insān olmuşam
- 7 Şeyh Hülüşī şākirīn u şābirīn u ʿāmilīn
Eyledi Rabbim de ʿābid ben de ʿirfān olmuşam

324⁶²⁸

Fā ʿi lā tūn Fā ʿi lā tūn Fā ʿi lā tūn Fā ʿi lūn

- 1 Ben bu bahriñ kaṭresin ʿummān olaldan añladım
Yerlere yüz sürüp yeksān olaldan añladım
- 2 Nice biñ elvān içinde şemsiñ envārın görüp
Ol haḳīkāt şehrine dükkān olaldan añladım
- 3 Derde düşdüm bilmedim derdim baña dermān imiş
Şāh-merānı tığladım Loḳmān olaldan añladım
- 4 ʿAlleme'l-esmāñı ta ʿlīm eylediñ çün ādeme
Sırr-ı Haḳka kenz-i bī-pāyān olaldan añladım
- 5 Keşret içre vaḥdet oldım vaḥdeti keşretde hem
Her tecelliden görüp mihmān olaldan añladım
- 6 Küfr içinde ḳoyma cāmiñ var yūri a ʿlāyı bul
Şeyh Hülüşī şāhibu'l-īmān olaldan añladım

325⁶²⁹

Fā ʿi lā tūn Fā ʿi lā tūn Fā ʿi lā tūn Fā ʿi lūn

- 1 Hızra vardım okuyup ʿirfān olaldan añladım

⁶²⁸ E/62^b-63^a, H/54^b, T/53^a-53^b, S/67^b, U/53^a, L/42^b, C/s.129.

1 yerlere: yerleri E,S.

2 envārın: elvānın H,T.

3 şāh-merānı: şeh-merānı E.

6 şeyh: ey H,T.

⁶²⁹ E/63^a, H/54^b-55^a, T/53^b, S/67^b, U/53^a, L/42^b-43^a, C/s.130.

4 işār: neşyār E,S.

6 şeyh: ey H,T.

Min ledünni dersini ‘İmrān olaldan añladım

- 2 Bir zamān elvān-ı nūruñ hüsñüne kıldım nazār
‘Āķibet şem‘ ayı ben pervān olaldan añladım
- 3 Gör haķīķāt mürşidin iķrārı mı virmiş iken
Cezbe-i ‘ışķa düşüp hayrān olaldan añladım
- 4 Bu fenā mey-hānesinde nice işār olmadım
Cür‘ a-i sāķī ķanup mestān olaldan añladım
- 5 Biñde bir on biñde bir yüz biñde bir biñ biñde bir
Derde dermān bildigim Loķmān olaldan añladım
- 6 Şeyh Hülüşī ben bu ilde görelī Haķķ sırrını
Hoş ķarışdıķ çatreyi ‘ummān olaldan añladım

326⁶³⁰

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Kim bu ilde yār ile mihmān ise gelsün görem
Āb-ı hayvāndan içüp hayrān ise gelsün görem
- 2 Haķķa lāyık kimseler yoķdur diyen hiç gelmesün
Merhabā her gördigin güfrān ise gelsün görem
- 3 Kendi nefsinden haber alsun eger ‘āşık ise
Rabbisin virsün haber insān ise gelsün görem
- 4 Hep yedinde zann idem cennetleriñ miftāhını
Öyle bir kāmīl olan ‘irfān ise gelsün görem
- 5 Er yedinden çekmediği ķaldı mı şādıķlarıñ
Nice yüz biñ kerre biñ pişmān ise gelsün görem
- 6 Kendini a‘ lā görüp kim ğayruya varmaz ise
Şeyh Hülüşī dir o kör şeytān ise gelsün görem

327⁶³¹

⁶³⁰ E/59^b, H/55^a, T/53^b, S/63^b, U/53^a-53^b, L/39^a-39^b, C/s.130.

1 āb-ı hayvāndan: āb u hayvāndan H,T.

6 kendini: kendüyi H,T; şeyh: ey H,T.

⁶³¹ E/60^a, H/55^a, T/53^b-54^a, S/64^b, U/53^b, L/39^b, C/s.130-131.

3 ente: intī H,T.

5 Mervān ile: Mervānla S.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Gönlüm içre ben muhānet almadım ki gizlesem
Defterim baḡ gel hıyānet almadım ki gizlesem
- 2 Er yedinden bir ḡadeḡ nūṣ eyledim tolu tolu
Nūr ḡadeḡden ōor emānet almadım ki gizlesem
- 3 Dost yüzün 'āṣıḡ olan Allah içün gelmez ḡınā
Entipüfden dir ōecā' at almadım ki gizlesem
- 4 Ḥaḡḡ cemālin ḡördi kim ḡöstermedi 'ayne'l-yaḡın
Der mi ḡāṣā bī-diyānet almadım ki gizlesem
- 5 Sevmezem vallāḡ Yezīdi ol pelīd Mervān ile
Ḳalbime geldikce lezzet almadım ki gizlesem
- 6 Őeyḡ Ḥulūṣī ḡalb evinde ol emiru'l-mü'minīn
ḡördiḡim sevdā-yı miḡnet almadım ki gizlesem

328⁶³²

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Őüfī diñle tuy bu esrārı ḡörüp kim añmazam
Keşf olındı ise ḡünḡārı ḡörüp kim añmazam
- 2 Zāt-ı muḡlaḡ tende cānım cānda cānānım iken
Ḥākimin ḡükmünde bī-dārı ḡörüp kim añmazam
- 3 Biz bu ile ḡayli olupdur dost ilinden çıḡalı
Dostdan ayru ḡayrı dīdārı ḡörüp kim añmazam
- 4 'Ālem içre dellāl olmiş suḡteler 'ilme'l-yaḡın
Mā-sivā 'iṣḡında efkārı ḡörüp kim añmazam
- 5 Nokṣānımdır ḡiçe virdim kendimi ḡayret yolın
Pīr yolında çār-şū pāzārı ḡörüp kim añmazam
- 6 Őeyḡ Ḥulūṣī sende istiḡrāḡa düṣdüñ tā ezeli
Sende buldum sende her varı ḡörüp kim añmazam

6 ōeyḡ: ey H,T.

⁶³² E/60^a-60^b, H/55^a-55^b, T/54^a, S/64^b-65^a, U/53^b, L/39^b, C/s.131.

3 ḡayli: ḡayy E,S,L.

4 dellāl: tellāl E,S,L.

6 ōeyḡ: ey H,T.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Hısta diller dertlerinde gizli biñ dermān menem
Mü'miniñ albin hüveydā rehberim her an menem
- 2 Gölde mi bülbölde i' lān sev sevil sevdādasıñ
Yaz bahār eyyāmı gülşen şir ü dil ur'ān menem
- 3 Gizli ur'ān ire bi'z-zāt ism-i a' zām var imiş
Beyt-i ma' mūr şādıanıñ göñlüne mihmān menem
- 4 Āh irişse vāh-ı efgān kim mūrāī olmadan
Tevhīd-i hālin şifātım küllü mi imān menem
- 5 Ol vücūdıñ zerresinden cān ulağın işiden
Menzili gelsün velāyet cüz iren 'üryān menem
- 6 ' Āşık u ma' şū olanlar hārb u arb-ı udreti
udretinden bi-nihāye emrine fermān menem
- 7 Vāşıl-ı Hā olmağā yār ister iseñ çok zamān
oğrısı cāndan geçerseñ cāniña cānān menem
- 8 Şeyh Hülüşī emr-i Hāla bezm-i zātı tā ezal
Küllü şey'in aşlına rāci' idüp el'ān menem

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 ' Āşıkıñ Hādır imāmı tevhīd-i ur'ān menem
Dersiñi gör *men 'aref*den mekteb-i ' irfān menem
- 2 *Min ledünnüñ* feyz-i mula emr-i Hādan irmişiz
Menzili udret kemāli hadd-ı bi-pāyān menem
- 3 Sen bu ilde derd-i ' ışıkıñ dermānın hāzıda şor

⁶³³ E/61^a-61^b, H/55^b, T/54^a, S/65^b-66^a, U/53^b-54^a, L/42^a-42^b, A/41^b, C/s.131-132.

1 diller dertlerinde gizli biñ: dil olanlarıñ derdindeki A.

5 vücūdıñ: vücūdı H,T.

8 şeyh: ey H,T.

⁶³⁴ E/61^b, H/55^b, T/54^a-54^b, S/66^a, U/54^a, L/40^b, A/43^a, C/s.132.

1 dersiñi: dersiñ H,T.

5 ide: ola S,A.

6 şeyh: ey H,T.

Dilde Eflāṭūn gerekse sen seni Loḡmān menem

- 4 Çoşdı ‘ummān kaṭre kaṭre ‘āleme raḡmet saçup
Ġarḡ idüp dünyāyı bahra Nūḡ-ile ṭūfān menem
- 5 Fehm idüp gel dost işigin yüzleriñ ḡāk ide gör
Terk idüp şöhret ḡabasın yol ile erkān menem
- 6 Şeyḡ Ḥulūşī noldığın ‘ālem bilür mi ādemiñ
Ḥaṭṭ-ile ḡātemde görseñ şadıṛña iḡsān menem

331⁶³⁵

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Viridi Ḥaḡḡ ḡudret kemāli cem‘ olan eşyā menem
Sırr-ı vaḡdet içre keşret gizlenen ṭā-ḡā menem
- 2 Ḳa‘be-i ‘ulyā-yı muṭlaḡ dilde tevḡīdim bugün
Şüretā arzdan görinen rūḡ ile ‘İsā menem
- 3 Feyz-i Ḥaḡḡ oldum tecellī Şeyḡ-i Ekberden bile
Cennetü’l-me’vā-yı ṭubā ṭūr olan Sīnā menem
- 4 Yek vücūd oldum Eḡaddan varımı yoḡ yoḡı var
Her tesellīler içinde gösteren dānā menem
- 5 Anı her andan göründüm şāh-ı merdān olmuşam
‘Ālemiñ şāhān özünde setr olan meyvā menem
- 6 Mehdiyi görmek muḡāldir uğradı yolum görem
Elçiyim ervāḡ-ı şāna şāh-ile ḡālā menem
- 7 Şeyḡ Ḥulūşī şāfī ḡalvet vaḡdeti ḡıldı ḡarār
Maḡv iden tenler vücūdın Ḥayy iden mevtā menem

332⁶³⁶

⁶³⁵ E/61^b, H/55^b-56^a, T/54^b, S/66^a, U/54^a, L/40^b, A/41^a, C/s.132.

1 menem: benem H,T.

2 menem: benem H,T.

4 vücūd oldum: vücūdumdur L.

5 beyit eksik E,H,T,S,L.

7 şeyḡ: bu H,T; menem: benem H,T.

⁶³⁶ E/60^b-61^a, H/56^a, T/54^b, S/65^a-65^b, U/54^a-54^b, L/40^a, A/39^a-39^b, C/s.133.

3 ‘ışḡa: ‘ışḡ L.

6 şeyḡ: ey H,T.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Gizli cānān olmāz idi kıymasa cānım benim
Çün celālī çalmıyadı 'ışka cānānım benim
- 2 Vāşıl-ı yār olmağ içre dilde ikrār almış ol
Olmağa tevḥīd-i beytin sırr-ı seyrānım benim
- 3 *Kābe kavseyni* gönülden derd-i Ḥaqq Loqmānıdır
'Işka dermān hiç bulunmaz derde dermānım benim
- 4 Ol mürüvvet kānı bezm-i tā ezel ḥünkār mı
Ṭab'-ı şî'rim lā-mekāndan geldi sultānım benim
- 5 Ka'be-i 'ulyāyı maẓhar cennetü'l-me'vā bilüp
Mīn ledünn göstermek üzre şimdi mihmānım benim
- 6 Şeyḥ Ḥulūşī sen de 'anķā bilmege bilmez midīñ
Ḥüsn-i *yā-sīn*inde *ṭā-hā* virse hem şānım benim

333⁶³⁷

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Ḥaqqā kulluğ eyleyenler tendeki canım benim
Yollarına cān virenler cānda cānānım benim
- 2 Gel beni daḥl itme şūfī medḥ ü zemmi birledim
Nefsimi işlāḥ için 'ālemde hem şānım benim
- 3 Yek nazar kıldım tecellī zātımı pāk eyledi
Zāhidā sen anlamazsın Ḥaqqdır ol kānım benim
- 4 'Işk içinde ben melāmet hırkasın giydim ise
Faḥr-ı 'ālem 'ışkına bil oldı 'üryānım benim
- 5 Her gelen bir bir vaṭan tutmuş fenā gülzārını
Lā-mekānım şorsa vā' iz nerde emkānım benim
- 6 Gizlü beytu'llāhı yaptım dilde ma' mūr eyledim
Şeyḥ Ḥulūşī 'arz iderken geldi Sübhānım benim

⁶³⁷ E/61^a, H/56^a, T/55^a, S/65^b, U/54^b, L/40^a-40^b, C/s.133.

5 imkānım: mekānım L.

6 şeyḥ: ey H,T.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Kenz-i istiğrāk içinde mazhar-ı a' lā didim
Devr ider elvān-ı nūruñ lā-mekān illā didim
- 2 Görse kim kudret kemālin şāf olup hayrān didi
Tā ezel ' ışkıñ şarābın kandırır monlā didim
- 3 Dir güzeller şāhını gördüm de ağlar hem güler
Ol cemāliñ Ka' besinde gösteren Mevlā didim
- 4 Zāt-ı hüsnüñden görindi günde yetmiş biñ hicāb
Bağdı cānlar perdesinde derd-i dil dānā didim
- 5 ' Aql-ı küller dir bizimdir Hāğğı zāhir görmüşiz
Gülşen-i vaḥdet degil mi küllisi ra' nā didim
- 6 Şeyḥ Hülūṣī ' ışka uymış āşiyān olmağ diler
Yapdı gördüm ten sarāyın gönüldir ' anğā didim

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Mey-i maḥbūb olmayanda meylimi neyleyeyim
Şubḥ u şāmı vaḫt-i her dem vaḫtimi neyleyeyim
- 2 Terk-i tecrīd itmek ile yārını bilmek degil
Çün taḥammül mā-sivāsın mest olam bilmeyeyim
- 3 Tā ki bezm-i lā-mekānda mest ile kıldı sücūd
Şimdi varım el çeküp ben dil hümāyūn neyleyeyim
- 4 Zāt-ı pākiñ meclisinde vaşl-ı Hāğğ olmalıdır
Ol maḫām oldur mücellā ğayrı bid' at giyeyim
- 5 Hüsn-i zann itmek görindi mü 'mininiñ şānidır

⁶³⁸ E/62^a, H/56^b, T/55^a, S/66^b, U/54^b, L/41^a-41^b, C/s.133-134.

2 monlā: mollā H,T.

3 şāhını gördüm de: şāhı ney görmekte S.

5 vaḫdet degil mi: vaḫdetdi gülüm S.

6 şeyḥ: bu H,T.

⁶³⁹ E/61^b-62^a, H/56^b, T/55^a, S/66^a-66^b, U/54^b-55^a, L/40^b-41^a, A/44^a, C/s.134.

2 bilmek: bilme A.

3 neyleyeyim: neyyeyim S.

6 şeyḥ: ey H,T.

Cān göz-ile ʿibretim Hakk nā-Haḳı görmiyeyim

- 6 Şeyḫ Ḥulūṣī *men ʿaref* dersindedir ʿilm-i *ledünn*
Küllü şey'in sende mevcūd bil seni sen diyeyim

336⁶⁴⁰

Müs tef ʿi lün Fā ʿū lün Müs tef ʿi lün Fā ʿū lün

- 1 Sükker lebiñden ƣandım ey gözleri mestānım
Şīrīn dil-i ḥüsnüñden gül-güne-i gülşanım
- 2 Ƙaddıñ görüp ḥayrānım ismiñ tuyup pervānım
Çeşmiñde āb-ı ḥayvānım gerdānıña devrānım
- 3 Dilber yüziñ gösterdiñ yakdıñ çerāğ isterdiñ
Kenziñde gizli isterdiñ zātım özin burhānım
- 4 Bāğ-bānesin sen bostān dillerde olduñ destān
Cānım cinānım dostān ḥoş geldiñiz şāhānım
- 5 Cismiñ gören ādemdir naḳliñ iren ḥātemdir
Şāhım bilen mātemdir güftāresi pinhānım
- 6 Vaḥdet görin mihmāndan ʿibretleri erkāndan
Ḥikmet Ḥulūṣ sultāndan güfrān ider Sübhānım

337⁶⁴¹

Müs tef ʿi lün Müs tef ʿi lün Fā ʿū lün

- 1 ʿIşkıñla maḥrem oldılar esrārīñ
Şevkiñle hem-dem ƣıl bizi Sübhānım
Elvānları sensin nūr-ı envārīñ
Devrān iden şem ʿiñdedir pervānım
- 2 Dü-ʿālemiñ ḥāşı nedir şormışsiñ
ʿĀşık olup erler meclisin görmüşsiñ
Nürdan ƣadeḫ şunmuş ise ƣurmuşsiñ
Sükker lebin ƣanmış idiñ mestānım

⁶⁴⁰ E/63^a-63^b, H/56^b, T/55^b, S/68^a, U/55^a, L/43^a, A/38^a, C/s.134.

1 gülşanım: reyḥānım A.

2 āb-ı ḥayvānım: āb u ḥayvānım H,T.

4 bāğ-bānesin sen: bāğ-bāne bāğın A.

⁶⁴¹ E/65^a-65^b, H/57^a, T/55^b, S/69^b-70^a, U/55^a-55^b, L/45^b, A/43^b-44^a, C/s.135.

2 ḥāşı: ḥāş H,T.

5 ƣaşıñıñ: ƣaşıñla H,T; itmiş idi: eylemişdi L; ƣıtdı: ƣıtduñ L.

- 3 Bed huylarıñ bir bir görüp geçmiştir
Varlıkların yağma idüp saçmıştır
Haqq sırrınıñ erkânların açmıştır
Cân gözleri açık gerek ey cânım
- 4 Nefsiñ bilüp ser-mâyeyi taldurduñ
Mürşid izin ister kişi şoldurduñ
Dost illeri menzillerin buldurduñ
‘Ārifleri ‘irfānedir sultānım
- 5 Çün kaşınıñ ortasıdır mihrābı
İtmiş idi her dem sücūd şeh-dābı
Göñlüñ evin bilmiş öziñ gül-ābı
Tutdı yüzün görmüş seni Raḥmānım
- 6 Dersin ‘arefden almağa gelmiştir
Gördiñ ledünni ‘ilmine talmıştır
Andan Ḥulūşiniñ elin almıştır
Gösterdi ‘ışkıñ pāzārı pinhānım

338⁶⁴²

Mūs tef ‘i lün Mūs tef ‘i lün Fā ‘ū lün

- 1 Ey raḥm-ı dil didārıña ḥayrānım
Göster beni esrārıña ḥayrānım
- 2 Hicrānesi ‘āşıqlarıñ gülşende
Efgān ider gülzārıña ḥayrānım
- 3 Dilber seniñ ḥüsnüñdedir meyḥāne
Özden ḳanup iḳrārıña ḥayrānım
- 4 Şir dilleriñ gülgün yanağı alıñ
Şir’in lebiñ sükkārıña ḥayrānım
- 5 Maḥbūb-ı Haqq maḥbūblarıñ ser-tācı
İzhār iden envārıña ḥayrānım
- 6 Devrānıña pervān olan ‘ışkıñda

⁶⁴² E/65^b, H/57^a-57^b, T/55^b-56^a, S/70^a-70^b, U/55^b, L/44^b-45^a, A/42^a-42^b, C/s.135-136.

4 şir: şir ü H,T.

7 ismiñden: isminde T.

10 al: eksik E,H,T,S,L.

11 atḫārım: aḫtārım S,L,A.

12 fehm eyleñ: ḥayrānım E,H,T,S,L.

Āyine-i güftārīña hayrānım

- 7 ‘Ālemde ismiñden müsem mā gördüm
Beyt eylediñ hünkārīña hayrānım
- 8 Göñlüm eviñ şem‘ in uyar şem‘ añdan
Cismim yaqup gülnārīña hayrānım
- 9 Cevher döküp ‘aţţārımıñ elvānıñ
Aldanmayup pāzārīña hayrānım
- 10 Gök al yeşil şaru siyāh şordum aq
İncu şatup eţvārīña hayrānım
- 11 Elvāncılık çār-şūsına ‘aţţārım
Bī-renk olup her varīña hayrānım
- 12 Şeyhim Hülūşī nuţqına fehm eyleñ
Ma‘ nā oquyan yārīñe hayrānım

339⁶⁴³

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 *Ledünni*‘ ilm-i ‘irfānım dilerseñ bunda sulţānım
Göñül bendinde Raĥmānım dilerseñ bunda sulţānım
- 2 Dilinden feyz-i esrārım bu yolda ben de erkānım
Ser-a-ser sırr-ı ser-dārım dilerseñ bunda sulţānım
- 3 Fenānıñ mülkidir fānım beķā remzī dūrür kānım
‘Aref’sırrında Sübhānım dilerseñ bunda sulţānım
- 4 Bu demde cānda cānānım nedir derdiñde dermānım
Elem çekseñ o Loĥmānım dilerseñ bunda sulţānım
- 5 Tecellī zāt ecel zātım tesellī pāk-i mir’ātım
Gülistān bāğ-ı ĥācātım dilerseñ bunda sulţānım
- 6 Dil olsuñ sırr-ı vicdānım kılpup qalbiñde mihmānım
Velīler ehl-i imānım dilerseñ bunda sulţānım
- 7 Hülūşī faĥrıdır kārım ‘aliyyü’l-‘ālīdir bārım
Muţahhar mü’min ol yārım dilerseñ bunda sulţānım

⁶⁴³ E/69^b-70^a, H/57^b, T/56^a, S/74^b-75^a, U/55^b-56^a, L/49^a, A/39^a, C/s.136.
5 beyit eksik H,T.

340⁶⁴⁴

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Semā^c -1 ' ışık-1 devrāna irüp el ele tağ şāhım
Göñülde şemsiñ elvānı derün içre di Hāğğ şāhım
- 2 Seniñ nālān u feryādıñ irişsün ' arş-1 Raḥmāna
İşiden kıysun ol cāna gire gör kalbe bağ şāhım
- 3 Sen ol gōncaya ' āşıksın vişāl-i şeyḥ-i kāmilden
Göñül gülşanesin bülbül açılsun gülde bağ şāhım
- 4 Cemāliñ cem^c -i ' irfānı açıldı cān gözi cānā
Hāğğāt ehl-i ḥalk oldu bizi zencire çağ şāhım
- 5 Hūlūşī şem^c -i pervāne yanup pervāz olan sālīk
Görüp esmā müsemmasın erenler dilde ağ şāhım

341⁶⁴⁵

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Şeriki olmayan maḥlūğ dūkel de sensin Allāhım
Beni sen saña bildirdiñ delilde sensin Allāhım
- 2 Giyindim çār^c unşurdan nice seyrān olup geldim
Ki sūnbül bāğ-1 gülşanım göñülde sensin Allāhım
- 3 Kılup varıñdan ol eşyā bu ' ālem sırr ḥafıyyādan
Bize mağbūl olan meyvāyı kıl da sensin Allāhım
- 4 Ezelden lā-mekān içre kılup sırrıñda esrārı
Aña vāqıf olanlarda o dilde sensin Allāhım
- 5 Hūlūşī zıkr ile dāim geçe gör kim teberrādan
Muḥabbet Hāğğā mağşūdum kılde sensin Allāhım

342⁶⁴⁶

⁶⁴⁴ E/70^a, H/57^b, T/56^a-56^b, S/75^a, U/56^a, L/48^b, A/40^a, C/s.136-137.

1 semā^c: semā E,S,L,A.

2 kıysun: gelsün E,S,L,A; cāna gire: cāme kıla A.

3 gōncāya: gōnca-i E.

⁶⁴⁵ E/69^b, H/57^b-58^a, T/56^b, S/74^b, U/56^a, L/49^b, A/43^b, C/s.137.

1 saña: sende A.

⁶⁴⁶ E/64^b, H/58^a-58^b, T/56^b-57^a, S/69^a-69^b, U/56^a-56^b, L/43^b-44^a, A/79^a-79^b, C/s.137.

Müs tef 'i lā tün Müs tef 'i lā tün

- 1 Ğavġā kırıldı kesdim başına
Ķāf taġna atdım zencīre çaġdım
Nefsin kıyanlar düşsün peşine
Ķāf taġna atdım zencīre çaġdım
- 2 Başkın başanıñ dönmem gerisin
Yüzdüm ölüsün giydım derisin
Tıtdım getürdüm Deccāl sürisin
Ķāf taġna atdım zencīre çaġdım
- 3 Çaldım bu seyfi çokluk buzaġa
Eñ soñ muhānet düşdi tızaġa
Ķuzġun lāşesin Ķonmışdı zāġa
Ķāf taġna atdım zencīre çaġdım
- 4 Āsān şifāta tebdīl olup da
Ol dīv gelüpdür hem fīl olup da
Andan 'Azāzil bilgil olup da
Ķāf taġna atdım zencīre çaġdım
- 5 Āhır bu ilde ilhām olındı
Ādem demine in'ām olındı
Münkir münāfıĶ bed-nām olındı
Ķāf taġna atdım zencīre çaġdım
- 6 BāĶī dilerseñ tenlerde ħāyyı
Eşref semānıñ şems oldı ayı
Ķahrında lütfun başmazsa pāyı
Ķāf taġna atdım zencīre çaġdım
- 7 Her kim sözinde tırmazsa kāfir
Mürşid izinde tırmazsa kāfir
Vallāh özünde tırmazsa kāfir
Ķāf taġna atdım zencīre çaġdım
- 8 Erlik Ħulūşī Ķalb ile imān

Bu şiirin 3. ve 4. kıtaları birbirlerinin yerine yazılmıştır A.

1 taġna: taġın S,L.

2 taġna: taġın S,L.

3 lāşesin: ileşin L; taġna: taġın S,L.

4 taġna: taġın S,L.

5 taġna: taġın S,L.

6 ħāyyı: ħāli S; taġna: taġın S,L.

7 taġna: taġın S,L.

8 taġna: taġın S,L.

Tevfīk olındı tevḥīd-i Qur'ān
İğvā idemez mel'ūn-ı şeyṭān
Ḳāf tağna atdım zencīre çaḳdım

343⁶⁴⁷

Mūs tef'ī lā tūn Mūs tef'ī lā tūn

- 1 Ma' nāmda gördüm ikrāra geldim
Şāhım saña ben esrāra geldim
- 2 Dergāh eşigin yüzler süreyim
Ḳurbān olayım ḥünkāra geldim
- 3 Uçmağa girdim pervāne döndür
Şevḳiñ uyandır envāra geldim
- 4 Devrān-ı zikriñ göster esāsın
Dermān-ı derdiñ mi' māra geldim
- 5 *Emmāre* biçdim levvāme gecdim
İlhāma düşdüm dildāra geldim
- 6 Giydım celāli gördüm cemāli
Şordum kemāli güftāra geldim
- 7 Elvān-ı seyrim izḥār idelden
Tevḥīdi buldum bī-çāre geldim
- 8 Mürşid ḳapusun eylenmek ister
Erler maḳāmın izḥāra geldim
- 9 Bostāna vardım cennet bāğında
Bülbül olu ben gülzāra geldim
- 10 Ādem demini ādemde buldum
Ağyāra küsdüm ben yāre geldim
- 11 Ṭamuyı bildim yandım da yundum
Ṭāhir buldım dīdāra geldim
- 12 Ḥāzret görindi vaḥdet bilindi
Andan Ḥulūṣī Settāra geldim

⁶⁴⁷ E/64^a, H/58^b, T/57^a, S/68^b-69^a, U/56^b-57^a, L/43^a-43^b, A/38^a-38^b, C/s.138.

1 saña: seni L.

3 döndür: döndüm E,H,T,S,L; envāra: pervāna E,H,T,S,L.

10 ağyāra: ağyārı H,T.

- 1 Kāmil irindi bendiñde gördüm
Maṭlūb-ı hāşıl oldu da geldim
Beñzim şarardı bağ bunda şoldum
Maṭlūb-ı hāşıl oldu da geldim
- 2 'Ahd itmiş idik bezm-i eleste
Nuṭṭum tütündi cān vir nefesde
Tūṭi kumesde bülbül kafesde
Maṭlūb-ı hāşıl oldu da geldim
- 3 Pāzār-ı 'ışğdan almış elegi
Bostāna girmiş yolmuş kelegi
El kaldırınca geçmiş dilegi
Maṭlūb-ı hāşıl oldu da geldim
- 4 Gün toğdı çıkdı sıtmac inekler
Ġafletde kaldıñ kervān da bekler
Ḳurt geldi süride sekler köpekler
Maṭlūb-ı hāşıl oldu da geldim
- 5 Panzehir zehri kesdim eşikden
Gevher başıdan tıtdı semekden
Pekmez getirdim şaşdım sinekden
Maṭlūb-ı hāşıl oldu da geldim
- 6 Mecnūn olaldan sevdāyı buldum
Leylā arandım Mevlāyı buldum
Çorlu başıma ğavġāyı şaldım
Maṭlūb-ı hāşıl oldu da geldim
- 7 Aḥşamdan evvel ḳandīl uyandı
Pervāne döndi şem' aya yandı
Yandıysa yundı kül oldu kendi
Maṭlūb-ı hāşıl oldu da geldim
- 8 Mıṣrī gibi zāt var mı Ḥulūşī
Yūnus dilinde Ekber Fūşūşī
Mābeyni buldı gecdi nüfūşī

⁶⁴⁸ E/63^b-64^a, H/58^b-59^a, T/57^a-57^b, S/68^a-68^b, U/57^a, C/s.138.

1 bendiñde: pendiñde E,H,T.

4 sıtmac: şıġırtmāc H,T; kervān: kerbān H,T.

6 arandım: arardım H,T; çorlu: turlu S.

Maṭlūb-ı hāşıl oldı da geldim

345⁶⁴⁹

Me fā 'i lün Me fā 'i lün Me fā 'i lün Me fā 'i lün

- 1 Hüdām dūr itme hüsñünden haķırım geldim ol bî-çār
O şeyhim ekberim şāhim Muḥammed Zühdiyā geldim
Muşaffā kıldı zātından cemāl-i kevşeri hünkār
O şeyhim ekberim şāhim Muḥammed Zühdiyā geldim
- 2 Anıñ mekteb-i 'irfānı 'arefden oқunur dersi
Haķāyık 'ilminiñ baħrı 'Aliyyü'l-Vaşfidir kürsī
Haķīkāt 'ilm-i Tevfīķi ledünden 'arabī farsī
O şeyhim ekberim şāhim Muḥammed Zühdiyā geldim
- 3 Saña vaşf oldı Tevfīķi Şihāb u zühd-i taķvādan
Tecellī lā-mekān içre işidüp irdi me'vādan
Çarībim ben ba'īd olmam vişālim oldı Mevlādan
O şeyhim ekberim şāhim Muḥammed Zühdiyā geldim
- 4 Beni zātımdan ol yāri haberdār eyleyen sultān
Muḥammed 'Alidir kāmı anıñ ḳalbindedir burhān
Hulūşī sen de didāri dedik şāh oldırır ol imān
O şeyhim ekberim şāhim Muḥammed Zühdiyā geldim

346⁶⁵⁰

Mūs tef 'i lün Fā 'ū lün Mūs tef 'i lün Fā 'ū lün

- 1 Ey gönlümüñ şehrinde cevlān iden Allāhım
Dil köşkünüñ tahtında miħmān iden Allāhım
- 2 Mü'minleri a'lāda bāķīleri tūbāda
Her sırları eşyāda pinhān iden Allāhım
- 3 Ḳāf tağımı otlatdı ğam yüklerin yükletdi
Virānesin bekletdi divān iden Allāhım
- 4 Piriñ izin izlendi özler özin özlendi
Şāhim saña gizlendi seyrān iden Allāhım

⁶⁴⁹ E/69^b, H/59^a, T/57^b-58^a, S/74^b, U/57^a-57^b, L/48^a-48^b, A/40^a, C/s.138-139.

2 mekteb: mekteb E,S,L,A.

⁶⁵⁰ E/66^b, H/59^b, T/58^a, S/71^b, U/57^b, L/44^a-44^b, C/s.139.

4 saña: seni L.

- 5 Şem' iñ yanan pervâne bülbüllerin efgâne
Gül-güne-i gülşane reyhân iden Allâhım
- 6 Görseñ Hülüş hayretde halvet gerek vahdetde
Da' vâsını kesretde ' ünvân iden Allâhım

347⁶⁵¹

Fe ' ü lün Fe ' ü lün Fe ' ü lün Fe ' ü lün

- 1 Bu ' ışkın yolında gelen cānı bildim
Kānar vahdetinden o sulţānı bildim
- 2 ' Aref dersiniñ mektebinde *ledünni*⁷
Göñül içre sırrında Kūr'ānı bildim
- 3 Nice derdimendim ki hünkāra bendim
Fırāk illerin vaşl-ı cānānı bildim
- 4 Görindi tecellī tesellīlerinden
O demde bu gün ' arş-ı Raḥmānı bildim
- 5 Ezelden muḥakkaḳ cemāliñ ziyāsın
Münevver dil-i bülbül efgānı bildim
- 6 Açılmış gibi goncalar hem saçılmış
Direm dirdi dallar gülistānı bildim
- 7 Uçar tūḫī pervāneler mişli pervāz
İderken bu gülşende bostānı bildim
- 8 Yeriñ selsebīlin ḥaber virdi ' aşık
Hülüşī lebiñ āb-ı ḥayvānı bildim

348⁶⁵²

Fā ' i lā tün Fā ' i lā tün Fā ' i lā tün Fā ' i lā lün

- 1 ' Işkıña yak cismimizi gelse cinān cān virelim

⁶⁵¹ E/64^b-65^a, H/59^b, T/58^a, S/69^b, U/57^b-58^a, L/45^b-46^a, A/41^a-41^b, C/s.139-140.

1 yolında: yolından A.

4 tesellīlerinden: tesellīlerinde A.

8 ' aşık: ' aşıkça H, T.

⁶⁵² E/66^a, H/59^b-60^a, T/58^a-58^b, S/71^a, U/58^a, L/44^b, A/42^b, C/s.140.

1 ' ışkıma yak: ' ışıkla yak S.

4 deryā-yı raḥmet: raḥmet-i deryā E,S,L,A; raḥmet: raḥmete T; ḥūr ile ḡılmān: ḥūr u ḡılmān

H,T.

Mü'min-i kâmil olalım Haqq-ile Haqqa irelim

- 2 Cân iliniñ illerine iki cihân güllerine
‘Ali rızâ yollarına şimdi seni gel görelim
- 3 Dost-ile esrâr görelim nefsimizi rûh idelim
Hâl ile nûr gül direlim tevhid ile egirelim
- 4 Deryâ-yı rahmet girelim cennet-i didâr irelim
Hür ile gılmân direlim ‘ışkla devrânı idelim
- 5 Rehber ile şeyhi görem tutdı Hülüşîyle mayam
Nuḡına biñ câna kıyam gizlice sırr tuydıralım

349⁶⁵³

Fâ ‘i lâ tün Fâ ‘i lâ tün Fâ ‘i lün

- 1 Zât-ı hüsnüñi görince ey kerem
Gözlerim kan kalbime düşdi elem
- 2 Kıo çekem kim hüsn ü cemâliñ hasretin
‘Arz idem elbet gelür yüzi kerem
- 3 İsm-i şabriñ mazharın Rabbim baña
Kıl müyesser bu haķirâne harem
- 4 Yârelendi yâr yolın pür-hün ile
Yârelerim merhemin virsen şaram
- 5 Mü'miniñ kalbin tecellî eylediñ
İki ‘âlem ‘arş u kürs levh ü kalem
- 6 Hüküm iden zî-rûh degil mi tâ ezel
Şeyh Hülüşî kâf u nün *yâ-sîn* lâm

350⁶⁵⁴

Müs tef ‘i lâ tün Müs tef ‘i lâ tün Fâ ‘ü lün

⁶⁵³ E/65^b-66^a, H/60^a, T/58^b, S/70^b, U/58^a, L/102^a, C/s.140-141.

2 gelür: gelür bu L.

3 baña: meni E,S.

4 virsen: virsün S.

6 şeyh: ey H,T.

⁶⁵⁴ E/69^a-69^b, H/60^a, T/58^b, S/74^a-74^b, U/58^a-58^b, L/48^a, A/79^b, C/s.141.

3 kemendim: kemândım L.

4 istintâk: istintikâk S.

- 1 Vaḥdet meyinden bir kerre andım hem yundum
İsmiñ işitdim gördüm de yandım hem yundum
- 2 aıñ cemālin maẓhar olaldan tenlerde
Pāk oldu cismim envāra boyandım hem yundum
- 3 Cānān Muḥammed aynime görüñdi gözlerdim
Cān meyvesinden bostān kemendim hem yundum
- 4 Bir bir güzeller meclis olupdur istintā
Şun arzıālīñ taḥı ayāndım hem yundum
- 5 Vardım erenler cem in buluşdum yüz sürdüm
Çağrıldı ismim gül mihrībāndım hem yundum
- 6 Ser-tāç-ı ālem kübrāyı bildim bildirdim
Zannım ulūşı mişl-i imāndım hem yundum

351⁶⁵⁵

Fe i lā tūn Fe i lūn Fe i lā tūn Fe i lūn

- 1 Hele şolmaz gül-i bülbül-i gülşen olurum
Açılan güllerine nice reyḥān olurum
- 2 Gire gör bāğcelere diresin goncaların
Sepilen dalları cevriñe pinhān olurum
- 3 Şarı açmış kimi a çeşidinden yolalar
Yeñi omurcuğı anber-i reyḥān olurum
- 4 Acabā tūḫileriñ gönülünden ne geçer
Ne de gülzār bāğındaki mihmān olurum
- 5 Ola mı umrularıñ şoralım rāzıların
Arayan şāhibini aña bāğ-bān olurum
- 6 İşiden zār seḫerde ulūşiniñ sesini
Giçe elvānları şubḫıña efgān olurum

⁶⁵⁵ E/67^a, H/60^a-60^b, T/58^b-59^a, S/72^a, U/58^b, L/46^a, A/40^b, C/s.141.

1 açılan: açılmış H,T.

2 sepilen: sepilān E,H,T.

3 a: al H,T.

4 gönülünden: gönülünden E,H,T,S; ne de: bende H,T.

6 zār: zārı S,L,A.

Fe ‘ū lün Me fā ‘ī lün Fe ‘ū lün Me fā ‘ī lün

- 1 Cemāliñ münevverdir görüp mübtelā oldum
Seniñ hüşn-i elvāniñ bugün āşinā oldum
- 2 Güneş ay yüziñden nūr olur māhtāb içre
Geçerdiñ hayālinden hemān pür-ziyā oldum
- 3 Ne envār imiş ‘ayniñ uyan āfitābıñdan
Degil ğayr-ı eşyā *sidretü’l-müntehā* oldum
- 4 Muḥaḳḳaḳ mücerreddir bize Rabbimiñ feyzi
Ḥaḳiḳāt yolından ben gelüp bî-nihā oldum
- 5 Tükenmez ḥazīneñden naşībim kılup iḥsān
İki ‘ālemde şāh dinen dil-rübā oldum
- 6 Ḳananlar leb-i kevşer Ḥulūşī dehāniñdan
Münezzeh olur mı rüz [u] şeb *ve ‘d-ḍuḥā* oldum

Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün

- 1 Kim dire ḥüşnüñ gülünü zülfiñe ber-dāre olam
Ṭūṭi-i altun ḳafes bülbül-i gülzāre olam
- 2 Yār yolına derde düşen ḥasta diliñ çāresine
Var ḳatı Loḳmānı bulup şor yine şor çāre olam
- 3 Māyesini kim boza kim aşl [u] nesli pāk olanıñ
Cenkin olunca özi boş şoñ şoñı bî-‘āre olam
- 4 Gel özi ṭāhir olana şor kime şorarsa deyiñ
Piç ise çāre bulamam deñ anı ḥünkāre olam

⁶⁵⁶ E/66^b-67^a, H/60^b, T/59^a, S/71^b, U/58^b, L/46^a, A/40^b, C/s.142.

“oldum” ifadeleri H ve T nüshalarında “olurum” şeklinde yazılmıştır.

5 tükenmez: dükenmez L; ‘ālemde: ‘ālemiñ E,S,A.

⁶⁵⁷ E/67^a-67^b, H/60^b, T/59^a, S/72^a-72^b, U/58^b-59^a, L/46^b, C/s.142.

1 ber-dāra: ber-dār E,H,T; gülzāre: gülzār E,H,T.

3 bî-‘āre: bî-‘ār E,H,T.

4 ḥünkāre: ḥünkār E,H,T.

5 “o ṭomuzi” ifadesine işaretle satır sonuna kırmızı mürekkeple “o ḥınzırı” yazılmıştır T;
kāre: kār E,H,T.

6 eşcāre: eşcār E,H,T.

- 5 Çokdur o çok o tomuzi insāna mūnis görine
Yağlıca beslenmededir tūgle anı kāre olam
- 6 Eyligi nitsün o Yezīd kıarnında tavşān tepinur
Ey deli divāne Hūlūş ol tehī eşcāre olam

354⁶⁵⁸

Mūs tef‘i lā tūn Mūs tef‘i lā tūn Fe‘i lā tūn

- 1 Kaldır beni yār gel bunda bī-çāre düşersem
Dost yolların di baña dil āvāre düşersem
- 2 Dostuñ yönünden çevrilmeyem haşra varınca
Bildir ‘azīzim ğayruya efkāra düşersem
- 3 Zāhir u bātin āgāh olunca tevbe-kārlar
Kāmil işigin yüzler sürüp dāra düşersem
- 4 Himmet anıñdır kenz içre başdımsa kadem ben
‘Afv itdi şāhım buğz itme her kāra düşersem
- 5 Mağribden aşdı ‘arş kürsī kalem levha tolansun
Vaqt-i seherde bülbül gibi zāra düşersem
- 6 ‘Ahd itdim evvel her sırrı yağmaya kıomam mı
Şeyhım Hūlūşī baq sen de hūnkāra düşersem

355⁶⁵⁹

Mūs tef‘i lā tūn Mūs tef‘i lā tūn Fe‘i lā tūn

- 1 Hüsnuñ görelden dilberle leylālara düşdüm
Mecnūn olup da derdiñle şāhralara düşdüm
- 2 Ferhād tağımıñ haylī zamān gecdi görindi
Şirīn didi ‘aşıklarıña sevdālara düşdüm
- 3 Hāsretliginden kıanber seni ārzū çekerdi
Geldim erenler bildirdi da‘ vālara düşdüm

⁶⁵⁸ E/67^b-68^a, H/60^b-61^a, T/59^a-59^b, S/72^b-73^a, U/59^a, C/s.142-143.

3 tevbe-kārlar: nedil-kārlar S.

⁶⁵⁹ E/38^a, H/61^a, T/59^b, S/73^a, U/59^a, L/47^b-48^a, A/78^b-79^a, C/s.143.

2 haylī: hayl E,S,L.

3 ārzū: ‘arżū E,S,L.

6 şeyhım: kemter T.

- 4 Aşl-ı kerem yanmaqdır işi maḥv olup anlar
Şimden gerü gel gör sen ne ğavġalara düşdüm
- 5 ‘Āşık gönüldür ma‘ şükı ervāḥ-ı münevver
Bir oldı şāhlar dirlerdi ‘ anġalara düşdüm
- 6 Güller açıldı bülbül fiġānda tırabilmez
Gördüñ Ḥulūşī bildim de şeydālara düşdüm

356⁶⁶⁰

Müs tef ‘i lā tün Müs tef ‘i lā tün Fe ‘i lā tün

- 1 Bilmezdim evvel ‘ uġbāyı dünyāya deġişdim
‘ Ārif olaldan dünyāyı ‘ uġbāya deġişdim
- 2 Ta‘ n itme vā‘ iz acdım gözüm gūş ider oldum
Sīn ü kemān ol tañbūr ile nāya deġişdim
- 3 Dünyā gözümdeñ çıkdıysa ‘ ārifleri gördüm
Bir kaṭre ‘ işka geldim o deryāya deġişdim
- 4 *Mütū* ü *ķable* deñ *en temütüm* ne demekdir
Gecdim uludan cismimi ben ḥāya deġişdim
- 5 Zātım erindi bir kez göründüm ne şorarsıñ
Aşımı buldum öldüm de sevdāya deġişdim
- 6 Bildim de bildim dermiñ Ḥulūşī göre geldim
Serçe kuşını virdim de ‘ anġāya deġişdim

357⁶⁶¹

Müs tef ‘i lā tün Müs tef ‘i lā tün Fe ‘i lā tün

- 1 Çekdisē tıġın çoşduysa men ķana irişdim
Cān-ile cismiñ maḥv-ile cānāna irişdim
- 2 Yetmiş yaşında oğlum kızım var velīlerden
Kendim otuz beş kırk yılda miḥmāna irişdim

⁶⁶⁰ E/68^a-68^b, H/61^a, T/59^b, S/73^a, U/59^a-59^b, L/46^b-47^a, C/s.143.

4 vü: eksik E,H,T; deñ: deyiñ E,H,T.

5 beyit eksik S.

⁶⁶¹ E/69^a, H/61^a-61^b, T/59^b-60^a, S/74^a, U/59^b, L/47^a, C/s.144.

- 3 Şabî çoçuksun ebrū-yı vaktiñi geçirdiñ
Biñ yıl yaşasañ dinmez ki pīrāna irişdim
- 4 ‘Ahdim ezelden giydim melāmet kuşanursam
İki cihāniñ faħrı o sulṭāna irişdim
- 5 Şol bī-ħaberdir nefs-ile Raħmānı ne bilsün
Cāhil dir imdi meclisde Raħmāna irişdim
- 6 Bed ħūyımı el çek māt it bu ħālīñde Ĥulūşī
Erkān yolında var dindi her kāna irişdim

358⁶⁶²

Mūs tef‘i lā tūn Mūs tef‘i lā tūn Fe‘i lā tūn

- 1 ‘Ākıl bu ilde fehmi itdi ğaflet ħaber aldım
Ten mülki cānān cān kıldı kāmēt ħaber aldım
- 2 Cazķır nidāsın ğuş eyle diñle iyi añla
Meydān yerinde yağlandı kısbet ħaber aldım
- 3 Mü‘min gerekdir pīrān izinden yürüyenler
Erler libāsın faħr oldu ħil‘at ħaber aldım
- 4 Kāf tağın ucdı ‘anķāyı gördüm hele şimdi
Altun kafesden kılmaz mı hicret ħaber aldım
- 5 Dünyā vü‘uķbā bir oldu birden nażar itmez
Şāyestedir ğam çekmekde miħnet ħaber aldım
- 6 Yāriñ işigin boyun bükenler olur elbet
‘Ālī-maķāmı rüz-ı kıyāmet ħaber aldım
- 7 İster Ĥulūşī mürşid olam dir idebilse
Ĥākine yüz biñ cān-ile ħizmet ħaber aldım

359⁶⁶³

Mūs tef‘i lā tūn Mūs tef‘i lā tūn Fe‘i lā tūn

- 1 Cānān ilini ben cān ilinden ħaber aldım

⁶⁶² E/68^b, H/61^b, T/60^a, S/73^b, U/59^b, L/47^b, C/s.144.

4 tağın: tağına H,T.

⁶⁶³ E/68^b-69^a, H/61^b, T/60^a, S/73^b-74^a, U/59^b-60^a, L/47^b, C/s.144-145.

4 nede: neyde H,T.

- Gecdim o cānı cānān ilinden haber aldım
- 2 Efgān iderken Ya^ç k̄ub gibi yār u diyārı
Cān Yūsufını Ken^ç ān ilinden haber aldım
- 3 Niçe yıl hasret göz yaşı dökmüş mi Z̄üleyhā
İndim tā Mıṣra sultān ilinden haber aldım
- 4 Var sen yūri var yārāna şor yār nide kaldı
Bendeñ işitdim yārān ilinden haber aldım
- 5 Şol kim yerinden tıydum ki söylerdi görenler
İrden uyandım erkān ilinden haber aldım
- 6 Her kim ne söyler gön̄lüm inanmazdı bu yāre
Kandım H̄ulūṣı h̄übān ilinden haber aldım

360⁶⁶⁴

Mūs tef^ç i lā tūn Mūs tef^ç i lā tūn Fe^ç i lā tūn

- 1 ^ç Işka düşelden yanmağa pervāneden aldım
Yağdım kül itdim cismimi kül-hāneden aldım
- 2 Dil hastasıyım dermān arardım haber oldı
Derdime dermān Loḳmānı tıb-hāneden aldım
- 3 Virdim bu ilde mecnūnlara dāru'ş-şifāyı
Kaldım ^ç acebde mīzānı dīvāneden aldım
- 4 Mi^ç mār gösterdüm ben bu sarāyı pāzār itdim
Tahtını yıkdım ābād-ı vīrāneden aldım
- 5 Dersin oğutdum yazdım bu ^ç ilmi *ledūnn* oldı
Ta^ç n itme şūfī Mūsā-yı ^ç İmrāneden aldım
- 6 Gezdim vücūdum şehrine vardum tek ü tenhā
Gördüm H̄ulūṣı geldi gön̄ül-hāneden aldım

361⁶⁶⁵

⁶⁶⁴ E/68^b, H/62^a, T/60^a-60^b, S/73^b-74^a, U/60^a, L/47^a-47^b, C/s.145.

1 yanmağa: yanmağı H,T; Yağdım kül itdim cismimi kül-hāneden aldım: mecnūn olup da derdiñle şahrālara düşdüm S; kül-hāneden: kül-hānede T.

5 dersin: tersine H,T; “tersine oğutdum” ifadesi imlası düzenlenerek yeniden yazılmıştır T.

⁶⁶⁵ E/70^b, H/62^a, T/60^b, S/75^b-76^a, U/60^a, L/49^b, C/s.145-146.

2 kulağınla: kulağıyla S.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Bugün bir meclise vardım hem anda nev-civān gördüm
Haḳīkāt cāmını şundi o demde hem 'ayān gördüm
- 2 Şağımдан hūb şadā geldi işitdim cān ḳulağınla
Nazar ḳıldım biri ṭanbūr biri sīn ü kemān gördüm
- 3 Yine bāğrım delüpdür sīnemi göz göz o meclisde
İki şāh bir birin āhengi bir olmuş da kān gördüm
- 4 Göñüldür nefh iden şūrda kelāmu'llāh olup Ṭūrda
Ḥalīl indi bi ḳoç anda yedinde ḥayli ḳan gördüm
- 5 Eger Meryem olup 'İsā toğurmazsan atasız sen
Anañı bir ere vir gel seni men anda cān gördüm
- 6 Ḥulūşī şeyḥ nice idrāk idem yazdın ne söylersīñ
Erenler Ka'besin bir bir ṭavāf itdim nihān gördüm

362⁶⁶⁶

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Ḳanā' at menzilin bulmuş faḳīr dirler ḡanī gördüm
Cihānı bir pula virmiş iken bunda seḥī gördüm
- 2 Nice ādemleri gördüm bütün terk-i cihān itmiş
Anuñ-çün Edhem İbrāhīm gibi terk-i 'alī gördüm
- 3 Ḥasīs u nāḳışıñ semtin şaḳın kim geçmesün 'āşık
Ḳātırdır çifteli kendi teper olmuş sefīh gördüm
- 4 O bir dünyāya meyl itmiş kişiler 'āḳilim dirse
Mürāyī diñleyen 'āḳil degil vallāh deli gördüm
- 5 Aceb kim cennete dāḥil olur mi kim cehennemlik
Degil vā'ız degildir dirseñ ol cennet güli gördüm
- 6 Teferrüc eyle 'āḳilsen çıkup seyyāḥ-ı 'ālemde
Ḥulūş yarıñı elde it bugün ḡurbet ili gördüm

3 yine: neyi E,H,T.

4 ḥalīle: ḥalīl L; bi ḳoç: bir ḳoç E,H,T,S; “ḳoç anda” ifadesi için derkenara “ḳoç ḳurbān” yazılmıştır T.

⁶⁶⁶ E/70^b, H/62^a, T/60^b-61^a, S/75^b, U/60^a-60^b, L/49^a, C/s.146.

5 cennet güli: ki cenneti S; gördüm: eksik E.

363⁶⁶⁷

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Ben ol mürşid-i kâmilim iki 'âlemde şâh gördüm
İşigine yüzüm sürdüm ki gördüm pâdişâh gördüm
- 2 Gözüm kim gördüğü anda aşıldı kaldı zülfünde
Anuñ-çün pertev-i hüsnî ziyâsın nîm-nigâh gördüm
- 3 Güzel rûyın nazar kıldım teveccüh eyledim yâre
O demde Hâkķ tecellîsin gönüller içre mâh gördüm
- 4 Derûn iklimini seyyâh idüp kerrât ile kezdim
Hâķîkât Ka' besin vardım yapılmış hânķâh gördüm
- 5 Çakılmış perçîn olmakda nice dîvâneler vardır
Koparmış zencîr-i 'ışķa Hülûşî gâh gâh gördüm

364⁶⁶⁸

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Dilidir tûṭiyâ mişli saçı leylâ-yı meftûnum
Ṭaķıl zülf-i kemendine dil-i şeydâ-yı meftûnum
- 2 Cemâlin hoş nazar kıldım görindi çeşm-i âhûsi
Ḥayâlim reng-i elvânı yüzi şol ayı meftûnum
- 3 Bilürken ma' şûķı maḥbûb çeker biñ cevriñ ' aşıķı
Derûn içre bu nâzı ben ne istiğnâ-yı meftûnum
- 4 Beni Mecnûn iden Leylâ Keremdir Aşlı yanmaz mı
Şîrîñ dir Ferhâdı bildim bilen a' lâ-yı meftûnum
- 5 Hâķîķî ' ışķ-ile Allâh mecâzîden ola tağyîr
Arar aşlını zâtından iren ednâyı meftûnum
- 6 Fenânıñ mülk-i manşûbı bu pertev hüsn-i rûyından
Bilince vuşlat-ı yârı ne put tersâyı meftûnum

⁶⁶⁷ E/70^b-71^a, H/62^b, T/61^a, S/76^a, U/60^b, L/49^a-49^b, C/s.146.

1 ben: men E,S,L.

3 eyledim yâre: eyledi yârı S.

5 vardır: vardı E,H,T.

⁶⁶⁸ E/70^a-70^b, H/62^b, T/61^a, S/75^a-75^b, U/60^b, L/48^b, A/39^b, C/s.146-147.

2 âhûsi: âhûyi E,S.

5 ednâyı: a' lâ-yı E,H,T.

- 7 Hülüşî emr [ü] fermānı tehî sevdāyı nehy itdi
Cināndan bî-ḥaber cānā ki bir kālā-yı meftūnum

365⁶⁶⁹

Mūs tef‘i lün Mūs tef‘i lün Mūs tef‘i lün Fā‘ū lün

- 1 ‘Işķıñ ile yaqđıñ bizi ey gözleri mestānım
Şevķiñle uyandım seniñ ḥüsnüñdedir ḥayrānım
- 2 Sükker lebiñ şirīn diliñ senden leziz sevmeksiz
Görmez gözüm bir nesne-i pinhāneyim sulṭānım
- 3 Mü‘minleri āyinesiñ sevdā seni ‘ibretde
Burhān idüp ğayret yüzün firḫat özin pervānım
- 4 Gülgün yañağıñda güli bülbülleriñ efgānı
Gülzāra qarşu ğoncasın gülşanede hicrānım
- 5 Şāhibleri bāğındadır bostāndaki bāğ-bānıñ
Göster nedir meyvelerin didārıñna mihmānım
- 6 Geldiñ Hülüş devrāneden kürs oldı ‘arş seyrāna
Levh üstüne yazdıñ ḫalem merdān özüñ imānım

366⁶⁷⁰

Me fā‘i lün Me fā‘i lün Me fā‘i lün Me fā‘i lün

- 1 Bugün Ferḫād [ü] Mecnūnum delüp tağında ḥacātım
Kerem eyler ṭolar ‘ışķım yanup bābıñda berbātım
- 2 Aşıl ‘ışķ-ı mecāziden gelürse kim ki aşlından
Vişāl-i Ḥaḫḫ çeker ‘arzū görüpdür mende mir‘ātım
- 3 Bilen *yā-sim* ḥüsnüñden ḫanup şundurđığıñ kevsēr
Ezel *naḥnu ḫasemnāy*ı biliñ bildim de merdātım
- 4 O demde Ḥaḫḫına ḫāil olan şehr-i ḫaḫīḫatdir
İşāret ‘aşra şehrinde su‘āl it señde işbātım
- 5 Kimin ḫudret vire Allāh Hülüşî nuṭḫı emriñdir
Hemen dir feyż-i Mevlādan şifāt-ı Ḥaḫḫda bil zātım

⁶⁶⁹ A/39^b-40^a.

⁶⁷⁰ A/41^b-42^a.

367⁶⁷¹

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Zātıma kıldı tecellî hem Rasûlu’llâhı hem
Biñ bir isminden tesellî şükr-i hamdu’llâhı hem
- 2 İsmiñ ‘aynı şıfâtı zâtınıñ zerre hayâl
Secde-gâhı eyleyen bezminde bul Allâhı hem
- 3 Halk-ı Mevlâ raħmi sende ‘âlemi cismiñ Raħîm
Cem‘ idüp cem‘inde cem‘iñ cem‘-i cem‘ u’llâhı hem
- 4 Çün tecellî kıldı Allâh cüzisinden eyle gel
Gel nazâr kıll küllü eşyâ hükmi-i hükmu’llâhı hem
- 5 Şeyh Hülüşî terk-i dünyâ terk idüp terkindedir
Ol nefesden giydi elvân ism-i ismu’llâhı hem

368⁶⁷²

Me fâ ‘î lūn Me fâ ‘î lūn Me fâ ‘î lūn Me fâ ‘î lūn

- 1 Tecellî pertevi hüsñüñ bize şems oldurur şâhım
Hicâbıñ cem‘ine birlik şefâ‘at kânıdır râhım
- 2 Ki ol eşyâ-yı zînetde kılarısa ‘ömrini eyvâh
Bulamaz derdine dermân kılar zâyi‘ ‘ömrünü vâhım
- 3 Fiğânı dem-be-dem feryâd kılardım dâimu’l-bâkî
Nice ‘arz eyledim şâhı haķîkat cem‘-i dergâhım
- 4 Fenâda *mûtu* dem dâim beķâda *lâ-yemûtem* men
Ezel bildim şehinşâhı bu demde kılmadı âhım
- 5 Kışiler geldi ednâdan nefesden giydi rûhânî
Yanar bezminde pervâne mayâdan şem‘-i dil mâhım
- 6 Hülüşî kalb olan merdân cihâna geldi ol mü‘min
Hemân tâhir olanlar Haķķ gönül mışrında Allâhım

⁶⁷¹ A/42^a.

⁶⁷² A/42^a.

2 “zâyi” kelimesi “zâ‘y” şeklinde hatalı yazılmıştır A.

Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün

- 1 Gördüm cemālîne hüsni-yârim didim
Dost baĥcesi bâġım gül^c-izârım didim
- 2 Efgân iden gülşendeki bülbüllerin
Dirdim gülin ol ġonca-i varım didim
- 3 'Āşıklarin şordum âl-i bostân biziz
Söyleñ hemîn şol bâġ-bân-ı bârım didim
- 4 Gördün erenler çâr-şüsü mâlñ nedir
Özden kemâl aldım 'ışk-ı kârım didim
- 5 Her kim ene'l-Haĥĥ dir sırr-ı vâkıf ise
Manşür gibi bâġın zülf-i dârım didim
- 6 Ķalbin Ĥulüşin cânâı virmez iseñ
'ışk ile yandıñ intizârım didim

Ķâfiye-i Harfu'n-Nün

Fâ 'i lâ tün Fâ 'i lâ tün Fâ 'i lâ tün Fâ 'i lün

- 1 Kenz-i sırrın ĥaznesinde seyr idendir âsitân
Naĥş idüp elvân-ı rengin şem^c-i hüsünüdür 'ayân
- 2 Gülşen-i vaĥdet sarâyın mazharı 'uşşâĥ ola
Keşf iden tevĥid-i dilde ĥalb-i pür-nür-ı cinân
- 3 Nefsiñi bilmek dilerseñ gir gönül mektebine
Men 'aref dersini belle zerresi küllü cihân
- 4 Şür-ı isrâfîl şadâsın cân ĥulaġı işiden
Dost ilini lâ-mekânda bundadır ol bî-nişân
- 5 Ağniyâ olduñsa şâkir menzil-i maĥşûda er
Câm-ı 'ışkı nür ĥadeĥden saña şunsun sâĥiyân

⁶⁷³ A/44^a-44^b.

6 "intizârım" kelimesi "intizârım" şeklinde hatalı yazılmıştır A.

⁶⁷⁴ E/75^a, H/62^b, T/61^a, S/80^b, U/60^b-61^a, L/53^a-53^b, A/45^b-46^a, C/s.147.

3 mektebine: mektabına E,S,L,A.

5 saña şunsun: kevşeri şun A.

6 Gel bu bâġa baġla bâġın bu Ĥulüşî bâġ-bân: Şeyĥ Ĥulüşî gel bu bâġından şehinşâhımda şân A.

- 6 ‘ Ārif oldur bir gönül bāğı bāğında bağıdır
Gel bu bāğa bağla bāğıñ bu Hülüşî bāğ-bān

371⁶⁷⁵

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Gel gönül ‘ ışkın düşüp gel Muştafādan dönme sen
‘ Işık içinde öyle maḥbūb-ı Hudādan dönme sen
- 2 Enbiyāniñ vārişiyse bu yoluñ rehberleri
Mürşid-i kāmil yedin tut Murtażādan dönme sen
- 3 On iki imāmiñ aşl [u] nesli beytu’llāh ise
Şāh Ḥasan cānım Ḥüseyn-i Kerbelādan dönme sen
- 4 Biz bu Zeyne’l-‘ ābidīne cānımız kıldık fedā
Cāna kıy bin kerre aşlā Bāķırādan dönme sen
- 5 Ca‘feri sevdiñse şāhsın Mūsā-yı Kāzım ile
Pādişāhım dir ‘ Ali Mūsā er-Rıżādan dönme sen
- 6 Müttakīdir hem Naķīdir hem Ḥasandır ‘ Askerī
Hep ‘ Ali evlādı ‘ ālī Fāḫımadan dönme sen
- 7 Şeyḫ Hülüşî Mehdi kimdir Seyyid-i Yaḫyā benim
On iki pīrānı bir bil pişvādan dönme sen

372⁶⁷⁶

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Şūfiyā gel şāfiyi bul bilmediñ insānı sen
Merd-i tām olmak dilerseñ izle gel pīrānı sen
- 2 Ḥaķķ cemālin bunda işbāt eyleye ‘ ayne’l-yaķīn

⁶⁷⁵ E/71^b, H/63^a, T/61^b, S/76^b-77^a, U/61^a, L/97^a, R147-148.

5 şāhsın: şāhiñ E,H,T.

7 şeyḫ: ey H,T.

⁶⁷⁶ E/73^a-73^b, H/63^a, T/61^b, S/78^b, U/61^a, L/52^b, A/49^a-49^b, C/s.148.

1 şūfiyā gel şāfiyi: şufi gel sen şāfiyā A.

2 işbāt: işbāt A.

7 yoğı: yoğ H,T, beytin ikinci mısraı yerine 8. Beytin ilk mısraı vardır S; yoğı bil: bil yoğı A.

8 beytin birinci mısraı 7 beytin ikinci satırındadır ve beytin ikinci mısrası eksiktir S.

9 gir: ol A.

10 şeyḫ: ey H,T.

- ul ola gr *men* ‘*aref*’dersindeki sultānı sen
- 3 Seyr idp ‘ışk pāzārında bunda vaĥdet çār-şsın
Nş idp vaĥdet meyinden ıoldırup ĥayvānı sen
- 4 Devr-i Ādemden ber geldim cihāna ey kişi
Ėayrı bir taĥvāyı gr kim keşf-i dil ĥayrānı sen
- 5 Nice bir nefsiñ bilince varlıĥıñ bir pula vir
On sekiz biñ ‘ālem ire gir ulu devrānı sen
- 6 Gel yaban illerde gezme ‘arş-ı iřnān şehrisin
Yüz sürüp dergāĥ işigin şandedir mey-ĥāne sen
- 7 Yoĥı bil kendiñ bu ilde zāt-ı varlıĥıñ nedir
Maĥv idüp elvān rengi renk-i bī elvānı sen
- 8 Müctehidler ictihādın gş idendir cān-ile
Kfrni ĩmān yerine yaĥma iden ‘irfānı sen
- 9 *Küntü kenziñ* sırrını seyrāna ‘ıřkıñ var ise
şöyle bir miřāl iinde gir ulu dīvāna sen
- 10 řeyĥ Ĥulřī Rabbimi bildir benim me‘ mr iseñ
Yanmaĥa büryāne geldim şıl beni řurbāna sen

373⁶⁷⁷

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i ln

- 1 Gel muĥarrem geldi firşat aĥla gel ĥam günleri
Firřatiñle yandı cānım sen rızāsın yā Ĥseyn
n řarīķat ehl-i hicrān oldu her an anları
Firřatiñle yandı cānım sen rızāsın yā Ĥseyn
- 2 Kerbelā cenginde gāzi ol řehīdī seydīler
Taĥ u taşi ins  cinni cümle şara giydiler
Pīr-i pīrān oldu ĥamla gene cāna kıydılar
Firřatiñle yandı cānım sen rızāsın yā Ĥseyn
- 3 Misk-i ‘anberler boyandı ol Ĥseyniñ şanları
Yārelendi gl gibi nr řāĥ Ĥseyniñ tenleri
Ol Muĥammed ‘Ali Rızā Fāıımanıñ cānları
Firřatiñle yandı cānım sen rızāsın yā Ĥseyn

⁶⁷⁷ E/76^a, H/63^a-63^b, T/62^a, S/81^b, U/61^b, L/54^a, A/50^b, C/s.148-149.

2 pīrān: pīrānı H,T; gene: knĥ E,S,L.

- 4 Şādīkānīñ gözlerinden şu yerine akdı kan
Cedd-i a' lāsın bilenler çağırurlar el-amān
Zār-ile yandı Hülūşī dāimā kıldı figān
Fırqatīñle yandı cānım sen rızāsın yā Hüseyn

374⁶⁷⁸

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Derd-i ' ışkıñ derdini dermānlar ağlasın bugün
Faḫnnı fahr eyleyen sulṭānlar ağlasın bugün
- 2 Her taraftan görmez isem dost yüzini āşikār
Sīnelerde āh iden pinhānlar ağlasın bugün
- 3 İki bayram birle dört tekbīr olup şāh olmaya
' Arpa buğday gün kalan ḳurbānlar ağlasın bugün
- 4 Ben miyim āyīne yok ' ālem midir āyīneden
Hūblarıñ şāhın gören ḫayrānlar ağlasın bugün
- 5 Bende bulmazsam bu terki Edhem İbrāhīm gibi
Ḫāifā yazıḳ deyü ' irfānlar ağlasın bugün
- 6 Ey Hülūşī sen melāmet ḫırkasın giydiñ ise
' Ār-ı nāmūsīñ biraḳ erkānlar ağlasın bugün

375⁶⁷⁹

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Vech-i yāri görmüşüz biz biz de ḫayrānız bugün
Dost yüzünden dost görüñdi yāne pervānız bugün
- 2 Cānımız cānān ilinden aldılar maḫv itdiler
Anuñ-içün cānlar içre cānda cānānız bugün
- 3 Biz bugün ol yāri bulduḳ şoḫbet itdik ' ışḳ-ile
Pīrimiz dermāna virdik didi Loḳmānız bugün

⁶⁷⁸ E/71^b, H/63^b, T/62^a, S/76^b, U/61^b, L/50^a, A/91^a, C/s.149.

2 görmez: görür H.

3 ' arpa: ' arfa T; gün: güne E,H,T.

5 ḫāifā: ḫāyfā H,T,A.

6 "ey" ifadesinin üstü çizilmiş yerine şeyḫ yazılmıştır S; nāmūsīñ: nāmūsı E,H,T,S.

⁶⁷⁹ E71^a-71^b, H/63^b-64^a, T/62^a-62^b, S/76^a-76^b, U/61^b-62^a, L/49^b-50^a, C/s.149-150.

6 şeyḫ: ey H,T; saña: seni L.

- 4 Er kişi kendin begenmiş raħm-i istiğrāk ile
Haħķ ҡuluñ ҙanni ҡatında āb-ı ħayvānız bugün
- 5 řabırımız maźhar dūřelden ār u nā-ār olmadı
oşalı seller gibi her yerde ummānız bugün
- 6 Her yoluñ erkānı birdir dimedim mi ben saña
řeyħ Ĥulūřı  ışķ içinde řöyle miħmānız bugün

376⁶⁸⁰

Fā i lā tūn Fā i lā tūn Fā i lā tūn Fā i lūn

- 1 Enbiyālar ma řūmı Haħķdan  adāletdir bugün
Evliyālar faħr içinde bir melāmetdir bugün
- 2  Āmilīn u řābirīn u řākirīn  ābidleri
Raħmet-i Haħķdan taleb ķıl sen řefā atdır bugün
- 3 Faħr-ı  ālem toğdığı gün nūra ğarķ oldu cihān
Tā ki bezminden berü geldim řahādetdir bugün
- 4 Ni dimekdir anlarıñ mi rācı peyğamber dimek
Dünki gün yarınki günde deñ sa ādetdir bugün
- 5 Faħr giydi eynine başına devlet tācını
Biñ cehil bir mü'min anda dir selāmetdir bugün
- 6 řeyħ Ĥulūřı ħācılar hep ħacc-ı ekberdir dimek
 Arfe gün ҡurbānı aldıñ tiğla  ādetdir bugün

377⁶⁸¹

Fā i lā tūn Fā i lā tūn Fā i lā tūn Fā i lūn

- 1 İsm-i *yā-sīn* ķāf u nūn *tā-hāy*ı bildim  ışķ-ı men
Kūh-ı ķāfı bunda Mevlānāyı bildim  ışķ-ı men
- 2 řanma kim bu řu beler rūħum ğıdā-řāzendei
Kāmil insān olandan nāyı bildim  ışķ-ı men

⁶⁸⁰ E/71^a, H/64^a, T/62^b, S/76^a, U/62^a, L/97^a, C/s.150.

6 řeyħ: ey H,T; arfe: arpa S,L; ““ arfe gün ҡurbānı” ifadesine işaretle satır başı “ķurbān-ı ħaķīķī” ifadesi yazılmıştır T.

⁶⁸¹ E/72^a-72^b, H/64^a-64^b, T/62^b-63^a, S/77^a-77^b, U/62^a-62^b, L/52^a, A/47^a-47^b, C/s.150-151.

4 piri: pīr bir A.

7 tend'irişdim: vezin gereği “tende irişdim” kelimelerini bu şekilde yazdık.

13 řeyħ: ey H,T.

- 3 Her ʔarafdan bağdığım ʔikmet grndi gzime
Cn gziyle zerresin esmyı bildim ʔ iŖk-1 men
- 4 Bunda Ŗfiden gelenler on iki pri bilr
MrŖidi gnlnde sırr maʔ nyı bildim ʔ iŖk-1 men
- 5 NakŖ idp ʔudret kemlin ʔalvetiym ʔalveti
Pr Hsmeddn u pri byı bildim ʔ iŖk-1 men
- 6 Beyt-i maʔ mr tevĥid-i ʔalb cenneti'l-me'v benem
Ėayrı evhm oldığım r'yyı bildim ʔ iŖk-1 men
- 7 AŖlı ztım tend'iriŖdim olmiŖam maĥv-1 vcd
Dil fenyı bilmezem kimyyı bildim ʔ iŖk-1 men
- 8 ʔ iŖka daʔ v itmezem ben vŖıl-1 yr ol ezel
ʔ lemi mecnn iden illyı bildim ʔ iŖk-1 men
- 9 Ŗdıka Ŗyeste ʔılmıŖ maĥv-1 cn olsun cinn
Ŗiddet-i nr nr olan nr myı bildim ʔ iŖk-1 men
- 10 *Ėbe ʔavseyn* kinti hsnne bğ-1 irem
GlŖen-i bğında ĥoŖ Ŗhryı bildim ʔ iŖk-1 men
- 11 Ėn behiŖt oldı ceml-i kevŖeri bunda ʔanan
Enbiylar evliyda Ŗyı bildim ʔ iŖk-1 men
- 12 Cism-i thir gel muĥhar emr-i HkĖ farzındayız
HkĖ ĥabibu'llh-1 kibriyyı bildim ʔ iŖk-1 men
- 13 Ŗeyĥ HlŖi remz-i Ėur'an sırrını setr eyle sen
M'mini ʔalbindeki Ŗol ayı bildim ʔ iŖk-1 men

378⁶⁸²

F ʔ i l tn F ʔ i l tn F ʔ i l tn F ʔ i ln

- 1 Ey gzel ʔaddim bkldi kfa döndüm irce men
Men seni ʔ iŖki dŖelden yfa döndüm irce men
- 2 Gr bir kez ĥirkin digilmiŖ bir ağaccığ znn idek
Kr ki ters giymiŖ de ĥıĖmıŖ Ŗfa döndüm irce men
- 3 M-sivdan el ĥekelden ty tomur ʔaldı mı bağ

⁶⁸² E/72^b, H/64^b, T/63^a, S/77^b-78^a, U/62^b, L/1^a, C/s.151.

6 Ŗeyĥ: ey H,T.

- Harf libāsından şoyundum şāfa döndüm irce men
- 4 Gel ġarīb dost ben bu çölde bekledim aldım seni
Şor inanmazsañ verādan bāfa döndüm irce men
- 5 Hem yedi deryā yedi iqlīmi deşt itdim bugün
Çöller içre iñleyen keşşāfa döndüm irce men
- 6 Yirmi dört yıldan berü seyyāh idüp gezdım ise
Şeyh Hülüşī ġurbet ilde dāfa döndüm irce men

379⁶⁸³

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 upurı bir āha dūşmūş nideyim sultān men
‘Ārifīñ emrin urursa nu idem insān men
- 2 Āh begim āh āhir eyvāh olmayadı cilveñiñ
Baş aık yalın ayak gelmez idim ‘üryān men
- 3 Nice ‘üryān geldim ise baña bir gömlek veriñ
İki üç beş gün degil mi olayım mihmān men
- 4 Cennet içre kim ıardı bu fenā ġurbetligin
Zātımı zātında gördüm giydi ol elvān men
- 5 Bir elif lām itdim ise ‘arş [u] kürs levh ü alem
Şağ u şol yadım çerāğı bulmamam rıdvān men
- 6 Şeyh Hülüşī gel bu ‘ışa kimden aldıñ didiler
Mışriyā Yūnus dilinden hep direm dīvān men

380⁶⁸⁴

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Seyr idüp ġülzār-ı ‘ışı bilmezem ağıyarı men
Hūsñüñi ġöster cihānda ūı-i dil yarı men
- 2 Cān u dilden dil şarābı gel meyi mey-hāneden

⁶⁸³ E/71^b-72^a, H/64^b, T/63^a, S/77^a, U/62^b, L/103^a, C/s.151-152.

6 şeyh: ey H,T.

⁶⁸⁴ E/72^a, H/64^b-65^a, T/63^b, S/77^a, U/62^b, L/51^a-51^b, A/44^b, C/s.152.

1 hūsñüñi ġöster cihānda: gördüm ol hūsñüñ cihāna A.

5 şeyh: bu H,T.

- Bezm-i zātı tā ezelden zār idüp gülzārı men
- 3 Rū'yet-i vaşlım vücūda tā gelince āşikār
Hānedānıñ pertevinde güller içre hārı men
- 4 Beyt-i cānān olsa muṭlaḳ feyzini mürşid gerek
Terk-i tecrid ol fenāfi'llāh beḳā-yı kārı men
- 5 Şeyḫ Ḥulūşī sırrına ḡāfil olan bilmez nedir
Yandıram 'ışḳ āteşinde tende cānım nārı men

381⁶⁸⁵

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Kim demiş maḥv itdi cismin düşüp 'ışḳa yanmadan
Gel oḡul kırklar seni gel nūr ḳadeḫden şunmadan
- 2 Bir delilsiz başlı başıñ Ḥaḳḳ yolu sökmez begim
Kāmiliñ destin ṭutup-kim bir nefes cek ḳanmadan
- 3 Deñ bugün ḫayretde ḳaldım evliyā erkānına
Ney öñünde 'ışḳa geldi meşneviler dönmeden
- 4 Ḥey ne bāk ḡurbetde ḳaldıñ gecdi kervān var ulaş
Var yūri irden vaṭanıñ hem çerāḡıñ sönmeden
- 5 İr yatup sen ne uyursun aç gözün cānıñ uyar
Ay güneş ṭoḡdı ṭolandı ḳalk ḳaḳam ḳalk inmeden
- 6 Şeyḫ Ḥulūşī gel demişken var yūri 'ār eyleme
Yeriñi ṭar itmek ise var yūri gel dinmeden

382⁶⁸⁶

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Men de istiḡrāḳa düşdüm dirse esrār olmadan
Nār-ı 'ışḳa düşüp İbrāḫīm-i gülzār olmadan

⁶⁸⁵ E/72^b-73^a, H/65^a, T/63^b, S/78^a, U/63^a, L/107^a, C/s.152.

2 başıñ: başın E,H,T; çek: ciz S.

3 evliyā erkānına: evliyānıñ erkanım S.

4 kervān: kerbān E,H,T.

6 şeyḫ: bu H,T.

⁶⁸⁶ E/73^a, H/65^a, T/63^b, S/78^a, U/63^a, L/50^a, C/s.153.

1 İbrāḫīm-i: İbrāḫīm gibi H,T.

6 şeyḫ: ey H,T.

- 2 Nice bulmuş şūfīler ‘ilme’l-yaqīn olmak ile
Hak̄k ile Hak̄k olup ol ‘ālemde dīdār olmadan
- 3 Çün işitdim naql iderdi Hak̄k cemāli Ka‘besin
Kim gelüp kimler alur kim çār-şū pāzār olmadan
- 4 Şāh iken kul kul iken sultān olan söyler mi ya
Dimediler bile şāhım ‘ayn-ı hūnkār olmadan
- 5 Sırr-ı Hak̄kı söyleşürken diñledim ‘āşıqları
Kenz-i lā-yefnāda gördüm çār u nā-çār olmadan
- 6 Cennet-i a‘lā bizimdir dirler imiş şūfiyān
Şeyh Hūlūşī terk idüp yārānı hem-yār olmadan

383⁶⁸⁷

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Derdimiñ dermānı derdimdir benim dermān olan
Gayrı bir dermānı varsa söylesün Loqmān olan
- 2 İşte yüzüm işte yüzüñ yüz yüze söyle baña
Bunca ‘uşşāķi gelen erkān qodı ‘irfān olan
- 3 Tā ezel okundı işitdim *lā belā illā velā*
Şimdi inkār eyleseñ diñler mi hiç sultān olan
- 4 Dinmeyeydi olmaz idi şāh Hüseyn-i Kerbelā
Eş-şalā gelsün gelen biñ cān-ile qurbān olan
- 5 Tāc u tāhtın terk iden buldı rızāyı şübhesiz
Ol rızādan geçmek ister mi ebed ‘üryān olan
- 6 Şeyh Hūlūşī terk idersen Edhem İbrāhīm gibi
‘Ār nāmūsıñ biraq görsün seni mihmān olan

384⁶⁸⁸

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

⁶⁸⁷ E/73^b, H/65^a-65^b, T/64^a, S/78^b, U/63^a, L/50^b-51^a, C/s.153.

2 baña: meni S.

6 şeyh: ey H,T.

⁶⁸⁸ E/78^a, H/65^b, T/64^a, S/83^b, U/63^b, L/55^b, C/s.153-154.

- 1 *Men* ‘*arefîñ* ‘ilmine ‘irfânları āgāh olan
‘İlm-i *ledûn* dersine sulţânları āgāh olan
- 2 Girdi gönül dersin alan mekteb-i ders-hāneden
Hikmet-i sırr gizlice seyrânları āgāh olan
- 3 Levh ü kalem ‘arş-ile kürs noktasını nūnda gör
Yā ile sîn kâf ile Qur’ânları āgāh olan
- 4 Diñle taşavvuf haberin şöyle rumūzât ile
Dilleri sükkâr-ı lebb mercânları āgāh olan
- 5 ‘Āşık-ı şādıklarınıñ ‘ayn-ı cemin ‘aynını
Şer‘ a muvâfık velî devrânları āgāh olan
- 6 ‘Ārif u zârifle Hülûş bezm-i elestden gören
Bunca cemâlin göre hayrânları āgāh olan

385⁶⁸⁹

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Zātı gevher olsun ol mercânelerden olmasun
Tışı yapma sırça olan dür-dânelerden olmasun
- 2 Cāna biñ cān-ile kıymış bir cenān gelsün görem
Katı cānın kıymayan cānânelerden olmasun
- 3 Süd be küheylān ise gelsün bize dervîş olan
Aşl [u] nesli pāk iken kül-hānelerden olmasun
- 4 Dost yedinden öyle mest olsun ebed ayılmasun
Ayılıp her gün gelen mey-hānelerden olmasun
- 5 Gelsün ‘ışkıñ şem‘ine yaqsun kül itsün cismini
Tağlayup cismin dönen pervânelerden olmasun
- 6 Şeyh Hülûşî cezbe-i tevĥîd ile ‘ışkıñ yolu
Zencîr-i ‘ışka kıran dīvânelerden olmasun

386⁶⁹⁰

⁶⁸⁹ E/76^a, H/65^b, T/64^a-64^b, S/81^a-81^b, U/63^b, L/50^b, C/s.154.

3 küheylān: küfeylan E,S,L.

6 şeyh: ey H,T.

⁶⁹⁰ E/75^b-76^a, H/65^b-66^a, T/64^b, S/81^a, U/63^b, L/50^b, C/s.154-155.

6 manşûrî: manşûr H,T,S; şeyh: bu H,T.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Düşüp 'ışkıñ illerin yollarda ağıyar olmasun
Men 'aref dersin tıyup dillerde inkār olmasun
- 2 Pādişāhlar pādişāhın arayañ görsün sizi
Diller içre gizli dostun ğayrı efkār olmasun
- 3 Sizden evvel 'āleme kimler gelüp gitdi nice
'İbret aldıñsa begim gel cehle güftār olmasun
- 4 Şoyunup benlik şıfātın Hāḫḫa ḫul olduñ ise
'Ārifāñıñ ḫalb evinde bey' -i nā-çār olmasun
- 5 Hāḫḫ buyurdi siz *taḫallaḫtüm bi-aḫlāḫī* gerek
Sırrına aġāh oluñ kim anda bed-kār olmasun
- 6 Dār-ı Manşūrı ene'l-Hāḫḫ dārını çekmiş iken
Şeyḫ Ḥulūşī yoġ olup 'ālemde hiç var olmasun

387⁶⁹¹

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 *Mūtu ḫayyı en temūtuñ* sırrını seyrān iden
Men ḫayāt-ı cāvidānım *kün fekām* kān iden
- 2 Nokḫtalar inhāsıyım men mazḫar-ı 'ālī-maḫām
Ḥızr-ı Mūsāyım *ledünnüm* cānları cānān iden
- 3 *Küntü kenziñ* maḫremiyem kevşer-i sākī menem
Tā ezel 'ışkıñ meyinden 'ışḫ-ile meydān iden
- 4 Perteviyem āfitābiñ ḫūrşidim hem māhtāb
Şem' -i ḫayyūmum çerāġıñ şems-ile elvān iden
- 5 Özge yāri nefis-i yādım yāri ağıyar ḫılmazam
Zulmet-i hicrān içinde çeşm-i dil ḫayvān iden
- 6 Murtażā vü faḫr-ı 'ālem *faḫnı faḫr* eyledim
Ol Ḥulūşuñ *zīnetiyyim* mest-ile ḫayrān iden

⁶⁹¹ E/74^b, H/66^a, T/64^b, S/79^b, U/64^a, L/51^a, A/44^b, C/s.155.

4 şem' -i ḫayyūmum çerāġıñ: ḫayyūmum şem' -i çerāġı E,H,T,L,A.

5 nefis-i yādım: üstü çizilerek yerine şāfiyādan yazılmıştır S.

6 Murtażā vü: Murtażāyı E,L; mestle: ḫüsnüne S.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Vārişidir enbiyāniñ gel maḥabbet meclisin
Şāhlarını kibriyāniñ gel maḥabbet meclisin
- 2 Dost yüzünden dost gören her demde dost aḥvālidir
Cān ilinden lā-mekāniñ gel maḥabbet meclisin
- 3 Ğonca-i ḥāş bāğcesinde zār iden bülbülleri
Şāh imām-ı Kerbelāniñ gel maḥabbet meclisin
- 4 Dilleri sükker lebinden misk-i ' anberler boyan
Deñ cemālu'llāh-ı şāniñ gel maḥabbet meclisin
- 5 Sen daḥī ' uḳbāyı bilmek ister iseñ ey kişi
Tevḥid-i ḳalb mü 'mināniñ gel maḥabbet meclisin
- 6 Şeyḫ Ḥulūşī *men 'aref* sırrın bilüp bildirmegi
Pīr-i pīrān Murtażāniñ gel maḥabbet meclisin

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Ḥoş göñülden fāriğ olma Ḥaḳḳ nazar-gāh eylesün
Sen beḳāyı bul fenāda dilde dergāh eylesün
- 2 Gel irādet emr-i Ḥaḳḳa cüz'isi küllidedir
Ol irādet emrini tut rāhiñi rāh eylesün
- 3 Enbiyā vü evliyā vü mü 'mināni kıldı ḥayy
Āteş-i ' ışḳ içre gel yan şāniñi şāh eylesün
- 4 Kim bu ilde irdi Ḥaḳḳa nice ' üryān olmasun
' Ālem-i şaḥrāya gel kim irmeyen āh eylesün
- 5 Belki fāni ola bāḳī giyse tevḥid ḥālini
Bunda tevḥid eyle bāḳī zātıñi māh eylesün

⁶⁹² E/74^b, H/66^a, T/64^b-65^a, S/79^b-80^a, U/64^a, L/52^b, A/51^b-52^a, C/s.155.

2 her demde: eksik A.

4 ' anberler: ' anberden A.

5 mü 'mināniñ: mürşidāniñ S,L,A.

6 şeyḫ: ey H,T; bildirmegi: bildirmeli A.

⁶⁹³ E/75^a, H/66^a-66^b, T/65^a, S/80^a-80^b, U/64^a, L/53^b, A/46^b, C/s.155-156.

6 şeyḫ: ey H,T.

- 6 Şeyh Hülüşî gel beķâyı fânide kılsañ nazâr
Söyle eşyâ t̄alibine âh ile vâh eylesün

390⁶⁹⁴

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Āşikār itdikde bildim tenler içre cān iken
Çār ‘unşūrdan giyindim nideyim cānān iken
- 2 Bir mülāzım kulluğın bekletmeniñ aşlı nedir
Bir zamān deryāya ucdan uca bir çapdan iken
- 3 Hızra deldirdim sefinem neylediñ oğlanı ya
Eski dīvār yeñilensin der midim ebdān iken
- 4 Kalmadı inkāra hācet *min ledünnī* dersine
Sen ‘aref ilmin ne dersin mekteb-i Raḥmān iken
- 5 Dermine dermān arar mı öyle Haḫḫ derdin düşen
Ġayrı ol dermānı neyler mürşidi Loḫmān iken
- 6 Şeyh Hülüşî ḫüsn-i zann it bir nazâr kııl ‘āleme
Evliyālar top top olmış gör ulu ḫarmān iken

391⁶⁹⁵

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Kim ki ‘ışkıñ nārına yanmazsa gülzār añmasun
Mā-sivā ‘ışkın bilen dillerde ḫünkār añmasun
- 2 Rızq için ğam çekmesün ‘āşıqlara söyleñ bugün
Diller içre bunda Haḫḫdan ğayrı efkār añmasun
- 3 Sürmesün da‘vā-yı ‘ışkı nefsin āġāh olmadan
Min ledünnī görmeyen ‘ālemde dīdār añmasun
- 4 Kim bulupdur ḫāli bunda ḫālini terk itmeden

⁶⁹⁴ E/75^a-75^b, H/66^b, T/65^a, S/80^b, U/64^b, L/53^b, C/s.156.

Şiirdeki iken ifadeleri E ve L nüshalarında ekān şeklinde yazılmıştır.

3 bu beytin sonuna kırmızı mürekkeple “vaḫ‘a-i Hızr-ı nebi” ifadesi yazılıdır T.

6 şeyḫ: ey H,T.

⁶⁹⁵ E/75^b, H/66^b, T/65^a-65^b, S/80^b-81^a, U/34^b, L/51^b, C/s.156-157.

4 ü şirādan: şerden E,S,L.

5 görmezse ol: görmez ise ol E,H,T.

6 şeyḫ: ey H,T.

Bey⁶ ü şirādan el çekenler çār-şū pāzār añmasun

- 5 Çün bu istiğrāk içinde zātını bulmaqsızın
Zāhiren görmeksizin görmezse ol yār añmasun
- 6 Şeyh Hülūşī enbiyānıñ sırrını bildiñ ise
Şöyle nuṭkuñ bilmeyenler öyle esrār añmasun

392⁶⁹⁶

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Söyle cāndan gezsün ol kim öyle cānān istesün
‘Āşıka ister nişān da‘ vā-yı burhān istesün
- 2 Bunda rahmet baħrına ıalsun görem ‘āşıq ise
Fāriğ u āzādedir dillerde güfrān istesün
- 3 Neyler ol da‘ vā-yı ‘ışkı söylesün ‘āşıqlara
Kupkuru sevdāyı kıoyusun Hākkdan ‘irfān istesün
- 4 Sürsün ol mürşid eşigin yüzini yerler gibi
Çün kıarışsun kıatreye coşsun da ‘ummān istesün
- 5 Hıç şübhem yok bir güzel ki lā-mekān şehrin gire
Özini bulsun göñülde dilde cevlan istesün
- 6 Şeyh Hülūşī on sekiz biñ ‘āleme seyrān ise
Küntü kenziñ sırrını ‘ālemde seyrān istesün

393⁶⁹⁷

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Vaħdet-i bezm-i ezeldir ħalvet-i miħmānesin
Şu‘ lesi ‘āşıqlarıñ şemsinde biñ pervānesin
- 2 Gösterir mi kim bu ilde ‘aşr-ı şehriñ şehrinin
‘Aşr-ı işnān şehrisinde nūr-ı dil ‘āyānesin

⁶⁹⁶ E/74^b-75^a, H/67^a, T/65^b, S/80^a, U/64^b, L/51^a, C/s.157.

4 çün: hoş E,S.

6 şeyh: ey H, dir T.

⁶⁹⁷ E/73^b-74^a, H/67^a, T/65^b-66^a, S/79^a, U/65^a, L/51^b-52^a, A/45^a, C/s.157-158.

7 ħürşid-i ħüsnüñden toğar: ħüsnüñde şemsini mäh ider A.

8 bu beyit iki kere yazılmış ve ilkinin üstü çizilmiştir E; ağıyarı: ağıyar S; itmek görindi küfr-ile imānesin: itmekdir ancak mü’miniñ bi-çāresin A.

9 manşürü: manşür E,H,T,S; şeyh: ey H,T.

- 3 Terk-i cān itmeksizin cānāna vāşıl isteyen
Pāk olur mı dilde t̄ahir irmeyen dīvānesin
- 4 Olmaya ‘ahdinde s̄abit nicedir H̄aqq sırrını
Nūr qadeh ‘ışkıñ meyin qandırılmaz ol nā-dānesin
- 5 Derd-i ‘ışkıñ h̄azıqına şor bilen var mı ‘aceb
‘Işq tabībīñ h̄atemidir vuşlat-ı şāhānesin
- 6 Maḥrem-i kenz-i ḥaḳīkāt feyzine başsıñ qadem
Mazhar-ı H̄aqqdan tecellī ḥadd-i bī-pāyānesin
- 7 Vaḥy iden naḳşıñ tesellī ‘āleme ‘ayne’l-yaḳīn
Şāfiyā ḥūrşid-i ḥüsnüñden toğar elvānesin
- 8 Bilmezem ‘ālimleriñ aḡyārı kimdir yārini
Ḥüsn-i zānn itmek görindi küfr-ile imānesin
- 9 Dār-ı Maṣūrı ene’l-H̄aqq menzili kudret-nihīn
Şeyḥ Ḥulūşī gör Nesimiden gelen qurbānesin

394⁶⁹⁸

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Māla maḡrūr olmayanıñ varlığı H̄aqq yolların
Şākirin-i aḡniyāniñ varlığı H̄aqq yolların
- 2 Ol seḥāvet ma‘denīne tā ezel şundi ecell
Ḥāk-i pāy ol ḥānedāniñ varlığı H̄aqq yolların
- 3 Çün maḳām-ı enbiyāniñ evliyā vārişlerin
Cān u dilden şādıḳāniñ varlığı H̄aqq yolların
- 4 Vuşlat-ı yār ‘ışq içinde nicedir dāru’l-emān
Tā tecellī bezm-i şāniñ varlığı H̄aqq yolların
- 5 Küllü ervāḥ-ı muşaffā mişl-i şems oldı kamer
Cem‘ olupdur āsumāniñ varlığı H̄aqq yolların
- 6 Mazhar-ı ‘ışq ‘āleminde kenz-i istiḡrāk ola
Şaffeti vaşf oldı anıñ varlığı H̄aqq yolların

⁶⁹⁸ E/74^a, H/67^a-67^b, T/66^a, S/79^b, U/65^a, L/53^a, A/47^a, C/s.158.

1 māla: māl L.

3 vārişlerin: vārişidir A; cān u dilden şādıḳāniñ: ḥāk-i pāy ol ḥānedāniñ H,T.

7 şeyḥ: bu H,T.

- 7 Şeyh Hülüşî nuţkıını gel *len terānī*den işit
Vaĥdet ehli dilde k'anuñ varlığı Hāĥĥ yolların

395⁶⁹⁹

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Āh ider ' ışkıñ şarābın nūş ider ĥalvet meyin
Şundı sākī nūr ĥadeĥden ĥandırın vaĥdet meyin
- 2 Yüz sürüp dergāĥ ışigin virse kim ikrārını
' Ālem-i ma' nā içinde şundurur ĥayret meyin
- 3 Şormadıñ kim Hāĥĥ cemālin sende göstersem seni
Var velī meyĥānesinden ĥan da gel devlet meyin
- 4 Şems-i dil ervāĥ içinde ma' deniñ zī-rūĥ ise
Yüri erler meclisinde cür' a-i şaffet meyin
- 5 Şübhesiz ol bir eriñ ĥalbinde yap kim taĥtıñı
Tā kıyāmet ĥaşra deñlü bilmezem ĥaflet meyin
- 6 Şeyh Hülüşî mürşidiñ ĥükmündedir ādem özi
Maĥ idüp envāra ĥarşu görmediñ ĥasret meyin

396⁷⁰⁰

Me fā 'i lūn Fe 'ū lūn Me fā 'i lūn Fe 'ū lūn

- 1 Göñül ĥayrı ĥaçarsıñ geleydiñ āĥ göreydiñ
Niçün ārzū çekersıñ geleydiñ āĥ göreydiñ
- 2 Ne yerlerdir bu yerler ne illerdir bu çöller
Aĥar tırılmaz bu göller tılaydıñ āĥ göreydiñ
- 3 Yüri var baĥr u berre ĥarış ĥatre-i baĥra
Gireydiñ sen bu şehre bileydiñ āĥ göreydiñ
- 4 Ulaşsın ' arşa āhıñ uyansun ĥalb-i māhıñ

⁶⁹⁹ E/74^a, H/67^b, T/66^a, S/79^a, U/65^a-65^b, L/53^a, A/51^b, C/s.158.

6 şeyĥ: ey H,T.

⁷⁰⁰ E/53^b, H/45^b-46^a, T/44^b, S/57^b, U/44^a-44^b, L/34^b, C/s.110.

1 niçün: nice H,T; ārzū: ' arzū E,S,L.

4 ulaşsun: ulaşsañ E,S.

5 bir dördür: bi dūrdeñ A,S.

6 şeyĥ: dir T; miĥekkiñ: merminiñ S.

Çapusunda o ŧāhiñ çalaydıñ āh göreydiñ

- 5 Haķıñ sırrı ne sırdır görenler anı erdir
Açılmamış bir dürdür deleydiñ āh göreydiñ
- 6 Çanı ‘ askerle cengiñ çanı topla tüfengiñ
Hulūřı ŧeyh mihekkiñ çalaydıñ āh göreydiñ

397⁷⁰¹

Me fā ‘ī lün Fe ‘ū lün Me fā ‘ī lün Fe ‘ū lün

- 1 Cenānım cān içinde ezel bezmi necātın
Derūnum ŧehri senin gören hūsnūñ hayātın
- 2 Seniñ sükker lebiñden çanan kevşer cemāliñ
Beķābi’llāh olupdur diyen gelsün cihātın
- 3 Gel ey ŧūfī yediñ çek bu ‘ ışķıñ yollarından
Yaçar elvānlarında ‘ acebdır müřkilātın
- 4 ŧehīdler çār-řūsında gezen pervāne gelmiř
Hemān devrān idendir řavāf itdikde zātın
- 5 Arasın iki kařıñ velī secde kılanlar
Anıñdır *ķabe ķavseyn* iren ‘ ayn-ı řıfātın
- 6 Yüzüñ dergāh ışigin sürerdik dem-be-demde
Gōñül tevħīd’irince budur řavm-ı řālātın
- 7 Başiret perdesinde işitdiyse hıřābı
Ki yetmiş biñ hiçābiñ nedir hacc u zekātın
- 8 Hulūřı sen murād it haķīķāt řānın anda
Tariķatde seri‘ an hılāfet vir berātın

398⁷⁰²

⁷⁰¹ E/76^b, H/67^b, T/66^b, S/82^a, U/65^b, L/54^a-54^b, A/48^b, C/s.159.

4 ŧehīdler: ŧehīd H,T.

5 arasın: arasına H,T.

6 ışigin: ışigine H,T; tevħīd’irince: vezin gereği “tevħīde irince” kelimelerini bu ŧekilde yazdı.

8 derkenarda kırmızı mürekkeple “hılāfet” yazılıdır T.

⁷⁰² E/76^b-77^a, H/68^a, T/66^b, S/82^a-82^b, U/65^b, L/54^a, A/51^a, C/s.159.

2 ya‘ budūnı ya‘ refūnla tefsīr kıldılar: ya‘ budūne ‘ ārifāna kıldı tefsīrinde E,S,L,A.

3 bilmeklige sa‘ y it gene: bilmek eyle sa‘ yı kendi E,S,L.

5 bul: eksik S.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün

- 1 Bunda bākī bilmek üzre gel fenāya mehme-imbān
Hem seri'ān olmak içre bil tarīk ehlinde el'ān
- 2 Kible-i Haqq bilsün için eyledi halk cinn ü insi
Ya' budūni ya' refūnla tefsir kıldılar ' irfān
- 3 Haqqı bilmeklige sa'y it gene zātın tā bilince
Mürşid-i kāmīl bulunca gel ara bul eyle imān
- 4 Sırr-ı seyrānında halvet hizmet ile oldu himmet
Eyleyüp izhār-ı vahdet şeyh yediyle geldi sulṭān
- 5 Geldiğin gör gitdiğin bil hoş bu rāhın rehberin bul
İncidüp incitme gel git terk-i kāl ol dilde miḥmān
- 6 Kalbi pür-nūr cismi tāhir zātı pāk olsun kişiniñ
Hāl-i tevḥīd ol şifātın ' aynıdır zātında iḥsān
- 7 Şeyh Hulūşī *men ' aref* dersinde ' irfān olmayanlar
Hoşca ḥayvān ol baqardır neylesünler anlar insān

399⁷⁰³

Mü te fā 'i lün Mü te fā 'i lün Mü te fā 'i lün

- 1 Leb-i la' li çeşmesine varın şuna sākiyān
Ki ḥayāt-ı cām-ı ezel görünmedi şūfiyān
- 2 Göñül eglenmeyecek güzel nice āh-ile
Bu cihet yüzünde münevveriñ ola mihrībān
- 3 Güle bülbül olmalı gül' -izār işiden seḥer-
-de fiğān ider ise bunca dillere tercümān
- 4 Hikemiñ şems gibi āfitāb göre envārın
Göremez saçın zulümātına didiler gümān
- 5 Giceler ḥalef bize ru'yetiñ şerefiñ esed
Oğu ism-i a' zam idüp bugün göresin cinān

7 şeyh: ey H,T.

⁷⁰³ E/76^b, H/68^a, T/66^b-67^a, S/81^b-82^a, U/66^a, L/55^b-56^a, A/46^b, C/s.160.

1 la' li: la' l T.

2 göñül: gönlüm E,H,T,S,L.

3 dillere: dillerde E,H,T,S,L.

5 ru'yetiñ: ru'yet E,H,T,L.

- 6 Hele bir Hülûş ile tüt görem velîniñ sözün
İziniñ yerin süre gör yüzüñ olur âsitân

400⁷⁰⁴

Müs tef‘i lün Müs tef‘i lün Müs tef‘i lün

- 1 Göñlüm evin sensin ki envârım Hasan
Varlıklarım yağma iden varım Hasan
- 2 Āh eylerim kılsañ nazâr sensiñ derdi
Dermâna sen her derde hünkârım Hasan
- 3 Qalbim güzel eyler isem yâriñ ‘ışkı
Şevkiñ bize âyiñe dildârım Hasan
- 4 Gördükleriñ şor gözleri mestânımı
Mey-hâneden çıkmış gider yârim Hasan
- 5 Vaḥdet meyinden nûr kadehi taldurmuş
Kevşer lebin kandırdı sükkârım Hasan
- 6 ‘Ayne’l-yakîn olmış Hülûşiniñ hâli
Ḥaqq’a’l-yakîn olmağda didârım Hasan

401⁷⁰⁵

Fâ ‘i lâ tün Fâ ‘i lâ tün Fâ ‘i lâ tün

- 1 ‘İşkiñ bize nûr kadeğden şundı sultân
Vaḥdet meyın nüş idenler dilde mestân
- 2 Ma‘ şūqlarıñ Ḥaqq cemâliñ Ka‘ besidir
‘Āşıkları tâ ezel bezminde ḥayrân

⁷⁰⁴ E/77^a, H/68^a-68^b, T/67^a, S/82^b, U/66^a, L/55^a, A/45^b, C/s.160.

1 göñlüm: göñlümün E,H,T,S,L.

2 eylerim: eyler E,S,L, ider H,T; kılsañ nazâr sensiñ: kılsa nazâr sen seni H,T; her derde: hem de H,T.

3 dildârım: dildâra S.

5 meyinden: meyın E, H,T, S; kadehi taldurmuş: kadeh taldurmuşdı A; kevşer lebin: gülbin E,H,T,S.

⁷⁰⁵ E/77^a-77^b, H/68^b, T/67^a, S/82^b, U/66^a, L/54^b-55^a, A/46^a, C/s.160-161.

2 cemâliñ: cemâli E,H,T.

4 nûr: eksik S,L; mâh-i tâbân: mâhtâb E,H,T.

5 ârzülayup: ‘ârzülayup E,S,L,A; kervân: kerbân E,H,T,S,L.

- 3 Sensin ziyā qalblere nūruñ muḥakḳak
Şem^ç içinde yanmış çerāğın geldi pervān
- 4 Dilberlere ser-nefersiñ her güzeller
Serverlere nūr-ı ḥüsnüñ mäh-i tābān
- 5 Ey şāh-ı gönülüm niçe bir āh iderek
Ārzūlayup derd-i ʿışḳa gecdi kervān
- 6 Qalbiñ Ḥulūş eylemekdir hoş bu ilde
Şahrā-yı ʿālem denildi seyr-i gülşan

402⁷⁰⁶

Me fā ʿī lün Fā ʿi lā tün Me fā ʿī lün

- 1 Uyandır şem^ç iñ çerāğı cemāliñden
Yanupdur ʿışḳ āteşinde kemāliñden
- 2 İşitdiñ ki varlıgıñ bī-nişān itmiş
Görince elvāniñi reng-i aliñdan
- 3 Bir oldur birlik şifātın giyenlerdir
Gel ey şūfī gec gec imdi bu ḥāliñden
- 4 Bilinmez tevḥīdi bulmaqsızın bāqī
Evvelinden ol cāvidān zülāliñden
- 5 *Ledün* ırmağında Hızr-ı ḥayāt oldı
Ḥıṭāb ol Mūsā-yı ḥizmet zevāliñden
- 6 Mefā^ç ilün fā^ç ilātün muzāriñdir
Ḥulūşī şeyḥim bize kı l ricāliñden

403⁷⁰⁷

Me fā ʿī lün Me fā ʿī lün Fe ʿū lün

- 1 Bizi şanma begim bī-gānelerden
Biziz dost şem^ç ine pervānelerden
- 2 Anuñ meydān-ı ʿışḳında biziz bil

⁷⁰⁶ E/77^b, H/68^b, T/67^b, S/82^b-83^a, U/66^b, L/54^b, A/48^b, C/s.161.

2 varlıgıñ bī-nişān itmiş: varlıgıñ bī-nişān itmişin E,S, varlıgı bī-nişān itmiş saña H,T.

6 şeyḥim: der T.

⁷⁰⁷ E/77^b, H/68^b-69^a, T/67^b, S/83^a, U/66^b, L/55^a, C/s.161.

Başımız top iden dīvānelerden

- 3 Leb-i mey-ḥānesinden cān u dil mest
Dükel mest olmuşuz mey-ḥānelerden
- 4 Yanar şemsiñ vişālinde dem-a-dem
Ebed kırtulmazız hicrānelerden
- 5 Cemālin bezmine anıñ ezelden
Olubdur kudreti cānānelerden
- 6 ‘Arefesrārımı bildir Ḥulūşī
Görindi defteri ‘irfānelerden

404⁷⁰⁸

Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün

- 1 ‘Aşıka ‘ışkıñ āteşi nāle-i efġānı bilen
Söyleyemez derdini dermānını Lokmānı bilen
- 2 Yāre gönül virmiş ezel bezm-i cināndan ezeli
Maḥv ider ol tendeki cān sīnesi ‘üryāna bilen
- 3 Aşlın arar şāh özi er iziniñ menzilini
Raḥm iderek ḳalbiñ evin devlet-i sulṭāna bilen
- 4 Dilber ile şām u seḥer sākīleriñ meclisini
Neş’e-i vaḥdet meyini kevşer-i mey-ḥāne bilen
- 5 Luṭf ider ol dillere sükker lebiniñ ırmağını
Ṭoptolu nürdan ḳadeḫi cür‘a-i mestāne bilen
- 6 Meyl ide gör nuṭḳ-ı Ḥulūşī ledünün mektebini
Gel ‘arefñ dersini kāmilde giy ‘irfāne bilen

405⁷⁰⁹

⁷⁰⁸ E/77^b-78^a, H/69^a, T/67^b-68^a, S/83^a-83^b, U/66^b, L/55^b, A/45^a, C/s.162.

1 āteşi: āteşin A; nāle-i efġānı: nāle-i efġān T, nāk efġāne S.

3 arar: iren A; menzilini: menzilin T.

4 neş’e: teşne A.

6 mektebini: mektebi S; giy ‘irfāne: eksik H,T.

⁷⁰⁹ E/78^a-78^b, H/69^a, T/68^a, S/83^b, U/67^a, L/56^a, C/s.162.

1 inkāra: efkāra E,H,T.

3 ol: o H,T, L; dilberlere: dilberleri E,S,L.

6 şeyḫ: ey H,T.

Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün

- 1 Hālîme āgāh olamaz biñde bir ikrāra düşen
Eñ şoñı feryāda düşer gelmesün inkāra düşen
- 2 Hüsñüñe lāyık ola mı menzil-i maqşūda iren
Toğdı haqīkāt güneşi dir anı envāra düşen
- 3 Mürşid-i kāmîl işigin yüz sürüp irşād olanı
Söyleñ ol dilberlere fāş itmesün esrāra düşen
- 4 ‘İlm-i ledüññiyi ‘aref dersini mektaba varup
Nefsini zî-rūh ideni bulmamı bî-çāre düşen
- 5 Şîr ü şeker dilleri bülbül gibi tūñîlerini
Her biri bir yola giderken göre pāzāra düşen
- 6 ‘Ārif ola dil ola mı kendi özin bilmeyene
Şeyh Hülüşî kenz-i vefā olmalı her kāra düşen

406⁷¹⁰

Müs tef ‘i lā tün Müs tef ‘i lā tün Fe ‘i lā tün

- 1 Ey ehl-i dünyā qalbiñ ulu cānı geçürdüñ
‘Ömrüñ tükendi hāif o devrānı geçürdüñ
- 2 Nice uyanmañ ay gün güneş toğdı tolandı
Cān gözleriñ aç gāfletle giryānı geçürdüñ
- 3 Loqmān nidāsın tıyduñ da tıymazlına geldiñ
Sen hastasın seni al tırma var qanı geçürdüñ
- 4 Sen āsitānı ıssız maħallerde ararken
Dağ üsti bāğda var yūri bostānı geçürdüñ
- 5 Haqqıñ cemālin ‘āşık olan erleri gördüm
Yandıysa bunda kül oldı külhānı geçürdüñ
- 6 İrden anasın er buldı tıyduñ mı Hülüşî
Ekdi vü biçdi yığdıysa ħarmānı geçürdüñ

407⁷¹¹

⁷¹⁰ E/50^b-51^a, H/46^a, T/44^b, S/54^b, U/44^b, C/s.110.

ley: yaS; qalbiñ: eksik H,T.

Müs tef 'i lā tün Müs tef 'i lā tün Fe 'i lā tün

- 1 Derdiñse dermān ' arz itme dermānı nidersin
Hoş ' arz-ı hāliñ buyruldı fermānı nidersin
- 2 Ya' kûb yedinden çıkdıysa Yūsufda Züleyhā
Şah oldu Mışra var yüri Ken' ānı nidersin
- 3 Hāmīl olubdur bir er bir erden toğar elbet
Mehdi gibi er geldiyse sultānı nidersin
- 4 Vaḥdetde vaḥdet vaḥdetde dirlerse degil mi
Keşretde vaḥdet olmuş o mihmānı nidersin
- 5 Sīnā tağında gavgā kuruldı yetiş imdi
' Asker önünde şāh kabdı çevgānı nidersin
- 6 Var baq melāmet giydiyse ir sen ne turursun
Giydiñ mi dön baq erdikce ' üryānı nidersin
- 7 Yetmiş iki dil yetmiş iki fırça dinildi
Ādem Babamız söylerdi süryānı nidersin
- 8 Şabī bi hünşā görseñ Hülūşī bilemezsin
Ba' zısı erdir ba' zısı nisyānı nidersin

408 ⁷¹²

Müs tef 'i lā tün Müs tef 'i lā tün Fe 'i lā tün

- 1 Zāhirle ' ārif olsañ da sultān olamazsın
Haqqdan ' ināyet olmazsa ' irfān olamazsın
- 2 Benlik özüñde kök bağlamışdır ḥoca dānā
Bilgil olursuñ ' ilmiñle ' ilmān olamazsın
- 3 Olsañ da vāşıl nefsiñde kendiñ begenirsin

⁷¹¹ E/51^a-51^b, H/69^a-69^b, T/68^a, S/55^a, U/67^a, L/102^b-103^a, C/s.162-163.

Bu şiir E nüshasında “nidersiñ” redifiyle yazılmış ancak “nidersin” olarak düzeltilmiştir; S ve L nüshalarında “kef” kafiyesinde “nidersiñ” redifiyle yazılmıştır.

3 hāmīl: hāmīle H,T; satır sonuna “hāmīle oldıysa” ifadesi yazılmıştır T.

5 önünde: önünde E,H,T.

8 bi hünşā: bir hünşā H,T.

⁷¹² E/52^a, H/69^b, T/68^a-68^b, S/56^a, U/67^a-67^b, L/56^b, A/79^b-80^a, C/s.163.

Bu şiir S nüshasında “kef” kafiyesinde “olamazsıñ” redifiyle yazılmıştır.

3 begenirsin: begenürsüñ H,T.

4 zeb: zevīd S.

6 işitseñ: işit sen E,H,T.

Dergāha yüzler sürseñ de urbān olamazsın

- 4 Dünyā zeb olsa yutmaqlı isterdi der nuñ
Kesbiñ asedden gecseñ de insān olmazsın
- 5 Erler maāmın dilden severseñ ama  iñdir
Mürşid apusun āk-ile yeksān olamazsın
- 6 Cāndan iřitseñ her demde fehmiñde ul ş 
Bildim Őoyunsañ gelseñ de   ryān olamazsın

409⁷¹³

M s tefçi lā tün M s tefçi lā tün Fe i lā tün

- 1 Bir er ki sultān sen anı Őeytān idemezsiñ
Yoksa tecell sin yorma insān idemezsiñ
- 2   l  Muammed cehl  eb dur didi   ammen
  mr n olunca nuř ile imkān idemezsiñ
- 3 Bulmadı senden evvel gelenler aña āre
Ol bir oñulmaz dertdir ki dermān idemezsiñ
- 4 D v   periden gelmez mi atliñ gelen insān
  An aşlı tilki ol lengi arslan idemezsiñ
- 5 Deccāl ekerseñ ye c c biersin toum olmaz
Yıgsan Őavurursañ biñ yılda armān idemezsiñ
- 6   İrfān mihekkin ursan da görsün bir azarlar
S vseñ ul ş  koqsan da piřmān idemezsiñ

410⁷¹⁴

M s tefçi lā tün M s tefçi lā tün Fe i lā tün

⁷¹³ E/52^a-52^b, H/46^a, T/44^b-45^a, S/56^a, U/44^b, L/33^a-33^b, C/s.110-111.

Bu Şiir H nüshasında iki kere yazılmıştır. İkinci kez yazıldıında kenarına Şu not iliştirilmiştir. “İş bu nut āf kāfiyesinde dah  yazılmış olmaa sehven mükerrer yazıldıı” H/69^b.

1 tecell sin: tecell  H,T.

2 cehl : cehil H,T,L; eb dur: budur L;   ammen:   ammeñ E,S,L.

4 atliñ: atolik H,T.

6 ursan: fursan E,S,L; s vseñ: s vsen H,T, sürsen S.

⁷¹⁴ E/52^b, H/46^a-46^b, T/45^a, S/56^a-56^b, U/44^b-45^a, L/33^a, A/78^a, C/s.111.

Bu Şiirin beyit sıralaması 1,3,4,2,5,6 Şeklindedir A.

4  ināyet: hidāyet A; edbāriñı: itbāriñı S.

- 1 Bağlı beliñden zünnārıñı kesdi kılıncıñ
Pek bağla bāğın efkārıñı kesdi kılıncıñ
- 2 Göñlüm eviniñ hünkāresinden bu derūnum
Feth oldu bābıñ divārıñı kesdi kılıncıñ
- 3 Çokdur telāşeñ dünyā vü ‘ uqbā ire feħmiñ
Her mā-sivādan eṣcārıñı kesdi kılıncıñ
- 4 Vuşlat yüzünde ‘ irfānı bulmıssa o demde
Haqqdan ‘ ināyet edbārıñı kesdi kılıncıñ
- 5 Bir kez nedāmet oldıñ ki cānım kötü ħālīñ
Gördüñ mi yārīñ ağyārıñı kesdi kılıncıñ
- 6 Şāhıñ yolından geldiñ de aldıñ mı kemālīñ
Bildiñ Ĥulūşī inkārıñı kesdi kılıncıñ

411⁷¹⁵

Mūs tef ‘i lā tūn Mūs tef ‘i lā tūn

- 1 Virdüm bu cānı aldım cinānı
Hīç çalma seyfi kesmez kılıncıñ
Uydum imāma terkim cihāna
Hīç çalma seyfi kesmez kılıncıñ
- 2 Kaşşāba boynum cellāda tırdum
Hünkārı buldum ikrāra irdim
Mürşid olu ben esrārı derdim
Hīç çalma seyfi kesmez kılıncıñ
- 3 *Emmāre* nefsi levvām olupdur
Ādem demine ilhām olupdur
Ol *muṭmainne* ilzām olupdur
Hīç çalma seyfi kesmez kılıncıñ
- 4 Mağrib u maşriğ anlar da güyā
Allāhu a‘ lem firdevs-i a‘ lā
Yer gök bu ‘ ālem ādemde illā
Hīç çalma seyfi kesmez kılıncıñ
- 5 ‘ İbret nağar kııl ħüsnüñ gülüne

⁷¹⁵ E/49^b-50^a, H/46^b-47^a, T/45^a-45^b, S/53^b-54^a, U/45^a-45^b, L/32^a-33^a, A/77^b-78^a, C/s.111-112.

1 virdüm: vardım S.

2 tırdum: verdim A.

10 derdiñ: dürden L, dürdān A.

Tevh̄ide gönlün virmiş diline
Gülzār bāğınñ bülbüllerine
H̄iç çalma seyfi kesmez kılincıñ

- 6 Fehm eyle kendiñ sen bir gedāsın
Pek sevme mālñ H̄aqqdan cūdāsın
Nā-dāna dāim çok dil-rübāsın
H̄iç çalma seyfi kesmez kılincıñ
- 7 ‘Ārif sözünde bir dindi noқта
Z̄ārif özünde sırr dindi noқта
Vuşlat yüzünde p̄ir dindi noқта
H̄iç çalma seyfi kesmez kılincıñ
- 8 Erlik bu ilde erden bilindi
Noқтадан aldı birlik gelindi
‘Āşık özünden şādık alındı
H̄iç çalma seyfi kesmez kılincıñ
- 9 Merdāne şalma kesmez kılincıñ
Dünyāya sevme boşdur güvenciñ
Boncuğ şanurdum mercān u incuñ
H̄iç çalma seyfi kesmez kılincıñ
- 10 Derdiñ H̄ulūşī bilmez şanurduñ
Āgāh olup da almaz şanurduñ
‘Ālemde şūfī olmaz şanurduñ
H̄iç çalma seyfi kesmez kılincıñ

412⁷¹⁶

Mūs tef ‘i lā tün Mūs tef ‘i lā tün Fe ‘i lā tün

- 1 Gecdiñ mi cāndan cānān olan yāri bulursun
H̄aqqıñ cemālin dün [ü] gün efkārı bulursun
- 2 Maşşer yerinde yalın açık baş gezen er kim
İki cihānıñ fahrını bağ ara bulursun
- 3 Mazlūma rağbet itdiñse h̄ācet ne mi kaldı
īmān-ı kāmīl āh̄ir nefesde çāre bulursun

⁷¹⁶ E79^a, H/70^a, T/68^b, S/84^b-85^a, U/67^b, L/56^a, C/s.163-164.

Bu şiirin beyit sonlarında kırmızı mürekkepke numara sırası verilmiştir ve tecih edilenin aksine beyit numaralandırması 1,2,3,5,6,4,7,8 şeklinde yapılmıştır.

1 h̄aqqıñ: h̄aqqdañ H,T.

4 beyit eksik H,T.

- 4 Korkdı cehennem mazlūma raġbet iden erden
İki cihānda var sende her vara bulursun
- 5 Rūzgārı insān āhū-yı murġı göremez kim
‘Işka var ‘ışka kendiñi āvāre bulursun
- 6 Allāhu a‘lem ‘afv oldı ‘irfānı görürsün
Benden selām it dön di ki ber-dārı bulursun
- 7 Korkdı cehennem mazlūma raġvet iden erden
İki cihānda var sen de her varı bulursun
- 8 Ğurbet ilinde gör kim gözi baġlı dimişler
Çıkma delilsiz bul sen de var kārı bulursun
- 9 Var sen haķikāt çār-şuların gez de Hülüşī
Aldıñ mı var vir al dünki pāzārı bulursun

413⁷¹⁷

Müs tef‘i lā tün Müs tef‘i lā tün Fe‘i lā tün

- 1 Evvel-be-evvel kāmil bi insān boyun ey sen
İrden uyanmış vaġdetde mihmān boyun ey sen
- 2 ‘Işkıñ belāsın şardırımışıñ başdan ayaġa
Cezbeñ ħaţardır turmandı ‘irfān boyun ey sen
- 3 Çorlu başıñı sevdāya düşürme didimdi
Pek küçüçeksin var yūri sulţān boyun ey sen
- 4 Tenden geçüp kim Manşūr gibi dāra turursun
Maġv it vücūduñ cān içre cānān boyun ey sen
- 5 Mürşid ħapusın eylenmeniñ aşlı nedir ya
Derde düşenden eglendi Loġmān boyun ey sen
- 6 Maġşer bugün ya yarınki gün dirse Hülüşī
Deñ şaşkıñ ādem gel gel de mizān boyun ey sen

⁷¹⁷ E/78^b, H/70^a, T/68^b-69^a, S/84^a, U/67^b, C/s.164.

1 bi insān: bir insāna E,H,T; mihmān: mihmāna E,H,T.

2 ‘irfān: ‘irfāna E,H,T.

3 sevdāya: sūd S; düşürme: düşümendi S; didimdi: didim idi H,T; sulţān: sulţāna E,H,T.

4 cānān: cānāna E,H,T.

5 ħapusın E,S: ħapusunda H,T; loġmān: loġmāna E,H,T.

6 gün: güne E,H,T; mizān: mizāna E,H,T.

414⁷¹⁸

Müs tef 'i lā tün Müs tef 'i lā tün Fe 'i lā tün

- 1 Evvel-be-evvel kāmīl mi insān boyun ey sen
‘Işk ehli bunda ‘aşıkça sultān boyun ey sen
- 2 Dergāh eşigin yüzler sürüp dāra tūrursa
Er menziline irsün de mihmān boyun ey sen
- 3 Tağlar gözime alçaklı yüksekli görindi
Levh kürsi mu‘allā ‘arş u Raḥmān boyun ey sen
- 4 Ādem demini ādemde buldiyse erenler
Kibrin yedirüp kenz içre pāyān boyun ey sen
- 5 Ḥaşir u neşri gör sen ricāllerle Ḥulūşī
A‘lā vü ednā yerlerde yeksān boyun ey sen

415⁷¹⁹

Müs tef 'i lā tün Müs tef 'i lā tün Fe 'i lā tün

- 1 Tevfīk irişdi şāf oldı ĩmān odur iḥsān
‘Ālem dilinde ir dindi insān odur iḥsān
- 2 Dünyā vü ‘uqbā varlığın anlar ki düşürdi
Ḥalvetde buldı vaḥdetde mihmān odur iḥsān
- 3 Ḥaqqıñ murādın āgāh olan perde şoyunmuş
Giymiş melāmet biñ dürli elvān odur iḥsān
- 4 Var sen anañı er bul da vīrānda tūrundu
Tam tam niķāḥdan gelsün bir oğlan odur iḥsān
- 5 ‘Ākil u bāliğ olduķda leşber toḥum ekdir
Var bic de deste it çek yığ da ḥarmān odur iḥsān
- 6 ‘Arş-ile kürs ü ferşe iren dendi Ḥulūşī

⁷¹⁸ E/78^b-79^a, H/70^a-70^b, T/69^a, S/84^a-84^b, U/67^b-68^a, C/s.164-165.

1 mi: eksik S; insān: insāna E,H,T; ey sen: eysün S; sultān: sultāna E,H,T.

2 mihmān: mihmāna E,H,T; ey sen: eysün S.

3 raḥmān: raḥmāna E,H,T; ey sen: eysün S.

4 pāyān: pāyāna E,H,T; ey sen: eysün S.

5 yeksān: yeksāna E,H,T; ey sen: eysün S.

⁷¹⁹ E/79^a, H/70^b, T/69^a, S/84^b, U/68^a, L/98^a, C/s.165.

4 bu beytin satır sonunda kırmızı mürekkeple “anañı bir ere vir” ifadesi yazılmıştır T.

5 leşber: rencbere E,H,T.

Levh ü kalemde bulmuş mı Raḥmān odur iḥsān

416⁷²⁰

Mūs tef' i lün Mūs tef' i lün Mūs tef' i lün Fā' ū lün

- 1 Ey ḥüb Ḥudā nūr-ı şafā mi' rāciñi ' ışk olsun
Fahırın giyen eynin ' abā ser-tāciñi ' ışk olsun
- 2 Bekler mülāzım kulluğın şāhlar turur ' ahdinde
Āhū gibi zūlfüñ gören dir şacıñi ' ışk olsun
- 3 ' Işkıñ bugün pāzārıdır almaz mıyım ey cānān
Cānım virem biñ cān-ile al bacıñi ' ışk olsun
- 4 Deryā yedi iqlīm çoşar çöller düşer feryāda
Yalın ayağ iḥrām giyen ḥuccāciñi ' ışk olsun
- 5 Ḳalb bir Ḥulūş ḳalb bir nüfūs ḳalb-i Füşüş-ı ekber
' Āşık odur çekdi ise her acıñi ' ışk olsun

417⁷²¹

Me fā' i lün Me fā' i lün Me fā' i lün Me fā' i lün

- 1 Tecellīsin tesellīden bulan ' irfāna ' ışk olsun
' Arefdersin ledünniden bilen ' irfāna ' ışk olsun
- 2 Nice inkār olan mü'min degil lāhūd olanlarda
Giremez lā diyen illā olan ' irfāna ' ışk olsun
- 3 Derūn-ı dilden iḳrārın virüp bir şeyḥ-i kāmile
Göñül birliğin öz şāfi gelen ' irfāna ' ışk olsun
- 4 *Ledünn* ' ilmını ol yāriñ ḳanup vechinden esrārı
İrüp destinden ol kevşer alan ' irfāna ' ışk olsun
- 5 Giyindi geldi çün ādem nice biñ dürli elvāni
' Anāşır giydigin tenden silen ' irfāna ' ışk olsun
- 6 Ḥulūşī şeyḥini Ekber bilenler buldı maḳşūdı
Teveccüh anda didāra ḳılan ' irfāna ' ışk olsun

⁷²⁰ E/78^b, H/70^b, T/69^a-69^b, S/84^a, U/68^a, L/103^b, C/s.165.

⁷²¹ E/82^a, H/70^b-71^a, T/69^b, S/87^b-88^a, U/68^a-68^b, L/58^b, A/47^b-48^a, C/s.165-166.

1 tesellīsin tesellīden: tecellīniñ tesellīsin A, ledünniden: ledünnide A.

4 beyit eksik S.

Me fā 'ī lūn Me fā 'ī lūn Me fā 'ī lūn Me fā 'ī lūn

- 1 Cemāl-i zāt-i pākinden dil-i kudret kemāl olsun
Tecellī pāk-i pākinden nazar-gāhı cemāl olsun
- 2 Nedir tūṭī nedir cevgān arar tevfiḳini el'ān
Anıdır raḥm iden Raḥmān görüp zerri ḥayāl olsun
- 3 Degil mi terk iden cevlān degil mi 'ıṣḳ-ile devrān
Nazar kıll ḥūriyā gilmān öziñ dillerde ḥāl olsun
- 4 Göñül deryā göñül bahra göñüldür merd olan 'anḳā
Yoluñdur menzil-i 'uḳbā boyandıñ rengi al olsun
- 5 Kimi 'üryān kimi ḥayrān kimisi oldurur mestāñ
Kimi āgāh olup 'irfān tecer ehl-i 'ayāl olsun
- 6 Erenler faḥrını devlet bilenler keşret-i vaḥdet
Velīler gülşeni ḥalvet bu dem terkiñde ḳāl olsun
- 7 Sürürü feyz iden ceddin tecellī eyledi şıdḳın
Ezel bezmi olan Ḥaḳḳıñ seniñ ḥālīñde ḥāl olsun
- 8 Ferāḥ-ı ḳalb-i mü'minler tesellī eyledi erler
Ḥaḳīḳāt yolları yollar uyan sende ricāl olsun
- 9 Yedi iḳlīm çehār küşe işit her demde gel gūşa
Görüp pür-dildeki şışe zehr-i 'ıṣḳıñda bal olsun
- 10 Beşerden giydigiñ āgāh ne virdi şürete o şāh
Ṭoğanlar iki kez bir māh henüz ṭoğmıṣ hilāl olsun
- 11 Ḥulūṣī seyr ider esrār ezelden eyledi iḳrār
Bilinmez dilleri nā-çār yönüñ Ḥaḳḳa meyāl olsun

⁷²² E/81^b-82^a, H/71^a, T/69^b-70^a, S/87^b, U/68^b, L/58^a-58^b, A/48^a, C/s.166.

2 arar: iren A; zerri: zer H,T.

4 beyit eksik S.

5 tecer: tecerrüd E,H,T.

7 bezmi: bezminde E,H,T,L,A; ḥāl: māl L.

10 Bu beytin sonunda kırmızı mürekkeple "iki kez ṭoğmak" ifadesi yazılmıştır T.

⁷²³ E/52^b, H/70^a, T/46^a, S/56^b, U/68^b, L/33^b, A/34^a, C/s.167.

2 bilmekse: bilmege H,T.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Varup dergāh ışigine yüzün sürmezseñ olmazsıñ
Tutup bir mürşidiñ destin alup irmezseñ olmazsıñ
- 2 Gel ey şūfī bu taqvādan murādıñ Hāḡḡı bilmekse
'Arefdersiñ *ledünn*den biraz görmezseñ olmazsıñ
- 3 Kerāmet olsa nefsiñdir ararsañ zāt-ı vaḡdetden
Sen ol vaḡdet şarābından ḡanup ḡurmazsañ olmazsıñ
- 4 Cinān bāğında bülbüller eger efğān iderlerse
Açılmış ḡonca güllerden gülün dermezseñ olmazsıñ
- 5 Hūlūşī şeyḡ nice dirdin görüp 'āşıklarıñ feyzin
Bu yolda bir eriñ ḡālin giyüp ḡurmazsañ olmazsıñ

420⁷²⁴

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Geḡürme 'ömriñi āh āh ulu Sübhānı isterseñ
Sonuñda dinmesün eyvāh şehensāhānı isterseñ
- 2 Seḡüp sen Hāḡḡı bātıldan sülük esmāların bunda
Hāḡıñ tevfiḡine ir şāh sen ol dīvānı isterseñ
- 3 Teveccüh eyle mürşide yüzün tut rābıtañ şeyḡiñ
Diliñ tevḡid ide ol māh gelüp sultānı isterseñ
- 4 Olardır 'ışḡ meyın ḡanmıḡ şarāb-ı kevşeri bunda
Müsemmä ismine āḡāh olan mestānı isterseñ
- 5 Kimisi 'ilm-i zāhirden 'aḡāid yolların izler
Zühd [ü] taqvāları ḡoş rāh güzel ḡayrānı isterseñ
- 6 Özüñ nūrı muḡaḡḡaksın nefis elvānların terk it
'Arefden oḡuyup her ḡāh hemen 'irfānı isterseñ
- 7 Hūlūşī şeyḡ muḡahhar olmaḡ isterseñ teniñ maḡv it
Ne berzāḡ yolları ḡümrāh görüp seyrānı isterseñ

3 şarābından: meyinden L.

5 şeyḡ: dir T.

⁷²⁴ E/53^b, H/47^a, T/45^b, S/57^b, U/45^b, L/34^a-34^b, A/32^a, C/s.112.

3 şeyḡiñ: şeyḡe H,T.

6 özüñ nūrı: özi nūr H,T; elvānların: elvānesin A.

7 şeyḡ: sen H,T.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Tārik-i müstaķime var gören sultānı bildirsın
Saña nefsiñ ile Rabbiñ güzel Raħmānı bildirsın
- 2 Ara bir mürşid-i kāmil 'arefsırrın bilince tā
Tecellī nūr-ı zātında şehensāhānı bildirsın
- 3 Özün teslim idüp yāre bu 'ışķa kul ola gör gel
Göñül beytinde vicdānı bu bāğ bostānı bildirsın
- 4 Fenānıñ zulm-i hicrinde kalan bilmez sivā ehli
Derünuñ ğıll ü ğışşından la'ın şeytānı bildirsın
- 5 Murād ol Haķķı bilmekden haķıķāt kenzini bulmaķ
Halīm-i kalb selīminde dil-i cānānı bildirsın
- 6 Hülüşī şeyh nazār kılma kuşurum 'afv ider Yezdān
Münezzeh bī-mekān bāķī gelen fermānı bildirsın

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Gel ey mekteb-i 'irfāna 'aref'dersin beyān itsün
Yürü var dost işigine yüzün sür kim cinān itsün
- 2 Bugün feyz-i haķıķātda cemāl-i yāre var 'uşşāķ
Velāyet menzilin sende velāyet içre cān itsün
- 3 Ezel ervāhı bezminde görüp hüsn-i cemāl-i yār
Kılup seyr-i nübüvvetde mu'ayyen dü-cihān itsün
- 4 Bu bezm-i lā-mekān dilde kelām-ı nuţķ-ı mā-evhā
Münevver tab'-ı şı'inde leziz-i dil-dehān itsün
- 5 Zuhūr iden tecellīde söyle sen kalma sevdāda
Şaķın benlikle hoş kalma tohumda aşiyān itsün

⁷²⁵ E/81^b, H/71^b, T/70^a, S/87^a-87^b, U/68^b-69^a, L/58^a, A/46^a, C/s.167.

1 saña: seni E,S,L,A.

3 bāğ: bāğ u E,H,T.

6 şeyh: dir T.

⁷²⁶ E/80^a-80^b, H/71^b, T/70^a, S/86^a, U/69^a, L/57^a, A/48^b-49^a, C/s.167-168.

1 mekteb: mekteb E,S,L,A.

- 6 Teniñ gül-rüy diliñ Sübhān ‘alīyyü’l-‘ālī-şāniñdır
Özüñ tām eyle gel ikrār nişāniñ bi-nişān itsün
- 7 Bu dil mażhar olaldan қаtre bāğ içre raḥīmi pür
Ḥulūşī şeyḫi ḥalvetde bu şaffet āsitān itsün

423⁷²⁷

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Bize kim cāna biñ cāndan geçenler cānı göndersin
O maḥbūba varıñ siz söyleyiñ cānānı göndersin
- 2 Cihān varın deǵışsün bir pula kıysun eger erse
Mücevver kıymetin şorsun deyiñ mercānı göndersin
- 3 O geçmiş cān ile tenden bugün mektūbını aldım
Yüri benden selām it sen seni bir kāne göndersin
- 4 Erenler nāmesin yāzdım işāret eyledim yāre
Didim mürşid ḥużūrında ḳal ey divāne göndersin
- 5 Ḥaber aldım bu esrārıñ bugün çözmüş bāzırgānı
Şaçup bir bir ḥarīrinden ‘aceb elvānı göndersin
- 6 Yazılmış ḥāzır olmışdur ögerler bāb-ı ‘ālīden
Ḥulūşī şeyḫ güzel söyle güzel fermānı göndersin

424⁷²⁸

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Dükel od şu dükel ḥākī dükel rūzgār olan gelsün
Ṭutuşdurmuş ‘anāşır ṭonların pür-nār olan gelsün
- 2 Ayak yalın bir gömlekcik melāmet ḥırḳasın çeksün
Ṭışından görmezem kendin içi esrār olan gelsün
- 3 Şaḳın Edhem gibi tācı vü taḥtın terk idüp gelsün

⁷²⁷ E/80^b, H/71^b-72^a, T/70^a-70^b, S/86^a, U/69^a, L/57^b, C/s.168.

3 bu beytin başında kırmızı mürekkeple “mektūb” kelimesi yazılmıştır T.

5 saçup: seçüp H,T.

6 şeyḫ: dir T.

⁷²⁸ E/79^b, H/72^a, T/70^b, S/85^a, U/69^b, L/107^a, C/s.168.

Bu şiirin beyitleri sehven 1,2,4,5,3,6 şeklinde yazılmış ve sonradan numaralandırılmıştır L.

3 tācı: tāc H,T; hemen: hemān E,H,T.

6 şeyḫ: dir T; saña: seni E.

Hemen bir pādişāh olmuş bize hünkār olan gelsün

- 4 Cihāniñ varlığın virdim baqıñ ‘ aşıklarıñ seyrin
Haqıqāt kenziniñ esrārını efkār olan gelsün
- 5 Hüküm kimde eger Tefvîk irişdiyse o bir zāta
Bilür elbet bilenlerden olan nā-çār olan gelsün
- 6 Vaṭanım toğdıgım yerdir katı sevdim efendim ben
Seven sevdi Hülüşî şeyḫ saña dīdār olan gelsün

425⁷²⁹

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Ecell-i zātıdır a‘lā Muḥammed Muştafā sensin
Tecellî pākidir ḫālā dīdārı ol rızā sensin
- 2 Cemāliñ şem‘idir devrān kamer şems oldurur pervān
Melāik ins ü cinn ḫayrān o şāh-ı enbiyā sensin
- 3 Bize zātıñ hidāyetdir iren ḫüsnüñe devletdir
Görenler bunda ḫayretidir nazār-gāh-ı şafā sensin
- 4 Görinen oldur ol gören Eḫadden bir nidā kılan
Mekāndan lā-mekān olan bi-zātihî Hudā sensin
- 5 Ezelden āḫiri sensin bi-zātıñ kânına kânsın
Şefā‘ at baḫr-ı bārānsıñ şefī‘-i bî-nihā sensin
- 6 Hülüşî kemteriñ şāhım şefā‘ at kıl bize māhım
Nişānı bî-nişān āhım cihāna pür-ziyā sensin

426⁷³⁰

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Şikeste ḫasta dillerde gönüller derdidir dermān
Degildir ol ḫamu derde devādır dertlere Loḫmān

⁷²⁹ E/81^a-81^b, H/72^a, T/70^b, S/87^a, U/69^b, L/57^b-58^a, A/45^b, C/s.169.

5 ezelden: erenler H,T; bi-zātihî: bî-zātihā S.

6 kemteriñ şāhım: kemter-i şāhım A.

⁷³⁰ E/81^b, H/72^a-72^b, T/71^a, S/87^a, U/69^b, L/58^a, A/46^b-47^a, C/s.169.

1 şikeste: şikestī A; loḫmān: dermān H,T.

3 ‘anāşırı: ‘anāşır ḫoş: S,L,A; erkān: el’ān H,T.

5 şeyḫ: dir H,T.

- 2 Sen ol merd-i mücerreden uyandır albini bir kez
Görüp sen bunda mizanı nazar ıl maşeri el'n
- 3 'Ansır teninden sil süpür ancak kermetle
Zuhür iden teveccühden kemlinde ıran erkn
- 4 Ezel ervh bezminde tecell eylemiş ise
Niündür mazhar- 'uşşk senidir kevn-ile imn
- 5 Hlūş şeyh diriq itme uyandır şem'  y kayyūm
Maam- l-i mabūb bulanlar oldılar sultn

427⁷³¹

Me f ' lūn Me f ' lūn Me f ' lūn Me f ' lūn

- 1 Cihna gelmişem hayrn yine hayrn gidem hayrn
Hakt sırrını seyrn diyemez kim ılan seyrn
- 2 Grenler tende dide hoş işiden cn-ile mengūş
Didr- dost cemli nūş ananlar oldılar sultn
- 3 amer şems hūsn-i şhna tūtubdur 'arş- Ramna
Tecell ıldı ur'na Rasūlu eyledi nemşn
- 4 Ezelden ıldı ihsn Ehad hlinde vadn
Bilenler bezm-i Sūbhn bilüp hem bildiren Sūbhn
- 5 Han tevidini bilse cell seyfini almasa
Baardan deme gelse uyansa ismidir şhn
- 6 Hlūş hūsn-i dildr fen buldı be br
Mūşhid oldu didr didiler kim vel insn

428⁷³²

Me f ' lūn Me f ' lūn Me f ' lūn Me f ' lūn

- 1 arış bir atire-i bara coşar elbet ider 'ummn
O 'iştdan bir ıvılcımcı dūşer elbet ider kūlhn

⁷³¹ E/83^a, H/72^b, T/71^a, S/88^b, U/69^b-70^a, L/59^b, A/50^a-50^b, C/s.169.

5 almasa: alsa E,L, ekse S; beyit sonunda kırmızı mrekkeple "baar" yazılıdır T.

⁷³² E/79^b-80^a, H/72^b, T/71^a, S/85^a-85^b, U/70^a, C/s.170.

3 terki: terk H,T.

5 az: azya H,T; beyit sonunda kırmızı mrekkeple "kelb" yazılıdır T.

- 2 Gel ey sâlik bu yolda istikâmet menzilin bul sen
Gel ey derviş gönül 'arşa uçar elbet ider seyrân
- 3 Ne dirsen baş açık yalın ayak Edhem gibi terki
Diyâr itmiş niçün pişmez pişer elbet ider devrân
- 4 Fıransız İngiliz Moskof eger cenk istesün şâhdan
Kıralce 'askeri görsün şaşar elbet ider mizân
- 5 Tazı beñzer köpek çokdur tükenmez mel'ünüñ cinsi
Yezidiñ üstüne la'net kaçar elbet ider pişmân
- 6 Hülüşî nutkını diñle hasisiñ semtine varma
Cehennem başdığı yerde şaşar elbet ider nîrân

429⁷³³

Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün

- 1 Arayın kalb-i mü'minde Hudâ infâkını el'ân
Virildi bezm-i şun'ında ezel esrârını el'ân
- 2 Kimi 'ışk-ı mecâzîden tağayyur eyledi resmi
Tecellî oldu Rabbimden tesellî zâtını el'ân
- 3 Kimi 'ilm-i rivâyetden şorup aşlın haqîkâtde
'Aref'sırrın reşâdetde iren âgâhını el'ân
- 4 İşiden şür-ı İsrâfîl ene'l-Hakk sırrını ancak
Mekân-ı lâ-mekân içre tolan cevlanını el'ân
- 5 Görindi *kenz-i mahfî*den maqâmı naqş iden elvân
Bu rengi bî-beyânında gören evşâfını el'ân
- 6 Yediñ çek şüfî mezhebden *tahallaktüm bi-ahlâkî*
Tarîk-i müstaķim üzre velîler râhını el'ân
- 7 Beķanıñ zerresin şatsañ fenanıñ cem'ini alsañ
Hülüşîye nice şorsañ kıyan kim cânını el'ân

430⁷³⁴

⁷³³ E/80^a, H/72^b-73^a, T/71^b, S/85^b, U/70^a, L/56^b-57^a, A/51^b, C/s.170.

2 zâtını: zâtına H,T.

⁷³⁴ E/80^b-81^a, H/73^a, T/71^b, S/86^b, U/70^b, L/57^b, C/s.170-171.

5 degme: deyme S,L.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 H̄aber gōnderseñ ey dilber arar kendi bulur Loḳmān
Ne çoḳ dermān ararsıñ yetme mi derdiñ saña dermān
- 2 Kişi nirde şoyundıydı varup anda giyindiyse
Ayaḳ yalın şaḳın kim baş açıḳ deñ gezmesün 'üryān
- 3 Gelen pervāneler şem' a kimi kaçmış kimi ḳalmış
Külün ben öyle gördüm ki şanasın bir ulu ḥarmān
- 4 Tecellī oldığı anda gerekdir H̄aḳḳı bulmuşdur
'Aceb geldikce bir zāta anun-çün mest olur ḥayrān
- 5 Nişānı olmaya bir er velī defterde ḳayd itmiş
Ḥulūşī degme insānı teḥī derler mi bir 'üryān

431⁷³⁵

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Gōñüldür dertlere dermān gōñül ḳalsun sür ol erkān
Sen ol erkānı bil erkān gōñül ḳalsun sür ol erkān
- 2 Görenler oldılar rāzı 'arefden görinen ḥāli
Bilenler çün didi 'irfān gōñül ḳalsun sür ol erkān
- 3 H̄aḳīḳāt sırrı mülkiñde bu yolda maḥv-ı pīrānı
Muḥammed 'Aliye ḥayrān gōñül ḳalsun sür ol erkān
- 4 Bu 'ışḳıñ ḥāline geldi giyenler ber-murād oldı
Şadāḳat vaḥdetin mihmān gōñül ḳalsun sür ol erkān
- 5 Ḳananlar vechine kevşer irüp bir şeyḥ-i kāmile
İrişüp aşlına burhān gōñül ḳalsun sür ol erkān
- 6 Ḥulūşī cān-ile tenden mücerred gecdi de cānān
Didi şaffettedir Sübhān gōñül ḳalsun sür ol erkān

432⁷³⁶

⁷³⁵ E/82^b-83^a, H/73^a, T/71^b-72^a, S/88^b, U/70^b, L/59^a-59^b, A/50^a, C/s.171.

5 vechine kevşer: kevşer vechine H,T. "kevşer vechine" ifadesi daha önce "vechine kevşer" yazılmışken üstü çizilip değiştirilmiştir H.

⁷³⁶ E/81^a, H/73^a-73^b, T/72^a, S/86^b-87^a, U/70^b-71^a, C/s.171-172.

Manzûmedeki küheylān kelimeleri küfeylān şeklinde yazılmıştır E,S.

Fî Medh-i Kerime-i Muhteremleri Şādika Hanım

Müs tef‘i lā tün Müs tef‘i lā tün

- 1 Āhū baķışlı tođdı bi ceylān
Süd bir sümek bir oldur küheylān
Nisā içinde bir er şayılan
Süd bir sümek bir oldur küheylān
- 2 İsmın şorarsañ Şādika Sultān
Etrāf-ı eknāfa oldıysa i‘ lān
Mürşid kızına dinmez mi arslan
Süd bir sümek bir oldur küheylān
- 3 Beş yıl muķaddem tütmuş anası
Olmış peşimān yutmuş babası
Dönmüş tolaşmış neydi kaçāsı
Süd bir sümek bir oldur küheylān
- 4 Tāhir dimekdir erden gelenler
Māhir dimekdir pirden gelenler
Zāhir dimekdir serden gelenler
Süd bir sümek bir oldur küheylān
- 5 Gel gör ‘ azizim mektebde ‘ irfān
Zāhir u bātın olmuş mı sultān
Keşretde vahdet vahdetde mihmān
Süd bir sümek bir oldur küheylān
- 6 Nefsimi bildir sen şeyh Hülūşī
Ġayruyu meylim yokdur nufūsı
Var Şeyh-i Ekberden gör Füşüşı
Süd bir sümek bir oldur küheylān

433⁷³⁷

Müs tef‘i lā tün Müs tef‘i lā tün

1 bi ceylān: bir ceylan H,T; nisā: nisyān E,S,L,A.

2 eknāfa: eknāf E,S,L,A.

6 şeyh: ey H,T.

⁷³⁷ E/49^b, H/47^a-47^b, T/45^b-46^a, S/53^a-53^b, U/45^b-46^a, L/32^a, A/33^b, C/s.112-113.

1 meyinden ķansañ: meyinden alsañ A; demini: meyinden H,T.

2 cemāli: kemāli A; “Bir oldı birden biñbir” ifadesinin yerinde daha önce “cem‘inde feyzi sensiñ” ifadesi yer almaktaydı A.

3 “Şāfī gönüller” ifadesinin yerinde daha önce “geldiñ murādiñ” ifadesi yer almaktaydı A; ħazret: ħızr E,H,T.

4 “Esmā müsem mā bir” ifadesinin yerinde daha önce “isminde a‘zam biñ” ifadesi yer almaktaydı A; demini: meyinden H,T.

- 1 Hālvette miḥmān olsañ da gelseñ
Vaḥdet meyinden ḳansañ da gelseñ
Sevseñ gülüni derseñ de gelseñ
Ādem demine irseñ de gelseñ
Kevşer cemālin ḳansañ da gelseñ
- 2 Kenzinde esrār bul sen cemāli
Alsañ eliñe seyf-i celāli
Bir oldı birden biñbir ḥayāli
Ādem demine irseñ de gelseñ
Kevşer cemālin ḳansañ da gelseñ
- 3 Şāfi göñüller burhānı sensin
Ḥızr-ı nihānıñ erkānı sensin
İşnāni ‘aşrıñ sulṭānı sensin
Ādem demine irseñ de gelseñ
Kevşer cemālin ḳansañ da gelseñ
- 4 Esmā müsem mā bir bir görindi
Ten mülki cāna cānān bilindi
‘Ali Muḥammed nūrdan giyindi
Ādem demine irseñ de gelseñ
Kevşer cemālin ḳansañ da gelseñ
- 5 Cennette tūbā raḥmet saçıldı
Yaprağın andan ḥil‘ at biçildi
Şandım Ḥulūşī maḥşer geçildi
Ādem demine irseñ de gelseñ
Kevşer cemālin ḳansañ da gelseñ

434⁷³⁸

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Şarāb-ı ‘ışkıñıñā ḳandır bizi pīrim Ḥüsāmeddīn
Şefā‘ at baḥrına ṭaldır bizi pīrim Ḥüsāmeddīn
- 2 Ḳapuñda ḳul ḳabūl eyle ḳuluñdur ḳılma āzāde
Şeḥer şeb rūz derūnumda bizi pīrim Ḥüsāmeddīn
- 3 Vü vāriş enbiyādır Ḥaḳḳ cemālinden olur muṭlaḳ
Ḳuluñ bī-çāre ḳıl iṭlāḳ bizi pīrim Ḥüsāmeddīn
- 4 Ḥaḳīḳāt sırrı maḥremdir ‘aref sırrında remziñdir

⁷³⁸ E/79^b, H/73^b, T/72^a-72^b, S/85^a, U/71^a, L/56^b, A/51^a, C/s.172.

Bu gazeldeki “Ḥüsāmeddīn” ifadeleri kırmızı mürekkeple yazılmıştır H,T. “bizi” kelimeleri bize şeklinde yazılmıştır E,H,T,S,L.

Murādım nāile irdir bizi pīrim Hüsāmeddīn

- 5 Bize kevşer ile vaḥdet şarābından içür şaffet
Hulūşī cūr^c a-i raġbet bize pīrim Hüsāmeddīn

435⁷³⁹

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Gel ey mürşid-i kāmīl sen ḥaber vir kenz-i Raḥmāndan
Sürem yüzler tıram dāra ḫanı baḫş eyle Sübhāndan
- 2 Ḳabūl it bendeñi şāhım ḫapuñda ḫul köleñ bendeñ
Bu göñlüm baġludur bezme çözülmez zāt-ı imāndan
- 3 Menim 'ilm-i *ledünni* mi bu ilde şanmayın 'āşık
Ezel *ḫālū belā* bezminde aḫz itdimdi pīrāndan
- 4 Meni ḫatl itmegi ol yār eger tıġını çekdiyse
Bu cism ü cānımı terk eyledim döndüm mi pīrāndan
- 5 Elif tek iki kaşın arasından toġdı mürseller
Varıñ levḫ [ü] ḫalem ḫalbin alıñ Mūsā-yı 'İmrāndan
- 6 Kimi iḫrār kimi inkār ḫaḫīḫāt gösterir dilde
Varıñ 'ışḫa Hulūşī ḫalb ile aldıysa sultāndan

436⁷⁴⁰

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Geliñ mü'min için āb-ı ḫayāt olsun bu şerbetden
İçenler hep cehennemden āzād olsun bu şerbetden
- 2 Düşür 'ışḫ āteşin ḫalbe yanup kim kül olan tenler
Vücūdın pāk idüp anda cihāt olsun bu şerbetden
- 3 Bugün kevşer şarābın isteyen gelsün bu meclisde
Çekilsün perde-i ġaflet necāt olsun bu şerbetden
- 4 Cemālu'llāhiñ esrārın diyeñ mi' rāc-ı Peyġamber
Diyendi cān ḫulaġın aç şebāt olsun bu şerbetden

⁷³⁹ E/80^a, H/73^b-74^a, T/72^b, S/85^b-86^a, U/71^a, L/57^a, C/s.172.

2 bezme: bezm H,T.

⁷⁴⁰ E/82^b-83^a(der.), H/74^a, T/72^b, S/89^a, U/71^a-71^b, C/s.172-173.

5 ednā: etnā S.

- 5 Kimi a‘lā kimi ednā kimi dir cennet-i tūbā
Dimāğın lezzetin bulsun nebāt olsun bu şerbetden
- 6 Cemi‘ ‘āşık tecellisi bir oldıysa nedir hikmet
Hulūşī sen de seyr it var necāt olsun bu şerbetden

437⁷⁴¹

Me fā ‘ī lūn Me fā ‘ī lūn Me fā ‘ī lūn Me fā ‘ī lūn

- 1 Gel ey ‘ākıl olan ādem göresin nefis-i zālinden
Mücevher nuṭḡ-ı kāmilden kulak tut sen de ‘ālimden
- 2 Hāsīs u alçağın katın uzak ol görme semtine
Oturma varma hiç gecme beri olsun celālinden
- 3 Şifātında yazılmışdır cehennem başdığı yerler
Dağī kabrinde şiddetdir der ol kaçmak obalımdan
- 4 O alçağı naşihatle bulunma sen sefihdir ha
Hemen Rabbim mu‘āf kılsun ‘azāb-ı mülk ü mālımdan
- 5 Didi cāhil Hākın ‘afvı katı çokdur günāh etsem
Velīyy-i hāş olan sözi ne söyler diñle kālinden
- 6 Tışı mü‘min içi kāfir münāfık aşıdır bed-nām
Şahādet istemez ‘irfāna bilmez şandı hālinden
- 7 Hulūşī şeyh sözün ‘ārī iderseñ sen de ‘ışık olsun
İrer maḡşūdına ancak saḡāvetle helālinden

438⁷⁴²

Me fā ‘ī lūn Me fā ‘ī lūn Me fā ‘ī lūn Me fā ‘ī lūn

⁷⁴¹ E/82^b, H/74^a, T/72^b-73^a, S/88^a-88^b, U/71^b, L/59^a, A/49^b-50^a, C/s.173.

1 gel ey ‘ākıl olan: gelā ey ‘ākıl A; olan ādem göresin: ādem bil geçe gör E,H,T,A, ādemi bile gece L; ‘ālimden: kāmilden H,T.

3 der ol: didi A. “obal” kelimesi Nazilli yöresinde “vebāl” kelimesinin söylenişidir.

4 hemen: hemān E,H,T.

5 bu beytin sonunda kırmızı mürekkeple “hāsīs ādem” ifadesi yazılıdır T.

6 ‘irfāna bilmez: ‘irfān bilemez A.

7 şeyh: dir T; ‘ārī: āri L,A; iderseñ: olursañ A.

⁷⁴² E/82^b, H/74^a-74^b, T/73^a, S/88^a, U/71^b, L/58^b-59^a, A/49^a, C/s.173.

3 ḡalbe: ḡalb E,H,T, ḡalbiñ A.

4 hemen: hemān E,H,T.

- 1 Gönül bir gönca gül ister derūnumda vişālinden
Görinür dürli elvānı anıñ naqş-ı hayālinden
- 2 Menem bülbül ki feryādım seherde āh u efgānım
İşidüp geldi nuşından baña gāib ricālinden
- 3 Haqıñ esrārıdır gönca açılsun kalbe ol gülde
Meger ki şeyh-i kāmilde irüp destin me' ālinden
- 4 Seniñ nefsiñde elvānıñ tebeddül eyle bī-rence
Hemen tevḥīd-i ef' āli cemāli hoş celālinden
- 5 Derün iklimidir şāhım bu ' ısqıñ bāğı gülşende
Boyan maḥbüb *kerremnādan* Muḥammed āl-i ālinden
- 6 Hülüşī sen de dergāha gönülden gayrı yār alma
Arasın devrini alsun yine şeyhiñ kıbālinden

439⁷⁴³

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Ezelden eyledim ikrār gönül kıalsun gör ol erkān
Şakın fāş eyleme esrār gönül kıalsun gör ol erkān
- 2 Geçerseñ nefsi-i ' ālemde bu rāhiñ erkini sende
Aşıl fāş eylemez inkār gönül kıalsun gör ol erkān
- 3 Serī' ān zühd [ü] taqvādan görürse mürşid-i kāmil
Teveccüh andadır dildār gönül kıalsun gör ol erkān
- 4 Bu yolda şıdķ olan sālīk meger ' irfāna bilmez mi
Diye gör dervişi her bār gönül kıalsun gör ol erkān
- 5 Sen ol pīrān-ı vāḥidden Muḥammed ' āliye görseñ
Meşāyiḥ destini ir var gönül kıalsun gör ol erkān
- 6 Hülüşī kemteri-şāna nice merdāneler geldi
Açılsa kalbiñi didār gönül kıalsun gör ol erkān

440⁷⁴⁴

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

⁷⁴³ A/47^b.

⁷⁴⁴ A/49^b.

- 1 Bugün feyz-i haķıķatde cemāli zāt olan gelsün
Bu baħr-ı zāt-ı muṭlaķdan kemāli zāt olan gelsün
- 2 Yürü var dost elinden ‘ ışķ şarābın nüş ķanandan ol
Nice ħüsn-i şadāķatle ħayāli zāt olan gelsün
- 3 Göñül levĥ oldu sultāna Muĥammed āl-i rāhında
Ķamer şems oldu pervāne ricāli zāt olan gelsün
- 4 Dilā maĥbüb-ı beytu’llāh dilārā ķalb olan sālīk
Nübüvvet ħālidir el’ān ne ħāli zāt olan gelsün
- 5 Ezelden lā-mekān içre muşaffā eylemiş zātıñ
Aşıl zāt oldurur her zāt celāli zāt olan gelsün
- 6 Rızā-yı raĥmet olmaķda nebī geldi velī mü’min
Şefā’ at ma’ deni Ħaķķa bu māli zāt olan gelsün
- 7 Ħulūşı sen velāyetden rumūz-ı enbiyāy idrāk
Ne fikriñ her demi üzre delāli zāt olan gelsün

441⁷⁴⁵

Mef’ū lā tü Müs tef’i lün Müs tef’i lün

- 1 Geldim şāha maķbül için olmaķda şān
Ol merdānı sevdim ezel tā kim nihān
- 2 Sensin cedd-i sultānlarıñ ‘ ālemde ħā-
-cātım ķalb-i dillerde ĥoş cānım cenān
- 3 Ħüsnüñ māh-ı āyīnesin dirlerdi mir-
-‘ātın ‘ ışķ ķılsam nażar ey mihribān
- 4 Ħaķķ dergāhı göñlüñ evin her dem tavāf
itmek dir ki sa’y itdiler Ħaķķdan ‘ ayān
- 5 Şevķiñ nūr-ı pervāneler devrān ider-
-lerken şem’ -i vāşıl gerek ‘ ışķıñ yanan
- 6 Diñleñ nuṭķı biñ cān-ile cānān Ħulū-
-şiniñ zevķi duydu ise ol müslimān

Ķāfiye-i Ħarfu’l-Vav

⁷⁴⁵ A/50^b-51^a.

442⁷⁴⁶

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Pür-cihāna eş-şalā deñ maḥrem-i ' irfāna Hū
İsm-i zātıñdır risālet dertlere dermāna Hū
- 2 Ol hüveydā şehir-i muṭlaḳ ' aṣr-ı şehir ol fetḥ-i bāb
Cism-i pākinden mu' allem ir gören sultāna Hū
- 3 Beyt-i dil tevḥīd-i şāna seyr idüp kim kıl nazār
Kenz-i sırrından muḥaḳḳaḳ gör yanan Sübhāna Hū
- 4 Ṭal' at-ı aşlım raḥīmiñ tā ezel levḥ ü kalem
Şol fenā-fi'llāh bezm-i ' arş-ile rāhmāna Hū
- 5 Şeyḥ Ḥulūşī *min ledünnüñ* sırrını ma' nā bile
Men 'arefiden fehm olupdur ' ilm-ile ' ilmāna Hū

443⁷⁴⁷

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 ' Aşıkıñ dilde derūnı āh u efgān oldı Hū
Şādıķıñ şadrında cānı mü ' mine şān oldı Hū
- 2 Zār ile kim kıldı zārı Ḥaḳḳ için nālānını
Kendi ṭāhir ol muṭahhar rūḥ-ı insān oldı Hū
- 3 Hū maḳāmı Ḥaḳḳ olupdur mūtu *ḥayyī lā-yemūt*
Ḥall-i tevḥīd oldı maḥbūb anda sultān oldı Hū
- 4 *Küntü kenziñ* kıl ḥaḳīḳāt dil gülistān ol emīn
Belde-i ṭayyibden ol kim sende mihmān oldı Hū
- 5 Bāb-ı vaḥdetde Ḥulūşī ḳandı ' işkıñ vaḥdetin
Cam-ı vaḥdet ' işka ḥil' at sırr-ı Sübhān oldı Hū

444⁷⁴⁸

⁷⁴⁶ E/84^b, H/74^b, T/73^a, S/89^a, U/71^b-72^a, L/60^b, A/54^a, C/s.174.

1 dermāna: dermān T.

4 raḥmāna: raḥmān T.

5 şeyḥ: ey H,T; ' ilmāna: ' ārāna S.

⁷⁴⁷ E/84^b-85^a, H/74^b, T/73^b, S/89^a-89^b, U/72^a, L/60^b, A/53^b, C/s.174.

1 beyit sonradan eklenmiştir S.

⁷⁴⁸ E/85^a, H/74^b-75^a, T/73^b, S/89^b, U/72^a, L/60^b-61^a, A/52^a-52^b, C/s.174-175.

3 ol: -den A.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Tā ezelden şol derūnum 'arş-ı Raḥmān oldı Hū
Baḥr-ı envāra irişdi derd-i Loḫmān oldı Hū
- 2 Gel gönül luḫfunda iḫsān oldılar kim 'āşıkān
Şādıkāna ol Ḥudā kim ḫurb-ı sultān oldı Hū
- 3 Cām-ı 'işkıñ vaḫdetinde *ḫābe kavseyni* ezel
Ol ḫaḫikāt bezm-i mevcūdātı miḫmān oldı Hū
- 4 Sen *ledünn* 'ilminde sırrı gizli sırrısın 'ayān
Küllü mevcūdı tecellī ādeme şān oldı Hū
- 5 Şeyḫ Ḥulūşī Bārī-i Raḥmānı bilmek ḫaşdıñız
Ol tecellī bil tesellī ism-i Sübhān oldı Hū

445⁷⁴⁹

Fe 'ū lün Fe 'ū lün Fe 'ū lün Fe 'ū lün

- 1 Cemāliñ seniñ *ḫul huve'llāh* imiş Hū
Gören dirdi *el-ḫamdü li'llāh* imiş Hū
- 2 İren ḫüsn-i zātıñ olupdur münevver
Şaçıñ leyl-i estagfir'ullāh imiş Hū
- 3 Göñül ayı şemsiñ ziyāsında enver
Yüzüñ māhtābında va'llāh imiş Hū
- 4 Gelir 'āşıkān içre elvān-ı nūruñ
İki 'ālemiñ vech-i Allāh imiş Hū
- 5 Güzeller şehen-şāhı sensin mücerred
Ki maḫbūbunuñ *lī-me'a'llāh* imiş Hū
- 6 Ḳanar āb-ı kevşer Ḥulūşī lebinden
Ḥayātıñ velī ḫātemu'llāh imiş Hū

446⁷⁵⁰

5 şeyḫ: ey H,T.
749 E/85^b, H/75^a, T/73^b, S/91^b, U/72^a-72^b, L/62^a, A/80^a, C/s.175.

2 zātıñ: zātıña H,T.

4 gelir: gelür H,T; 'ālemiñ: 'ālemde H,T.

5 güzeller: güzel E,H,T,S; şāhı: şāh E,H,T,S.

750 E/83^a, H/75^a, T/74^a, S/89^b-90^a, U/72^b, L/61^b, C/s.175.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Maḥv iden cism ü cān zī-rūḥ-ı pür-īmān o mu
Yoḥsa ' ışkıñ yollarına cān viren cānān o mu
- 2 Var ḥaḳāyık ' ilmine irden aşıldıñ ey ḥo'ca
' Arpa buğday günlerin baḳ dün [ü] gün ḳurbān o mu
- 3 Kendi kendin bildirir kendi özin bilmezlere
Baḳ baḳ ey dil aşl [u] nesli pāk iden insān o mu
- 4 Bir melāmī ḥānedāndır şāḥib-i ' ilm-i *ledünn*
Tekye içre gel görindi ir gelen miḥmān o mu
- 5 Ādemiñ her varı kārı yādigār-ı Ḥaḳḳ ise
Bir cihetden görünüpdür didiler sultān o mu
- 6 Er direm şabr it belāyı her ḳazāya ol rızā
Şeyḥ Ḥulūşī zann idem ḥāk-ile dir yeksān o mu

447⁷⁵¹

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Düşeli dost derdine dermān arar çoḳdan berü
Derd-i ' ışkıñ ḥāzıḳı Loḳmān arar çoḳdan berü
- 2 Ḳaṭresin deryāya şalmış çoşalı seller gibi
Baḥr içine şalmış ol ' ummān arar çoḳdan berü
- 3 Kenz-i istiḡrāḳa düşmüş görelî Ḥaḳḳ sırrını
Kenz içinde kenz-i bī-pāyān arar çoḳdan berü
- 4 *Men ' arefden* okuyup dersini ḥatm itmiş iken
Ḳande varsa mekteb-i ' irfān arar çoḳdan berü
- 5 Cennet içre Ḥaḳḳ cemālî āşikār olmuş velī
Zerresin kimler görüp ḥayrān arar çoḳdan berü
- 6 Şeyḥ Ḥulūşī iki ' ālem faḥrınıñ maḥbūbları
Baş açık yalın ayak ' üryān arar çoḳdan berü

2 ' arpa: ' arfa T.

6 şeyḥ: bu H,T.

⁷⁵¹ E/84^a, H/75^a-75^b, T/74^a, S/90^b, U/72^b, L/61^a, C/s.175-176.

Bu şiirde 4. ve 5. beyitler sehven birbirlerinin yerine yazılmış olup müstensih hatasını gazelin beyitlerini numaralandırarak çözmüştür S.

6 şeyḥ: ey H,T.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Söylemem şāhāna geldim derdimi dermān deyü
Şükr iderim *ḥamdü li'llāh* luḫfi çok iḥsān deyü
- 2 Şāz olup bezm-i ezelden şabra mazhar olalı
Gizlüce aḥvālimi şordı nice sulṭān deyü
- 3 Nāz-ı istiḡnāsıdır yāriñ bize perkendesı
Bir gün olur 'ışk içinde şavrulur ḥarmān deyü
- 4 Dağıdup cem' itdi zātın āh iderim dāneyi
Raḥm-ı dilden fāriḡ u āzād olan fermān deyü
- 5 Gel öziñi ṭāhir eyle ey muḥibb-i mā-sivā
Şanma fāni bākī içre aldanup imān deyü
- 6 Şeyḫ Ḥulūşī mü 'miniñ kalbindedir her dem ṭavāf
On sekiz biñ 'ālemi dil ehline mihmān deyü

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Ey dilā 'ışk 'ālemin devrān iden gelsün berü
Āteş-i 'ışkıñ ile hicrān iden gelsün berü
- 2 Kenz-i sırrıñ ḥaznesinde mazhar-ı 'ayne'l-yaḫīn
Hep güzeller şehrini seyrān iden gelsün berü
- 3 Her tecellīden görinen zerresin pinhān ider
Kaṭresin baḫra virüp bārān iden gelsün berü
- 4 Tā ezelden gösterür nūr-ı tesellīden 'ayān
Vuşlat içre dilberi ḥayrān iden gelsün berü
- 5 Her kelāmıñ zübdesini *min ledünniden* işit
Söylemez dillerde hem dīvān iden gelsün berü

⁷⁵² E/83^b, H/75^b, T/74^a-74^b, S/90^a-90^b, U/72^b-73^a, L/59^b-60^a, A/52^b, C/s.176.

3 perkendesı: perākendesı H,T.

4 āzād: āzāde H,T,S.

6 şeyḫ: ey H,T.

⁷⁵³ E/83^b-84^a, H/75^b, T/74^b, S/90^b, U/73^a, L/61^a-61^b, C/s.176.

6 şeyḫ: ey H,T; 'ışkına: 'ışkla E,H,T.

- 6 Kim ki Hakkıñ nārına düşmüş yeri gülzār olur
Şeyh Hülüşî 'ışkına gülşen iden gelsün berü

450⁷⁵⁴

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Kim ki şādıkdır ki bunda yarın anda şāhdır o
Mü'mininiñ kalb evinde görinen dergāhdır o
- 2 'İbret-ile kıl nazār Allāh için 'aşıklara
Gör ne kim elvān-ı 'ışka 'ışk içinde māhdır o
- 3 Tāc-ı devlet başıdır eyni melāmet hırkası
Faqr-ı fahr'llāhı giymiş bil ki bir pādşāhdır o
- 4 Ehl-i imān hīce derken zīnet-i dünyāyı hem
Tebdīl-i ahlāka düş gel āhiri āh vāhdır o
- 5 Gülşen-i vaşında gördüm tūṭi ğubārındadır
Sīne yakmış dimezem ki kupaḳurı bir āhdır o
- 6 Şeyh Hülüşî dimedim mi er gelen pervāneyi
Yana yana kül olan pervāne-i āgāhdır o

451⁷⁵⁵

Fā 'i lā tün Fā 'i lün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Nefsini 'ārif olan Rabbisin āgāhdır o
İki 'ālemlerde şāh denilen ol şāhdır o
- 2 Kapusunda nice şāh kul iken hem o şeyhiñ
Nefsini kul eyledi gör ne pādīşāhdır o
- 3 Şor haḳīkāt beytini var tavāf itmek dile
Şübhesiz gir mü'miniñ kalb-i beytu'llāhdır o

⁷⁵⁴ E/83^b, H/75^b-76^a, T/74^b, S/90^a, U/73^a, L/59^b, C/s.177.

1 mü'mininiñ kalb: mü'miniñ kalbi H,T.

6 şeyh: ey H,T.

⁷⁵⁵ E/85^a, H/76^a, T/74^b-75^a, S/91^a, U/73^a-73^b, L/61^a, C/s.177.

1 rabbisin: rabbini H,T.

2 eyledi: eyledi çün S.

3 kalb-i: kalbine H,T.

5 şāfiyi: şāfiyā L; şūfī: şāfī H,T; bir aç: aç pür S.

6 şeyh: bu H,T.

- 4 Ara sen ādemde bul gör ene'l-Ḥaḫḫ sırrını
Dost işigin yüz süren *semme vechu'llāh*dır o
- 5 Şāfīyi bul şūfī gel cān gözün bir ac di sen
Diller içre baḡ da gör ḡalb içinde māhdır o
- 6 Rabbiñi ādemde bul ḡayrı tedbīr istemez
Şeyḡ Ḥulūşī bir velī biñ ulu dergāhdır o

452⁷⁵⁶

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā lūn

- 1 Ādem-i ādem dem-i devrān degil o
Pāk temiz ārı semiz insān degil o
- 2 Sūd be küheylān ise gelsün di anı
Ḥaḫḫ velīdir yapma bir sulṡān degil o
- 3 Ḥaḫḫ yolına ḡāk ola ḡatı disünler
Düşmeni dost dostına düşmān degil o
- 4 Dilber-i şīr ü şekeriñ tūṡisi dil
Ol dile pūr her dile destān degil o
- 5 Ol ezel 'i şıḡıñ meyini ḡanmış idi
Şol dem-i devrān ile mestān degil o
- 6 Sev anı iḡrār iderek sevdi ise
Sevmez ise ḡalbine mihmān degil o
- 7 Er izi pīrān izine ṡoḡrıca baḡ
Ol izi ol başmada pişmān degil o
- 8 Dost bizi bizden mi yaḡındır ki Ḥulūş
Varıñı yaḡmaya ḡoy ḡabḡan degil o

453⁷⁵⁷

⁷⁵⁶ E/86^a, H/76^a-76^b, T/75^a, S/92^a, U/73^b, L/63^b, C/s.177-178.

1 ādem-i ādem dem-i:ādemī ādemde mi E,S,L; ārı: 'ārī L.

2 küheylān: küfeylān E,S,L.

4 destān: bostān L.

8 ḡoy: ko S,L; ḡabḡan: ḡab ḡapana H,T.

⁷⁵⁷ E/85^a-85^b, H/76^b, T/75^a, S/91^a-91^b, U/73^b, L/62^a-62^b, A/52^a, C/s.178

Bu şiir vav kafiyesinde olmasına rağmen "olu" redifleri "olur" şeklinde yazılmıştır S.

3 olasın: olasañ E.

Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün

- 1 Gezme yaban illerine gör nice ‘ummāne olu
Dost işigin yüz sürerek hāk-ile yeksāne olu
- 2 ‘İlm-i *ledünn* mektebidir gir velī ders-hānesine
Mürşid-i kāmīl arayup bendine bağlane olu
- 3 Nefsiñi bildirmegi bir rehbera teslim ider ol
Rabbiñi āgāh olasıñ farq ide insāne olu
- 4 Şems ü kamer ay gönül ‘aynı hemīn zātī özün
Bildiñ ezel rengini bī-renk ki elvāne olu
- 5 Gel zürefā meclisine ‘anber-i misk rayhasını
Sükkeri şīr ü şekerīñ dilleri devrāne olu
- 6 ‘Arş-ile kürs levh-i kalem tevḥīdi bildiñse bu an
Kalb-i Ḥulūşıyle selām virdigi burhāne olu

454⁷⁵⁸

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Tālibā gel ādemi bul hoşca insāndan oqu
Çöpden olsun rehberi var ol da sultāndan oqu
- 2 Bunca da‘ vā qurı gavgā kıılma Haqqı göresin
*Men ‘aref*sırrında görseñ bunda ‘irfāndan oqu
- 3 Nefs-i da‘ vā ol la‘īn şeytāna mīr’āş İblīsīñ
Kaçmağa sa‘y it gönülden dilde mihmāndan oqu
- 4 Gel öziñi teslim eyle zühd [ü] takvā şāfiyā
Kenz-i sırrıñ haznesinde miftaḥu’l-hāndan oqu
- 5 Dāmen-i derdiñ maḥall-i ḥürmeni seç dāneden
Her maḥalde şor bilenden ehl-i dīvāndan oqu

4 hemīn: hemān A.

5 şekerin: şekerīñ E.

6 Ḥulūşıyle: Ḥulūşla H.

⁷⁵⁸ E/84^a, H/76^b, T/75^b, S/90^b-91^a, U/73^b-74^a, L/60^a, A/53^a-53^b, C/s.178-179.

Bu şiirde 4.ve5.beyitler birbirinin yerine yazılmıştır A.

1 var: bul H,T.

5 dāmen-i derdiñ: dāmen dir diyen H,T; ḥürmeni: ḥüzmini S; dāneden: dānesin A.

7 şeyḥ: ey H,T; zāhir ‘ilmi: ‘ilm-i zāhir A.

- 6 Mürşidiñ başdığı yerlerde yüziñi sür gözüñ
Biñde birdir söylenilen ‘ âlem-i şāndan oqu
- 7 Şeyh Hülüşî *min ledünnüñ* sırrını mürşid gerek
İbtidāsı zāhir ‘ ilmi sırr-ı seyrāndan oqu

455 ⁷⁵⁹

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Sırr-ı Qur’ān ol gönülde remz-i Haqq ma‘ nā oqu
Dil-bekā tevhid-i dilden *küntü kenz* illā oqu
- 2 Beyt-i cānān oldı muṭlaq zātına rāci‘ olan
Cennetü’l-me’vā-yı tūbā kāf nün *tā-hā* oqu
- 3 İsm [ü] cism-i zāt-ı pākin hüsnüni *yā-sīn* bilen
Şān-ı maḥbūb-ı hüveydā kūh-ı kāf ‘ ankā oqu
- 4 Zerre şahrā bil fenāyı ‘ āleme gelmek nedir
Aşinā-yı *men ‘aref* seyrinde gel dānā oqu
- 5 Tende mülk itmek cemāli ‘ ışık-ile terkin bilüp
Bunda işbāt ten vücūd it ism-i sırr esmā oqu
- 6 Kaṭre-i ‘ ālemde deryā *min ledünnüñ* dersidir
Şeyh Hülüşî sev sevil de bildiğñ a‘ lā oqu

456 ⁷⁶⁰

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Dilārā çeşm-i āhūyı gönül şemsi ziyādır bu
Gülistān bāğ-ı bostānı fenā mülki bekādır bu
- 2 Dili ‘ ışık āteşi yāriñ bu zār-ı hicr-i Ya‘ kūbı
Kıyāmet ḥaşr-ı mizānı ‘ ayān ol bī-nihādır bu
- 3 Beyān-ı āfitāb içre bu seyri sırr-ı hikmetle

⁷⁵⁹ E/84^b, H/76^b-77^a, T/75^b, S/89^b, U/74^a, L/60^a-60^b, A/53^b, C/s.179.

4 şahrā: şahrā T.

5 itmek: itmiş H,T.

6 şeyh: ey H,T; sevilden: sevil de E,H,T.

⁷⁶⁰ E/86^a-86^b, H/77^a, T/75^b-76^a, S/92^a-92^b, U/74^a, L/64^a, A/52^b, C/s.179.

1 bekādır: binādır A.

5 veliyi: velī ol H,T,S.

6 şeyh: dir T.

- Mücerred merd-i merdāna kemāl-i aġniyādır bu
- 4 Tecellī zāt-ı muṭlaqdan tesellī eyleye Rabbim
Münevver pāk-i zātīñdan gören ḥüsn-i revādır bu
 - 5 Ne bilsün ‘arş-ı Raḥmānı kalem levḥi dil-i mü’min
Velīyi bilmeyen küfri yüzi kara beḳādır bu
 - 6 Ḥulūşī şeyḥ derūnumda ne dürlü dert olam ġam-şād
Dime şabr [u] selāmetden taḥammül bil ‘anādır bu

457⁷⁶¹

Müs tef‘i lā tün Müs tef‘i lā tün

- 1 Ḥünsüñde gördüm Ḥaḳḳıñ cemālin
Dīdāra geldim sultāna karşı
Ḥikmet yüzünden kudret kemālin
Dīdāra geldim sultāna karşı
- 2 Gülzār bāġında ḥünkārı buldum
Pīrān izinde esrārı bildim
Göñlüm evinde envārı aldım
Dīdāra geldim sultāna karşı
- 3 Ḥalvetde ḳandım vaḥdet meyinden
Yandım da yundum raḥmet şuyundan
Nūr oldı ḳalbim şemsiñ ayından
Dīdāra geldim sultāna karşı
- 4 Vāşıl olaldan ‘ışķım uyandı
Ġaflet giyalden tenler de yandı
Elvān içinde rengin boyandı
Dīdāra geldim sultāna karşı
- 5 Şīrīn bu ilde terk oldı ‘üryān
Giryān olupdur dillere destān
Ferhād taġında gecdim de ḥayrān
Dīdāra geldim sultāna karşı
- 6 Mecnūn olupdur Leylāya bende
Sevdim Ḥulūşī illāyı anda
Mevlāyı buldum a‘lāyı sende
Dīdāra geldim sultāna karşı

⁷⁶¹ E85^b-86^a, H/77^a-77^b, T/76^a, S/91^b-92^a, U/74^a-74^b, L/61^b-62^a, A/54^a, C/s.180.
5 giryān: kervān S,L.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Şadr-ı şufhından münevver dilde nālān oldu Hū
Dilde nālān ol gönül bülbülde i' lān oldu Hū
- 2 Bol muhabbetden Muhammed 'ālī-şān oldu cihān
'Ālī-şān ol sen gönülden sırr-ı Sübhān oldu Hū
- 3 Seyr-i *Vāhid* ol *Ehadden* vahdet-i hālvet yolın
Ol *Şamed* cem'inde cem' i vaşlını şān oldu Hū
- 4 Gülleri bülbülde efgān eyleyen her dem figān
Kimde maḥvu'llāh-ı cāndan gecdi cānān oldu Hū
- 5 Ru'yet-i 'uzlet idendir ülfet-i şāhānınıñ
Sende hizmet eyle kudret kudret-i kān oldu Hū
- 6 Şeyḫ Hülūşī sende izhār eyleyenler zātını
Gel tebeddül oldu cismi ism-i şāhān oldu Hū

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn

- 1 Kāl u kīlin terk idendir rüz [u] şeb ezkāra karşı
Kenz-i sırrından muḥaḳḳaḳ keşf-i dil esrāra karşı
- 2 Şems-i ḥüsnünden mücerred menzili maḳşūd irenler
Bāğ-ı bostān bülbülī-veş seyr ider gülzāra karşı
- 3 Çün şehinşāh şāh-ı ḥāzret maḥremi ḥürrem hümāda
Zāt-ı pāki ḥānedāna dār ider dīdāra karşı
- 4 *Kūn* didi rabbim tecellī on sekiz biñ 'ālemine
Ādemi bul ḳalb evinde 'ayn-ı cem' in dāra karşı
- 5 *Kābe ḳavseyni* bu demde cennetü'l-me'vā-yı kevşer
Sırr içinde gizli sırrı gör nedir gör yāra karşı
- 6 Şeyḫ Hülūşī *men 'arefden* ders-i 'irfān mektebine
İr *Iedün* 'ilminde bul kim var olan ol vara karşı

⁷⁶² A/52^b-53^a.

⁷⁶³ A/53^a.

1	İsmiñ celâli	Allâh
	Ƙudret kemâli	Allâh
	Şeyhim ricâli	Allâh
	Sensiñ de hâli	Hû
2	Maḥremde belli	Allâh
	Zâti ecelli	Allâh
	‘Ayniñ teselli	Allâh
	Gördüm ḥayâli	Hû
3	Seyr-i sülûkiñ	Allâh
	Şıdḳ eyle şıdḳiñ	Allâh
	Gördüñ mü ceddüñ	Allâh
	Şâhiñ me‘âli	Hû
4	Maḥv eyle nefsiñ	Allâh
	Açmaḳda keşfiñ	Allâh
	‘Işkıñla cezbiñ	Allâh
	Çekdiñ cemâli	Hû
5	Vuşlat ḥuşûşî	Allâh
	Sensin nüfûşî	Allâh
	Āgâh Ḥulûşî	Allâh
	Derviş kemâli	Hû

Ƙâfiye-i Ḥarfı’l-Hâ

⁷⁶⁴ A/54^b.

Muhtemelen bestelenmiş olan bu manzûmeye kalıba uymayan “Allâh Allâh Allâh Hû” ifadeleri sonradan eklenmiştir. Bkz. Ek 12.

⁷⁶⁵ E/88^a, H/77^b, T/76^a-76^b, S/92^b, U/74^b, L/65^a, C/s.180-181.

1b ḥayvân: ḥayvânî E.S.

2 içinde: içre H,T.

5 dir midim: dir miydim H,T.

6 şeyḥ: ey H,T; midi: miydi H,T.

- 1 Kişi Şüretle şalup Şiretde řayvān olmasa
Āh yüzi insān işi řayvān-ı pinhān olmasa
- 2 Kim sürer mürşid işigin yüzinini yerler gibi
Şalb-i ‘arş içinde Hāķķ yüzünde Raĥmān olmasa
- 3 Erlik isterdiñ bu ilde sen ne kāmil bulmadiñ
Yıķamazdıñ tıŐıñı iřiñi al şan olmasa
- 4 Zāhidiñ zühdin begendim sālikiñ ilk ‘iŐķiñı
Öyle ‘iŐķiñ yollarında Şöyle tuĥyān olmasa
- 5 Dir midim şat şat silāĥlar taķ da çık sen bu yola
Řurt çaķal şaplan perī biñ dīv ü Őeytān olmasa
- 6 Nuťķıñı āĥir vaķitde kimseler diñler midī
Őeyĥ ĤulūŐi Őözleriñ dillerde ‘ümrān olmasa

462⁷⁶⁶

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Derseñiz cennet cinānım tendeki cān olmasa
Cāndadır olmaz göñüller işe pinhān olmasa
- 2 Cennet işe der cemāl-i yāri kim gördüm ise
Neylerim dir ĥürisin ĥilmān u rıđvān olmasa
- 3 Bir velī mürşid işigin yüz sürüp ĥāk olmaya
Başlar üzre tāc iderler miydi yeksān olmasa
- 4 Herkesiñ zehrin ider mi tatluca bal ya Şeker
Şir ü dil sükker lebinden āb-ı řayvān olmasa
- 5 Kim bilürdi baş aķık yalın ayak Edhemligin
Tāc u taĥtın terk idüp ‘ālemde devrān olmasa
- 6 Őeyĥ ĤulūŐi bir eriñ nuťķın tıyup diñler midī
Her şarafdan görinüp erbāb-ı erkān olmasa

463⁷⁶⁷

⁷⁶⁶ E/87^b, H/77^b, T/76^b, S/92^b-93^a, U/74^b-75^a, L/64^b-65^a, C/s.181.

⁵ Edhemligin: Edhem dügin E,S,L; devrān: devvār H.

⁶ Őeyĥ: bu H,T.

⁷⁶⁷ E/87^{b(der.)}, H/77^b-78^a, T/76^b, S/93^a, U/75^a, C/s.181-182.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Kim ki yār olmuş kıyāmet haşrı ağyār olmasa
Terk-i dünyāyım diyen 'uqbā-yı efkār olmasa
- 2 Kim dimez gelsün deyü kız odlu bir sālİK ise
Tekye-i şāh oldur ol şoñ şoñı bī-'ār olmasa
- 3 Aşl [u] nesli pāk olan sırra qadem başmaq gerek
Meclis içre kim didi her qande devvār olmasa
- 4 Her kişi vāqıf olur mı 'ilm-i zāhirden görüp
'İlm-i bāṭın yollarında şöyle hünkār olmasa
- 5 Pādişāh ṭab'atlu erler dönmez ol nuṭkun şanam
Yār ider ağyārını 'ālemde hiç yār olmasa
- 6 'Ārif-i bi'llāh olan *er-rızku 'ale'llāh* didi
Şeyḫ Ḥulūşī rızq için ğam yer mi derkār olmasa

464⁷⁶⁸

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Ḥāifā bī-çāresiz Ḥaqqdan 'ināyet olmasa
Deñ melāmet eyni başı tāc-ı devlet olmasa
- 2 Ḥaqqdan özge kim bilürdi ey ğarīb dost dostımı
Şol ki cān Aḫmed sizi ümmet şefā'at olmasa
- 3 Pādişāh iḥsānı dillerde aşıldı qaldı mı
Keşki istintāqa düşdi terk-i ādet olmasa
- 4 Kim giderdi dertli qullar yüklerin qaldırmağa
Mürşid-i kāmil yüzinden bir kemālāt olmasa
- 5 Şūfīler mi bu fenāda 'āşıkıñ qadrin bilen
Zāhid añlar mıydı deñ keşfi kerāmet olmasa
- 6 Şeyḫ Ḥulūşī biñ ḫayāt-ı cāvidān oldum ise
Āb-ı ḫayvāndan şunar mı sende bey'at olmasa

6 şeyḫ: ey H,T.

⁷⁶⁸ E/87^b, H/78^a, T/77^a, S/93^a-93^b, U/75^a, L/2^b, C/s.182.

1 ḫāifā: ḫāyfa H,T.

2 ki cān Aḫmed sizi ümmet: cān aḫmedden size ve bize E,H,T, L; bu beytin üzeri çizilmiştir L.

5 deñ: diyen H,T.

6 şeyḫ: ey H,T; ise: dise L.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Bu cihāna her gelen gitmezdi fānī olmasa
İki 'ālem fahrı Hāḫḫdan böyle ḳanı olmasa
- 2 Çün ḫaḳīḳāt sırrını vāḳıf olan 'ārifleri
Kim bilürdi anda kim sırrıñ nişānı olmasa
- 3 Her kişi cennet olur mı ğarḳaya altun ḳafes
Ṭūṭi görmezdi biliñ sükker dehānı olmasa
- 4 Ol cinān bāğında bülbül ḳış u yaz bekler midi
Ġonca güller ḳarşusunda āşiyānı olmasa
- 5 Şeyḫ Ḥulūşī 'āşıḳam dir 'āşıḳ olsun olmasun
Āh bi şādıḳ olsun ol dil müslümānı olmasa

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Ben işitdim öyle geldim bunda sultān olmağa
'Ārif olduñsa begim ṭuy 'ayn-ı 'irfān olmağa
- 2 Yaḫni keşkek ṭursun anda baḳlava güllaç gibi
Nān-ı ekber biñ furūn ister mi insān olmağa
- 3 Cümleden evvel gerekdir mürşid-i kāmīl saña
Çün bu 'ışḳa rehber olsun feyż-i Raḫmān olmağa
- 4 'İbret isterseñ bu ilde ḫazret-i 'İsā yeter
*Kenz-i lā-yefnāy*ı ğuş it *fāḳr-ı fāḫrān* olmağa
- 5 İki 'ālem fahrına ümmetlik isterseñ yūri
İr *taḫallaḳtüm bi-aḫlāḳmı* bul kān olmağa

⁷⁶⁹ E/88^a, H/78^a, T/77^a, S/93^b, U/75^a-75^b, L/65^a, C/s.182.

3 kişi: kişiye H,T.

4 midi: miydi H,T.

5 şeyḫ: bu H,T.

⁷⁷⁰ E/87^a, H/78^a-78^b, T/77^a-77^b, S/94^a-94^b, U/75^b, L/66^b-67^a, C/s.182-183.

3 saña: seni L.

6 yunulur muñ: yunulur meyyiñ H.

8 şeyḫ: ey H,T.

- 6 Var kelāmu'llāhı aç *er'-rızkı* 'ale'llāh baķ
Nice biñ yıl yunulur muñ ehl-i ĩmān olmaĝa
- 7 Yüzleriñ sür dāra tur var sen bir kāmīl işigin
İster iseñ 'arş [u] kürsī levħa seyrān olmaĝa
- 8 Şeyh Hülüşī tuy bu pendiñ te'sīrin ister iseñ
Evvelā sa' y eyle kendiñ 'ilm-i 'ılmān olmaĝa

467⁷⁷¹

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Bilmediñ mi nice geldiñ bunda ĝüfrān olmaĝa
Men 'arefden oķuyup mekteb-i 'irfān olmaĝa
- 2 Bunca eşyāya virüp ervāhıñı çürütme gel
Nefs-i zālīm illerinden ķurtul insān olmaĝa
- 3 '*Alleme'l-esmā* vüçüduñ aħsen-i taķvīm ola
Kendiñi teslīm idüp bir şāha sultān olmaĝa
- 4 Bir zamān terk-i diyār itseñ gerek Edhem gibi
Sen bu 'ışkıñ yollarında şöyle mihmān olmaĝa
- 5 Mā-sivādan şoyunup merdān olan kimdir bugün
Ķısbetin çeksün görem meydān-ı erkān olmaĝa
- 6 Saña bir gömlek virildi ol hicābıñ perdesi
Şeyh Hülüşī sen de rāzı olma 'üryān olmaĝa

468⁷⁷²

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Mest-i lā-ya'ķıl olanlar şor bilir mey-ħāneyi

⁷⁷¹ E/87^a-87^b, H/78^b, T/77^b, S/94^b, U/75^b, L/65^b, C/s.183.

6 şeyh: ey H,T.

⁷⁷² E/86^b-87^a, H/97^a-97^b, T/94^b-95^a, S/94^a, U/93^b, L/66^b, A/55^a, C/s.226.

Bu şiir E,S,L,A nüshalarında "he" kafiyesinde olup -yi redifi -ye şeklinde he harfi ile yazılmıştır.

1 mey-ħāneyi: mey-ħāneye E,S,L,A; Ĥāneyi virāneyi putħāneyi ders-ħāneyi: Ĥāneye virāneye putħāneye ders-ħāneye E,S,L,A.

2 mestāneyi: mestāneye E,S,L,A.

3 şāhāneyi: şāhāneye E,S,L,A.

4 kenzinden: kenzinde H,T; sultāneyi: sultāneye E,S,L,A.

5 bī-gāneyi: bī-gāneye E,S,L,A.

6 şeyh: ey H,T.

- Hāneyi virāneyi put-hāneyi ders-hāneyi
- 2 İçmiş ol ' ışkıñ şarābın tā ezel bezm-i *el'est*
Çünkü dir *ḳālū belād*an mest olan mestāneyi
 - 3 Gel dilārām rāh ol hūrşid-i mihre āşinā
Hāḳḳ cemālin bunda bi'z-zāt vuşlat-ı şāhāneyi
 - 4 Gülşen-i vaḥdet sarāyın ḥalvetīdir āşiyān
*Küntü kenz*inden tecellī eylemiş sultāneyi
 - 5 *Semme vechin* ḳıl nazargāh terk-i dil tecrididir
Küllü varın maḥv idüpdür ' afv-ile bī-gāneyi
 - 6 Şeyḫ Ḥulūşī ḥānedān olmaḳ dile mihmān ara
Cāniñı ḳıy ḳudret-i Hāḳḳ neyler ol Mevlā neyi

469⁷⁷³

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 *Küntü kenziñ* sırrını seyrānı gördüm ey ḥo'ca
Maḥrem oldum kenz-i bī-pāyānı gördüm ey ḥo'ca
- 2 Āşikāre gördigim-çün secde ḳıldım Ādeme
Ben aniñ ḥüsnündeki Ḳur'ānı gördüm ey ḥo'ca
- 3 Oldı İblīs olmayan tevfiḳ-i şeytān-ı la'īn
Kim sücūd itmez ' Azāzil anı gördüm ey ḥo'ca
- 4 İki ḳāşıñ arasında görmeyen Hāḳḳı bugün
Tā ḳıyāmet ḥaşra yüz biñ dānı gördüm ey ḥo'ca
- 5 Hem bugün yarın diyen bilmez bugün kim yarını
Yāre biñ cānın ḳıyan cānānı gördüm ey ḥo'ca
- 6 Şeyḫ Ḥulūşī iki bayram birle dört tekbīr alup
Ben de İsmā'īl gibi ḳurbānı gördüm ey ḥo'ca

470⁷⁷⁴

⁷⁷³ E/86^b, H/78^b, T/77^b, S/93^b-94^a, U/75^b-76^a, L/66^a-66^b, C/s.183-184.

6 şeyḫ: ey H,T.

⁷⁷⁴ E/86^b, H/79^a, T/77^b-78^a, S/93^b, U/76^a, L/2^a, C/s.184.

Bu şiirin beytleri sehven yanlış yazılmış ve sonradan 1,2,3,5,4,6 şeklinde numaralandırılmıştır, bununla birlikte şiir yazıldıktan sonra tümünün üzeri iki çizgi ile çizilmiştir L.

5 men: ben H.

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Baħra ıaldım hem yüzüp 'ummānı gördüm ey ho'ca
'Işık içinde baħr-ı bī-pāyānı gördüm ey ho'ca
- 2 Mürşid-i kāmīl özünde gezme mi sālīkleriñ
Cezbe-i 'ışka düşen dīvānı gördüm ey ho'ca
- 3 Haħk te'ālā 'āfiyet virsün cemi' mü'minlere
Evliyā ħālin giyen sulṭānı gördüm ey ho'ca
- 4 Cennet içre dürli köşkler yapılu ħāzır ise
Enbiyānıñ vārişin fevķānı gördüm ey ho'ca
- 5 Enbiyālar sancāğın altında men pīrān ile
Maḥşere vardım bugün mizānı gördüm ey ho'ca
- 6 Şeyḫ Ḥulūşī var iş istintāka düşdise didi
Şimdi geldim meclis-i şāhānı gördüm ey ho'ca

471⁷⁷⁵

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Hep alan kendi viren kendi değil mi kim kime
Kim kime kimden şikāyet eylesün kimden kime
- 2 Kimseyi incitme kırma baķ neler var 'āleme
Cümle sensin yek vücūd oldum da buldum dengime
- 3 Gitdiğiñ yol yol değildir didiler çıkmaz soķaķ
Dön begim dön dīv perū bul yolda tutdı zenkime
- 4 Allı allandı bu gün pulluya ħācet ıaldı mı
Dürli elvāndan giyindim gel baķıñ siz rengime
- 5 Nefsiñ uyduñ ey pelīd sen rosbuya ħācet nedir
Saña bir oğlan getürsün nuṭķ idem pezvengime
- 6 Var yūri pāzār-ı 'ışka cānıñ isterse cenān
Şeyḫ Ḥulūşī korķup anda tengime hem bengime

6 şeyḫ: bu H, dir T.

⁷⁷⁵ E/88^a-88^b, H/79^a, T/78^a, S/94^b, U/76^a, L/1^b, C/s.184.

5 pezvengime: puzvengime H,T.

6 şeyḫ: ey H,T.

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Allāh Allāh tığlayım men dir iken qurbānımı
Ḥamdü li’llāh pır evinde çaldılar hayvānımı
- 2 Mekteb-i ‘irfān içinde *min ledünni* ‘ilmini
Men ‘aref dersinde aldım yazdım ol dīvānımı
- 3 Şüretim koy sīret içre ben imām oldum ise
İki kez öldüm dirildim dime mim sulṭānımı
- 4 Eş-şalā gelsün melāmet kim giyerse eş-şalā
Dürli elvāndan şoyup kim giydirem ‘ünvānımı
- 5 ‘Işka düşsün er olan er fahr-ı ‘ālem meclisin
Kend’elimle gösterem görsün bugün şāhānımı
- 6 *Küntü kenziñ* haznesinde bulmasam Ḥaqq sırrını
Şeyḫ Ḥulūşī kim bilürdi bu benim ‘irfānımı

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Sen bu derdiñ çāresin baq var oğul dermān ara
Yoğsa derdiñ kim didi saña da var Loqmān ara
- 2 Dertsiz ādem kel başıñdan bir yular eksik degil
Var atıñ çaldır da bārī bir zamān hayvān ara

⁷⁷⁶ E88^b, H/97^b, T/95^a, S/95^a, U/93^b-94^a, L/2^a, C/s.226-227.

Bu şiir E, S ve L nüshalarında “he” kafiyesinde olup –ımı redifî –ıma şeklinde he harfi ile yazılmıştır.

1 qurbānımı: qurbānıma E,S; hayvānımı: hayvānıma E,S; bu beytin sonunda kırmızı mürekkeple “qurbān” yazılıdır T.

2 dīvānımı: dīvānıma E,S.

3 sulṭānımı: sulṭānıma E,S.

4 ‘ünvānımı: ‘ünvānıma E,S.

5 şāhānımı: şāhānıma E,S; kend’elimle: vezin gereği “kendi elimle” kelimelerini bu şekilde yazdık.

6 şeyḫ: ey H,T; ‘irfānımı: ‘irfānıma E,S.

⁷⁷⁷ E/88^b, H/79^a-79^b, T/78^a-78^b, S/95^a, U/76^a-76^b, L/3^b, C/s.185.

2 dertsiz: dersiz S,L; degil: seniñ S,L.

3 dertsiz: dersiz S,L; qubquri bir: quri bir S; qabaqcığa: qoqana S, qahbeciğa L.

4 nefis’uyup: vezin gereği “nefse uyup” kelimelerini bu şekilde yazdık.

7 turmandı sen: sen turmandı T.

8 şeyḫ: ey H,T.

- 3 Teşbîh it dertsiz başı kubburi bir kabağcığa
Ulu tağlar başına eksik mi boz tuman ara
- 4 Nefs'uyup esfelde qalma rūha uy a' lāyı bul
Dime var maḥbūbe-i maḥbūbca bir oğlan ara
- 5 Yed tutup kāmilden al tayy-ı zamān tayy-ı mekān
Yüzleriñ sür dāra tur boynıñ büküp devrān ara
- 6 Ğurbete çıkdıñ da bildiñ sen diyār-ı āḫiri
‘Ālemiñ ḫālini gördüñ var yüri ‘irfān ara
- 7 Hep güzeller bir bir ardınca yürüş itdi bugün
‘Işq içinde turmayup turmandı sen burhān ara
- 8 Büsbütün dünyāyı yutmuş āḫiret ehlin baqıñ
Şeyḫ Ḥulūşī maḥşeri bunda görüp mizān ara

474⁷⁷⁸

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Bir bilinmez derde düş kim derdiñi dermān ara
Var o derdiñ ḫāzıqın bul var yüri Loqmān ara
- 2 Ğāyet ile ḫasta dilseñ şor ṭabīb dükkānına
Söyle derdiñ var sen anda ḫāliñi iḫsān ara
- 3 Baḫr içinde didiler şordum seniñ eczālarıñ
Gel qarış bir kaṭreden ḫoş baḫra gel ‘ummān ara
- 4 ‘İlm-i kimyā ‘ilm-i simyā noḫṭa ‘ilmin baq bu kez
Ḥaqq te‘ālā ‘āfiyet virsün seni ğufrān ara
- 5 Şeyḫ Ḥulūşī zü'l-cenān olmaḫ dilerseñ ‘ışq-ile
Dost yolına gec bu cāndan gecmeden cānān ara

475⁷⁷⁹

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

⁷⁷⁸ E/89^a, H/79^b, T/78^b, S/95^a-95^b, U/76^b, L/66^a, C/s.185.

2 dükkānına: dükkānını H,T.

4 bu kez: bi kez S,L.

5 şeyḫ: ey H,T.

⁷⁷⁹ E/89^a, H/79^b, T/78^b, S/95^b, U/76^b, L/65^b, C/s.185-186.

2 bu beytin satır başında kırmızı mürekkeple “erenler qaşşābı” ifadesi yazılıdır T.

6 şeyḫ: ey H,T.

- 1 *Men* ‘arefden okuyup ‘irfān olan gelsün bize
Hem *ledünn* āgāhı hem sulṭān olan gelsün bize
- 2 Gāhi kaşşāb gāh cellād gāh ‘Azrāilleyin
Tīḡlayup nefsin bugün ḡurbān olan gelsün bize
- 3 Biz bu ilde cānımız kıydık cinān aldık yerin
Şöyle biñ cān terkiniñ şāhān olan gelsün bize
- 4 Baḡr-ı ‘ıṣḡa girmeyen bilmez o deryā ṭalḡasın
Kim o deryayı ṭalup ‘ummān olan gelsün bize
- 5 Derdini dermān bilen zārifleriñ derdin bilür
Derde dermān eyleyen Loḡmān olan gelsün bize
- 6 Şeyḡ Ḥulūṣı yüz sürüp dergāh eşigin ‘ıṣḡ-ile
‘Ālem içre ḡāk-ile yeksān olan gelsün bize

476⁷⁸⁰

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Kim ki geldi Ḥaḡḡ yolın efkār olan gelsün bize
Cezbe-i ‘ıṣḡa düşüp didār olan gelsün bize
- 2 ‘Ār [u] nāmūsın bıraḡsun ‘ādetā gelsün bir er
Ya‘ni ya ādābı biñ derkār olan gelsün bize
- 3 Biz gülistān içre gördük bülbülñ feryādını
Na‘rası ‘arşa ṭoḡunmuş zār ile gelsün bize
- 4 Bir binā ki pīr ü perver eller-ile ḡonmaya
Yeñilendi pişḡār mi‘mār olan gelsün bize
- 5 Gelmesün ervāḡ-ı ḡāmlar hep gelan zī-rūḡ ola
Bir vaḡit kāmīl eşigin dār olan gelsün bize
- 6 Bir āteş gömlek degil mi bu melāmet ḡırḡası
Şeyḡ Ḥulūṣı ṭālib-i esrār olan gelsün bize

477⁷⁸¹

⁷⁸⁰ E/89^a-89^b, H/79^b-80^a, T/78^b-79^a, S/95^b-96^a, U/76^b-77^a, L/65^b-66^a, C/s.186.

2 ya‘nī ya: yāniyā E,S,L.

6 şeyḡ: ey H,T.

⁷⁸¹ E/89^b, H/80^a, T/79^a, S/96^a, U/77^a, L/67^a, C/s.186-187.

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Kim ki biñ cāndan geçüp qurbān ise gelsün bize
Gösterem ādemliğin hayvān ise gelsün bize
- 2 Siz bu ‘ışka deñ melāmet giymeyen hiç gelmesün
Mā-sivādan şoyunup ebdān ise gelsün bize
- 3 Söyleyiñ Hāḫḫdan tecellī isteyen ‘āriflere
Dağıdup hep varlığın meydān ise gelsün bize
- 4 İkilikden geçsün ol ‘ālemde sultānım diyen
Öz-be-öz Hāḫḫ birliğin mihmān ise gelsün bize
- 5 ‘Işık-ile benden selām it mü’min-i kāmillere
Bend olanlar kāmīl-i imān ise gelsün bize
- 6 Şeyḫ Ḥulūṣī var olan gördüñ mi hiç yok olmadan
Düşüp istiğrāka hem hayrān ise gelsün bize

478⁷⁸²

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Çocuğuñ ‘ışk ‘āleminden geldi mi ‘anḳā toğa
Kaṭreden coşdıysa bahra dime gel deryā toğa
- 2 Mekteb içre yürür ol mürşid eşigin yüz sürer
Tınmaz evvel ḥavf u celī ḳalbine imā toğa
- 3 Hāzret-i Ādemden aldı ādemoğlı ādemi
Şükr idem nūr-ı nübüvvet cennet-i tūbā toğa
- 4 Kişiniñ her varı bunda āşikār oldu ise
‘Ālem-i ma‘ nāda gördüm kendine da‘ vā toğa
- 5 Var güzel ki lā-mekān şehrine girdi bilmedi
Gördiğiñ üstād-ı pīre söyle bir ma‘ nā toğa
- 6 Biñde bir on biñde bir yüz biñde bir biñ biñde bir
Şeyḫ Ḥulūṣī bendesiyse Seyyid-i Yahyā toğa

6 şeyḫ: ey H,T.

⁷⁸² E/89^b, H/80^a, T/79^a, S/96^a, U/77^a, L/64^b, C/s.187.

1 gel: gül L.

3 bu beytin satır sonunda kırmızı mürekkeple “erenler çocuğı” ifadesi yazılıdır T.

6 şeyḫ: bu H,T; bendesiyse: bendesi ise H,T.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Bir kaderdir bu tecellī kıara ney ki kıara ne
Hattını çekmiş ezelden çāre ney ki çāre ne
- 2 Mü'miniñ kendini di 'arş kalbī nūn levh ü kıalem
Yeri göge şıgmayan zāt yāre ney ki yāre ne
- 3 Gel tehī şanma begim Hakk yolın kim 'aşıq ola
Tūtisi dil bülbül-i gülzāre ney ki zāre ne
- 4 Cān göziñiñ perdesin kıaldır da baq bir ādeme
Başı kürs olmuş yüzi 'arş ara ney ki ara ne
- 5 Çün Nesimī 'ışkı şor kendini yüzdürdi ise
Dāra düşdi bilmedi ber-dāra ney ki dāra ne
- 6 Şeyh Hülüşī var hayāt-ı cāvidān olmaq dile
Gayru eşyāyı nidek murdāra ney ki dāra ne

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Bilmedigin bilmeyen da' vāya düşdi çāre ne
Aşlını inkār iden şekvāya düşdi çāre ne
- 2 Didiler nefsin bilen Allāhı ol bilür imiş
Biñde bir on biñde birde māye düşdi çāre ne
- 3 Çünkü Hakkıñ varlığını her cihetden görse kim
Rüz [u] şeb hicrān olup sevdāya düşdi çāre ne
- 4 Yaqa yaqa maḥv idüpdür cānını 'aşıqlarıñ
Hişşesine 'ışk odı ser-māye düşdi çāre ne
- 5 Şerḥ ider hānendesı tanbūr ile sīnu kemān
Neylesün sāzendeler hep nāye düşdi çāre ne

⁷⁸³ E/89^b-90^a, H/80^a-80^b, T/79^a-79^b, S/96^a-96^b, U/77^a-77^b, L/64^b, C/s.187.

Bu şiirdeki "ney" ifadeleri E,S,L nüshalarında "ne" şeklinde yazılmıştır.

2 nūn: nūr H,T.

4 ara: 'āra L.

6 şeyh: ey H,T.

⁷⁸⁴ E/90^a, H/80^b, T/79^b, S/96^b, U/77^b, L/67^a, C/s.187-188.

6 şeyh: ey H,T.

- 6 Şeyh Hülüşî düşme varlık cāhına Yūsuf gibi
Varlığından gecmeyen ğavgāya düşdi çāre ne

481⁷⁸⁵

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Hüsni-zann it mü’mininiñ kalbi beytu’llāh ise
Allāh Allāh deñ siz Allāh deñ güzel Allāh ise
- 2 Kimisi ‘ilme’l-yağın dir kimisi ‘ayne’l-yağın
Nuṭkıyı haḫka’l-yağından diñleyen āgāh ise
- 3 Pādişāh ḫonmaz sarāya ḫāne ma‘ mūr olmadan
Gel otur göñlüm evinde bir ulu dergāh ise
- 4 Zātı men erden işitdim her kelāmı ey ḫoca
Cānlı cānlı bākī bir söz dem-be-dem her gāh ise
- 5 Ḫaba şoḫbetlerle aldanmaz o kim ‘ārif ola
Cezbe-i ‘iṣḫa düşünce sen dimez miñ şāh ise
- 6 Şeyh Hülüşî var yūri sen dürli elvāndan şoyun
Geç bu dünyā zīnetinden ḫupḫurı bir āh ise

482⁷⁸⁶

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Ḫorḫma gel göñlüm yūri var var yūri imān ise
Yūziñi döndürme dönme seyfi çek Mervān ise
- 2 Haḫḫ te‘ālā ādemi her bir tecelliler kılan
Cism-i pākīñ mazḫarına düşdi baḫ ḫayrān ise
- 3 Er iseñ bī-hūde şanma ehl-i ‘iṣḫıñ ḫālını
Şübhesiz biñ kerre biñ cāndan geçer cānān ise

⁷⁸⁵ E/91^b, H/80^b, T/79^b, S/98^a, U/77^b, L/103^a, C/s.188.

1 mü’mininiñ: mü’miniñ E,S.

2 dir kimisi: kimisi dir S.

5 bu beytin başında kırmızı mürekkeple “‘ārif” yazılıdır T.

6 şeyh: ey H,T.

⁷⁸⁶ E/91^b-92^a, H/80^b-81^a, T/80^a, S/98^b, U/77^b-78^a, L/99^b-100^a, C/s.188-189.

3 şüphesiz: ney şu bā E, ney şu bābiñ S.

4 beyit eksik S.

6 şeyh: ey H,T.

- 4 Toğrı yoldan çıkma sen toğrıya Hađđ yardımcıdır
Gör bu sırrı tende cânıñ var iken seyrān ise
- 5 Āh begim āh gir bu ‘ ışkıñ kaçresin gör kııl nazār
Başlı göllerden gecindi derdiñ ol ‘ ummān ise
- 6 Şeyh Hülüşī zerrece dünyāya meyl itdiñ nidem
Cümleden rāzı olundu bir yaña ‘ ünvān ise

483⁷⁸⁷

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Kııl müyesser Rabbenā a‘ lā olan kimler ise
Bildir ancak ‘ aql-ı küll dānā olan kimler ise
- 2 Miñnet içre qalmışım göster beni ‘ ayne’l-yaqīñ
Zāhir it qalbimde kim ra‘ nā olan kimler ise
- 3 Zülmeti sürsün çıkarsun ğayrı eşyā qalmasun
Maħrem itsün maħrem-i tūbā olan kimler ise
- 4 Ol ħasūduñ kesb-i kārın ħiçe bildir sen bize
Hem bu ğün yarıñki ğün a‘ mā olan kimler ise
- 5 Mazħarın kılsun tecellīm yā Vedūd ismindeki
Yā vü sīñ isminde hem t̄ā-hā olan kimler ise
- 6 Şeyh Hülüşī ‘ ışk içinde bu melāmet ħırqasın
Kim ğiyer ‘ ālemde bil ‘ anqā olan kimler ise

484⁷⁸⁸

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Bunda gelmekden murādıñ var ğöñül ħayrān ise
Şora şora bul ħaķīķāt şehrini seyrān ise

⁷⁸⁷ E/91^a, H/81^a, T/80^a, S/97^b, U/78^a, L/64^a, C/s.189.

6 şeyh: ey H,T.

⁷⁸⁸ E/90^a, H/81^a, T/80^a, S/96^b-97^a, U/78^a, L/67^b, C/s.189.

1 şehrini: şehrine T.

2 dermānın: dermeyenin S.

3 at̄ār: aqt̄ār S,L; Bu beytin sonunda kırmızı mürekkeple “‘ at̄ār dükkānı” ifadesi yazılıdır T.

4 edviyyeniñ: edfiyyeniñ E,S etfiyyeniñ L.

5 ara: ire L.

6 şeyh: ey H,T.

- 2 Derd-i ʿışkıñ çāresin şor gir tabīb dükkānına
Dermānın virsün bu derdiñ hāzıķı Loķmān ise
- 3 İspencerdim ben de ʿaţţārdan gerü kalmaz idim
Kalmadı küfrüm tükendi gel virem imān ise
- 4 Al yeşil şaru siyāh aķ kırmızı edviyyeniñ
Köklerinden seç de gel renksizce bir elvān ise
- 5 Şeyh Hülüşī kim velāyet içre tevḥīdi ara
Haķķ cemālin şübhesiz görmüşdür ol ḥayrān ise

485⁷⁸⁹

Fā ʿi lā tün Fā ʿi lā tün Fā ʿi lā tün Fā ʿi lün

- 1 Ben bugün şahrāya çıķdım kim vir emden āsına
Hep cehiller ḥāfız olmuş cem ʿ olur du ʿ āsına
- 2 Er için var bir konaķ yap cengini çuldan çadır
Āh begim āh var yapındı ġāzīler helvāsına
- 3 Allāh Allāh zerre dünyāyı tama ʿ itdim ise
Zerre virmem mollā ġāzī her gelen bir pāsına
- 4 Var olan yoķ yoķ olan var kim bulur dünyā bu ya
Kenz-i lā-yefnāda buldı her bulan ʿ anķāsına
- 5 Eyligi eyligde bul sen ḥüsn-i zann it mü ʾmine
Eyüler eyliginde dirdi buldı kim belāsına
- 6 Nāmı nāmüssuzdan aldım nāmūsum pupa didi
Şeyh Hülüşī hiç açar mı ir ḥaḥam ḥavrāsına

486⁷⁹⁰

Fā ʿi lā tün Fā ʿi lā tün Fā ʿi lā tün Fā ʿi lün

- 1 Cān göziniñ perdesin aç sen meni gör cān-ile

⁷⁸⁹ E/91^a, H/81^a-81^b, T/80^b, S/97^b-98^a, U/78^a-78^b, L/105^a, C/s.189-190.

2 cengini: çingāniye E,H,T.

6 şeyh: ey H,T.

⁷⁹⁰ E/90^b, H/81^b, T/80^b, S/97^a, U/78^b, L/67^a-67^b, C/s.190.

1 cān ile: cānla E,H,T.

2 virler: varlar L.

6 şeyh: ey H,T.

- Bildigiñden bir haber vir gel begim cānān ile
- 2 Bilmez iseñ şora şora gel tabīb dükkānına
Her ne virler al sen anda tiz getir dermān ile
- 3 Ben bu derdiñ dermānın hāzıqlara şordum ise
Didiler perhize düş kim belki ol ihyān ile
- 4 Mende şaşdım şehr içinde pür-cihād olmuş gibi
Şanki bir tabur önünde ordılar çevgān ile
- 5 Merhemin şardıķca göz göz hep açıldı yāreler
Hoş selām itdi benim-çün baķsun ol Loķmān ile
- 6 Şeyh Hülūşī gizlü derdiñ fāş idüp hem gezme sen
Yine derdiñ dermānı derdiñ seniñ ihsān ile

487⁷⁹¹

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Girdim ‘ışkıñ yollarına bir ulu sultān ile
Farķ-ı farķu’llāhı bildirdi beni ihsān ile
- 2 Añladım benlik özümde çāresiz bir dert imiş
‘Āķıbet buldum tabībın geldim ol Loķmān ile
- 3 Derdimi zāhir görenler yāzıķ olmuş didiler
Şardılar hep yārelerim merhemin dermān ile
- 4 Varayım bir mürşid-i kāmil işigin yüz sürem
Öyle zātıñ dergāhında hāk olam yeksān ile
- 5 Er yedinden tolu tolu bir kadeh nüş ideyim
Maḥv idem kāfir olanıñ küfrini imān ile
- 6 Şeyh Hülūşī cezbe-i tevḥīde sen bulduñ ise
On sekiz biñ ‘ālemiñ tevfiķi ol ‘irfān ile

488⁷⁹²

⁷⁹¹ E/90^b, H/81^b, T/80^b-81^a, S/97^a, U/78^b, L/64^a-64^b, C/s.190.

2 benlik: bennik L.

6 şeyh: ey H,T.

⁷⁹² E/90^b-91^a, H/81^b-82^a, T/81^a, S/97^a-97^b, U/78^b-79^a, L/66^a, C/s.191.

2 ‘ışkıñıñ: ‘ışkıñ ol S; şorsañ: şor sen E,H,T; Bu beyit derkenardır H.

5 ḥaşr u neşri: ḥaşr neşriñ E,S,L.

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Derde düşseñ dertlere dermān olan bilmez mi ya
Bağş iden cānın ‘aceb cānān olan bilmez mi ya
- 2 ‘İşķiññ ders-ḥānesin şorsañ bugün ‘āriflere
Dir *ledünnī* dersine sulṭān olan bilmez mi ya
- 3 Sen bu ‘ilmiñ naķşını elvān idelden añla sen
Men ‘areḥden oķuyup ‘irfān olan bilmez mi ya
- 4 Ḥaķķ-ile biñ bir kelām itmiş iken Mūsā gibi
Ḥızra yoldāş oldı ol ‘İmrān olan bilmez mi ya
- 5 Ḥaşr u neşri bunda görmezseñ *şırātu’l-müstaķim*
O kerem fetvāların mizān olan bilmez mi ya
- 6 Gel erenler bir birine bir muķābil olmağa
Şeyḥ Ḥulūşī vaḥdete miḥmān olan bilmez mi ya

489⁷⁹³

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Gel gönül efkāra düş ḥünkāra varandan dile
Yār işigin yüz sürüp kim dāra ṭur andan dile
- 2 Rūz [u] şeb ta‘ mīre muḥtāc bu beden kār-ḥānesi
Yapma mı ucdan uca mi‘ māra var andan dile
- 3 Gülşen içre ṭuymadıñ mı ṭūṭī dil bülbülleri
Bāğ-ı rıdvān illerin gülzāra var andan dile
- 4 Dön ḥaķīķāt bağcesin dağ üsti bāğ olmuş mı baķ
Dürli meyvālar öziñ bi-çāre var andan dile
- 5 Men bugünkü günde biñ pervāne gördüm şem‘ ada
Kül olunca yanmadıysa nāra var andan dile
- 6 Bir şecer var gül biter gördüm ki ṭomburcağını
Şeyḥ Ḥulūşī ne ṭurursun ḥāra var andan dile

6 şeyḥ: ey H,T.

⁷⁹³ E/91^a-91^b, H/82^a, T/81^a, S/98^a, U/79^a, L/103^a, C/s.191.

1 sürüp: süren S.

2 kār-ḥānesi: ker-ḥānesi E,S,L.

6 şeyḥ: ey H,T; ṭomburcağını: ṭomurcuğunu E,H,T.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 K̇alib eviñ ābād iderseñ bir ulu dergāh ola
Kenz-i lā-yefnā içinde *fākr-ı fāhru'llāh* ola
- 2 İçiniñ nūrı tışın urmuş mı baḡ 'āşık k̇ula
'Işka uymuş 'ışk-ile yanmaḡda ol āgāh ola
- 3 Ṫurdu sen mürşid-i 'ālem dārına Manşūr gibi
Bāḡidir ḡalbi evinde dem-be-dem her gāh ola
- 4 On ikiler meclisinde ad u şānı yoḡ isem
Sürmesün da'vā-yı 'ışḡı her işi āh vāh ola
- 5 Zāhirā gördüñ bu ilde bātınıñ şem'a gibi
Anlarıñ nuḡḡında al zī-rūḡ yoluñ hem-rāh ola
- 6 Şimdi bildim şeyḡ Ḣulūşī bu fenā iḡlimini
Yollar içre Ḥaḡḡ yolında yeñce toḡmuş māh ola

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Bu fenā ḡurbetliginde yol degil çekmendi āh
Ḥatı olmış bir tecellī dirse dir ervāḡ-ı vāh
- 2 Arş [u] kürs levḡ iki 'ālem gör beni āyineyim
Gel baḡıñ göñlüm göḡünde devr ider şems ü māh
- 3 Yedi deryā yedi iḡlīm sağ u şol bir 'arşada
Her biri bir yerde ḡükmi altı şāh bir pādişāh
- 4 Pādişāhım maḡrūr olma sen metānet virmed'ol

⁷⁹⁴ E/92^a, H/82^a, T/81^a, S/98^b, U/79^a, L/101^b, C/s.191-192.

1 eviñ: evin H,T.

2 urmuş mı: furmuş mu L.

6 şeyḡ: ey H,T.

⁷⁹⁵ E/92^a, H/82^a-82^b, T/81^b, S/98^b-99^a, U/79^a-79^b, L/101^b, C/s.192.

1 vāh: āh S.

3 ḡükmi: ḡükm E,H,T.

4 virmed'ol, pādişāh'alt: vezin gereḡi "virmede ol" ve "pādişāha alt" kelimelerini bu şekilde yazdık.

5 meftūnı şor: maḡşūdına S.

6 şeyḡ: bu H,T; bāri: bār S.

Bir olunca ba' zı şāhlar pādişāh'alt itdi şāh

- 5 Bir ġarīb şeydir bu ilde şādīķiñ meftūnı şor
İşka uymuş her seherde menzil-i maķşūdı rāh
- 6 İ' tibār itdikce coşdı bu zamāniñ sālīki
Şeyh Hülüşī mürşidāne bāri gördi nīm-nigāh

492⁷⁹⁶

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Nice ol hālīñ nola sultānı bulmazsañ nola
İki kerre tiğlayup ķurbānı bulmazsañ nola
- 2 Er izinden çıkma va'llāh bu ' işķiñ yolları
Yollar içre görinen elvānı bulmazsañ nola
- 3 Bir eriñ ķalbi içinde sırr-ı Qur'ānı görüp
Ahsen-i taķvīm olan insānı bulmazsañ nola
- 4 Neylesün kelbi şu günde sürisin şatmış olan
Leşber olduñ çift için çübānı bulmazsañ nola
- 5 Ekdigiñ yer ya taban ya eyüce hāş kır ise
Birbirin denk uydırup hayvānı bulmazsañ nola
- 6 Buğdayıñ biçdir yığındı döktiler şavrundı var
Şeyh Hülüşī yığılan hārmānı bulmazsañ nola

493⁷⁹⁷

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Varlıgıñ maħv eyleyüp cāndan fedā itseñ nola
Cān bu ilden göçmeden bir bir edā itseñ nola
- 2 Sevdigiñ kevneyn içinde hüsününi ķılsıñ tavāf
Ol haķīķāt hāccını dilden ķazā itseñ nola

⁷⁹⁶ E/93^a, H/82^b, T/81^b, S/99^b-100^a, U/79^b, L/78^a, C/s.192.

4 leşber: rencber H,T; bu beytin başında "kelbi" ifadesi yazılıdır T.

5 hāş kır: kır hāş E,L.

6 şeyh: ey H,T.

⁷⁹⁷ E/93^a-93^b, H/82^b, T/81^b, S/100^a, U/79^b, L/78^a, A/82^b, C/s.193.

Manzûmedeki "nola" kelimeleri "he" ile değil "lamelif" ile yazılmıştır A.

6 şeyh: ey H,T.

- 3 Bunca gönlün tahtına mihmân olur dilber seniñ
Kalb eviñ âbâd idüp muhkem binâ itseñ nola
- 4 Seyr ider erler maķâmın bezm-i lâhüd içre ol
Nür-ı zâtıñla cihânı âşinâ itseñ nola
- 5 Mürşid-i kâmil diler iseñ haķâyıķ reh-nümâ
İbtidâdan pîr-i ıŝķa iķtidâ itseñ nola
- 6 Şeyh Hülüşî söyle derdiñ merhemi olsun tabîb
‘Âşık-ı bî-çâresiñ derdiñ devâ itseñ nola

494⁷⁹⁸

Fâ ‘i lâ tün Fâ ‘i lâ tün Fâ ‘i lâ tün Fâ ‘i lün

- 1 Hüb cemâliñ gösterüp hayrân iden hünkâr ola
Cümle naķşıñ rengini elvân iden hünkâr ola
- 2 Hırķâ-i tâc [u] kemer-best al ‘aşañ uy rehber
Dört selâmın tırdırup dîvân iden hünkâr ola
- 3 Yüz sürüp dergâh eşigin kulluğun çok bekle sen
İki kerre tiğlayup kurbân iden hünkâr ola
- 4 Bir güzel bâbındayız kim *fahnn* ‘âşık olmışuz
Faķr içinde *fahır* olup ‘üryân iden hünkâr ola
- 5 Hâzret-i Peyğamberiñ postunda dostun bildirüp
Hızra yoldâş eyleyüp ‘İmrân iden hünkâr ola
- 6 On sekiz biñ ‘âlemi bir sâlikiñ gönlündedir
On iki şehrinde biñ devrân iden hünkâr ola
- 7 Sâķiler cem‘ olsa cāmı nür kadehden şunsalar
Toldırup ‘ıŝķıñ meyin mestân iden hünkâr ola
- 8 Şeyh Hülüşî mürşidiñ nuţkın kanup kevşer didi
Dâmenin tut derd-i dil burhân iden hünkâr ola

495⁷⁹⁹

⁷⁹⁸ E/93^b, H/83^a, T/81^b-82^a, S/100^a-100^b, U/79^b-80^a, L/77^a, A/82^b-83^a, C/s.193.
Manzûmedeki “ola” kelimeleri “he” ile değil “lamelif” ile yazılmıştır A.
3 tiğlayup: tiğlanup A.
6 şeyh: bu H,T.
7 cāmı: hâcı E,H,T.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Kendi kendin nice bilmez derdini dermān ola
Şol oñulmaz yāremi kimdir meni Loqmān ola
- 2 Gel begim evhāma şorma dir mi ' ışkıñ hāzıqın
Hem diyen bilmez bilen dir mi diyen pinhān ola
- 3 Āteş-i hicrāna düşdi derdiniñ ' ışkın iren
Gör ne kim evşāfi cem' olmuş gören imān ola
- 4 Kahr-ı lütfuñ hoş yerin bir bir haber aldıñ ise
Al yediñ seyfi celālından gelen qurbān ola
- 5 Hızra vardım ' ilm-i hikmetden görüp oldum ' ayān
Min *Jedūn* dersinde yazmış katlini fermān ola
- 6 Şeyh Hülüşī kim görüpdür baħr-ı ' ilmiñ ka' rını
Hadd-ı bī-pāyān içinde *kāf ve'l-Kur'an* ola

496⁸⁰⁰

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Çāre yoqdur ehl-i ' ışkıñ derdine dermān ola
Derdidir zannım o derdiñ çāresin Loqmān ola
- 2 Siz şoruñ siz her kimiñ kim başına geldi ise
Her kişi añlar mı şandıñ şordıgıñ ' irfān ola
- 3 Yürüyüp bir kez yeriñden şoraraq edviyyesin
Meclis-i kübrāya düş kim belki bir ihsān ola
- 4 Añlayım dirseñ bu ' ışkıñ var ' aref dersin oqu
Mekteb-i ' irfān içinde gördiğıñ hayrān ola
- 5 Didiler kibrīt-i aħmer evliyā erkānına
Bağ özüñ biñ kerre yüz biñ aranan sultān ola
- 6 Şeyh Hülüşī biñde birdir er yolınuñ ' aşıkı
Baş açık yalın ayak ' ālemde ol hicrān ola

⁷⁹⁹ E/94^a, H/83^a, T/82^a, S/100^b, U/80^a, L/77^b, C/s.193-194.

1 kendin: derdin E,S,L.

6 şeyh: ey H,T; ka' rını: kārını E,S.

⁸⁰⁰ E/94^a, H/83^a-83^b, T/82^a, S/101^a, U/80^a, L/77^b, C/s.194.

3 edviyyesin: edfiyyesin S.

6 şeyh: ey H,T.

- 1 Levh-i kalem tā ezel zātına derkār ola
'Ayn ide dost bāğına bülbül-i nā-çār ola
- 2 Sevdi gönül Rabbimiñ sevdigini pek güzel
Üç ile bir bir güzel dilleri esrār ola
- 3 H̄amd idelüm şükr-ile perver-i leyl ü nehār
Şām [u] seher yandıgım 'ışk-ile ol var ola
- 4 Seyyidim oldur em̄irim diyelim şāhıma
Bezm-i elest secdesinden Rasūluñ yār ola
- 5 Ben ki imāmeyniyem medh ideyim ber-tamām
Zāt-ı kerem kânıdır h̄azret-i h̄ünkār ola
- 6 Gör H̄asanıñ h̄üsnüni nūr-ı münevverlerin
Şems [ü] kamer ayıdır 'āleme envār ola
- 7 Şāh-ı H̄üseyni bilen yollarına cān vire
Şol nice maḥbūb ile tenleri gülzār ola
- 8 Her kişi Zeyne'l-'abā derdi ki şāhib-livā
Kudret-i H̄aḫḫdan 'ināyet bize muḫtār ola
- 9 Zāt-ı Muḫammed Atañ ismiñe Bāḫır didi
Kim seni sevmiş ise cennet-i didār ola
- 10 Ca'fer-i Şādık nihān yolları kıldı 'ayān
Mezhebe oldı imām dīnleri pişkār ola
- 11 Mūsā-yı Kāzım deyüp cānını ḫurbān ider
Anları imān gören mü'mini ikrār ola
- 12 Gel 'Ali Mūsā'r-Rızāyı varalım cümlemiz

⁸⁰¹ E/94^a-94^b, H/83^b-84^a, T/82^a-82^b, S/101^a-101^b, U/80^b, L/78^b-79^a, A/60^a-61^a, C/s.194-195.

4 rasūluñ: rasūlın E,S,A.

10 mezhebe: mezheb E,S.

11 mü'mini: mü'min H,T.

12 er-Rızāyı: Rızāyı A.

13 taḫḫikimden: taḫḫikden E,H; ḫaberi: ḫaber S; ey: ey yār E,H,T.

14 'aşra o şehrim naḫī: 'aşr-ı şehrim naḫī 'ālemleriñ E,H,T,S; 'ālemñā S.

15 idendir: ider E,H,T.

16 şāh şehin: şāhenşeh H,T.

- ‘ Ayn-ı cemin görelim bir ulu pāzār ola
- 13 Müttakīdir taḥkīkimden ḥaberi alsañ ey
Gonca-i gül ülfetin tevḥīd-i iftār ola
- 14 ‘ Aşra o şehrim Naḳī serveri ‘ ālemleriñ
Ma‘ şūḳısıñ ‘ āşığıñ ‘ ışığına āşkār ola
- 15 Cānları cānān idendir Ḥasanü’l-‘ Askerī
Ruḥları zī-rūḥ olan ḳalbleri efkār ola
- 16 Şāh-ı şehin ‘ ālīdir Mehdī-i āl-i Rasūl
Ḥātem-i dīndir Rasūl şöylece güftār ola
- 17 Hem ‘ Ali evlādları Fāṭmātü’z-Zehravī
İki cihān serveri aşlına ser-dār ola
- 18 İste şefā‘ at günü maḥşeri anlar ile
Cürm-i Ḥulūşīyle gel ḳalbine ezkār ola

498⁸⁰²

Müfte ‘i lün Müfte ‘i lün Fā ‘i lün

- 1 ‘ İlm-i ledün ḳaṭresi ‘ ummān ola
Men ‘ arefñ dersine ‘ irfān ola
- 2 Varıñı hem bir pula virseñ gider
Ḥaḳḳ yolınıñ menzili kervān ola
- 3 Var özi ṭāhir olanıñ destini
Ṭut ki izin bāḡ u bostān ola
- 4 Sālīkine baḥr-ı derūn vaşlına
Mürşidiniñ mektebi Raḥmān ola
- 5 Dervīş-i dergāh ışigin yüz süre
Şem‘ a yanar ‘ ışık-ile pervān ola
- 6 Şems yanar aya gönül virmiş ol
Sırrına ḥoş şöylece devrān ola
- 7 ‘ Arş-ile kürs levḥ-i ḳalem ‘ arz ider
Ḳalbiñ evin gör nice dīvān ola

⁸⁰² E/95^a, H/84^a, T/82^b-83^a, S/101^b-102^a, U/80^b-81^a, L/79^a, A/59^b, C/s.196.

6 yanar: ḳamer A.

8 cinān: cennāt S; vaḥdete: vaḥdet S.

- 8 Cān gözi bī-perdei acdıñ cinān
Şāhı görüp vaḥdete seyrān ola
- 9 Derdiñe dermān bula gör dertli ḳul
Her kişiniñ sevdiği Loḳmān ola
- 10 Görme ḳuşūr dilber-i nāzikleriñ
Nāzenin ol devlet-i şulṭān ola
- 11 Dirse gülüñ ḡoncaların tūṭiler
Şām [u] seḫer bülbüle efgān ola
- 12 Nuṭḳına biñ cān işiden sözleriñ
‘Ayn-ı Ḥulūş dilleri gülşan ola

499⁸⁰³

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Çün işitdim Hū diyenler dildeki cānım ola
Ten midir Hū cān mıdır Hū cānda cānānım ola
- 2 Dü-cihāna ‘arş [u] kürse şıḡmayan hiḫbir yere
Yoḡ olup hem var olan ḳalblerde miḫmānım ola
- 3 El tūtup devrān iderler ‘āşıḳ-ı ma‘ şūḳları
Her mekānda her zamānda hem de pinhānım ola
- 4 Devr-i ‘ālem olmayaydı maḫşeri olmaz idi
Geç *şirātu’l-mūstaḳimī* anda mizānım ola
- 5 Gel Ḥalīlu’llāha İsmā‘il gibi ol göreyim
Gör özüñden nāzil olsun ḳoc mı ḳurbānım ola
- 6 Gök yeşil şarı siyāh aḳ al giyüp bī-renk olan
Cümle elvānın boyanmış bunca elvānım ola
- 7 İki ‘ālem sırr-ı esmā hem müsem mā Hū deyü
Şeyḫ Ḥulūşī bende bilmem bilmezem kānım ola

⁸⁰³ E/93^b-94^a, H/84^a-84^b, T/83^a, S/100^b, U/81^a, L/77^a-77^b, C/s.196-197.

1 ten midir: tān mıdır S.

2 miḫmānım: miḫmān E,H,T,S.

5 bu beytin sonunda kırmızı mürekkeple “ḳurbān” yazılıdır T.

6 elvānın: envārin L.

7 şeyḫ: ey H,T.

Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün

- 1 Ey perî bir yâr sevip yârını küskünme nola
Gonca gülün dirdiñ ise h̄arını küskünme nola
- 2 Yol ikidir bir ide gör bāg u bostāna varup
Hep kelegin yolduñ o h̄ıyārını küskünme nola
- 3 Şirket ile aldıñ o ser-māyeyi fāş itme nedir
Beş aşağı üç yukarı kārını küskünme nola
- 4 Alma didim kalpazanı vara vara şoñ şoñ ol
Var güzel olmuş ne ‘aceb varını küskünme nola
- 5 Deñ katı imān olanı şol yüzi aya giçe mi
Geçdi geçinden bulamaz bārını küskünme nola
- 6 Mürşid-i kāmile irüp sen de H̄ulūşî diyerek
Derdîñ o dost şimdiki eṭvārını küskünme nola

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün

- 1 Nefsini māt eyledi dost varlığı hem tār olanı
Maḥv-ı vücūd eyledi mi şor var o kimyā olanı
- 2 H̄āk ola ‘arş ‘arş ola h̄āk baq saña baq meyveleri
Nuṭṭımını esrār iderek dirmeye ‘anḫā olanı
- 3 ‘İlm-i ledün dilleri Süryānî-i dil añlayana
Ādem [ü] H̄avvā diyen o cennet-i t̄übā olanı
- 4 Elvān-ı renk çār-şūsına var ise bî-rengin ide

⁸⁰⁴ E/93^a, H/84^b, T/83^a, S/99^b, U/81^a-81^b, L/78^a-78^b, C/s.197.

1 yâr: yāre S.

2 hep: hem H,T; h̄ıyārını: h̄ıyārı T.

4 ol: o S.

6 derdiñ: irdiñ S.

⁸⁰⁵ E/92^a-92^b, H/97^b, T/95^a, S/99^a, U/94^a, L/67^b, C/s.227.

Bu şiir E,S,L nüshalarında “he” kafiyesinde olup “olanı” redifi “olana” şeklinde he harfi ile yazılmıştır

3 ādem: ādemi E,S,L; beyit eksik S; diyen: di sen L.

4 elvān: elvāmı E,S,L.

5 dile: dil L.

6 şeyḫ: bu H,T.

Māviye ak̄ kara yeşil al şarı z̄ibā olanı

- 5 Beyt-i dile gir göreyim bu dil-i nā-çāre mi gör
Yāya elif mīm ḥā dalı noḡtayı gör yā olanı
- 6 Şeyḡ Ḥulūşī var ḡatı üstāda görüñ dimedim mi
Çāre nedir boş boşuna ḡupḡurı sevdā olanı

502⁸⁰⁶

Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün

- 1 Ḳalb-i Ḥulūşī olanıñ baḡdıḡı hep ay görine
‘Ayn-ı cemin derv iderek Meşneviye nāy görine
- 2 Müfti vü mollā ne bilür zāhir-i fetvā var iken
Bāḡını gizlice varır baḡr aña bir cāy görine
- 3 ‘Ārifī verāya ḡoyup tilki izin yol ḡuta mı
Fitne-i çengāḡ sözine mevt o da mevt ḡayy görine
- 4 Bir ḡula ‘ilme’l-yaḡīn itmiş bir ḡula ‘ayne’l-yaḡīn
Kāmili bī-hūde şanup aḡmaḡı ol pāy görine
- 5 Diñler-iseñ mūsikīdir sīneñe sāzendemiz
Sīnu kemān ḡanbūrı nāy ḡurna ḡabul nāy görine
- 6 Nuḡḡ-ı dilim dir ḡül-i ra‘ nāyı Ḥulūşī diyeli
Fāş idemem kenz-i vefā pür-köke bir ḡāy görine

503⁸⁰⁷

Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün Müf te ‘i lün

- 1 Düşeli dost derdine ḡuş eyledi nā-çāre mi ya
Nuḡḡımı ḡuş eyledi mi dir bu dil āvāre mi ya
- 2 Baḡ beni benlik ḡüneşi cismimi maḡv eyledi ya
Ḥarladı kül-ḡāne gibi dön yine baḡ nāre mi ya

⁸⁰⁶ E/92^b, H/84^b, T/83^a-83^b, S/99^a, U/81^b, L/68^a, C/s.197.

2 müftī vü: müftiye L.

6 dilim: bile S; diyeli: diyerek H,T.

⁸⁰⁷ E/92^b-93^a, H/84^b-85^a, T/83^b, S/99^a-99^b, U/81^b, L/68^b, C/s.198.

2 ḡarladı: ḡarları H,T.

3 pāremiye: nāremiye S.

6 “hem” kelimesi satır başına sonradan eklenmiştir T.

- 3 Tıydum o dost na‘ rasını düm tek tek deyü gider
T̄anbūrı āheng iderek ney mi o yek pāre mi ya
- 4 S̄īnu kemān t̄anbūrı dir s̄īnelerim yāreledi
Nāle-i feryādınıñ merhem ola yāre mi ya
- 5 Şorma begim yār yolına kalbimi pür-ḥūn ideni
Gizlice Loḳmāna virem yārelerim şara mi ya
- 6 Çekdiği hep dil beresi derd-i Ḥulūṣı Dedeniñ
Kendimi üstāda virem bulma mı hoş çāre mi ya

504⁸⁰⁸

Mūs tef‘i lūn Mūs tef‘i lūn Fā‘ū lūn

- 1 Būlbüllerin ārzūları gülşana
Nālān ider gül gonca-i hem ḥāra
- 2 T̄ūt̄īsidir dost bāğıdır bāğ-bāna
Dilber deyü gözler gelen gülzāra
- 3 Her kim güzel görmüş olur mestāne
Ş̄īr söyleyüp fermān ider ḥūnkāra
- 4 Şāhıñ yeri göñlüñ olur mihmāne
Fehm eyleyüp cān gözlerin esrāra
- 5 ‘Işḳ illerin uğrar yoluñ devrāna
Elvān giyüp rengin boyan envāra
- 6 Bilsün Ḥulūṣ nefsin koyup ḳurbāna
Seyfīn çeküp t̄ığlar bugün emmāra

505⁸⁰⁹

Mūs tef‘i lūn Mūs tef‘i lūn Fā‘ū lūn

⁸⁰⁸ E/95^a-95^b, H/85^a, T/83^b, S/102^a, U/81^b-82^a, L/70^a, A/80^b, C/s.198.

5 beyit eksik E,H,T,S,L.

6 ḳurbāna: meydāne E,H,T,S,L; emmāra: ḳurbāna E,H,T,S,L.

⁸⁰⁹ E/95^b, H/85^a, T/83^b-84^a, S/102^a-102^b, U/82^a, L/69^b-70^a, A/57^b, C/s.198-199.

1 ‘arzūları: ārzūları H,T.

3 iḳrāra gel iḳrāra: āvāre gel āvāre H.

4 yolların: yollarımı H,T.

7 gülşane: gülşen H,T.

8 baḳıñ: görüñ S.

- 1 ‘Āşıklarıñ arzuları hünkāra
Efgān ider bülbülleri gülzāra
- 2 Nefsin bilen vardır ‘aref dersinde
‘İrfān olan hiç kalmadı inkāra
- 3 İster iseñ Rabbim güzel Allāhı
Bir mürşide ikrāra gel ikrāra
- 4 Dost illeriniñ yolların göstermek
‘Işkıñ yolın ta‘līm ider esrāra
- 5 Vaḥdet meyin kandırmağa er ister
Kāmilleriñ erkānları ol yāra
- 6 Birbirlerin olmuş mu‘īn dillerde
Menzilleri devrān olur envāra
- 7 Gülşane bāğında uçar tūṭiler
Şīr dilleri güftāresi sükkāra
- 8 Bildiñ Ḥulūş kalb eyleyen özdendir
Kevşer cemālinden baķıñ dīdāra

506⁸¹⁰

Mūs tef‘i lā tūn Mūs tef‘i lā tūn

- 1 Dost illerinden geldiñ cihāna
Aldanup ey dil sevdiñ cihāna
- 2 Ğaflet libāsın giydirdiler mi
‘Işkıñ içinde yandıñ cihāna
- 3 Cennetde tūbā almada mıydıñ
Ayvayı şoyduñ şunduñ cihāna
- 4 Meyvāyı yolduñ sevdāyı aldıñ
Dünyāda şandıñ gördüñ cihāna
- 5 Sevdiñ atañı geldiñ anañı
Olduñ kemāni irdiñ cihāna

⁸¹⁰ E/95^b-96^a, H/85^a-85^b, T/84^a, S/102^b, U/82^a-82^b, L/70^a-70^b, A/58^b, C/s.199.

4 dünyāda: a‘lāmı A.

5 anañı: anaña T.

10 demini: diyeni S.

- 6 Esmā şıfâtın giydiñ de geldiñ
Zâtında ‘ aynı kãandıñ cihāna
- 7 Ervāhı şaçdıñ ‘ irfānı bicdiñ
‘ Ālemde ucduñ indinñ cihāna
- 8 Şahrāya geldiñ hikmet görindi
Mürşid bilindi bildiñ cihāna
- 9 Tübāyı bildiñ Allāhı gördüñ
Taḥḳīke irdiñ gecdiñ cihāna
- 10 Ādem demini göster gönülde
Şeyhim Ḥulūşī seçdiñ cihāna

507⁸¹¹

Müs tef‘i lā tün Müs tef‘i lā tün

- 1 Ḥaḳḳıñ cemālin ‘ aşık olaldan
Dīdāra geldim ḥünkāra ben de
‘ Işkıñ şarābın kãandım ezelden
İkrāra geldim ḥünkāra ben de
- 2 Ḥüsnünde gördüm vaḥdet meyinden
Yandım da yundum raḥmet şuyundan
Ādem özine mürşid izinden
Esrāra geldim ḥünkāra ben de
- 3 Cānān ilinden kervān gelirseñ
Yāriñ göçünden şor gel bilürseñ
Secdim güzeller cem‘ in olursañ
Güftāra geldim ḥünkāra ben de
- 4 Gülşende güller irden açıldı
Bülbül fiğanda tūṭī seçildi
Cennet sarāyın raḥmet şaçıldı
Gülzāra geldim ḥünkāra ben de
- 5 Aḳdım tıruldum ‘ ummāna geldim
Yandım kül oldum bārānı bildim
‘ Ārif yedinden şāhāne aldım
Bī-çāre geldim ḥünkāra ben de

⁸¹¹ E/96^a, H/85^b-86^a, T/84^a-84^b, S/102^b-103^a, U/82^b, L/70^b, A/56^a, C/s.199-200.

2 özine: özünde A.

3 gelirseñ: olursa E,H,T,S,L; göçünden: ucundan E,H,T,S,L; bilürseñ: bilürse E,H,T,S,L;
olursañ: olursa E,H,T,S,L.

- 6 Şāhım H̄ulūṣī dermānı içdiñ
Göñlüm eviniñ miftāhın açdıñ
Fāniden aldıñ ‘ uqbāya saçdıñ
Envāra geldim h̄ünkāra ben de

508⁸¹²

Mūs tef ‘i lā tün Mūs tef ‘i lā tün

- 1 Sulṭāna geldim *el-ḥamdü li’llāh*
Sübḥānı bildim *el-ḥamdü li’llāh*
- 2 Dergāha vardım mürşide irdim
Āyine gördüm *el-ḥamdü li’llāh*
- 3 Yoldan izimiz çıkmaz özimiz
Sürdüğ yüzümüz *el-ḥamdü li’llāh*
- 4 H̄üsñüñ çerāğı şem‘ añ ocağı
Pervāne bāğı *el-ḥamdü li’llāh*
- 5 Zikrimde ol māh şām [u] seher gāh
Fehm itdi āgāh *el-ḥamdü li’llāh*
- 6 Leyse’n-naḳūşān dāim huşūşān
Ḳalbim H̄ulūşān *el-ḥamdü li’llāh*

509⁸¹³

Me fā ‘ī lün Fe ‘ū lün Me fā ‘ī lün Fe ‘ū lün

- 1 Derün içre göñül gül‘ izār *el-ḥamdü li’llāh*
Açılmış dost güli vaşl-ı yār *el-ḥamdü li’llāh*
- 2 Muḥammed sırr-ı Ḳur’ān mü’minler de seyri
Velāyet yolları āşikār *el-ḥamdü li’llāh*
- 3 H̄aḳīḳāt kenz-i ‘uşşāḳa mazḥar oldığımdan
Cünūnum vech-i Perverdigār *el-ḥamdü li’llāh*

⁸¹² E/96^a-96^b, H/86^a, T/84^b, S/103^a, U/82^b-83^a, L/71^a, A/82^a, C/s.200.

1 “sulṭāna” kelimesinin üstü çizilerek “Sübḥāna” yazılmıştır T.

2 beyit eksik S.

4 şem‘ añ: şem‘ am E.

⁸¹³ E/96^b, H/86^a, T/84^b-85^a, S/103^a-103^b, U/83^a, L/71^a, A/80^b, C/s.201.

1 gül‘ izār: gülzāre S.

5 esan: insan S.

- 4 Yanupdur kudretiñden bu cism ü cān tende
Aķar eşm seli dōrt pınar *el-ħamdü li'llāh*
- 5 Ne hoř mihmān olurum gūzel vaħdet sarāyın
Seniñ zūlfūñ esan rūzgār *el-ħamdü li'llāh*
- 6 Őaıñ leyl yūzūñdür ķamu 'ālem mūnevver
Ėulūřı māhtābıñ yanar *el-ħamdü li'llāh*

510⁸¹⁴

Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Sevdigim 'āřıķları zıkr iderler 'ıřķ-ile
Cem' olur řādıķları zıkr iderler 'ıřķ-ile
- 2 El ele devrān ider rehberi erkān ider
Őeyħini sultān ider zıkr iderler 'ıřķ-ile
- 3 Gūn gibi āyīneler Hū deyūpdür sīneler
Dergeh-i Ėaķķ dōneler zıkr iderler 'ıřķ-ile
- 4 Dost yolınıñ illeri bāğceniñ Ėař gūlleri
Her seħer būlbūlleri zıkr iderler 'ıřķ-ile
- 5 Tūṭīler efgāndadır řir-i sūkker andadır
Dilleri Ėur'āndadır zıkr iderler 'ıřķ-ile
- 6 'ıřķ-ı 'ālem perveri ey gōñüller serveri
Őeyħ Ėulūřı enveri zıkr iderler 'ıřķ-ile

511⁸¹⁵

Mūs tef 'i lūn Mūs tef 'i lūn Mūs tef 'i lūn Mūs tef 'i lūn

- 1 Sōyleñ cānım 'āřıķlara cānān gerek gereklere
Cān u baş ten terkin ķoyup ķurbān gerek gereklere
- 2 Ūstād-ı dīn mūrřid olup her sırları 'ayān gerek

⁸¹⁴ E/98^a-98^b, H/86^a-86^b, T/85^a, S/105^a, U/83^a, L/68^b-69^a, C/s.201.

6 řeyħ: bu H,T.

⁸¹⁵ E/98^b-99^a, H/86^b, T/85^a, S/105^b-106^a, U/83^a, L/68^a, C/s.201-202.

Bu manzūme E nūshası haricindeki nūshalarda 5 beyittir. E nūshasında bu manzūme sırasıyla 1,2,3,4,2,3,4,5,6 numaralı beyitler řeklinde yazılmıř daha sonra bu beyitlerden 3,4,2,3 numaralı beyitlerin ūzeri izilmiřtir. Ūzeri izilen ilk 3. beyit muhtemelen yanlıřlıkla izilmiř ve ilk izginin ūzeri tekrar izilmiřtir. Bu nedenle E nūshasındaki 3. beyit metne dāhil edilmiřtir.

‘İlm-i ḥaḳīkāt kānına fermān gerek gerçeklere

- 3 Senden seni bilmek dile sensin saña senden yakın
Görseñ bile zūnnāresin īmān gerek gerçeklere
- 4 Şāhān elin virsün ḥaber alsun kamu eṭvārını
Merdāneler devrān ider seyrān gerek gerçeklere
- 5 Şām u seḥer dost bāğına tūṭisi dil bülbüleri
Şol açılan güller gibi ḥandān gerek gerçeklere
- 6 Pīriñ izinden yol gider öz şehrine içden içe
Ḳalbiñ Ḥulūş pāk eyleyüp mihmān gerek gerçeklere

512⁸¹⁶

Mūs tef‘i lūn Mūs tef‘i lūn Mūs tef‘i lūn Mūs tef‘i lūn

- 1 Ḥüsnuñ gülün gördi ise cānānı seyrān eyleye
Gül goncasın dirdi ise reyḥānı seyrān eyleye
- 2 Tā ḥükm ider kāfdan kāfa neyer Süleymān tahtını
Bülbül gibi gülşanede efgānı seyrān eyleye
- 3 Seyyāḥ oluñ erler ile kāf tağını köşk eylemiş
Mü’minleriñ ḳalbinde ḥoş mihmānı seyrān eyleye
- 4 Başdı ḳadem ‘arşdan öte levḥ üstüne yazdı ḳalem
Ḥaşr u ḥesāb-ı müstaḳīm mīzānı seyrān eyleye
- 5 Firdevse var tūbāyı gör ğilmānları şol bī-miṣāl
Özler kamu didārını dīvānı seyrān eyleye
- 6 ‘Arz eyleyüp her dem Ḥulūş ḥaḳḳa’l-yaḳīn görsem deyü
Ḥaḳḳ sözlerin gūş eyleyüp Ḳur’ānı seyrān eyleye

513⁸¹⁷

⁸¹⁶ E/98^b, H/86^b, T/85^a-85^b, S/105^b, U/83^b, L/68^a-68^b, C/s.202.

1 gülün: gülünü T.

6 ‘arz eyleyüp: ārzü idüp H,T.

⁸¹⁷ E/98^b, H/86^b-87^a, T/85^b, S/105^a-105^b, U/83^b, L/68^b, A/88^b, C/s.202.

1 Men: ben H,T; idüp: olup E,S,L,A; bu beytin satır başında “mürşid-i kāmil” ifadesi yazılıdır T.

2 ‘ışkıñ odın: ‘ışk odına H,T.

3 gonc’açılan: vezin gereği “gonca açılan” kelimelerini bu şekilde yazdık.

5 zātım bilem virsün: zāt mı bilen dirsün H,T; bilem: bilüp S.

6 eyleye: eylesün S,A.

Müs tef'î lün Müs tef'î lün Müs tef'î lün Müs tef'î lün

- 1 Men öyle bir şeyh isterim keşf eyleyüp sulţān ide
Nefsim ile ervāhımı āgāh idüp 'irfān ide
- 2 'İlme'l-yaqīn 'ayne'l-yaqīn haqqa'l-yaqīn irşād ile
'Işkıñ odın cismim yaqup şem' a yanan pervān ide
- 3 Feryād idüp 'ışk illerinde 'andelībim hem güle
Şol bülbülüm gonca açılan güller gibi handān ide
- 4 Cānın kıyan cānān ise gelsün beni teklīf idüp
Gecdim bugün her varlığım teslīmiyem qurbān ide
- 5 Hāl ehliyem kāl itmezem ben er sözünden dönmezem
Zātım bilem virsün haber içden içe mihmān ide
- 6 Mürşid odur kim her sözün hikmet ile vaşf eyleye
Vuşlat yolın göster Hülüş 'aşıklarıñ burhān ide

514⁸¹⁸

Müs tef'î lün Fā'ū lün Müs tef'î lün Fā'ū lün

- 1 Kervān gider yollarda koymaz yaban illerde
Şeyhim 'azīz dillerde koymaz yaban illerde
- 2 Bülbülleriñ gülzārı şīrīn lebiñ sükkārı
Bağlan gönül hünkāra koymaz yaban illerde
- 3 Şem' iñ yanan pervāne 'aşıklarıñ hayrāne
Seyrāna gel' irfāna koymaz yaban illerde
- 4 Peymānesin toldırdı nūrdan kadeh şundurdu
Vaḥdet meyın kandırdı koymaz yaban illerde
- 5 *Ḳul sirū fi'l-arzında* Haqq sırrınıñ 'arzında
Sünnet ile farzında koymaz yaban illerde
- 6 'Ayne'l-yaqīn gör şāhı qalbiñ Hülüş ol māhı
Sulţānlarıñ āgāhı koymaz yaban illerde

⁸¹⁸ E/98^a, H/87^a, T/85^b, S/105^a, U/83^b, L/69^a, A/56^a-56^b, C/s.203.

1 kervān: kārban H,T.

5 ḳul: ḳıl T.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Fe 'ū lün

- 1 Nedir derviřliđiñ kimdir yedü'llāh olmayınca
Haķikī ' ışık-ilen göñlüñde Allāh olmayınca
- 2 Muħabbet sırrına vāşıl 'aref'sırrındadır şāh
Derüñüñ ğıll ü ğişin terk u va'llāh olmayınca
- 3 Diliñ pür-ħikmete ğarķ eyleseñ dāim bilinmez
Göñül tūřileri ħalbde hüve'llāh olmayınca
- 4 Eger ħüsnüñi māh itmek dilerseñ rehberi bul
İrüp kāmillerin destin *me'a'llāh* olmayınca
- 5 Ĥulūřī şeyħ arar dāim Muħammed ařl-ı zāta
Taħallaķtüm bi-aħlāķında Allāh olmayınca

Me fā 'i lün Me fā 'i lün Me fā 'i lün Fe 'ū lün

- 1 Erenleriñ turağıdır cemāliñi görünce
Güzel seniñ yüzüñdedir ħayāliñi görünce
- 2 Ne ħořca kehgülün bāđı kemend-i zenciriñden
Daķıldı zülfi boynuma kemāliñi görünce
- 3 Çekinmedi dīvāne göñlümün cinān bāđından
Görindi cān gülünde reng-i aliñi görünce
- 4 Uyandı hem açıldı çeşm [ü] dīdeler derünüm
İçinde lebleriñden āb zülāliñi görünce
- 5 Münevver güneş yüz toğupdur ay ħüsnün

⁸¹⁹ E/97^b-98^a, H/87^a, T/85^b, S/104^b-105^a, U/84^a, L/69^a, A/56^b, C/s.203.

1 ħaķikī: ħaķiķ H,T; ' ışık-ilen: ' ışıkla H,T.

2 şāh: şāhı H,T; terk: ter S.

3 ğarķ eyleseñ dāim: dāim eyleseñ ğarķ H,T; ħalbde: ħalbi S,L.

5 şeyħ: dir H,T.

⁸²⁰ E/97^b, H/87^a-87^b, T/85^b-86^a, S/104^b, U/84^a, L/69^b, A/80^a-80^b, C/s.203-204.

1 güzel: gözüñ S.

2 kehgülün: gāh gülün H,T; bu beytin ikinci mısraı yerine önceden birinci beytin ikinci mısraı sehven yazılıydı T.

5 beyit eksik A. Beyitte vezin sorunu bulunmaktadır.

6 yıkılmadan: yılkıldamdan H,T; sarāyın: sarāyın S; bāb: yab S.

7 bi canla: bir cānla H,T.

8 hemen: hemān H,T.

Dilimde ʿayn menzil hilālîni görünce

- 6 Yıkılmadan bu tende köşkinüñ sarâyın elbet
Yapındı bâb sînemdeki ricâlîni görünce
- 7 Bi cān-ile mekāna hâcetim nedir ki yārım
Bir oldı dem-be-dem bu demde hālîni görünce
- 8 Gören Hülüş bugün hemen dilinde *kābe kavseyn*
Olunca rûz neylesün leyālîni görünce

517⁸²¹

Mü te fā ʿi lün Fe ʿū lün Mü te fā ʿi lün Fe ʿū lün

- 1 Rumûz ile vechini Hakk sözi āşinâyı söyle
Vücûduñda cevheriñdir ol reh-nümâyı söyle
- 2 ʿArab lisānıyla hoşca sen añladım dir iseñ
K̄o cemāʿatıñ cehlin dön pişvâyı söyle
- 3 Şûretiñ bırağ riyâdır bu kadar haber işitdi
Sîretiñ hidâyet eyler ise enbiyâyı söyle
- 4 Dil olunca cān bülbülde mi güldür gülistān
Ki cinān yolın nice dir idi Murtażâyı söyle
- 5 Yine ʿışk odına yürekler tayanmadı Hüseyniñ
Gözümüz yaşı tutulmaz kanı Kerbelâyı söyle
- 6 Giderek revān firāk çöllere figān ideriz
Bize hüzn-i gam Hülüşî didi evliyâyı söyle

518⁸²²

Müs tef ʿi lā tün Müs tef ʿi lā tün Fe ʿi lā tün

- 1 ʿİşk ehli muṭlağ tıydıñ mı sultāna varınca
Biñ kerre cāndan geçmiş o cānāna varınca

⁸²¹ E/97^b, H/87^b, T/86^a, S/104^a-104^b, U/84^a, L/69^b, A/82^b, C/s.204.

2 ʿarab lisānıyla: ʿarabî lisānla A; dön: döne L,A.

3 işitdi: irişdi A.

5 yine: yana A; odına: odın S,L; Hüseyniñ: Hüseyni E,L.

⁸²² E/99^a-99^b, H/87^b, T/86^a, S/106^a, U/84^b, L/72^a, C/s.204-205.

3 görem: görem ol H,T.

5 taḳlîd-i imāna: taḳlîdî imāna H,T.

6 insān: insānı H,T; kuş kırt: kırt kuş H,T.

- 2 Boş torba ile ceylān tutulmaz mı diyenler
Ednā vü evsaṭ a' lā vü yek-dāne varınca
- 3 Dünyā didigiñ bir dertdir o dermānı bulunmaz
Buldum diyen kim gelsün görem kāna varınca
- 4 Sözler gerekmez tā kim geliñ başı açılsun
Maşerde görsün varını dīvāna varınca
- 5 Mü 'min demekden insānı bulmaḡ mıdı maḡşūd
Tağyır idendi taḡlīd-i imāna varınca
- 6 Beñzet Hülūşī insān begenmez neye beñzer
Eşyā vü kuş kurt tā kim o ḡayvāna varınca

519⁸²³

Müs tef 'i lā tün Müs tef 'i lā tün Fe 'i lā tün

- 1 Hāḡḡıñ cemālin gördüm ya esrārı ararsa
Ay yüzlü şāh o dinmez mi ḡünkārı ararsa
- 2 Bir göz ki bunda görmez mi Hāḡḡı baḡa kördür
Zāhir göz-ile dirler mi bi-çāre ararsa
- 3 Evvel gerekdir āḡir kıyāmet ḡopacaḡsa
Āḡir nefesde kim buldu envārı ararsa
- 4 Gūş eyle nuḡḡım vā' iz iseñ yüz yüze söyle
Nefsini bilde söylendi ber-dāra ararsa
- 5 Hākim sözinden muḡlaḡ ḡıḡarsa cehil oldur
' Ālimse cāhil cāhilse *emmāre* ararsa
- 6 Meydān-ı ' ışḡda şeyḡım Hülūşī ne demektir
ḡalbimi bi'llāh her ḡālde ben yārı ararsa

520⁸²⁴

⁸²³ E/99^b, H/88^a, T/86^a-86^b, S/106^a-106^b, U/84^b, L/72^a-72^b, C/s.205.

3 ḡopacaḡsa: ḡopacaḡ S.

4 dāra: dīdāra S.

6 şeyḡım: dir mi H,T.

⁸²⁴ E/99^b, H/88^a, T/86^b, S/106^b, U/84^b, L/72^b, C/s.205.

2 ḡülşene: ḡülşana S.

3 tenden: teninden S.

4 ' ışḡıñ ile: ' ışḡla H,T.

Müs tef 'i lā tün Müs tef 'i lā tün Fe 'i lā tün

- 1 Dilber yedinden nüş eyle mey-ḥāne içinde
Gül bādesinden ṭoldurdu peymāne içinde
- 2 Bu gülşene bülbüller ki efgān ide geldi
Tāze açılmış gül gonca-i reyḥāne içinde
- 3 Sīm u teninden dirdim güzel misk-ile 'anber
Gösterdiğim 'ālemlerde mestāne içinde
- 4 'Işka uyup 'ışkıñ ile envāra gelenler
Yāriñ cemāliñ beklerdi burhāne içinde
- 5 Bildirdi 'āşık 'ışk illerine niçe kerre
Dil perdesin ref' itmez mi seyrāne içinde
- 6 Tevhīd olupdur Tevfīkī şeyḥim bize devlet
Cānın Ḥulūşī virdiyse cānāne içinde

521⁸²⁵

Müs tef 'i lā tün Müs tef 'i lā tün Fe 'i lā tün

- 1 Ḥüsnüñde gördüm Ḥaqqıñ cemālin direm Allāh
Şāh oldu dilber göñlüm evinde güzel Allāh
- 2 Şemsiñ hoş ayıñ on dördü mişlinde münevver
Envār-ı nūriñ senden ziyāsı görünür māh
- 3 Hicrān olupdur 'ālemde feyz olmadı 'ışkıñ
Ḳul sīrū fī'l-arz āyetlerinden ola seyyāh
- 4 Destūr virürse şāhım erenler ṭurabilmem
Ervāḥ-ı ḥikmet işbāt olunca didiler āh
- 5 Menzil bu ilde firdevs-i a' lāya irenler
Ḥayrāne gelmiş erler maḳāmın dile her gāh
- 6 Maḳşūd bugünden ğayrı görünmez mi Ḥulūşī
İmān-ı şıdķıñ pek bağla her dem dime eyvāh

5 perdesin: perdesini E,H,T.

⁸²⁵ E/99^a, H/88^a, T/86^b, S/106^a, U/85^a, L/72^a, A/81^b, C/s.205-206.

3 olupdur: olup da L; olmadı: olmalı L; āyetlerinden ola seyyāh: āyetleri oldu şehenşāh A.

5 menzil: menzili H,T; erler: āli E,L.

6 mi: eksik H,T.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Seni zāt eyledi Sübhān meded kı̄l yā Rasūla'llāh
Görenler ḥüsnüñi sulṭān meded kı̄l yā Rasūla'llāh
- 2 Mürüvvet kı̄ldı zātından seniñ zātıñ ulu Yezdān
Tecelliñ oldurur Ḳur'ān meded kı̄l yā Rasūla'llāh
- 3 Cihān olmaz idi eşyā kı̄lupdur kenz-i genciden
Ezel ḳudret ile iḥsān meded kı̄l yā Rasūla'llāh
- 4 Ḳurıldı ḳudret-i kevneyn muḳaddemsin mu'aḥḥarsın
Bilen sırıñ olur mestān meded kı̄l yā Rasūla'llāh
- 5 Ulūhiyyet ile şāniñ muḳarreb eyledi muṭlaḳ
'Aref'sırrındadır el'ān meded kı̄l yā Rasūla'llāh
- 6 Göñüller şem' -i maḥbūbı dil-i cānān ile mü'min
Muvaffaḳ eyledi Raḥmān meded kı̄l yā Rasūla'llāh
- 7 Görenler gün gibi şem' iñ cihānda āşikār oldı
Ḳıyanlar cānını ḳurbān meded kı̄l yā Rasūla'llāh
- 8 Ezel āḥir muḳaddemde *Eḥad Vāḥid Şamed* geldi
Cemāliñ görsele ḥayrān meded kı̄l yā Rasūla'llāh
- 9 'Umūm-ı enbiya nūrı velī ervāḥ-ı zātıñdan
Ṭutupdur emriñi fermān meded kı̄l yā Rasūla'llāh
- 10 Ḥulūşī mücrimiñ Loḳmān bilüp gelse devā sensiñ
Ezelden eyledi imān meded kı̄l yā Rasūla'llāh

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Cemāliñden görüñdi zāt bilā-şekk yā Rasūla'llāh
Gören 'aynıñda ve'ş-şāffāt bilā-şekk yā Rasūla'llāh

⁸²⁶ E/99^b-100^a, H/88^b, T/86^b-87^a, S/106^b-107^a, U/85^a, L/73^a, A/56^b-57^a, C/s.206.
10 mücrimi: mücrimiñ H,T.

⁸²⁷ E/100^a-100^b, H/88^b, T/87^a, S/107^a-107^b, U/85^a-85^b, L/72^b-73^a, A/55^a, C/s.207.
7 hemen: hemān H,T.
8 Ḥulūşī : Ḥulū T; lengi: neki S.

- 2 Ne ayrı ol değil ğayrı şifātīñ ‘ ayn-ı zātu’llāh
Bu zātīñ *şemme vechīñ* zāt bilā-şekk yā Rasūla’llāh
- 3 O vech-i enbiyā zātīñ velī cismiñ gelen pīrān
Cemī^c-i küllü maḥlūḳāt bilā-şekk yā Rasūla’llāh
- 4 Nübüvvet şān-ı sultānı velāyet şāh-ı merdānı
Ḥaḳīñ birliğini bi’z-zāt bilā-şekk yā Rasūla’llāh
- 5 Seniñ ḥüsnünde var oldı melāik ins ü cinn eşyā
Ṭağıldı cümle mevcūdāt bilā-şekk yā Rasūla’llāh
- 6 Seni tevḥīd iden mi^c rāc tecelliñ oldurur Ḳur’ān
İşāret sendedir mir’āt bilā-şekk yā Rasūla’llāh
- 7 Hemen fehm eyleyen zātīñ kemend-i zülfüñe taḳdıñ
Göñül zencirini dil’āt bilā-şekk yā Rasūla’llāh
- 8 Ḥulūşī kemter-i lengi müselselden ki istimdād
Olardır dāimü’l-evḳāt bilā-şekk yā Rasūla’llāh

524⁸²⁸

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Şefā^c at ḳıl bize iḥsān mürüvvet yā Rasūla’llāh
Gören ḥüsnüñ olur mestān mürüvvet yā Rasūla’llāh
- 2 Cemālīñden gelen şemsiñ ziyā virdi ḳamer zülfüñ
Melek cinn ‘ arz ider insān mürüvvet yā Rasūla’llāh
- 3 Dil-i cānān ile mü’min nübüvvet üzre cānānı
Velāyet içre cān ḳurbān mürüvvet yā Rasūla’llāh
- 4 Ezelden feyz-i tevḥīdi bulanlar lā-mekān oldı
Meded ḳıl dildedir imān mürüvvet yā Rasūla’llāh
- 5 Tecelliñi gören mestān olan bildi bugünini
Bize iḥsān olup Ḳur’ān mürüvvet yā Rasūla’llāh
- 6 Mürüvvet ma^c deni sensin bu ‘ ālem dü-cihān içre
Ḥulūşī emriñe fermān mürüvvet yā Rasūla’llāh

525⁸²⁹

⁸²⁸ E/100^a, H/89^a, T/87^a-87^b, S/107^a, U/85^b, L/73^a-73^b, A/55^a-55^b, C/s.207.

⁸²⁹ E/101^a, H/89^a, T/87^b, S/108^a, U/85^b, L/100^b, C/s.207-208.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Yüzün döndürmedi baña efendim yâ Rasûla'llâh
Şoran gelsün diyem aña efendim yâ Rasûla'llâh
- 2 Cihân iklîmine gökden inen yüz dört kitâb oldı
Baķıñ Qur'ândadır hâlâ efendim yâ Rasûla'llâh
- 3 Anıñ cismi tecellîsin toğupdur bunca mürseller
Atam Âdem anam Havvâ efendim yâ Rasûla'llâh
- 4 İşitdim on sekiz biñ 'âlem ismini çağırdıysa
Buyur der ins ü cinn eşyâ efendim yâ Rasûla'llâh
- 5 Sekiz cennet cemâlinden melekler naķşını aldı
Yazarlar *lâ-fetâ illâ* efendim yâ Rasûla'llâh
- 6 Nebî mürsel velî mü'min alup 'ışķıñ tecellîsin
Didiler şanıñı *lev-lâk* efendim yâ Rasûla'llâh
- 7 Haķıķât sırrıdır maħrem şakın fâş itmeyiñ sırrı
Hulûşî dirdi *lâ-yefnâ* efendim yâ Rasûla'llâh

526⁸³⁰

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Haķıķât kenzine esrâr efendim yâ Rasûla'llâh
Olur zâtıñ iren didâr efendim yâ Rasûla'llâh
- 2 Ezel hünsüñ nazâr kılmış gelen ser-tâc-ı 'âlemde
Kaķuñda ķul olar her bâr efendim yâ Rasûla'llâh
- 3 Baķıñ şolmaz gül açmış mı figân itmekde bülbüller
Yüri 'aşık yeri gülzâr efendim yâ Rasûla'llâh
- 4 Şalâdır ehl-i imâna ķuruldu Kerbelâ cengi
Şehîdler çâr-şūsın pâzâr efendim yâ Rasûla'llâh
- 5 Virem cânım Hüseyñ 'ışķın bugün kim maħv olam anda
Varayım yoķ olayım var efendim yâ Rasûla'llâh
- 6 Nesîmî yüzdürür dersin Hulûşîden nişân ister

5 cemâlinden: kemâlinden E,L.

⁸³⁰ E/100^b, H/89^a-89^b, T/87^b, S/107^b, U/86^a, L/106^a, C/s.208.

5 yoķ: yoğ S.

Olam Manşūr gibi ben dār efendim yā Rasūla'llāh

527⁸³¹

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Ezelden virdim ikrārı efendim yā Rasūla'llāh
Bilenler bildi hünkārı efendim yā Rasūla'llāh
- 2 Mülāzım kulluğın bekler nice şāhlar seniñ 'ışkıñ
Bulur cisminde gülzārı efendim yā Rasūla'llāh
- 3 Hemān dir pādişāhlar pādişāhınla bi maḥremdir
Görür ḥüsñünde dīdārı efendim yā Rasūla'llāh
- 4 Ḥüseyn-i Kerbelā cengi bugünkü gün tıtlıdıysa
Yigit gelsün bu pāzāra efendim yā Rasūla'llāh
- 5 Dükel dünyā dükel 'uqbā budur maḫşūd-ı şāhāne
İki 'ālemde efkārı efendim yā Rasūla'llāh
- 6 Ḥulūşī kalbiñi bildir eger tevfiḳ irişdiyse
Disünler bunda nā-çārı efendim yā Rasūla'llāh

528⁸³²

Müs tef 'i lün Mef 'ū lā tü Mef 'ū lün

- 1 'İşkıñ yanup geldim yā Rasūla'llāh
Yüzler sürüp bildim yā Rasūla'llāh
- 2 Sensin bize cānān terk idem biñ cān
Virdim serim ḳurbān yā Rasūla'llāh
- 3 Dost illerine vardım lā-mekān irdim
Aḥvālimi dirdim yā Rasūla'llāh
- 4 'Afv it günāhımdan cürm-i āhımdan
Umdum ki şāhımdan yā Rasūla'llāh
- 5 Sensin ki güfrānım cism-i Ḳur'ānım
Ḳalbimde imānım yā Rasūla'llāh

⁸³¹ E/100^b-101^a, H/89^b, T/88^a, S/107^b-108^a, U/86^a, L/102^b, C/s.208-209.

⁸³² E/97^a-97^b, H/89^b, T/88^a, S/104^a, U/86^a, L/71^b-72^a, A/81^b-82^a, C/s.209.

3 lā-mekān: lā-mekāna E,H,T,S.

6 āri: 'ārī L.

- 6 İki cihān varı vaşf iden yāri
Eylik Hjulūşī āri yā Rasūla'llāh

529⁸³³

Mūs tef' i lün Mūs tef' i lün Mūs tef' i lün Mūs tef' i lün

- 1 'Āşıkları mecnūn iden 'ışkıñ mı yā Rasūla'llāh
Hem qalblerin pür-ḥūn iden 'ışkıñ mı yā Rasūla'llāh
- 2 Maqşūdların maqşūd iden var qalblerin pür-ḥūn iden
Āḥir anı maḥbūb iden 'ışkıñ mı yā Rasūla'llāh
- 3 Sevdim seni dost maḥbūbı sensin maḥbūblarıñ ḥūbı
Şādıkların ilk manşūbı 'ışkıñ mı yā Rasūla'llāh
- 4 Bizden bize vir gel ḥaber kerrāt ile kıldım sefer
Ḥaqq yolların keskin teber 'ışkıñ mı yā Rasūla'llāh
- 5 Her dem ṭavāf ḥacc itdigim baş üzre ser-tāc itdigim
Dökdüm tenim şāc itdigim 'ışkıñ mı yā Rasūla'llāh
- 6 Maḥṭū' iden maqşūdını 'ışka viren Hjulūşımı
Muḥyiddīniñ Füşüşımı 'ışkıñ mı yā Rasūla'llāh

530⁸³⁴

Fe 'i lā tün Fe 'i lün

- 1 Yine 'ışkın yanalım
Rasūlu'llāhımıza
Yanalım küle olalım
Rasūlu'llāhımıza
- 2 Qapusın kul olalım
Aña cān baş virelim
Niçe yüzler sürelim
Rasūlu'llāhımıza

⁸³³ E/96^b-97^a, H/89^b-90^a, T/88^a, S/103^b, U/86^b, L/71^a-71^b, C/s.209.

6 maḥṭū': maḥṭū' E.

⁸³⁴ E/97^a, H/90^a, T/88^a-88^b, S/103^b-104^a, U/86^b, L/71^b, A/81^a-81^b, C/s.210.

2 qapusın: qapusına H,T; olalım: verelim E,L,A; beyit eksik S.

3 dile dilden: dilden dile H,T.

4 yezel: lem-yezeli H,T.

10 de: eksik S.

- 3 Dile dilden dileyüz
Aña dervîş bileyüz
Hepimiz kıl köleyüz
Rasûlu'llâhımıza
- 4 Aña Hâkķ sevdi ezel
Seveniñ derdi güzel
Didi yâ Rabbi yezel
Rasûlu'llâhımıza
- 5 Güle tomurcuğıdır
Sevelim gül çoğıdır
Ki cihânın bâğıdır
Rasûlu'llâhımıza
- 6 Velîniñ sözlerine
Yüri var izlerine
Diyessin nâzlarına
Rasûlu'llâhımıza
- 7 Yüri şolmaz göreni
Görebilsem şoranı
Hele dirdim ireni
Rasûlu'llâhımıza
- 8 Güzeliñ çok bezesi
O da cennet göresi
Size bildim neresi
Rasûlu'llâhımıza
- 9 Delü dîvâne biziz
Âteşin yana biziz
Velî pervâne biziz
Rasûlu'llâhımıza
- 10 Didiler cân viresiñ
De Hülüşî iresiñ
Gice gündüz göresiñ
Rasûlu'llâhımıza

⁸³⁵ E/101^b, H/90^a-90^b, T/88^b, S/108^a-108^b, U/86^b-87^a, L/106^b, C/s.210-211.

1 anam: 'anam S; donların: tonların H,T.

2 dururken: tırurken E,H,T.

7 bu beyte işaretle ikinci beytin hizasında satır başına "âb-ı hayât şerbeti" yazılıdır T.

8 bi zindânda: bir zindânda E,H,T.

9 şeyh: dir H,T.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Vaṭanımdır çıkardıysa atam Ādem şafiyu'llāh
Anam Ḥavvā 'anāşır donların giydirdi feyzu'llāh
- 2 Birāderler qarındāşlar dururken kendi hālinde
Biri Hābil biri Qābil ḥakāret itdiler va'llāh
- 3 Anıñ qahr-ile çıkdıkdı peder göçdi o çöllerde
Baḫup ben Meryemi gördüm gelür 'İsāya rūḫu'llāh
- 4 Yine çıkdım yürüyüp ben gezerdim Tūr-ı Sīnāda
Çübān geldi didim kimsin didi Mūsā kelīmu'llāh
- 5 İkiyüz yirmi dört biñ mürselīn imān için geldi
Efendim toğdı maḫv oldu ne ḥikmetdir bu ḥükmü'llāh
- 6 Didiler on iki pīrān imāmīn on iki dir mi
Çehār-yār [u] mezheb dört inen gökden kitābu'llāh
- 7 Beni kırklar yedinden virdi bir şerbetde kandırdı
Gel ey aḫbāb gel ey yārān bu bir āb-ı ḥayātu'llāh
- 8 Açıldı perdeler bir bir kıla kaldım bi zindānda
Yedinde on iki kandīl çıka geldi Rasūlu'llāh
- 9 O şāhiñ 'ayn-ı mi' rācın Ḥulūşī şeyḫ şaşırdıysa
Düşer hem cezbe-i 'ışka o dem gördi cemālu'llāh

532⁸³⁶

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Bi-ḥamdi'llāh ki mürşidim vişālim 'ārif-i bi'llāh
Derūn-ı ḳalb fehim içrem gönülde ol delīlu'llāh
- 2 Qılup zāhir ile bāṭın Muḫammed ismidir yā-sīn
Ḥaber kıldı şehensāhın bu 'ilmiñ seyri sırru'llāh
- 3 Seni hem ḳudret-i Allāh kılan ḫüsnüñde şemsu'llāh
Mücerred kendi zātu'llāh görinan oldu faẓlu'llāh
- 4 Bu benlikden gec ol āgāh vücūduñ pāk olur her gāh
Soñunda dime sen eyvāh kıla gör Ḥaḳḳa zıkrı'llāh

⁸³⁶ E/102^a-102^b, H/90^b, T/88^b-89^a, S/109^a-109^b, U/87^a, L/73^b, A/58^a, C/s.211.

- 5 Hülüşî acma nâ-dâna fedâ kııl tendeki câna
Haķıñ sırrını seyrâna bu menzilde o maħvu'llâh

533⁸³⁷

Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün

- 1 Bi-ħamdi'llâh tecelliden tesellî şükr-i ħamdu'llâh
Dü-âlem içre zâtında görindi *fâkr-ı fâhr*'llâh
- 2 Hudânîñ yârı sulţânım şefâ' at kânıdır va'llâh
Şaķın incitme dergâhı anîñ ħalbinde beytu'llâh
- 3 Göre gel dime sen eyvâh anîñ destindedir miftâħ
Açup şeyħiñ derûnında toĝar ħalbiñde şemsu'llâh
- 4 Bu menzilden ıraĝ olma hemen tevĥîd ile ol râh
İre gör zâtuñ aşlına şıfâtıñ 'ayn-ı zâtu'llâh
- 5 Hülüşî ħalb-ile zikri münâcât eyledi her gâh
Göñüller şem' iniñ mâhı toĝubdur hem toĝan ol mâh

534⁸³⁸

Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün

- 1 Şalâdır ehl-i îmâna nebîniñ sırrı 'ışķu'llâh
Velâyet feyz-i sulţâna velîniñ seyri sırru'llâh
- 2 Müselselden gelen pîrân velî mü'min nebî mürsel
Şefâ' at ma'deni el'ân nübüvvet *küntü kenzu*'llâh
- 3 Münâcât eyle sen ħüzni öziñden dîde nemnâki
Fiĝân u nâl ider eĝân seħer vaķtinde zıllu'llâh
- 4 Beşerden ins olan ħavfı bize ħavf [u] recâ geldi
Nebî mürsel velî ħuţbîñ olar lâ-ħavf-ı ħavfu'llâh
- 5 Görenler göz ucı yârı mu'âf-ı ħaţreden 'afv ol
Nice biñ bir ayaķ bir oldıĝı yerlerde ħüķmü'llâh
- 6 Hülüşî tâ ezelden ħod ħaber aldı bu ma'nâyı
İrince gizlediñ özden bu 'ilmiñ sırrı seyru'llâh

⁸³⁷ E/102^b, H/90^b, T/89^a, S/109^b, U/87^a, L/74^a, A/57^a, C/s.211.

⁸³⁸ E/102^b-103^a, H/90^b-91^a, T/89^a, S/109^b-110^a, U/87^a-87^b, L/74^a, A/55^b, C/s.211-212.

3 ħüzni: ħüzn H,T; nâl: na'l E,L,A.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Menem ḥamdi bi-ḥamdi'llāh ki zerdinde ba'īdu'llāh
Ezel bezminde şāfu'llāh kılındı 'ārif-i bi'llāh
- 2 Menem Ādem şafiyyu'llāh menem Mūsā kelīmu'llāh
Menem 'Īsāda rūhu'llāh Muḥammed çünki zātu'llāh
- 3 'Ali vāriş-i sırru'llāh vekīli ol veliyyu'llāh
İre gör bunda zıllu'llāh o kim kudret-i ile'llāh
- 4 Taḥammül mülk-i meksu'llāh cihād-ı nefsi fetḥu'llāh
Ma'ārif kıtbi-ı gāvşu'llāh mekāşif ehli 'ilmu'llāh
- 5 Göñül āyine kılbı'llāh irişdiñ ise faẓlu'llāh
Añın-çün kıılma ḥavfu'llāh añıñ maḥvında ḥüznü'llāh
- 6 Ḥulūşī sen de 'ışku'llāh dilerseñ bunda meşku'llāh
Sülük ehlinde ehlu'llāh kılar kılbıñi beytu'llāh

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Ḥaķīķāt menzilin irdi begim *faķr*-ile *faḥru*'llāh
Yapılmış ḥāniķāh içre añıñ kılbı bi beytu'llāh
- 2 Bu bir tevfiķ-i Rabbānī tecellī oldığın oldı
Yoluñdır uy yüri 'ışka getürmem dir mi 'ışku'llāh
- 3 Var ol şāhıñ izin güti git yürüş it arķasında sen
Yedi kıat gökleri gec kim saña itmez mi 'afvu'llāh
- 4 İkidir yol şağından git şolundan git şaşurmandı
Kıatı berzaḥ yoluñ sökdüñ direm şāhođlı feyzu'llāh
- 5 Ḥulūşī gel bugün burhānıñı göster bu meclisde
Gör ol meclis ahālisi seni dirler mi baķ Allāh

⁸³⁹ E/103^a, H/91^a, T/89^a, S/110^a, U/87^b, L/74^b, A/55^b-56^a, C/s.212.

4 beyit eksik S.

⁸⁴⁰ E/103^a, H/91^a, T/89^a-89^b, S/110^a, U/87^b, L/74^b, C/s.212-213.

1 irdi: iri S; bi beytu'llāh: bir beyt'ullāh H,T.

3 git: gir T.

4 bu beytin başında kırmızı mürekkeple "ey Allāh" yazılıdır T.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Tecellî kıldı Allāhım tesellî dilde sırru'llāh
Göñül baħrında evşāfım hüveydā şehridir Allāh
- 2 O şehre varmadan maķşūd cenān perdesini açmaķ
Dile var şeyh-i kāmilden seni sen saña ol āgāh
- 3 Derūn-ı şıdķ-ile destin tutup hüsñüne tevħidın
Müsem mā ism-i esmāsin uyarsın ħalbiñe her gāh
- 4 Hāķiķāt haccınıñ beyti tavāfım mü'miniñ ħalbi
Muħammed şāhımıñ rāhı bu rāha cem' ola hem-rāh
- 5 Hülüşî tut öziñ şāha göñüller cür'asından ħan
İrüp destine kevşerden şarāb-ı 'ışķına ir şāh

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Cihāniñ ħuţbı 'irfāniñ ararsıñ sen seni bi'llāh
Hudāniñ ismi burhāniñ derūn içre di sen Allāh
- 2 Ezel bezmindeki şāhı görenler Hū cemālinden
Görenler *ķābe ķavseyni* erenler kıldılar ħün āh
- 3 Görince 'ışķıñ envā'ı o cān içinde cānānı
Derūn-ı dilde didāri açınca perdeyi der vāh
- 4 Gelüp bir şeyh-i kāmile ħanup vechinden ol kevşer
Cemāl-i yāre var anda didār-ı destine ir şāh
- 5 Niçe biñ 'arz olan mü'min giremez olmayan ādem
Hemen biñde bir olmışdur bu rāhiñ sırrını āgāh
- 6 Hāķiñ sırrını setr olmaz Hülüşî şıdķ olan sālīk
Aña şems oldı pervāne semāyı devr olanlar māh

⁸⁴¹ E/102^a, H/91^a-91^b, T/89^b, S/109^a, U/87^b-88^a, L/73^b, A/54^b, C/s.213.

3 uyarsın: uyansın E,S,L,A.

⁸⁴² E/102^b, H/91^b, T/89^b, S/109^b, U/88^a, L/73^b-74^a, A/57^a, C/s.213.

1 ararsıñ sen seni: seni sende iren A.

2 görenler: göñülden A.

5 hemen: hemān H,T.

Me fā 'ī lūn Me fā 'ī lūn Me fā 'ī lūn Me fā 'ī lūn

- 1 'Arefden okuyup dersin yazaydın āh yazaydın āh
Katı nefsin ile Rabbiñ sezeydın āh sezeydın āh
- 2 Yedi başlı bu bir zengi iki şāh birbirin cengi
Tutaydın sen o pezvengi ezeydın āh ezeydın āh
- 3 Bugün destūr alup pīrden yürüyeydın hemen irden
Başaydın ordusun birden bozaydın āh bozaydın āh
- 4 Seniñ 'askerleriñ arslan anıñ dīv ü perī kaplan
Öñünce şāf şāf sulţān dizeydın āh dizeydın āh
- 5 O kāfir kişi mekkārīñ ne bed īmānı küffārīñ
Yerin yurdın bu Deccālīñ kazaydın āh kazaydın āh
- 6 Velī āzāde gufrānı inanmaz mıñ bu Qur'ānı
Hulūşī kalb-i cānānı gezeydın āh gezeydın āh

Me fā 'ī lūn Me fā 'ī lūn Me fā 'ī lūn Me fā 'ī lūn

- 1 Gel ey cānān gel ey cānān geçem biñ kerre biñ cāna
Bu ten içre koyam cāna olam cān içre cānāne
- 2 Giyüp tāc eyniñi hırķā kemer-besti 'aşā şandıñ
O bir naķş [u] süs olmışdur gönülden it bi mīzāna
- 3 Mürüvvet kimdedir kimde deyiñ şāh pādīşāh anda
Yiyiñ ihsānı 'ām oldı tehī dirler mi şāhāne
- 4 Hāsīdir nefsimi sevmem eger ervāhım uymazsa
O gün bilmem şoñunda tā 'aceb olmaz mı pīşmāne
- 5 Hulūşī şeyh neden aldıñ bu ma' nāyı beni söyle

⁸⁴³ E/103^b, H/91^b, T/89^b-90^a, S/110^b, U/88^a, L/74^b-75^a, A/91^b, C/s.213-214.

Bu şiirde 4. ve 5. beyitler yer değiştirmiştir A.

5 kişi: kişi vü H,T; bu: o H,T.

⁸⁴⁴ E/101^a, H/91^b-92^a, T/90^a, S/108^a, U/88^a-88^b, L/106^a, C/s.214

2 kemerbesti: kemerbest E,H,T; bi mīzāna: bir mīzānı H,T.

3 yiyiñ: yiyen E,S,L; 'ām: 'am E,L, ğam S.

5 şeyh: dir T.

Erenler nāmesin yazdım çıka geldi bu meydāna

541⁸⁴⁵

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 ‘Arefden okuyup dersi yūri mekteb-i ‘irfāna
Bu mektebde kimi hayvān bulur kimisi insāne
- 2 Şılā boyniña borc oldı şaķın kim alma ğurbetde
Bugūn buğday di dūn ‘arpa iriř bayram-ı urbāna
- 3 Giyinmiş harf libāsın notıadan aldım bu esrārı
Mūcevher tařdan oldıysa şaķın sen řoyma mercāne
- 4 Bozulmaz zāt olan zātı sūzūlmūř sīm ü zer gördüm
Diyiñ siz yetmiş üç fira nidem alp albe ğarcāne
- 5 Bugūnki ğuniñi yarına oydñ mı uřūr itdiñ
Bugūnki ğünde cānāne bulanlar ıydı hep cāna
- 6 Neyi şem‘ aya arpıldı o cān u cismi mağv itdi
Ħulūřı hiç degildir bu delü dīvāne pervāne

542⁸⁴⁶

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Yayan aldñ bu çöllerde iriş var bārı kervāna
Bu zūlmi kendi kendiñe ğarām mı baķ bi ur‘āna
- 2 İřitdim rızķ içün ğam yer bugūn Deccāl iřigin ben
Gel ey sālİK yūri āfa řaĦiĦ mi řor o ğayvāna
- 3 Ağañ ey ul eger rızķıñı virmezse kefīlin şor
Evin bul daķķ-ı bāb it sen ider elbetde iřsāne

⁸⁴⁵ E/103^b-104^a, H/92^a, T/90^a, S/110^b-111^a, U/88^b, L/75^a, C/s.214.

2 ‘arpa: ‘arfa T.

4 alp: alpe S; albe: ālıpı H,T.

6 Neyi: ne ki L.

⁸⁴⁶ E/104^a, H/92^a, T/90^a, S/111^a, U/88^b, L/75^a, C/s.215.

1 kervāna: kerbāna H,T.

3 bu beytin sonunda kırmızı mürekkeple “kefīl” yazılıdır T.

4 alur: olur E,S.

5 içre: eksik S.

6 ecel: ‘ecel E,S; Ħulūřı hiç degildir bu delü dīvāne pervāne: İki ‘āleleriñ ğālın giyüp gecdi bu vīrāne L.

- 4 O bir er ki apusın bekleyen boş ıkmadı alā
Yüzün gören virir cānı alur anı da cānāne
- 5 Gönül bir arş gönül bir ferş gönül levh [ü] kalem içre
Açılsun bāb-ı lütfundan dökülsün feyz-i Raḥmāne
- 6 Hülūṣī o yunulmuşdur ecel kösi alınmazdan
Hülūṣī hi degildir bu delü dīvāne pervāne

543⁸⁴⁷

Me fā ī lün Me fā ī lün Me fā ī lün Me fā ī lün

- 1 Muḥarrem geldi cānāna şalādır ehl-i imāna
Düşer firat odı cāna aıtsun şü yerin ana
Yezīdi başlayıñ a na viriñ siz yedi nīrāna
- 2 Yedi ilīm yedi deryā ehār kūşe u arş a lā
Bugün kürs levh alem yana dü-ālemdede olan dānā
Yezīdi başlayıñ a na viriñ siz yedi nīrāna
- 3 Deñiz deryā aan göller abül itmez atı çöller
Didi ağ aş esan yeller cehennemde anı yerler
Yezīdi başlayıñ a na viriñ siz yedi nīrāna
- 4 Şemir Mervān için geldi pelīd külḥān için geldi
Cehennem cān için geldi Yezīd nīrān için geldi
Yezīdi başlayıñ a na viriñ siz yedi nīrāna
- 5 Çekiñ deñ temreni şalbi yapılsun cümleñiñ albi
Hülūṣī tiğlayuñ kelbi niün dirlere ekiñ şalbi
Yezīdi başlayıñ a na viriñ siz yedi nīrāna

544⁸⁴⁸

⁸⁴⁷ E/101^b-102^a, H/92^a-92^b, T/90^a-90^b, S/108^b, U/88^b-89^a, L/1^b, C/s.215.

1 başlayıñ a na: başlayıñdāne S.

2 u arş a lā: arşla a lā E,S, L; başlayıñ a na: başlayıñdāne S.

3 ağ aş: ağ u aş H,T; başlayıñ a na: başlayıñdāne S.

4 başlayıñ a na: başlayıñdāne S.

5 bu beyit sehven siyah mürekkeple yazılmış; üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiş ve kırmızı yazılması gerektiğine işaret edilmiştir E; beyit eksik S.

⁸⁴⁸ E/102^a, H/92^b-93^a, T/90^b-91^a, S/109^a, U/89^a-89^b, L/2^b, C/s.216-217.

2 bi er: bir er E,H,T; Edhem gibi terk-i diyār itmiş gezer abdāl: terk-i diyār itmiş gez abdāl olup serser S; bul: bu S.

5 cazır nidāsın ırpınup: çāre arındāşlar kısbet S.

6 ne: eksik S.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Melāmet hırkasın giysün kim ol kim cānı isterse
O cāndan gecmeden hem kim virür cānānı isterse
- 2 Bir er Edhem gibi terk-i diyār itmiş gezer abdāl
Ricālu'l-gāibi bul sen eger seyrānı isterse
- 3 Ayağ yalın açık baş uğra sen kim Kerbelā cengin
Yezidiñ 'askerin tığlar çekilsün kanı isterse
- 4 Hārābāt ehlidir muṭlak bilür 'āşıkların kadrin
Düşüpdür cezbe-i 'ışka begim dīvānı isterse
- 5 Gelenler kısbetin çeksün bugün meydān-ı 'ışk içre
Nider cazkır nidāsın çırpınup meydānı isterse
- 6 Hülūṣī dir ne nuṭk itdiñ varup 'āşıkların cem' in
Nişānı 'āşıkıñ da' vā ider burhānı isterse

545⁸⁴⁹

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Şorındı gönlüme gönlüm naşılıñ sen de şahıñla
Derün içre göl olmuş gül pınārlar bunda āhıñla
- 2 Eser bād-ı şabā zülfüñ teline lerze düşdiyse
Delü dīvāne hayrāne olup kim nīm-nigāhıñla
- 3 Haḳīkāt güneşin ben de bugün nīm-perdeden gördüm
Görindi şemsiñ elvānı efendim toğdı māhıñla
- 4 O meclisde göreñ hānendeler sāzendeler anda
Kemānı ṭanbūrı āheng segāh düşmiş dü-gāhıñla
- 5 Haḳıñ 'afvı katı çokdur nolur şūfī günāhıñdan
Bu 'ālem küllü 'afv olmuş Hülūṣī gel günāhıñla

546⁸⁵⁰

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

⁸⁴⁹ E/103^b, H/93^a, T/91^a, S/110^b, U/89^b, L/79^b, C/s.217.

1 göl: gül E,H,T,L.

4 ṭanbūrı: ṭanbūr H,T.

⁸⁵⁰ E/104^a, H/93^a, T/91^a, S/111^b, U/89^b, L/75^a-75^b, C/s.217.

- 1 Şerî'at 'ilmîni ancağ yûri ders-hûneden aña
Eger maqbûl olam dirseñ hoşcañ dâneneden aña
- 2 'İlim meclislerin bir bir tolan tâ gez yorulunca
İrişmez mi saña bir er gör ol pîrâneneden aña
- 3 Tarîkat bir çoğı elvân bilinmez taşradan aşlâ
Haqîkâtde nişân olmaz delü dîvâneneden aña
- 4 Semâ' itdikde 'aşıklar bakup sen taşradan gülme
Gel andan halka-i zikre girüp devrâneneden aña
- 5 Hudânîñ armağânın fehm iden merdâneler kimdir
O bir tevfiğ-i 'ışku'llâh tecellî-hûneden aña
- 6 Hülûşiden haber almağ diler iseñ bu eṭvârî
Maḥabbet cāmını elde tutan ḥayrâneneden aña

547⁸⁵¹

Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün

- 1 Gel ey şüfî *ledünnî* 'ilmîni 'irfâna var yoğla
'Aref dersin velî mektebini sulṭâna var yoğla
- 2 Haqîkât kenzini 'uşşâka mazhar olma zâhirle
Oğuyup devr-i a' lāyî sen ol dîvâna var yoğla
- 3 Bu cennet içre maqşûdîñ cemâlu'llâhı görmekse
Geçerken ḥür veya ğilmân ulu Sübhâna var yoğla
- 4 Bu ilde görmeyen 'ışk 'âlemin yarın görür şanma
Tereddüd eyleyen 'âkil degil mihmâna var yoğla
- 5 Ümidim kesmezem Haqğdan deyüp 'aşıklara şorma
Ezel levḥ [ü] kâlemnâdaki defter-hûne var yoğla
- 6 Hülûşî şeyḥ görüp ednâ şağın a' lāyî göz dikme
Odur a' lā kerem kânı didiñ insâna var yoğla

548⁸⁵²

⁸⁵¹ E/104^a-104^b, H/93^a-93^b, T/91^a-91^b, S/111^a, U/89^b-90^a, L/75^b, A/81^a, C/s.217-218.

3 veya: ya L.

5 levḥ: levḥi E,S,L,A.

6 şeyḥ: sen H,T; dikme: dime E,S.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Gel ey şūfī gönül maqşūdını cāndan suāl eyle
Bilüp 'āşıklarıñ qādrin diliñ āb-ı zülāl eyle
- 2 Haqīkāt yolların bunda mücerred görmek isterseñ
Oķu belle 'aref' ilmin *ledünn* dersinde hāl eyle
- 3 İrüp bir mürşidiñ destin qanup kevşer cemālinden
Teveccüh eyleyüp hüsün niçe yüz biñ kemāl eyle
- 4 Bu dem elvānlarıñ maḥv it nişānıñ bī-nişān olsun
Derün içre uyar şem' añ yeñi toğmuş hilāl eyle
- 5 Hülūşī şeyḥ nider 'ışk 'ālemin görmeksizin ādem
Beşer şüret baķar bunda ne söylese ḥelāl eyle

549⁸⁵³

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Gel ey şūfī gönül gülzārını bāğ-bāna söylenme
Niçe görmeksizin 'ışk 'ālemin bostāna söylenme
- 2 Bu ilde bir eriñ destin tūtarsıñ müşküliñ söyle
'Aref'dersin görür görmez şaķın 'irfāna söylenme
- 3 Biraz 'ilm-i *ledün* dersin oķuyup vaḥdet ehlinden
Saña lāyık olur elbet delü dīvāne söylenme
- 4 Bu gün a' lā vü ednāyı müsāvī eyleyen dilde
Tazarru' olmaz ol aşlā sen ol insāna söylenme
- 5 Niçe ḥāmil olur Haqķ derdiniñ hālin giyen bunda
Ḷamu derdi devā eyler daḥī Loķmāna söylenme
- 6 Hülūşī gel ḡabāvetden seni dūr eylesün māhir
Sözüñ bir kāmile söyler iseñ bī-gāne söylenme

550⁸⁵⁴

⁸⁵² E/104^b, H/93^b, T/91^b, S/111^b, U/90^a, L/75^b, A/81^a, C/s.218.

4 bu beytin satır başında kımızı mürekkeple “baķar bunda” yazılıdır T; olsun: eyle E,H,T,S,L.
5 şeyḥ: dir T.

⁸⁵³ E/104^b, H/93^b, T/91^b, S/111^b-112^a, U/90^a, L/76^a, A/82^b, C/s.218.

5 bu mısranın yerinde daha önce “ Degil Loķmāna bildirmek bile dermāna söylenme” yazılıydı A.

- 1 Tecellâsı dilârâ 'âşıkıñ bezm-i vişâlu'llâh
Kamu baħra vişâl-i farq vaħdet bi-zevâlu'llâh
Bi-ħamdi'llâh tecellîmiz tesellî pür-kemâlu'llâh
Bize bezmimize Ğaffâr ezelden bi-ħayâlu'llâh
Bugün esrâr tecellîden görinen kenz-i ħâlu'llâh
Gözüm baqdığı yerlerde görinen kim cemâlu'llâh
- 2 Ulûh-ı bezm-i lâhütî ilâhî 'âlemîn bi'llâh
Dile gel bezm-i zâtında ola gör 'âbidîn bi'llâh
Raħîm-i raħmeten lillâh şefî' u'l-müznibîn bi'llâh
Bu zâtıñ *semme vechu'llâh* mu' ayyen ħâlîkım bi'llâh
Bugün esrâr tecellîden görinen kenz-i ħâlu'llâh
Gözüm baqdığı yerlerde görinen kim cemâlu'llâh
- 3 Müzeyyen şeş cihetden dil müberrâdır şıfâtıñdan
Muṭahhar çâr 'anâşır bād u nâr u âb u ħâkiñden
Seniñ kenz-i ħazîneñde be-sırrıñ zât-i pâkiñden
Kılup zâtım bu zâtıñdan şıfâtıñ 'ayn-ı zâtıñdan
Bugün esrâr tecellîden görinen kenz-i ħâlu'llâh
Gözüm baqdığı yerlerde görinen kim cemâlu'llâh
- 4 Mu' ayyen ğayb-ı zâtı pâk-i zât içre beyânıñdan
Götürdi keşret içre vaħdeti sırr-ı nihâniñdan
Bilenler cümle vaħdet bildiler seyr-i nişâniñdan
Mu' in eñsiz gibi ezmân ki eñsiz bi-mekâniñdan
Bugün esrâr tecellîden görinen kenz-i ħâlu'llâh
Gözüm baqdığı yerlerde görinen kim cemâlu'llâh
- 5 Özüñden kenz-i Vâħidsin seni sensin şikârıñdan
Beyân-ı *küntü kenziñ* aşlısın bu bezm-i kârıñdan
Seniñ ħükmüñdedir eşyâ bu 'âlem küllü varıñdan
İşidüp Ğudretî 'ilmi Ĥulûşî bu dîdârıñdan
Bugün esrâr tecellîden görinen kenz-i ħâlu'llâh
Gözüm baqdığı yerlerde görinen kim cemâlu'llâh

⁸⁵⁴ E/105^a-105^b, H/93^b-94^a, T/91^b-92^a, S/112^a-112^b, U/90^a-90^b, L/76^a-76^b, A/57^b-58^a, C/s.219.

1 farq: karq A.

2 ilâhî: âl H,T; zâtıñ: zâtım H,T.

3 müberrâdır şıfâtıñdan: müberrâ şöyle nâkiñden A; şıfâtıñ 'ayn-ı zâtıñdan: yekünüñ kün ħüdâkiñden A.

4 ğayb-ı zâtı: ğayb-ı zât T; bildiler: bildi H,T.

⁸⁵⁵ A/60^a, C/s.268.

Manzûmedeki “bula” redifinin -la hecesi lâmelif ile yazılmış, manzûme A nüshasında lâmelif kafiyesine koyulmuştur. Ancak A nüshasındaki diğerk manzûmelerde yer alan “bula” kelimelerinin

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Me fā ‘i lün

- 1 Gide ervāhıñ beḳāyı yerde tenler turāb bula
Bir vaḳit ruḫṣat gelince fānī içre ḫarāb bula
- 2 Maḫşer-i mīzān ḳurilup ‘āşī mü’min seḳilmeye
Biñ bir ayaḳ bir ayaḳda vir su’ālī ḫisāb bula
- 3 Hoş seḳilür küfr [ü] imān ḫaḳḳı nā-ḫaḳḳ bilinmege
Gör *şırāt-ı müstaḳımi* şiddet-i nār ‘azāb bula
- 4 ‘Āşık ol der nerde ma’şūk tā su’ālin virüp tamām
Cennetü’l-me’vāyı dāḫil ehl-i cennet şevāb bula
- 5 Şeyḫ ḫulūşī şādık oldur terk-i fānī beḳā bulur
Ol cemāl-i vaḫdet içre dilde kevşer şarāb bula

Ḳāfiye-i Lām-Elif

552⁸⁵⁶

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Kerbelāyı yandı cānım āh ḫüseyn-i Kerbelā
Cān fedā ḳıl sen ḫasandır şāh ḫüseyn-i Kerbelā
Her muḫarrem yandı cānım māh ḫüseyn-i Kerbelā
Cān fedā ḳıl sen ḫasandır şāh ḫüseyn-i Kerbelā
- 2 İbtidāsı mülcem oldı kendi eyvāh eyledi
Yıḳdı betu’llāhı şaşḳın anda āh vāh eyledi
Ben beni ben neyledim diyüp de hem-rāh eyledi
Cān fedā ḳıl sen ḫasandır şāh ḫüseyn-i Kerbelā
- 3 Şol işidin ‘āşıkānıñ cümlesi ḳan aḳladı
Fırḳat odı şādıkānıñ cān u cismin ḫaḳladı
İns ü cinni göz yaşıyla seller oldı ḫaḳladı
Cān fedā ḳıl sen ḫasandır şāh ḫüseyn-i Kerbelā

yazılışına baktığımızda –la hecesinin he ile yazılmış olduğunu görmekteyiz. Bu nedenle sadece A ve C nüshasında yer alan bu manzûme metnimizde he kafiyesine alınmıştır. C nüshası hem daktilo nüshası olması hem de bu manzûmeye nüshanın sonundaki ek manzûmeler arasında yer vermiş olması soruna çözüm üretmemektedir.

⁸⁵⁶ E/105^b, H/94^a-94^b, T/92^a-92^b, S/112^b-113^a, U/90^b-91^a, L/76^b-77^a, A/58^b-59^a, C/s.220.

4 biñde bir: birde biñ S; ‘āş: ‘āşī E,S.

5 tābi‘ -i put: tābisi bed E,S,A.

6 Zehra’nanıñ: vezin gereği “Zehra ananıñ” kelimelerini bu şekilde yazdık.

7 şeyḫ: bu H,T; gördiğin i‘lān: gördiği irān A.

- 4 Çün imāmeyni sevenler Hakkıñ ol hāş kulları
Sevmeyen oğundı la‘ net oldı nā-hāş kulları
Kim imāmeyn bilmeyenler biñde bir ‘āş kulları
Cān fedā kı l sen Hāsandır şāh Hüseyn-i Kerbelā
- 5 Bunda la‘ net kı l Yezide ol Şemir it Mervānī
La‘ net oldı tā kıyāmet haşre dek git Mervānī
Bunda beytu’llāhı yıkdı tābi‘ -i put Mervānī
Cān fedā kı l sen Hāsandır şāh Hüseyn-i Kerbelā
- 6 Āl-i Aḥmed Zehra’naniñ dil Hāsandır cān Hüseyn
Tenleri şemse ziyādır cānlara cānān Hüseyn
Pīr-i pīrān ol velāyet ser şehīd-i şān Hüseyn
Cān fedā kı l sen Hāsandır şāh Hüseyn-i Kerbelā
- 7 Cenk-i āhıñdan fiğānı dem-be-dem nālān ider
Ol velāyet menziline sende hem seyrān ider
Şeyḫ Hülūşī cān u dilden gördigin i‘ lān ider
Cān fedā kı l sen Hāsandır şāh Hüseyn-i Kerbelā

553⁸⁵⁷

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Eş-şalā gelsün gelan pāzār-ı ‘ışka eş-şalā
Eş-şalā hem ir gelan didār-ı ‘ışka eş-şalā
- 2 Giceler tā şubḫa dek bülbül gibi efgān iden
‘Işk içinde kimdir ol gülzār-ı ‘ışka eş-şalā
- 3 ‘İbret ile baqdım idi murğ-ı dil olmuş bugün
Hakk diyen Manşūr olur ber-dār-ı ‘ışka eş-şalā
- 4 Çār ‘unşurdan şoyunmuşdur melāmet hırkasın
İki ‘ālemde giyer hünkār-ı ‘ışka eş-şalā
- 5 Çār ‘unşur şoyunup giydi melāmet hırkāsın
Şeyḫ Hülūşī bulma mı nā-çār-ı ‘ışka eş-şalā

554⁸⁵⁸

⁸⁵⁷ E/1^b, H/94^b, T/92^b, S/2^a, U/91^a, C/s.2, s.220-221.

1 hem ir gelan: kim ir gören S.

3 murğ-ı dil: murğı dār E,S; murğ-ı dāl H.

4 giyer: giyar E, gir H, T.

5 şoyunup giydi: şoyunmuş bu S; şeyḫ: ey H,T.

⁸⁵⁸ E/105^b-106^a, H/95^a, T/92^b, S/113^a, U/91^a-91^b, L/79^a-79^b, A/59^b-60^a, C/s.221.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Ezel *naḥnu kasemnāy*ı gönüldür tūṭı-i leylā
Gönül levḥ [ü] kalem-rāyı dilin tevḥid iden Mevlā
- 2 Nedir *yā-sin* nedir *tā-hā* ne nün kâfdan mu' allemdir
Risālet ḥüsn-i şāhāne derün-ı kalb olan illā
- 3 Bu ilde vaḥdete kâil 'arefsırrı oḡur dersin
Ledün ' ilminde mevcüdı *Eḡad Vāḡid Şamed* a' lā
- 4 Virildi tevḥid-i ef' āl maḡām-ı Hūda maṭlūbı
Şıfātı zātınıñ ḡalı muḡaddişle kelām-kālā
- 5 Hüve'l-evvel hüve'l-āḡir hüve'z-zāhir hüve'l-bāṭın
Beḡā-ender beḡā remzi hezār u biñ hezār ḡālā
- 6 Ḥulūşı gel tebeddül kıl ki bed ḡalıñ ḡamīd eyle
Ḥaḡikāt ḡāl-i rūḡānı direm illā direm illā

555⁸⁵⁹

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Ezel bezmindeki şāhā didim illā demem lā lā
Mekān u bi-şehinşāhā demem lā lā didim illā
- 2 Bi-zātı muṭlaḡıñ yektā didi *lev-lāki* hem Mevlā
Oḡundı şānına ammā ki hem Mevlā didi *lev-lā*
- 3 Budur kenziñde gencinā bu kenz illā diyen ḡālā
Nübüvvetde velāyethā deyen ḡālā bu kenz illā
- 4 Egerçi gelmeseñ dünyā cihān illā olamaz lā
Nazar ḡıldıñ bu rüz şebnā olamaz lā cihān illā
- 5 Bu bezmiñ tā ezel dānā ecel a' lā bi-zāt a' lā
Ḥader dendi bu ḡülşana bi-zāt a' lā ecel a' lā
- 6 Ḥulūşı şeyḡ didi ḡāşā bu 'ālem lā Eḡad illā
Bu 'ālem küllü *mā-evḡā* Eḡad illā bu 'ālem lā

3 a' lā: belā S.

5 u biñ: biñ H,T.

⁸⁵⁹ A/59^a, C/s.267.

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Nice kim hüsnuñe kıanmış idiñ kevşerlerin illā
Cemāl-i rehberi gelmiş diyen bülbülleriñ illā
- 2 Kemāl-i ‘ilm-ile ‘āmil mücevher nokta-i ‘aynı
Nübüvvetden velāyetdir me‘āli şeyhleriñ illā
- 3 Deyen illā pesendīdir dimez hāşā diyenler lā
Aşıl zātın pākidir aşıldır zātlarıñ illā
- 4 Kimi şākir kimi mü‘min şefī‘i faqr-ı ‘ālemdir
Selīm-i fahr [u] şabr oldı raḥīm-i qalbleriñ illā
- 5 Anıñ nuṭkındadır her var ḥaḳīḳat mürşidi gör var
Hemen Qur‘āna bil nuṭkın ne şıdkı ḥālleriñ illā
- 6 Hülūşī kıymadan cāna ne mümkün ki cenān olmak
Göñül vaḥdetde zıkrı’llāh kılupdur kıllarıñ illā

Ḳāfiye-i Harfu’l-Yā

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Perver-i kenz-i ḥaḳīḳāt maḥremisin Muştafa
Mazhar-ı nūr-ı nübüvvet ḥātemisin Muştafa
- 2 Ḥaḳḳ yüzüñden zāhir oldı on sekiz biñ ‘āleme
Sensin ervāḥ-ı mücerred ekremisin Muştafa
- 3 Bunca zī-şān-ı nebī zī-rūḥı sensin pādişāh
Ḥazretiñ zāhir gören bir dāne misin Muştafa
- 4 Zāt-ı mürseller özüñden zāhir olmuşdur velī

⁸⁶⁰ A/60^a, C/s.268.

⁸⁶¹ E/5^b, H/95^a, T/92^b-93^a, S/1^b, U/91^b, A/88^b, C/s.221.

Bu şiirde “Muştafa” kelimesi elif-i maksûre ile (ye ile) yazılmamıştır E,T,S; S nüshalarında “elif” kafiyesinde, T nüshasında “lamelif” kafiyesinde yer almaktadır. E nüshasında ise elif kafiyesinde yer almasına rağmen manzûmenin başına kırmızı mürekkeple “ye l” kafiyesinde olması gerektiğine dair işaret koyulmuştur.

2 zāhir: zāhīr S.

3 sensin: sensin o S.

4 zāhir olmuşdur: bildiler bunca S.

6 rāhıña: rāhını H,T; ‘aşıklarıñıñ: ‘aşıklar içre S.

Ol emiru'l-mü'minîniñ hem-demisin Muştafâ

- 5 Çün iki kaşîñ arasın haţţ çekildi istivâ
Oķunan fermân-ı Ŗur'ân a'zamısın Muştafâ
- 6 Râhiña biñ cānını kılslñ Hūlūşî ħalb-ile
Her gelan 'āşıklarıññ zemzemisin Muştafâ

558⁸⁶²

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Sensin ol 'ālem görinen cümle eşyā yā 'Ali
Şüretiñden oldı pinhān 'ālem illā yā 'Ali
- 2 Nicedir zātîñ şıfâtı bunda a' mā bilmeyen
Cān ili cānān içinde dir mi ħāşā yā 'Ali
- 3 Ŗıble-i zāt-ı ħaħıķāt Ka' besi 'āşıklarıñ
Aşlısın kevn ü mekāniñ noħta-i bā yā 'Ali
- 4 Nūr-ı dil ġavġāyı sensin Hābile Ŗābil gelen
Kerbelā şāhi şehidiñ bunca da' vā yā 'Ali
- 5 Gösteren nūr-ı nübüvvet şāh-ı dil 'anķāsına
Cünbüş-i zevķinden aldı hem temāşā yā 'Ali
- 6 'Āşıķıñ da' vāsı sensin hem ħudūd-ı eşfiyā
Perver-i kenz-i muħaħķaķ 'ayn-ı a' lā yā 'Ali
- 7 Şüretā toġduñ cihāna sîretiñ şāhib-zamān
Bir toġan bir kez anadan bir de ma' nā yā 'Ali
- 8 Ĥazret-i Mūsāyı Īsā bunca mürseller özi
Zāt olan nūr-ı nübüvvet 'ālî-şānā yā 'Ali
- 9 Zāhirā gördüm cemāliñ tāhir-i ħalb eyledim
Ĥüsn-i rüyiñdan görindi şems-i tā-hā yā 'Ali
- 10 Yüziñi görmez ise kim ħūn ile eyler ħarāb
Bāġrını taşlar ile ezsün dilārā yā 'Ali

⁸⁶² E/106^a-106^b, H/95^a-95^b, T/93^a, S/113^a-113^b, U/91^b-92^a, L/83^b-84^a, A/61^a, C/s.222.

2 zātîñ şıfâtı: zāt u şıfātîñ H,T,A.

3 mekāniñ: mekā E, mekāni S.

7 sîretiñ: sîreti L.

14 şeyħ: ey H,T; ħandı: ħande A.

- 11 Ravza-ı bāğ-ı risālet sākīdir sevse seni
İsmiñi yād eyleyenler bunda hālā yā ʿ Ali
- 12 Gerçi taqvāsın *taħallaqtüm bi-aḫlāḳn* velī
Resm-i şüretten görinan mekr-i fetvā yā ʿ Ali
- 13 Zülfüñüñ her bir telini ʿ *alleme'l-esmā* gören
Cāmiʿ -i şevkiñ ziyāsın dir muʿ ammā yā ʿ Ali
- 14 Şeyḫ Ḥulūşī cāvidānī gel ḫayāt olduñ ise
Kevşer-i ʿ işkiñ meyini ḳandı dānā yā ʿ Ali

559⁸⁶³

Fā ʿ i lā tün Fā ʿ i lā tün Fā ʿ i lā tün Fā ʿ i lün

- 1 İsmi biñ bir şānı ḳudret virdi Sübhānım eli
Dilleri Ḳurʿān-ı kevşer bāğ-ı gülşanım güli
Lā-mekānım kān-ı celle şöyle ḫayrānım dili
Feyz-i *kerremnāda* bir zāt oldu sultānım velī
Ḥānedānımdır Muḫammed dilde mihmānım ʿ Ali
- 2 Mazḫar-ı elvān-ı rengiñ renk-i bī-renk bārıdır
Tevḫidiñ efʿ āli özler ḳalbleri hem arıdır
Tenleridir bāḳī erdir Ḥayy olan ḫünkārıdır
Feyz-i *kerremnāda* bir zāt oldu sultānım velī
Ḥānedānımdır Muḫammed dilde mihmānım ʿ Ali
- 3 Lā-mekān mülkünde zātıñ zāt-ı illādan gelür
Var idüp envār içinde var-ı Mevlādan gelür
Levḫ-i dil şāhım ḳalemde ʿ arş-ı aʿ lādan gelür
Feyz-i *kerremnāda* bir zāt oldu sultānım velī
Ḥānedānımdır Muḫammed dilde mihmānım ʿ Ali
- 4 On iki güldür imāmı pīrleriñ sensin özi
Kerbelā şāh-ı şehīdi erleriñ sensin özi
Sensin ol zāt-ı velāyet serleriñ sensin özi
Feyz-i *kerremnāda* bir zāt oldu sultānım velī
Ḥānedānımdır Muḫammed dilde mihmānım ʿ Ali
- 5 Yap da gel ḳalbiñ evini ey muḫibb-i evliyā
Bir gönül yap kim yerine ey muḫibb-i evliyā
Şeyḫ Ḥulūşī dost iline ey muḫibb-i evliyā
Feyz-i *kerremnāda* bir zāt oldu sultānım velī
Ḥānedānımdır Muḫammed dilde mihmānım ʿ Ali

⁸⁶³ E/106^b, H/95^b-96^a, T/93^a-93^b, S/113^b-114^a, U/92^a, L/83^a-83^b, A/68^a-68^b, C/s.222-223.
5 evini: evine E,S,L,A; şeyḫ: ey H,T.

- 1 Şems ü kamer nūr-ı envār-ı ' Alidir ' Ali
' Ayn-ı münevverle izhār-ı ' Alidir ' Ali
Şāh-ı Necef kār-ı hūnkār-ı ' Alidir ' Ali
Gör ki cinān bāğ-ı gülzār-ı ' Alidir ' Ali
Kıble-i mescūd-ı dīdār-ı ' Alidir ' Ali
- 2 Dilber-i nāzikleri virdiği ikrār idi
On iki esmālarıñ cem' ine ezkār idi
Kenzini seyrān iden menzili esrār idi
Göstere hikmetlerin vuşlat-ı derkār idi
Kıble-i mescūd-ı dīdār-ı ' Alidir ' Ali
- 3 Zülf-i teliñ dārına şöylece Manşūr ola
' Āşık-ı ma' şūķunuñ ' ışķına menşūr ola
Yazdı gönül defterin ismini mağfūr ola
Hük-m-i velāyetdedür cümlesi me' mūr ola
Kıble-i mescūd-ı dīdār-ı ' Alidir ' Ali
- 4 Ol hasaneyn mażharı hażret-i mātemleriñ
Şān-ı Muḥammed özi zātıña maḥremleriñ
Halk-ı cihān on sekiz biñ ulu ' ālemleriñ
Sende ricāl erleri aşlısı ādemleriñ
Kıble-i mescūd-ı dīdār-ı ' Alidir ' Ali
- 5 Kaşları mihrābına secde-i gāhım didi
Hüsünüñe pervāneyüz hūrşid-i māhım didi
Ben nice görsem anı rüşen-i rāhım didi
Vaşf-ı cemāliñ Hülüş eyledi şāhım didi
Kıble-i mescūd-ı dīdār-ı ' Alidir ' Ali

- 1 Hīç ' adālet itmez idi nidelim biz ol putı
Pādişāhım şandı kendin küfri var yok şefķati
Pādişāhlar pādişāhın bilmedi taşdan ķati

⁸⁶⁴ E/107^a, H/96^a, T/93^b-94^a, S/114^a-114^b, U/92^a-92^b, L/84^a, A/85^a-85^b, C/s.223-224.

⁸⁶⁵ E/108^a, H/96^a-96^b, T/94^a, S/115^a-115^b, U/92^b-93^a, L/82^a-82^b, C/s.224-225.

4 beresi: bāresi S; neresi: nāresi S.

5 şeyḥ: bu H,T.

- ‘Işık-ile her kim okursa ol Yezîde la‘ neti
İki ‘âlem içre ol cânında bulsun rahmeti
- 2 Çok haķikât söylenildi diñlemezdi ol pelîd
Hiç bulunmaz öyle kāfir öyle mel‘ ün öyle it
Müsteħaķ oldu denildi la‘ nete hem ol Yezîd
‘Işık-ile her kim okursa ol Yezîde la‘ neti
İki ‘âlem içre ol cânında bulsun rahmeti
- 3 Evliyânın Kerbelâsı ol Yezîde nikbeti
Her geçen bir taş atarken yaptı başın künbeti
Bunca maħbûb-ı velî ‘aşrında çekdi zahmeti
‘Işık-ile her kim okursa ol Yezîde la‘ neti
İki ‘âlem içre ol cânında bulsun rahmeti
- 4 Mü‘mininiñ kalb evinde hiç oñulmaz yâresi
Diller içre hiç çıkar mı ol Hüseyiniñ beresi
Ey Yezîd tutdıgıñ işiñ kanı imân neresi
‘Işık-ile her kim okursa ol Yezîde la‘ neti
İki ‘âlem içre ol cânında bulsun rahmeti
- 5 Nefsiñe tâbi‘ olup da tutma münkir şöbeti
Şeyh Hülûşî ‘ışık içinde ‘ışıkda buldı lezzeti
Tâ kıyâmet haşra deñlü ol Rasûluñ ümmeti
‘Işık-ile her kim okursa ol Yezîde la‘ neti
İki ‘âlem içre ol cânında bulsun rahmeti

562⁸⁶⁶

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Diller içre göz göz açdı āh bu çeşmim pâresi
Gün-be-gün artdıķca artdı hiç oñulmaz yâresi
Dağılır derdim katında zerre-veş bir pâresi
Gündüzüm bir leyl u zulmet toğmaz illā çâresi
Ayrı şanma ğayrı şanma ey dilā dildâresi
Dost meni menden yakındır nâzlı dîdem qarası
- 2 Piç Yezîd Mervân ile bir oldu Şâmiñ teresi

⁸⁶⁶ E/108^b, H/96^b-97^a, T/94^a-94^b, S/115^b-116^a, U/93^a-93^b, L/82^b-83^a, C/s.225.

Müellif bu manzûmede Hilmi’nin matla beytini tesdîs etmiştir. Ancak C nüshasında manzûmenin başında “*Küftei Hulûsî Tahmisi Hilmi*” yazılıdır.

2 söyleyiñ Allāh için: Allāh için söyleyiñ H,T; kerbelā mekkâresi: kerbelâniñ mekresi S, “kerbelā mekkâresi” ifadesinin yanına “kerbelâniñ mekresi” yazılıdır E.

3 keresi: kâresi H,T, “kâresi” ifadesinin üstünde “keresi” yazılmıştır E; eṭvâresi: hem teresi E,S, “eṭvâresi” ifadesinin üstü çizilerek “hem teresi” yazılmıştır E; ol bî-çâresi: ğayru’l-beresi E,S,L, “ol bî-çâresi” ifadesinin üstü çizilerek “ğayru’l-beresi” yazılmıştır E.

4 ğam-hâresi ifadesi sonradan eklenmiş olup öncesinde “ol âvâresi” yazılıdır E, ol âvâresi L.

Söyleyiñ Allāh için siz bunuñ imān neresi
Bir içim şu virmeyince kelb Şemir put-peresi
Şad-hezārān la‘ net itdi Kerbelā mekkāresi
Ayrı şanma ğayrı şanma ey dilā dildāresi
Dost meni menden yaqındır nāzlı didem qarası

- 3 Kerbelāniñ yollarında şol Yezidiñ herresi
Geldi rāst toĝrı şāha tırdı ibrām-kāresi
Kūfe aḥvālin kamu ‘ arz eyleyüp etvāresi
Gör neler çekdi o günki günde ol bī-çāresi
Ayrı şanma ğayrı şanma ey dilā dildāresi
Dost meni menden yaqındır nāzlı didem qarası
- 4 Kenz-i beytu’llāh imiş bildim ki cennet göresi
Şeyḫ Ḥulūṣī yār-ı ğārım iki kâşıñ arası
Enbiyā vü evliyālar her muḥarrem ğurresi
Ḥilmiyā kan ağlayanlar ‘ aşıkıñ ğam-ḥāresi
Ayrı şanma ğayrı şanma ey dilā dildāresi
Dost meni menden yaqındır nāzlı didem qarası

563⁸⁶⁷

Müs tef‘i lün Müs tef‘i lün Müs tef‘i lün Müs tef‘i lün

- 1 Şāhım Ḥasan cān pāresi āh vāh Ḥüseyniñ yāresi
Ārzūlarım ḥün pāresi ağlanma derdiñ çāresi
- 2 Her qalbleriñ pervāresi er gönününüñ envāresi
Çeşmim ağ u karası ağlanma derdiñ çāresi
- 3 Kāfir iken āvāresi yanmış iken kül-ḥāresi
Gül ğoncasım dir ḥāresi ağlanma derdiñ çāresi
- 4 Yūnus velīler vāresi Mıṣrı *Iedün* ber-dāresi
Geçdi belā mekkāresi ağlanma derdiñ çāresi
- 5 Çāk it sineñ ur sağrıñı bilmek dilersen tañrıñı
Taşlar ile ez baĝrıñı ağlanma derdiñ çāresi
- 6 İki cihāniñ vare mi maḥzūn gönül bī-çāre mi
Merhem şaran dāvāre mi ağlanma derdiñ çāresi
- 7 Ḥaqqdır Ḥulūṣiñiñ sözi pākdir imāmeyniñ özi
Cennetde isterler sizi ağlanma derdiñ çāresi

⁸⁶⁷ E/108^b-109^a, H/97^a, T/94^b, S/116^a, U/93^b, C/s.226.

2 beyit eksik S.

5 sineñ: sineñ E,S; ur: vur E, var S.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Şanma kim ābād olupdur bu cihān kār-ḥānesi
Nice ta' mīr eyleseñ çokdur anıñ virānesi
- 2 Her gelan bir yer vaṭan tutmuş fenānıñ mülkini
Nefsine aldanma mı naqşın giyen dīvānesi
- 3 'Ākıl oldur faḥr-ile bulmuş tesellī kendine
Üç u beş gün seyr içün geldim didi mihmānesi
- 4 Bu kelāmı añlayan 'āşıqlara imān gerek
Ehl-i dünyānıñ bu ilde kına kıaldı yānesi
- 5 Hey ne baq 'ibret nazarla gör kim 'ibret seyrini
Kānedir atañ u evldādıñ cānıñ pervānesi
- 6 Kim şorar ādemde buldum ben bu Ḥaqqıñ birliğin
Şeyḥ Ḥulūşī mü'miniñ kıalbi tecellī-ḥānesi

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Baḥr u vaḥdet 'āşıqıñ dil-ḥānesi
Çeşm-i dilden çüş ider bārānesi
- 2 Dīde-i giryān olursa dem-be-dem
Mazhar-ı kenz oldurur seyrānesi
- 3 Āh u zār eyler mi bülbül şubḥ u şām
Gonca güldür her seḥer efgānesi
- 4 Dilberā ḥüsnüñ temāşā eylemiş
Bāğ-ı rıdvān tūṭiler pervānesi
- 5 Vech-i nūrundan toğupdur māhtāb
Yandırır şol āteş-i hicrānesi

⁸⁶⁸ E110^a-110^b, H/97^b-98^a, T/95^a, S/117^b, U/94^a, L/80^b-81^a, C/s.227.

1 kār-ḥānesi: ker-ḥānesi E,S,L.

6 şeyḥ: ey H,T.

⁸⁶⁹ E/112^b-113^a, H/98^a, T/95^b, S/120^b, U/94^a-94^b, L/85^b-86^a, A/84^b-85^a, C/s.228.

7 ola: ol E,H.

8 şeyḥ: bu H,T.

- 6 Şem‘ -i ruhsārīñ t̄utuşdı r̄uz [u] şeb
Tā yürekler q̄avrılır büryānesi
- 7 Bir gön̄öldür q̄onmamış h̄iç bir binā
Yapma sen ābād ola v̄irānesi
- 8 Var vücūduñ şehriñ ta‘ m̄ir iden
Şeyh̄ H̄ulūşī tevḥīdiñ burhānesi

566⁸⁷⁰

Fā ‘i lā t̄ün Fā ‘i lā t̄ün Fā ‘i lā t̄ün Fā ‘i l̄ün

- 1 Cāha düşseñ Yūsuf-ı Ken‘ ān iderdi ol seni
‘Āq̄ıbet Mışrı virüp sultān iderdi ol seni
- 2 Zerre ‘ışqdan bir kıgılcım düşse şūfī q̄albiñe
Büsbütün maḥv eyleyüp külhān iderdi ol seni
- 3 Bāri gülden isteyeydiñ baḥr-ı ‘ışkıñ q̄atresin
Gösterüp deryāyı tā ‘ummān iderdi ol seni
- 4 Keşke olsaydı tecellī Edhem İbrāhīm gibi
Baş açık yalın ayak ‘üryān iderdi ol seni
- 5 Sen cinān bāğındaki bülbüllere yār olmadıñ
Gonc‘açılmış gülleri ḥandān iderdi ol seni
- 6 Ten sarāyını yıqup eyce ta‘ m̄ir eyleseñ
Şeyh̄ H̄ulūşī mülk-i bāqī k̄ān iderdi ol seni

567⁸⁷¹

Fā ‘i lā t̄ün Fā ‘i lā t̄ün Fā ‘i l̄ün

- 1 Bülbülün̄ ārzūsı güllerde seni
Gön̄lümün̄ hicrānı dillerde seni
Q̄alma dirdim ben bu çöllerde seni
Dimedim mi ğurbet illerde seni

⁸⁷⁰ E/110^a, H/98^a-98^b, T/95^b, S/117^a-117^b, U/94^b, L/80^b, C/s.228.

5 gonc‘açılmış: vezin gereği “gonca açılmış” kelimelerini bu şekilde yazdık.

6 şeyh: ey H, T.

⁸⁷¹ E/113^a, H/98^b, T/95^b-96^a, S/120^b-121^a, U/94^b-95^a, L/86^a, C/s.228-229.

3 ḥazm: şarḥ S.

4 kıta eksik E,H,T,S.

6 şeyh: dir T; kervān: kerbān H,T.

- 2 Şehrimiz adın şoralım ibtidā
Bulalım ʿışka kılalım iktidā
Yolumuz ʿAli Muḥammed Muştafā
Dimedim mi ğurbet illerde seni
- 3 Cümle peygamber velī ʿazm eyledi
Niçe yüz biñ şabr-ile cezm eyledi
Buldı aşlın bunda ol ḥazm eyledi
Dimedim mi ğurbet illerde seni
- 4 Biz bu elde bakmazız virānımız
*Kenz-i lā-yefnād*ır ol ʿirfānımız
Defter-i Raḥmāna bak imānımız
Dimedim mi ğurbet illerde seni
- 5 Şāh Ḥasan kanı Ḥüseyn-i Kerbelā
Fāṭıma evlādları ʿAli ata
Eş-şalāhum eş-şalāhum eş-şalā
Dimedim mi ğurbet illerde seni
- 6 Şeyḫ Ḥulūşī niçe biñ kardaş-ılan
Göçdi kervān var yūri yoldāş-ılan
İrmez iseñ ez başıñ sen taş-ılan
Dimedim mi ğurbet illerde seni

568⁸⁷²

Fā ʿi lā tün Fā ʿi lā tün Fā ʿi lā tün Fā ʿi lün

- 1 Buldum üstādın çıkardım yeñi taқdım gözleri
Eskisinden olmayadı kim görürdi dilberi
- 2 Görmeden maḥbūba derdiñ gösterem gel cādüyı
Maḥrem itdigiñi gel gör şu degil mi kör qarı
- 3 Müstaʿidce bir çoçuksun bu zamāne ʿārifi
Gevheri boncuқ idindiñ boncuқ itdiñ gevheri
- 4 Bildigiñden şaşmaz idiñ Ḥaққ yolın tenhā şanup
El ile aylaq güdermiş tuymadıñ mı ey perī
- 5 Zāhidā maқşūd bu ilde er yolın bulmaq ise
Diñleyüp bu nuţқum ey dil bulmalıydıñ rehberi

⁸⁷² E/109^a, H/98^b-99^a, T/96^a, S/116^b, U/95^a, L/79^b-80^a, C/s.229.

2 itdigiñi: itdigi E,H,T,S.

8 şeyḫ: ey H,T.

- 6 Şūfī var vā' iz dilinden bir nidā kııl 'āleme
Kim görüp nuṭṭıñ işiden disün ol kırklar biri
- 7 Elli dörtdür emri Haḫḫıñ 'ādetā mü'minlere
Andan özge āşınalık ister-iseñ vir seri
- 8 'Ālem içre fāriğ u āzāde olan bir fırkadan
Şeyḫ Ḥulūşī beş degil mi şol emānetden biri

569⁸⁷³

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Şordum aşlın evvelim Ādem şafīyu'llāh didi
Āḫiri ceddım Muḫammed hem Rasūlu'llāh didi
- 2 'İbret ise buna ḫikmet Ādem u Ḥavvā bile
Deñ ne sırdır Meryemi 'İsā-yı rūḫu'llāh didi
- 3 İncil Tevrāt Zebūrı yazmağa Qur'āna baḫ
Hep diyen 'İsā-yı rūḫ Mūsā kelīmu'llāh didi
- 4 Enbiyā Haḫḫ evliyā Haḫḫ mü'min-i kāmıl de Haḫḫ
Ġayruyı neyleñ 'azizim anda feyžu'llāh didi
- 5 Baba bir ana da bir yetmiş iki fırka da bir
İrci'ī emrin düşenler ḫükm-i beytu'llāh didi
- 6 Kimi 'İsā kimi Mūsā kimi Dāvūd dir iken
Şeyḫ Ḥulūşī tā ezelden ibn-i 'Abdu'llāh didi

570⁸⁷⁴

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Tiz ḫarışdım ḫatre-i 'ummān olan gelsün didi
Ḥāki buldum 'arş-ile Raḫmān olan gelsün didi
- 2 Āsumāna çıḫdı göñlüm 'arş-ile kürsden öte

⁸⁷³ E/107^a-107^b, H/99^a, T/96^a, S/114^b, U/95^a, C/s.230.

5 baba bir: baba birdir H,T.

6 şeyḫ: bu H,T.

⁸⁷⁴ E/107^b, H/99^a, T/96^a-96^b, S/114^b-115^a, U/95^b, L/80^a-80^b, C/s.230.

2 göñlüm: göñilüm göñlüm S.

5 beyit eksik S.

6 şeyḫ: dir T.

- Şoñ deminde yer ile yeksān olan gelsün didi
- 3 Öyle Hakk derdine düşdüm çāresiz kaldım idi
Şol oñulmaz yāremi Loqmān olan gelsün didi
- 4 *Men* ‘*aref*den okuyup dersimi hatm itdim bu gün
Sırr-ı ma‘ nāniñ özi Qur‘ān olan gelsün didi
- 5 Şanma kim şahrā-yı ‘ ālem nefis-ile olmaz velī
Yüri var ‘ ışk ‘ ālemin sultān olan gelsün didi
- 6 Şeyh Hülüşī men melāmet hırkasın giydim ise
Varlığından şoyunup ‘ üryān olan gelsün didi

571⁸⁷⁵

Fā ‘ i lā tün Fā ‘ i lā tün Fā ‘ i lā tün Fā ‘ i lün

- 1 Feyz-i Hakkı yār ile sultān olan añlar bizi
Dilleri tevhid-i dil Sübhān olan añlar bizi
- 2 Hālvet-i ‘ uzletde vahdet kalbini şāf eyleyen
Devlet-i fakrında gel ‘ üryān olan añlar bizi
- 3 Dür olup çün lā-mekānda zāt-ı muṭlaq seyrini
Gün gibi Hakk ‘ ilmine ‘ irfān olan añlar bizi
- 4 Kim rumūz-ı enbiyāyı fehmi ‘ irfāndan lezīz
Bī-nişān şānında şān bī-şān olan añlar bizi
- 5 Ol muhibb-i mā-sivāyı terk-i tecrid eyleyüp
Nefsini yerlerde kim yeksān olan añlar bizi
- 6 Mürşid-i kāmil yedinden dil şarābın nūş idüp
Tā ezel bezminde hoş mestān olan añlar bizi
- 7 Dilde Eflātūnı neyer hem Süleymān tahtını
Murğ-ı dil derdini bil dermān olan añlar bizi
- 8 On sekiz biñ ‘ ālem içre ‘ ışkıñ ol esmāların
Cümle mevcūdātıñı imān olan añlar bizi
- 9 Şeyh Hülüşī sen haqīkāt sırrını setr ide gör
Bunda gelmek lā-mekāndan kān olan añlar bizi

⁸⁷⁵ E/107^b-108^a, H/99^a-99^b, T/96^b, S/115^a, U/95^b, L/82^a, A/61^b, C/s.230-231.

9 şeyh: ey H,T; haqīkat: haqīkī A.

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Nāzenīn 'ömrüñ geçürüp vaqtiñi itmendi za'y
Bāyezīd tayy-ı zamān tayy-ı mekān ol didi tayy
- 2 Enbiyānīñ vārişi 'āmil ise 'ābid ide
Enbiyā vü evliyā kabrine toğdı şems ü ay
- 3 On iki pīr Şeyh-i Ekber pek sever Biştāmīyi
Faħrı giy eyniñ melāmet ebsem ol sen itme şāy
- 4 Anesi Yūnus Mısrī dīvānı ledünn kār-ḥānesi
Öyle zātlar yüzlerin yerlerde koydı pāy pāy
- 5 Baḡ kemān bağrını göz göz neyi delmiş sor neyi
Cem' olur ḥānende sāzende kemān çekdiyse yāy
- 6 Şeyh Ḥulūşī kupaḡı sāzendeye dem tutmadan
Bir kemān tañbūr-ı āheng taḡsīm itsün şöyle nāy

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Müşhil isterseñ saña on dirhem olsun mışdaḡı
Var baḡ oğluñ çorbasin koymış mı var baḡ taşdaki
- 2 Bal şeker tatluca bir edviyye gördüñ mü 'aziz
Zehr içinde pān-zehirdir dadmadıñ mı hep keki
- 3 'İletiñ 'aynısı var cismānīsi rūḥānīsi
Ma' rifet ehlin şorarsañ tā ki başda pösteki
- 4 Şeyh efendi dervīşīñ a' lāsı giydi cezbeyi

⁸⁷⁶ E/109^a-109^b, H/99^b, T/96^b, S/116^b, U/95^b-96^a, L/2^b, C/s.231.

2 şems ü ay: şemsi ay T.

3 şāy: şa'y L.

4 ānesi: ansı E,S,L; Mısrī dīvānı: dīvānı Mısrī E,H,T,L; dīvānı: dīvān E,S,L; kār-ḥānesi: kerḥānesi E,S,L.

6 şeyh: ey H,T.

⁸⁷⁷ E/109^b, H/99^b, T/96^b-97^a, S/116^b-117^a, U/96^a, C/s.231-232.

1 var baḡ taşdaki: baḡ var taşdaki E,S.

4 giydi: girdi T; ḥarābāt: ḥarābāt E,S.

5 beyit eksik S.

6 şeyh: ey H,T.

Her işiñ üstadı gördüm hem harābāt hem meki

- 5 Lā-mekān şehrin şorarsañ var yüri rehber bulup
Haqq kuluñ zanni çatında bir gönül ‘ālemdeki
- 6 İki ‘ālem serveri ceddin Muḥammed Muştafā
Şeyḥ Ḥulūşī ‘ışk degil mi sendeki ya bendeki

574⁸⁷⁸

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Gel cenānım gizli cān olmağ dilersen ‘ışka uy
İçerü gir gel cinān olmağ dilersen ‘ışka uy
- 2 Deñ oğullar er kişi ister dost yükün qaldırmağa
Çike çike sen de kān olmağ dilersen ‘ışka uy
- 3 Pek çok oldı dost yükün tıydıñ mı cāndan giçeli
Dimedim mi bī-nişān olmağ dilersen ‘ışka uy
- 4 Öyle teslīm ol imām ğaşlın olan şāh sīneñi
Var bi kāmīl bul ‘ayān olmağ dilersen ‘ışka uy
- 5 Uçduñ ise in bugün yarınki günde menziliñ
Şāhlıgıñ bildir ki cān olmağ dilersen ‘ışka uy
- 6 Nuṭq-ı Mevlā nāy-ı ādem kāmīl-i insān didi
Şeyḥ Ḥulūşī ney kemān olmağ dilersen ‘ışka uy

575⁸⁷⁹

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Nokta-i *kün* kenz-i Haqqdan ‘ālemi var eyledi
Qudret-i şānında qudret var idi var eyledi
- 2 Kendini kendinde kendi kendine kıldı nağar
Yā-sīmīñ sīninde maḥbūb ism-i ḥünkār eyledi

⁸⁷⁸ E/110^b, H/100^a, T/97^a, S/117^b-118^a, U/96^a, L/80^a, C/s.232.

4 ğaşlın: ğaşlında H,T.

6 şeyḥ: ey H,T.

⁸⁷⁹ E/111^a, H/100^a, T/97^a, S/118^b-119^a, U/96^a-96^b, L/81^a, A/63^a, C/s.232.

Bu şiir S nüshasında ilk dört beyti 1,2,4,3 şeklinde yazılmıştır.

1 Haqqdan: Haqqdır H,T.

7 şeyḥ: ey H,T.

- 3 'Alleme'-l-esmāyı cismiñ hāl iden tevḥīdini
Çün çehār ' unsur teni elvān-ı izhār eyledi
- 4 Enbiyā ervāhı mü'min evliyā ervāhını
Mazhar-ı Hakkdan tecellī ' ayn-ı envār eyledi
- 5 Zerresinden ol tecellī gūş olan lāhūtını
Lā-mekān mülkinde cevlan sırr-ı esrār eyledi
- 6 Yana geldi tā ezelden ' ışık odında şādıkān
İsm [ü] cismin tende cānın maḥv-ı kül kār eyledi
- 7 Şeyḥ Ḥulūşī men ' aref sırrında remzi āşikār
Ol velāyet menziline seyr-i gülzār eyledi

576⁸⁸⁰

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Bir ğarīb şeydir tecellī dilde devrān eyledi
Şāh iken bilmez gedā kalbinde mihmān eyledi
- 2 Şehr içinde şehri vardır Ka' besi mü'minleriñ
Her velī yüzler sürüp ' ālemde pinhān eyledi
- 3 Hakkā işbāt olmağa görmek dilerseñ ' ışka uy
Gülşen-i hüsnünde şeydā vaşl-ı şāhān eyledi
- 4 Çün işitdim her kişi dīdāra ' ışkım dir gezer
Sevdigin zencir-i ' ışkıñ bağlī dīvān eyledi
- 5 İr güzeller meclisin gönlüñ tesellī eylesün
Bil yazılmış bir kalemde levḥi seyrān eyledi
- 6 Sākiyā şun nūr kadeḥden taldırup peymāneyi
Kevşer ırmāğın Ḥulūşī kandı ḥayrān eyledi

577⁸⁸¹

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

⁸⁸⁰ E/111^a-111^b, H/100^a-100^b, T/97^a-97^b, S/119^a, U/96^b, L/81^a, A/84^b, C/s.233.

⁸⁸¹ E/110^b-111^a, H/100^b, T/97^b, S/118^a, U/96^b, L/81^a-81^b, A/64^b, C/s.233.

1 ḥuylarını: ḥūları H,T.

4 ' aşrı şehri fetḥ-i bābın: ' arş şehri fethi bābın H,T.

6 beyit sonradan yazılmış ve bu nedenle gazelin beyitleri numaralandırılmıştır S.

8 şeyḥ: ey H,T; sırrında: sırrını S.

- 1 Dost iliniñ yollarına nice ‘ irfān olmalı
Terk idüp bed huylarıñı hulk-ı Raḥmān olmalı
- 2 Cān u dilden ol rızāyı bulsa kim tevfiğini
Ey dilā maḥbūb cenānı cānda cānān olmalı
- 3 Var erenler çār-şūsına dürli elvān rengini
Gök yeşil şaru siyāh aq kırmızı kan olmalı
- 4 ‘ Aşrı şehrin fetḥ-i bābın renk-i bī-sāf raḥmeti
Pek tutup elvān-ı rengin bir bāzırgān olmalı
- 5 Zātı şāfī gör ne ‘ aynı Vāḥid vāşıl [ü] Eḥad
‘ İlm-i zātın baḥrın anda vaşl-ı şāhān olmalı
- 6 *Küntü kenziñ* ḥaznesinde zāt-ı pākiñ zātını
Mazḥar-ı Ḥaḳḳdan tecellī tevḥīd-i kān olmalı
- 7 Bul maḳāmı enbiyāniñ evliyā varışlerin
Küllü isminden müsem mā ‘ ayn-ı ‘ ayān olmalı
- 8 Şeyḫ Ḥulūşī *men* ‘ aref’sırrında āgāḥ isteyen
*Lā belā illā velāy*ı rāzı sulṭān olmalı

578⁸⁸²

Fā ‘ i lā tün Fā ‘ i lā tün Fā ‘ i lā tün Fā ‘ i lün

- 1 Vaşl-ı cānān isteyen aḡyārını yār itmeli
Terk-i tecrid eyleyüp ol varını tār itmeli
- 2 Oldur ol şāḥ ‘ ālem içre vārını yoq eyleyen
Ġayrı bir vārında var ol göñlüni var itmeli
- 3 Şekkiñi geçmek dilerseñ bend olup mürşide var
Gör ḥaḳiḳisin bu ilde dilde ḥoş kār itmeli
- 4 Ḥüsn-i zann it mü’ mine gel gizledi Ḥaḳḳ sırrını
Pek tutup eylik şıfātın seyr-i gülzār itmeli
- 5 Şeyḫ Ḥulūşī gel bu demde ḥāliñi setr eyle sen
Ḥüzn-i Ya‘ kûb şabr-ı Eyyüb tende izḥār itmeli

⁸⁸² E/111^a, H/100^b, T/97^b, S/118^b, U/96^b-97^a, L/81^b, A/67^a, C/s.233-234.

3 ḥaḳiḳisin: ḥaḳiḳatsin S.

5 şeyḫ: ey H,T.

- 1 Her bir 'āşık göre mi sırr-ı velāyet ilini
Bil ki hidāyet olunur girse şahādet ilini
- 2 Aḥsen-i takvīme iren maḫhar-ı 'ıŝkñ gözedir
Dilde tecellī kılnur 'ayn-ı risālet ilini
- 3 'İlm-i delün *men* 'arefñ dersini görmüş ezeli
'Ārif-i bi'llāhi gönül dirdi melāmet ilini
- 4 Sīreti şüret biledir ḥüsn-i nazar eyleyelim
Anlara tevḫid erişür bunda nihāyet ilini
- 5 Dirdi güzel tūḫileri tā ki cinān bāğı gülen
Fırkat-i bülbüller ider zār u ŝikāyet ilini
- 6 Ḥazret-i Ādem demidir ülfet-i merdāne Ḥulūş
Tende derün ḳalb eviniñ 'avn-ı 'ināyet ilini

- 1 Ali Muḫammed yolınıñ ḫazret-i 'uŝşākī ḳolı
Bunda ṭarīḳat iliniñ devlet-i 'uŝşākī ḳolı
- 2 Vaḳt-ı sa'ādetdeki erkānlarınıñ erkānıdır
Şāh-ı velāyet 'Aliniñ ḫalvet-i 'uŝşākī ḳolı
- 3 Cümleye pīrān izi esrār-ı velīler özidir
'Ayn-ı cemin derdi belī vaḫdet-i 'uŝşākī ḳolı
- 4 Maḫhar-ı Ḥaḳḳ 'ayn-ı tecellīleri 'aynında göreñ
Feyzini üftāde gelen behcet-i 'uŝşākī ḳolı
- 5 Seyr [ü] sülūkuñda cemāl ḫüsnüne ḳılmıŝdı 'ayān
Yāre ezel ḳıldı sücūd ülfet-i 'uŝşākī ḳolı
- 6 'İlm-i *ledün* ḳudret-ile olsa hemīn bilmek için

⁸⁸³ E/111^b, H/100^b-101^a, T/97^b-98^a, S/119^a, U/97^a, L/84^a-84^b, A/83^a, C/s.234.
5 dirdi: virdi L,A.

⁸⁸⁴ E/111^b, H/101^a, T/98^a, S/119^b, U/97^a, L/84^b, A/67^b, C/s.234-235.
Bu şiirde 4.ve 5. Beyitler birbirinin yerine yazılmıştır A.
1 'Ali: āl A.
4 behcet: ḫayret A.

581⁸⁸⁵

Müfte ‘i lün Müfte ‘i lün Müfte ‘i lün Fā ‘i lün

- 1 On iki pīrān yolunuñ yolları şarb illeri
Halveti ‘aşıklarının şir ü şeker dilleri
- 2 Gömlegi āteş didiler kim giyebilmiş idi
Gözleri kan ağıyanın āb-ı revān seyleri
- 3 Yirse temür leblebiyi dişleri dirdim çelik
Birbiri biñ bir gözedir ‘arş ola menzilleri
- 4 Cümle veli ‘ışk odına kurdu tuzağ ‘ışkına
Gelse şikār fehm irişür cān güli bülbülleri
- 5 Çünkü cinān tende iken maḥşeri anlar bilür
Güş iden İsrāfīl-i şūr nefḥa-i cān gülleri
- 6 Zāt [u] şifāt ḥüsn-i cemāl ‘aynına mevcūd ola
Maḥrem-i didār Hülüşī eyleye gönülleri

582⁸⁸⁶

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Hū deyüp dīvān ider kılların ‘aşıkları
Cem‘ olup erkān ider kılların ‘aşıkları
- 2 Şāf şāf olmuş melekler ‘arş-ile kürsden öte
Gök yüzün meydān ider kılların ‘aşıkları
- 3 On iki burcdan felek zıkr iderken ‘ışk-ile
Şems-ile elvān ider kılların ‘aşıkları
- 4 Cennet içre kalmadı hūr-ı rıdvān cümlesi
Hep gelüp seyrān ider kılların ‘aşıkları
- 5 Zāhidā görmez gelen sırr-ı Sübhān andadır
Gör ne kim pinhān ider kılların ‘aşıkları

⁸⁸⁵ E/112^a, H/101^a, T/98^a, S/119^b, U/97^a-97^b, L/84^b-85^a, A/83^b, C/s.235.

⁸⁸⁶ E/112^a, H/101^a-101^b, T/98^a-98^b, S/119^b-120^a, U/97^b, L/85^a, C/s.235.

7 şeyḥ: ey H,T; cem‘ in: cemin H,T.

- 6 Zātımı gördüm didi hālimi efkārımı
Dilleri destān ider kullarıñ ‘āşıkları
- 7 Şeyh Hülūşī pīrleriñ ‘ayn-ı cem‘ in ‘aynını
Her nefes devrān ider kullarıñ ‘āşıkları

583⁸⁸⁷

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Hākka giden yolları gel yūri var anları
‘Āşık olan tenleri gel yūri var anları
- 2 Cānı koyup geldiler ‘ayn-ı cenān oldılar
Hayli zamān yandılar gel yūri var anları
- 3 Cān ki cānān ider şān ki bī-şān ider
Hem daḥī gülşen ider gel yūri var anları
- 4 Kānde olur çölleri gülde mi bülbülleri
Şīr ü şeker dilleri gel yūri var anları
- 5 Her gönülün sevmesi oldu anın aynası
Şāh-ı cihān cilvesi gel yūri var anları
- 6 Bunlara geldiñ ise ‘ışkıını aldıñ ise
Tağları deldiñ ise gel yūri var anları
- 7 Halvetiler zikr ider kādir olur fikr ider
Cümle tūrūq şükr ider gel yūri var anları
- 8 Vālih ü ser-mest olur dergāha derdest olur
Şām u seher ḥast’ olur gel yūri var anları
- 9 Ma‘ deni miḥnet hülūş gevheri ḥazret hülūş
Nokta-i vaḥdet hülūş gel yūri var anları
- 10 Görse Hülūşuñ sözi dost yüzidir dost yüzi
Ġayrı degildir özi gel yūri var anları

584⁸⁸⁸

⁸⁸⁷ E/112^a-112^b, H/101^b, T/98^b, S/120^a, U/97^b-98^a, L/85^a-85^b, A/83^b-84^a, C/s.235-236.
3 beyit eksik E,H,T,S,L.

5 aynası: āyinesi H,T.

8 ḥast’ olur: vezin gereği “ḥasta olur” kelimelerini bu şekilde yazdık.

⁸⁸⁸ E/112^b, H/101^b-102^a, T/98^b, S/120^a-120^b, U/98^a, L/85^b, A/67^b-68^a, C/s.236.

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Ey güzeller şāhı sultānım velī
Derd-i diller derd-i dermānım velī
- 2 ‘Işğ içinde rehberim şāhım didi
Ol sebepten zāt-ı şāhānım velī
- 3 Sen seni mürşide şor var sen seni
Nefsiñi bildirsın ol cānım velī
- 4 *Men ‘arefden* dersini gör ey kişi
Tā bilince cānda cānānım velī
- 5 Gizli devrān içredir mir’ātımı
Cāvidānım sırr-ı seyrānım velī
- 6 Nāz [u] istiğnāsı yāriñ nāzını
Yāre hoş geldiñ dir imānım velī
- 7 Merhabā gelsün gelenler mektebi
Haqq diyen dergāha mihmānım velī
- 8 Şeyh Hülūşī sevdi gül hem zārını
Bülbülüñ şirinde gülşanım velī

585⁸⁸⁹

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fe ‘ū lūn

- 1 Yaz güzeller defterin nesl imāmı
Pişvā tevḥīd-i dilden tamāmı
- 2 *Küntü kenziñ* sırrına mazhar ola
Maḥrem olmazdıñ didi ‘ayn-ı kāmı
- 3 Devr-i Ādemden berü nuṭṭ olundı
Çek eliñ beliñ diliñden ḥarāmı
- 4 Diñle nuṭṭum fehm idüp eyle perhīz

6 yāre: yār E.

7 mektebi: mektebe H,T.

8 şeyh: ey H,T; zārını: rāzını E,H,T,S,L; ḥārını A.

⁸⁸⁹ E/113^b, H/102^a, T/98^b-99^a, S/121^a, U/98^a, L/86^b, A/83^a-83^b, C/s.236-237.

1 nesl: sil E,L,A, bil S.

2 ola: olsa L.

4 tekmiñ: teklimli E,S.

Tekmîl-i a' zâñ ile tüt şıyâmı

- 5 Mest iken cāiz degil farz [u] sünnet
Fāriğ u āzādedir hoş melāmī
- 6 Māh-ı hüsnüñ nazm iderken Hülüşī
Müctemi' dir ay güneş şubḥ u şāmı

586⁸⁹⁰

Me fā 'i lün Me fā 'i lün Fe 'ū lün

- 1 İlāhī yok mudur anıñ mekānı
Haqıqāt mü'miniñ kalbi vaṭanı
- 2 Ser-efrāz-ı gönül maḥbūblarını
Anuñ-çün kim bu vechu'llāh 'ayānı
- 3 Dilerseñ 'ışkıñ Allāhım derūnı
Celāliñ perdesin ref' eyle anı
- 4 İdüp ihsān kemāli yādigārın
Cemāliñ gösterüp anda nihānī
- 5 *Ledünni'* ilmine āgāh olupdur
Vücūd iqliminiñ vaqt u zamānı
- 6 Güzel peymānesin şındı Hülüşī
Lebiñ ırmağ-ı kevşer baḥr-ı kānı

587⁸⁹¹

Mü te fā 'i lün Mü te fā 'i lün

- 1 Sevilür 'iyān güzeliñ özi
Nice cān gerek göre ol yüzi
- 2 Açılırsa gülleri tūṭiler
Dire ğoncasın şarı kırmızı
- 3 Hele aldadır seni mekrini

⁸⁹⁰ E/113^b-114^a, H/102^a, T/99^a, S/121^b, U/98^a-98^b, L/86^b-87^a, C/s.237.

6 Hülüşī: Hülüşa H,T.

⁸⁹¹ E/113^b, H/102^a-102^b, T/99^a, S/121^b, U/98^b, L/86^b, A/84^a, C/s.237-238.

2 tūṭiler: tūṭileri H,T.

6 Hülüş: Hülüşī H,T.

Diye şöyle fitnesidir gözi

- 4 Ne buyurdu hâzret-i şâh iken
Ene noqtatün yazılan yazı
- 5 Bu zamâne genc-i nihânedir
Nazar eyle dilber-i Hâkķ nâzı
- 6 Kātı görse tâzelenür Hülûş
Kamı şüfiyân ne bilür bizi

588⁸⁹²

Fâ ‘i lâ tün Fâ ‘i lâ tün Fâ ‘i lâ tün Fâ ‘i lâ lün

- 1 Sırr-ı Hâkķı ol da zâhib Ādem-i sultāna boyn ey
Mürşid-i kâmil bulunca yol ile erkāna boyn ey
- 2 Yüz sürüp dergâh ışigin ekber-i nefsiñ cihād it
Men ‘arefden fetḥ olındı mekteb-i ‘irfāna boyn ey
- 3 Terk idüp aḥlâklarınıñdır bed ḥūyuñdan gel gic imdi
Cân u dilden sehv ü istiğrāk iden cānāna boyn ey
- 4 Derd-i ‘ışķa öyle düş kim bî-devā derd ol devāyı
Belki Eflātūna derdiñ dermānın Loķmāna boyn ey
- 5 Şeyḥ Hülûşî şabr-ı Eyyüb rāhına başsañ gerekdir
Maḥv idüp gelseñ teniñ şol dem şoyun ‘üryāna boyn ey

589⁸⁹³

Müs tef ‘i lâ tün Müs tef ‘i lâ tün Fe ‘i lâ tün

- 1 İster iseñ cān var yüri insāna boyun ey
Vaz gic bu cāndan ṭurmandı cānāna boyun ey

⁸⁹² E/114^a, H/102^b, T/99^a-99^b, S/121^b-122^a, U/98^b, L/86^a-86^b, A/67^a, C/s.238.

Bu şiirdeki “boyn ey” redifleri E,H,T,S,L nüshalarında “boyun ey” şeklinde yazılmıştır, A nüshasında ise “boy ney” şeklinde yazılmıştır. Ancak vezin “boyn ey” şeklinde okunmasını gerekli kılmaktadır.

2 ekber-i nefsiñ cihād: nefsiñle cihād-ı ekber H.T.

3 aḥlâklarınıñdır bed ḥūyuñdan: bed ḥūylarını külliyyen H,T.

4 devāyı: devā H,T.

5 şeyḥ: ey H,T.

⁸⁹³ E/114^a, H/102^b, T/99^b, S/122^a, U/98^b-99^a, C/s.238.

3 vaḳti: vaḳt H,T.

5 bi dilber: bir dilber H,T.

- 2 Terk it sivāyī ‘ālemleriñ hālını baq da
‘Ārif demekde sensin o ‘irfāna boyun ey
- 3 Pāzār-ı ‘ışqda cevlān iderseñ nice vaqti
Keşretde vaḥdet gördüñ mi mihmāna boyun ey
- 4 Kāmil işigin yüzler sürüp dāra tūrursañ
İrden yūri var bul anda sulṭāna boyun ey
- 5 Sevdiñ bi dilber yār eylemek ise murādiñ
Şıq şıq tūtundı ḥoş gör de bārāna boyun ey
- 6 Var şeyḥ Ḥulūşī ednā vü a‘ lāyī görürseñ
Boynuñ büküp kim her yerde yeksāna boyun ey

590⁸⁹⁴

Müs tef ‘i lā tün Müs tef ‘i lā tün Fe ‘i lā tün

- 1 İrden yūri var var yūri ‘irfāna baqındı
Vaqt-i seḥerde geçmiş mi kervāna baqındı
- 2 Aşlı vü nesli pāk ibn-i pākiye begenmez
Şiretde ḥayvān şüretde insāna baqındı
- 3 Var on sekiz biñ ‘ālem dü-‘ālemde degilse
Ervāḥ-ı ḥikmetdir bī-mekān kāna baqındı
- 4 Erler sözinden dönmez şanurdım bu ne ḥikmet
Āgāh olunca şabr ile devrāna baqındı
- 5 Şāh iken anda ḥāk-ile yeksān olan elbet
Süd bir sümek bir erdir küheylāna baqındı
- 6 Erlik ezelden erden alındıysa Ḥulūşī
Geç geç geçindi geçdi o sulṭāna baqındı

591⁸⁹⁵

Müs tef ‘i lā tün Müs tef ‘i lā tün Fe ‘i lā tün

⁸⁹⁴ E/114^a-114^b, H/102^b-103^a, T/99^b, S/122^a, U/99^a, C/s.238-239.

1 kervān: kerbān H,T.

2 vü: eksik H,T; begenmez: beñzemez H,T.

5 semek: somuñ H,T.

⁸⁹⁵ E/114^b, H/103^a, T/99^b, S/122^b, U/99^a, C/s.239.

- 1 Gönlüm evine gel gir de gel cāna bağındı
Var cān gözün aç cān içre cānāna bağındı
- 2 Pāzār-ı ʿışka girdiyse dilbere şor var
Keşretde vaḥdet vaḥdetde mihmāna bağındı
- 3 Ḥammām içinde maḥbūbları göze görünmez
Kim geldi gitdi yanmış mı külḥāna bağındı
- 4 Dünyā yedimden çıkıdıysa ʿuqbāya tolandı
Her kıanda vardım döndümse mey-ḥāne bağındı
- 5 Zāhir u bāṭın ʿilm-ile ʿāmile şorarsañ
Ders-ile meşğül bayağı ders-ḥāne bağındı
- 6 Cezbelenür mi fāş eyleyen sırrı Ḥulūşī
ʿİlm-i ledünnī söyler o dīvāna bağındı

592⁸⁹⁶

Müs tef ʿi lā tün Müs tef ʿi lā tün Fe ʿi lā tün

- 1 Tübā bir kökde yetmiş iki dāla bağındı
Şaru siyāh aq gök rengi bul ala bağındı
- 2 Bir bağce ʿālem bülbül-i bāğ-bān şükür iste
Tütüşisi dildir şir ü şeker bala bağındı
- 3 Var sen ṭabībe merhem getürsün deyü bağıma
Bulsaydı kendi başın çalar kele bağındı
- 4 Gevher añadır taşdan bi ḥayvāndan oldı
Gel gör ʿacemde Keşmīr dinen şāla bağındı
- 5 Erden işitdiñ var Kerbelāya ya yürüdü
Tiz bul Yezīdi sen çek tiğiñ çala bağındı
- 6 Her mā-sivādan gecdi geçindiye Ḥulūşī
Yapma degildir kendindeki ḥāle bağındı

593⁸⁹⁷

⁸⁹⁶ E/114^b-115^a, H/103^a, T/100^a, S/122^b, U/99^a-99^b, C/s.239.

4 keşmīr: çeşmīr E; bi ḥayvāndan: bir ḥayvāndan H,T.

5 ya: eksik H,T.

⁸⁹⁷ E/115^a, H/103^b, T/100^a, S/122^b-123^a, U/99^b, L/1^a, C/s.239-240.

3 dīdār: direr E,H,T,L.

Müs tef 'i lā tün Müs tef 'i lā tün Fe 'i lā tün

- 1 Zülfi siyāhım gel gözi şehlāya baqındı
Gönlüm evinde rüy-ı dil a' lāya baqındı
- 2 Cennetde tūbā rıdvānları beñzedemeziñ
Kürs levh kalem ferş 'arş-ı mu' allāya baqındı
- 3 Şemsiñ öñünde bir zerre ğubārı tanursuñ
Yıldız yerinden göçdi dīdār tūr aya baqındı
- 4 Bülbül fiġānda tūṭī semenderleri neyler
Pervāne döndi yandıysa şem' aya baqındı
- 5 Maḥbūb sözinden devr itmek ister katı şūfī
Yā-sīn mīmīne şor sen mu' ammāya baqındı
- 6 Meyl itme şāhım dünyā ḥarābü'l-başra oldı
Mevt ol bu günde yarınki gün ḥāya baqındı
- 7 Āheng iderler hüzzāmı peşref-taşar olmak
Var şeyḫ Ḥulūşī tanbūr kemān nāya baqındı

594⁸⁹⁸

Müs tef 'i lā tün Müs tef 'i lā tün Fe 'i lā tün

- 1 Ağyārı terk it sen sendeki yāre baqındı
Cān gözleriñ aç var sen de dīdāra baqındı
- 2 Şemsiñ ziyāsın gördüñse anda naẓar it sen
Cānān Muḥammed 'ışk-ile esrāra baqındı
- 3 *Faḫr* u fenāya *fāḫr* oldı 'uşşāka düşenler
Maḥbūb-ı 'ālem ḥüsnünde envāra baqındı
- 4 Ta' n itme bunda 'ışk ehlin anda ide diġkat
Maḫşer yerinde maḫzūn u bī-çāre baqındı
- 5 Meftūn-ı 'ışkıñ yārenlerin şor ne de ḫaldı
'Işk çār-şūsından in gel de pāzāra baqındı
- 6 Cān terkin urmuş Manşur gibi dāra şorarsa

7 şeyḫ: ey H,T.

⁸⁹⁸ E/118^b, H/103^b, T/100^a, S/126^b-127^a, U/99^b, L/88^a, C/s.240.

4 u: eksik H,T.

5 yārenlerin: yārānların E,L.

Ṭuy sen Ḥulūṣī biñ kerre biñ dāra baķındı

595⁸⁹⁹

Mūs tef‘i lā tūn Mūs tef‘i lā tūn Fe‘i lā tūn

- 1 Gönlüm evine gel gir de elvāna baķındı
El elden üste yed ṭutda fevķāna baķındı
- 2 Var baħr-ı ‘ıřķdan bir ķatreciķ bul da ķarıř var
Çoşdiyse seyller bir zerre ‘ummāna baķındı
- 3 Dir on sekiz biñ ‘ālem bu ‘ibretle nażar ķıl
Erler izinden var yūri mihmāna baķındı
- 4 Erler vücūdın iřbāt ider dir ne inanmañ
Sen cān gözūñ aĉ ‘arř-ile Raħmāna baķındı
- 5 Her iş yerine varmaz şanur şorma cāhile
Evhām şanupdur ‘ıřķ-ile Ķur’āna baķındı
- 6 Ādem atadır cennetde rıđvānsa Ḥulūṣī
Ḥūrī degil mi Ḥavvā dinen ana baķındı

596⁹⁰⁰

Mūs tef‘i lā tūn Mūs tef‘i lā tūn Fe‘i lā tūn

- 1 Gönlüm evin uç ĥünkārı gör gel dimedim mi
Ķāmil yedin ṭut iķrārı gör gel dimedim mi
- 2 Erler maķāmın görmek dilerseñ izi güt git
Bul kenz-i sırrı esrārı gör gel dimedim mi
- 3 Ḥaķķıñ cemālin görmeklik iste güzelim sen
İrden yūri var dīdārı gör gel dimedim mi
- 4 Yolcı yolından ķalmaz didiler ĥaber aldım
Dost bāğın uğra gülzārı gör gel dimedim mi
- 5 Kervānı bekle ĥuccāc ile git göreyim ben
Cānān ilinde pāzārı gör gel dimedim mi

⁸⁹⁹ E/118^{b(der.)}, H/103^b-104^a, T/100^a-100^b, S/127^a, U/99^b-100^a, C/s.240-241.

6 bu beytin satır başında kırmızı mürekkeple “Ādem Ḥavvā” yazılıdır T.

⁹⁰⁰ E/118^b-119^a, H/104^a, T/100^b, S/127^a, U/100^a, L/88^a, C/s.241.

5 kervānı: kerbānı H,T.

- 6 Eñ soñ bu ilde görmek gerekdir hele tırma
Var sen Hülüşî ol yarı gör gel dimedim mi

597⁹⁰¹

Müs tef‘i lā tün Müs tef‘i lā tün Fe‘i lā tün

- 1 ‘Uqbāyı yıkdıñ şaşkın da dünyāyı yapındı
Var yapıdıñ yık yıkdıñ o bināyı yapındı
- 2 Herkes gemisin kapdanı İskender olupdur
‘Ummān-ı cūdiñ baħr oldu deryāyı yapındı
- 3 Görsün mühendis soñ soñı istintāka düşme
Erler maħalin baħ baħ da sarāyı yapındı
- 4 Bir dem velāyet şandığın adcım şaça geldim
Çün er o demde geldiye ser-māye yapındı
- 5 Esrār-ı hikmet añdıñsa zāhidleri göster
Şūfî dilinden dillerde bir pāye yapındı
- 6 Şık şık toğunmuş ince elekden elesünler
Var sen Hülüşî tatluca bir māye yapındı

598⁹⁰²

Müs tef‘i lā tün Müs tef‘i lā tün Fe‘i lā tün

- 1 Sevdāya düşdüñ gördüñ mi Leylā haberin di
Mecnün olup kim irdiñ mi Mevlā haberin di
- 2 Gizlice monlā mekteb-i ‘irfāna yūri var
Ders-ħānede şor müftiye mollā haberin di

⁹⁰¹ E/118^b, H/104^a, T/100^b, S/126^b, U/100^a, L/87^b-88^a, C/s.241.

2 kapdanı: kapudan H,T.

3 düşme: düşürme L; sarāyı: şarāyı E,S,L.

5 añdıñsa: añdıysa H,T.

6 tatluca: dadlıca E.

⁹⁰² E/115^a, H/104^a-104^b, T/100^b-101^a, S/123^a, U/100^a-100^b, L/99^a-99^b, C/s.241-242.

2 mekteb: mektab E,S,L.

3 yazardıñ: yazdırdıñ H,T.

4 şer‘an: şer‘iñ

5 şanmān: şanmayıñ H,T; eṭrāfi: eṭrāf H,T; olga: ol ki E,S,L.

6 şeyħ: ey H,T.

- 3 Ma' nāyı toğrı virdiñ de tersin ne yazardıñ
Teftiş olındı gel gör bu inhā haberin di
- 4 Bir iş ki döndi meclis-i istintāk-ı cehle
Kimden alursun hākimde şer' an haberin di
- 5 Bir pādiřāhdur aldandı řanmañ sizi gözler
Bir kez vezir ol eşrafı olga haberin di
- 6 Gel řeyh Hülüşî ' älemlere hüsni nazār kıł
İki cihāniñ a' lā vü ednā haberin di

599⁹⁰³

Müs tef' i lā tün Müs tef' i lā tün Fe' i lā tün

- 1 Bağ pehlivānım elbet biri yana düşürdi
Çırpındı çıkdı tutdıyse yan yana düşürdi
- 2 Ervāha uydı firdevs-i a' lāda görindi
Nefs ehli bilmem neyledi ney yana düşürdi
- 3 Mezhebden it bağş meşrebden itme yorulursuñ
Hükmi ' anāşır her biri bir yana düşürdi
- 4 Ta' n itme cāhil ađvāl-i ' ışk bu ne dimekdir
Pervāneye od bülbüli giryāna düşürdi
- 5 ' Işka düşüp gör bağ bağ yürek cerbi kalur mi
' Āşıkñ ' ışkı yandırdı büryāna düşürdi
- 6 Biri piyāde biri süvāriydi Hülüşî
Ol kāfir kişi atlıydı yayana düşürdi

600⁹⁰⁴

Müs tef' i lā tün Müs tef' i lā tün Fe' i lā tün

- 1 Ruğsat virelden gönlüm o da' vāya düşürdi
Āgāh olunca başım bu ğavġāya düşürdi

⁹⁰³ E/115^a-115^b, H/104^b, T/101^a, S/123^a-123^b, U/100^b, L/98^b-99^a, C/s.242.

6 kāfir kişi: kāfiri keş E,S,L; süvāridi: bendliydi E,S,L.

⁹⁰⁴ E/116^a, H/104^b, T/101^a, S/124^a, U/100^b, L/62^b, C/s.242-243.

Bu şiir L nüshasında "vav" kafiyesinde olup "düşürdi" refifleri "düşürdü" şeklinde yazılmıştır.

- 2 Mekrin düşerse nefsiñ gibi fitne bulunmaz
Her müctehidden ‘örf-ile fetvāya düşürdi
- 3 Erler tuzağın düşdiyse kurtulmadı gitdi
Evşāf-ı hikmet cem‘ oldu a‘ lāya düşürdi
- 4 Mūsā yüzünden yetmez mi ‘ibret bize ancak
Fir‘ avnı Allāh ğarķ itdi deryāya düşürdi
- 5 Yol ehli kendin bilmezse bildir yüri sālīk
Deryā-yı ‘ışķiñ Mecnūmı şahrāya düşürdi
- 6 Ta‘ n itme vā‘ ız ķalbinde Hūlūşī ne dersiñ
‘Āşķılarınñ ķalbini Mevlāya düşürdi

601⁹⁰⁵

Mūs tef‘i lā tūn Mūs tef‘i lā tūn Fe‘i lā tūn

- 1 Bir er ki sulţān şüpheñ ne ne çāre düşündi
‘Işķiñ yolında Manşūr gibi dāra düşündi
- 2 Dünyā yedinden çıkdı disünler saña ancak
Cānān Muħammed ‘ışķ-ile esrāra düşündi
- 3 Bī-hūde mi şandıñ āzād olan irdi cihānda
Ey şaşķın ādem hiç turma dāvāra düşündi
- 4 Giydiñse tācı hırķa kemer-best aşıl al gel
Sālīk-nişīn ol her demde Settāre düşündi
- 5 Hāşir ü neşri mīzāmı bunda ire gör sen
Ķopsa kıyāmet gel sen bu pāzāra düşündi
- 6 Erkān yerinde erkān aradıñsa Hūlūşī
Mürşid işigin yüz sür de bir dāra düşündi

602⁹⁰⁶

⁹⁰⁵ E/116^a-116^b, H/104^b-105^a, T/101^a, S/124^a-124^b, U/100^b-101^a, L/62^b-63^a, C/s.243.

Bu şiir L nüshasında “vav” kafiyesinde olup “düşündi” refifleri “düşündü” şeklinde yazılmıştır.

1 beytin ikinci mısraı eksik S.

2 beytin birinci mısraı eksik S; saña: seni E,L.

3 dāvāra: dāvār S.

5 bu beyit derkenardır T.

⁹⁰⁶ E/115^b, H/105^a, T/101^b, S/123^b, U/101^a, L/108^a, C/s.243.

2 ‘aķl: ‘āķil E,S,L.

Müs tef 'i lā tün Müs tef 'i lā tün Fe 'i lā tün

- 1 Ey raḥm-i dildār dil köşki seyrānımız oldu
Gördünse didār gördün mi ḥayrānımız oldu
- 2 'Aql-ı tecellī fikriñ teselliyle dimekdir
Bugünki günde hoş gör ki yārānımız oldu
- 3 Burhān-ı ḥikmet sevdā-yı ḥikmetde görüdü
A' lā vü evsaṭ ednā vü aḳrānımız oldu
- 4 El çekdi bizden mektebde birlik idik ammā
Aḳrān içinde dinmez mi berrānımız oldu
- 5 Biz beş kişiydik Sīnā taḡında yaralandık
Yāriñ yarasın merhemle şaranımız oldu
- 6 Derd-i erenler biz Ḥaḳḳ-ile Ḥaḳḳa irince
Şeyḫim Ḥulūşī göz yaşı bārānımız oldu

603⁹⁰⁷

Müs tef 'i lā tün Müs tef 'i lā tün Fe 'i lā tün

- 1 Yüz biñde birdir 'ilm-ile 'āmil demek oldu
Kibrīt-i aḫmer mürşid-i kāmīl demek oldu
- 2 Evlād-ı Ādem bir fitnelik ile bulundu
Hābil mi Ḳābil Ḳābil mi Hābil demek oldu
- 3 'Ömri içinde kimden kime itse şikāyet
'Arz itmek oldu tıyduñsa sāil demek oldu
- 4 Dünyā yedinden çıkdıysa 'uḳbāya tolandı
Vaḥdetde keşret geldiyse māil demek oldu
- 5 Eyligi eylik kimler belāsını bulupdur
Erlər söziyse her nuṭḳı ḳābil demek oldu
- 6 Şeyḫim Ḥulūşī 'ālemde işbāta ne dersin
Pīr ḥālın anda dirler gūyā bil demek oldu

6 şeyḫim: dirmek T.

⁹⁰⁷ E/117^a, H/105^a, T/101^b, S/124^b-125^a, U/101^a, C/s.243-244.

6 şeyḫim: dirmek T.

- 1 Evlād-ı Ādem Hābil mi Qābil demek oldu
Pīrin şorarsañ Qābil mi Hābil demek oldu
- 2 Hāyvānı hāyvān insān o insānı begendi
Şūfī ne dirseñ imān-ı kāmīl demek oldu
- 3 Maḥbūb sevisin medḥ itdi vā' iz ne güzeldir
Faşl itdigin fehm eylendi cāhil demek oldu
- 4 Baqmañ kuşūrın bir er ki er cezbe getürmiş
Haqqıñ cemālin var ise māl demek oldu
- 5 Gördüñ o bāğı girdiñ ki bostānı irüpdür
Meyvāların taş atdıñsa dāḥil demek oldu
- 6 Vā' iz mi nuḥkın gūş it Hūlūşīyi fehim it
Zehrini gördüñ bildiñ mi 'āmil demek oldu

- 1 Gördüñ mi setr it fāş itme esrār olan oldu
'Ali Muḥammed 'ışık-ile hūnkār olan oldu
- 2 Eñ şoñ bu ilde cānānı bulmağ mıdı maqşūd
Gecdi o cāndan dimez mi envār olan oldu
- 3 Erdiyse muṭlak erler izinden niçe çıkdı
Vuşlat yüzünden Mañşūr gibi dār olan oldu
- 4 Her iş yediñde olsun da imānı gözet sen
Meymūn o dirler 'ālemde her kār olan oldu
- 5 'Işık illerine bir yol tūtpudur gelen elbet
Elbet-be-elbet bir yol ki pāzār olan oldu

⁹⁰⁸ E/116^b, H/105^a-105^b, T/101^b, S/124^b, U/101^a-101^b, L/63^b, C/s.244.

Bu şiir L nüshasında “vav” kafiyesinde olup “oldı” refifleri “oldu” şeklinde yazılmıştır.

1 şorarsañ: şorar iseñ H,T.

2 insān o insānı: insānı o insān H,T.

6 Hūlūşīyi: Hūlūş iki E,S,L.

⁹⁰⁹ E/115^b-116^a, H/105^b, T/101^b-102^a, S/123^b, U/101^b, L/63^a, C/s.244-245.

Bu şiir L nüshasında “vav” kafiyesinde olup “oldı” refifleri “oldu” şeklinde yazılmıştır.

- 6 Sālik-niṣ̄indir idrāk iden erleri gördüm
Şordum Ḥulūṣ̄i hiç şorma o er olan oldu

606⁹¹⁰

Mūs tef‘i lā tūn Mūs tef‘i lā tūn Fe‘i lā tūn

- 1 Gel yorma kendiñ ‘ālemde sulṭān olan oldu
Kāmil işigin yüz sürdi insān olan oldu
- 2 Şūfī bu ilde gel sen cürüksüz koz ararsañ
Maḥv it vücūduñ ten mülki cānān olan oldu
- 3 Tağı vü bāğı olsun yigidiñ yeri var mı
Pāzār-ı ‘ışk bu biñ dürli elvān olan oldu
- 4 Kāfir göz-ile baқındı şākir bu bi tevfiķ
Āḥir nefesde şāhib-īmān olan oldu
- 5 ‘Ākil-i vaқte bir tāze ḥüñsāya teşbih it
Birazcığı er çok yanı nisyān olan oldu
- 6 Sālik yolınuñ medḥin iderse veriñ ‘ışka
Der miñ Ḥulūṣ̄i her yerde ḥayrān olan oldu

607⁹¹¹

Mūs tef‘i lā tūn Mūs tef‘i lā tūn Fe‘i lā tūn

- 1 Şor kendi kendiñ kendiñde ağıyarı bulundı
Var sen seni sen sen sendeki yarı bulundı
- 2 Cānān ilinde tağ üstü bāğ oldu didiler
Kervānı bulmazsañ var o ḥüñkārı bulundı
- 3 Egri vü ṭoğrı yerlü yerinde diyemezsin
Lā-yūs‘el‘ammā yef‘al didi çāre bulundı

⁹¹⁰ E/116^a, H/105^b, T/102^a, S/123^b-124^a, U/101^b, L/62^b, C/s.245.

Bu şiir L nüshasında “vav” kafiyesinde olup “oldı” refifleri “oldu” şeklinde yazılmıştır.

3 yigidiñ: yeyeydiñ E,S,L.

5 ḥüñsāya: ḥüñsāy E,S,L; bu beytin sonunda kırmızı mürekkeple “ḥüñsā” yazılıdır T; teşbih: teşbih E,S,L; nisyān: nisā H,T.

⁹¹¹ E/116^b, H/105^b-106^a, T/102^a, S/124^b, U/101^b-102^a, L/63^a-63^b, C/s.245.

Bu şiir L nüshasında “vav” kafiyesinde olup “bulundı” refifleri “bulundu” şeklinde yazılmıştır.

2 kervānı: kerbānı H,T.

5 ‘arz: riz E,S,L; uydur da: uydurdu H,T.

- 4 Nürlice yüzli anlar ki mü'minler olupdur
Pāzār-ı ʿışka var yūri zūnnārı bulundı
- 5 ʿArz pādīshāhıñ zindāna koy katle bedelse
Hākimde şerʿa uydur da bir ara bulundı
- 6 Ağyārı yār it yārānı kār it de Hūlūşī
Pervāneye şevk bülbüle gülzārı bulundı

608⁹¹²

Mūs tefʿi lā tūn Mūs tefʿi lā tūn Fe ʿi lā tūn

- 1 Yūnus gibi zāt Mışrī gibi zāta göründi
Haqq sırrı bunda gördüñ mi mirʿata göründi
- 2 Luʿbun harāmūn lāyı da satrancı didiyse
Leclāc önünde keş itdigim māta göründi
- 3 Bendiñ ricālim meclis-i kübrāda bulundum
Üçler ü beşler baʿzʾoldu heyhāta göründi
- 4 İrşāda meʿmūr nefsin ider māt hele bend it
Her evliyānıñ baq bunda dercātı göründi
- 5 Hākim o muṭlaq zābiṭ didiñ sen ne dimekdir
Hükūm it efendim geldiyse işbāta göründi
- 6 Kimisi dir şāh kimisi dir pādīshāh olmaḡ
Zannım Hūlūşī devlet bu sādāta göründi

609⁹¹³

Mūs tefʿi lā tūn Mūs tefʿi lā tūn Fe ʿi lā tūn

- 1 Dön dön tolaş gel şemʿaya pervāne olam di
Yandır bu cismiñ gel ol da külhāne olam di

⁹¹² E/117^a-117^b, H/106^a, T/102^a-102^b, S/125^a-125^b, U/102^a, C/s.245-246.

1 luʿbun: lūb E,S.

2 leclāc: lahbelāc H,T.

3 baʿzʾoldu: vezin gereği “baʿzı oldu” kelimelerini bu şekilde yazdık.

5 zābiṭ: zabd S; hükūm: hikmet S.

6 sādāta: saʿdāta E,S.

⁹¹³ E/117^a, H/106^a, T/102^b, S/125^a, U/102^a, C/s.246.

Bu şiirdeki “olam” kelimeleri H ve T nüshalarında “olayım” şeklinde yazılmıştır.

4 meclisi: meclis H,T.

- 2 Aḥşam şabāḥ baḡ ay gŭn gŭneş ıoğdı ıolandı
Mağrib u meşriḡ dŏn ıurma devrāne olam di
- 3 Ḥaḡḡıñ cemālin var yŭri sen ıande ararsıñ
Ḳalbiñ sarāyın yapdır da mihmāne olam di
- 4 Üçler ũ beşler vardıḡ yedi meclisi gŏrdŭk
Ḳırḡlar yedinden şundiyse mestāne olam di
- 5 Pāzār-ı ıışḡda esrār yŭkŭn çŏzdi erenler
Rengin boyandıñ bī-renk-i elvāne olam di
- 6 İki cihānı gezdiñ de gŏrdŭñ mi Ḥulūşī
Gel bī-mekānıñ kānını ıut kāne olam di

610⁹¹⁴

Mŭs tef ıi lā tŭn Mŭs tef ıi lā tŭn Fe ıi lā tŭn

- 1 Eynim melāmet giydimse sultān mı dirdi
Gŏster nişānıñ da ı vāya burhān mı dirdi
- 2 Erler yolından ı āşıḡlarıñ ḡālini gŏrmŭş
Kimisi ı ulvī kimisi sŭfyāne mi dirdi
- 3 Şab ne şeker ne maḡbŭb ne maḡbŭbeyi bilse
Āhŭ baḡışlu şehlāyı şeşyāne mi dirdi
- 4 Bir pādişāhıñ ı asker ıumandanları olsa
Çeksŭn tıḡını ıop ıande cevḡāne mi dirdi
- 5 Tersin oḡuyup yazdıysa ı ilm-i ledŭn oldı
ı Ālī Muḡammed Mŭsāya ı İmrāne mi dirdi
- 6 Şeyḡim Ḥulūşī ıuyduñ bu eıvārı arandı
İrden gelenler her demde ḡayrāne mi dirdi

611⁹¹⁵

Mŭs tef ıi lā tŭn Mŭs tef ıi lā tŭn Fe ıi lā tŭn

⁹¹⁴ E/117^b, H/106^b, T/102^b, S/125^b, U/102^a-102^b, C/s.246-247.

2 şāb: şeb E,S.

4 ıumandanları: ıumandarları E,S.

6 şeyḡim: dirmek T.

⁹¹⁵ E/117^b, H/106^b, T/102^b, S/125^b, U/102^b, C/s.247.

6 bu beytin satır başına kırmızı mŭrekkeple “şāh-merān” yazılmıştır T.

- 1 'Işık ehlin evvel bilmez idim cāna toğundi
Tevfīk irişdi bildim ki cānāna toğundi
- 2 Efgān iderken Ya' kŭb gibi yār u diyārı
Tā Mışra irdi Yūsuf-ı Ken' āna tođundi
- 3 Kırk yıl şavaşdım piriñ izinden yolu buldum
Mürşid rızāsın tŭrdumsa sulţāna toğundi
- 4 Çokdan arardım meclis-i kübrāda buluşdum
Nuţkum işitdiñ gördüñ mi 'irfāna toğundi
- 5 Emr oldı şāhdan göñlün bıraқdıysa erenler
Vaқt-i seherde ir geldi şāhāna toğundi
- 6 Eflāţŭn anda neylerdi da' vāyı Hŭlŭşī
Var şāh-merāniñ tiğlandı Loқmāna toğundi

612⁹¹⁶

Mŭs tef' i lā tŭn Mŭs tef' i lā tŭn Fe' i lā tŭn

- 1 'Işıkım bŭkŭldi bilmem ne zŭlfŭne toğandı
Kim ııkıdı bŭkdi göñlŭm ki perçine toğandı
- 2 İnşāf imāniñ nişfi dimişler ki göñŭlde
Hāl-ile girdi qalbimde qalbiñe toğandı
- 3 Ortanca kızdā hoşnŭd idim ammā naşibim
Döndi tolaşdı iqbālim ilkiñe toğandı
- 4 Erler maқāmın 'aқsi gelen devre ne dersin
imān-ı kāmil var yŭri kŭfriñe toğandı
- 5 Kāmil rızāsın tŭrmazsa kim dirdi Hŭlŭşī
Tŭrmaz sözŭnde gördüñ mi zihniñe toğandı

613⁹¹⁷

Mŭs tef' i lā tŭn Mŭs tef' i lā tŭn Fe' i lā tŭn

⁹¹⁶ E/117^b-118^a, H/106^b, T/103^a, S/126^a, U/102^b, C/s.247.

⁹¹⁷ E/118^a, H/107^a, T/103^a, S/126^a, U/102^b-103^a, C/s.247-248.

4 benimdi: benim idi H,T.

6 dildim: dildir H,T.

- 1 Şor niye geldim ay u güneş toğdı tolandı
Himmetden oldum ay u güneş toğdı tolandı
- 2 Āh vāh gerekmez bildim ki ben kabre irişdim
Zindānda kaldım ay u güneş toğdı tolandı
- 3 Var bir su'ālīñ eksik olubdur yine şükr it
Beş vaḳti kıldım ay u güneş toğdı tolandı
- 4 Dünyā benimdi şūfī idim ammā ḥasīdim
Toldum boşaldım ay u güneş toğdı tolandı
- 5 Ben Kerbelāda ʿışk-ile çekdimse tiğimi
Mervāna çaldım ay u güneş toğdı tolandı
- 6 Cennet bāğını bağbāna şormandı Hülüşī
Tūtīsi dildim ay u güneş toğdı tolandı

614⁹¹⁸

Mūs tef ʿi lā tūn Mūs tef ʿi lā tūn Fe ʿi lā tūn

- 1 Dervīş mi sev sev şāhdan nişānīñ irişindi
Etrāf-ı eknāfdır dervīşānīñ irişindi
- 2 *Ḳul sīrū fī'l-arz* āyet-i kübrāda degil mi
Āyet bir elif lām beyt-i nihānīñ irişindi
- 3 ʿİlm-i *ledünnī* şāhib-zamānda dimedim mi
Kenz ile ḳalbiñ yazdır dīvānīñ irişindi
- 4 Ay gün tolandı ğurbetde sen sen ne turursun
İrden yūri var irden vaḳanīñ irişindi
- 5 Ben bī-ḥābersem mülk-i fenāya niye geldim
İrşād ider it ḳuṭb-ı cihānīñ irişindi
- 6 Īmān-ı kāmīl tevfiḳa ir bahā biçendi
Levh [ü] ḳalemde ḳayda bu cānīñ irişindi
- 7 Dünyā vü ʿuḳbā her biri bir pehlivān olmış
Ḳanğı didi baş bu cism ü cānın irişindi
- 8 Cānān elinde bir kerre gördüñ mü ḥayālī
Dirler Hülüşī baḳ baḳ kemānīñ irişindi

⁹¹⁸ E/118^a-118^b, H/107^a, T/103^a, S/126^a-126^b, U/103^a, L/87^b, C/s.248.

l şāhdan: şāhdır L; etrāf: etrāf S.

615⁹¹⁹

Müs tef‘i lā tün Müs tef‘i lā tün Fe‘i lā tün

- 1 Hep yandı cismim kül oldu mähım nazar itdi
Nām u nişānım yoqsa İlahım nazar itdi
- 2 Gördüm saçını zenciri boynuma tılandı
Zulmetde kaldım zülf-i siyāhım nazar itdi
- 3 Gönlüm gögünüñ bir yaña senden görebildim
Kalbim evinde ol secde-gāhım nazar itdi
- 4 Şehr-i emānda kervānı bekler idim anda
Maḥvında cānım bildim ki şāhım nazar itdi
- 5 Yāriñ işigin yüz sürmek ‘ādet haber aldım
Biñ kerre yüz biñ Perverdigāhım nazar itdi
- 6 *Ḳālū belāda* ḥüsnüñ görenler ne de yaḥşı
Faḥrı Ḥulūşī giymiş nigāhım nazar itdi

616⁹²⁰

Müs tef‘i lā tün Müs tef‘i lā tün Fe‘i lā tün

- 1 Bülbül kafesden ucdı da ricāle qarışdı
Biñbir senesi göçdi de ricāle qarışdı
- 2 ‘Ali Muḥammed irden mayasın yoğurursa
Bil mā-sivādan gecdi de ricāle qarışdı
- 3 Şehr-i ḥaḳīḳāt pīrin ararsañ işit erden
Cennet kapusun acdı da ricāle qarışdı
- 4 Erler maḳāmın bildirdi bunda ere erler
Baḥr-ı velāyet secdi de ricāle qarışdı

⁹¹⁹ E/119^a, H/107^a-107^b, T/103^a-103^b, S/127^a-127^b, U/103^a, L/88^b, A/90^b, C/s.248-249.

1 hep: hem H,T.

2 zülf: eksik S.

4 kervānı: kerbāmı H,T.

6 faḥrī: şeyḫ A.

⁹²⁰ E/119^a-119^b, H/107^b, T/103^b, S/127^b, U/103^a-103^b, L/87^b, C/s.249.

1 bu beytin derkenarına “ḥazret-i pīr efendimiziñ irtihāli” yazılıdır T.

4 ere: eri H,T.

- 5 Cem' oldu mü'min 'ālem-i mülkde haber aldım
Kevşer şarābın içdi de ricāle qarışdı
- 6 Bildiñ Hülüşī kim buldı bunda hele söyle
Deccāl sürisin piçdi de ricāle qarışdı

617⁹²¹

Müs tef' i lün Müs tef' i lün Mef' 'ü lü Fe' 'ü lün
Mef' 'ü lü Fe' 'ü lün

- 1 Terk eyleyüp cānın kıyan cānāna irişdi
Seyyāre ulaşdı
Hürşid-i māhiñ şem' ine pervāne irişdi
Envāra ulaşdı
- 2 'Işğ odını yaqmış güzel 'āşık seni gözler
Ma' şūğ demi özler
Mecnūn olup bilmeksizin nīrāna irişdi
Nā-çāra ulaşdı
- 3 Gül goncasın nālān ider gülşanede bülbül
Kār itmedi sünbül
Şordum didi bāğ-bānesi hicrāne irişdi
Gülzāra ulaşdı
- 4 Hāḡḡ yolları esrārımız gel 'ilm-i ledünnī
Eylerse temenni
Dersin 'arefden okuyan 'irfāna irişdi
Pāzāra ulaşdı
- 5 Gör kim niçe beklerdi gönlüñ mekteb-i şāhım
İrmek de İlāhım
Vaḡdet elin pervāz iden şāhāna irişdi
Hünkāra ulaşdı
- 6 Gerçekleyin müştāḡ ise dīdāra derūnuñ
Mihmān[a] sülūkuñ
Her dem Hülüş ḡalb eyleyen ol kāna irişdi
Dīdāra ulaşdı

618⁹²²

⁹²¹ E/119^b, H/107^b-108^a, T/103^b-104^a, S/127^b-128^a, U/103^b, L/87^a, A/84^a, C/s.249.

2 gözler: özler H,T; özler: gözler H,T.

5 beklerdi: bekler E.H.T.S; gönlüñ: gönlüm H.T; mekteb: mektebini H.T.

⁹²² E/123^a-123^b, H/108^a, T/104^a, S/131^b-132^a, U/103^b-104^a, L/91^b-92^a, A/65^b, C/s.249-250.

Müs tef 'i lā tün Müs tef 'i lā tün Fe 'i lā tün

- 1 Nutqum qanup ister-iseñ ihsān olur 'ālī
Vaḥdet meyin qandıñ-ise sultān olur 'ālī
- 2 Mürşid qapusın yüzler sürüp ḥākine yeksān
'Ali Muhammed qalbiñde gülşen olur 'ālī
- 3 Şems oldı ayıñ on dördi mişinde cemāli
Balqırdı nūrlar envār-ı elvān olur 'ālī
- 4 Cennet bāğında güller açılmış çoğı gonca
Gülgün yanağıñ dillerde efgān olur 'ālī
- 5 Görmüş *ledünnī* dersin 'arefden oquyanlar
Kāmil yedinden ir sen de 'irfān olur 'ālī
- 6 Sevdiñ Ḥulūşī sükkerle şır oldı lebinden
Dilberleriniñ ḥüsnünde ḥayrān olur 'ālī

619⁹²³

Me fā 'i lün Me fā 'i lün Me fā 'i lün Me fā 'i lün

- 1 Ḥudā dergāhını cāndan gecüp cānān olan bildi
Şikest-i nefsi *emmāre* qılup biñ cān olan bildi
- 2 Eger vaşl-ı mürüvvetle vişāl-i yār özin teslīm
Dil-i mürşid-i ḥünkārı göñül her ān olan bildi
- 3 Kimi qudret kemālinden ḥaқиқāt kenziniñ sırrın
Ġanī luḥfında ihsānı şehensāhān olan bildi
- 4 Dīdār-ı Ḥaқkı zātından gören ḥüsnüñü vechinde
Anuñ-çün Ādeme secde tehī el'ān olan bildi
- 5 Ḥulūşī dost işigine yüri var yüzleriñ sür sen
Bu 'ışkıñ meylerin qanmış gelan mestān olan bildi

620⁹²⁴

1 isterseñ: ister iseñ H,T; ihsān: alan E,H,T,S.

6 oldı lebinden: u şekerinden A.

⁹²³ E/123^b, H/108^a, T/104^a, S/132^a, U/104^a, L/92^a, A/61^b, C/s.250.

5 Ḥulūşī dost işigine yüri var yüzleriñ sür sen: Ḥulūşiniñ eşigine yüzüñ sür gel yüri var dost A; Bu 'ışkıñ meylerin qanmış gelan: Meyinden nüş ider 'ışkıñ ile A.

⁹²⁴ E/123^a, H/108^a-108^b, T/104^a, S/131^b, U/104^a, L/91^b, A/61^b-62^a, C/s.250.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Hüdâyı bilmek isterseñ kıra'ât eyle Qur'ânı
Bilüpdür kendi bildirdi kılupdur cinn ü insânı
- 2 Şanasın birliği bunda cemâl-i zât-ı Peygamber
Hıtâm-ı vahîde dâim haberler virdi Sübhânı
- 3 Haķikât mürşidi vâriş kılupdur zâhir u bâtın
Naşihat oldılar her dem itâ' at eyle Yezdânı
- 4 Tecellî oldı bezminde ma' ârif oldılar mü'min
Kılındı sırr hafıyyâdan kılanlar bunda hayrânı
- 5 Derün-ı dilden ey ' âķil tutup emr-i İlâhiniñ
Kelâmı dört kitâb içre kadîmi geldi fermânı
- 6 Haķikât ' ilmine maḥşuş Hülüşî bul bu ma' nâyı
Bu ' ilmiñ sırrını âgâh olanlar oldı qurbânı

621⁹²⁵

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 İşit sem' -i başiretle nazar kıl küllü eşyâyı
Görenler şems-i zât-ile niderler dilde da' vâyı
- 2 Sen ol vicdânıñıñ hikmet haķikât ehli nuḫtundan
Tesellî al tecelliden sevildiñse ço sevdâyı
- 3 Vişâlim vaşl-ı cânânı kayır biñ cân olan cânân
Bu bir beyt oldu kudretten bedîhî kıldı gavgâyı
- 4 Açıldı keşf kerâmetler velî hâl-i velâyetdir
' Ameldir ' ilm-ile ' irfân ' arefnâ men ' arefnâyı
- 5 Seni ' ışķ âteşin nâra yanarken buldı gülşanı
Cehennem şiddeti el'ân bilürken itme gel lâyı
- 6 Hülüşî Haķķ didi idrâk tereddüd kıлма ma' nâyı
Tahallaktüm bi-aḥlâķi ezelden kıldı illâyı

622⁹²⁶

⁹²⁵ E/122^b, H/108^b, T/104^a-104^b, S/130^b-131^a, U/104^a-104^b, L/91^a, A/65^b, C/s.251.

1 da' vâyı: ma' nâyı H,T.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Gel ey gönlüm saña bir yār bulam elbet yerinmendi
Şadākatle idendi yāri bir hizmet yerinmendi
- 2 Gelüp gūş itmedeñ nuṭkum fenā girdābını döndüñ
Bu ilde çok çekersen sen daḥī miḥnet yerinmendi
- 3 Nice 'ārifleri gördüñ saña kār itmedi sözler
Gidendi git bulan buldı deyüp devlet yerinmendi
- 4 Beni fitne kelām-ile iki birde yaraşdırdıñ
Ṭolanup sözlerim geldiñ mi ey nikbet yerinmendi
- 5 Gözüñ pertevsizi taḡ da var ol 'ışk ehlini baḡ gel
Yaşıdıysa o ḥalvet ehline vaḥdet yerinmendi
- 6 Kişi terk-i diyār itmiş eger buldı ise kāmil
Ḥulūşī şeyḡ var 'ışk olsun didi ğurbet yerinmendi

623⁹²⁷

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Ṭarīkat on iki yol bir naşibim çıkdı 'uşşākī
Pīrimiñ ismi üstünde Ḥüsāmeddīn-i 'Uşşākī
- 2 Buyuruñ lā-mekān şehrin behişt ırmaqları çoşmuş
Baḡıñ ḡande o gün ki Kerbelā çengin olan sākī
- 3 Dedydiñ yaralıyam men seniñ hiç yiv yeriñ yok ki
Şehidler çār-şūsın girseñ açarlar saña bir yaḡı
- 4 Zehir içdiñ de 'āşıklar var ey dīnsiz inanmazdıñ
Sen ol zehriñ ḡoḡusun ṭuymadan virler mi tiryākı
- 5 Görüñ bir māhtābız biz ṭolanmaz cismimiz şemse
Anuñ-çün iki 'ālemde döneñ deñ deñ bize bākī
- 6 Çok oldu ğurbete çıkdık çeşid elvānımız vardı
Ṭolandık maḡrib u meşriḡ ṭaḡıtdık bunca erzākı

⁹²⁶ E/121^b, H/108^b, T/104^b, S/129^b-130^a, U/104^b, L/90^a, C/s.251.

6 şeyḡ: dir T.

⁹²⁷ E/121^b, H/108^b-109^a, T/104^b, S/130^a, U/104^b, L/90^a, C/s.251-252.

3 men: eksik S; yiv yeriñ: yüregiñ S.

6 çok: çoḡ S; maḡrib u meşriḡ: ġarb u şarka H,T.

7 şeyḡ: dir T.

- 7 Yüzün mürşid eşigin sürdi dārın şordı bir sālīk
Hulūşī şeyḫ o olmışdur dimez miñ Ḥaḫḫ-ile Ḥaḫı

624⁹²⁸

Me fā ‘ī lūn Me fā ‘ī lūn Me fā ‘ī lūn Me fā ‘ī lūn

- 1 Göründi ‘ışḫıñ illeri biziz ‘uşşāḫī gülleri
Şekerdir şīr ü dilleri biziz ‘uşşāḫī gülleri
- 2 Muḫammediñ ezel yarı biziz biz tenleri ‘ārī
Vücūd iḫlīminiñ varı biziz ‘uşşāḫī gülleri
- 3 Yüri kervān iriş yolu sizi bekler öven velī
Bu yollar uludur ulu biziz ‘uşşāḫī gülleri
- 4 Bu yoluñ acıdır öñi ne pek tatlu anıñ soñı
Erenler oldılar yeñi biziz ‘uşşāḫī gülleri
- 5 Nefīs elvānların şoydiñ melāmet hırḫasın giydiñ
Ġarībiz boynumuz egdiñ biziz ‘uşşāḫī gülleri
- 6 Ḥaḫīḫāt Ka‘besin gördüñ ṭavāf itdiñ şükür girdiñ
Erenler sırrına irdiñ biziz ‘uşşāḫī gülleri
- 7 Varır erkānımız Ḥaḫḫa gönüller virmediñ ḫalka
Gül olduḫ bülbül-i ‘ışḫa biziz ‘uşşāḫī gülleri
- 8 Bu bāḡiñ ḡoncadır güli şakır bülbülleri belī
Dilimiz şīr şeker balı biziz ‘uşşāḫī gülleri
- 9 Hulūşī bülbülüz gülde açılmış bir gülüz dalda
Ḥarābāt ehliyiz dilde biziz ‘uşşāḫī gülleri

625⁹²⁹

⁹²⁸ E/119^b-120^a, H/109^a, T/104^b-105^a, S/128^a-128^b, U/104^b-105^a, L/88^b, C/s.252.

3 kervān: kerbān H,T; öven: iver E,H,T.

5 Ġarībiz: ḫarībiz L; egdiñ: eydiñ S.

8 belī: bālī E,S,L.

⁹²⁹ E/120^a, H/109^a-109^b, T/105^a, S/128^b, U/105^a, L/88^b-89^a, A/66^b-67^a, C/s.252-253.

Bu şiirdeki “devrān ḡüni geldi” redifleri “devrāne ḡünleri” şeklinde yazılmıştır A.

2 maḫāmıdır: maḫāmını A.

3 pervānı: pervāne E,H,T,S,L.

4 özlerniñ izidir dilde izlersiñ: sözlerniñ aridir dilde özlerniñ A; cānı gizlersiñ: cānıñ izleri A.

6 beyit eksik E,H,T,S,L.

7 pirlerniñ: pirlerniñ E,S,L; yoldur: yolıdır H,T, güli A.

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Veliler 'ayn-ı cāmidir yürüñ devrān günü geldi
Ne hoş erler maķāmıdır yürüñ devrān günü geldi
- 2 Olardır Haķķa şādıķlar cemālu'llāha lāyıķlar
Şorarsañ şāfī yanıķlar yürüñ devrān günü geldi
- 3 Erenler 'ıřķ-ı devrānı yanarlar şem'-i pervānı
Görenler oldu pervānı yürüñ devrān günü geldi
- 4 Şirindir şiri özlersiñ izidir dilde izlersiñ
Cenān ol cānı gizlersiñ yürüñ devrān günü geldi
- 5 'Aref sırrındaki dersi diliñde 'arş-ile kürsi
Ledünni 'Arabī Farsī yürüñ devrān günü geldi
- 6 İki cihānda gülleri seviñ āzāde ķulları
Ricāu'l-gāib erleri yürüñ devrān günü geldi
- 7 Cemī'-i pīrleriñ yoldır o dem hāzır olan ķuldur
Muħammed şāhımız güldür yürüñ devrān günü geldi
- 8 Gönüldür kenz-i hünkārı gönüldür seyr-i gülzārı
Bugün mi' rāciñ esrārı yürüñ devrān günü geldi
- 9 Hülüşī gördi erkānı ķul ol bunda o sulţānı
Giyüp ahlāķ-ı Raħmānī yürüñ devrān günü geldi

626⁹³⁰

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Tecellī zāt-ı Sübhānı bize zāt-ı Hudā geldi
Cemī'-i enbiyā nūrı Muħammed Muştafā geldi
- 2 Budur kenz-i haķīķātda cemāl-i zāt olan maħbüb
Budur mi' rāc olan esrār bütün dünyā beķā geldi
- 3 Terahhüm merd-i 'irfānı senin-çün oldu ser-gerde
Haķıñ arslanı ķudretten 'Aliyyü'l-Murtażā geldi

⁹³⁰ E/120^a-120^b, H/109^b, T/105^a-105^b, S/128^b-129^a, U/105^a-105^b, L/89^a, A/63^b, C/s.253.

4 beytin ikinci mısraı eksik S.

5 beytin birinci mısraı eksik S.

7 şāhı: ki şāh H,T; ĥayrı: ĥayr E,H,T,S,L.

8 şāh: sāmi A; Bekdāş: Bekdāşı E,S,L,A.

9 şeyħa: ķula T.

- 4 Ḥasan dīn-i risāletdir Ḥüseyni ser-şehīd üzre
Nübüvvetden velāyetden bular şems-i ziyā geldi
- 5 İmāmīn-i müselselden gelen pīrān velī cem‘i
İmām-ı Ca‘fer-i Şādiq Muḥammed Bākīrā geldi
- 6 Ḥasandır ‘Askeri ceddi Taqī bunda Naqī geldi
Muḥammed ol Ḥanīfiden ‘Ali Mūsā Rızā geldi
- 7 Emiru’l-mü’minīn şāhı bu Zeyne’l-‘Ābidīn Ekber
Ne devlet Mūsī-i Kāzım beşer ḥayrı ‘Aṭā geldi
- 8 Fazīlet şah-ı İbrāhīm tarīq-i nāzenīn içre
Velī Bekdāş-ı Sulṭānī budur pīr-i nihā geldi
- 9 Ḥarābāt ehli taqvādan Ḥulūşī şeyḫa kıl yā Rabb
‘Aṭādır vālidīn şāhı bize ḥayrū’n-nisā geldi

627⁹³¹

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Ecellī zāt-ı muṭlaqdan bize zāt-ı Ḥudā geldi
Bu *küntü kenz-i maḥfī*den Muḥammed Muşṭafā geldi
- 2 Cemālinden kemāl üzre nübüvetle gelen feyziñ
Risāletden beri el’ān nice yüz biñ ‘aṭā geldi
- 3 Seniñ nūriñda cem‘ oldı ‘umūm-ı enbiyā mü’min
Seni mi‘rāc olan feyzi dü-‘ālemde nümā geldi
- 4 Ne cinn ins yok iken Ādem bu yer gök ‘arş [ü] kürs mü’min
Kalemde levḫ-i maḥfūzı kamer şems-i ziyā geldi
- 5 Bu yolda ḥāk-pāy oldum o şāhıñ başdığı yerde
İşitdim sırr-ı Qur’ānı ene’l-Ḥaḫdan şadā geldi
- 6 Teniñdir nūr gögi sensin velī maḥbūb-ı beytu’llāh
Nübüvvetden velāyetsin gönüllerde şafā geldi
- 7 Bu beyt-i lā-mekān dilde niçe tevḫīd olan bildi

⁹³¹ E/120^b, H/109^b, T/105^b, S/129^a, U/105^b, L/89^b, A/65^a, C/s.253-254.

1 ecellī: tecellī S.

3 feyzi: feyz H,T.

4 ‘arş kürs mü’min: ferş ‘arş kürs A.

5 Bu yolda: gelürken A; oldum: olsam A; şadā: nidā H,T.

Hulūṣī rāh-ı Hāḫdan kim bize rūy-ı beḳā geldi

628⁹³²

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Girid aḫālīsın işitdim ben baña geldi
Nice inşāf ideñ İslām Moradan eşḳiyā geldi
- 2 Ufaḫ bir yer ne ḫikmetdir alınmaz bunca vaḫt oldu
Vezīr ḳalkdıysa boş ḳalmaz verāsından livā geldi
- 3 Tevātür itdiler şāhım Girid şandım ki maḫv oldu
Ümīd itdim Mıṣır vālisi İsmā' il Paşa geldi
- 4 Ḳabaḫat bir şamur olsa alan var mı ' aceb gerüde
Paşalar bir bir ardınca nice ḳapdan daha geldi
- 5 Sivastobolu gibi ḳal' a geḫen aldık bi zaḫmetle
Anuñ üstün bu on dirdim ḫoḫuz üste bahā geldi
- 6 Baḳıñ sofrā ḳurulmuş mı yedi dürli ḫa' ām-ile
Hulūṣī yaḫni keşkek beş tirit altı paça geldi

629⁹³³

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Derün içre bugün cānāna dilberden ḫaber geldi
Ḳamu derdimdeki dermāna dilberden ḫaber geldi
- 2 Bu' işḳıñ derdine çāre olur mı ḫāzıḳın şordum
Ḥabīb ol her devā Loḫmāna dilberden ḫaber geldi
- 3 Göñül şehrin giren peymānesinden şundu ' ārifler
Ḥaḳīḳātde bu dil mey-ḫāne dilberden ḫaber geldi
- 4 Teferrüc eyledim her dem kemāhī ḫüsn-i rūyından

⁹³² E/120^b-121^a, H/110^a, T/105^b, S/129^a, U/105^b, L/104^a, C/s.254.

1 aḫa: a' da E,S,L; nice: niçün L.

5 sivastobolu: sivaztoboli E,S,L; bi: pür H,T.

⁹³³ E/121^a, H/110^a, T/105^b-106^a, S/129^b, U/105^b-106^a, L/89^b, A/79^b, 91^a, C/s.254-255.

Bu şiirdeki "geldi" redifleri "gelsün" şeklinde yazılmıştır A/79^b.

2 şordum: şor sen A/79^b.

4 ider: eksik H,T.

5 olan: olup A/91^a.

Münevver şems ider elvāna dilberden haber geldi

- 5 Vişālîñ bezmine müştāk olan mehriñ tecellîsi
Cemālîñ şem‘ine pervāne dilberden haber geldi
- 6 Oğursuñ *men ‘aref* dersin Hülüşî gel fenādan gec
Beķānîñ lezzetin ‘irfāna dilberden haber geldi

630⁹³⁴

Me fā ‘î lün Me fā ‘î lün Me fā ‘î lün Me fā ‘î lün

- 1 Uzak yerden benim yārim esen yeller haber verdi
Fiğān itmek idi kārım çoşan seller haber verdi
- 2 Arardım çok bu çöllerde şorardım ben bu yerlerde
O kaldı ğurbet illerde ağan göller haber verdi
- 3 Gülistāna varup irdim gülüñ tomurcağın dirdim
Dönüp ğoncaların şordum açan güller haber verdi
- 4 Gidiñ kızlar südüm pākdır benim derdim katı çokdur
Kavım kardaşlarım yokdur beni iller haber verdi
- 5 Yañılmadım Hāķiñ yolın yañılmadım nefis kılun
Düşüp ğurbetleriñ ilin niçe diller haber verdi
- 6 Hülüşî kalb-ile geldi anı kenz-i vefā çaldı
O şādık ismini aldıysa bülbüller haber verdi

631⁹³⁵

Me fā ‘î lün Me fā ‘î lün Me fā ‘î lün Me fā ‘î lün

- 1 Kemāl-i kudret-i kevneyn cemāl-i āfitāb oldu
Hayāl-i zāt-ı pākinden kemer şems māhtāb oldu
- 2 Tecellî olsa bir şahsa irüp bir şeyh-i kāmilden
Göñül elvānesi naķşın giyüp aşlın hicāb oldu
- 3 Yüri mekteb-i ‘irfāna velev ‘ışķ-ı mecāz-ile

⁹³⁴ E/121^a-121^b, H/110^a, T/106^a, S/129^b, U/106^a, L/89^b-90^a, C/s.255.

4 kavim: kavım H,T.

⁹³⁵ E/121^b-122^a, H/110^b, T/106^a, S/130^a-130^b, U/106^a-106^b, L/90^b, A/64^a-64^b, C/s.255-256.

3 mekteb: mekteb E,S,L,A; mecāz-ile: mecāzında A.

4 dilā: dile S,A.

10 zî-tāb: ne tāb E,H,S.

- ‘Arefden okunan dersi kıanan ümmü’l-kitāb oldu
- 4 Dilā faqr-ı fenā-fi’llāh bu yolda hānedān ol gel
Bilürsün istikāmetde sözüñ kevşer şarāb oldu
- 5 Füzül-ı Hakkı bilmeksiz nice da‘ vā ideñ gāfil
Nebī mürsel velī kıutba emir Hakkdan hıttāb oldu
- 6 Güzeldir emr-i farzu’llāh tutam sünnetlerin va’llāh
Su’āl itmeksizin Allāh viren bunda hisāb oldu
- 7 Senā kııl mezhebiñ derdin ‘ aķāid yolların fark it
Hakkıñ bildirdiğinden ğayrı bilmekler hārāb oldu
- 8 Nefis kıulluğın bir kez bu ‘ ışkıñ nārına yandır
Görüp ‘ ışķ āteşin bunda yanan ‘ uşşāk kebāb oldu
- 9 Hakkıķāt naķşını şūfī bilem derseñ bu ‘ ālemde
Erenler sırrını bilmek bilinmezce bir bāb oldu
- 10 Şorup ‘ ilme’l-yakīninde görüp ‘ ayne’l-yakīn ol sen
Ledün ‘ ilmin hakkāyıkdan nedeñ şāha zī-tāb oldu
- 11 Derūnuñ hikmete kıandırmayınca tā bilinmez Hakk
Anıñdır ‘ ilm-i zāhirden uyan maħbūb-ı şāb oldu
- 12 Hūlūşī dildedir tāhir vücūduñ tende işbāt it
Seçilmiş çār ‘ anāşırdan biri nūrunda āb oldu

632⁹³⁶

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Girüp mekteb-i ‘ irfāna ‘ arefdersin beyān oldu
Hakkıķāt bülbulūñ zārı cihān içre figān oldu
- 2 Anı kenz eyledi perver muħakkak sırr-ı Sübhānī
Dilinden feyz-i esrārı beķā sırrı ‘ ayān oldu
- 3 Gelenler lā-mekān üzre görenler şems-i zūlfūñden
Tecellī nūr-ı zātıñdan bize dīn [ü] imān oldu
- 4 Ne viridi tā ezel bezmi bu Hakkdan ğayrı zāt olmaz
Fazilette bu kıudretdir niçe yüz biñ zamān oldu

⁹³⁶ E/122^a-122^b, H/110^b, T/106^b, S/130^b, U/106^b, L/90^b-91^a, A/64^b-65^a, C/s.256.

1 mekteb: mekteb E,S,L,A.

7 şeyh: dir T; mekānı bī-mekān: mekān u biñ mekān A.

- 5 Taşavvuf kudretin bilseñ taḥayyür dil qalem almaz
Bu bir anda bütün dünyā bu yer gök āsumān oldu
- 6 Mekānı lā-mekān kānı *Eḥad Vāḥid Şamed*arı
Nişānı bî-nişān Bārī gönülde söylenen oldu
- 7 Hülūşī şeyḥ şanur bildim bilüp bilmedigin bilmez
Eger maḥv-ı zevāl olsa mekānı bî-mekān oldu

633⁹³⁷

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Bugün zātım nazār kıldım behiştin bābını açdı
İşigine yüzüm sürdüm gönüller māhını açdı
- 2 Seḥer vaḳtinde gülzārı açıldı cān gözi barı
Görüp feyziñde esrārı fenānıñ şāhını açdı
- 3 Cemāliñden görüp kandım velāyet içre cān kıydım
Ezelden lā-mekān bildim bu bābıñ kānını açdı
- 4 Ne bāğ bostānı ḥünkārım Raḥimiñ raḥmine varam
Mekānı bî-mekān rāḥım Muḥammed ālini açdı
- 5 Kamer şems oldu devrānı melekler 'arş-ı Raḥmānī
Nübüvvet kānı Qur'ānı ser-a-ser tācını açdı
- 6 Bu demde feyż-i dīvānım bize raḥm eyle Raḥmānım
Bi-Ḥaḳḳı kenz-i burhānım Hülūşī rāḥımı açdı

634⁹³⁸

Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün Me fā 'ī lün

- 1 Tecellī kıldı zātından tesellī oldu esrārı
Cemāl-i nūr-ı pākinden 'ayāndır vech-i dīdārı
- 2 Ulūhiyyet ile mazhar müsem mā geldi esmādan
Kılup zātına zātından göründi ḥüsn-i envārı

⁹³⁷ E/122^b, H/111^a, T/106^b, S/131^a, U/106^b, L/91^a, A/67^b, C/s.256-257.

4 ālını: 'ālini L.

6 bu demde: o demde S; ḥaḳḳı: ḥaḳḳ H,T.

⁹³⁸ E/122^b-123^a, H/111^a, T/106^b, S/131^a-131^b, U/106^b-107^a, L/91^a-91^b, A/62^b, C/s.257.

8 şeyḥ: bil T.

- 3 Cemî^c-i enbiyâ geldi velîler anda şâf oldu
Melâik mü'minin uydı imâm-ı kuds-i izhârı
- 4 Anıñ hüsn-i cemâlınden erenler dilde tevhîdi
‘Aref sırrında remz oldu Hudâniñ ism-i ezkârı
- 5 Haķikât baħr-ı bārâni irişdi şems-i elvânı
Göñülden nefis-i zulmâni silenler buldı gülzârı
- 6 Fedâ olsun saña cânım seniñ râhıñda imânım
Görüp hüsñünde didârim ezel bezminde ikrârı
- 7 Bu dil ‘ışkıñda dermânım şadâkat oldu vicdânıñ
Fenâ-fî’llâh beķâ kârı teli zülfüñde ber-dârı
- 8 Hülüşî şeyh beķâ buldı Raħîm oldu fenâsında
Nazar kıldı nazar-gâhı müsemmasında hünkârı

635⁹³⁹

Me fâ ‘î lün Me fâ ‘î lün Me fâ ‘î lün Me fâ ‘î lün

- 1 Şerîkiñ yok çü zâtıñ bir nişânıñ bi-nişân Bârî
Nice teşbih iden tekbîr şefî^c kıldıñ bize yâri
Seni sen saña sen bir bil kılup zâtıñda hünkârı
Seniñ ismiñdedir biñbir kılup cismiñ cemî^c varı
Ezel kandıldeki nürda görinen zâtıñ envârı
Kılup zâtıñ çü zâtıñda şifât u zâtıñ ol Bârî
- 2 İki nürdur bu kandilde cemî^c ervâhlarıñ yâri
Ziyâsı şemsîñ elvânda kamerden fehm oluñ bârı
Görenler bezm-i zâtıñda şadâkat oldu hem kârı
Kılanlar seyri zülfüñde ezel bezminde ikrârı
Ezel kandıldeki nürda görinen zâtıñ envârı
Kılup zâtıñ çü zâtıñda şifât u zâtıñ ol Bârî
- 3 Kimi şer^c-i tariķat der kimi der ma^c rifet arı
Kimi gülşende bostân der haķikât bâğ-ı gülzârı
Erenler vuşlata irdi cemî^c si oldu Ğaffârı
Seni sende fiğân ider bilürseñ sırr-ı Settârı
Ezel kandıldeki nürda görinen zâtıñ envârı

⁹³⁹ E/123^b-124^a, H/111^a-111^b, T/107^a, S/132^a-132^b, U/107^a-107^b, L/92^a-92^b, A/68^b-69^a, C/s.257-258.

1 yok: bi E,S,L,A; çü zâtıñ: bi zâtıñ E,S,L,A; çü zâtıñda: bi zâtıñda E,S,L,A.

2 çü zâtıñda: bi zâtıñda E,S,L,A.

3 vuşlata: vaşfına S; çü zâtıñda: bi zâtıñda E,S,L,A.

4 oțuz biñ sır: eksik S; çü zâtıñda: bi zâtıñda E,S,L,A.

ılup zātın ü zātında şıfāt u zātın ol Bārī

- 4 Anın hüsünde tevḥīdi ılup tosan biñ āşarı
Otuz biñ sır otuz biñ ḥāl otuz biñ dilde iş‘arı
Tağıldı dāneden eşyā bu ‘ālem küllü izḥārı
Ḥaıat kenz-i genciden Ḥulūşı oldu nā-çarı
Ezel andıldeki nūrda görinen zātın envārı
ılup zātın ü zātında şıfāt u zātın ol Bārī

636⁹⁴⁰

Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün Me fā ‘ī lün

- 1 Göründi āsumān-ı dilde şems-i zātın envārı
Tutup cānım gözün ḥayret olup dil şöyle nā-çarı
Erenler bu maām-ı bezm-i ‘ışa oldu didārı
Tecellī cem‘-i cem‘inde ḥayāl-i zerre esrārı
Tesellī pāk-i zātında cemāl-i cem‘-i eṭvārı
Vişāl-i yār-i bezminde bize maḥv eyle ey Bārī
Görüp gülzārını gülde müyesser eyle ey Bārī
- 2 Vücūdün nārına yandır dilārā hüs-n-i şevķinde
Görem tā kim şıfāt [u] zātını mekteb-i naşında
Fenānın vechini gösterme cānā bezm-i zevķinde
Muṭahhar *küntü kenzi*nde bizi maḥv eyle ‘ışında
ılup esrārı ‘ilmiñde ourdum bezm-i meşķinde
Vişāl-i yār-i bezminde bize maḥv eyle ey Bārī
Görüp gülzārını gülde müyesser eyle ey Bārī
- 3 Şamed sırrında cem‘ü’l-cem mu‘ammā geldi kenzu’llāh
Bilen zātın şıfātından ki esmā geldi sırru’llāh
Görinen şanma ayrıdan mucem‘ā geldi seyru’llāh
Ulūhī ism-i maḥzarda müsem mā geldi faḥru’llāh
Şecerden geydi elvānı temāşā geldi ‘arşu’llāh
Vişāl-i yār-i bezminde bize maḥv eyle ey Bārī
Görüp gülzārını gülde müyesser eyle ey Bārī
- 4 Fenā fı’llāh olan buldı beā bārı ḥayātında
Muşaffā eyleyen elbet görür Ḥa kāinātında
Görinür kim Ḥulūşı zāt bu udret ün şıfātında
Görindi zāt-ı pākinde bilindi pāk-i zātında
Ḥulūşı alb-i rāhında bulup ḥünkār necātında

⁹⁴⁰ E/124^a-124^b, H/111^b-112^a, T/107^a-107^b, S/132^b-133^a, U/107^b, L/92^b-93^a, A/69^a-69^b, C/s.258-259.

1 ey Bārī: gülzārı A.

2 nārına: bārını E,S,L,A; mekteb: mekteb E,S,L,A; ey Bārī: gülzārı A.

3 maḥzarda: maḥzar A; ey Bārī: gülzārı A.

4 ey Bārī: gülzārı A.

Vişāl-i yār-i bezminde bize maḥv eyle ey Bārī
Görüp gülzārīñi gülde müyesser eyle ey Bārī

637⁹⁴¹

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Kimse bilmez ehl-i ‘ışķıñ derdiniñ dermānını
Tā ki nefsiñ *men ‘arefden* bildirince cānını
- 2 Ol yoğurdı derd-i ğam mihnet esāsın tā ezel
Ḥāzıķım oldur ṭabībim ‘ışķıñ ol cānānını
- 3 Hem şıfātıñ bezm-i zātından mücellā kıldı Ḥaķķ
Zıkr-i esmāsın müsemmā eyle sen Ḳur’ānını
- 4 İns ü cinni ḥalk idüp de bī-nişān oldı kerem
Beyt için kıldı derūnım ḳalbimiñ miḥmānını
- 5 Kim ki Ḥaķķa yār olursa olmadı aġyār aña
‘İlm-i evşāfında baḥrı virdiler ‘irfānını
- 6 Şeyḥ Ḥulūşī gecdi elvān biñ bir isminden görüp
Ḥikmetini ḳıl te‘ accüb seyr-ile ḥayrānını

638⁹⁴²

Me fā ‘i lün Me fā ‘i lün Me fā ‘i lün Me fā ‘i lün

- 1 Göñüldür dil-rübā cāna bilürseñ sende cānānı
Keremden iste şāhāne melāik cinn [ü] insānı
- 2 Kelāmı Ḥaķķ ḳadīminde muḥaķķaḳ küllü mi‘ rācı
Bī-zātın vech-i a‘lāda müsemmā ism-i Sübhānī
- 3 Hezār u devr-i hey’etden görün elvān-ı ḥikmetden
Ḳılın ḥalvetde vaḥdetden mu‘allaḳda cihān fānī
- 4 Aña tābi‘ olan buncaleyin maḥvı olur zātı
İriş ṭut dāmını mürşid görünce bil Ḥızır anı
- 5 Arar eşyā için Ḥaķķa özün tam eylemek bilmez

⁹⁴¹ A/62^a.

2 “esāsın” kelimesi “āşāsın” şeklinde yazılmıştır A.

⁹⁴² A/62^a-62^b.

5 “nūrında” kelimesi “rūrında” şeklinde yazılmıştır A.

Beyān ‘ ışk āteşin nārūn ‘ alā nūrında Raḥmānī

- 6 Kerāmet görse itminān şalātı şavmı ḥac etmez
Mu‘ annid ḳanmayan fāsıḳ begenmiş kendi şeytānı
- 7 Ne dürli ḥācet etmekden ğınā gelmez devālar hiç
Maḳām-ı sūz-ı sāzende giyerler reng-i elvānı
- 8 Bilinmez derde düş olmuş muḥibbi mā-sivā ehli
Şanur kim derdini dermān bilemez bunda Loḳmānı
- 9 Ḥulūşī derdiñi söyle devā olmaḳ diler dāim
Tecelliñden tesellī al ‘aref sırrında ‘irfānı

639⁹⁴³

Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lā tūn Fā ‘i lūn

- 1 Tā ezel bezmim tecellī aldım ol iḳrārımı
Pāk-i pākinden tesellī bildim ol esrārımı
- 2 Çünkü ceddım fehm iderek ‘ilm-ile ‘ayne’l-yaḳīn
Āşina olmaḳda müşkil söyledim iş‘ārımı
- 3 Ḳalb-i zikri eyle tevḥīd Ḥaḳḳa gel ḥaḳḳa’l-yaḳīn
Sende nāmı bī-nişānı sen de ol hūnkārımı
- 4 Evveli āḫir görüñdi āḫiri evvel gerek
Yuḫricu’l-ḥayyında meyyit mevt-i ḥayy ezḳārımı
- 5 Şeyḫ Ḥulūşī cān u dilden irdi şaffet sırrını
Biñ bir simin bir müsem mā sende bil pāzārımı

640⁹⁴⁴

Me fā ‘i lūn Me fā ‘i lūn Me fā ‘i lūn Fe ‘ū lūn

- 1 Ḥaḳīḳat bülbüli bāḳīde gülzāra ulaşdı
Zuhūr-ı ma‘nide kervāna mekkāre ulaşdı
- 2 Ricālu’l-ġāibi esrār-ı āşinā-yı remzi
Ledünden ‘ilm olan Ḥızrı bu ezḳāra ulaşdı
- 3 Revādır rāy-ı ḥurşīde ne ‘arş kürs oldu seyri

⁹⁴³ A/62^b-63^a.

⁹⁴⁴ A/63^a-63^b.

Velī mü'min kalemaden levh-i hünkāra ulaşdı

- 4 Bedihiden su'al etme nebiniñ seyri sırdır
Deyen bilmez bilen dimez ne esrāra ulaşdı
- 5 Maķāmāt ehlini perde hicāb olmaz o terki
Bilenler sırrını bī-şekk ki pür-dāra ulaşdı
- 6 Hülüşī şeyh beķā bi'llāhi fānide irişdi
Anı üstād olan sulţān o bir yāra ulaşdı

641⁹⁴⁵

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn

- 1 Nāle-i 'ışk 'āleminde *ķābe kavseyn* eşfiyāyı
Kevşeri maħrem denilür māh-ı hūsnūñ şems [ü] ayı
Cānımı yaķdıñ tenimle yandıġım par par zıyāyı
Sev dilersen ol cinānım gel Muħammed Muşţāfāyı
- 2 Zār ider feryād-ı mü'min mātemi maħrem günini
Ġāziler der Kerbelāniñ eş-şalā deñ Kibriyāyı
Cānımı yaķdıñ tenimle yandıġım par par zıyāyı
Sev dilersen ol cinānım gel Muħammed Muşţāfāyı
- 3 Neyledi dīdem Hüseyni ol ħakāretdir Yezīdiñ
Cān u tenden dīn imānım ehl-i beyti Murtażāyı
Cānımı yaķdıñ tenimle yandıġım par par zıyāyı
Sev dilersen ol cinānım gel Muħammed Muşţāfāyı
- 4 Şeyh Hülüşī ins ü cinni 'arş [u] kürs levh olmaķdan
Çün melāik āh Hasandır şāh Hüseyn-i Kerbelāyı
Cānımı yaķdıñ tenimle yandıġım par par zıyāyı
Sev dilersen ol cinānım gel Muħammed Muşţāfāyı

642⁹⁴⁶

Me fā 'i lūn Me fā 'i lūn Me fā 'i lūn Me fā 'i lūn

- 1 Lezīz-i dil dehān içre görüñdi 'ışkıñ āşarı
Bugün feyz-i şeri'atden bilindi Ĥaķķıñ esrārı
- 2 Nübüvvet ħükm-i ħikmetden ħaķīķat kenz-i seyriñde
Velāyet içredir el'ān gönüldür beyt-i hünkārı

⁹⁴⁵ A/63^b-64^a.

⁹⁴⁶ A/65^a.

- 3 Eger vicdān-ı Hakk etmeñ dilerseñ şıdķ-ı sālīksen
Derūnuñ ğıllı ğışın terk kıla gör sende edbārı
- 4 Bu remzi derd-i men ehli bilenler bildi bildirdi
İşit sen cān-ı mengūş et nedir isminde Settārı
- 5 Hūlūşiden haber almak bu vaħdetden diler ħalvet
Hakkıñ birliğine bi'z-zāt deyenler oldu ber-dārı

643⁹⁴⁷

Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lā tūn Fā 'i lūn

- 1 Mekteb-i 'irfāna gel 'ömründe Hakkdan etme zāy'
Gördiler hep *men 'aref*den olmadılar sırr-ı ğāy
- 2 Haṭṭ-ile hātemden oldu 'ārif-i bi'llāh olan
Başını meydāna Hakkı verdiler ol şāy-ı rāy
- 3 Rūh-ı sultān-ı münevver Baķidır 'ışķında şāf
Şāhıñı sırrında ħayrān şems-i hūsnūñ kıldı ay
- 4 'Işķ-ı rūh-ı-veş ğıdādan şāf-ı mevcūd buldılar
Ħayy u bāķi *lā-yemūtundan* kıldı Hakkı sa'y
- 5 Vezni- 'ālile ser-ā-ser pādīşāhım Muştafā
Sīm [ü] zer oldu tenimden beñzer āhım Hū-yı nāy
- 6 Şeyh Hūlūşī kalb-i şem'inden uyansa özleri
Terk idüp cism-ile cānı kıldı hoş cānān-ı pāy

644⁹⁴⁸

Me fā 'i lūn Me fā 'i lūn Me fā 'i lūn Me fā 'i lūn

- 1 Beni maḥv eyledi nūrı münevver kıldı ihsānı
Tecellī kıldığı zātı tesellī bunda vaħdānı
- 2 Bular bāṭında zāhirde olanlar 'ārif-i bi'llāh
Ki kendin kendi zātında görür kendinde vicdānı

⁹⁴⁷ A/65^b-66^a.

1 “zāy” kelimesi “zāy” şeklinde yazılmıştır A.

⁹⁴⁸ A/66^a.

5 “hātem” kelimesi “hātım” şeklinde yazılmıştır A.

- 3 Bugün ma' şük olan ' aşık hakikat bülbülü handān
'Aref'sırrında āgāhı gönüldür gülde efgānı
- 4 Bilenler sırr-ı ma' nāyı *taḥallaqtüm bi-aḥlākī*
Deyen mevcūda illā Hū gören maḥv oldu mihmānı
- 5 Hülūşī gel kıy ol cānı gören mehriñ didi hātem
Muḫaddem cān-ile başı idüp terk buldı cānānı

645⁹⁴⁹

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Gülde mi bülbülleyin ' ışkıñda ' arzıñ gülde mi
Dem-be-dem yār-ile her dem fikr-i āhıñ gülde mi
- 2 Gice gündüz ' ışk-ı Mecnūn eyledi gül ḥasretin
Nice yār oldu sa' ādetler saña bülbülde mi
- 3 Şıdķ-ile Allāhıma kulluķda her dem bulunan
Ulaşup elbet sizi kudret eliyle olda mı
- 4 Okıdıgıñ zāhiri dürli ' ilimler bir zamān
Kānmadı kalbi firākıñ verdi şeyḫim elde mi
- 5 ' Işk ider Bākī deminden sāliki ' uşşāk olan
Mest-i ḥayrān ol lebinden gonca gülde şolda mı
- 6 Tūt gönül *kāb*-ile *kavseyn* şeyḫ Hülūşī kalb-ile
Tab' -ı hoşca her gönül rāhında seyr ol bulda mı

646⁹⁵⁰

Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

- 1 Evvelim Ādem ' aṭādan almışam men ' ibreti
Mezhebim Ḥaḫḫ mezhebidir çün tarīķim ḥalvetī
- 2 Bunda esfelden cihān kim ' ārifin oldur mehek
Nice seyrān ' ibretinde gördiler hoş ' ibreti
- 3 Küllü eşyā cem' -i Ādem Ādeme tām eyledi
Nūr-ı zātından Muḫammed ' ālī-şāna Ḥazreti

⁹⁴⁹ A/66^a.

⁹⁵⁰ A/66^b.

- 4 Tā ez el cem‘ inde cem‘ inden münevver ismini
Kevkeb-i şemsinde māhı ol seḫāvet zimmeti
- 5 Baḫr-ı irşadı dü-‘ ālem şādıkāna şöhreti
Dost elinden lā-mekān mülkünde pervān ümmeti
- 6 Tā ezelden secde kıldı zāt-ı pākiñ zātını
Şeyḫ Ḥulūşī ma‘ nevide mürşidiñdir Himmeti

647⁹⁵¹

Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lā tün Fā ‘i lün

- 1 Mā-sivāyı eyleyüp terk olma sen Ḥaḫdan beri
Maḫv ide gör benligini ‘ālemi tāc ol seri
- 2 Gel beşer şüretli şāha sende ol ḫulḫ-ı rızā
Ḥaḫḫa maḫbül olmaḫ iste mü’mini gör bil arı
- 3 Çünki nefsin maḫv kılmışlar mübeşşerden geçer
Vezn-i ‘ārifinde buldı gördi bunda gevheri
- 4 Kıl sezā sen ehl-i ‘irfān *men ‘aref*den ḫalveti
Al *ledün*den ‘ilm-i vicdān ‘ilmi oldur perveri
- 5 Şeyḫ Ḥulūşī senden āgāh oldılar çün zātını
Kendini seyrāne kıldı şandı ‘ālem serseri

648⁹⁵²

Müs tef ‘i lün Müs tef ‘i lün Müs tef ‘i lün Müs tef ‘i lün

- 1 Ḥayret idüp devleti sen mü’min ider ḡayret ile
‘İbret ile ‘ibreti gör sen seni bil firḫat ile
- 2 Sen seni bil fānide sen bākīye gel olma ḫarāb
Mürşide var ṭāhir ide zātiña gel olma turāb
- 3 Zātiña zāt zāt ile hem *men ‘aref*ñ eyle himem
Lezzet-i Ḥaḫḫ cām-ile pür-keşer-i sırr ḫüsn-i kerem
- 4 Keşer-i sırr eyle selām muḫteremim öyle direm

⁹⁵¹ A/66^b.

⁹⁵² E/124^b, H/112^a, T/107^b, S/133^a, U/108^a, L/93^a, A/69^b, C/s.259.

4 selām: selem H,T; irem: irem H,T.

6 ere: ‘ere L,A; eri: ‘eri L, ‘ere A.

Evveli şām āhırı şām anda murād bāğ-ı irem

- 5 Anda murād ahsen-i ‘ām sen men olup ben sen olam
Birlige gel bir de şanam anda imān oldu tamām
- 6 Anda ere öyle eri qalbi qara qalma qara
Sālik-i Hāq̄q virdi seri teslīm olup bunda ara
- 7 Bunda irebilse eri er bile er teslīm ere
Göñli Hülüş tüt ki ere derviş olan biñde bire

649⁹⁵³

Fā ‘i lün Fe ‘ū lün Fā ‘i lün Fe ‘ū lün

- 1 Cānımız güzeller Hū diriz erenler
Nuşq iderdi anlar cem‘imiz görenler
- 2 Şarpa şalma rāhiñ tüt izin ilāhiñ
İr gönülde şāhiñ neyledi gümāhiñ
- 3 Hāq̄q yolın şoranlar nefsinı kıyanlar
Rabbisin bilenler şübhesiz olanlar
- 4 Dilber oldu āhiñ dilde pādişāhiñ
Vech-i hüsn-i māhiñ qalmadı siyāhiñ
- 5 Bülbülüñ figānı gülistān mekānı
Görmediñ mi anı gōnca gül nişānı
- 6 Ey dilā cemāliñ vaşf idem kemāliñ
Beñzemez mişāliñ bekleriz hayāliñ
- 7 Mazhar-ı beyānı bilmedi yabanı
Qande müslümānı mü’miniñ ‘ayānı
- 8 Kenz ola meyāliñ sırrına ricāliñ
Gel Hülüşī māliñ Hāq̄q olur vişāliñ

650⁹⁵⁴

⁹⁵³ E/124^b-125^a, H/112^a-112^b, T/107^b-108^a, S/133^a-133^b, U/108^a, L/93^a-93^b, A/71^a, C/s.259-260.

Bu manzūme dōrtlükler halinde ilk dōrt beyit yatay ve son dōrt beyit ilk dōrt beyti kesecek şekilde dikey yazılmış; sayfada başka şiire yer verilmediği gibi kendinden önceki sayfadaki boşluk da kullanılmamıştır A.

5 nişānı: nişānıñ H,T.

6 bekleriz: beñzer H,T.

Müs tef 'i lün Müs tef 'i lün Fā 'ū lün

**Buña nazm-ı rubā' iyāt denildi bāṭın u zāhir
Otuz iki ḥarf ile yazıldı kıl nazar māhir ***

- 1 Esrārımız bir bir diyem ey dānā
Ümmü'l-kitāb olmaḡ dilersen cānā
Āyine dilber ḡaşları *ev ednā*
Envār-ı *kenziñ* ḡüsnüdüdür *lā-yefnā*
- 2 Bildim güzeller şāhı sensin māhtāb
Bir dane 'āşıklar özi hem miḡrāb
Bulдум anı çoḡdan arardım aḡbāb
Bekler bizi hep yārlarımız erbāb
- 3 Tā kim göñül eylencesidir mir'āt
Ten mülki cānān cilvesidir dil'āt
Tevḡid olur ef'āl-i ḡāliñ bi'zzāt
Taḡkik olan ḡalblerdedir mevcūdāt
- 4 Sābit 'aref dersin oḡurlar irās
Sāni ölüm ḡaḡ ḡlmemekdir mirās
Sāliḡ ḡaḡikāt yolların kıl eb'ās
Sümme su'ālim vir cevāb itdiñ ba's
- 5 Cevher şatan 'ālemde olur ser-tāc
Cāhil dudāḡiñ selsebilin muḡtāc
Cevlān ider erler maḡāmın mi'rāc
Ceddim deyü 'ışḡ illerin ol ḡüccāc
- 6 ḡaccım rüyñ acañ yüzñ ey Fettāḡ
ḡüsnüñ münevver māh olupdur miftāḡ
ḡalvet olan ḡalblerde eylik ifrāḡ
ḡikmet yolın bildirdigidir işrāḡ
- 7 ḡızriñ ḡayātı nuḡkıdır gör kim baḡ

⁹⁵⁴ E/125^a-127^b, H/112^b-114^a, T/108^a-109^b, S/133^b-135^b, U/108^a-109^b, L/93^b-96^a, A/85^b-88^a, C/s.260-263.

Her ne kadar beyit olarak gözüke de bütün nüshalarda bu ifade rubailerin başlığı konumundadır.

6 māh: āh H,T.

7 çarḡ: çerāḡ S,A.

8 dile: eksik E,H,T,S.

9 'ışḡiñ: vaşliñ A.

10 olmuş: almış L.

20 elḡāf: biltāf E,H,T,S,L.

22 kervāna: kerbāna H,T.

28 saña: seni E,S, L.

30 süpürsüñ: süpür E,H,T,S.

Hāinleri yār itmedi dir küstāh
Hādi' güzel devrān iderken irāh
Hālī olur şanmañ dönar her dem çarh

- 8 Dünyā vü 'uqbā hubb olmaz dilşād
Devr eylemek vīrāne gönül ābād
Dilber yolın gelseñ görürsün irşād
Dilden dile ismin iderler evrād
- 9 Zāhib irişdi şehr-i Haqqıñ āvāz
Zātıñ özin bilmez ider istilzāz
Zikriñ esāsında görenler āhāz
Zerre seniñ 'ışkıñ ile olmuş şāz
- 10 Ruhsārimız rıf' atde sensin hünkār
Rağbet viren kudret alıñdan ikrār
Rıdvānlarıñ şāf şāf olubdur her kār
Rüşen yüzüñ envārın olmuş gülzār
- 11 Zülfüñüñ telinden dār-ı Manşūruz
Zencir-i 'ışkıñ halkasın mestūruz
Zümrüd saçıñ ğam-hūn ider mağrūruz
Zār eylemem sevdālara meşhūruz
- 12 Sırrıñ muhaqqak zāt imiş olduk nās
Serkeşte 'ışkıñdan durur hayru'n-nās
Senden seni bilmez bilürler vesvās
Sevirmeyen senden güzeldir hayru'n-nās
- 13 Şāhāne vāşıl isteyenler gelmiş
Şem' in yakup nūruñ ziyāsın almış
Şehlā gözüñ mestānesinden bilmiş
Şemsiñ münevver māh iken şakķ kılmış
- 14 Şarrāfımız deryāya olmuş ğavvāş
Şundı bize cāmı cānānım ol hās
Şāhib-hüner mizān ider hāşşu'l-hās
Şüret degil qādrin bileñ olmak 'ās
- 15 Zāmirim ezel bezminde verdiñ feyyāz
Zāzıñ kamu fazlın bilen der irāz
Zarbım meger ğurbet elinden ikāz
Zabtımda eşyā ğayr olmaz iğmāz
- 16 Tal vahdete gör naqş-ı hālīñ iskāt
Tuymaz mısın bir nāme yāzmış haţţāt
Tāvūs uzağdır yolların kıl işrāt
Tut biz bizim imānımız her dem sat

- 17 Z̄ulmet gören kav̄sıñ okundan maḥfūz
Z̄ālīm yedinden ḳurtulandır matḳūz
Z̄āhir lebiñ ābında olsun meftūz
Z̄ann-ı gümān ‘ōmr-i hebādır melfūz
- 18 ‘Ārif sözün gūş eyle cāndan mesmū‘
‘Āşık özin özler anıñ-çün metbū‘
‘Işkıñ belāsı şol sebepden mecmū‘
‘Uḳbāñ manzūrunda dünyā merfū‘
- 19 Ğavgā figānımdan olupdur zāriğ
Ğam çekmeyen dünyādan olmış fāriğ
Ğayret iden bülbul gibi gül-zāriğ
Ğāyet derūnun gelmedi mekkāriğ
- 20 Fısq-ı fücūr ‘ōmrin viren olmaz şāf
Fincānımız bir kez ḳanan hoş evşāf
Fehm it mücevher nuḳkumuz bil elḫāf
Farḳ eyle zātıñ zāt idendir şarrāf
- 21 Ḳoy başıñı meydāna gelsün taşdıḳ
Ḳurbāna gel ḫalk içre cāniñ tefriḳ
Ḳalbiñde şemsu’llāh ḫoḡsun ki taḫḳıḳ
Ḳālū belāniñ remzini it taḫḳıḳ
- 22 Gün yüzli dilber evcdedir ĩmāniñ
Kervāna şorsuñ yolların mihmāniñ
Gülzāra bāğında gelen bāğ-bāniñ
Giryān olur bülbulleyin gülşaniñ
- 23 *Lev-lāke lev-lākiñ* didi Cebrāil
Levḫiñ için şūr üfleyen İsrāfil
Lāzım gerek her cānlara ‘Azrāil
Lāḫıḳ ise rahmet şaçar Mīkāil
- 24 Mevlā ne emr eylerse tuta cānım
Mü’min ḳulun iḫsān ider cānānım
Maḥbūblarıñ sultānesi şāhānım
Mısrındadır Yūsuf gibi Ken‘ānım
- 25 Nāzik tenin ḳılmış ezelden mestān
Nūş eylesün şun sākiyānım peymān
Nālān ider her dem ezelden pinhān
Nā-çār olan bi-çāre ḳalmış ḫayrān
- 26 Vuşlat yüzün irdim ne hoş ismiñ Hū
Vāşıl olur ‘ayne’l-yaḫiñ cānān bu

Vāveyletā dirdim cemālīñ karşı
Vākıf isem senden seni sensin rü

- 27 Hep albleri ābād iden seyru'llāh
Hem-dem mürüvvet kānıdır sırru'llāh
Hüdhüd Süleymān himmet-i hükmu'llāh
Her dertlere dermān iden fażlu'llāh
- 28 *Lā-raybe fihīñ muṭṭalı' dir lev-lā*
Lā-taḳnaṭū min raḥmetīnden Mevlā
Lādenleriñ si-murğ-ı çarḥın ḥālā
Lāyık saña Mecnūn olursañ Leylā
- 29 Yokdur seniñ mişliñ güzel Sübhānī
Yā Rabb meni yār it olam Raḥmānī
Yaz ḥāşlarıñ defterine iḥvānı
Yansun münevver şem'ine pervānı
- 30 Pür-ḥūn ider şimşir-i müjgānıñ top
Pek sevgilü gülgün yanağından öp
Pinhān seniñle şeş cihādıñ çör çöp
Pāk it gönülden sil süpürsün çarup
- 31 Çender serā sermende dehr içre iç
Çeşmim döner şol deñlü ḥandāna piç
Çarḥ üzre şeydā eylenür ḥüsnüñ aç
Çün kim cemaliñi eyler ise şaç
- 32 Gökdür zemīn āḥir biliñ evvel soñ
Gökceñ apuñdur bir otuz iki öñ
Kendin sülük eyler Ḥulūşunda oñ
Göñlüñ Ḥulūş rāh-ı ḥarābatıñ buñ

651⁹⁵⁵

Fā 'i lā tün Fā 'i lün Fā 'i lā tün Fā 'i lün

1 *Ḥamdü li'llāh zātımı eyledi yār ol Ḥudā*

⁹⁵⁵ E/127^b-128^b, H/114^a-114^b, T/109^b-110^a, S/135^b-136^b, U/109^b-110^b, L/96^a-97^a, A/69^b-70^b, C/s.264-265.

Manzūmenin başında “āfiyetü'l-elif meşnevi-yi bi-el-yā” yazılıdır A.

2 geldiñ: geldi H,T.

8 ebed: meded H,T.

11 ḥabīb: ḥabībā H,T.

21 baña: meni L,A.

22 gönüñ: gönül E,H,T,S,L.

25 yārisin: yārişin A.

29 şeyḥ: dir T.

- Kibriyānıñ ‘ışkına muhterem kıl Rabbenā
- 2 Hakk katında cürmümüzden kıl ricālar ey habīb
Enbiyālar serveri maḥremi geldiñ o nīb
 - 3 Kenz-i sırrıñ haznesinden gelür cümle hayāt
On sekiz biñ ‘āleme maḥzeniñdir ‘ayn-ı zāt
 - 4 Evliyā mi‘ rācısıñ tahtısın necmü’l-inās
Kün fekāmñ ma‘ deni ğayrıya olmaz kıyās
 - 5 Ehl-i ‘ışkıñ derdiniñ hāzıķı sensin ‘ilāc
Şabra mazhar oldu terk eyleyenler taht [u] tāc
 - 6 Vaḥdet-i kevşer meyin şun bize nürdan ḳadeḫ
Lebleriñ şır ü şekerden dehānım pür-felāḫ
 - 7 Āsitān olduñ emīn ‘aşr-ı şehrinden ferāḫ
Mü’mininiñ ḳalbleri olmadı senden ırāḫ
 - 8 Şāhib-i ‘işyānlarıñ derdi maḥşer el-meded
Kıl şefā‘ at bizlere evvel āḫir [u] ebed
 - 9 Sevdigimsin pādişāh ‘aynı gönlüm şāh-ı şāz
Nūr-ı ‘aynım ey dilā lā-mekānımsıñ mu‘āz
 - 10 Hüsünüñ bir kez gören şems ü ay olmuş ḳamer
Post-nişiniñ yolları hırḳa vü tāc u kemer
 - 11 Şadr-ı şufḫuñdan habīb bezm-i biz müştāķıyuz
Seyr idüp gülzār içün raḫm-ı dil ‘uşşāķıyuz
 - 12 Ol derūnum içre sen her ki kıldıģım nefes
Tende cānānım cenān tā vücūdumdur ḳafes
 - 13 Yā Rasūla’llāh mişāliñ cihāna gelmemiş
Gün gibi cismiñ ziyāsın sevenler şolmamış
 - 14 Bunda ‘ışkıñ meyl iden oldu nārından ḫalāş
Emriñe kim muntazır şöhretiñdir hem kışāş
 - 15 Günde beş dīvānıñıñ işte sünnet işte farz
Bunca yetmiş biñ ünās ḫacc iderler beytiñ ‘arz
 - 16 Dīn ü imān yollarıñ *müştāķimdir şırāt*
Āḫiretde yalıñız oldu mü’minler neşāt
 - 17 Hakkı işbāt eyleyen tenlerin kıldı ḫıfız

- Er ü ' avrat er dimek dildedir ol bir lafız
- 18 Söyleriz süryānī dil ma' şūmıyız bi't-tabi'
Almayuz biz dünyevī geldik ammā bi't-tabi'
- 19 Cennet-i a' lā içinden cemāliñ bāğ-ı bāğ
Hızır-ı Mūsā gördi dirdi kelimu'llāh-ı tağ
- 20 Nice mürseller gelüp bulmadı imān şeref
Mu' cizātıñdır kerem eyleyenlerdir 'aref
- 21 Zāhir oldı tā ezel yandığımdır çün çerağ
Hoş yananlar derdiñe dir baña derd-i firāk
- 22 İrse göñlüñ Ka' besin bunda ol sultān gerek
Asumāniñ şāf şāf zıkr-i tesbiñin melek
- 23 Rū-be-rū görmek muḥāl āh iderdi dertli kul
Belki ma' nāsın görüp ' aynını ḥikmetde bul
- 24 Kāmiliñ destin ireñ oldı mürşidden kerem
Men 'arefden dersiñi gösterenden al direm
- 25 Gel Muḥammed ' Aliniñ meclisinde vārişin
Bildigin bilmezseler bāri olsun yārısın
- 26 Kırdu kurbān eyleme olmadı arslan kedü
Zātı aşıñ zādedir gel eyü olmaz kötü
- 27 'İbret alsun söyle söz hiç degilse söyleme
Söylediğın sözleriñ boş degilse eyleme
- 28 Feyz-i şāhān ola gör hem daḥī sultān ola
Çün müsem mā ismini ḥalk-ı Raḥmānı bula
- 29 Şeyḫ Ḥulūşī kemteriñ her ne ' işyān söyledi
Bilmeyen ma' nā yüzün bilmege sa' y eyledi

4.4. NÜSHA TAVSİF TABLOSU

Sağlam bir metin oluşturmak için *Dîvân* nüshalarının tavsifi büyük önem arz etmektedir. Nüshaları etraflıca vasıflandırma çabası pek çok istinsahın olduğu durumlarda karmaşık ve çoğu zaman içinden çıkılmaz bir hâl almaktadır. Hangi nüshanın hangi nüshadan istinsah edildiğini belirlemek bu gibi durumlarda zorlaşmakta kimi zaman da hatalı sonuçları beraberinde getirmektedir. Tenkitli metin çalışmalarında, nüshalarda yer alan manzûmelerin başlıklarını ihtiva eden bir tabloyu, metni ortaya çıkarmadan ve kritiğini yapmadan önce hazırlanması doğru metnin şekillenmesindeki hata payını en aza indirecek ve çalışmadan istifâde edecekler için yol gösterici olacaktır.

Bu düşünce ile hazırladığımız ve çalışmamıza dâhil ettiğimiz nüsha tavsif tablosu 651 manzûmeden oluşan tenkitli metnimizi oluştururken çalışmamızın hangi süreçlerden geçtiğini kuşbakışı ortaya çıkarmaktadır. Bir manzûmenin hangi nüshada hangi sırada tertip edildiği; sıralamalara göre hangi nüshanın hangi nüsha ile bağının olduğu bu meşakkatli tablo ile istifâdeye sunulmuştur.

Nüsha tavsif tablomuzu iyi yorumlayabilmek için tabloyu incelemeden önce şu hususları göz önünde bulundurmanız gerekmektedir:

1. Her sütunun ilk iki hücrelerinde ilgili olduğu nüshanın adı ve hacmi belirtilmiştir.

2. Gri renge boyalı 1. sütun tenkitli metnimizdeki manzûmelerin başlık numaralarıdır ve oluşan sıralamayı göstermektedir.

3. 2. sütunda yer alan bilgiler tenkitli metninde yer alan manzûmelerin manzûmelerin hangi harf kafiyesinde yer aldığını göstermektedir.

4. Sütunlardaki bütün numaralar tenkitli metnimizdeki manzûmelerin o nüshada kaçınıcı sırada olduğunu (yazıldığını) ya da olup olmadığını göstermektedir. Örneğin S nüshasında 2. sırada yazılan manzûme tenkitli metnimize göre 557. Manzûmedir ya da E nüshasında ilk olarak 553. Nolu manzûme yer almaktadır.

5. 4. sütundaki bilgiler, E nüshasındaki manzûmelerin kenarlarına yazılmış olan ve manzûmelerin sonraki istinsahlarda hangi sırada yazılması gerektiğini işaret eden verilerdir. Başlığı “e1” şeklinde kısaltılmıştır.

6. 5.sütun ise E nüshasında kenara yazılan verilere göre oluşturulan yeni

sıralamadır. Tenkitli metnimizde bu sırayı esas aldık ve bu sırada olmayan manzûmeleri ilgili oldukları harf sırasının sonuna koyarak metni oluşturduk. Tabloda bu sütun “e2” şeklinde kısaltılmıştır.

7. Bazı nüshalarda bazı manzûmeler iki kere yazılmışlardır. Tekrara düşülen bu manzûmelerin her ikisinin de numaraların altı iki kere çizilmek suretiyle anlaşılır kılınmıştır. 533 gibi.

8. Tarih olarak en eski nüsha olan E nüshasındaki 582 manzûmeden ayrı olarak diğer nüshalarda yer alan ve metne dâhil ettiğimiz manzûmelerin bulunduğu hücreler siyah renkle gösterilmiştir.

9. L ve A nüshalarının yer aldığı sütunlarda numaraların bir kısmının sağa ya da sola yaslayarak farklı zamanlarda nüshaya manzûme kaydedildiğini gösterme yoluna gittik. Buna göre L nüshasının başındaki 16 ve sonundaki 65 manzûme nüshaya farklı zamanda eklenmiş manzûmelerdir. Benzer bir şekilde A nüshasının sonunda iki farklı tertip göze çarpaktadır.

10. Herhangi bir nüshada yer almayan manzûmeleri ise ilgili nüshada yer alan manzûmelerin alt kısmında gösterdik ve bu manzûmelerin numaralarının üstünü çizerek belirgin olmasını göstermeye çalıştık. ~~480~~ gibi.

11. S ve K nsühalarında yer alan ancak metne dâhil etmediğimiz manzûmeleri siyah hücre içindeki soru işareti (?) ile gösterdik.

1. <i>sütûn</i>	2. <i>sütûn</i>	3. <i>sütûn</i>	4. <i>sütûn</i>	5. <i>sütûn</i>	6. <i>sütûn</i>	7. <i>sütûn</i>	8. <i>sütûn</i>	9. <i>sütûn</i>	10. <i>sütûn</i>	11. <i>sütûn</i>	12. <i>sütûn</i>	13. <i>sütûn</i>	14. <i>sütûn</i>
Tenkitle Metinde Oluşan Sıralama	Tenkitle Metin Harf Sırası	E Nüshası Tertip Sırası	e1 Nüshası Kenara yazılan harf sırası	e2 Nüshası İşaret edilen yeni tertip sırası	H Nüshası Tertip Sırası	T Nüshası Tertip Sırası	S Nüshası Tertip Sırası	U Nüshası Tertip Sırası	L Nüshası Tertip Sırası	A Nüshası Tertip Sırası	M Nüshası Tertip Sırası	C Nüshası Tertip Sırası	K Nüshası Tertip Sırası
<i>Toplam 652</i>		Toplam 580	Toplam 580	Toplam 582	Toplam 583	Toplam 582	Toplam 583	Toplam 583	Toplam 499	Toplam 363	Toplam 278	Toplam 600	Toplam 120
1	<i>elif 1</i>	553	lamelif 2	1	1	1	1	1	83	14	1	1	136
2	<i>elif 2</i>	29	elif 29	2	2	2	557	2	593	17	2	2	?
3	<i>elif 3</i>	32	elif 32	3	3	3	29	3	378	28	3	553	103
4	<i>elif 4</i>	31	elif 31	4	4	4	553	4	471	42	4	3	81
5	<i>elif 5</i>	30	elif 30	5	5	5	32	5	543	2	5	4	160
6	<i>elif 6</i>	24	elif 24	6	6	6	31	6	122	41	6	5	175
7	<i>elif 7</i>	25	elif 25	7	7	7	30	7	472	43	7	6	270
8	<i>elif 8</i>	26	elif 26	8	8	8	24	8	10	44	8	7	565
9	<i>elif 9</i>	23	elif 23	9	9	9	25	9	470	45	9	8	566
10	<i>elif 10</i>	18	elif 18	10	10	10	26	10	464	46	10	9	330
11	<i>elif 11</i>	17	elif 17	11	11	11	23	11	572	27	11	10	331
12	<i>elif 12</i>	9	elif 9	12	13	13	18	13	544	38	13	11	332
13	<i>elif 13</i>	4	elif 4	13	14	14	17	14	12	20	14	13	333
14	<i>elif 14</i>	6	elif 6	14	15	15	9	15	52	33	15	14	564
15	<i>elif 15</i>	7	elif 7	15	16	16	8	16	473	55	16	15	472

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
16	<i>elif 16</i>	10	elif 10	16	17	17	4	17	61	48	17	16	567
17	<i>elif 17</i>	2	elif 2	17	18	18	5	18	81	54	18	17	571
18	<i>elif 18</i>	11	elif 11	18	19	19	6	19	87	49	19	18	553
19	<i>elif 19</i>	1	elif 1	19	20	20	10	20	86	65	20	19	554
20	<i>elif 20</i>	15	elif 15	20	21	21	2	21	88	64	21	20	559
21	<i>elif 21</i>	16	elif 16	21	22	22	11	22	93	67	22	21	560
22	<i>elif 22</i>	557	ye 1	22	23	23	15	23	91	63	23	22	561
23	<i>elif 23</i>	3	elif 3	23	24	24	16	24	92	69	24	23	562
24	<i>elif 24</i>	14	elif 14	24	25	25	3	25	94	68	25	24	575
25	<i>elif 25</i>	13	elif 13	25	26	26	14	26	95	75	26	25	587
26	<i>elif 26</i>	12	elif 12	26	27	27	13	27	98	80	27	26	634
27	<i>elif 27</i>	19	elif 19	27	28	28	12	28	99	79	28	27	635
28	<i>elif 28</i>	20	elif 20	28	29	29	19	29	100	78	29	28	636
29	<i>elif 29</i>	28	elif 28	29	30	30	20	30	101	85	30	29	648
30	<i>elif 30</i>	33	elif 33	30	31	31	28	31	127	84	31	30	632
31	<i>elif 31</i>	34	elif 34	31	32	32	33	32	110	87	32	31	528
32	<i>elif 32</i>	27	elif 27	32	33	33	34	33	103	82	33	32	513
33	<i>elif 33</i>	40	elif 40	33	34	34	27	34	104	86	34	33	506
34	<i>elif 34</i>	41	elif 41	34	35	35	40	35	105	89	35	34	508
35	<i>elif 35</i>	39	elif 39	35	36	36	41	36	123	90	36	35	507
36	<i>elif 36</i>	38	elif 38	36	37	37	39	37	112	92	37	36	480
37	<i>elif 37</i>	35	elif 35	37	38	38	38	38	111	95	38	37	469
38	<i>elif 38</i>	36	elif 36	38	39	39	35	39	109	93	39	38	470
39	<i>elif 39</i>	37	elif 37	39	40	40	36	40	119	96	40	39	457
40	<i>elif 40</i>	52	be 6	40	41	41	37	41	120	97	41	40	375

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
41	<i>elif 41</i>	47	be 1	41	47	47	7	47	121	94	47	41	373
42	<i>elif 42</i>	51	be 5	47	48	48	52	48	113	102	48	47	346
43	<i>elif 43</i>	50	be 4	48	49	49	47	49	117	100	49	48	345
44	<i>elif 44</i>	48	be 2	49	50	50	51	50	116	98	50	49	343
45	<i>elif 45</i>	49	be 3	50	51	51	50	51	115	101	51	50	319
46	<i>elif 46</i>	53	be 7	51	52	52	48	52	114	103	52	51	291
47	<i>be 1</i>	54	be 8	52	53	53	49	53	128	117	53	52	433
48	<i>be 2</i>	56	te 1	53	54	54	53	54	150	128	54	53	411
49	<i>be 3</i>	57	te 2	54	56	56	54	56	148	123	56	54	231
50	<i>be 4</i>	65	te 10	56	57	57	56	57	129	151	57	56	199
51	<i>be 5</i>	66	te 11	57	58	58	57	58	137	113	58	57	145
52	<i>be 6</i>	58	te 3	58	59	59	65	59	134	107	59	58	173
53	<i>be 7</i>	59	te 4	59	60	60	66	60	136	150	60	59	143
54	<i>be 8</i>	62	te 7	60	61	61	58	61	135	130	61	60	128
55	<i>be 9</i>	60	te 5	61	62	62	59	62	139	112	62	61	120
56	<i>te 1</i>	63	te 8	62	63	63	62	63	142	116	63	62	116
57	<i>te 2</i>	64	te 9	63	64	64	60	64	149	146	64	63	112
58	<i>te 3</i>	61	te 6	64	65	65	63	65	130	152	65	64	111
59	<i>te 4</i>	69	se 2	65	66	66	64	66	147	153	66	65	443
60	<i>te 5</i>	70	se 3	66	68	68	61	68	107	147	68	66	444
61	<i>te 6</i>	68	se 1	68	69	69	69	69	126	110	69	68	621
62	<i>te 7</i>	74	cim 3	69	70	70	70	70	125	145	70	69	624
63	<i>te 8</i>	73	cim 2	70	72	72	68	72	140	142	72	70	533
64	<i>te 9</i>	72	cim 1	72	73	73	74	73	141	154	73	72	532
65	<i>te 10</i>	75	cim 4	73	74	74	73	74	146	105	74	73	534

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
66	<i>te 11</i>	76	cim 5	74	75	75	72	75	145	140	75	74	539
67	<i>te 12</i>	77	cim 6	75	76	76	75	76	143	155	76	75	536
68	<i>se 1</i>	78	cim 7	76	77	77	76	77	144	126	77	76	358
69	<i>se 2</i>	80	cim 9	77	78	78	77	78	156	148	78	77	359
70	<i>se 3</i>	79	cim 8	78	79	79	78	79	157	115	79	78	527
71	<i>se 4</i>	84	ha 4	79	80	80	80	80	158	156	80	79	1
72	<i>cim 1</i>	83	ha 3	80	81	81	79	81	159	176	81	80	2
73	<i>cim 2</i>	81	ha 1	81	82	82	84	82	167	163	82	81	3
74	<i>cim 3</i>	82	ha 2	82	83	83	83	83	168	167	83	82	4
75	<i>cim 4</i>	87	hi 2	83	84	84	81	84	169	162	84	83	5
76	<i>cim 5</i>	86	hi 1	84	86	86	82	86	160	166	86	84	6
77	<i>cim 6</i>	88	hi 3	86	87	87	86	87	170	177	87	86	7
78	<i>cim 7</i>	91	dal 1	87	88	88	87	88	171	159	88	87	8
79	<i>cim 8</i>	92	dal 2	88	91	91	88	91	176	173	91	88	9
80	<i>cim 9</i>	93	dal 3	91	93	93	91	93	163	168	92	91	10
81	<i>ha 1</i>	94	dal 4	92	92	92	92	92	166	174	93	93	11
82	<i>ha 2</i>	95	dal 5	93	94	94	93	94	165	169	94	92	13
83	<i>ha 3</i>	98	zal 1	94	95	95	94	95	164	164	95	94	39
84	<i>ha 4</i>	99	zal 2	95	98	98	95	98	172	160	98	95	28
85	<i>ha 5</i>	100	zal 3	98	99	99	98	99	173	181	99	98	41
86	<i>hi 1</i>	101	zal 4	99	100	100	99	100	162	184	100	99	14
87	<i>hi 2</i>	103	ra 1	100	101	101	100	101	174	182	101	100	15
88	<i>hi 3</i>	104	ra 2	101	103	103	101	103	175	195	103	101	17
89	<i>hi 4</i>	105	ra 3	103	104	104	103	104	182	190	104	103	19
90	<i>hi 5</i>	108	ra 6	104	105	105	104	105	178	194	105	104	483

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
91	<i>dal 1</i>	118	ra 16	105	106	106	105	106	180	187	106	105	537
92	<i>dal 2</i>	124	ra 22	106	107	107	108	107	179	196	107	106	50
93	<i>dal 3</i>	117	ra 15	107	108	108	118	108	181	189	108	107	51
94	<i>dal 4</i>	113	ra 11	108	109	109	124	109	184	199	109	108	20
95	<i>dal 5</i>	116	ra 14	109	110	110	117	110	183	200	110	109	21
96	<i>dal 6</i>	115	ra 13	110	111	111	113	111	191	201	111	110	29
97	<i>dal 7</i>	114	ra 12	111	112	112	116	112	186	202	112	111	297
98	<i>zal 1</i>	112	ra 10	112	113	113	115	113	187	204	113	112	298
99	<i>zal 2</i>	123	ra 21	113	114	114	114	114	188	203	114	113	283
100	<i>zal 3</i>	109	ra 7	114	115	115	112	115	189	206	115	114	284
101	<i>zal 4</i>	111	ra 9	115	116	116	123	116	190	209	116	115	282
102	<i>zal 5</i>	121	ra 19	116	117	117	109	117	195	210	117	116	285
103	<i>ra 1</i>	120	ra 18	117	118	118	111	118	192	208	118	117	286
104	<i>ra 2</i>	119	ra 17	118	119	119	121	119	193	214	119	118	287
105	<i>ra 3</i>	122	ra 20	119	120	120	120	120	194	215	120	119	290
106	<i>ra 4</i>	106	ra 4	120	121	121	119	121	199	213	121	120	361
107	<i>ra 5</i>	127	ra 25	121	122	122	122	122	198	211	122	121	380
108	<i>ra 6</i>	110	ra 8	122	123	123	106	123	203	218	123	122	49
109	<i>ra 7</i>	148	ra 47	123	124	124	127	124	204	220	124	123	522
110	<i>ra 8</i>	129	ra 27	124	125	125	110	125	205	217	125	124	524
111	<i>ra 9</i>	128	ra 26	125	126	126	148	126	208	223	126	125	526
112	<i>ra 10</i>	150	ra 49	126	127	127	129	127	207	226	127	126	529
113	<i>ra 11</i>	137	ra 35	127	128	128	128	128	211	227	128	127	535
114	<i>ra 12</i>	133	ra 31	128	129	129	150	129	213	221	129	128	525
115	<i>ra 13</i>	134	ra 32	129	130	130	137	130	212	228	130	129	252

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
116	ra 14	135	ra 33	130	131	131	133	131	219	233	131	130	253
117	ra 15	136	ra 34	131	132	132	134	132	218	234	132	131	171
118	ra 16	132	ra 30	132	133	133	135	133	217	230	133	132	254
119	ra 17	131	ra 29	133	134	134	136	134	223	238	134	133	255
120	ra 18	139	ra 37	134	135	135	132	135	221	246	135	134	242
121	ra 19	142	ra 40	135	136	136	131	136	224	239	136	135	12
122	ra 20	149	ra 48	136	137	137	139	137	232	240	137	136	16
123	ra 21	130	ra 28	137	138	138	142	138	231	248	138	137	18
124	ra 22	147	ra 46	138	139	139	149	139	230	241	139	138	22
125	ra 23	107	ra 5	139	140	140	130	140	228	247	140	139	23
126	ra 24	126	ra 24	140	141	141	147	141	229	270	141	140	24
127	ra 25	125	ra 23	141	142	142	107	142	233	273	142	141	25
128	ra 26	141	ra 39	142	143	143	126	143	237	272	143	142	26
129	ra 27	140	ra 38	143	144	144	125	144	238	420	144	143	27
130	ra 28	146	ra 45	144	145	145	141	145	239	129	145	144	30
131	ra 29	145	ra 43	145	146	146	140	146	235	260	146	145	31
132	ra 30	143	ra 41	146	147	147	146	147	236	277	147	146	32
133	ra 31	144	ra 42	147	148	148	145	148	240	276	148	147	33
134	ra 32	138	ra 36	148	149	149	143	149	241	278	149	148	34
135	ra 33	156	ze 1	149	150	150	144	150	242	433	150	149	35
136	ra 34	157	ze 2	150	156	156	138	156	243	259	156	150	36
137	ra 35	158	ze 3	156	157	157	156	157	246	279	157	156	37
138	ra 36	159	ze 4	157	158	158	157	158	247	280	158	157	38
139	ra 37	167	ze 12	158	159	159	158	159	268	419	159	158	40
140	ra 38	168	ze 13	159	160	160	159	160	269	290	160	159	42

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
141	ra 39	169	ze 14	160	161	161	167	161	250	292	161	160	43
142	ra 40	160	ze 5	161	162	162	168	162	249	286	162	161	44
143	ra 41	170	ze 15	162	163	163	169	163	258	287	163	162	45
144	ra 42	171	ze 16	163	164	164	160	164	261	289	164	163	46
145	ra 43	176	ze 21	164	165	165	170	165	259	303	165	164	47
146	ra 44	163	ze 8	165	166	166	171	166	260	307	166	165	48
147	ra 45	166	ze 11	166	167	167	176	167	262	308	167	166	52
148	ra 46	165	ze 10	167	168	168	163	168	263	295	168	167	53
149	ra 47	164	ze 9	168	169	169	166	169	271	309	169	168	54
150	ra 48	172	ze 17	169	170	170	165	170	270	310	170	169	55
151	ra 49	161	ze 6	170	171	171	164	171	273	294	171	170	56
152	ra 50	173	ze 18	171	172	172	172	172	272	293	172	171	57
153	ra 51	162	ze 7	172	173	173	161	173	433	288	173	172	58
154	ra 52	174	ze 19	173	174	174	173	174	411	296	174	173	59
155	ra 53	175	ze 20	174	175	175	162	175	410	336	175	174	60
156	ze 1	182	sin 5	175	176	176	174	176	276	343	176	175	61
157	ze 2	178	sin 1	176	178	178	175	178	409	319	178	176	62
158	ze 3	180	sin 3	178	179	179	178	179	264	317	179	185	63
159	ze 4	179	sin 2	179	180	180	182	180	419	339	180	178	64
160	ze 5	181	sin 4	180	181	181	180	181	265	332	181	179	65
161	ze 6	184	sin 7	181	182	182	179	182	266	364	182	180	66
162	ze 7	183	sin 6	182	183	183	181	183	420	365	183	181	67
163	ze 8	191	şın 6	183	184	184	184	184	396	340	184	182	68
164	ze 9	186	şın 1	184	186	186	183	185	289	345	186	183	69
165	ze 10	187	şın 2	186	187	187	191	186	288	352	187	184	70

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
166	ze 11	188	şın 3	187	188	188	186	187	281	351	188	186	71
167	ze 12	189	şın 4	188	189	189	187	188	286	323	189	187	72
168	ze 13	190	şın 5	189	190	190	188	189	285	331	190	188	73
169	ze 14	195	şın 10	190	191	191	189	190	283	347	191	189	74
170	ze 15	192	şın 7	191	192	192	190	191	282	329	192	190	75
171	ze 16	193	şın 8	192	193	193	195	192	287	366	193	191	76
172	ze 17	194	şın 9	193	194	194	192	193	295	367	194	192	77
173	ze 18	199	sad 3	194	195	195	193	194	294	368	195	193	78
174	ze 19	198	sad 2	195	197	197	194	195	293	338	197	194	79
175	ze 20	197	sad 1	197	198	198	199	197	296	348	198	195	80
176	ze 21	203	dat 1	198	199	199	198	198	292	330	199	197	82
177	ze 22	204	dat 2	199	203	203	197	199	299	321	203	198	83
178	şın 1	205	dat 3	203	204	204	203	203	306	320	204	199	84
179	şın 2	208	tı 2	204	205	205	204	204	305	341	205	203	85
180	şın 3	207	tı 1	205	207	207	205	205	298	337	207	204	86
181	şın 4	211	zı 1	207	208	208	207	207	291	335	208	205	87
182	şın 5	213	zı 3	208	211	211	208	208	290	369	211	207	88
183	şın 6	212	zı 2	211	212	212	211	211	303	387	212	208	89
184	şın 7	219	ayn 3	212	213	213	213	212	302	380	213	211	90
185	şın 8	218	ayn 2	213	217	217	212	213	301	404	217	212	91
186	şın 1	217	ayn 1	217	218	218	218	217	326	393	218	213	92
187	şın 2	223	gayn 3	218	219	219	217	218	327	400	219	217	93
188	şın 3	221	gayn 1	219	221	221	219	219	328	425	221	218	94
189	şın 4	222	gayn 2	221	222	222	221	221	317	370	222	219	95
190	şın 5	225	gayn 5	222	223	223	223	222	332	421	223	221	96

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
191	<i>şın 6</i>	224	gayn 4	223	224	224	222	223	333	401	224	222	97
192	<i>şın 7</i>	231	fe 4	224	225	225	225	224	331	399	225	223	98
193	<i>şın 8</i>	230	fe 3	225	228	228	224	225	330	389	228	224	99
194	<i>şın 9</i>	229	fe 2	228	229	229	228	228	335	426	229	225	100
195	<i>şın 10</i>	228	fe 1	229	230	230	233	229	313	394	230	228	101
196	<i>şın 11</i>	232	fe 5	230	231	231	229	230	334	377	231	229	102
197	<i>sad 1</i>	233	fe 6	231	232	232	232	231	312	439	232	230	104
198	<i>sad 2</i>	237	kaf 3	232	233	233	231	232	318	417	233	231	105
199	<i>sad 3</i>	238	kaf 4	233	235	235	230	233	322	418	12	232	106
200	<i>sad 4</i>	239	kaf 5	235	236	236	237	235	323	402	235	233	107
201	<i>sad 5</i>	235	kaf 1	236	237	237	238	236	329	397	236	235	108
202	<i>sad 6</i>	236	kaf 2	237	238	238	239	237	314	422	237	236	109
203	<i>dat 1</i>	240	kaf 6	238	239	239	235	238	324	438	238	237	110
204	<i>dat 2</i>	241	kaf 7	239	240	240	236	239	325	372	239	238	113
205	<i>dat 3</i>	242	kaf 8	240	241	241	240	240	336	440	240	239	114
206	<i>dat 4</i>	243	kaf 9	241	242	242	241	241	343	437	241	240	115
207	<i>tı 1</i>	246	kaf 12	242	243	243	242	242	342	431	242	241	117
208	<i>tı 2</i>	247	kaf 13	243	244	244	243	243	319	427	243	242	118
209	<i>tı 3</i>	244	kaf 10	244	245	245	246	244	346	373	244	243	119
210	<i>tı 4</i>	245	kaf 11	245	246	246	247	245	348	441	245	244	121
211	<i>zı 1</i>	255	kef 7	246	247	247	244	246	321	398	246	245	122
212	<i>zı 2</i>	254	kef 6	247	249	249	245	247	338	434	247	246	123
213	<i>zı 3</i>	253	kef 5	249	250	250	251	249	320	395	249	247	124
214	<i>zı 4</i>	251	kef 3	250	251	251	255	250	337	429	250	249	125
215	<i>zı 5</i>	252	kef 4	251	252	252	254	251	347	388	251	250	126

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
216	<i>zı 6</i>	256	kef 8	252	253	253	253	252	352	453	433	251	127
217	<i>ayn 1</i>	257	kef 9	253	254	254	252	253	351	444	419	252	129
218	<i>ayn 2</i>	250	kef 2	254	255	255	256	254	315	448	420	253	130
219	<i>ayn 3</i>	249	kef 1	255	256	256	257	255	353	456	410	254	131
220	<i>ayn 4</i>	258	kef 10	256	257	257	250	256	356	458	411	255	132
221	<i>gayn 1</i>	261	kef 13	257	258	258	249	257	357	459	252	256	133
222	<i>gayn 2</i>	259	kef 11	258	259	259	258	258	360	454	253	257	134
223	<i>gayn 3</i>	260	kef 12	259	260	260	261	259	358	443	254	258	135
224	<i>gayn 4</i>	262	kef 14	260	261	261	259	260	359	455	255	259	137
225	<i>gayn 5</i>	263	kef 15	261	262	262	260	261	355	457	256	260	138
226	<i>gayn 6</i>	271	kef 23	262	263	263	262	262	350	442	257	261	139
227	<i>gayn 7</i>	270	kef 22	263	264	264	263	263	345	460	258	262	140
228	<i>fe 1</i>	272	kef 24	264	265	265	271	264	364	537	259	263	141
229	<i>fe 2</i>	273	kef 25	265	266	266	265	265	340	468	260	264	142
230	<i>fe 3</i>	433	nun 64	266	267	267	266	266	339	523	261	265	144
231	<i>fe 4</i>	411	nun 42	267	268	268	273	267	362	524	262	266	146
232	<i>fe 5</i>	268	kef 20	268	269	269	433	268	363	534	263	267	147
233	<i>fe 6</i>	269	kef 21	269	270	270	411	269	341	535	264	268	148
234	<i>fe 7</i>	406	nun 37	270	271	271	268	270	361	507	265	269	149
235	<i>kaf 1</i>	267	kef 19	271	272	272	269	271	375	514	266	270	150
236	<i>kaf 2</i>	407	nun 38	272	273	273	406	272	374	515	267	271	151
237	<i>kaf 3</i>	274	kef 26	273	274	274	267	273	382	522	268	272	152
238	<i>kaf 4</i>	275	kef 27	274	275	275	407	274	385	533	269	273	153
239	<i>kaf 5</i>	276	kef 28	275	276	276	274	275	386	538	270	274	154
240	<i>kaf 6</i>	408	nun 39	276	396	396	275	276	383	505	271	275	155

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
241	<i>kaf 7</i>	409	nun 40	281	406	406	276	396	392	550	272	276	156
242	<i>kaf 8</i>	410	nun 41	282	<u>409</u>	409	408	406	387	532	273	396	157
243	<i>kaf 9</i>	419	nun 50	283	410	410	409	409	380	506	274	406	158
244	<i>kaf 10</i>	264	kef 16	284	411	411	410	410	391	552	275	409	159
245	<i>kaf 11</i>	265	kef 17	285	420	420	419	411	393	555	276	410	161
246	<i>kaf 12</i>	266	kef 18	286	433	433	264	420	377	498	281	411	162
247	<i>kaf 13</i>	420	nun 51	287	281	419	270	433	372	554	282	420	163
248	<i>kaf 14</i>	396	nun 27	288	282	281	272	281	388	556	283	433	164
249	<i>kef 1</i>	287	lam 7	289	283	282	420	282	395	551	284	281	165
250	<i>kef 2</i>	282	lam 2	290	284	283	396	283	394	497	285	282	166
251	<i>kef 3</i>	283	lam 3	291	285	284	287	284	370	558	286	283	167
252	<i>kef 4</i>	285	lam 5	292	286	285	282	285	389	571	287	284	168
253	<i>kef 5</i>	281	lam 1	293	287	286	283	286	390	619	288	285	169
254	<i>kef 6</i>	286	lam 6	294	288	287	285	287	373	620	289	286	170
255	<i>kef 7</i>	288	lam 8	295	289	288	281	288	398	637	290	287	172
256	<i>kef 8</i>	289	lam 9	296	290	289	286	289	397	638	291	288	174
257	<i>kef 9</i>	297	lam 17	297	291	290	288	290	402	634	292	289	176
258	<i>kef 10</i>	306	lam 26	298	292	291	289	291	401	639	293	290	177
259	<i>kef 11</i>	296	lam 16	299	293	292	297	292	400	575	294	291	178
260	<i>kef 12</i>	295	lam 15	300	294	293	306	293	403	640	295	292	179
261	<i>kef 13</i>	294	lam 14	301	295	294	296	294	384	626	296	293	180
262	<i>kef 14</i>	293	lam 13	302	296	295	295	295	404	641	297	294	181
263	<i>kef 15</i>	292	lam 12	303	297	296	294	296	399	631	298	295	182
264	<i>kef 16</i>	299	lam 19	304	298	297	293	297	405	577	299	296	183
265	<i>kef 17</i>	284	lam 4	305	299	298	292	298	412	632	300	297	184

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
266	<i>kef 18</i>	300	lam 20	306	300	299	299	299	408	627	301	298	185
267	<i>kef 19</i>	301	lam 21	311	301	300	284	300	434	642	302	299	186
268	<i>kef 20</i>	290	lam 10	312	302	301	300	301	429	618	303	300	187
269	<i>kef 21</i>	291	lam 11	313	303	302	301	302	435	621	304	301	188
270	<i>kef 22</i>	302	lam 22	314	304	303	290	303	422	643	305	302	189
271	<i>kef 23</i>	303	lam 23	315	305	304	291	304	423	644	306	303	190
272	<i>kef 24</i>	298	lam 18	316	306	305	302	305	430	645	311	304	191
273	<i>kef 25</i>	304	lam 24	317	311	306	303	306	425	646	312	305	192
274	<i>kef 26</i>	305	lam 25	318	312	311	298	311	426	647	313	306	193
275	<i>kef 27</i>	316	mim 6	319	313	312	304	312	421	625	314	311	194
276	<i>kef 28</i>	311	mim 1	320	314	313	305	313	418	588	315	312	195
277	<i>kef 29</i>	326	mim 16	321	315	314	326	314	417	578	316	313	196
278	<i>kef 30</i>	312	mim 2	322	316	315	316	315	438	633	317	314	197
279	<i>kef 31</i>	327	mim 17	323	317	316	311	316	437	580	42	315	198
280	<i>kef 32</i>	313	mim 3	324	318	317	312	317	431	584	43	316	200
281	<i>lam 1</i>	328	mim 18	325	319	318	327	318	427	559	44	317	201
282	<i>lam 2</i>	317	mim 7	326	320	319	313	319	450	635	45	318	202
283	<i>lam 3</i>	332	mim 22	327	321	320	328	320	448	636	46	319	203
284	<i>lam 4</i>	333	mim 23	328	322	321	317	321	454	648	55	320	204
285	<i>lam 5</i>	329	mim 19	329	323	322	332	322	455	651	67	321	205
286	<i>lam 6</i>	331	mim 21	330	324	323	333	323	443	649	71	322	206
287	<i>lam 7</i>	330	mim 20	331	325	324	329	324	442	39	85	323	207
288	<i>lam 8</i>	335	mim 25	332	326	325	331	325	444	40	89	324	208
289	<i>lam 9</i>	334	mim 24	333	327	326	330	326	447	15	90	325	209
290	<i>lam 10</i>	318	mim 8	334	328	327	335	327	451	50	96	326	210

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
291	<i>lam 11</i>	323	mim 13	335	329	328	334	328	449	53	97	327	211
292	<i>lam 12</i>	322	mim 12	336	330	329	318	329	446	66	102	328	212
293	<i>lam 13</i>	324	mim 14	337	331	330	323	330	457	71	151	329	213
294	<i>lam 14</i>	325	mim 15	338	332	331	322	331	445	70	152	330	214
295	<i>lam 15</i>	314	mim 4	339	333	332	324	332	453	77	153	331	215
296	<i>lam 16</i>	336	mim 26	340	334	333	325	333	606	81	154	332	216
297	<i>lam 17</i>	344	mim 34	341	335	334	314	334	600	88	155	333	217
298	<i>lam 18</i>	343	mim 33	342	336	335	336	335	601	91	177	334	218
299	<i>lam 19</i>	342	mim 32	343	337	336	344	336	605	99	185	335	219
300	<i>lam 20</i>	347	mim 37	344	338	337	343	337	607	137	196	336	220
301	<i>lam 21</i>	337	mim 27	345	339	338	342	338	604	114	200	337	221
302	<i>lam 22</i>	338	mim 28	346	340	339	347	339	452	170	201	338	222
303	<i>lam 23</i>	349	mim 39	347	341	340	337	340	456	183	202	339	223
304	<i>lam 24</i>	321	mim 11	348	342	341	338	341	483	193	206	340	224
305	<i>lam 25</i>	348	mim 38	349	343	342	349	342	487	191	209	341	225
306	<i>lam 26</i>	319	mim 9	350	344	343	321	343	479	198	210	342	226
307	<i>lam 27</i>	346	mim 36	351	345	344	348	344	478	205	214	343	227
308	<i>lam 28</i>	352	mim 42	352	346	345	319	345	462	207	215	344	228
309	<i>lam 29</i>	320	mim 10	353	347	346	346	346	461	216	216	345	229
310	<i>lam 30</i>	351	mim 41	354	348	347	352	347	465	219	220	346	230
311	<i>mim 1</i>	353	mim 43	355	349	348	320	348	467	224	226	347	232
312	<i>mim 2</i>	315	mim 5	356	350	349	351	349	475	232	227	348	233
313	<i>mim 3</i>	354	mim 44	357	351	350	353	350	476	237	234	349	234
314	<i>mim 4</i>	355	mim 45	358	352	351	315	351	488	271	248	350	235
315	<i>mim 5</i>	356	mim 46	359	353	352	354	352	474	411	277	351	236

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
316	<i>mim 6</i>	360	mim 50	360	354	353	355	353	469	410	278	352	237
317	<i>mim 7</i>	358	mim 48	361	355	354	356	354	468	299	279	353	238
318	<i>mim 8</i>	359	mim 49	362	356	355	360	355	466	298	280	354	239
319	<i>mim 9</i>	357	mim 47	363	357	356	358	356	480	355	307	355	240
320	<i>mim 10</i>	350	mim 40	364	358	357	359	357	477	342	308	356	241
321	<i>mim 11</i>	345	mim 35	370	359	358	357	358	486	350	309	357	243
322	<i>mim 12</i>	341	mim 31	371	360	359	350	359	484	629	310	358	244
323	<i>mim 13</i>	339	mim 29	372	361	360	345	360	501	408	318	359	245
324	<i>mim 14</i>	340	mim 30	373	362	361	341	361	502	445	319	360	246
325	<i>mim 15</i>	364	mim 54	374	363	362	339	362	511	516	320	361	247
326	<i>mim 16</i>	362	mim 52	375	364	363	340	363	512	509	321	362	248
327	<i>mim 17</i>	361	mim 51	376	370	364	364	364	503	504	322	363	249
328	<i>mim 18</i>	363	mim 53	377	371	370	362	370	513	548	323	364	250
329	<i>mim 19</i>	376	nun 7	378	372	371	361	371	510	547	324	370	251
330	<i>mim 20</i>	375	nun 6	379	373	372	363	372	514	530	325	371	256
331	<i>mim 21</i>	374	nun 5	380	374	373	376	373	515	521	326	372	257
332	<i>mim 22</i>	371	nun 2	381	375	374	375	374	516	528	327	373	258
333	<i>mim 23</i>	379	nun 10	382	376	375	374	375	517	508	328	374	259
334	<i>mim 24</i>	380	nun 11	383	377	376	371	376	505	549	329	375	260
335	<i>mim 25</i>	377	nun 8	384	378	377	379	377	504	517	330	376	261
336	<i>mim 26</i>	378	nun 9	385	379	378	380	378	506	493	331	377	262
337	<i>mim 27</i>	381	nun 12	386	380	379	377	379	507	494	332	378	263
338	<i>mim 28</i>	382	nun 13	387	381	380	378	380	509	579	333	379	264
339	<i>mim 29</i>	372	nun 3	388	382	381	381	381	508	585	334	380	265
340	<i>mim 30</i>	383	nun 14	389	383	382	382	382	529	581	335	381	266

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
341	<i>mim 31</i>	393	nun 24	390	384	383	372	383	530	583	336	382	267
342	<i>mim 32</i>	395	nun 26	391	385	384	383	384	528	617	337	383	268
343	<i>mim 33</i>	394	nun 25	392	386	385	393	385	521	587	338	384	269
344	<i>mim 34</i>	387	nun 18	393	387	386	395	386	518	576	339	385	271
345	<i>mim 35</i>	388	nun 19	394	388	387	394	387	519	20	340	386	272
346	<i>mim 36</i>	392	nun 23	395	389	388	387	388	520	565	341	387	273
347	<i>mim 37</i>	389	nun 20	396	390	389	388	389	523	560	342	388	274
348	<i>mim 38</i>	370	nun 1	397	391	390	392	390	522	650	343	389	275
349	<i>mim 39</i>	390	nun 21	398	392	391	389	391	524	557	344	390	276
350	<i>mim 40</i>	391	nun 22	399	393	392	370	392	537	513	345	391	277
351	<i>mim 41</i>	386	nun 17	400	394	393	390	393	532	1	346	392	278
352	<i>mim 42</i>	385	nun 16	401	395	394	391	394	538	19	347	393	279
353	<i>mim 43</i>	373	nun 4	402	397	395	386	395	533	318	348	394	280
354	<i>mim 44</i>	399	nun 30	403	398	397	385	397	534	493ü tahmis	349	395	281
355	<i>mim 45</i>	397	nun 28	404	399	398	373	398	535	165	350	397	288
356	<i>mim 46</i>	398	nun 29	405	400	399	399	399	536	306	351	398	289
357	<i>mim 47</i>	400	nun 31	406	401	400	397	400	539	143	352	399	292
358	<i>mim 48</i>	401	nun 32	407	402	401	398	401	541	615	353	400	293
359	<i>mim 49</i>	402	nun 33	408	403	402	400	402	542	629	354	401	294
360	<i>mim 50</i>	403	nun 34	409	404	403	401	403	546	374	355	402	295
361	<i>mim 51</i>	404	nun 35	410	405	404	402	404	547	539	356	403	296
362	<i>mim 52</i>	384	nun 15	411	407	405	403	405	548	175	357	404	299
363	<i>mim 53</i>	405	nun 36	412	408	407	404	407	549	5	358	405	300
364	<i>mim 54</i>	416	nun 47	413	409	408	384	408	550	3	359	407	301
365	<i>mim 55</i>	413	nun 44	414	412	412	405	412	552	4	360	408	302

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
366	<i>mim 56</i>	414	nun 45	415	413	413	408	413	494	6	361	412	303
367	<i>mim 57</i>	415	nun 46	416	414	414	413	414	499	7	362	413	304
368	<i>mim 58</i>	412	nun 43	417	415	415	414	415	495	8	363	414	305
369	<i>mim 59</i>	434	nun 65	418	416	416	415	416	496	9	364	415	306
370	<i>nun 1</i>	424	nun 55	419	417	417	412	417	492	10	365	416	307
371	<i>nun 2</i>	428	nun 59	420	418	418	434	418	493	11	366	417	308
372	<i>nun 3</i>	429	nun 60	421	419	421	424	419	500	12	367	418	309
373	<i>nun 4</i>	435	nun 66	422	421	422	428	421	497	13	368	419	310
374	<i>nun 5</i>	422	nun 53	423	422	423	429	422	498	16	369	421	311
375	<i>nun 6</i>	423	nun 54	424	423	424	435	423	554	18	370	422	312
376	<i>nun 7</i>	430	nun 61	425	424	425	422	424	545	21	371	423	313
377	<i>nun 8</i>	432	nun 63	426	425	426	423	425	568	23	372	424	314
378	<i>nun 9</i>	425	nun 56	427	426	427	430	426	21	24	373	425	315
379	<i>nun 10</i>	426	nun 57	428	427	428	432	427	574	25	374	426	316
380	<i>nun 11</i>	421	nun 52	429	428	429	425	428	570	26	375	427	317
381	<i>nun 12</i>	418	nun 49	430	429	430	426	429	566	29	376	428	318
382	<i>nun 13</i>	417	nun 48	431	430	431	421	430	564	30	377	429	320
383	<i>nun 14</i>	438	nun 69	432	431	432	418	431	575	31	378	430	321
384	<i>nun 15</i>	437	nun 68	433	432	434	417	432	576	32	379	431	322
385	<i>nun 16</i>	431	nun 62	434	434	435	438	434	577	34	380	432	323
386	<i>nun 17</i>	436	nun 67	435	435	436	437	435	578	35	381	434	324
387	<i>nun 18</i>	427	nun 58	436	436	437	431	436	22	36	382	435	325
388	<i>nun 19</i>	446	vav 5	437	437	438	427	437	571	37	383	436	326
389	<i>nun 20</i>	450	vav 9	438	438	442	436	438	561	47	384	437	327
390	<i>nun 21</i>	448	vav 7	442	442	443	442	442	562	51	385	438	328

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
391	<i>nun 22</i>	449	vav 8	443	443	444	443	443	559	52	386	442	329
392	<i>nun 23</i>	447	vav 6	444	444	445	444	444	558	56	387	443	334
393	<i>nun 24</i>	454	vav 13	445	445	446	455	445	560	57	388	444	335
394	<i>nun 25</i>	455	vav 14	446	446	447	446	446	579	58	389	445	336
395	<i>nun 26</i>	442	vav 1	447	447	448	450	447	580	59	390	446	337
396	<i>nun 27</i>	443	vav 2	448	448	449	448	448	581	60	391	447	338
397	<i>nun 28</i>	444	vav 3	449	449	450	449	449	582	61	392	448	339
398	<i>nun 29</i>	451	vav 10	450	450	451	447	450	583	62	393	449	340
399	<i>nun 30</i>	453	vav 12	451	451	452	454	451	584	72	394	450	341
400	<i>nun 31</i>	445	vav 4	452	452	453	451	452	565	73	395	451	342
401	<i>nun 32</i>	457	vav 16	453	453	454	453	453	567	74	396	452	344
402	<i>nun 33</i>	452	vav 11	454	454	455	445	454	588	76	397	453	347
403	<i>nun 34</i>	456	vav 15	455	455	456	457	455	585	83	398	454	348
404	<i>nun 35</i>	470	he 10	456	456	457	452	456	587	104	399	455	349
405	<i>nun 36</i>	469	he 9	457	457	461	456	457	586	106	400	456	350
406	<i>nun 37</i>	468	he 8	461	461	462	461	461	617	108	401	457	351
407	<i>nun 38</i>	466	he 6	462	462	463	462	462	614	109	402	461	352
408	<i>nun 39</i>	467	he 7	463	463	464	463	463	616	111	403	462	353
409	<i>nun 40</i>	464	he 4	464	464	465	464	464	597	118	404	463	354
410	<i>nun 41</i>	462	he 2	465	465	466	465	465	594	119	405	464	355
411	<i>nun 42</i>	463	he 3	466	466	467	470	466	596	120	406	465	356
412	<i>nun 43</i>	461	he 1	467	467	469	469	467	615	121	407	466	357
413	<i>nun 44</i>	465	he 5	468	469	470	468	469	624	122	408	467	360
414	<i>nun 45</i>	471	he 11	469	470	471	466	470	625	124	409	469	362
415	<i>nun 46</i>	472	he 12	470	471	473	467	471	626	125	412	470	363

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
416	<i>nun 47</i>	473	he 13	471	473	474	471	473	627	127	413	471	364
417	<i>nun 48</i>	474	he 14	472	474	475	472	474	629	131	414	473	365
418	<i>nun 49</i>	475	he 15	473	475	476	473	475	630	132	415	474	366
419	<i>nun 50</i>	476	he 16	474	476	477	474	476	622	133	416	475	367
420	<i>nun 51</i>	477	he 17	475	477	478	475	477	623	134	417	476	368
421	<i>nun 52</i>	478	he 18	476	478	479	476	478	631	135	418	477	369
422	<i>nun 53</i>	479	he 19	477	479	480	477	479	632	136	421	478	370
423	<i>nun 54</i>	480	he 20	478	480	481	478	480	621	138	422	479	371
424	<i>nun 55</i>	484	he 24	479	481	482	479	481	633	139	423	480	372
425	<i>nun 56</i>	486	he 26	480	482	483	480	482	634	141	424	481	374
426	<i>nun 57</i>	487	he 27	481	483	484	484	483	620	144	425	482	376
427	<i>nun 58</i>	488	he 28	482	484	485	486	484	618	149	426	483	377
428	<i>nun 59</i>	483	he 23	483	485	486	487	485	619	157	427	484	378
429	<i>nun 60</i>	485	he 25	484	486	487	488	486	635	158	428	485	379
430	<i>nun 61</i>	489	he 29	485	487	488	483	487	636	161	429	486	381
431	<i>nun 62</i>	481	he 21	486	488	489	485	488	648	171	430	487	382
432	<i>nun 63</i>	482	he 22	487	489	490	489	489	649	172	431	488	383
433	<i>nun 64</i>	490	he 30	488	490	491	481	490	650	178	432	489	384
434	<i>nun 65</i>	491	he 31	489	491	492	482	491	651	179	434	490	385
435	<i>nun 66</i>	501	he 41	490	492	493	490	492	371	180	435	491	386
436	<i>nun 67</i>	502	he 42	491	493	494	491	493	376	185	436	492	387
437	<i>nun 68</i>	503	he 43	492	494	495	501	494	58	186	437	493	388
438	<i>nun 69</i>	500	he 40	493	495	496	502	495	133	188	438	494	389
439	<i>nun 70</i>	492	he 32	494	496	497	503	496	106	192	439	495	390
440	<i>nun 71</i>	493	he 33	495	497	498	500	497	275	197	440	496	391

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
441	nun 72	494	he 34	496	498	499	492	498	415	212	441	497	392
442	vav 1	499	he 39	497	499	500	493	499	124	222	442	498	393
443	vav 2	495	he 35	498	500	502	494	500	108	225	443	499	394
444	vav 3	496	he 36	499	502	503	499	502	599	229	444	500	395
445	vav 4	497	he 37	500	503	504	495	503	118	231	445	502	396
446	vav 5	498	he 38	501	504	505	496	504	244	235	446	503	397
447	vav 6	504	he 44	502	505	506	497	505	598	236	447	504	398
448	vav 7	505	he 45	503	506	507	498	506	197	242	448	505	399
449	vav 8	506	he 46	504	507	508	504	507	482	243	449	506	400
450	vav 9	507	he 47	505	508	509	505	508	161	244	450	507	401
451	vav 10	508	he 48	506	509	510	506	509	36	245	451	508	402
452	vav 11	509	he 49	507	510	511	507	510	525	249	452	509	403
453	vav 12	529	he 69	508	511	512	508	511	37	250	453	510	404
454	vav 13	530	he 70	509	512	513	509	512	59	251	454	511	405
455	vav 14	528	he 68	510	513	514	529	513	222	252	455	512	406
456	vav 15	517	he 57	511	514	515	530	514	225	253	456	513	407
457	vav 16	516	he 56	512	515	516	528	515	316	254	457	514	408
458	vav 17	515	he 55	513	516	517	517	516	490	255	458	515	409
459	vav 18	514	he 54	514	517	518	516	517	491	256	459	516	410
460	vav 19	510	he 50	515	518	519	515	518	3	257	460	517	412
461	he 1	513	he 53	516	519	520	514	519	349	258	461	518	413
462	he 2	512	he 52	517	520	521	510	520	9	261	462	519	414
463	he 3	511	he 51	518	521	522	513	521	274	262	463	520	415
464	he 4	521	he 61	519	522	523	512	522	527	263	464	521	416
465	he 5	518	he 58	520	523	524	511	523	4	264	465	522	417

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
466	<i>he 6</i>	519	he 59	521	524	525	521	524	407	265	466	523	418
467	<i>he 7</i>	520	he 60	522	525	526	518	525	481	266	467	524	419
468	<i>he 8</i>	522	he 62	523	526	527	519	526	379	267	468	525	420
469	<i>he 9</i>	524	he 64	524	527	528	520	527	489	268	469	526	421
470	<i>he 10</i>	523	he 63	525	528	529	522	528	416	269	470	527	422
471	<i>he 11</i>	526	he 66	526	529	530	524	529	284	274	471	528	423
472	<i>he 12</i>	527	he 67	527	530	531	523	530	31	275	472	529	424
473	<i>he 13</i>	525	he 65	528	531	532	526	531	35	281	473	530	425
474	<i>he 14</i>	540	he 80	529	532	533	527	532	74	282	474	531	426
475	<i>he 15</i>	531	he 71	530	533	534	525	533	76	283	475	532	427
476	<i>he 16</i>	543	he 83	531	534	535	540	534	628	284	476	533	428
477	<i>he 17</i>	544	he 84	532	535	536	531	535	311	285	477	534	429
478	<i>he 18</i>	537	he 77	533	536	537	543	536	73	291	478	535	430
479	<i>he 19</i>	532	he 72	534	537	538	544	537	254	297	479	536	431
480	<i>he 20</i>	538	he 78	535	538	539	537	538	7	300	480	537	432
481	<i>he 21</i>	533	he 73	536	539	540	532	539	485	301	481	538	434
482	<i>he 22</i>	534	he 74	537	540	541	538	540	252	302	482	539	435
483	<i>he 23</i>	535	he 75	538	541	542	533	541	256	304	483	540	436
484	<i>he 24</i>	536	he 76	539	542	543	534	542	255	305	484	541	437
485	<i>he 25</i>	539	he 79	540	543	12	535	543	251	311	485	542	438
486	<i>he 26</i>	545	he 85	541	12	544	536	12	16	312	486	543	439
487	<i>he 27</i>	541	he 81	542	544	545	539	544	132	313	487	12	440
488	<i>he 28</i>	542	he 82	543	545	546	545	545	526	314	488	544	441
489	<i>he 29</i>	546	he 86	544	546	547	541	546	540	315	489	545	442
490	<i>he 30</i>	547	he 87	545	547	548	542	547	300	316	490	546	445

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
491	he 31	548	he 88	546	548	549	547	548	531	322	491	547	446
492	he 32	549	he 89	547	549	550	546	549	381	324	492	548	447
493	he 33	550	he 90	548	550	552	548	550	245	324	493	549	448
494	he 34	552	lamelif 1	549	552	553	549	552	424	325	494	550	449
495	he 35	554	lamelif 3	550	553	554	550	553	62	326	495	552	450
496	he 36	558	ye 2	552	554	557	552	554	131	327	496	553	451
497	he 37	559	ye 3	553	557	558	554	557	26	328	497	554	452
498	he 38	560	ye 4	554	558	559	558	558	60	334	498	557	453
499	he 39	569	ye 13	557	559	560	559	559	602	344	499	558	454
500	he 40	570	ye 14	558	560	561	560	560	1	346	500	559	455
501	he 41	571	ye 15	559	561	562	569	561	2	349	501	560	456
502	he 42	561	ye 5	560	562	563	570	562	5	353	502	561	458
503	he 43	562	ye 6	561	563	468	571	563	6	354	503	562	459
504	he 44	563	ye 7	562	468	472	561	468	8	356	504	563	460
505	he 45	568	ye 12	563	472	501	562	472	11	357	505	468	461
506	he 46	572	ye 16	564	501	564	563	501	13	358	506	472	462
507	he 47	573	ye 17	565	564	565	568	564	14	359	507	501	463
508	he 48	21	elif 21	566	565	566	572	565	15	360	508	564	464
509	he 49	566	ye 10	567	566	567	573	566	17	361	509	565	465
510	he 50	22	elif 22	568	567	568	21	567	18	362	510	566	466
511	he 51	564	ye 8	569	568	569	566	568	19	363	511	567	467
512	he 52	574	ye 18	570	569	570	22	569	20	371	512	568	468
513	he 53	577	ye 21	571	570	571	564	570	23	375	513	569	471
514	he 54	578	ye 22	572	571	572	574	571	24	376	514	570	473
515	he 55	575	ye 19	573	572	573	577	572	25	378	515	571	474

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
516	he 56	576	ye 20	574	573	574	?	573	27	379	516	572	475
517	he 57	579	ye 23	575	574	575	578	574	28	381	517	573	476
518	he 58	580	ye 24	576	575	576	575	575	29	382	518	574	477
519	he 59	581	ye 25	577	576	577	576	576	30	383	519	575	478
520	he 60	582	ye 26	578	577	578	579	577	32	384	520	576	479
521	he 61	583	ye 27	579	578	579	580	578	33	385	521	577	481
522	he 62	584	ye 28	580	579	580	581	579	34	386	522	578	482
523	he 63	565	ye 9	581	580	581	582	580	38	390	523	579	484
524	he 64	567	ye 11	582	581	582	583	581	39	391	524	580	485
525	he 65	585	ye 29	583	582	583	584	582	40	392	525	581	486
526	he 66	587	ye 31	584	583	584	565	583	41	396	526	582	487
527	he 67	586	ye 30	585	584	585	567	584	42	403	527	583	488
528	he 68	588	ye 32	586	585	586	585	585	43	405	528	584	489
529	he 69	589	ye 33	587	586	587	587	586	44	406	529	585	490
530	he 70	590	ye 34	588	587	588	586	587	45	407	530	586	491
531	he 71	591	ye 35	589	588	589	588	588	46	409	531	587	492
532	he 72	592	ye 36	590	589	590	589	589	47	412	532	588	493
533	he 73	593	ye 37	591	590	591	590	590	48	413	533	589	494
534	he 74	598	ye 42	592	591	592	591	591	49	414	534	590	495
535	he 75	599	ye 43	593	592	593	592	592	50	415	535	591	496
536	he 76	602	ye 45	594	593	594	593	593	51	416	536	592	497
537	he 77	605	ye 48	595	594	595	598	594	53	423	537	593	498
538	he 78	606	ye 49	596	595	596	599	595	54	424	538	594	499
539	he 79	600	<u>ye 44</u>	597	596	597	602	596	55	428	539	595	500
540	he 80	601	<u>ye 44</u>	598	597	598	605	597	56	430	540	596	501

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
541	<i>he 81</i>	607	ye 50	599	598	599	606	598	57	432	541	597	502
542	<i>he 82</i>	604	ye 47	600	599	600	600	599	63	435	542	598	503
543	<i>he 83</i>	603	ye 46	601	600	601	601	600	64	436	543	599	504
544	<i>he 84</i>	609	ye 52	602	601	602	607	601	65	446	544	600	505
545	<i>he 85</i>	608	ye 51	603	602	603	604	602	66	449	545	601	509
546	<i>he 86</i>	610	ye 53	604	603	604	603	603	67	450	546	602	510
547	<i>he 87</i>	611	ye 54	605	604	605	609	604	68	451	547	603	511
548	<i>he 88</i>	612	ye 55	606	605	606	608	605	69	452	548	604	512
549	<i>he 89</i>	613	ye 56	607	606	607	610	606	70	457	549	605	514
550	<i>he 90</i>	614	ye 57	608	607	608	611	607	71	461	550	606	515
551	<i>he 91</i>	597	ye 41	609	608	609	612	608	72	462	551	607	516
552	<i>lamelif 1</i>	594	ye 38	610	609	610	613	609	75	463	552	608	517
553	<i>lamelif 2</i>	596	ye 40	611	610	611	614	610	77	464	553	609	518
554	<i>lamelif 3</i>	595	ye 39	612	611	612	597	611	78	465	554	610	519
555	<i>lamelif 4</i>	615	ye 58	613	612	613	594	612	79	466	555	611	520
556	<i>lamelif 5</i>	616	ye 59	614	613	614	595	613	80	467	556	612	521
557	<i>ye 1</i>	617	ye 60	615	614	615	596	614	82	469	557	613	523
558	<i>ye 2</i>	624	ye 67	616	615	616	615	615	84	470	558	614	530
559	<i>ye 3</i>	625	ye 68	617	616	617	616	616	85	471	559	615	531
560	<i>ye 4</i>	626	ye 69	618	617	618	617	617	89	472	560	616	538
561	<i>ye 5</i>	627	ye 70	619	618	619	624	618	90	473	561	617	540
562	<i>ye 6</i>	628	ye 71	620	619	620	625	619	96	474	562	618	541
563	<i>ye 7</i>	629	ye 72	621	620	621	626	620	97	475	563	619	542
564	<i>ye 8</i>	630	ye 73	622	621	622	627	621	102	476	564	620	543
565	<i>ye 9</i>	622	ye 65	623	622	623	628	622	138	477	565	621	544

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
566	ye 10	623	ye 66	624	623	624	629	623	151	478	566	622	545
567	ye 11	631	ye 74	625	624	625	630	624	152	479	567	623	546
568	ye 12	632	ye 75	626	625	626	622	625	153	480	568	624	547
569	ye 13	621	ye 64	627	626	627	623	626	154	481	569	625	548
570	ye 14	633	ye 76	628	627	628	631	627	155	482	570	626	549
571	ye 15	634	ye 77	629	628	629	632	628	177	483	571	627	550
572	ye 16	620	ye 63	630	629	630	621	629	185	484	572	628	551
573	ye 17	618	ye 61	631	630	631	633	630	196	485	573	629	552
574	ye 18	619	ye 62	632	631	632	634	631	200	486	574	630	555
575	ye 19	635	ye 78	633	632	633	620	632	201	487	575	631	556
576	ye 20	636	ye 79	634	633	634	618	633	202	488	576	632	557
577	ye 21	648	son 1	635	634	635	619	634	206	489	577	633	558
578	ye 22	649	son 2	636	635	636	635	635	209	490	578	634	563
579	ye 23	650	son 3	648	636	648	636	636	210	491	579	635	568
580	ye 24	651	son 4	649	648	649	648	648	214	492	580	636	569
581	ye 25	5 düştü	elif 5 düştü	650	649	650	649	649	215	495	581	648	570
582	ye 26	8 düştü	elif 8 düştü	651	650	651	650	650	216	496	582	649	572
583	ye 27	42	elif 42	42	651	42	651	651	220	499	583	650	573
584	ye 28	43	elif 43	43	42	43	42	42	226	500	584	651	574
585	ye 29	44	elif 44	44	43	44	43	43	227	501	585	43	576
586	ye 30	45	elif 45	45	44	45	44	44	234	502	586	44	577
587	ye 31	46	elif 46	46	45	46	45	45	248	503	587	45	578
588	ye 32	55	be 9	55	46	55	46	46	253	510	588	46	579
589	ye 33	67	te 12	67	55	67	55	55	257	511	589	555	580
590	ye 34	71	se 4	71	67	71	67	67	267	512	590	556	581

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
591	ye 35	85	ha-5	85	71	85	71	71	277	518	591	551	582
592	ye 36	89	hi-4	89	85	89	85	85	278	519	592	493ü tahmis	583
593	ye 37	90	hi-5	90	89	90	89	89	279	520	593	67	584
594	ye 38	96	dal-6	96	90	96	90	90	280	525	594	71	585
595	ye 39	97	dal-7	97	96	97	96	96	297	526	595	85	586
596	ye 40	102	zal-5	102	97	102	97	97	304	527	596	89	588
597	ye 41	151	ra-50	151	102	151	102	102	307	529	597	90	589
598	ye 42	152	ra-51	152	151	152	151	151	308	531	598	96	590
599	ye 43	153	ra-52	153	152	153	152	152	309	536	599	97	591
600	ye 44	154	ra-53	154	153	154	153	153	310	540	600	102	592
601	ye 45	155	ra-54	155	154	155	154	154	344	541	601	42	593
602	ye 46	177	ze-22	177	155	177	155	155	354	542	602	55	594
603	ye 47	185	sin-8	185	177	185	177	177	365	543	603	151	595
604	ye 48	196	şın-11	196	185	196	185	196	366	544	604	152	596
605	ye 49	200	sad-4	200	196	200	196	200	367	545	605	153	597
606	ye 50	201	sad-5	201	200	201	200	201	368	546	606	154	598
607	ye 51	202	sad-6	202	201	202	201	202	369	553	607	155	599
608	ye 52	206	dat-4	206	202	206	202	206	406	561	608	177	600
609	ye 53	209	tı-3	209	206	209	206	209	413	562	609	196	601
610	ye 54	210	tı-4	210	209	210	209	210	414	563	610	200	602
611	ye 55	214	zı-4	214	210	214	210	214	428	564	611	201	603
612	ye 56	215	zı-5	215	214	215	214	215	432	566	612	202	604
613	ye 57	216	zı-6	216	215	216	215	216	436	567	613	206	605
614	ye 58	220	ayn-4	220	216	220	216	220	439	568	614	209	606
615	ye 59	226	gayn-6	226	220	226	220	226	440	569	615	210	607

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
616	<i>ye 60</i>	227	gayn-7	227	226	227	226	227	441	570	616	214	608
617	<i>ye 61</i>	234	fe-7	234	227	234	227	234	458	572	617	215	609
618	<i>ye 62</i>	248	kaf-14	248	234	248	234	248	459	573	618	216	610
619	<i>ye 63</i>	277	kef-29	277	248	277	248	277	460	574	619	220	611
620	<i>ye 64</i>	278	kef-30	278	277	278	277	278	463	582	620	226	612
621	<i>ye 65</i>	279	kef-31	279	278	279	278	279	551	586	621	227	613
622	<i>ye 66</i>	280	kef-32	280	279	280	279	280	553	589	622	234	614
623	<i>ye 67</i>	307	lam-27	307	280	307	280	307	555	590	623	248	615
624	<i>ye 68</i>	308	lam-28	308	307	308	307	308	556	591	624	277	616
625	<i>ye 69</i>	309	lam-29	309	308	309	308	309	557	592	625	278	617
626	<i>ye 70</i>	310	lam-30	310	309	310	309	310	563	593	626	279	618
627	<i>ye 71</i>	365	mim-55	365	310	365	310	365	569	594	627	280	619
628	<i>ye 72</i>	366	mim-56	366	365	366	365	366	573	595	628	307	620
629	<i>ye 73</i>	367	mim-57	367	366	367	366	367	589	596	629	308	622
630	<i>ye 74</i>	368	mim-58	368	367	368	367	368	590	597	630	309	623
631	<i>ye 75</i>	369	mim-59	369	368	369	368	369	591	598	631	310	625
632	<i>ye 76</i>	439	nun-70	439	369	439	369	439	592	599	632	365	626
633	<i>ye 77</i>	440	nun-71	440	439	440	439	440	595	600	633	366	627
634	<i>ye 78</i>	441	nun-72	441	440	441	440	441	603	601	634	367	628
635	<i>ye 79</i>	458	vav-17	458	441	458	441	458	608	602	635	368	629
636	<i>ye 80</i>	459	vav-18	459	458	459	458	459	609	603	636	369	630
637	<i>ye 81</i>	460	vav-19	460	459	460	459	460	610	604	637	439	631
638	<i>ye 82</i>	551	he-91	551	460	551	460	551	611	605	638	440	633
639	<i>ye 83</i>	555	lamelif-4	555	551	555	551	555	612	606	639	441	637
640	<i>ye 84</i>	556	lamelif-5	556	555	556	555	556	613	607	640	458	638

		E	e1	e2	H	T	S	U	L	A	M	C	K
641	<i>ye 85</i>	637	<i>ye 81</i>	637	556	637	556	637	637	608	641	459	639
642	<i>ye 86</i>	638	<i>ye 82</i>	638	637	638	637	638	638	609	642	460	640
643	<i>ye 87</i>	639	<i>ye 83</i>	639	638	639	638	639	639	610	643	637	641
644	<i>ye 88</i>	640	<i>ye 84</i>	640	639	640	639	640	640	611	644	638	642
645	<i>ye 89</i>	641	<i>ye 85</i>	641	640	641	640	641	641	612	645	639	643
646	<i>ye 90</i>	642	<i>ye 86</i>	642	641	642	641	642	642	613	646	640	644
647	<i>ye 91</i>	643	<i>ye 87</i>	643	642	643	642	643	643	614	647	641	645
648	<i>son 1</i>	644	<i>ye 88</i>	644	643	644	643	644	644	616	648	642	646
649	<i>son 2</i>	645	<i>ye 89</i>	645	644	645	644	645	645	622	649	643	647
650	<i>son 3</i>	646	<i>ye 90</i>	646	645	646	645	646	646	623	650	644	649
651	<i>son 4</i>	647	<i>ye 91</i>	647	646	647	646	647	647	624	651	645	650
					647		647			628		646	651
										630		647	

SONUÇ

“Ömer Hulûsî ve Dîvân'ı (İnceleme-Metin)” adlı çalışmamızda XIX. yüzyılda yaşayan mutasavvıf şâir Ömer Hulûsî Efendi ve *Dîvân*'ı hakkında yaptığımız ‘inceleme-metin’ çalışmamızla bazı sonuçlara ulaştık. Ortaya çıkan bu sonuçları, tezimizde yer aldıkları sıraya göre şu şekilde ifâde edebiliriz.

Ömer Hulûsî'nin yaşadığı çevre, Aydın'dır. Aydın, XIX. yüzyılda belirgin bir gerileme içinde olan Osmanlı'nın bir vilayetidir.. Günümüzde, müellifimizin yaşadığı çevrede Aydın, Manisa, İzmir ve Denizli illeri bulunmaktadır. Ömer Hulûsî'nin çocukluk dönemine rastlayan 1826'daki Bektâşî tekkelerinin kapatılması bu çevrede de etkili olmuş, yaşanan siyasî gelişmelerin de neticesi olarak Aydın ve civarında zaman zaman halkın isyanı baş göstermiştir. Otoritedeki başarısızlıkların ve karışıklığın mahallî düzeyde de etkisini gösterdiği bu dönemde Aydın ve Nazilli ilçesi tarıma ve ticarete dayalı bir merkez konumundadır.

XIX. yüzyılın sonuna gelindiğinde Aydın vilayetine bağlı çevrede 150'den fazla tekke vardır. Bunların 38'i Uşşâkî tekkesidir. Nazilli'ye Muhammed Zühdfî Efendi ile gelen Uşşâkîlik, onun oğlu Ali Galip Vasfî ve torunu Muhammed Tevfik Efendi ile Nazilli'deki en etkili dönemini yaşamıştır. Ömer Hulûsî Efendi hem Ali Galip Vasfî hem de Muhammed Tevfik Efendi'den ilmî ve tasavvufî terbiye almıştır. Ömer Hulûsî'nin meşihatından sonra Uşşâkîlik, Nazilli'deki devrini kapamış; onun halifeleri ile Nazilli dışına çıkarak günümüzde Balıkesir, İstanbul, Çorum, İzmir, Ankara ve Manisa'da varlığını devam ettirmiştir. Bu bakımdan tespitlerimize göre günümüzde varlığını devam ettiren bütün Uşşâkî silsileleri Ömer Hulûsî'ye dayanmaktadır. Bu silsilelerden Manisa'daki hariç hepsi Ömer Hulûsî'nin halifesi Hüseyin Hakkı Kasabavî'den gelmektedir.

Ömer Hulûsî'nin hayatı hakkındaki bilgiler temelde üç kaynağa dayanmaktadır. Bunlardan ilki Hüseyin Vassaf'ın meşhur eseri *Sefîne-i Evliya*'dır. İkincisi Bilâl Reşîd Çilli'nin *Uşşâkîlik* adlı eseridir ki bu eserin baskısını bulmak oldukça meşakkatlidir. Üçüncü kaynak ise baskısı olmayan, bir kısmı Şemsi Rahmî Efendi'nin bazı notlarından latinize edilerek bir kısmı da derlenerek birkaç nüshası iki kapak arasına getirtilen İbrahim Güz'ün hazırladığı *Gayb-ı Hayat* isimli eserdir. Bu temel kaynaklara ve diğer kaynaklara bakılmadan hazırlanan bir yüksek lisans

tezinde Ömer Hulûsî Efendi'nin hayatı hakkında verilmiş olan bilgilerin yanlışlığı çalışmamızda ortaya çıkartılmıştır.

Ömer Hulûsî, pek çok kaynakta zikredildiği gibi Nazilli'de değil eski adıyla Aydın Güzelhisar, bugünkü adıyla Aydın merkezde doğmuştur. Ancak genç yaşta Nazilli'ye giderek eğitimini Nazilli'deki Uşşâkî medresesinde tamamlaması ve âhir ömründe Nazilli'deki Uşşâkî tekkesinde postnişîn olması ve Nazilli'de vefat etmesi gibi sebepler bazı kaynaklarda Nazillili olarak zikredilmesine neden olmuş olmalıdır.

Ömer Hulûsî'nin doğum tarihini gerek gün gerekse yıl olarak belirten bir kaynak yoktur. Ancak 1285/1868 yılında vefat ettiği bilinmektedir. Bununla birlikte Tabibzâde Mehmed Şükrî'nin *Silsilenâme-i Sûfiyye* isimli eserinde ömrünün 63 yıl olduğu söylenmektedir. *Dîvân*'ındaki manzûmeler ve diğer temel kaynaklar da bu hususu doğruladığından Ömer Hulûsî'nin doğumu 1222/1805 yılıdır. Vefat tarihi hakkında kaynaklar 2 Cemaziyelevvel 1285 tarihini vererek ittifak halindedir. 2 Cemaziyelevvel 1285 tarihine gün olarak pazartesi gününü veren Tabibzâde Mehmed Şükrî, Hüseyin Vassaf ve Mustafa Sâfi Efendiler hicrî tarihin gün olarak karşılığında hesap hatası yapmış olmalıdırlar. 2 Cemaziyelevvel 1285 tarihinin milâdî karşılığı 21 Ağustos 1868'dir ve Cuma günü olarak tashih edilmesi gerekir.

Ömer Hulûsî'nin naaşı ilk olarak Nazilli'nin orta yerindeki kabristana defnedilmiştir. Daha sonra buradan yol geçmesi üzerine kabri bugün Nazilli'nin girişinde yer alan Evranlı Mezarlığı'na taşınmıştır. Orijinal mezar taşı kayıptır. Mezarın üzeri seksenli yıllarda Ahmet Talip Çatalyürek tarafından onarılmış ve kabrin üzerine latin harfleriyle sade bir mezar taşı konulmuştur.

Ömer Hulûsî Efendi, manzûmelerinde sadece Hulûsî mahlasını kullanmıştır. Manzûmelerin hiçbirinde Ömer adını mahlas olarak kullanmamıştır. Edebiyatımızda Hulûsî mahlasını kullanan 11 şair daha vardır.

Ömer Hulûsî'nin aile efradı hakkında yeterince bilgi yoktur. Babasının adı olarak sadece Hacı Hâfız bilgisine ulaşabildik. Bu bilgiyi Ömer Hulûsî'nin mezar taşını gören Bilal Reşid Çilli aktarmaktadır. Babası Aydın'da bezirgândır. Ömer Hulûsî küçük yaşlarda babasının yanında çalışmış ancak çok cömert olması ve dükkan malzemesini müşteriye ücretsiz dağıtması sebebiyle dükkandan uzaklaştırılmıştır. Kanaatimize göre bu zaman içinde Ömer Hulûsî Aydın'dan Nazilli'ye gelmiş ya da getirilmiş olup Uşşâkî medresesinde ilmî terbiye görmüştür.

Nazilli’de Ömer Hulûsî’nin mürebbiliğini Ali Galib Vasfî ve onun oğlu Muhammed Tevfik Efendiler üstlenmiştir. Her iki isim de Nazilli müftülüğü yapmış olan Uşşâkî şeyhleridir. Ali Galib Vasfî’nin babası Muhammed Zühdî Efendi’nin de Nazilli müftüsü olmasından anlaşılacağı üzere Ömer Hulûsî’nin zahirî ilimleri ehlinden aldığı muhakkaktır. Ali Galib Vasfî ile Ömer Hulûsî arasındaki muhabbet baba-oğul arasındaki muhabbetten farksızdır. Bununla birlikte Ömer Hulûsî seyr u sülûku sırasında Nazilli ve çevresindeki pek çok tarîkatla irtibat halinde olmuştur. Bundan dolayı arkadaşları tarafından şeyhi Muhammed Tevfik Efendi’ye “*Kâdirî Rifâî, Mevlevî, Bektâşî*” denilerek şikâyet edilmiştir. Ömer Hulûsî’nin kendini savunması hepsini gezdiği ancak Uşşâkî usûl ve erkânını hiçbir yerde göremediği şeklinde olmuştur. Buradan çıkan sonuç Ömer Hulûsî’nin irşâda başlamadan önce Uşşâkî tarîkatına farklı neş’eler katmak için bir arayış içinde olduğudur.

1260/1844 yılında şeyhi tarafından irşâd ile görevlendirilen Ömer Hulûsî, ilk 20 yılı Nazilli dışında olmak üzere 25 yıl Uşşâkî meşihatı yapmıştır. İlk olarak Aydın’da olmak üzere Denizli, Manisa ve bir dönem İstanbul’da Uşşâkî tarîkatının önemli bir sîması olmuştur. Dönemin Aydın vilayeti içinde pekçok yere seyahat etmiştir. Bir süreliğine İzmir’e gelmiş ancak fazla durmayarak geri dönmüştür.

Halîfeleri Denizlili Şükrü Baba, Hüseyin Hakkı Kasabavî, Şerif Kudretî, Ali Nâilî, Hacı Beşir Surûrî Akhisarî’dir. Bu isimlerden Şükrü Baba ilk huzur dervişidir. Onu Denizli’de irşâda memur tayin etmesi ile huzur dervîşi Hasan Bey olmuştur. Saydığımız beş halîfesinden başka halîfelerinin olup olmadığını bilmiyoruz ancak vefatından sonra mührünü kullananların kendilerine halîfelik ihdas ettiklerine dair rivayetler vardır.

Ömer Hulûsî’nin Hasan Bey’in kızkardeşi Emine Sultan ile bir evliliği olmuştur. Bu eşinden Hatice isminde bir kız çocuğu dünyaya gelmiştir. *Dîvân*’daki manzûmelere göre Sadıka adında bir kız çocuğu daha vardır. Kanaatimize göre Ömer Hulûsî genç yaşta evlenmemiştir ancak eşi Emine Sultan genç yaşta biridir. Çünkü Ömer Hulûsî’nin 63 yaşında vefatı sonrası eşi geçim darlığına düşmüş ve Antalyalı zengin bir tüccar ile tekrar evlenmiştir. Kız çocuklarından birini Nazillili Fahreddin Himmetî ile evlendirmiştir ki bu isim hem *Dîvân*’ın ilk müstensihlerindedir hem de Uşşâkî şeyhidir. Bu kızı, evliliğinden kısa bir süre sonra vefat etmiştir.

Dîvân’daki manzûmeler Ömer Hulûsî’nin mesleğinin attarlık olduğunu

göstermektedir. Şifalı bitkiler ve hangi bitkinin ne şekilde kullanılırsa hangi hastalıklara çare olacağına dair elimize ulaşan bir mektup tespitimizi doğrulamaktadır. *Dîvân*'da bu doğrultuda pekçok beyite ulaşılmıştır.

Ömer Hulûsî Uşşâkî tarîkatında önemli bir konumdadır. Kendisine kadarki Uşşâkî şeyhlerinden ayrı olarak kendisi saça ve sakala makas değdirmemiş olmakla Uşşâkîliğe Bektâşî neş'esi katmıştır. Ahmed Tâlib-i İrşâdî'ye "*Tâlib-i İrşâdî*" mahlasını Ömer Hulûsî vermiştir. Ahmed Tâlib-i İrşâdî ile Uşşâkîlikten Balıkesir civarında etkili olan İrşâdiyye kolu doğmuştur.

Ömer Hulûsî'nin tarîkat silsilesi diğer Uşşâkî silsilelerinde olduğu gibi Hz. Ali'den gelmektedir. Kendisinden önceki şeyhler sırasıyla Muhammed Tevfikî, Ali Galib el-Vasfî, Muhammed Zühdî-i Nazillî, Abdullah Salâhaddin-i Uşşâkî'dir.

Ömer Hulûsî ile Nazilli'deki Uşşâkîlik etkisini yavaş yavaş azaltmıştır. Halîfesi Hüseyin Hakkı Kasabavî ile yedi ayrı koldan günümüze kadar ulaşmıştır. Diğer halîfesi Hacı Beşir Surûrî Akhisarî'den günümüze ulaşan sadece bir kol vardır. Bu silsileler içinde en etkili olan kolun Hüseyin Vassaf'a kadar ulaşan silsiledir. Bu silsile içinde yer alan şeyhler *Dîvân*'ı istinsah ederek Ömer Hulûsî'ye verdikleri önemi ortaya koymuşlardır.

Şunu rahatlıkla ifade edebiliriz ki günümüz Uşşâkîlerinin hepsi silsilelerinde Ömer Hulûsî'nin adını zikretmektedirler. Ömer Hulûsî bu bağlamda iki halifesi de Manisalıdır. Biri Turgutlulu (Kasabalı) Hüseyin Hakkı diğer Akhisarlı Hacı Beşir Surûrî. Demek ki Ömer Hulûsî'nin Turgutlu'ya olan seyahati Uşşâkîliğin günümüze kadar ulaşmasında önemli bir etkidir.

Ömer Hulûsî'nin bilinen tek eseri *Dîvân*'ıdır. *Dîvân*'ın ulaşabildiğimiz on nüshası (E, H, T, S, U, L, A, M, C, K) vardır. Varlığından haberdar olduğumuz ancak nerede olduğu belli olmayan iki nüshası (O, F nüshaları) daha vardır. Nüshaların bir kısmı şahısların özel kütüphanelerindedir. Ancak ne müellif nüshasına ne de herhangi bir kütüphanede veya şahısta müellif nüshası olduğuna dair bir işârete rastlayabildik. Nüshalardan üçü Ankara Milli Kütüphane'de (T, A, M nüshaları); ikisi İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı'nda (E, H nüshaları) biri de Süleymaniye Kütüphanesi Uşşâkî Tekkesi Bölümü'nde (U nüshası) kayıt altındadır. Diğer nüshalar şahısların özel kütüphanelerindedir (S, L, C, K nüshaları).

Mevcut nüshaların hiçbirisi müellif nüshası özelliklerini barındırmamakla

birlikte E nüshası olarak isimlendirdiğimiz nüsha, 1285/1868 yılında istinsah edilmiş olup üzerinde tarih olan en eski nüshadır. Bu nüshadaki manzûmelerin kenarlarına sonradan kırmızı mürekkeple daha sonraki istinsahlarda uyulması istenen bir tertip sırası eklenmiştir. Bu nüshada 582 manzûme yer almaktadır. Bu nüshadan sonra istinsah edildiği belli olan nüshaların çoğunluğu E nüshasında işâret edilen yeni tertibe büyük ölçüde uymuştur. Bu nedenle tenkitli metni hazırlarken E nüshasında işâret edilen tertip göz önüne alınmıştır.

Dîvân'ın A nüshasının ferağ kaydı olmamakla birlikte bu nüshanın tenkitli metnin kuruluşunda önemli bir yeri vardır. 363 manzûmenin yer aldığı bu nüshada, kritiğini yaptığımız nüshalarda (E,H,T,S,L,A) yer almayan ancak Ömer Hulûsî'ye ait olan 68 farklı manzûme vardır. Bu manzûmelerden 15'i daktilo istinsahı olan C nüshasında da yer almıştır. Sadece U ve C nüshalarında yer alan 1 manzûmeyi de eklediğimizde E nüshasındaki 582 manzûmeye 69 manzûme daha ekleyerek tenkitli metnimizi 651 manzûme üzerinden yaptık. Tertibe girecek 69 yeni manzûmeyi ilgili harf tertibinin sonuna koyduk. Bu on nüshada yer alan ve almayan manzûmeleri gösteren bir nüsha tavsif tablosu oluşturarak tenkitli metnin hazırlanışında ilerleyeceğimiz yolun belirginleşmesini sağlayacak olan nüsha tavsiflerine yeni bir yöntem önermiş olduk. 651 manzûmeden oluşan tenkitli metnimiz hacim olarak toplam 8818 mısradır.

Ömer Hulûsî, *Dîvân*'daki 651 manzûmede 49 farklı kalıp kullanmıştır. Bu kalıplardan bazıları daha önce örneğini görmediğimiz kalıplardır. Hece ile kaleme alınan bir manzûmesi yoktur. Ancak müellifimiz aruz veznindeki başarısını kafiye kullanımında gösterememiş ya da kafiye sanatsal arayışlar içine girmemiştir.

651 manzûmenin kafiye yapıları tek tek fişlenerek incelenmiş; en çok tercih ettiği kafiyeler ve redif kullanımları çalışmamız ile birlikte tespit edilmiştir. Aruz ile kafiye kullanımı karşılaştırıldığında 49 farklı aruz kalıbını kullanmadaki hünerin aynı kafiyeleri ve aşırı redif kullanmaktan geçtiğini gördük. Esasında bu durum, manzûmelerin fonetik yapıya uygunluğunu artırmış olup bestelenmeye elverişli hâle getirdiğini söyleyebiliriz. Nitekim bazı manzûmelerin sonradan eklenmiş nakaratlarının olması bu hususu doğrulamaktadır.

Ömer Hulûsî'nin kullandığı dil, Arapça ve Farsça unsurlar içeren zaman zaman mahallî dilin etkin olduğu ancak genel hatlarıyla Osmanlı Türkçesi'nin

özelliklerini barındırmaktadır. Arapça ve Farsça bir şiiri olmamakla birlikte Osmanlı Türkçesi gramerinde tümüne yakın kelimelerin Arapça olduğu bazı manzûmelere *Dîvân*'da rastlamak mümkündür.

Müellifimizin etkilendiği ve adını da zikrettiği Nesîmî, Fuzûlî, Yunus Emre, Mevlânâ ve Niyazî Mısırî, Ömer Hulûsî'nin şiirinde belirginleşen uslûbun kazanıldığı isimlerdir. Zaman zaman bu isimlerin manzûmelerine atıflar yapılarak işlenen konu örneklendirilmeye ve delillendirilmeye çalışılmıştır. Diğer atıflar, atasözleri ve deyimler üzerindedir. Gerek geniş kitlelerce bilinen gerekse yöresel dildeki atasözleri *Dîvân*'da kullanılmıştır. En çarpıcı olanının memleketiyle müsemma olan “*Aydın urbası gibi kısa kesmek*” olduğunu söyleyebiliriz.

Mutasavvıf bir kimliği olan Ömer Hulûsî'nin, manzûmelerde sıklıkla âyet ve hadis kullanması da göze çarpmaktadır. Özellikle bazı âyet ve hadislerin hemen hemen bütün manzûmelerin temelinde yer alıyor olması müellifin konuyu işlerken Kur'ân ve Sünnet'le delillendirme yaptığını göstermektedir.

Türk İslam Edebiyatı alanında dîvân metinleri üzerine yapılan tahlillerde genellikle *Dîn* ve *Tasavvuf* başlıkları altında kategorize edilen bir tahlil çalışması yürütülür. Biz bu tasnifin dışına çıkarak manzûmelerin tahlili bağlamındaki incelememizi *Dîvân*'da “Temel Kavramlar”, “Adı Geçen Şahıslar” ve “Kullanılan Âyet ve Hadisler” başlıkları altında değerlendirdik. Böylelikle *Dîvân*'ın diğer dîvân metinlerinden farklı noktalarına anlam kazandıracak bir incelemeyi esas aldık.

Bu incelemede ortaya çıkan en önemli kavram *Nâzenîn-i Uşşâkîlik*dir. Bazı araştırmacılar kendilerini *Nâzenîn-i Uşşâkî* olarak isimlendirenlerin aslında Bektâşî olduklarını; Bektâşîlik anlamında kullanılan *Tarîk-i Nâzenîn* ile *Nâzenîn-i Uşşâkî* arasında fark olmadığını ileri sürerek Ömer Hulûsî'yi Bektâşî saymışlardır. *Nâzenîn-i Uşşâkîlik* başlığı altında Ömer Hulûsî'nin Bektâşî olup olmadığını sorgulayarak *Dîvân*'daki manzûmelerde Bektâşî neş'esinin ve erkânının izini sürdüğümüzde Ömer Hulûsî'nin Bektâşî olmadığını ancak diğer tarîkatlardan bazı neş'elerin Uşşâkîliğe mezcedildiğini; böylelikle Uşşâkî tarîkatı içinde *Nâzenîn-i Uşşâkî*liğin şekillendiğini tespit ettik.

1826'da Bektâşî tekkelerinin kapatılması ve bu konudaki katı tavır Uşşâkî şeyhi Ömer Hulûsî'nin yaşadığı döneme rastlamaktadır. Ömer Hulûsî'nin başta Nazilli olmak üzere Aydın vilayeti içindeki tekkelerle etkileşim içinde olduğu

menkıbevî hayat hikayesinde ortaya konulmuştur. Kanaatimize göre gerek Ömer Hulûsî'nin güttüğü ilm-i siyaset gerekse dönemin şartları Uşşâkîlik ile o dönemki adıyla Tarîk-i Nâzenîn'i birbirine yanaştırmıştır. Nâzenîn-i Uşşâkîlik içinde bu konudaki en belirgin izler saçlı sakalı Bektâşîler gibi uzatmak, Yezid'e lânet okumak, Muharrem ayında Kerbelâ'yı anmak, Hz. Hüseyin'e ağıt yakmak, ehl-i beyt sevgisini daha fazla öne çıkarmak, On iki İmam'ı medh etmek, şeyhlerin baba tabirini kullanması, müriden sorumlu halîfenin "Rehber" olarak anılması sayılabilir.

Neticede, Tarîk-i Nâzenîn'e dair kavramların *Dîvân*'da yer alıp almadığına dair yaptığımız inceleme göstermiştir ki Ömer Hulûsî kendisine kesin ve net ifâdelerle Halvetî ve Uşşâkî demesine rağmen Tarîk-i Nâzenîn tekkelerinde bulunmuş ve o tekkelerin müntesiplerini Uşşâkî tarîkine çekmeye çalışmıştır. Bu bağlamda bazı Bektâşî neş'elerini Uşşâkî tarîkatına katmıştır. Bu durum Ömer Hulûsî ile birlikte anılması gereken Nâzenîn-i Uşşâkîliği ortaya çıkarmıştır.

Ömer Hulûsî'nin Nâzenîn-i Uşşâkîlik içinde takip ettiği usûl ve erkânı hakkında verdiğimiz bilgiler pîrdaşı Bozdoğanlı Mustafa Fethi Efendi'dendir. *Dîvân*'daki manzûmelerde bu usûl ve erkâna dâir beyitlerle konu delillendirilmiştir. *Dîvân*'ın incelenmesinde müstakil başlık altında değerlendirdiğimiz kavramlardan biri de Hz. Lokman'dır. Mesleği attarlık olan Ömer Hulûsî, kendisini ve tarîkat şeyhini Hz. Lokman'a benzeterek Lokman kavramını pekçok manzûmeye konu etmiştir. *Dîvân*'da isimleri sıklıkla geçen peygamberler ve diğer şahıslar tespit edilerek manzûmelere kattıkları anlam tahlil edilmiştir.

Çalışmamızın iki ana konusu olan Ömer Hulûsî ve *Dîvân*'ı mevcut kaynaklarla ilmî düzeyde ortaya konulmuştur. Uşşâkî tarîkatı içinde önemli bir konuma sahip olan Ömer Hulûsî'nin hayatı belirgin hatlarıyla ilim dünyasına kazandırılmış; mevcut nüshalar üzerinden *Ömer Hulûsî Dîvânı*'nın sağlam bir metin oluşturularak incelemeye tabi tutulmuştur.

Müellifin nisbeten yakın bir dönemde yaşamış olması şahısların özel kütüphanelerinde başka kaynakların olma ihtimalini güçlendirmektedir. Yaptığımız saha araştırmalarında bazı Uşşâkî büyüklerinin ellerindeki eserleri paylaşımına açmak istememeleri ve bu konuda pek çok zahmete katlanmamız bu hususu doğrulamaktadır.

Ömer Hulûsî Dîvânı'nın daha iyi anlaşılabilmesi ve Ömer Hulûsî'nin Uşşâkî tarîkatı içindeki önemi ve farklılığı ortaya konulabilmesi için kendisinden önce Nazilli'deki Uşşâkî şeyhleri Muhammed Zühdi, Ali Galib Vasfî, Muhammed Tevfik ve Ömer Hulûsî ile aynı dönemde yaşayan Uşşâkî şeyhleri Bozdoğanlı Mustafa Fethi, Süleyman Rüşdî, Hüseyin Hakkı Kasabavî, Fahredin Himmetî, Ahmed Tâlib-i İrşâdî gibi isimler ile kendisinden sonraki Uşşâkî şeyhleri hakkında akademik çalışmaların yapılması zarurîdir. Saydığımız ve diğer silsilelerde yer alan Uşşâkî şeyhlerinin eserleri ortaya çıkartıldıktan sonra ortaya konulacak olan Uşşâkîlik tarihine dâir bir çalışma, Ömer Hulûsî'nin bu tarîkattaki yerini daha iyi anlamamıza ve daha kesin sonuçların alınmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Abdürrezzak Kâşânî. **Tasavvuf Sözlüğü (Letâifu'l-A'lâm fî İşarâtı Ehli'l-İlhâm)**, (Çeviren: Ekrem Demirli), İz Yayınları, İstanbul, 2004.

Acar, Bedriye. **Nazilli Coğrafyası**, Nazilli Lisesi Yayınları, Nazilli, 1965.

Aclûnî, İsmail b. Muhammed. **Keşfü'l-Hafâ ve Muzîlü'l-İlbâs 'Amme's-Tehara Mine'l-Ehâdîs 'Alâ Elsineti'n-Nâs**, Dâr-ı İhyâü't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut, 1352 / 1933.

Ahmet Rifat. **Lugât-i Tarihiyye ve Coğrafiyye**, (Tıpkıbasım), Cilt:5-6-7, Ankara, 2004.

Akay, Hasan. **İslâmî Terimler Sözlüğü**, 3. Baskı, İşaret Yayınları, İstanbul, 2005.

Akhan, Hacı Eşref. **Hacı Bekir Sıtkı Visali (Halıçoğlu) Hazretleri Hayatı ve Eserleri**, İzmir.

Akkaya, Hüseyin ve İsmail Kara. "Süleymannâme", **Türk Dili Edebiyatı Ansiklopedisi**, Cilt: 8, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1998, ss.72-74.

Akkuş, Mehmet. **Abdullah Salâhaddîn-i Uşşâkî (Salâhî)'nin Hayatı ve Eserleri**, Millî Eğitim Basımevi, 1998.

Aksoy, Ömer Asım, Cem Dilçin, Kevser Acarlar, Meral Tolluoğlu, Perihan Kutlar, Yurdanur Püsküllüoğlu ve Nebahat Şener. **Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1969.

Aksoy, Ömer Asım. **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, 3. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1981.

Aksoyak, İsmail Hakkı. "Anadolu Sahasında İlk Bahr-ı Tavîl Ahmed Paşa'nın Mıdır?", **Turkish Studies Dergisi**, Ankara, 2007, Sayı:6, ss.84-97.

Aksun, Ziya Nur. **Osmanlı Tarihi**, Cilt: III-IV, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1994.

Aktaş, Hasan. “Mersiyeden Modern Şiire Tarihin Kербela Şuuru”, **Çeşitli Yönleriyle Kербela (Edebiyat)**, Cilt:2, Editör: Alim Yıldız, Asitan Yayımcılık, Sivas, 2010, ss.295-334.

Akün, Ömer Faruk. “Dîvân Edebiyatı”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 9, İstanbul, 1994, ss.389-427.

Ali Seydi. **Resimli Kâmûs-ı Osmânî**, Matbaa-i Cihan, Dâru'l-hilâfeti'l-aliyye, 1327.

Alkan, Mustafa. “Hacı Bektaş-ı Velî Tekkesine Nakşibendî Bir Şeyhin Tayini: Merkezî Bir Dayatma ve Sosyal Tepki”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, Ankara, 2011, Sayı: 57, ss.213-223.

Alkan, Mustafa. “Yeniçerilik ve Bektâşilik”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, Ankara, 2009, Sayı:50, ss-243-260.

Alpdoğan, Neslihan Dönmez. **Ahmed Tâlib İrşâdi'nin Divânı'nın İncelenmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon, 2001.

Alşan, Mehmet Hakan. **Anadolu Erenleri Melamet Hırkası**, Kurtuba Yayınları, İstanbul, 2012.

Alşan, Mehmet Hakan. **Anadolu Erenleri: Melamet Hırkası**, Kurtuba Yayınları, İstanbul, 2012.

Alşan, Mehmet Hakan. **Hamzavî Melâmiler Melâmet Hırkası**, Karakutu Yayınları, İstanbul, 2007.

Altıntaş, Emine. **Hulûsî Ömer Aydınî Dîvânı Üzerine Bir İnceleme**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 2007.

Ardıç, Necdet. “Şecere-i Âliye-i Halvetiyeye-i Uşşâkiyye”, **Terzi Baba Gönül Dergâhı**, <http://necdetardic.info/3.html>, (15.04.2013).

Ateş, Osman Hulûsî. **Divân-ı Hulûsî-i Darendevî**, (Hazırlayan: Ayhan Yalçın), İstanbul, 1986.

“Aydın”, **Yurt Ansiklopedisi Türkiye İl İl Dünü Bugünü Yarımı**, (Editör: Yücel Yaman), Cilt:2, Anadolu Yayıncılık, İstanbul, 1982, ss.966-1101.

Aynî, Mehmet Ali. **Tasavvuf Tarihi**, (Sadeleştiren: Hüseyin Rahmi Yananlı), Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1992.

Ayvazoğlu, Beşir. “Ahmet Yüksel Özemre”, **Aksiyon Dergisi**, 19 Ekim 1996.

Ayverdi, İlhan. **Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2006.

Ballı, Hasan Hüseyin. **Hurûfiliğin Doğuşu ve Fazlullah Hurûfî**, Hikmetevi Yayınları, İstanbul, 2013.

Banarlı, Nihad Sami. **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2001, Cilt: I-II.

Baş, Mehmet Şamil. **Aşkî Mustafa Efendi'nin Vahdet-nâme Mesnevîsi (Metin-Muhtevâ-Tahlîl)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2007.

Baykara, Tuncer. “Denizli”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 9, İstanbul, 1994, ss.155-159.

Bayram, Mikail. **Şeyh Evhadü'd-din Hâmid el-Kirmânî ve Menâkıb-nâmesi**, Kardelen Yayınları, İstanbul, (Tarihsiz).

Bilgegil, M. Kaya. **Edebiyat Bilgi ve Teorileri (Belâgât)**, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1989.

Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, Muallim Cevdet Tasnifi Belgeleri, Maarif Evrakı Dosya Usulü Envanteri, 151/7505.

Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, Muallim Cevdet Tasnifi Belgeleri, Maarif Evrakı Dosya Usulü Envanteri, 88/4400.

Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, Hattı Hümayun Tasnifi, 467/22833/F.

Buharî, Ebu Abdillâh Muhammed b. İsmail. **el-Camiu's- Sahih**, Cilt: I-VIII, Çağrı Yayınları, (Dâru't-Tıbbâti'l-Âmire'den tıpkı basım), Tunus-İstanbul, 1992.

Bursalı, Mehmed Tâhir. **Osmanlı Müellifleri I-II-III ve Ahmed Remzî Akyürek Miftâhu'l-Kütüb ve Esâmî-i Müellifîn Fihristi**, (Hazırlayan: Mustafa Tatcı, Cemal Kurnaz), Bizim Büro Yayınları, Ankara, 2000.

Bursalı, Mehmed Tâhir. **Aydın Vilayetine Mensup Meşayih Ulema Şuara Müverrihin ve Etubbanın Teracim-i Ahvâli**, Keşişyan Matbaası, İzmir, 1906.

Cavid, İbrahim. **Aydın Vilâyet Sâlnâmesi R.1307/H.1308**, (Hazırlayan: Murat Babuçoğlu, Cengiz Eroğlu, Abdülkerim Şahin, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2010.

Cebecioğlu, Ethem. **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, Anka Yayınları, İstanbul, 2005.

Çatalyürek, Ahmet Talip. **Divan-ı Hazreti Ahmet Talip İrşadi ve Divan-ı Hazreti Hüseyin Hüsnü**, İzmir, 1996.

Evliya Çelebi. **Seyahatname Anadolu Suriye Hicaz 1671-1672**, Cilt: 9, Devlet Matbaası, İstanbul, 1935.

Çelebi, İlyas, Süleyman Uludağ ve Cemal Kurnaz. "Hızır", **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 17, İstanbul, 1998, ss.406-412.

Çilli, Bilâl Reşîd. **Uşşakilik**, Güneş Ofset, Antalya, 2003.

Darkot, Besim. “Lâdik”, **İslam Ansiklopedisi (MEB)**, Cilt:7, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1978, ss.1-2.

Demirci, Mehmet. “Nûr-ı Muhammedî”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, İzmir, 1983, Sayı:1, ss.239-258.

Devellioğlu, Ferit. **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Doğu Matbaası, Ankara, 1970.

Dikmen, Gani. **Nazilli (Tarih ve Coğrafyası)**, Efe Matbaası, Aydın, 1952.

Dilçin, Cem. **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009.

Dilçin, Cem. **Yeni Tarama Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1983

Duru, Necip Fazıl. “Gaziantep’li Bektâşî Bir Şâir: Ender/Enderî”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, Ankara, 2002, Sayı:22, ss.119-132.

Ebû Davud. Süleyman b. el-Eş’as es-Sicistânî. **es-Sünen**, Cilt: I-V, (Tahkik: İzzet Ubeyd, Âdil es-Seyyid), Çağrı Yayınları, Tunus-İstanbul, 1992.

El-Münâvî, Muhammed Abdurraûf. **Feyzu’l-Kadîr Şerhu Câmi’s-Sağîr**, Cilt: I-VI, Dâru’l-Kütüp el-İlmiyye, Beyrut 2001.

Emecen, Feridun. “Aydın”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt:4, İstanbul, 1991, ss.235-237.

Emir, Ali Haydar. **Girit İhtilali 1866–1869 Gamsız Hasan Bey Erkadiyi Nasıl Batırdı**, Deniz Matbaası, İstanbul, 1931.

Erdoğan, Naim. **Peygamberimizin Yüce Şahsiyeti ve İsimlerinin İzahı**, İstanbul,

(tarihsiz).

Eren, A. Cevâd. “Tanzimat”, **İslam Ansiklopedisi (MEB)**, Cilt: 9, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1970, ss. 706-765.

Eren, Sıddık Nâci, **Pîr Seyyîd Hasan Hüsâmeddîn Uşşâkî Hz. (K.S.A)**, Uşşaki Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996.

Eren, Sıddık Nâci. **Yüce Veliler ve Anadolu Evliyalari**, Şelale Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, (tarihsiz).

Erginli, Zafer, İlyas Karşlı, Yavuz Köktaş, Nurettin Ödül, Rifat Resul Sevinç ve Salih Sabri Yavuz. **Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Kalem Yayınları, İstanbul, 2006.

Ergun, Sadeddin Nüzhet. **Bektaşî Edebiyatı Antolojisi: On Dokuzuncu Asırdanberi Bektaşî-Kızılbaş Alevi Şairleri Ve Nefesleri**, İstanbul Maarif Kitaphanesi, Ankara, 1949.

Ergun, Sadeddin Nüzhet. **Türk Şairleri**, Cilt: I-III, İstanbul, 1936-1945.

Ertuğrul, Ali. “Sefine-i Tebriz İsimli Mecmuada Hz. Ali’ye Nispet Edilen Dualar ve Sad Kelime”, **Hz. Ali -Sempozyum Bildirileri-**, Editör: Rıza Savaş, İzmir, 2009. ss. 227-258.

Fatin Davud. **Hâtimetü’l-eş’âr**, İstanbul, 1271.

Fayda, Mustafa. “Muhammed”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 30, İstanbul, 2005, ss.408-423.

Fığlalı, Ethem Ruhi. “Hasan”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt:16, İstanbul, 1997, ss.282-285.

Fığlalı, Ethem Ruhi. “Hüseyin”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**,

Cilt:18, İstanbul, 1998, ss.518-521.

Fığlalı, Ethem Ruhi. “İsnâaşeriyye”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt:23, İstanbul, 2001, s.142-147.

Genç, İlhan, **Edebiyat Bilimi Kuramlar-Akımlar-Yöntemler**, Kanyılmaz Matbaası, İzmir, 2007.

Gökbulut, Süleyman. “Sûfîlerin Gözünde Hz. Süleyman”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, İzmir, 2012, Sayı: 35, ss. 105-131.

Gölpınarlı, Abdülbâki. **Divan Şiiri XIX. Yüzyıl**, Varlık Yayınları, İstanbul, 1955.

Gurulkan, Kemal, Mustafa Küçük, Yusuf İlhan Genç, Uğurhan Demirbaş, Ayhan Özyurt, Raşit Gündoğdu. **Osmanlı Belgelerinde Kırım Savaşı (1853-1856)**, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2006.

Gündüz, İrfan. “Darendeli Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi Hazretleri”, **I. Somuncu Baba ve Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi Sempozyumu Tebliğleri 26 Mayıs 1991 Darendede**, (Hazırlayan: İhsan Özkes), es-Seyyid Osman Hulusi Efendi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1991, ss.37-55.

Gündüz, Şinasi. **Din ve İnanç Sözlüğü**, Vadi Yayınları, Ankara, 1998.

Güngör, Şeyma. “Maktel-i Hüseyin”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt:27, Ankara, 2003, ss.456-457.

Güz, İbrahim. **Gayb-ıHayat (Hz. İmam Ali'nin Velayet Yolundaki Silsileyi Arifan)**, İstanbul, 2007.

Harman, Ömer Faruk ve Mustafa Uzun. “İbrâhim”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 21, İstanbul, 2000, ss. 266-273.

Harman, Ömer Faruk ve Mustafa Uzun. “İsâ”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam**

Ansiklopedisi, Cilt: 22, İstanbul, 2000, ss. 465-475.

Harman, Ömer Faruk. “İmrân”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 22, İstanbul, 2000, s.232.

Harman, Ömer Faruk. “Lokman”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 27, Ankara, 2003, ss.205-206.

Harman, Ömer Faruk. “Mûsâ”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 31, İstanbul, 2006, ss. 207-213.

Işın, Ekrem. “Hüseyin Vassaf”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Cilt:4, İstanbul, 1994, ss.108-109.

İnal, İbnü'l-Emin Mahmud Kemal. **Son Asır Türk Şairleri (Kemâlü’ş-Şuarâ)**, Atatürk Kültür Mezkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000.

İpekten, Haluk. **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1999.

İsen, Mustafa, Filiz Kılıç, İsmail Hakkı Aksoyak, Aysun Eydurun. **Şâir Tezkireleri**, Grafiker Yayınları, Ankara, 2002.

İsen, Mustafa. “Dîvân Edebiyatında Mahlasdaş Şâirler”, **Ötelerden Bir Ses Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1997, ss.195-208.

Kabaklı, Ahmet. **Türk Edebiyatı**, Cilt: I-V, Türk Edebiyatı Yayınları, İstanbul, 1997,

Kam, Ömer Ferit. **Vahdet-i Vücûd**, (Sadeleştiren: Ethem Cebecioğlu) Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1994.

Kanar, Mehmet. **Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, Derin Yayınları, İstanbul,

2005.

Kanar, Mehmet. **Farsça-Türkçe Sözlük**, Say Yayınları, İstanbul, 2010.

Kantar, Oğuzhan. “Çorumlu İbrahim İpek Efendi Hayatı ve Tasavvufi Görüşleri (1934-2000)”, **Uluslararası Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Çorum Sempozyumu**, Cilt:1, Çorum Belediyesi Kültür Yayınları, Çorum, 2008, ss.391-403.

Karaman, Hayrettin, Ali Özek, İbrahim Kâfi Dönmez, Mustafa Çağrı, Sadrettin Gümü, Ali Turgut. **Kur’ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2002.

Kelpetin Arpaguş, Hatice. “Kelime-i Tevhîd”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 25, Ankara, 2002, ss. 214-215.

Kemikli, Bilal. **Sun’ullâh-ı Gaybî Dîvânı İnceleme Metin**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2000.

Kılıç, Mahmud Erol. “Uşşâkiyye”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt:42, İstanbul, 2012, ss.232-233.

Kılıç, Mahmud Erol. **Sûfî ve Şiir Osmanlı Tasavvuf Şiirinin Poetikası**, İnsan Yayınları, İstanbul, 2005.

Kılıç, Mahmut Erol. **Şeyh-i Ekber İbn-i Arabî Düşüncesine Giriş**, Sufi Kitap Yayınları, İstanbul, 2009.

Kılıç, Ünal. “Kerbela Vakası (Tarihî Süreç)”, **Çeşitli Yönleriyle Kerbela (Tarih Bilimleri)**, Cilt:1, Editör: Alim Yıldız, Asitan Yayıncılık, Sivas, 2010, ss.15-48.

Koçyiğit, Talat. **Hadis İstılahları**, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara, 1985.

Komisyon. **Türk Atasözleri ve Deyimleri**, Cilt:I-II, Milli Eğitim Bakanlığı

Yayınları, İstanbul, 2001.

Konur, Himmet. **İbrâhîm Gülşenî Hayatı Eserleri Tarikatı**, İnsan Yayınları, İstanbul, 2000.

Köseoğlu, Mehmed Akif. “Tarîk-i Halvetiyye ve Şubeleri”, **Keşkül Dergisi**, İstanbul, 2012, Sayı:23, ss.97-101.

Levend, Agâh Sırrı. “Eski Edebiyatımızın Dili”, **Türk Dili**, Ağustos 1952, Sayı:11, ss.609-611.

Levend, Agâh Sırrı. **Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar**, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1984.

Levend, Agâh Sırrı. **Edebiyat Tarihi Dersleri**, Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1935.

Levend, Agâh Sırrı. **Türk Edebiyatı Tarihi**, Cilt: I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1998,

Macit, Muhsin. **Divan Şiirinde Âhenk Unsurları**, Kapı Yayınları, İstanbul, 2005.

Mahmud Şakir. **Dört Halife**, (Çeviren: Ferit Aydın), Kahraman Yayınları, İstanbul, 1996.

Mehmed Salahi. **Girid Meselesi**, (Tahkik: Münir Aktepe), Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1967.

Menemencioğlu, Belkıs. “Bektaşî ve Alevî Kültüründe Kadın”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi**, Ankara, 2011, Sayı:60, ss.129-140.

Mete, Zekâî. “Tire”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 41, İstanbul, 2012, ss.195-197.

Muhyiddîn İbnu'l-Arabî. **el-Futühatü'l-Mekkiyye**, Cilt: I-IX, (Tahkik: Ahmed

Şemseddin), Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1999.

Muslu, Ramazan. **Anadolu'da Tasavvuf Yolları**, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2007.

Muslu, Ramazan. "Halvetiyye'de 'Atvar-ı Seb'a' Yazma Geleneği Ve Sofyalı Bâli'nin Atvâr-ı Seb'a Risalesi", **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, Ankara, 2007, Sayı:18, ss.43-63.

Mutçalı, Serdar. **Arapça-Türkçe Sözlük**, Dağarcık Yayınları, İstanbul, 1995.

Müslim, Ebu'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî. **el-Camiu's- Sahih**, (Tahkik: M. Fuâd Abdülbakî), Cilt: I-IV, 1. Baskı, Mısır, 1374/1954.

Noyan, Bedri. **Bektâşilik Alevîlik Nedir**, Doğu Matbaacılık, Ankara, 1985.

Noyan, Bedri. **Bütün Yönleriyle Bektâşilik ve Alevilik**, Cilt:4, Ardıç Yayınları, Ankara, 2001.

Ocak, Ahmet Yaşar. "Bektaşîlik", **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt:5, İstanbul, 1992, ss.373-379.

Ocak, Ahmet Yaşar. **İslam-Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır-İlyas Kültü**, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2007.

Onat, Fehamet. **Büyük Türk Mutasavvıflarından Pîr Hasan Hüsâmeddin Uşşâkî "K.S." ve Hulefâsı**, 4. Baskı, (yersiz), 1984.

Ongunsu, Ahmet Hamit. "Abdulaziz", **İslam Ansiklopedisi (MEB)**, Cilt:1, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1978, ss.57-60.

Oytan, M. Tevfik. **Bektâşiliğin İçyüzü (Dibi-Köşesi-Yüzü ve Astarı)**, Demos Yayınları, İstanbul, 2007.

Öngören, Reşat ve Nurettin Albayrak. "İbrahim b. Edhem", **Türkiye Diyânet Vakfı**

İslam Ansiklopedisi, Cilt:21, İstanbul, 2000, ss. 293-296.

Öz, Mustafa. “Ehl-i Beyt”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt:10, İstanbul, 1994, ss.498-501.

Öz, Mustafa. “Kerbelâ”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 25, Ankara, 2002, ss.271-272.

Öztürk, Ali. **XVI.Yüzyıl Halvetî Şiirinde Din ve Tasavvuf**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2003.

Pakalın, Mehmet Zeki. **Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, Cilt: I-III, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1971.

Pala, İskender. **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2000.

Pekolcay, Necla. **İslâmi Türk Edebiyatı**, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1996.

Sadık Vicedânî. **Tomar-ı Turûk-ı Aliyye Birinci Cüz Melâmîlik**, Evkâf-ı İslâmiyye Matbaası, 1338/1340.

Sadık Vicedânî. **Tomar-ı Turûk-ı Aliyye'den Halvetiyye**, Evkâf-ı İslâmiyye Matbaası, 1338/1341.

Şemseddin Sâmi. **Kâmûs-ı Türkî**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1999.

Şemseddin Sâmi. **Kâmûsul'l-A'lâm**, Cilt: 1-6, (İstanbul 1306'dan Tıpkı basım), Kaşgar Yayınları, Ankara, 1996.

Saraç, M.A. Yekta. **Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye**, 3F Yayınevi, İstanbul, 2007.

Sarıcık, Murat. **Osmanlı İmparatorluğunda Nakîbu'l-Eşraflık Müessesesi**, Türk

Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2003.

Saygı, Hakkı. “Hacı Bektaş Veli Ve Ak-Börk Meselesi”, Hakkı Baba, <http://www.hakkibaba.com/genel/haci-bektas-veli-ve-ak-bork-meselesi>, (16.05.2013).

Serin, Rahmi. **İslâm Tasavvufunda Halvetilik ve Halvetiler**, Petek Yayınları, İstanbul, 1984.

Soyyer, Yılmaz. **19.Yüzyılda Bektaşılık**, Frida Yayınları, İstanbul, 2012.

Subhi Sâlih. **Hadis İlimleri ve Hadis İstılahları**, (Çeviren: M. Yaşar Kandemir), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1971.

Sunar, Cavit. **Melâmîlik ve Bektaşılık**, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara, 1975.

Süreyyâ, Mehmet. **Sicill-i Osmânî Yâhud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniye**, Cilt:I-IV, (İstanbul Tarihsizden Tıpkı Basım), Gregg International Publishers Limited, İngiltere ,1971.

Şağban, Eyyüb Fatih. **Gülzar-ı Hüsniye**, İpekyolu Yayınları, İstanbul, 2003.

Şapolyo, Enver Behnan. **Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi**, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1964.

Şener, Halil İbrahim ve Alim Yıldız. **Türk İslam Edebiyatı**, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2003.

Şengün, Necdet. **Nâzir İbrâhîm ve Dîvânı (Metin-Muhtevâ-Tahlîl)**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2006.

Şevki Beşir Abdülmecid, **Mevkifü'l-Cumhuriyyîn mine's-Sünneti'n-Nebeviyye**, Matbuatu Rabîtatü'l-Alemi'l-İslamî, (yersiz), 1987.

Şimşek, Selami. “Avrupa İle Asya Arasında Önemli Bir Geçiş Noktası Gelibolu’da Tarikatlar ve Tekkeler”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Konya, 2007, Sayı:22, ss.251-310.

Şükun, Ziya. **Farsça-Türkçe Lûgat (Gencinei Güftar Ferhengi Ziya)**, Cilt: I-III, MEB Yayınları, İstanbul, 1996.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Yazmaları, <http://www.yazmalar.gov.tr>, (15.06.2013).

Tâhirü’l-Mevlevî. **Edebiyat Lügatı**, (Hazırlayan: Kemal Edip Kürkçüoğlu), Enderun Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1994.

Tanman, M. Baha. “Halvetîlik”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Cilt:3, İstanbul, 1994, ss.533-535.

Tanman, M. Baha. Tuğrul İnançer, “Uşşâkîlik”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Cilt:7, İstanbul, 1994, ss.329-331.

Tanpınar, Ahmet Hamdi. **19’uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, Çağlayan Kitabevi, İstanbul, 2001.

Tekin, Saadet. **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Nazilli**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir 1997.

Texier, Charles. **Küçük Asya -Coğrafyaya Tarihe Âsâr-ı Atıkaya Ait Tarîf-**, (Mütercim: Ali Suat), Matbaa-i Âmire, İstanbul, 1339.

Texier, Charles. **Küçük Asya Coğrafyası Tarihi ve Arkeolojisi**, (Çeviren: Ali Suat), Editör: Hasan Duman, Cilt:2, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı Yayınları, Ankara, 2002.

Tirmizî, Ebu İsâ Muhammed b. İsâ. **es-Sünen**, (Tahkik: Ahmed Muhammed Şâkir,

Muhammed Fuâd Abdülbâki), Cilt: I-V, Çağrı Yayınları, Tunus-İstanbul, 1992.

Tolasa, Harun. “Divan Şairlerinin Kendi Şiirleri Üzerine Düşünce ve Değerlendirmeleri”, **Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, İzmir, 1982, Sayı:I, ss.15-46.

Tuman, Mehmet Nâil. **Tuhfe-i Nâilî, Divan Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri**, Cilt: I-II, (Hazırlayan: Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı), (Tıpkı Basım), Bizim Büro Yayınları, Ankara, 2001.

Uludağ, Süleyman. **Beyazid-i Bistamî: Hayatı-Menkıbeleri-Fikirleri**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1994.

Uludağ, Süleyman. “Hallâc-ı Mansur”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 15, İstanbul, 1997, ss.377-381.

Uludağ, Süleyman. “Halvetiyye”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt:15, İstanbul, 1997, ss.392-395.

Uludağ, Süleyman. **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2002.

Unat, Faik Reşit. **Hicrî Tarihleri Mîlâdî Tarîhe Çevirme Klavuzu**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1974.

Usta, Muhiddin. **Tabibzâde Mehmed Şükrî Efendi ve Silsilenâme-i Sûfiyye İsimli Eseri**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006.

Uysal, Muhittin. **Tasavvuf Kültüründe Hadis**, Yediveren Yayınları, Konya, 2001.

Uzun, Mustafa. “Kerbelâ: c) Türk Edebiyatında Kerbelâ”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 25, Ankara, 2002, ss.274-275.

Uzun, Mustafa. “Lokman: Türk Edebiyatı”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam**

Ansiklopedisi, Cilt: 27, Ankara, 2003, ss.206-208.

Uzun, Mustafa. “Muharremiyye”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt:31, İstanbul, 2006, ss.8-9.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. **Karesi Vilayeti Tarihçesi**, Hüsn-i Tabiat Matbaası, İstanbul, 1341.

Vassaf, Osmanzâde Hüseyin. **Sefîne-i Evliyâ**, (Hazırlayan: Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz), Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2006.

Yakıt, İsmail. **Türk-İslam Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2003.

Yardım, Ali. **Hadîs I-II**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1992.

Yaşaroğlu, M.Kâmil. “Muharrem”, **Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt:31, İstanbul, 2006, ss.4-5.

Yeniterzi, Emine. “Divan Şiirinde Hz. Peygamber’in İsim ve Sıfatları, Esmâ-i Nebî”, **Kutlu Doğum Haftası II (1-7 Ekim 1990)**, Ankara, 1992, ss. 87-100.

Yeniterzi, Emine. **Divan Edebiyatında Na’t**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1993.

Yıldıran Sarıkaya, Meliha. **Türk-İslâm Edebiyatında Hz. Ali**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2004.

Yıldırım, Ali. **Divan Edebiyatında Mahlas ve Mahlas-nâmeler**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2006.

Yıldız Alim. **Fenâyî Dîvânı (Metin-Muhtevâ-Tahlîl)**, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, Sivas, 2010.

Yıldız, Alim. “Hz. Muhammed (S.A.S.) İle İlgili Edebî Türler”, **Türk İslam Edebiyatı El Kitabı**, Editör: Ali Yılmaz, Ankara, 2012, ss.172-246.

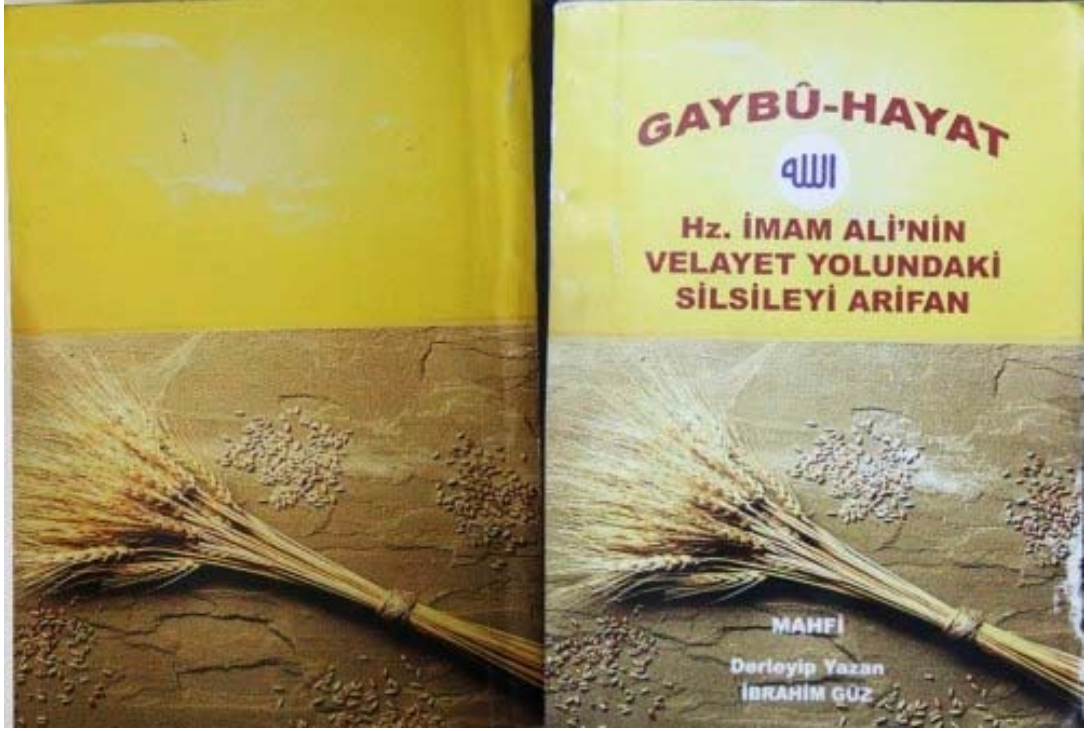
Yıldız, Hakkı Dursun. **Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi**, Cilt: XI-XII, Çağ Yayınları.

Yılmaz, Mehmet. **Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)**, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1972.

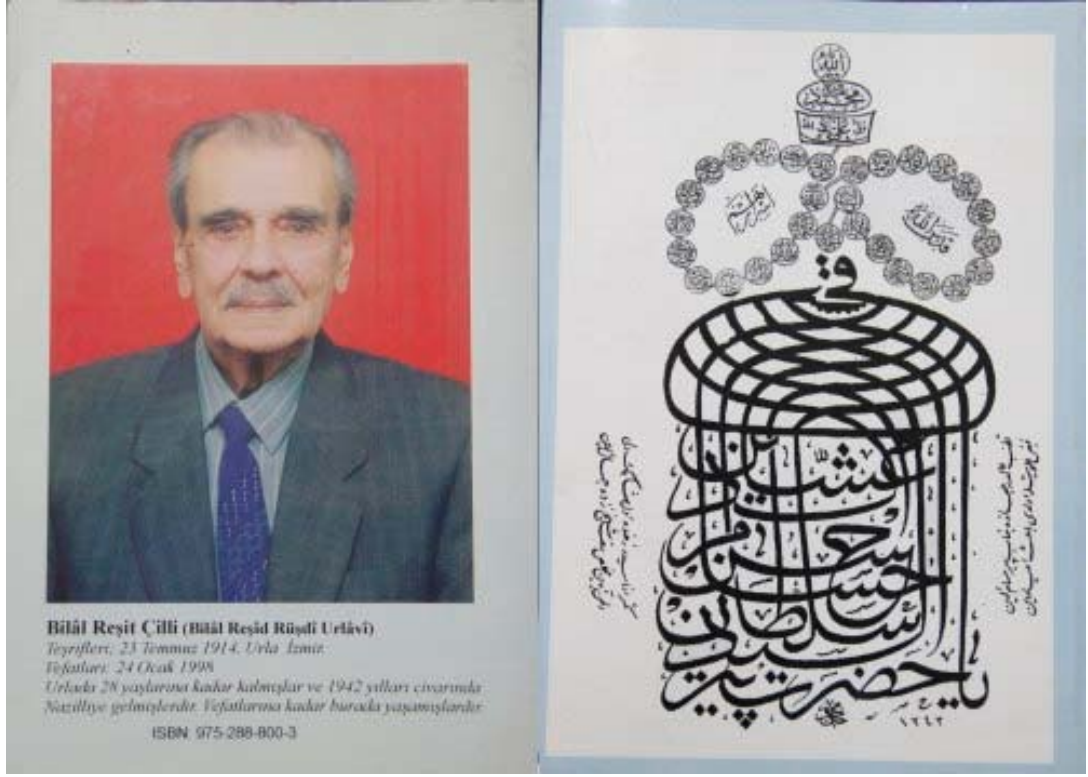
Yücer, Hür Mahmut. **Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (19.Yüzyıl)**, İnsan Yayınları, İstanbul, 2003.

EKLER

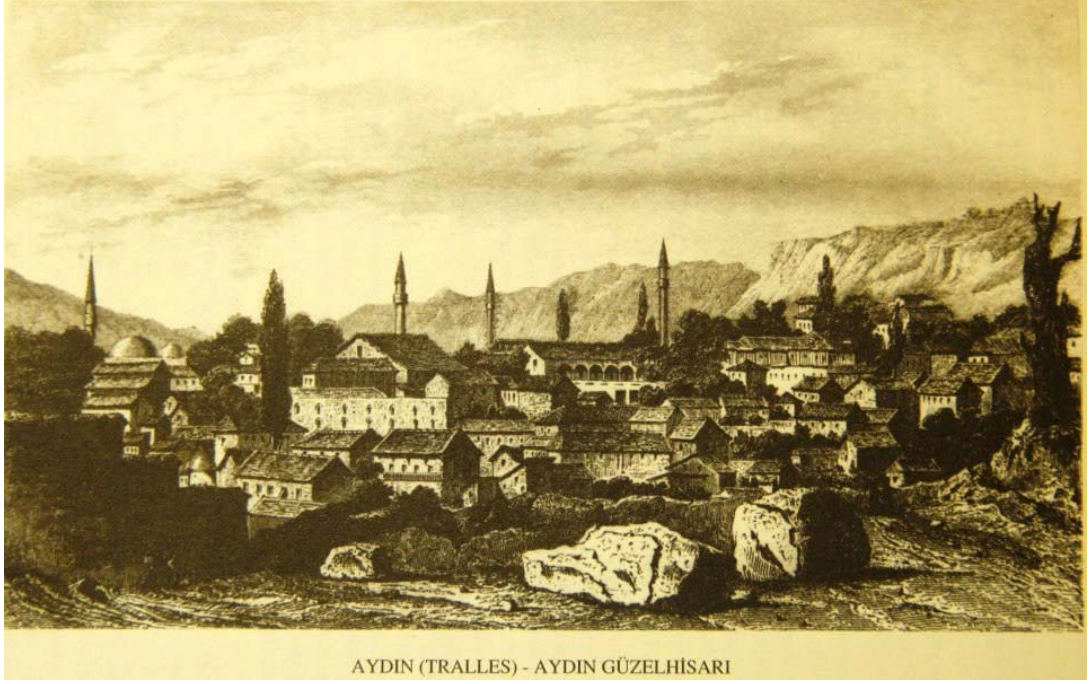
Ek 1: İbrahim Güz'ün Gayb-ı Hayat İsimli Eseri (Ön-Arka Kapak)

Ek 2: Bilâl Reşîd Çilli'nin Uşşakilik İsimli Eseri (Ön-Arka Kapak)

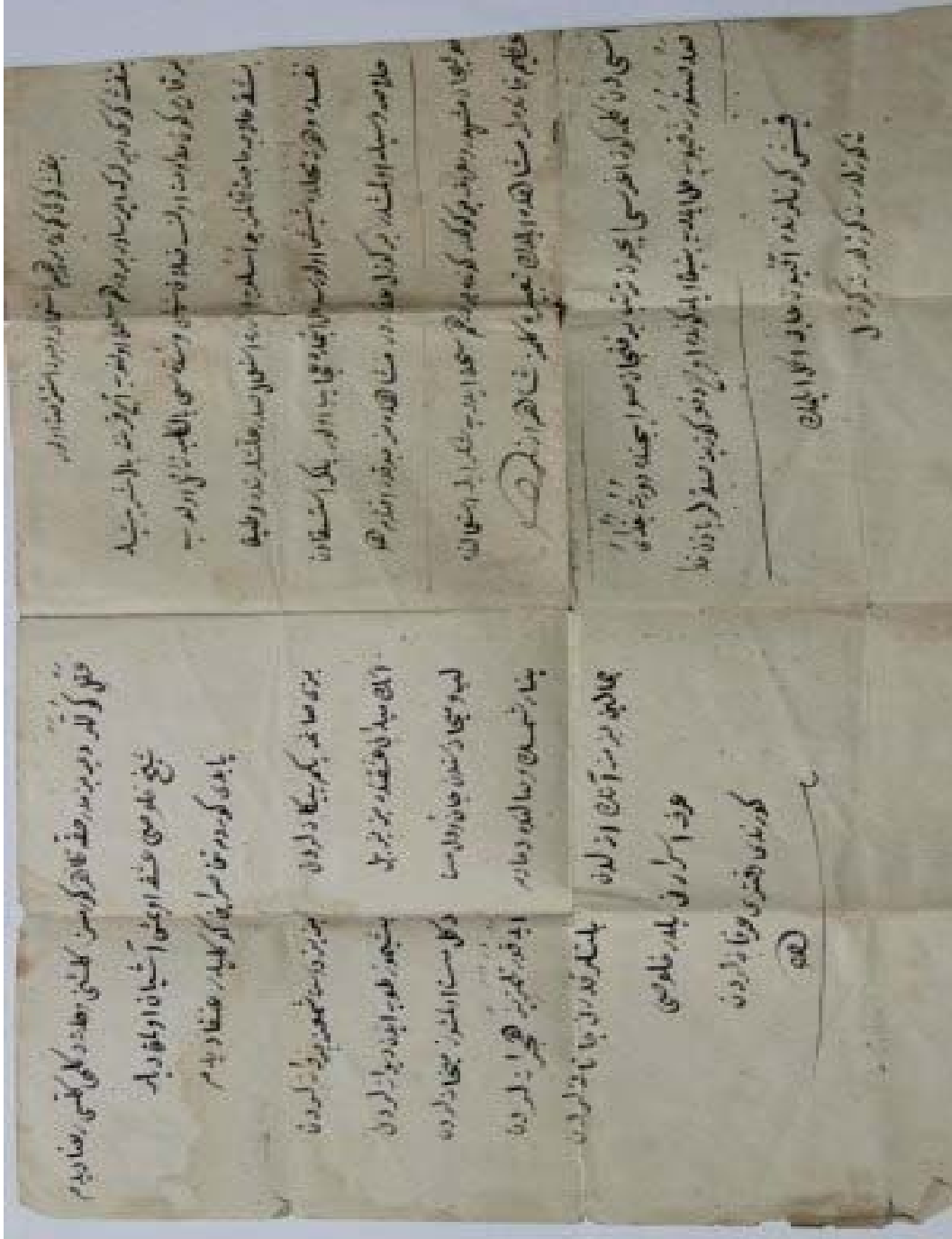

Ek 3: XIX.Yüzyılın Aydın Güzelhisarı'nı Temsil Eden Gravür

Kaynak: Charles Texier, **Küçük Asya Coğrafyası Tarihi ve Arkeolojisi**, (çev.Ali Suat), Editör: Hasan Duman, Cilt:2, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı Yayınları, Ankara, 2002, s.99.

Ek 6: İkinci Mektup (Akra Yüz)

Ek 7: Yeşil Türbe'nin İç Görünümü

Ek 8: Yeşil Türbe'nin Dış Görünümü

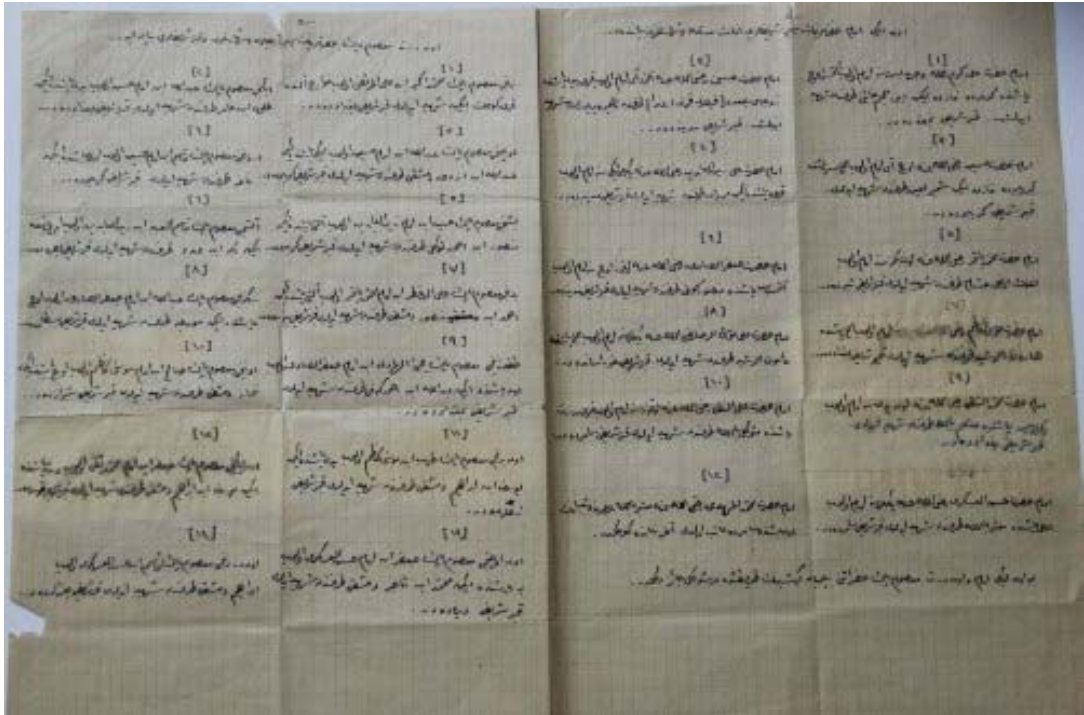
Ek 9: Ömer Hulûsî'nin Kabri

Ek 10: Ömer Hulûsî'nin Mezar Taşı

Ek 11: M. Tevfik Özel'in On iki İmam ve Ondört Masum İle İlgili Yazısı

Ek 12: Dîvân'daki 460 Nolu Manzûme

